SOCIALA MEDDELANDEN

År 1954

Nr 7-Nr 12

Kungl. Socialstyrelsen, Stockholm

INLEDNING

TILL

Sociala meddelanden / utgifna af K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. – Stockholm, 1912-1967. Ingår 1912-1953 i: Statistiska meddelanden. Ser. F, Sociala meddelanden. – Fr. o. m. 1913 utgiven av Socialstyrelsen.
Kumulerade sakregister för 1903-1922, 1923-1932, 1933-1942 och 1943-1947.
1915-1944 även med innehållsförteckning på franska, 1945-1957 med sammanfattningar på franska och engelska, 1958 med sammanfattningar på engelska, och 1959-1962 vissa nummer med sammanfattningar på engelska.
1959-1962: "Tidskriften Sociala meddelanden utges med åtta artikelnummer (Allmänna häftet) och tolv separata häften med statistiskt informationsmaterial (Statistisk information)".

Föregångare:

Meddelanden från K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. – Stockholm : 1903-1911.

Efterföljare:

Socialnytt : sociala meddelanden / Socialstyrelsen. – Stockholm : Socialstyrelsen, 1968-1990.

Sociala meddelanden. 1954: 7-12.
Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2009.

urn:nbn:scb:se-socmed-19542

SOCIALA MEDDELANDEN

År 1954

Nr 7-Nr 12

Kungl. Socialstyrelsen, Stockholm

Sociala Meddelanden År 1954

Utg. av Kungl. Socialstyrelsen

ANSV. UTGIVARE: ERLAND V. HOFSTEN. REDAKTÖR: STEN KRUSE

År 1903: 2 häften. — År 1904—07: årligen 4 häften. — Fr. o. m. år 1908: årligen 12 häften. Pris per årgång (12 häften) 10 kr, per häfte 1 kr. Prenumeration kan ske på postanstalt eller i bokhandeln.

INNEHÅLL

Nr 1

Kriminologiske synspunkter på alkoholismens kliniske utvikling. Av professor dr med. *Örnulv Ödegård* 1

Några viktigare resultat från socialstyrelsens levnadskostnadsundersökning 1952 11

Förlikningsväsendet, en översikt ... 22

Kortare meddelanden

Socialstyrelsens remissyttrande över förslag till lagstiftning om insemination 25

Ledamöter i indexnämnden 26

Periodiska översikter

Register 27

Social hemhjälp år 1952 27

Allmänna arvsfonden budgetåret 1952/53 32

Socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex för november 1953 33

Detaljprisutvecklingen i Sverige och utlandet 34

Sysselsättning och arbetslöshet 36

Litteraturöversikt 42

Recensioner 48

Förteckning över viss personal hos socialstyrelsen samt adressförteckning över vissa lokala organ anknutna till socialstyrelsen 53

Nr 2

Social teori och socialpolitik. I. Av professor *Gunnar Myrdal* 63

Dispensäktenskap och skilsmässor . 76

Den västtyska republiken och de unga lagöverträdarna. Av dr jur. *Gerhard Simson* 88

Kortare meddelanden

Socialstyrelsens utlåtande över socialförsäkringsutredningens betänkande om moderskapsförsäkring m. m. ... 92

Ny ersättningstaxa antagen av Svenska socialvårdsförbundets taxedelegation 95

Den sjunde internationella konferensen för socialt arbete 96

FN:s sociala seminarier år 1954 96

Löneutvecklingen 1939—1952 97

Periodiska översikter

Register 98

Fattigvården under år 1952 98

Statens utgifter för sociala ändamål 1954/55 101

Levnadskostnadsindex för december 1953 103

Socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex för december 1953 111

Sysselsättning och arbetslöshet 113

Litteraturöversikt 120

Recensioner 126

Nr 3

Social teori och socialpolitik. II. Av professor *Gunnar Myrdal* 131
Hemhjälp åt gamla. Av konsulent *Margareta Nordström* 141
Varpå beror dyrortsskillnaderna? .. 145
Den privata konsumtionen år 1952 152
Levnadskostnadsindex och partiprisindex — en jämförelse 157
Bostadsmarknadsläget hösten 1953. Av förste aktuarie *Einar Eriksson* 162
Statstjänstemännens löneförhållanden — en slutreplik. Av förste aktuarie *Arne Aldestam* 174

Kortare meddelanden

Statistiska uppgifter om sysselsättning och arbetslöshet i USA 177
Socialstyrelsens konferens för kolonianordnare 177

Periodiska översikter

Register 179
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar under fjärde kvartalet 1953 179
Ålderdomshemmen år 1952 184
Socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex för januari 1954 .. 187
Sysselsättning och löner inom industrin i november 1953 188
Sysselsättning och arbetslöshet 196
Litteraturöversikt 202
Recensioner 209

Nr 4

Social teori och socialpolitik. III. Av professor *Gunnar Myrdal* 211
Sagan om indianen och hans överman. Av docent *Börje Hanssen* . 224
Socialvård och psykiatrisk vård. Av överläkare *Gunnar Lundquist* 230
Ersättning för skador vållade av elever vid ungdomsvårdsskolor. Av byråsekreterare *Ingeborg Dänhardt* 234

Kortare meddelanden

Socialstyrelsens utlåtande över 1950 års abortutrednings betänkande angående abortfrågan (SOU 1953: 29) 240
Dyrortsgradering av sociala förmåner i Danmark 242
Utredning om sjukförsäkrings- och yrkesskadestatistiken 243
Dyrortsnämnden 243

Periodiska översikter

Register 244
Kollektivavtalen under år 1953 ... 244
Löneförhållanden och sysselsättning för tjänstemän m. fl. inom industrin i september 1953 249
Socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex för februari 1954 . 255
Nykterhetsnämndernas verksamhet under år 1952 256
Sysselsättning och arbetslöshet 262
Utlänningar i Sverige under tredje kvartalet 1953 265
Litteraturöversikt 270
Recensioner 275

Nr 5

Personalen och barnen vid barnkolonierna. Av skolöverläkare *Urban Hjärne* 279
De kommunala bostadstilläggen. Av förste aktuarie *Åke Kjellström* .. 285
Måtutskickning till gamla. Av konsulent *Margareta Nordström* 290
Internationella arbetskonferensens trettiosjätte sammanträde. Av förste kanslisekreterare *Sten-Eric Heinrici* 293
Lönerna under tredje kvartalet 1953 för arbetare inom buss- och åkeriföretag 296
Statstjänstemännens löneförhållanden. Av ombudsman *Sture Henriksson* 304

Kortare meddelanden

Socialstyrelsens remissutlåtande om arbetskraftsundersökningar 305
Genèvekonferens om urvalsundersökningar av sysselsättningsförhållanden 311

Indexnämnden ... 311
Centralförbundet för socialt arbete ... 312

Periodiska översikter

Register ... 313
Sammanställning över utbetalade barnbidragsmedel under år 1953 . 313
Levnadskostnadsindex för mars 1954 314
Socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex för mars 1954 318
Nykterhetsvårdsklientelet under år 1952 ... 319
Sysselsättning och arbetslöshet 327
Litteraturöversikt ... 333
Recensioner ... 340

Nr 6

Social trygghet i pensionernas tidevarv. Av professor *Richard M. Titmuss* ... 343
Vart skall jag vända mig? Av fru *Anna Lisa Söderblom* ... 353
Status och socialgrupp. Av professor *Gunnar Boalt* ... 358

Kortare meddelanden

Bortfallsproblemet vid två lönestatistiska undersökningar år 1953 ... 366
Socialstyrelsens remissutlåtande om ett företagsregister ... 368
Ändringar i publiceringen av socialstyrelsens lönestatistik ... 372
Löneförhållandena i september 1953 för anställda inom den enskilda varuhandeln ... 372
Mennesket i socialpolitikken ... 372

Periodiska översikter

Register ... 373
Sysselsättning och löner inom industrin i februari 1954 ... 373
Utlänningar i Sverige den 1 januari 1954 ... 380
Byggnadsverksamheten i vissa städer och köpingar under första kvartalet 1954 ... 385
Omsättningen inom detaljhandeln år 1953 ... 389
Sysselsättning och arbetslöshet 392
Socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex för april 1954 395
Litteraturöversikt ... 399
Recensioner ... 405

Nr 7

Skyddsuppfostran enligt 22 § d) barnavårdslagen. Av generaldirektör *Karl J. Höjer* ... 407
Stickprovsundersökningar av sysselsättningsförhållandena ... 418
Kontrollundersökning av lantarbetarnas löner år 1952 ... 424

Kortare meddelanden

Socialstyrelsens utlåtande över ungdomsvårdsskoleutredningens betänkande ... 434
Utredningar och förslag rörande den officiella lönestatistiken ... 436
Europeisk statistikerkonferens i Genève 440
Statistikermöten i Oslo ... 441

Periodiska översikter

Register ... 442
Den sociala hemhjälpen 1953 442
Om statsbidrag till ålderdomshem . 445
Mödrahjälpen under år 1953 448
Sysselsättning och arbetslöshet 454
Socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex för maj 1954 457
Litteraturöversikt ... 461
Recensioner ... 467

Nr 8

Ålderns betydelse på arbetsmarknaden. Av sekreterare *Per Holmberg* ... 471
Sociala frågor vid 1954 års vår-riksdag ... 483
Anmälan om yrkesskada och yrkesskadestatistiken ... 494

Kortare meddelanden

Socialstyrelsens förslag angående förflyttning av barn ... 497
Arbetsmarknadsorganisationernas medlemsantal ... 501
Översikt över beviljade generella hyreshöjningar ... 502

Periodiska översikter

Register ... 504
Socialvårdens kostnader och finansiering 1952 ... 504
Utlänningar i Sverige under första kvartalet 1954 ... 509

Ungdomsvårdsskolornas elever år 1953 511
Levnadskostnadsindex för juni 1954 513
Socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex för juni 1954 520
Löneförhållanden under år 1953 för arbetare inom industrin 521
Sysselsättning och arbetslöshet 528
Litteraturöversikt 533
Recensioner 540

Nr 9

Statistik och orsaksforskning. Av docent *Gösta Carlsson* 543
Den nya moderskapsförsäkringen. Av förste kanslisekreterare *Lars-Åke Åström* 551
Socialstyrelsens nya konsumentprisindex startar. Av förste aktuarie *Carl Öberg* 554

Kortare meddelanden

Socialstyrelsens utlåtande över ärvdabalkssakkunnigas förslag till ärvdabalk (SOU 1954: 6) 564
Socialstyrelsens utlåtande över likalönskommitténs betänkande (SOU 1953: 18) 567

Periodiska översikter

Register 570
Konsumentprisindex för juli 1954 . 570
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar under andra kvartalet 1954 571
Lantarbetarnas löner år 1953 575
Sysselsättning och löner inom industrin i maj 1954 578
Sysselsättning och arbetslöshet 584
Litteraturöversikt 590
Recensioner 596

Nr 10

Om fattigt folk. Av socialläkare *Gunnar Inghe* 603
Internationella arbetskonferensens 37:e sammanträde. Av förste kanslisekreterare *Sten-Eric Heinrici* .. 610
Nykterhetsvården vid 1954 års vårriksdag. Av förste byråinspektör *Fritz Hag* 614

Kortare meddelanden

Utredning om de familjepolitiska åtgärderna 622
Tekniken utnyttjas inom rehabiliteringsverksamheten 623
Socialstyrelsens förslag till plan för nykterhetsvårdens personalutbildning m. m. 624
Socialstyrelsens utlåtande över likalönskommitténs betänkande — en korrigering 627

Periodiska översikter

Register 628
Kollektivavtalen under första halvåret 1954 628
Konsumentprisindex för augusti 1954 632
Frånvarofrekvensen vid vissa industriföretag i maj 1954 634
Löner under år 1953 för arbetare inom byggnads- och anläggningsverksamhet 636
Utlänningar i Sverige under andra kvartalet 1954 639
Fattigvård och barnavård till utlänningar under 1952 641
Sysselsättning och arbetslöshet 642
Litteraturöversikt 649
Recensioner 653

Nr 11

Flickprostitutionen i Stockholm. Av socialläkare *John Takman* 659
Pojkprostitutionen i Stockholm. Av assistent *Lars-Erik Ackemark* ... 678

Kortare meddelanden

FN-kongress om brott och brottslingars behandling 688
Världsbefolkningskonferensen i Rom .. 688
Socialstyrelsens utlåtande över förslag till höjning av de utmätningsfria beloppen 689
Förändringarna från år 1952 till år 1953 i antalet arbetsdagar och i lönesummornas storlek vid gårdar som för båda åren lämnat uppgifter till statistiken över lantarbetarnas löner 690
Trädgårdsarbetarnas löner år 1953 ... 690
Svensk industriförening — en rättelse . 690

Periodiska översikter

Register 691
Konsumentprisindex och levnadskostnadsindex för september 1954 691

Bostadsbyggandet i Sverige år 1953 698
Sysselsättning och arbetslöshet 712
Litteraturöversikt 718
Recensioner 723

Nr 12

Ålderspensionärernas levnadsförhållanden. Av förste aktuarie *Rolf Frankenberg* 727
Ett experiment till förebyggande av brott. Av konsulent *Lars Grdby*.. 740

Kortare meddelanden

1954 års zigenarutredning..... 749
Socialstyrelsens förslag om levnadskostnadsundersökning år 1956..... 750
Bostadsstyrelsens förslag om en bostadsstatistisk undersökning år 1955 och socialstyrelsens utlåtande häröver .. 752

Periodiska översikter

Register 754
Konsumentprisindex för oktober 1954 754

På alkoholistanstalt intagna år 1953 757
Samhällets barnavård år 1952 759
Sysselsättning och löner inom industrin i augusti 1954..... 764
Utlänningar i Sverige under tredje kvartalet 1954 769
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar under tredje kvartalet 1954..... 771
Sysselsättning och arbetslöshet 775
Litteraturöversikt 782
Recensioner 788

Sakregister till årgång 1954..... 793
Författarregister till årgång 1954 .. 796
Recensioner år 1954 797

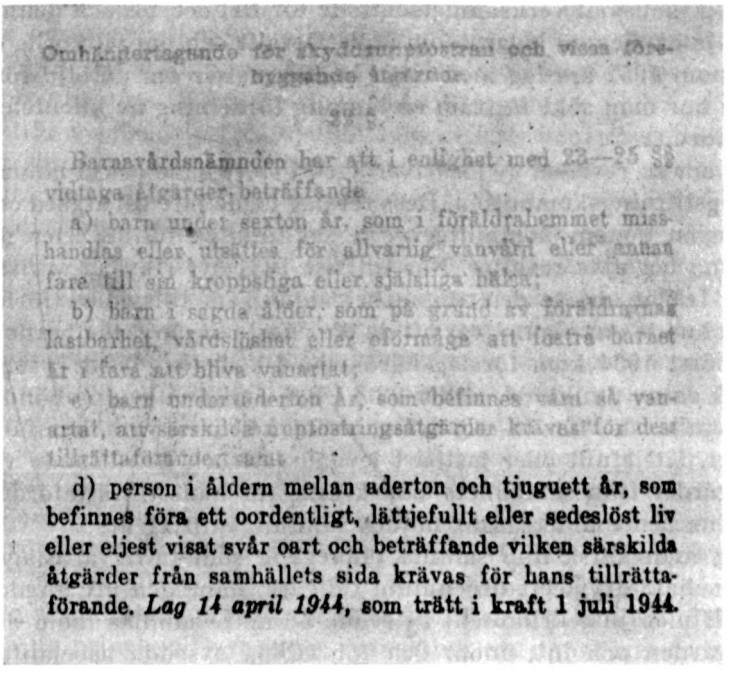
Skyddsuppfostran enligt 22 § d) barnavårdslagen

En jämförelse mellan lagstiftarnas avsikter och den nuvarande tillämpningen[1]

Av generaldirektör *Karl J. Höjer*

Det problem jag här tar upp till granskning gäller inte innebörden och tillämpningen av Bvl 22 § d) överhuvudtaget utan endast den del därav som berör *gränsdragningen mellan barnavårdslagstiftningen och strafflagstiftningen* för här ifrågavarande åldersgrupp 18—20-åringar. Det är därvid nödvändigt att först granska de förhållanden, under vilka bestämmelsen erhållit sin nuvarande lydelse.

Vår första sociala lagstiftning om vanart hos barn, 1902 års lag om uppfostran åt vanartade och i sedligt avseende försummade barn, gällde enbart

d) person i åldern mellan aderton och tjuguett år, som befinnes föra ett oordentligt, lättjefullt eller sedeslöst liv eller eljest visat svår oart och beträffande vilken särskilda åtgärder från samhällets sida krävas för hans tillrättaförande. *Lag 14 april 1944*, som trätt i kraft 1 juli 1944.

Det diskuterade lagrummet sådant det fastställdes år 1944.

[1] SL = strafflagen, Bvl = barnavårdslagen, uf = ungdomsfängelse, sku = skyddsuppfostran, lst = länsstyrelse, bvn = barnavårdsnämnd, usk = ungdomsvårdsskola.

barn under 15 år. Samtidigt gick SL:s nedre gräns vid 15 år och konflikter eller tveksamhet om ingripande borde ske enligt den ena eller den andra lagen var därmed uteslutna. Fattigvårdslagstiftningskommittén, som hade att uppgöra förslag till ny barnavårdslagstiftning, lade 1921 fram ett förslag till barnavårdslag, som satte lagens åldersgräns till 18 år men likväl i nämnda avseende inte innebar någon ändring såtillvida att den som gjort sig skyldig till vanart som »bestått i gärning som är i lag belagd med straff» inte skulle kunna omhändertas för sku enligt barnavårdslagen; däremot skulle dylikt omhändertagande kunna ske i fråga om sådana ungdomar i åldern 15—17 år som »förfallit till bettleri eller till ett kringstrykande, lastbart eller oordentligt levnadssätt» (46 § i lagförslaget). Samtidigt föreslogs att den åldersgräns nedåt, som gällde för tillämpning av 1885 års lösdrivarlag, skulle flyttas upp från 15 till 18 år. Man ville alltså flytta över till Bvl lösdrivarklientelets 15—17-åringar men inte SL:s motsvarande åldersgrupp. I den proposition (nr 150), som lades fram till 1924 års riksdag, intog Kungl. Maj:t emellertid en annan ståndpunkt, till vilken riksdagen anslöt sig. Åldersgränsen för sku på grund av ådagalagd vanart sattes till 18 år *oavsett vanartens art* (22 § c). Lösdrivarlagens nedre åldersgräns flyttades till 18 år men inte SL:s och vi fick alltså i fråga om vanartade i åldern 15—17 år, vilkas vanart innebär gärning som är i lag belagd med straff, ett gemensamt verksamhetsområde för Bvl och SL och denna ordning består alltjämt. Genom lagarna om åtalseftergift och om villkorlig dom samt senast genom 1952 års lag med vissa bestämmelser om påföljd för brott av underårig har man sökt få fram en lämplig fördelning av klientelet på resp. reaktionsformer.

Frågan om en revision av lösdrivarlagen i stort hade också lämnats åt fattigvårdslagstiftningskommittén. Dess förslag ledde inte till åtgärd och den ena bearbetningen genom kommittéer och sakkunniga följde efter den andra med samma negativa resultat. När till sist 1931 års riksdag avvisat en proposition i frågan måste densamma betraktas som tillsvidare förfallen. Det enda man kunde ena sig om var att de tre yngsta årgångarna borde överföras till Bvl. Först 1934 kom förslag härom på riksdagens bord (prop. nr 212) och vi fick en ny punkt, d), under 22 § i Bvl, enligt vilken omhändertagande för sku skulle ske för 18—20-åring, »som befinnes vara hemfallen åt ett oordentligt, lättjefullt eller lastbart levnadssätt och beträffande vilken särskilda åtgärder från samhällets sida krävas för hans tillrättaförande». Lösdrivarlagens nedre åldersgräns höjdes samtidigt till 21 år.

Här tog man alltså upp samma tankegång som fattigvårdslagstiftningskommittén haft drygt ett decennium tidigare, nämligen att ungdomar med ett asocialt men inte kriminellt beteende borde behandlas inom den sociala ungdomsvården och inte inom den för vuxna avsedda asocialitetslagstiftningen, men tillämpade tankegången på en högre åldersgrupp. Däremot var det för lagstiftarna 1934 lika litet som för kommittén 1921 fråga om att flytta över behandlingen av kriminella ungdomar från SL till Bvl. Den som söker igenom förarbetena till 1934 års lagändring för att finna spår av en

sådan tanke söker förgäves. De kriminella 18—20-åringarna blev i stället föremål för en särbehandling inom strafflagstiftningens ram redan följande år, då lagen om uf antogs.

Tio år senare (1944) aktualiserades lydelsen av 22 d) på nytt inför riksdagen. I prop. nr 13 föreslogs att homosexuellt beteende i princip skulle avkriminaliseras. Undantag skulle gälla endast för vissa fall och främst för homosexuella handlingar, riktade mot barn och ungdom. Emellertid ville man dock inte avhända sig möjligheten att ingripa »med syfte att tillrättaföra ungdomar, vilka hemfallit åt homosexuella vanor». Detta borde ske enligt Bvl men inte i sådan form att bvn:s åtgärd följde »såsom ett slags straff med anledning av viss handling». Eftersom dylika vanor hos ungdom är en form av vanart hade man redan möjlighet till ingripande genom sku enligt 22 c), nämligen för den som inte fyllt 18 år. För 18—20-åringarna hade man även viss sådan möjlighet men endast om det kunde påstås att de homosexuella vanorna tagit sådana former att personen vore hemfallen åt ett oordentligt, lättjefullt eller lastbart levnadssätt (22 d). Detta ansågs otillräckligt och i propositionen föreslogs därför att såsom indikation för ingripande enligt 22 d) skulle utöver där angivet levnadssätt gälla att personen »eljest visat svår oart». Departementschefen anförde: »Att detta uttryck inte uteslutande träffar homosexuella vanor synes icke böra möta några betänkligheter. Av lagrummet i övrigt framgår ju bland annat, att särskilda åtgärder måste anses påkallade ur allmän synpunkt för vederbörandes tillrättaförande. Eljest må ej ingripande äga rum. Den nya bestämmelsen kan därför icke med fog befaras få en för vidsträckt tillämpning.»

Den alltför vidsträckta tillämpning som departementschefen här diskuterar gäller såsom av sammanhanget klart framgår endast ingripanden utan att tillräckliga skäl föreligger för att samhället alls skall lägga sig i vederbörandes livsföring. Däremot ägnas inte vare sig här eller i propositionen i övrigt någon uppmärksamhet åt möjligheten av att det språkligt obestämda ordet oart skulle kunna få en vidsträckt tillämpning på så sätt att det tolkades som omfattande även lagöverträdelser överhuvudtaget (alltså ungefär = vanart) och sålunda ledde till att det ingripande som borde äga rum skedde enligt Bvl i stället för enligt SL. Det är inte gärna möjligt annat än att när i propositionen saknas uttryck för möjligheten av en sådan tillämpning detta berott på att en sådan möjlighet helt enkelt legat utanför blickpunkten, när den skrevs.

Frågan om lydelsen av 22 d) hade emellertid även i annan ordning dragits under riksdagens prövning. I motioner (I: 204, II: 312) hade erinrats om att 1937 års lösdriverilagstiftningskommitté (SOU 1939: 25) föreslagit en utvidgning av punktens tillämpningsområde. Kommittén hade uttalat att det torde vara ur principiell synpunkt förkastligt att uppskjuta samhällets åtgärder till dess personens hela livsföring och därmed hans karaktär präglas av lastbarhet. Den föreslog därför en omformulering av lagtexten, innebärande att kravet på hemfallenhet skulle försvinna och likaså ordet lastbarhet och indikationen därför bli »befinnes föra ett oordentligt, lättjefullt eller

sedeslöst liv» (i övrigt oförändrat). Motionärerna gjorde detta yrkande till sitt eget. De påpekade även att den då nyligen ikraftträdda nya villkorliga domslagens bestämmelse om möjlighet för domstol att överlämna ett ärende till barnavårdsnämnd för sku torde »med nuvarande lydelse av 22 d) barnavårdslagen endast i mycket begränsad utsträckning kunna utnyttjas i fråga om personer som fyllt aderton år». På motsvarande sätt skulle begränsningen av 22 d) verka hämmande vid tillämpningen av den även vid 1944 års riksdag aktuella lagen om åtalseftergift för 15—17-åringar, nämligen i avseende på dem som närmade sig 18-årsåldern. Motionärerna menade att lösdriverilagstiftningskommitténs förslag tillgodosåge behovet av ökade möjligheter till ingripande mot ungdom i syfte att förebygga annan sedeslöshet än homosexuell prostitution på ett bättre sätt än det i propositionen föreslagna tillägget. »Jämväl till förebyggande av annan asocialitet, bl. a. begynnande arbetsskygghet och tendenser till en oordnad vandel, som kunna leda till höggradigt socialt förfall eller till kriminalitet, torde kommitténs förslag öppna större möjligheter.» Genom denna utvidgning skulle också villkorlig dom och åtalseftergift kunna ges i större omfattning.

Motionärerna avsåg sålunda uppenbarligen inte att sku skulle kunna tillgripas mot 18—20-åring på grund av kriminalitet. Deras sista påstående kan i första hand förefalla överraskande men var fullt riktigt. Det må endast erinras om det gamla skolexemplet: En kvinna i åldern 18—20 år är prostituerad eller på gränsen dităt. Hon stjäl plånboken från en klient och blir åtalad för detta. Vid personundersökningen framgår det klart att stölden är en sekundär företeelse i hennes asocialitet. Det primära är hennes sedeslösa livsföring. Genom att möjligheterna vidgades att omhänderta henne på grund av hennes livsföring ökades också den omfattning, i vilken villkorlig dom för stölden kunde ifrågakomma.

Första lagutskottet (utl. nr 12) ställde sig förstående både till propositionen och till motionerna och föreslog att punkten skulle få den lydelse som den alltjämt har, varigenom alltså ingripande kan ske mot 18—20-åring »som befinnes föra ett oordentligt, lättjefullt eller sedeslöst liv eller eljest visat svår oart och beträffande vilken särskilda åtgärder från samhällets sida krävas för hans tillrättaförande». Detta blev alltså riksdagens beslut.

Utskottet uttalade angående det i propositionen föreslagna tillägget: »Syftet härmed är att bereda ökade möjligheter för barnavårdsmyndigheterna att tillrättaföra ungdom, som hemfallit åt homosexuella vanor, och att motarbeta den manliga prostitutionen. Tillägget möjliggör tydligtvis, såsom departementschefen framhållit, ingripande jämväl mot »oart» som icke är av homosexuell natur.»

I fortsättningen sade sig utskottet finna det önskvärt att bestämmelser infördes, vilka öppnade möjligheter till ett effektivare ingripande mot prostitution och annan sedeslöshet hos ungdom inom ifrågavarande åldersgrupp: »Utskottet har fördenskull i och för sig icke något att erinra mot en lagändring i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag. Syftet med lagändringen kan emellertid, såsom de i ämnet väckta motionerna givit vid handen, säkrare

uppnås genom ytterligare jämkningar av ifrågavarande lagrum. — — — Genom att utbyta orden 'vara hemfallen åt' mot ordet 'föra' vinnes den fördelen att barnavårdsnämnd kan ingripa på ett tidigare stadium än för närvarande är fallet. Samma syfte uppnås genom att ordet 'lastbart' ersättes med ordet 'sedeslöshet'. — — — I motionerna framhålles att lagändringen kommer att underlätta tillrättaförandet av sedeslös ungdom överhuvudtaget och att den blir av betydelse bland annat vid tillämpningen av lagstiftningen om villkorlig dom och om eftergift av åtal mot underåriga lagöverträdare. Några betänkligheter synas icke möta mot en utvidgning i detta sammanhang av möjligheterna till ingripande mot annan ungdom än sådan som visat homosexuell oart.»

I utlåtandet förekom överhuvudtaget intet som antydde, att utskottet ville i lagändringen inlägga något annat än vad som avsetts dels i propositionen, dels i motionerna.

Till sist är det lämpligt att beröra vissa uttalanden som förekom i samband med att Kungl. Maj:t förelade 1952 års riksdag förslag till bl. a. lag med vissa bestämmelser om påföljd för brott av underårig, innebärande dels att ovillkorligt frihetsstraff för 15—17-åringar skulle vara så gott som uteslutet, dels att domstol som efter hörande av bvn vill överlämna vederbörande till denna för omhändertagande inte skall göra detta i form av villkorlig dom jämte överlämnande utan direkt överlämna ärendet åt bvn:en, ett enkelt förfaringssätt som betecknats som en ny form av skyddsåtgärd. Propositionen (nr 223) godtogs av riksdagen att träda i kraft den dag Konungen bestämde. Enligt k. k. den 19 mars 1954 har den nya lagstiftningen trätt i kraft den 1 juli 1954. Propositionen, som grundades på förslag, gemensamt avgivet av strafflagberedningen, barnavårdskommittén och ungdomsvårdsskoleutredningen, avsåg ju egentligen endast 15—17-åringarna. Emellertid kom även 18—20-åringarna på tal i sammanhanget och ur departementschefens uttalande kan följande hämtas:

»Kommittéerna ha begränsat sitt förslag till att avse sådana fall då den tilltalade vid rättens dom är under 18 år. I några yttranden har påpekats att genom denna begränsning reformen endast blir partiell; om domstolen finner lämpligt att för skyddsuppfostran överlämna den som är över 18 år, måste alltjämt villkorlig dom tillgripas. Med hänsyn till att den som är över 18 år kan dömas till ungdomsfängelse synes denna skillnad icke ha någon större praktisk betydelse. Det torde dock förekomma fall, då den som är elev i ungdomsvårdsskola dömes för brott efter fyllda 18 år och då den lämpligaste behandlingen anses vara att den pågående uppfostran på ungdomsvårdsskolan fullföljes. Även andra fall kunna tänkas, då det är ändamålsenligt att för skyddsuppfostran överlämna den som är över 18 år. Därför har jag ansett lämpligt borttaga den särskilda åldersgränsen ur paragrafen. Därigenom vinnes även den lagtekniska förenklingen att 8 § andra stycket lagen om villkorlig dom kan helt upphävas.»

Här uttalar alltså departementschefen uttryckligen att domstols överläm-

nande av den som fyllt 18 år till sku kan betecknas som en sak utan större praktisk betydelse och hänvisar till uf som den väg domstolen har att gå för frihetsberövande. Han räknar emellertid med att ett dylikt överlämnande bör ske i vissa fall, lämnar ett exempel på ett sådant fall samt tillfogar att »andra fall kunna tänkas». Här bör läsarens tanke gå tillbaka till vad i det föregående anförts om ungdomar, vilkas brott är en sekundär företeelse i jämförelse med deras allmänt asociala livsföring, vilken i och för sig svarar mot beskrivningen i 22 d); i sådana fall gäller naturligtvis alltjämt att ett överlämnande från domstolen till bvn:en för sku bör ske, efter 1 juli utan villkorlig dom.

Inte heller i denna proposition och ej heller i utskottsutlåtandet finner man alltså något spår av uppfattningen att omhändertagande enligt 22 d) skulle kunna företas beträffande 18—20-åringar på den grund att de gjort sig skyldiga till stöld, inbrott eller dylik lagöverträdelse.

Den som i enlighet med det föregående bildat sig en uppfattning om lagstiftarnas avsikter beträffande sku för 18—20-åringar och haft tillfälle se något av den praktiska tillämpningen kan knappast undgå att konstatera att denna i själva verket är inne på linjer, för vilka lagstiftarna stått främmande. Gången av dessa ärenden är den att bvn fattar beslut om omhändertagande för sku och därefter obligatoriskt har att underställa lst:n beslutet. Lst:s beslut överklagas hos Konungen (regeringsrätten). Det är alltså i regeringsrättens årsbok man har att söka prejudikat. Sådana saknas emellertid helt, såvitt jag kunnat finna. Regeringsrätten synes inte ha haft ett enda mål under sin prövning som gällt frågan, huruvida en lagöverträdare i 18—20-årsåldern skulle kunna anses på grund av sina lagöverträdelser falla under Bvl 22 d). Förmodligen — det kan här naturligtvis endast vara fråga om en förmodan — förhåller det sig så att vederbörande i allmänhet anser sig ha ett val endast mellan uf och sku, den senare resulterande i usk eller kanske någon gång i placering i enskilt hem med utbildning vid allmän yrkesskola el. dyl., och föredrar sku. Något överklagande av lst:s beslut att fastställa sku ifrågakommer då inte.

Vilka orsakerna än må vara så är det alltså hos lst:rna vi har att söka upplysning om rådande praxis. Jag har inte varit i tillfälle att göra någon systematisk granskning men har vid strödda tillfällen såväl i diskussioner med representanter för särskilt storstädernas bvn:er (det är ju framför allt dessa som tillämpar 22 d)) och i utslag från vissa lst:r träffat på en avancerad uppfattning av innebörden, att 22 d) låter sig väl bruka för att meddela sku åt ungdomar, vilka gjort sig skyldiga till lagöverträdelser utan att i övrigt förete en asocial livsföring. Samma gäller domstolars villighet att ge villkorlig dom och överlämna en lagöverträdare i här ifrågavarande ålder till sku. Följande exempel må illustrera situationen i stort.

Det bör påpekas, att kriminalitet hos kvinnliga 18—20-åringar utan för-

ening med en sådan asocial livsföring som avses i 22 d) är ovanlig. Det här diskuterade problemet gäller därför praktiskt taget helt manliga 18—20-åringar.

Allan f. 1930, boende hos föräldrarna, fadern grovarbetare. Slutade skolan 1944 med bra betyg, saknade enligt lärarens uppfattning »moralisk ryggrad», lättledd, enligt läkare neurotisk. Diverse anställningar, tröttnade lätt och bytte anställning. 1948 skyldig till olovligt brukande av tre motorfordon samt en mindre förskingring. Förseelserna låg delvis efter det han fyllt 18 år och åtalseftergift, som först ifrågasatts, kunde därför inte ges utan åtal följde inför Stockholms rådhusrätt. Innan dom fallit gjorde Allan sig skyldig till nya brott (inbrott, billån m. m.). Bvn:en i Nacka, som den 9/3 1949 ställt honom under övervakning, fann en sådan åtgärd i fortsättningen gagnlös och meddelade i yttrande till rådhusrätten att den, därest Allan erhölle villkorlig dom, vore villig omhänderta honom för sku. Rådhusrätten sakerförklarade honom i dom den 23/9 1949 samt förordnade att med straffets utdömande skulle villkorligt anstå. Det överlämnades åt bvn:en att omhänderta Allan för sku. Redan den 9/11 1949 beslöt bvn:en att omhänderta honom enligt 22 § d) och söka plats på usk och detta beslut blev den 12/12 samma år fastställt av lst:n. Vid denna tidpunkt hade Allan emellertid gjort sig skyldig till nya brott (bl. a. åtta motorcykelstölder) och satt anhållen hos polisen i Stockholm. Bvn:en begärde den 16/12 hos skolbyråchefen att plats omgående skulle beredas på usk. Enligt protokoll 20/12 fann emellertid denne »att vederbörande icke kunde på föreliggande utredning mottagas vid skola tillhörande barna- och ungdomsvården och beslöt att tillråda vårdformen ungdomsfängelse». I skrivelse till rådhusrätten den 4/1 1950 meddelade bvn för kännedom vad som förevarit och tillfogade: »Eftersom barnavårdsnämnden icke torde kunna placera Allan annorstädes än vid ungdomsvårdsskola och då detta icke låtit sig göra torde skyddsuppfostran upphöra.» Föräldrarna hade under tiden besvärat sig över lst:ns fastställelsebeslut (de trodde möjligen att han skulle kunna få villkorlig dom med föreskrifter) men sedan bvn:en meddelat att omhändertagandet skulle upphöra återkallade de besvären. Nämnden upphävde sku den 8/2 1950. Efter åtal för de senaste brotten blev Allan dömd till uf.

Bengt f. 1934, boende hos föräldrarna och arbetande hos fadern, som hade en installationsrörelse. Varit scout (patrulledare) och ansetts som ledarbegåvning, alltid betraktats som skötsam av föräldrar, lärare och bekanta. Kom som en chock, när det avslöjades att han varit en av de mest aktiva i en liga, som begått en hel rad brott bl. a. sommaren 1952 (inbrott, stölder, billån). Barnpsykiatern fann en rad positiva drag men betecknade honom också som hånfull, hård och hämndlysten, avstyrkte usk där hans trotsinställning skulle förstärkas. Nacka bvn som fått frågan om åtalseftergift på remiss men med hänsyn till att en del av brotten begåtts efter fyllda 18 år måste avstyrka eftergift, synes ha räknat med att åtalet skulle leda till uf och ville antagligen förekomma detta. I varje fall beslöt nämnden den 10/12 1952 att omhänderta Bengt för sku enligt 22 § d). Först den 20/1 1953 överlämnade statsåklagaren ärendet till distriktsåklagaren för åtal. Bvn:ens beslut fastställdes av lst:n den 19/1 1953. Nämnden avsåg att med Bengts skiljande från hemmet placera honom i lämplig yrkesskola eller hos enskild verkstadsägare. Föräldrarna hade besvärat sig över lst:ns beslut, och i yttrande häröver den 14/3 1953 meddelade bvn att den ännu inte lyckats finna en lämplig placering men vidhöll att förutsättningar förelåge för sku enligt 22 § d). Några dagar senare föll domen i Södertörns domsagas häradsrätt (17/3) och lydde på ett år två månaders fängelse villkorligt med övervakning och föreskrift att Bengt skulle bl. a. fullfölja en påbörjad kvällskurs vid viss yrkesskola. I domskälen uttalades

att häradsrätten funnit detta vara att föredra framför den av bvn:en beslutade men ännu ej påbörjade behandlingsformen. Nämnden beslöt den 8/4 1953 att upphäva sku-beslutet och meddelade detta i nytt yttrande till lst:n. Därefter torde föräldrarna ha återkallat sina besvär.

Carl f. 1936. Fadern lagerchef, föräldrarna kända som duktiga och skötsamma. Augusti—oktober 1953 gjorde Carl sig skyldig till medverkan vid inbrott m. m. bl. a. hos sin arbetsgivare, ett statligt verk. Åtal följde inför rådhusrätten i Stockholm och denna begärde yttrande av bvn i Stockholm. Bvn:ens utredning visade att Carl, som visserligen tidigare inte varit helt anmärkningsfri men dock i stort skött sig, våren 1953 kommit in i ett nytt kamratgäng där tendenser till kriminalitet funnits. Bvn beslöt den 12/1 1954 att tillstyrka villkorlig dom med övervakning. Samma dag fick Carl anställning hos den firma, där fadern var lagerchef och då han skötte sig väl fick han redan efter 14 dagar meddelande om att anställningen var ordinarie. Emellertid gjorde han redan den 30/1 utanför arbetet sig skyldig till en stöld, och rådhusrätten begärde nu under åberopande av 8 § lagen om villkorlig dom nytt yttrande av bvn, »huruvida barnavårdsnämnden kommer att omhändertaga pojken för skyddsuppfostran». Vid utredningen motsatte sig föräldrarna sku. De ville ha honom kvar hemma och helst att han fick behålla sin plats. Bvn beslöt den 16/2 sku och anmälan för intagning på usk, »enär i ärendet måste anses ådagalagt, att (Carl) för ett oordentligt levnadssätt av sådan art att särskilda åtgärder från samhällets sida krävas för hans tillrättaförande». Beslutet verkställdes omedelbart och skolbyråchefen anvisade plats på Långanäs, där Carl intogs några dagar senare. Samtidigt gav rådhusrätten villkorlig dom och överlämnade ärendet till bvn. Sku-beslutet underställdes överståthållarämbetet, som den 14/4 fastställde detsamma. Detta beslut blev inte överklagat.

Emellertid stannade det inte vid detta. Åklagaren överklagade rådhusrättens dom med yrkande om uf. Denna åtgärd får förmodligen ses i belysning av det förhållandet att den förut nämnda arbetsgivaren-ämbetsverket i egenskap av målsägande i särskild skrivelse till hovrätten den 10/3 1954 understödde åklagarens talan. Verket uttalade därvid att det hos Carl funnit »symptom på en fixerad grav kriminalitet». Än mera djupgående och energiska korrektionsåtgärder än de som innefattades i rådhusrättens dom framstode därför som subjektivt klart indicerade. Skrivelsen avslutades med den deklarationen från verkets sida, att då det »nu önskar hos hovrätten utverka en ändring av den dom, som av rådhusrätten i målet avkunnats, och påkallar utdömande av ovillkorligt straff för (Carl) av all den skärpa, som gällande strafflag medger, har ämbetsverket främst vägletts av strävandet att, i mån av befogenhet och förmåga, söka tillvarataga kronans bästa».

Hovrätten fastställde emellertid rådhusrättens dom (19/5 1954). När Carl vistats ca 3 månader på usk var det ännu inte avgjort om åklagaren skulle föra målet vidare till högsta instans. Det stod sålunda öppet, huruvida inte Carl till sist ovanpå usk skulle få uf. Numera har emellertid hovrättens dom vunnit laga kraft.

David f. 1932. Tilldelades av bvn i Malmö 1949 varning för stöld och grovt egenmäktigt förfarande. Erhöll i januari 1951 åtalseftergift för grovt egenmäktigt förfarande, tilldelades av bvn varning och ställdes under övervakning. Samma år skyldig till grov stöld m. m. och åtalades inför Malmö rådhusrätt, som inhämtade yttrande från bvn. Denna förklarade sig beredd omhänderta för skyddsuppfostran jämlikt 22 d) i avsikt att söka få honom intagen på usk. Rådhusrätten gav villkorligt anstånd med straffets ådömande den 23/1 1952 och överlämnade ärendet till nämnden, som den 30/1 fattade beslut om sku, vilket fastställdes av lst:n i Malmöhus län den 25/2 1952. Nämnden sökte nu så gott som omgående hos skolbyråchefen plats på usk och erhöll snabbt avslag »då plats icke kunde beredas

(David)». Vid telefonförfrågan meddelades att skolbyråchefens beslut vore definitivt, att 15—17-åringar måste ges prioritet samt att det bärande skälet för avslag varit Davids alltför grava kriminella belastning. Bvn:en visste tydligen i denna situation inte vad man skulle ta sig till med David och begärde i skrivelse till justitieministern »direktiv»; ovanstående är hämtat ur denna skrivelse. Skrivelsen gick på remiss till socialstyrelsen, som avgav yttrande den 10/5 1952.

Styrelsen framhöll att ynglingar som avses i 22 d) som regel intas på Långanäs yrkesskola, vid vilken för särskilt anstaltsbesvärliga funnes en sluten avdelning. Till denna måste hänvisas även svåra rymmare vid andra skolor och kriminellt svårt belastade 15—17-åringar. Styrelsen betecknade David som »aktivt kriminell av rymmartyp» och fann Långanäs' specialavdelning vara den enda betryggande placeringen inom usk:nas ram. Avdelningen hade vid ansökningstillfället varit fullbelagd och plats hade inte kunnat beredas på 2 à 3 månader. Skolbyråchefen hade därför avslagit ansökan.

I fortsättningen ingick styrelsen emellertid mera allmänt på frågan, för vilket klientel i avseende på dem som vid omhändertagandet fyllt 18 år usk:na egentligen är avsedda: »I ungdomsvårdsskolorna böra sålunda intagas arbetsovilliga personer, vagabonder, lösdrivare, prostituerade och alkoholister, vilka uppfylla de i barnavårdslagen uppställda förutsättningarna. Aktivt kriminella i ålder 18—21 år, som behöva anstaltsvård, höra enligt socialstyrelsens mening icke hemma på ungdomsvårdsskolorna utan inom ungdomsfängelset. (David) tillhör den senare gruppen.»

Styrelsen hänvisade till att om intagning på usk inte skulle komma till stånd sedan domstol överlämnat åt bvn att omhänderta för sku, domstolen kunde meddela annan föreskrift eller förklara anståndet förverkat under förutsättning att den dömde åsidosatt sin skyldighet att föra ett ordentligt liv. Vid motsatt förhållande »torde detta visa att anstaltsvård icke är erforderlig».

Ärendet gick nu på remiss till fångvårdsstyrelsen som avgav yttrande den 30/6 1952. I yttrandet upplystes att David numera ryckt in till värnpliktstjänstgöring och därvid skötte sig utmärkt. Fångvårdsstyrelsen som underströk att det förelåg ett lagakraftvunnet beslut om sku uttalade att det enligt dess mening icke överensstämde med gällande lag att skolbyråchefen på ett definitivt sätt avslår ansökan om placering på usk utan att han samtidigt lämnar anvisning om det sätt på vilket sku i stället skall verkställas eller åtminstone i stället förvissar sig om att någon annan lämplig form för verkställigheten finns att tillgå. I fortsättningen betecknades skolbyråchefens beslut som en omprövning av en lagakraftvunnen dom. Resultatet hade blivit att David efter nära ett halvt år väntade på avgörande av frågan om formen för sku:s verkställande. Det vore nödvändigt att få slut på detta. Bäst vore om bvn ville utskriva David och ställa honom under övervakning ev. med vissa föreskrifter.

Bvn fick nu ärendet åter och anslöt sig i yttrande den 24/7 1952 i det väsentliga till vad fångvårdsstyrelsen uttalat samt meddelade att den vid sammanträde den 6/8 ämnade ge anstånd med sku:s verkställande samt förordna övervakare. På samma gång underströks att den utveckling detta speciella fall tagit på intet sätt förändrade »det ohållbara i den inställning den prövande centralmyndigheten intagit i ärendet. Alldeles speciellt avvita torde situationen te sig för de av (Davids) kumpaner som ådömts urbota straff. Nämnden förmenar alltså att direktiv måste lämnas, som utesluta uppkomsten av framtida med det (Davidska) fallet likartade situationer».

I byråskrivelse från socialdepartementet den 20/3 1953 erhöll bvn meddelande att ärendet anmälts för socialministern samt att departementet ansåg sig förhindrat att för närvarande tillmötesgå bvn:ens anhållan om direktiv, eftersom det berörda spörsmålet enligt vad departementet inhämtat torde komma att tagas under övervägande av den i verksamhet varande ungdomsvårdsskoleutredningen.

Nämnda kommitté avgav sitt betänkande i september 1953 (tryckt först senare, SOU 1954: 5). Jag har inte kunnat finna att det här behandlade spörsmålet överhuvudtaget berörts av utredningen.

Av dessa exempel framgår att berörda domstolar, bvn:er och lst:r alla hyser den uppfattningen att 22 d) innebär rätt att omhänderta för sku enbart på grund av kriminalitet av typen stöld el. dyl. Uppfattningarna om *vilka* kriminella ynglingar som bör ha sku och vilka uf skiftar däremot. Besluten lämnar i regel ingen upplysning på vilka närmare grunder man anser 22 d) tillämplig men det förefaller troligast att det är ordet oart som i allmänhet anses ge fullmakt att tillämpa 22 d) även i enbart kriminella sammanhang. I ett fall (Carl) har bvn dock uttryckligen åberopat att ynglingen »fört ett oordentligt levnadssätt» och sålunda ansett upprepade stölder vara liktydigt med att »föra ett oordentligt liv», trots att ynglingen haft ordnat arbete, som han skött väl. Man torde också mena sig handla sakligt bäst genom att hellre välja sku med usk än uf och för alltså hellre ihop den kriminelle ynglingen med »arbetsovilliga personer, vagabonder, lösdrivare, prostituerade och alkoholister» än med de för kriminalitet till uf dömda. Såsom exempel på en barnavårdsnämnds långt drivna iver att genom sku förekomma uf må fallet Bengt tjäna. Socialstyrelsen anmäler i fallet David — ehuru i indirekt form — avvikande mening såtillvida att den redogör för det klientel över 18 år, för vilket usk:na är avsedda, och därvid såsom nyss citerats enbart talar om asocialitet av annat slag än kriminalitet. Det är ju inte överraskande att den för anstaltsväsendet närmast ansvariga myndigheten måste på något sätt åtminstone i prekära situationer reagera mot att dess anstalter belastas med ett klientel, vilket uppenbarligen inte kan ha tagits med i beräkningarna, när platsantalet reglerades, och detta även om anspråken stödjes på lagakraftvunna domar.

I sammanhanget må erinras om att mycket intresse och väldiga kostnader läggs ner på att förbättra de för uf-fångar avsedda *ungdomsanstalterna*. Beläggningen på dessa anstalter liksom på usk:na har också något att säga om situationen. Enligt uppgift från fångvårdsstyrelsen finns på ungdomsanstalter för män 235 platser och beläggningen med uf-fångar var vid utgången av resp. februari, mars och april 1954 endast 141, 150 och 145. Skenäsanstalten hade på sina 92 platser endast halv beläggning. Samtidigt visade enligt uppgift från socialstyrelsens skolbyrå den usk som här är av intresse, alltså Långanäs, en helt annan bild. På sina 48 platser hade den vid motsvarande tidpunkter full beläggning med ett flertal (10 à 15) väntande. Väntetiden på den halvöppna avdelningen överstiger visserligen sällan 14 dagar men på den slutna kan den uppgå till ca 2 månader.

Det är inte uteslutet att den lagstiftning som trätt i kraft den 1/7 1954 kan komma att ehuru helt utan skäl tas till intäkt för att ytterligare utvidga tillämpningen av 22 d). Redan nu rådande ordning eller brist på ordning innebär att det kan låsa sig så att den unga människan får gå och vänta på vad det skall ske med honom. Allt kan synas gå väl om skolbyråchefen

anser sig böra snabbt bereda ynglingen plats på Långanäs, men denna lösning är med hänsyn till den knappa platstillgången till förfång för dem för vilka skolan är avsedd. Även för ynglingen själv måste man med tanke på detta klientels art ifrågasätta om lösningen verkligen är bättre än uf. Den kan vidare visa sig vara en chimär om ärendet kompliceras som i fallet Carl; visserligen torde enskilda och offentliga målsägande sällan skjuta sitt »bästa» så i förgrunden som ifrågavarande statliga verk i detta fall gjort men man har dock anledning räkna med en utveckling sådan som i detta fall såsom en realitet. Vägrar skolbyråchefen bereda plats finns det i huvudsak två alternativa utvecklingslinjer. Den ena innebär att ynglingen under väntetiden sköter sig i den meningen, att han inte gör sig skyldig till nya brott, och man har då, även om man trots detta med hänsyn till hans föregående m. m. ansåge ett frihetsberövande påkallat, intet annat val än att avstå från detta (jfr fallet David). Begår han under väntetiden nya brott blir det nytt åtal och i regel dom på uf. Följer utvecklingen denna linje måste naturligtvis utsikterna till återanpassning vara sämre än om uf utdömts från början (fallet Allan). En tredje alternativ linje bör dock nämnas. Den uppstår, om bvn:s beslut om sku och ansökan till skolbyråchefen följs av avslag från dennes sida så snabbt att tiden för besvär över rådhusrättens villkorliga dom ännu inte gått ut. Åklagaren hinner då dra målet under hovrättens prövning och dom på uf kan följa. Ett sådant mål har kort refererats i Svensk Socialvårds Tidning h. 8, 1950. Med hänsyn till delinkventen uppstår i dylikt fall endast den nackdel som följer av att domen på uf försenas. I övrigt demonstreras här på ett markant sätt skolbyråchefens egendomliga ställning gentemot domstolar och lst:r (jfr fångvårdsstyrelsens yttrande i fallet David).

Utvecklingen har glidit lagstiftarna ur händerna. För brottslingar i 18—20-årsåldern beror det av olika myndigheters skiftande uppfattningar, huruvida samhällets reaktion sker i form av sku eller uf. Den principiella gränsdragning som finns i förarbetena till lagbestämmelserna har ingen motsvarighet i praxis och någon annan har inte kommit i stället. Inte heller har man genom organisatoriska åtgärder sökt lösa de problem som uppstått. Allting flyter och den unge brottslingen kan hamna mitt emellan samhällets reaktionsformer eller i båda. Vill man inte hissa nya signaler beträffande kriminella 18—20-åringar och genom lagstiftning skapa en annan uppdelning av dem på samhällets olika reaktionsformer än lagstiftarna hittills avsett, måste man söka finna en väg att pressa tillämpningen av 22 d) tillbaka till vad som varit meningen med lagstiftningen.

Stickprovsundersökningar av sysselsättningsförhållandena

I arbetsmarknadsstatistikkommitténs betänkande (SOU 1952: 34), som tidigare utförligt refererats i Sociala Meddelanden (1953: 2, sid. 71), framlades bland annat förslag om intervjuundersökningar på stickprovsbas rörande befolkningens sysselsättningsförhållanden, s. k. labor force-undersökningar. I anslutning till kommitténs förslag har statistiska centralbyrån framlagt en plan för vissa provundersökningar, som skulle ge erfarenheter av betydelse för planeringen av mera omfattande undersökningar av detta slag. Socialstyrelsen avgav den 26 februari 1954 ett utlåtande över denna plan.[1]

I det följande meddelas vissa uppgifter om utländska erfarenheter och om initiativ av internationella organisationer på detta område.

Sedan 1940 har i Förenta staterna företagits månatliga undersökningar rörande befolkningens sysselsättningsförhållanden, baserade på intervjuer med ett antal hushåll (för närvarande ca 25 000) som representerar den civila befolkningen (bortsett från vissa smärre kategorier av personer, som intagits på anstalter av olika slag). Sedan 1942 har dessa undersökningar (»labor force sample surveys») stått under ledning av Bureau of the Census (»censusbyrån»), det största av de centrala statistiska ämbetsverken i USA. Resultaten publiceras i »The Monthly Report on the Labor Force», vilken ingår i serien Current Population Reports.

Undersökningarna tillgår på så sätt, att särskilt utbildade intervjuare en gång i månaden inhämtar uppgifter om sysselsättningsförhållandena för medlemmarna i ett antal hushåll, som utvalts med ledning av teorin för urvalsundersökningar.

Under år 1954 har censusbyrån genomfört en förändring av urvalsplanen. Enligt den tidigare planen utvaldes de undersökta hushållen inom 68 avgränsade geografiska områden, s. k. stickprovsområden (sampling areas), vilka representerade 68 »strata», dvs. grupper av områden med likartad ekonomisk och social struktur. Inom varje stickprovsområde uttogs slumpmässigt ett antal små geografiska områden (»segment»), och med ledning av listor över bostadslägenheterna inom dessa uttogs för intervjuer ett antal hushåll, som motsvarade ca 1/2000 av hela antalet hushåll inom det stratum som representerades av stickprovsområdet. Den nya planen innebär en större geografisk spridning av de undersökta hushållen, i det urvalet företas inom 230 stickprovsområden; dessa områden omfattar ca 450 av de ca 3 000 »counties» i Förenta staterna mot 123 counties enligt den tidigare urvalsplanen.

I januari och februari 1954 företogs parallellt undersökningar enligt den gamla och den nya urvalsplanen genom intervjuer med vardera ca 25 000 hushåll. Från och med mars tillämpas endast den nya planen.

[1] Soc. Medd. 1954: 5, sid 305.

Intervjuarna inhämtar för varje person över 14 år, som tillhör ett av de utvalda hushållen, uppgifter om sysselsättningsförhållanden m. m. under den vecka då den 8 i månaden infaller. I arbetsmarknadsstatistikkommitténs betänkande (SOU 1952: 34, sid. 86) ges en närmare redogörelse för intervjutekniken.

Med utgångspunkt från intervjumaterialet verkställer censusbyrån uppskattningar rörande den totala storleken av olika grupper inom civilbefolkningen över 14 år. I de ovan nämnda månadsrapporterna återges uppskattningar rörande den totala storleken av olika grupper inom befolkningen. För att öka noggrannheten i dessa uppskattningar utnyttjar man tillgänglig information om befolkningens sammansättning i olika avseenden.

I nedanstående tablå återges uppskattningarna av olika huvudgrupper inom befolkningen enligt månadsrapporten för april 1954.[1]

Uppskattningar för april 1953 samt mars och april 1954

	Personer 14 år och däröver		
	5—11 april 1953[2]	7—13 mars 1954	4—10 april 1954
Totalbefolkning utanför anstalter	114 828 000	115 914 000	115 987 000
Hela »labor force» inkl. personer i militärtjänst	66 338 000	67 218 000	67 438 000
Civil »labor force»	62 810 000	63 825 000	64 063 000
Sysselsatta	61 228 000	60 100 000	60 598 000
I jordbruket	6 270 000	5 875 000	6 076 000
Män	5 496 000	5 167 000	5 311 000
Kvinnor	774 000	708 000	765 000
I andra näringsgrenar än jordbruket	54 958 000	54 225 000	54 522 000
Män	37 298 000	36 337 000	36 682 000
Kvinnor	17 660 000	17 888 000	17 840 000
Arbetslösa	1 582 000	3 725 000	3 465 000
Personer som ej tillhör »labor force»	48 490 000	48 696 000	48 549 000

Uppskattningarna avser hela befolkningen över 14 år med undantag av personer som intagits på vissa slag av anstalter (såsom fängelser, ålderdomshem, vissa sjukhus m. m.). Uppgifter om personer i militärtjänst inhämtas direkt från vederbörande myndigheter. Civilbefolkningen över 14 år (bortsett från »anstaltsbefolkningen») uppdelas på två huvudgrupper, nämligen de som tillhör, resp. icke tillhör »civilian labor force». Uppskattningarna beträffande storleken av olika undergrupper baseras på de uppgifter som erhållits genom intervjuerna om de berörda hushållsmedlemmarnas verksamhet under undersökningsveckan.

Till »labor force» räknas de personer som under undersökningsveckan respektive månad antingen var »sysselsatta» (employed) eller »arbetslösa» (unemployed).

Av de 60,6 miljoner sysselsatta, som redovisas i rapporten för april 1954,

[1] Current Population Reports. Labor Force. Series P—57, No. 142. U. S. Department of Commerce. Bureau of the Census. Washington, D. C.

[2] Uppskattningarna rörande sysselsättningen inom jordbruk och andra näringsgrenar reviderades i september 1953.

var 58,3 miljoner »i arbete» (at work) under undersökningsveckan; till denna grupp räknas personer som antingen utförde något förvärvsarbete i eget företag eller som anställda eller som under veckan arbetade utan avlöning minst 15 timmar på ett jordbruk eller vid ett företag, som drevs av en familjemedlem. Återstoden av de »sysselsatta», 2,3 miljoner, tillhörde gruppen »with a job but not at work»; härmed avses dels personer som under veckan varken hade utfört något förvärvsarbete eller sökt anställning men som hade en anställning eller drev egen verksamhet och var tillfälligt frånvarande från arbetet på grund av semester, sjukdom, väderlekshinder eller arbetskonflikt eller som var tillfälligt permitterade med anmodan att återgå till arbetet inom 30 dagar, ävensom personer som fått en anställning eller skulle starta en egen verksamhet och som skulle börja arbetet inom 30 dagar. Som sysselsatta räknas icke personer som under veckan enbart sysslat med husligt arbete, studier eller frivilligt arbete för organisationer av religiös eller filantropisk karaktär.

I april 1954 uppskattades, såsom framgår av tablån, antalet arbetslösa till 3,5 miljoner. Till de arbetslösa räknas personer som icke utfört något förvärvsarbete under undersökningsveckan men som sökt arbete genom arbetsförmedling, genom annonsering o. dyl. Som arbetssökande räknas även personer som under de närmast föregående 60 dagarna hade gjort ansträngningar för att få arbete — exempelvis genom anmälan hos offentlig eller privat arbetsförmedling, brev till arbetsgivare el. dyl. — och som under undersökningsveckan väntade på resultat av dessa åtgärder. I gruppen arbetslösa ingår även vissa speciella grupper, de s. k. »inaktiva arbetslösa»; hit hör personer som skulle ha sökt arbete under veckan, om de icke varit tillfälligt sjuka eller räknade med att få återgå till arbete, från vilket de permitterats på obestämd tid, samt personer som icke sökte arbete, emedan de trodde att arbete icke fanns tillgängligt inom deras yrke eller på orten.

Enligt censusbyråns redovisningsprinciper kommer personer, som varit arbetslösa endast någon del av undersökningsveckan, icke att räknas som arbetslösa. Beträffande personer, som under veckan utfört något förvärvsarbete, meddelas uppskattningar av fördelningen efter antalet utgjorda arbetstimmar. Av de 58,3 miljoner som utfört förvärvsarbete i april 1954 beräknades 2,7 miljoner ha arbetat 1—14 timmar under veckan, 7,8 miljoner 15—34 timmar och 47,8 miljoner minst 35 timmar.

De civilpersoner över 14 år, som under undersökningsveckan icke var sysselsatta eller arbetslösa enligt de ovan anförda definitionerna, betecknas som icke tillhörande labor force. Denna grupp omfattade i april 1954 48,5 miljoner. Hit hör de som var sysselsatta med arbete i det egna hushållet (33,6 milj.) eller med studier (7,9 milj.), personer som på grund av invaliditet (»disability») var varaktigt oförmögna till arbete (2,3 milj.) samt »övriga» (4,7 milj.). Till den sistnämnda gruppen hör personer som upphört med förvärvsarbete eller som inte utförde förvärvsarbete på grund av hög ålder, »frivilligt sysslolösa» personer samt säsongarbetare, för vilka undersökningsveckan inföll under lågsäsongen och som inte betecknats som

arbetslösa. Vidare räknas till denna grupp personer som under veckan utfört oavlönat arbete i högst 14 timmar vid ett jordbruk eller ett företag, drivet av en familjemedlem; härigenom kommer bland annat ett stort antal kvinnor inom jordbruket att räknas som icke tillhörande labor force.

I censusbyråns månadsrapporter redovisas vissa huvudgrupper med fördelning efter kön och ålder. Sysselsatta personer redovisas med fördelning efter näringsgrenar (jordbruk och övriga näringar) samt efter antalet arbetstimmar under veckan. Arbetslösa redovisas med fördelning efter arbetslöshetens varaktighet. Kvartalsvis lämnas även uppgifter om de sysselsatta personernas fördelning på yrkesgrupper samt på speciella näringsgrenar (industri, byggnadsverksamhet, handel osv.).

Censusbyråns uppskattningar av antalet sysselsatta inom olika grupper, antalet arbetslösa osv. blir med nödvändighet osäkra, dels på grund av svårigheterna att genom intervjuer erhålla fullt korrekta uppgifter, dels emedan uppgifterna endast avser ett stickprov av befolkningen. Dessa svårigheter har kommit klart till synes i samband med den förut nämnda omläggningen av urvalsplanen.

Vid de parallella undersökningar, som företogs i januari och februari 1954, erhölls följande preliminära uppskattningar av huvudgrupperna enligt (a) ett urval av ca 25 000 hushåll enligt den nya urvalsplanen med 230 stickprovsområden och (b) ett lika stort urval enligt den gamla planen med 68 stickprovsområden.[1]

	3—9 januari 1954		7—13 februari 1954	
	(a)	(b)	(a)	(b)
Totalbefolkning (över 14 år) utanför anstalter	115 738 000	115 738 000	115 819 000	115 819 000
Hela labor force inkl. personer i militärtjänst	66 292 000	65 589 000	67 139 000	66 905 000
Civil labor force	62 840 000	62 137 000	63 725 000	63 491 000
Sysselsatta	59 753 000	59 778 000	60 055 000	60 106 000
I jordbruket	5 284 000	5 345 000	5 704 000	5 626 000
I andra näringsgrenar	54 469 000	54 433 000	54 351 000	54 480 000
Arbetslösa	3 087 000	2 359 000	3 671 000	3 385 000
Personer som ej tillhör labor force	49 447 000	50 149 000	48 679 000	48 915 000

Särskilt påfallande är skillnaden mellan uppskattningarna av antalet arbetslösa i januari, vilket uppgick till 2,4 miljoner enligt den gamla och till 3,1 miljoner enligt den nya undersökningsmetoden. I februari hade skillnaden reducerats, i det motsvarande tal var resp. 3,4 och 3,7 miljoner.

När de första resultaten för januari offentliggjordes, förklarade handelsdepartementet att det fanns anledning att förvänta olikheter mellan uppskattningarna enligt de båda parallella undersökningarna med hänsyn till urvalsförfarandena samt till skillnader i fråga om fältarbetarnas erfarenhet och arbetsledningen under övergångsperioden. Handelsministern har tillsatt en expertkommitté, som skall verkställa utredning och framlägga förslag beträffande metoder och förfaranden vid labor force-undersökningarna.

[1] Current Population Reports. Labor Force. Series P—57, No. 140.

I månadsrapporten för mars 1954[1] framhåller censusbyrån att skillnaden mellan de båda uppskattningarna av arbetslösheten i januari uppenbarligen var större än vad som kunde betingas av urvalsförfarandena. Preliminära resultat, som framlagts av censusbyrån och den nyss nämnda expertkommittén, tyder på att man på grundval av den gamla undersökningsmetoden med 68 stickprovsområden hade underskattat arbetslösheten under senare delen av 1953. Som en viktig orsak härtill anförs den ökade arbetsbelastningen på fältorganisationen i samband med övergången till den nya urvalsplanen. Då ett stort arbete nedlades på utbildningen av nya intervjuare m. m., kunde man inte ägna lika stor uppmärksamhet som tidigare åt utbildning och arbetsledning i samband med undersökningarna i de 68 områdena. Det föreföll som om dessa och andra faktorer föranlett en viss försämring av intervjuarnas prestationer, och det fanns särskilt skäl att anta att detta skulle inverka på redovisningen av de arbetslösa, eftersom storleken av denna grupp delvis blir beroende av hur intervjuarna bedömer de många gränsfallen. Med utgångspunkt från dessa antaganden har de tidigare uppskattningarna av antalet arbetslösa under september—december 1953 justerats uppåt.

På grundval av de undersökningar, som utförts enligt den nya urvalsplanen, har censusbyrån gjort vissa grova medelfelsberäkningar. För uppskattningarna av den civila labor force och av antalet sysselsatta utanför jordbruket skulle det relativa medelfelet uppgå till omkring 0,6 procent; för antalet sysselsatta i jordbruket och för antalet arbetslösa är motsvarande siffra omkring 4 procent. Med 95 procents sannolikhet skulle skillnaden mellan resultaten av en totalräkning och de på stickprovet grundade uppskattningarna uppgå till högst två gånger de angivna medelfelen. Censusbyrån uppger att den nya urvalsplanen, att döma av tillgängliga informationer, har medfört en minskning av osäkerhetsmarginalerna, som för de nyss nämnda uppskattningarna ungefär motsvarar vad man skulle ha uppnått genom att fördubbla stickprovets storlek inom ramen av den gamla urvalsplanen med 68 områden.

I Canada utför Dominion Bureau of Statistics sedan november 1945 kvartalsvis labor force-undersökningar av liknande typ som i Förenta staterna. Undersökningarna baseras på ett urval av ca 30 000 hushåll, uttagna inom ca 100 strata. Uppskattningar redovisas dels för hela landet, dels för sex större geografiska områden (provinser eller grupper av provinser).

I Frankrike har Institut National de la Statistique et des Etudes Economiques sedan 1950 verkställt sju intervjuundersökningar rörande sysselsättningsförhållandena.[2] Flertalet av dessa har omfattat ca 6 000 hushåll inom 80 strata. Liksom i Förenta staterna och Canada har uppgifterna avsett förhållandena under en vecka.

[1] Current Population Reports. Labor Force. Series P—57, No. 141.

[2] Bulletin mensuel de statistique. Supplément avril—juin 1951, s. 22; Suppl. janvier—mars 1951, s. 1; Suppl. octobre—décembre 1952, s. 1; Suppl. avril—juin 1953; s. 1; Suppl. octobre—décembre 1953, s. 30.

I Italien har Istituto Centrale di Statistica sedan 1949 företagit labor force-undersökningar inom vissa avgränsade geografiska områden. I september 1952 gjordes den första landsomfattande undersökningen.[1] Härvid intervjuades ca 58 000 hushåll inom 627 strata.

I Danmark har Det Statistiske Departement gjort intervjuundersökningar rörande sysselsättningsförhållandena i maj 1951, maj 1952 och oktober 1953.[2] Undersökningarna omfattade vardera ca 6 000 hushåll, utvalda inom 160 strata. Vid de båda första undersökningarna inhämtades uppgifter om hushållsmedlemmarnas sysselsättningsförhållanden en viss dag -- den 23 maj, resp. 21 maj — och ej som i övriga här berörda länder om förhållandena under en hel vecka. Vid 1953 års undersökning begärdes uppgifter om sysselsättningsförhållandena dels den 7 oktober, dels under veckan 4—10 oktober. Även i andra avseenden skiljer sig undersökningsmetodiken från den som tillämpas i Förenta staterna. En redogörelse för urvalsmetoder, medelfelsberäkningar m. m. har offentliggjorts i Statistisk Tidskrift 1953: 7.

Förberedande utredningar för labor force-undersökningar har utom i Sverige företagits i Holland, Norge och Västtyskland. Det västtyska Statistisches Bundesamt har gjort omfattande förberedelser för »miniatyrfolkräkningar», som skulle företas fyra gånger om året genom intervjuer med ca 50 000 hushåll. Förutom sysselsättningsförhållandena skulle man belysa olika befolkningsstatistiska frågor, inkomstförhållanden, befolkningens hälsotillstånd m. m.[3]

Organisationen för europeiskt ekonomiskt samarbete (OEEC) har på olika sätt sökt befrämja införandet av labor force-undersökningar i medlemsstaterna. I Sociala Meddelanden 1954: 5, sid. 306 återges en rekommendation i denna fråga, som antagits av OEEC:s råd i oktober 1952. Denna rekommendation diskuterades ingående vid ett sammanträde i Genève den 2—5 mars 1954 med en inom den europeiska statistikerkonferensen upprättad arbetsgrupp.[4] En rapport från arbetsgruppen låg till grund för en diskussion vid statistikerkonferensens plenarsammanträde i juni 1954.

OEEC anordnade i februari—mars 1952 en studieresa till Förenta staterna och Canada för studium av arbetskraftsstatistik. Deltagarna i resan har utarbetat en redogörelse för labor force-undersökningarna i Förenta staterna och Canada, som nyligen publicerats av OEEC.[5]

[1] Istituto centrale di stastistica. Rilevazione nazionale delle «Forze di lavoro» all' 8 settembre 1952. Relazione tecnica. Roma 1953.

[2] Statistiske Efterretninger 1952: 6, 1952: 55, 1954: 28.

[3] Statistisches Bundesamt. Abteilung VIII. Grundfragen der Vorbereitungsarbeit eines deutschen Mikrozensus. Bericht über die Tagung vom 2. und 3. Juli 1953 in Wiesbaden.

[4] Se Soc. Medd. 1954: 5, s. 311.

[5] Labour Force Statistics. Sample Survey Methods. Technical Assistance Mission No. 105. Published by the Organisation for European Economic Co-operation. 2. rue André-Pascal, Paris — 16. 1954.

L. B.

Kontrollundersökning av lantarbetarnas löner år 1952

I den preliminära redogörelsen för socialstyrelsens ordinarie statistik över lantarbetarnas löner år 1952 i Soc. Medd. 1953: 7, sid. 419 meddelades, att socialstyrelsen begärt och erhållit Kungl. Maj:ts uppdrag att för år 1952 jämsides med den ordinarie undersökningen utföra en speciell undersökning av lantarbetarnas löner. En redogörelse för denna speciella undersöknings syfte, uppläggning och resultat skall här lämnas.[1]

Socialstyrelsens årliga statistik över lantarbetarnas löner grundar sig på de uppgifter om lantarbetarnas arbetstid och arbetslön som det enligt kungl. kungörelse den 8 oktober 1937 (SFS 811/1937) åligger hushållningssällskapen att införskaffa från omkring en tjugondel av samtliga brukningsdelar med mer än 10 hektar åker. Någon skyldighet för lantarbetsgivare att lämna ifrågavarande uppgifter föreligger inte, utan hushållningssällskapen är helt hänvisade till att på frivillighetens väg anskaffa uppgifterna. Urvalsförfarandet är inte fullt slumpmässigt, varför undersökningens resultat ej bevisligen kan sägas återspegla löneförhållandena för arbetare på samtliga brukningsdelar i landet med mer än 10 hektar åker. Socialstyrelsen har också kunnat konstatera och i redogörelserna för statistikens resultat påpekat att urvalsförfarandet lett till att relativt många stora gårdar blivit utvalda. Det använda urvalsförfarandet ger ej heller någon möjlighet att bestämma storleken av de skillnader man kan vänta sig mellan undersökningens resultat och de resultat som skulle ha erhållits, om undersökningen omfattat alla gårdar med mer än 10 hektar åker. Socialstyrelsen anhöll därför i underdånig skrivelse till Konungen den 15 mars 1952 att angående lantarbetarnas löner få utföra »en separat engångsundersökning på grundval av ett representativt urval av arbetsgivare». Styrelsen framhöll särskilt, att om denna s. k. kontrollundersökning skulle fylla sitt syfte, vore det nödvändigt, för att eliminera bortfallet av uppgiftslämnare, att uppgiftsplikt föreskrevs för de utvalda arbetsgivarna. I skrivelse den 28 november 1952 uppdrog Kungl. Maj:t åt socialstyrelsen att för år 1952 utföra den av styrelsen föreslagna undersökningen och föreskrev samtidigt skyldighet för brukare av jordbruksfastighet att lämna socialstyrelsen erforderliga uppgifter (SFS 702/1952).

Urvalsmetod. Undersökningen skulle enligt den i socialstyrelsens skrivelse till Konungen skisserade planen omfatta ca 1 400 gårdar med lejd arbetskraft och med minst 10 hektar åker, belägna i Götaland och Svealand. Inga gårdar i Norrland skulle medtas.

Urvalet av gårdar skulle göras ur primärmaterialet till 1949 års totala arealinventering. På blanketterna till denna arealinventering saknades dock uppgifter

[1] En preliminär redogörelse för undersökningsmetoden och för huvudresultaten lämnades den 13 januari 1954 i en promemoria till Kalkylsakkunniga, som använt resultaten i beräkningarna för den s. k. jordbrukskalkylen.

om förekomsten av lejd arbetskraft; däremot fanns sådana uppgifter på blanketterna till 1951 års partiella arealinventering. Därför användes resultaten från 1951 års arealinventering för att beräkna från hur många gårdar i var och en av storleksklasserna 10—19, 20—49, 50—99 och minst 100 hektar åker man skulle begära uppgifter för att få uppgifter från de 1 400 gårdar med lejd arbetskraft, som undersökningen skulle omfatta. Denna beräkning gav till resultat, att om proportionen utvalda gårdar skulle vara lika i alla storleksklasserna, skulle uppgifter behöva infordras från ca 3 % av samtliga gårdar, vilket betydde sammanlagt omkring 2 500 gårdar. Av dessa var 1 500 gårdar i storleksklassen 10—19 hektar åker, 800 i storleksklassen 20—49 hektar åker men endast 150 i storleksklassen 50—99 hektar åker och 60 i storleksklassen 100 hektar åker och däröver. För att minska antalet gårdar, som måste tillskrivas, och öka antalet arbetare, för vilka uppgifter kunde beräknas inflyta, minskades urvalskvoten i den minsta storleksklassen till 1/99 men ökades i de två största storleksklasserna till 1/11. I storleksklassen 20—49 hektar åker bibehölls urvalskvoten oförändrad, dvs. 1/33. Med detta urvalsförfarande beräknades endast omkring 1 950 gårdar bli utvalda, varav 1 400 med lejd arbetskraft. Detta blev urvalsplanen.

Urvalet av gårdar från primärmaterialet till 1949 års arealinventering gjordes länsvis inom var och en av storleksklasserna 10—19 hektar åker, 20—49 hektar

Foto: B. Gustafsson

åker och 50 hektar åker och däröver enligt s. k. systematisk urvalsmetod. För varje utvald gård antecknades gårdens namn och åkerareal samt brukarens namn och adress på den blankett, som skulle skickas till brukaren. När hela materialet för Götaland och Svealand gåtts igenom befanns 1 881 gårdar ha blivit uttagna.[1]

Primärmaterialets insamling. Sedan primärmaterialet till socialstyrelsens ordinarie statistik över lantarbetarnas löner år 1952 i huvudsak inkommit, jämfördes detta material med de utvalda 1 881 gårdarna. Från gårdar, som lämnat uppgifter till den ordinarie statistiken, skulle några ytterligare uppgifter ej begäras. I slutet av februari 1953 utsändes därför blanketter till sammanlagt 1 743 gårdar. Senast den 20 mars 1953 skulle uppgifterna insändas till socialstyrelsen.

För kontrollundersökningen användes samma blankett som för den ordinarie undersökningen år 1952. För varje arbetare skulle på blanketten uppges födelseår, yrke, antal under året utgjorda arbetstimmar och arbetsdagar, den kontanta lönen och värdet av ev. naturaförmåner. Förmånerna fri bostad, fritt bränsle, fri kost, fritt logi och fri tvätt skulle värderas med användande av de värden som meddelades i anvisningarna för blankettens ifyllande. Dessa värden, som var lika för hela riket, överensstämde med kollektivavtalets nyttjanderättsavgifter. Naturaprodukter (mjölk, spannmål m. m.) skulle värderas enligt gällande marknadspriser.

Uppgifterna om brukarnas namn och adress var fyra år gamla. Det visade sig också, att några av de utvalda gårdarna hade annan brukare än år 1949, att de numer sköttes i sambruk med andra gårdar o. dyl. På grund av sådana meddelanden uppstod en rätt omfattande korrespondens för att få namn och adress på den person, som år 1952 brukade gården, eller för att få upplysningar, varigenom det kunde avgöras, om gården skulle kvarstå i urvalet eller utgå ur detsamma. Vissa regler uppställdes hur man skulle förfara, då det visade sig, att den utvalda gården ej längre fanns i den gamla bemärkelsen. Om t. ex. den utvalda gården sammanslagits med en eller flera andra gårdar till en »ny» brukningsenhet och den utvalda gårdens åkerareal utgjorde minst hälften av den »nya» brukningsenhetens åkerareal, ansågs den utvalda gården finnas kvar och vara identisk med den »nya» gården. Utgjorde den utvalda gårdens åkerareal ej minst hälften av den »nya» gårdens åkerareal, ansågs den ej längre finnas kvar och ersattes följaktligen ej av den »nya» gården. Den utvalda gården utgick således ur urvalet. På grund av sådana eller liknande förhållanden utgick 14 gårdar ur urvalet.

Svarsfrekvens. I slutet av mars 1953 utsändes påminnelser till 747 brukare, från vilka socialstyrelsen då icke fått något svar. Efter knappt ytterligare en månad (omkring den 20 april) påmindes — alltså för andra gången — 311 brukare som ännu ej avhörts. I början på juni fick så de brukare, som trots tidigare påstötningar ej låtit höra av sig ytterligare en skriftlig påminnelse (189 st.). Slutligen påmindes i september—oktober ungefär 150 brukare per telefon. Resultatet av dessa ansträngningar blev »svar» från 1 780 av de tillskrivna 1 881 gårdarna eller 95 %. I 21 fall meddelades, att på grund av speciella omständigheter (sjukdom, dödsfall o. dyl.) inga uppgifter kunde lämnas. Tar man hänsyn härtill och till att 14 gårdar utgått ur urvalet, blir resultatet uppgifter från 1 745 av 1 867 gårdar. Detta

[1] Av misstag blev den första gården i varje storleksklass inom varje län, vilken utvaldes enligt lotteriförfarande, aldrig medtagen i urvalet. Detta har medfört, att för varje län antalet utvalda gårdar i var och en av de tre storleksklasserna blivit en mindre än vad som avsetts. Detta förklarar att antalet gårdar endast blev 1 881 mot beräknade ca 1 950. Vid beräkningen av de i det följande redovisade genomsnittsförtjänsterna m. m. har emellertid antagits, att urvalskvoterna inom de tre storleksklasserna varit enligt planen, dvs. 1/99 i storleksklassen 10—19 hektar åker, 1/33 i storleksklassen 20—49 hektar och 1/11 i storleksklasserna 50—99 hektar och minst 100 hektar åker.

gör en svarsprocent på 93. Urvalets storlek och svarsfrekvensen i de olika storleksklasserna av gårdar redovisas i tab. 1. Av kol. 7 framgår, att svarsfrekvensen har ett visst samband med gårdens storlek: svarsprocenten sjunker när man går från mindre till större storleksklasser av gårdar. Vid beräkningarna av lantarbetarnas yrkesfördelning i tab. 2 har hänsyn tagits till den olika svarsfrekvensen i skilda storleksklasser. Timförtjänsterna i tab. 4 har däremot beräknats utan att den olika svarsfrekvensen i skilda storleksklasser beaktats.

Fördelning efter yrke, löneform och förekomsten av kollektivavtal enligt de båda undersökningarna. Sammansättningen av den ordinarie undersökningens och kontrollundersökningens primärmaterial med avseende på arbetarnas yrkesfördelning i olika löneformsgrupper kan studeras i tab. 2. Skillnaderna är påtagliga. I kontrollundersökningen redovisas förhållandevis fler egentliga lantarbetare men färre arbetare med mer »specialiserad» sysselsättning, t. ex. djurskötare, rättare.

Skillnaden mellan arbetarnas fördelning efter yrke, löneform och förekomst av kollektivavtal i den ordinarie undersökningen och i kontrollundersökningen kan till stor del men ej helt förklaras av gårdarnas olika fördelning på storleksklasser i de två materialen. Detta framgår av tab. 3 där arbetarnas relativa fördelning efter yrke, löneform och förekomst av kollektivavtal uträknats för varje storleksklass av gårdar dels enligt den ordinarie undersökningen och dels enligt kontrollundersökningen. I varje storleksklass torde skillnaden mellan de två materialen åtminstone delvis sammanhänga med att gårdarna, speciellt i de två minsta storleksklasserna, i genomsnitt är större i den ordinarie undersökningen än i kontrollundersökningen.

Jämförelse mellan den ordinarie undersökningens och kontrollundersökningens timförtjänster. Vid den statistiska bearbetningen har den *genomsnittliga timförtjänsten* (»timförtjänsten») uträknats för olika grupper av arbetare. Härmed menas kvoten mellan gruppens lönesumma och summa arbetstimmar vid tidlönsarbete. I lönesumman inräknas kontant lön vid

Tab. 1. Urvalets storlek och svarsfrekvensen i kontrollundersökningen av lantarbetarnas löner år 1952

1	2	3	4	5	6	7	8
Gårdarnas åkerareal (hektar)	Antal utvalda gårdar	Därav obefintliga (delning, sammanslagn.)	Skillnad (kol. 2 — kol. 3)	Antal gårdar med användbara svar	Antal gårdar m. lejd arbetskraft o. användbara svar	Svarsfrekvens, % $\left(\frac{\text{kol.5}}{\text{kol.4}} \cdot 100\right)$	% gårdar m. lejd arb.-kraft av de svarande $\left(\frac{\text{kol.6}}{\text{kol.5}} \cdot 100\right)$
—19	481	4	477	457	160	96	35
20—49	775	7	768	720	468	94	65
50—99	436	3	433	401	366	93	91
100—	189	—	189	167	167	88	100
Summa	**1 881**	**14**	**1 867**	**1 745**	**1 161**	**93**	**67**

Tab. 2. Fördelning efter yrke inom olika löneformsgrupper för lantarbetare i åldern 18—64 år enligt den ordinarie undersökningen och enligt kontrollundersökningen år 1952

O = ordinarie undersökning, K = kontrollundersökning

Kön Yrke	Relativ fördelning, i %, av lantarbetare i åldern 18—64 år inom nedanstående löneformsgrupper									
	Arb. utan naturaförm.		Arb. med fri kost		Arb. med kost och logi		Arb. med livsförn. och/eller bostad		Summa arb.	
	O	K	O	K	O	K	O	K	O	K
Manliga arbetare										
Rättare	2	2	0	—	3	2	18	16	3	2
Eg. lantarbetare	57	66	84	93	58	68	28	40	58	73
Traktorskötare	12	11	2	1	4	5	8	10	10	7
Arb. m. bl. arbete	4	3	5	1	18	13	7	7	6	4
Ladugårdsförmän	4	2	—	—	0	—	11	5	4	1
Djurskötare	15	10	1	0	16	12	25	21	14	8
Specialarbetare	5	5	5	4	1	0	3	1	4	4
Övriga arbetare	1	1	3	1	0	0	0	—	1	1
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Kvinnliga arbetare										
Eg. lantarbetare	79	90	71	82	8	18	34	86	66	78
Arb. m. bl. arbete	5	1	8	1	3	1	26	7	5	1
Specialarbetare	0	—	—	—	—	—	11	—	0	—
Hembiträden	—	—	23	15	88	80	—	—	17	14
Mjölkerskor	13	7	1	1	1	0	26	7	10	5
Övriga arbetare	3	2	2	1	—	1	3	—	2	2
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

tidlönsarbete (på ordinarie arbetstid och övertid), värdet av ev. naturaförmåner samt semesterlön, provision och andra kontanta förtjänster utom ackordsförtjänster. För att åskådliggöra timförtjänsternas spridning har vidare för olika grupper av arbetare beräknats den relativa fördelningen av antalet utgjorda arbetstimmar på skilda klasser av individuella genomsnittsförtjänster per timme (varje arbetares genomsnittliga timförtjänst). Den genomsnittliga timförtjänsten för en viss grupp arbetare är ett med antalet arbetstimmar vägt medelvärde av arbetarnas individuella genomsnittsförtjänster per timme. Arbetstimmarnas fördelning på olika klasser av genomsnittsförtjänster ger med andra ord de vid medeltalsberäkningen använda vikternas spridning på olika förtjänster.

För yrkes- och löneformsgrupper med uppgifter för minst 100 arbetare återges i tab. 4 de genomsnittliga timförtjänsterna år 1952 enligt den ordinarie undersökningen och enligt kontrollundersökningen. Resultaten rörande manliga arbetare i åldern 18—64 år skall först behandlas. För de redovisade yrkesgrupperna utan naturaförmåner — de ur avtalssynpunkt viktigaste grupperna — är överensstämmelsen god mellan den ordinarie undersökningens och kontrollundersökningens timförtjänster. För egentli-

Tab. 8. Fördelning efter yrke, löneform och förekomsten av koll.-avtal inom olika storleksklasser av gårdar för manliga lantarbetare i åldern 18—64 år enligt den ordinarie undersökningen och enligt kontrollundersökningen år 1952

O = ordinarie undersökning, K = kontrollundersökning

Yrke Löneform Kollektivavtal	Relativ fördelning, i %, av manliga arb. i åldern 18—64 år vid gårdar med nedanstående åkerareal (ha)									
	10—19		20—49		50—99		100—		10— (Summa)	
	O	K	O	K	O	K	O	K	O	K
Rättare	1	0	1	1	3	3	6	6	3	2
Eg. lantarbetare	80	89	70	79	59	59	43	42	58	73
Traktorskötare	2	2	3	3	9	12	17	21	10	7
Arb. m. bl. arbete	8	3	9	5	5	3	4	2	6	4
Ladugårdsförmån	0	—	0	0	4	3	7	5	4	1
Djurskötare	2	—	12	7	17	15	17	18	14	8
Specialarbetare	6	5	3	4	2	3	6	5	4	4
Övriga arbetare	1	1	2	1	1	2	0	1	1	1
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Arb. utan naturaförmåner	34	36	48	48	78	81	91	91	70	57
Arb. med fri kost	46	51	25	30	7	4	0	0	13	27
Arb. med kost och logi	16	12	21	19	7	7	1	2	10	12
Arb. m. livsförn. och/eller bostad	4	1	6	3	8	8	8	7	7	4
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Arb. med koll.-avtal	5	3	26	20	70	62	93	87	60	33
Arb. utan koll.-avtal	95	97	74	80	30	38	7	13	40	67
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

ga lantarbetare med kost och logi, anställda på gårdar utan kollektivavtal, utgjorde timförtjänsten enligt den ordinarie undersökningen 2,29 kr och enligt kontrollundersökningen 2,06 kr, således en skillnad på 23 öre. Utförda beräkningar har gett till resultat, att om gruppens arbetare i den ordinarie undersökningen fördelat sig på de fyra olika storleksklasserna av gårdar på samma sätt som i kontrollundersökningen, så skulle gruppens timförtjänst enligt den ordinarie undersökningen ha blivit 2,23 kr i stället för 2,29 kr. Till någon del skulle således skillnaden sammanhänga med gårdarnas olika storleksfördelning i de båda undersökningarna. Naturaförmånerna vid löneformen kost och logi har alltid samma omfattning och i båda undersökningarna har de värderats enligt samma av socialstyrelsen meddelade normer. Vid uppgifternas granskning kontrollerades detta. Skillnaden mellan de båda undersökningarnas timförtjänster för gruppen kan därför inte sammanhänga med några olikheter i sättet att värdera naturaförmånerna. Det kan emellertid nämnas, att på den blankett som användes för uppgifter om lantarbetarlönerna före år 1937 efterfrågades kontant årslön »för vuxen fullgod manlig tjänare (dräng)». Det är möjligt, att man inom hushållningssällskapen alltsedan den tiden haft uppfattningen att löneuppgifterna endast skall avse fullgoda arbetare. Hushållningssällskapen

Tab. 4. Genomsnittliga timförtjänster år 1952 för grupper av lantarbetare med minst 100 redovisade arbetare enligt den ordinarie undersökningen och enligt kontrollundersökningen. Uppgifterna avser Svealand och Götaland men ej Norrland

m. k = med kollektivavtal, u. k. = utan kollektivavtal.

Kön Ålder Löneform Yrke	Ordinarie undersökning (=O)					Kontrollundersökning (= K)					Timförtjänsternas skillnad (O—K), öre		
	Redovisat antal arb.		Timförtjänst, kr			Uppräknat[1] antal arb.		Timförtjänst, kr					
	m. k.	u. k.	m. k.	u. k.	m. k. + u. k.	m. k.	u. k.	m. k.	u. k.	m. k. + u. k.	m. k.	u. k.	m. k. + u. k.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Manl. arb. 18—64 år													
a) utan naturaförm. . .	5 292	1 507	2,77	2,66	2,75	2 288	2 131	2,77	2,65	2,73	0	+ 1	+ 2
därav:													
eg. lantarbetare . .	2 742	1 044	2,64	2,56	2,63	1 269	1 627	2,66	2,54	2,62	— 2	+ 2	+ 1
traktorskötare . . .	778	93	2,72	..	2,72	381	116	2,73	..	2,72	— 1	..	0
djurskötare	893	156	2,89	2,78	2,87	353	126	2,87	2,84	2,86	+ 2	— 6	+ 1
specialarbetare . . .	235	93	2,90	..	2,91	82	145	..	..	2,95	..	..	— 4
b) med fri kost . . .	96	1 129	..	2,32	2,34	106	1 854	..	2,33	2,34	..	— 1	0
därav:													
eg. lantarbetare . .	84	954	..	2 31	2,32	100	1 724	..	2,36	2,37	..	— 5	— 5
c) med kost och logi .	112	742	2,90	2,33	2,40	95	692	..	2,14	2,22	..	+ 19	+ 18
därav:													
eg. lantarbetare . .	48	447	..	2,29	2,33	45	465	..	2,06	2,12	..	+ 23	+ 21
d) med livsförn. och/eller bostad	403	210	3,09	2,67	2,95	164	122	3,08	..	2,95	+ 1	..	0
e) oavsett löneform . .	5 903	3 588	2,80	2,51	2,72	2 653	4 799	2,78	2,45	2,64	+ 2	+ 6	+ 8
därav:													
rättare	248	44	3,18	..	3,18	97	33	..	..	3,20	..	..	— 2
eg. lantarbetare . .	2 964	2 533	2,65	2,42	2,57	1 453	3 884	2,66	2,35	2,49	— 1	+ 7	+ 8
traktorskötare . . .	839	149	2,73	2,67	2,72	414	176	2,75	2,63	2,72	— 2	+ 4	0
arb. m. bl. arbete .	252	291	2,71	2,38	2,56	95	176	..	..	2,51	..	..	+ 5
djurskötare	1 007	338	2,90	2,63	2,83	400	247	2,87	2,64	2,78	+ 3	— 1	+ 5
specialarbetare . . .	254	166	2,91	3,11	2,93	89	219	..	..	2,95	..	..	— 2
Manl. arb. 65 år o. däröver	455	308	2,38	2,07	2,30	188	476	..	1,75	2,09	..	+ 32	+ 21
Manl. arb. under 18 år	303	339	1,92	1,84	1,88	137	553	..	1,78	1,81	..	+ 6	+ 7
Kvinnl. arb. 18—64 år	712	653	2,00	1,74	1,85	397	1 360	2,08	1,56	1,66	— 8	+ 18	+ 19
därav:													
eg. lantarbetare . . .	506	408	2,14	2,04	2,10	330	1 099	2,23	1,86	1,97	— 9	+ 18	+ 13

skulle därför ha undvikit att begära uppgifter från gårdar med enbart icke fullgod arbetskraft. I den ordinarie undersökningen skulle man följaktligen ha fått en viss tendens till högre genomsnittsförtjänster än i kontrollundersökningen. Vidare har man anledning anta, att relativt många av de icke fullgoda arbetarna avlönas enligt löneformen kost och logi (t. ex. utackorderingar från anstalter av olika slag). Principen att undvika gårdar med ej fullgod arbetskraft kan rimligtvis endast ha fått större betydelse vid urvalet av mindre gårdar. Eftersom relativt fler av antalet arbetare med

[1] Uppräknat till att avse sammanlagda antalet arbetare på en elftedel av hela antalet gårdar.

fri kost eller med fri kost och fritt logi än av antalet arbetare avlönade enligt andra löneformer arbetar på mindre gårdar, så skulle inom löneformsgruppen kost och logi nyssnämnda tendens ha påverkat genomsnittsförtjänsterna mer än inom andra löneformsgrupper. — Timförtjänsten för samtliga manliga arbetare i åldern 18—64 år är 2,72 kr enligt den ordinarie undersökningen och 2,64 kr enligt kontrollundersökningen, således en skillnad på 8 öre. Med användande av den ordinarie undersökningens genomsnittliga timförtjänster för var och en av de 8 yrkesgrupperna oavsett löneform inom de 4 storleksklasserna av gårdar har dels beräknats ett vägt medeltal av varje yrkesgrupps 4 genomsnittsförtjänster och dels ett vägt medeltal av alla 32 genomsnittsförtjänsterna (8 yrkesgrupper med 4 storleksklasser i varje yrkesgrupp). Vikterna vid denna medeltalsberäkning utgörs av de timsummor, som erhålls då de 8 timsummorna i varje storleksklass av gårdar i den ordinarie undersökningen justeras så att de svarar mot samma storleksfördelning av antalet gårdar som i kontrollundersökningen. Som resultat får man timförtjänsterna O_1 i nedanstående tablå. Dessa kan sålunda anses visa de timförtjänster, som skulle ha erhållits i den ordinarie undersökningen, om gårdarnas storleksfördelning varit lika med gårdarnas storleksfördelning i kontrollundersökningen. Timförtjänsterna O avser den ordinarie undersökningens ursprungliga timförtjänster och timförtjänsterna K kontrollundersökningens timförtjänster.

	Timförtjänst, kr, för manliga arbetare i åldern 18—64 år			
	O	O_1	K	$O_1 - K$
Rättare	3,18	3,19	3,20	— 0,01
Egentliga lantarbetare	2,57	2,51	2,49	+ 0,02
Traktorskötare	2,72	2,72	2,72	± 0,00
Arbetare med bl. arbete	2,56	2,48	2,51	— 0,03
Ladugårdsförmän	3,24	3,22	3,21	+ 0,01
Djurskötare	2,83	2,80	2,78	+ 0,02
Specialarbetare	2,93	2,96	2,95	+ 0,01
Övriga arbetare	2,58	2,58	2,23	+ 0,35
Summa arbetare	**2,72**	**2,66**	**2,64**	**+ 0,02**

Skillnaden mellan den ordinarie undersökningens och kontrollundersökningens genomsnittliga timförtjänst för manliga lantarbetare i åldern 18—64 år skulle alltså till största delen vara en följd av gårdarnas olika storleksfördelning i de båda undersökningarna. Olikheterna i gårdarnas storleksfördelning har nämligen medfört olikheter i arbetarnas yrkes- och löneformsfördelning och i den genomsnittliga timförtjänsten. Beträffande differensen mellan de två undersökningarnas timförtjänster för gruppen »övriga arbetare» bör nämnas, att kontrollundersökningens medeltal grundar sig på uppgifter för endast 33 arbetare.

Den genomsnittliga timförtjänsten för manliga arbetare i åldern 65 år och däröver på gårdar utan kollektivavtal var 32 öre högre enligt den ordinarie undersökningen än enligt kontrollundersökningen. Beräknas den ordinarie undersökningens timförtjänst för denna grupp under antagande att arbetarnas fördelning på de fyra storleksklasserna av gårdar i den ordinarie

Tab. 5. De genomsnittliga timförtjänsternas variationer år 1952 (Svealand och Götaland) för manliga lantarbetare i åldern 18—64 år enligt den ordinarie undersökningen och enligt kontrollundersökningen

m. k. = med kollektivavtal, u. k. = utan kollektivavtal
O = ordinarie undersökning, K = kontrollundersökning

Löneform Yrke Kollektivavtal Ordin. el. kontr.-undersökning	Antal arb.[1]	Fördelning, i %, av antalet timmar på arb. med nedanstående individuella genomsnittsförtjänster per timme (kr)								
		högst 1,99	2,00–2,19	2,20–2,39	2,40–2,59	2,60–2,79	2,80–2,99	3,00–3,19	3,20–3,39	3,40 o. däröver
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Utan naturaförmåner										
Eg. lantarbetare, m. k.	O 2 742	1,2	1,5	3,0	22,9	61,2	6,8	1,8	0,7	0,9
	K 1 269	1,2	1,4	2,6	22,9	57,4	9,2	2,7	1,2	1,4
Eg. lantarbetare, u. k.	O 1 044	4,8	4,4	6,9	34,6	35,8	6,9	4,4	1,9	0,8
	K 1 627	5,6	5,2	5,4	37,9	31,5	7,3	5,1	1,1	0,9
Traktorskötare, m. k.	O 778	0,1	0,4	1,3	9,7	68,2	17,3	1,9	0,9	0,2
	K 381	—	—	0,5	9,6	67,2	19,6	2,7	0,1	0,3
Djurskötare, m. k.	O 893	0,5	0,0	0,5	3,0	31,1	41,9	14,4	5.6	3,0
	K 353	0,5	0,5	1,3	2,4	26,9	49,0	13,0	4,0	2,4
Djurskötare, u. k.	O 156	1,8	1,8	5,8	8,0	30,2	35,2	10,9	1,7	4,6
	K 126	4,7	1,9	1,8	4,6	36,0	22,5	9,0	10,0	9,5
Fri kost										
Eg. lantarbetare, u. k.	O 954	27,4	11,1	11,5	19,2	11,9	12,0	4,5	1,1	1,3
	K 1 724	23,6	9,7	11,6	27,1	14,3	5,1	4,2	1,5	2,9
Kost och logi										
Eg. lantarbetare, u. k.	O 447	27,7	15,5	14,9	16,5	10,9	6,8	3,6	3,0	1,1
	K 465	46,0	20,4	7,1	9,3	7,1	1,7	3,7	3,0	1,7
Oavsett löneform										
Eg. lantarbetare, m. k.	O 2 964	1,5	1,6	3,3	22,1	59,2	7,8	2,1	1,1	1,3
	K 1 458	2,3	1,5	4,4	21,1	53,2	10,5	3,2	1,7	2,1
Eg. lantarbetare, u. k.	O 2 533	17,5	9,3	11,4	24,5	21,4	8,5	4,1	2,3	1,0
	K 3 884	22,6	11,0	7,6	24,8	19,5	5,9	5,4	1,7	1,5
Summa arbetare, m. k.	O 5 903	0,9	0,8	1,9	12,0	45,6	21,2	8,2	4,2	5,2
	K 2 653	1,2	0,7	3,1	12,0	44,2	22,3	8,0	3,9	4,6
Summa arbetare, u. k.	O 3 588	15,0	8,5	9,8	20,3	21,5	12,3	6,8	2,9	2,9
	K 4 799	20,2	8,9	5,8	20,9	23,2	8,7	6,1	3,0	3,2
Summa arbetare, s:a	O 9 491	4,6	2,9	4,0	14,2	39,1	18,8	7,9	3,9	4,6
	K 7 452	9,5	4,3	4,3	15,9	35,0	16,4	7,1	3,5	4,0

undersökningen varit lika med motsvarande fördelning i kontrollundersökningen, så minskas skillnaden mellan de två undersökningarnas timförtjänster till 18 öre. Det är möjligt att denna återstående skillnad har ett visst samband med förut nämnda tendens till för få icke fullgoda arbetare i den ordinarie undersökningen.

[1] För kontrollundersökningen är antalet arbetare uppräknat till att avse sammanlagda antalet arbetare på en elftedel av hela antalet gårdar.

För kvinnliga egentliga lantarbetare (ålder 18—64 år) utan kollektivavtal utgjorde enligt den ordinarie undersökningen genomsnittsförtjänsten per timme 2,04 kr men enligt kontrollundersökningen 1,86 kr. I kontrollundersökningens material för gruppen ingår uppgifter för fyra arbetare med kost och logi. För två av dessa utgjorde genomsnittsförtjänsterna 1,25 resp. 1,33 kr per timme. Dessa två arbetare som var anställda på gårdar med mindre än 20 hektar åker, hade arbetat full arbetstid hela året. Eftersom de flesta arbetare inom gruppen (kvinnliga egentliga lantarbetare i åldern 18—64 år utan kollektivavtal) arbetat endast några få timmar under året, väger dessa två arbetares genomsnittsförtjänster (uppmultiplicering med 9 till följd av att de tillhör den minsta storleksgruppen) relativt tungt vid beräkningen av gruppens genomsnittsförtjänst. Utesluter man dem, blir genomsnittsförtjänsten 2,08 kr i stället för 1,86 kr. I den ordinarie undersökningen har timförtjänsten beräknats på grundval av uppgifter för 408 arbetare och i kontrollundersökningen för 241 arbetare. Summan av antalet utgjorda arbetstimmar inom gruppen motsvarar dock full årsarbetstid för endast omkring 30 arbetare i den ordinarie undersökningen och för omkring 60 arbetare i kontrollundersökningen.

I tab. 5 jämförs för vissa grupper av manliga arbetare i åldern 18—64 år arbetstimmarnas fördelning på olika individuella genomsnittsförtjänster i den ordinarie undersökningen och kontrollundersökningen. En jämförelse mellan fördelningarna yrkesgrupp för yrkesgrupp ger till resultat att inga väsentliga skillnader föreligger mellan de två undersökningarna. För samtliga manliga arbetare framträder däremot en viss skillnad; i kontrollundersökningen är arbetstimmarnas spridning på olika förtjänster större än i den ordinarie undersökningen. Olikheten sammanhänger dels med arbetarnas olika yrkesfördelning i de två materialen och dels, för hela materialet oavsett förekomsten av kollektivavtal, med olikheterna i fråga om arbetarnas fördelning på gårdar med och utan kollektivavtal.

De framkomna skillnaderna mellan den ordinarie undersökningens och kontrollundersökningens resultat är sådana att socialstyrelsen kommer att framlägga förslag till Kungl. Maj:t om att ett nytt urvalsförfarande i fortsättningen används i de ordinarie undersökningarna. I förslaget till nytt urval kommer styrelsen att utnyttja kontrollundersökningens resultat bl. a. för en uppskattning av hur stort urval som blir erforderligt för att resultaten för skilda yrkesgrupper på gårdar med och utan kollektivavtal skall kunna skattas med en viss given precision.

C. H-n

Kortare meddelanden

Socialstyrelsens utlåtande över ungdomsvårdsskoleutredningens betänkande angående vården vid ungdomsvårdsskolorna (SOU 1954:5)[1] har avgetts den 5 juni 1954. Särskilda yttranden har avgetts av styrelserna för ungdomsvårdsskolorna. Socialstyrelsens yttrande innehåller i sammanfattning följande.

Socialstyrelsen framhåller inledningsvis, att styrelsen med största intresse tagit del av utredningens *klientelundersökning*, som varande ett försök att erhålla en faktisk kunskap om elevmaterialet såsom grund för adekvata differentierings- och behandlingsmetoder. Klientelundersökningen synes bekräfta de praktiska erfarenheter, som gett vid handen, att en betydande del av de omhändertagna visar stora psykiska brister. Ehuru styrelsen är väl medveten om svårigheterna att på vetenskapens nuvarande stadium bedöma de psykologiska variablernas relevans i fråga om ungdomsbrottsligheten, synes det styrelsen beklagligt att utredningen har stannat vid en relativt ytlig undersökning och icke fått den psykiatriska sidan ytterligare belyst. Undersökaren framhåller osäkerheten i uppgifterna om de speciella nervösa symtomen hos klientelet (sid. 113). Det hade varit önskvärt, att ett urval av materialet blivit föremål för en mera ingående psykiatrisk undersökning och om möjligt även jämfört med en kontrollgrupp i normalpopulationen.

Det hade också varit önskvärt, att utredningen i detta sammanhang gått djupare in på frågan om familjemiljön som en del av problemet om den unges resocialisering än som nu sker. Det är icke ovanligt, att man fortfarande bortser från att eleven och hans problem är en del av en familjekonstellation, även om den unge skilts från hemmet. Både den öppna barna- och ungdomsvården och anstaltsvården brister här, såväl när det blir fråga om en effektiv yttre sanering som beträffande en ansvarsmedveten och realistisk bedömning av familjerelationernas betydelse för den unge i framtiden.

Klientelundersökningen visar bl. a. att 65—70 % av eleverna icke genomgått medicinsk-psykiatrisk behandling eller undersökning före intagningen. Om detta ses mot bakgrunden av undersökningens uppgifter om klientelets psykiska brister samt erfarenheten av den permanenta överbeläggningen på specialskolorna Lövsta och Ryagården, framgår det tydligt, att en förbättring av de psykiatriska resurserna för diagnos och terapi, både före intagningen och under vårdtiden, är nödvändig. Styrelsen ser det som en brist, att utredningen icke dragit den logiska konsekvensen av klientelundersökningens uppgifter om elevernas psykiska brister och nervösa symtom och direkt föreslagit en förstärkning av de personella och materiella resurserna för psykiatrisk service och psykoterapi. Utredningen har föreslagit ökade möjligheter till forskning och experiment på ungdomspsykologiens och ungdomsvårdens område. Socialstyrelsen vill framhålla det otillfredsställande i att människovård och människobehandling allt fortfarande är föremål för mindre vetenskaplig forskning än de tekniska disciplinerna samt vill understryka vikten av att tillräckliga resurser ställs till förfogande för dylik forskning.

Styrelsen antecknar med tillfredsställelse, att utredningen i sin redogörelse för principerna och vårdmetoderna vid skolorna funnit sig kunna i stort sett godta desamma. Styrelsen är emellertid medveten om att man på grund av bristande resurser på olika håll icke har möjligheter att helt i praktiken omsätta de pedagogiska idéer, på vilka skolornas fostringsarbete bygger.

Utredningens *huvudprinciper* beträffande mindre elevgrupper, förbättrad elevbehandling, mer hemliknande atmosfär, ökad utackorderingsverksamhet samt rationellare personalplaner vill styrelsen oförbehållsamt ansluta sig till. Styrelsen vill emellertid framhålla, att flickskolornas speciella problem blivit otillräckligt penetrerade. Den praktiska utformningen av flickskolornas organisation och arbete lämnar även mycket övrigt att önska, framför allt i fråga

[1] Betänkandet refererat i Soc. Medd. 1953: 11, sid. 674.

om formerna för vården av det äldre kvinnliga klientelet samt av de gravida eleverna och mödrarna.

Styrelsen är medveten om att ett konsekvent genomförande av småstugesystem och en avsevärd nedskärning av skolornas såväl som elevgruppernas storlek vore önskvärt, men att detta på grund av de ekonomiska konsekvenserna och befintliga byggnader för närvarande svårligen låter sig göras.

Flera skolor har vitsordat svårigheterna för individuell behandling i större elevgrupper. Sålunda framhåller t. ex. styrelsen för Ryagården, att arbetet på avdelningarna för 8—10 elever ger bättre resultat än vid mellangradsavdelningarna för 20. Utredningens princip att en elevgrupp bör vara 10 för normalklientelet och 7 för de anstaltsbesvärliga är enligt styrelsens uppfattning riktig. Tyvärr har utredningen i sin planering nödgats räkna med grupper på upp till 20 elever. Styrelsen vill understryka, att icke blott anstaltsbesvärligheten utan även andra viktiga skäl talar för att man i den lilla gruppen når bättre uppfostringsresultat.

Vad utredningen framhållit om betydelsen av ökad användning av psykologiska tests samt *individual- och gruppterapi* i egentlig mening, jämsides med det nu mest vanliga grupparbetet understryks. Styrelsen vill emellertid betona, att dessa metoders framgång står och faller med att de utövas av specialutbildade personer samt att de används som en del av en väl integrerad psykiatrisk, psykologisk och pedagogisk behandling.

Beträffande *specialavdelningarna* delar styrelsen den från flera skolor framförda uppfattningen, att alltför mycket regler accentuerar specialavdelningarnas »straffkaraktär». För att, i enlighet med lagen med vissa bestämmelser om påföljd för brott av underårig (SFS 1952:789), skyddsuppfostran skall kunna träda i stället för fängelse, straffarbete eller förvaring, är det emellertid nödvändigt, att socialvården har vissa resurser i form av specialavdelningar på ungdomsvårdsskolorna. Det är därför nödvändigt, att den centrala myndigheten förfogar över ett visst antal platser på specialavdelningarna. Styrelsen biträder därför utredningens förslag, att nyintagning och överflyttning från annan skola till specialavdelningarna skall beslutas av skolbyråchefen. Socialstyrelsen har emellertid intet att erinra mot att lokalstyrelse till ordföranden och styresmannen delegerar beslutanderätten såväl beträffande intagningen av skolans egna elever som utskrivningen av elev från specialavdelningen till andra avdelningar. Icke heller motsätter sig styrelsen, att en eventuell förlängning av vårdtiden utöver två månader må beslutas av skolstyrelsen, då det bör vara lokalstyrelsens uppgift att avgöra differentieringen inom anstalten och det individuella vårdbehovet.

Socialstyrelsen anser en *observationsanstalt* innebära så stora nackdelar, att styrelsen icke vill föreslå en dylik, som dessutom skulle dra avsevärda kostnader. Icke bara ungdomsvårdsskolornas klientel, utan även många andra av de barn och ungdomar, som kommer i kontakt med barnavårdsnämnderna, är i behov av en grundlig, medicinsk, psykiatrisk och psykologisk undersökning och observation. Styrelsen anser dock, att detta bör ske på särskilda kliniker, exempelvis inom den psykiska barna- och ungdomsvården, och icke på en anstalt inom ungdomsvårdsskoleorganisationen.

I detta sammanhang vill styrelsen framhålla önskvärdheten av att frågan om s. k. *övervakningshem* kommer till en snar lösning. Styrelsen vill även understryka betydelsen av att barnavårdsnämndernas förebyggande åtgärder och den öppna vården effektiviseras, så att anstaltsvård undviks för andra fall än de, där dylik vård anses ha större möjligheter att återanpassa den unge, men att samtidigt ett omhändertagande icke uppskjuts så länge, att en resocialisering med hjälp av ungdomsvårdsskolornas resurser försvåras eller omöjliggörs.

På grund av platsbristen på sinnessjukhusen har på ungdomsvårdsskolorna uppstått en rest av asociala abnorma elever, för vilka skolornas såväl vårdtekniska som behandlingsresurser icke räcker till och vilka är i behov av vård på *psykopatsjukhus*. Därest sådana sjukhus icke i en nära framtid kommer till stånd, blir en utökning av antalet specialskolor av typen Lövsta och Ryagården nödvändig.

På grund av de snabba förändringarna på detta område anser sig socialstyrelsen icke

vara i stånd att med någon visshet på längre sikt förutsäga det framtida *platsbehovet* på ungdomsvårdsskolorna. Styrelsen ställer sig något skeptisk mot utredningens förslag om en utökning av endast 70 platser, varav 50 för manliga och 20 för kvinnliga elever.

Beträffande utredningens förslag till viss omorganisation och en etappindelning av upprustningen under fem år framhåller styrelsen, att man f. n. ej torde vara i stånd att överblicka utvecklingen fem år framåt i tiden och att det är önskvärt, att upprustningsprogrammet ej låses fast utan kan anpassas efter omständigheternas krav.

Styrelsen tillstyrker förslaget att Gräskärrs skolhem omändras till anstalt för det manliga 22 d) klientelet samt att utskrivningsavdelningar inrättas vid flera skolor, *såväl manliga som kvinnliga.*

Styrelsen föreslår, att organisationen av ett ev. väntehem och mindre mödrahem i stället för den nuvarande hemskolan blir föremål för särskild utredning samt att en ny skola, bestående av en huvudavdelning och ett inackorderingshem (för elever, som arbetar ute i samhället) vardera för 8 elever, inrättas för det kvinnliga klientelet mellan 18—21 år. Styrelsen framhåller även behovet av att flera personalbostäder byggas.

I fråga om *yrkesundervisningen* vid flickskolorna föreslår socialstyrelsen flera stationära yrkeslärare — bl. a. för kontorsarbete — och arbetsterapeuter än utredningen. Styrelsen framhåller bl. a. att utbildningen för ungdomsvårdsskolornas klientel i hög grad måste bli en kombination av terapeutisk arbetsträning och bibringande av vissa färdigheter, varvid välkvalificerade arbetsledare är nödvändiga.

Utredningens förslag angående intensifierad fritidsverksamhet tillstyrks och vissa tillägg föreslås.

Beträffande *personalplanerna* framhåller styrelsen vikten av att skolornas personal bildar ett behandlingsteam för genomförande av en individuell behandlingsplan för varje elev. Härför behövs en utökning av såväl den mera kvalificerade psykologiskt, pedagogiskt och socialt utbildade personalen som av tillsynspersonalen. Styrelsen går i stort sett på utredningens förslag med undantag av de justeringar, som föranletts av skolornas yttranden och styrelsens eget förslag om ökat antal assistenter och yrkeslärare.

I fråga om skolstyrelserna tillstyrker socialstyrelsen höjda ersättningar och ett ökat antal sammanträden för att öka styrelsernas möjligheter till en aktiv insats i arbetet.

Eftervården är av största betydelse i elevvården och socialstyrelsen har tillstyrkt höjda övervakararvoden samt har även framlagt till diskussion ett förslag om särskilt utbildade professionella övervakare för de svåraste fallen, i likhet med systemet med »parole officers» i de anglosachsiska länderna. I sammanhang härmed föreslås även inrättandet av särskilda inackorderingshem med heltidsanställd, utbildad personal i de större städerna till hjälp i eftervårdsarbetet.

Utredningar och förslag rörande den officiella lönestatistiken. Med skrivelser till Kungl. Maj:t den 10 juni 1954 har socialstyrelsen *dels* redovisat resultaten av vissa tekniska utredningar beträffande den officiella lönestatistiken, som styrelsen på Kungl. Maj:ts uppdrag verkställt, *dels* framlagt en plan beträffande den officiella lönestatistikens framtida utformning. I det följande lämnas en sammanfattning av dessa utredningar och förslag.

A. Tekniska utredningar. 1946 års lönestatistiksakkunniga föreslog i sitt betänkande (SOU 1946:90) betydande omläggningar och utvidgningar av den officiella lönestatistiken. Vid remissbehandlingen av betänkandet uttalades från flera håll önskemål om en begränsning av de föreslagna åtgärderna. Bland annat ifrågasattes, om det icke vore möjligt att använda urvalsmetoder i lönestatistiken.

I enlighet med beslut av 1947 års riksdag uppdrog Kungl. Maj:t den 30 juni 1947 åt socialstyrelsen att verkställa vissa utredningar rörande den officiella lönestatistiken. Utredningarna, som nu avslutats, har avsett 1. frågan om en yrkesnomenklatur för den officiella lönestatistiken, 2. frågan om användningen av urvalsmetoder i lönestatistiken, 3. frågan om samordning av företagens uppgiftslämnande för lönestatistiken och för andra ändamål. Beträffande den förstnämnda frågan har socialstyrelsen samarbetat

med arbetsmarknadsstyrelsen. Rörande de båda sistnämnda frågorna har styrelsen samrått med konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

I den förstnämnda av dessa tre tekniska utredningar har styrelsen behandlat möjligheterna att vid lönestatistiska undersökningar verkställa *gruppering efter individualyrken* inom olika näringsgrenar och framlagt ett förslag till grupperingsschema för arbetare inom industrin. Härvid har förutsatts, att en utvidgning av den officiella lönestatistiken genomförs för vissa branscher.

När det gäller frågan om *möjligheterna att använda urvalsmetoder* i lönestatistiken, har styrelsens utredning främst syftat till att med utgångspunkt från den statistiska teorin och med ledning av föreliggande lönestatistiskt material belysa i vad mån det är möjligt att genom urvalsundersökningar erhålla tillräckligt noggranna informationer av den typ, som man skulle kunnat erhålla genom lönestatistiska totalundersökningar grundade på uppgifter om enskilda löntagare. Det framhålls, att det tillgängliga materialet icke ger tillräckligt underlag för mera preciserade omdömen om urvalsmetodernas användbarhet på olika områden. Framför allt saknar man erfarenhetsmaterial för att kunna jämföra kostnaderna — såväl för uppgiftslämnarna som för den bearbetande myndigheten — vid totalundersökningar och olika slag av urvalsundersökningar.

Enligt utredningen synes det sannolikt, att det föreligger mycket begränsade möjligheter att nedbringa kostnaderna genom urvalsmetoder vid undersökningar, som syftar till att belysa löneförhållandena inom smärre detaljgrupper med en hög grad av precision. Detta torde exempelvis gälla beträffande detaljerade undersökningar av löneförhållandena bland arbetare och tjänstemän vid större och medelstora industriföretag.

För branscher med ett stort antal små företag kan det innebära en kostnadsbesparing att använda urvalsförfarande, varvid företaget väljs som urvalsenhet. Detta gäller särskilt i fråga om de regelbundet återkommande löneundersökningarna. Sålunda synes det lämpligt att i den regelbundna lönestatistiken för arbetare och tjänstemän inom handel och vissa industribranscher göra ett urval bland småföretagen. Detta urvalsförfarande blir aktuellt för socialstyrelsen om ett centralt företagsregister kommer till stånd. Styrelsen finner det däremot för närvarande ej tillrådligt att vid genomförande av löneräkningar av det slag som föreslogs av 1946 års lönestatistiksakkunniga använda urvalsmetoder, annat än möjligtvis för enstaka grupper av företag.

Den sista av de tre tekniska utredningarna har gällt *möjligheterna att samordna företagens uppgiftslämnande för lönestatistik och för andra ändamål*. Uppdraget gällde närmast de för premieberäkningen inom olycksfallsförsäkringen erforderliga uppgifterna, vilka möjligen skulle kunna hämtas ur primärmaterialet för lönestatistiken. I utredningen framhålls, att om den officiella lönestatistiken skulle helt eller delvis baseras på uppgifter, som vederbörande arbetsgivare är skyldiga att lämna, vore det givetvis möjligt att utforma dessa uppgifter så att de tillika efter viss bearbetning skulle kunna utnyttjas för riksförsäkringsanstaltens beräkning av försäkringsavgifter. Styrelsen har likväl funnit sig icke för närvarande kunna förorda en sådan samordning av arbetsgivarnas uppgiftslämnande för lönestatistiken och för riksförsäkringsanstaltens behov.

Styrelsen framhåller vidare i utredningen, att även utan att direkt kombinera inhämtandet av uppgifter från företag för olika statistiska undersökningar företagens arbete torde kunna underlättas. En väsentlig förenkling skulle sålunda kunna ernås genom att man vid planläggningen av de olika undersökningarna eftersträvar en samordning av frågeställningarna.

I utredningen berörs avslutningsvis de överläggningar rörande den officiella lönestatistiken som styrelsen sedan år 1952 haft med representanter för olika arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer. Det framhålles att en arbetsfördelning mellan socialstyrelsen och arbetsgivarorganisationerna på lönestatistikens område skulle innebära en begränsning av arbete och kostnader för den centrala bearbetningen och en minskning av företagens arbete.

B. Förslag rörande den officiella lönestatistikens framtida utformning. Med hänsyn till att läget på lönestatistikens område nu

är ett helt annat än det var 1947 har socialstyrelsen funnit det lämpligt och angeläget att i samband med redovisningen av de tekniska utredningarna framlägga en ny plan för den officiella lönestatistiken. Beträffande *den regelbundet återkommande officiella lönestatistiken* innefattar den framlagda planen ej blott förslag till ny statistik för grupper, för vilka statistik hittills saknats, utan även förslag till ändringar beträffande existerande sådan lönestatistik. Styrelsen framhåller, att lönestatistiken i största möjliga grad bör utformas under hänsynstagande till aktuella krav. Enligt den framlagda planen kommer primäruppgifterna till den regelbundet återkommande lönestatistiken liksom hittills att avse antingen enskilda arbetstagare (individualstatistik) eller grupper av arbetstagare (summarisk statistik). Inom olika grenar av statistiken kommer uppgifterna att avse olika perioder, nämligen år, kvartal, månad, vecka eller annan avlöningsperiod.

Det nu framlagda förslaget är i starkt sammandrag av följande utformning: för lantarbetare och trädgårdsarbetare individualstatistik avseende helt år, för industriarbetare m. fl. summarisk statistik avseende dels helt år, dels en vecka (avlöningsperiod) per kvartal, för vissa transportarbetare summarisk statistik avseende ett kvartal, för arbetare i statlig och kommunal tjänst summarisk statistik avseende dels helt år, dels kvartal respektive månad, för tjänstemän inom industri samt anställda inom restaurangrörelse individualstatistik avseende en månad, för handelsanställda dels individualstatistik för en månad på våren, dels summarisk statistik för en månad på hösten samt för anställda inom banker och försäkringsbolag individualuppgifter avseende helt år.

Det framlagda förslaget innebär beträffande några kategorier, såsom arbetare inom jordbruk, trädgårdsarbetare och industriarbetare, icke någon ändring i utformningen av statistiken i förhållande till nuvarande statistik. Det förutsätts dock, att de företagsförteckningar som utnyttjas skall kompletteras och förnyas. För andra grupper, t. ex. arbetare i statlig och kommunal tjänst kommer, om förslaget realiseras, den nuvarande årsstatistiken att kompletteras av undersökningar avseende kortare period än ett år. För handelsanställda kommer som nämnts en summarisk snabbstatistik att utarbetas jämte den hittillsvarande detaljerade statistiken. När det gäller restaurangpersonal har tidigare ingen officiell lönestatistik funnits. För buss-, åkeri- och oljedistributionsarbetare framlade socialstyrelsen redan i skrivelse den 31 mars 1953 förslag om omläggning, innebärande bl. a. att statistiken skulle avse kvartal i stället för år. Enligt det nu framlagda förslaget skall kvartalsstatistik utarbetas jämväl för arbetare i droskföretag, för vilka någon officiell lönestatistik hittills icke utarbetats.

En betydelsefull ändring föreslås i fråga om lönestatistiken för industritjänstemän. Denna statistik har hittills grundats på summariska uppgifter för vid senaste undersökningen 13 olika personalkategorier. Enligt förslaget skall emellertid statistiken för industritjänstemän från och med år 1955 grundas på uppgifter för enskilda tjänstemän. I fråga om såväl den nya lönestatistiken för industritjänstemän som lönestatistiken för handelsanställda föreslås, att uppgifter skall begäras om stipulerad månadslön och normal arbetstid och icke om faktiskt utbetald lön och faktiskt arbetad tid.

Det framlagda förslaget till framtida utformning av den regelbundet återkommande officiella lönestatistiken omfattar icke samtliga löntagargrupper. För vissa grupper, för vilka officiell lönestatistik för närvarande icke utarbetas, är styrelsen icke beredd att nu framlägga något förslag. Styrelsen har för avsikt att successivt pröva behovet av och möjligheterna att få till stånd lönestatistik för sådana grupper. Enligt en mycket grov uppskattning, som socialstyrelsen gjort på grundval av siffrorna i urvalsundersökningen vid 1950 års folkräkning, skulle antalet yrkesverksamma tjänstemän inom de av den officiella lönestatistiken berörda näringsgrenarna (inklusive den av riksräkenskapsverket och inom civildepartementet sammanställda statistiken rörande i statlig tjänst anställda tjänstemän) komma att omfatta omkring 70 % av samtliga yrkesverksamma tjänstemän. Motsvarande tal för arbetare kan uppskattas till omkring 85 %.

Enligt den av styrelsen framlagda planen bör den regelbundet återkommande offici-

ella lönestatistiken kompletteras med *specialundersökningar*. Styrelsen har dock icke nu framlagt någon detaljerad plan beträffande hur sådana undersökningar skall genomföras utan har endast i anslutning till några exempel för sådana undersökningar uppställt vissa allmänna riktlinjer.

När det gäller tjänstemän och handelsanställda, för vilka de årliga undersökningarna ger underlag för ingående analyser av lönens samband med levnadsålder och yrkesspecialitet, föreslås med hänsyn till att uppgifterna enbart skulle avse stipulerad lön och normal arbetstid att man genom särskilda undersökningar borde söka fastställa förekomsten och storleksordningen av olika slag av förmåner som ej inräknas i den stipulerade lönen.

Beträffande industriarbetare m. fl., för vilka den regelbundet återkommande officiella lönestatistiken föreslås även i fortsättningen bli grundad på summariska uppgifter om utbetald lön och arbetad tid, kvarstår behov av fördjupade lönestatistiska studier, vilka skulle möjliggöra dels ett studium av individuella lönevariationer inom skilda yrkes- och åldersgrupper, dels mer tillförlitliga lönejämförelser mellan industriarbetare å ena sidan och tjänstemän och handelsanställda å andra sidan. Sådana jämförelser har stor aktualitet. Styrelsen har dock i motsats till 1946 års sakkunniga icke ansett sig böra föreslå, att en allmän löneräkning skall genomföras. I stället föreslås att branschvisa undersökningar skall genomföras för några branscher varje år, varigenom bearbetningen kan koncentreras och resultaten snabbare framläggas.

Även för bl. a. arbetare i statlig och kommunal tjänst bör enligt styrelsen de årliga undersökningarna kompletteras med specialundersökningar.

Sedan våren 1952 har styrelsen haft överläggningar rörande den officiella lönestatistiken med en delegation bestående av representanter utsedda av SAF och LO. I överläggningarna inom denna delegation har sedermera även representanter för TCO, civildepartementet och konjunkturinstitutet deltagit. Erfarenheterna från arbetet inom denna delegation talar enligt styrelsens uppfattning för att fortlöpande överläggningar med av lönestatistiken berörda parter bör äga rum. Den nuvarande delegationen bör emellertid ges en fastare ställning och organisation än vad den för närvarande har. Socialstyrelsen föreslår därför att en *rådgivande lönestatistisk nämnd* inrättas.

Nämnden, vars sammanträden bör ledas av chefen för socialstyrelsen eller den han i sitt ställe utser, föreslås skola bestå av 8 ledamöter jämte personliga suppleanter. Följande sammansättning föreslås: en representant för konjunkturinstitutet, tre för arbetsgivare (därav en för staten), två för LO och en för TCO. Därjämte bör en företrädare för statens förlikningsmän vara ledamot av nämnden.

Med hänsyn till det nära sambandet mellan lönestatistiska frågor och frågor som rör sysselsättning och annan arbetsmarknadsstatistik kan man överväga att vidga nämndens verksamhetsområde till att omfatta all arbetsmarknadsstatistik. I sådant fall synes nämnden böra ges en något annan sammansättning.

Inom den tidigare nämnda delegationen har även frågan om en samordning av officiell och privat lönestatistik ingående diskuterats. De direkta överläggningar, som styrelsen därefter upptagit med vissa arbetsgivarorganisationer, har gett till resultat att överenskommelse träffats om att — under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande — genomföra en *arbetsfördelning i fråga om lönestatistiken för arbetare inom industri m. m. liksom för restaurangpersonal*.

Enligt överenskommelsen rörande industriarbetare m. m. skall SAF sålunda insamla, granska och kodsätta blanketterna samt stansa hålkort beträffande arbetare inom företag anslutna till SAF. Därefter skall kopior av hålkorten överlämnas till socialstyrelsen. Om denna överenskommelse skulle träda i kraft, skulle socialstyrelsen icke inhämta primäruppgifter till den regelbundet återkommande officiella lönestatistiken för industriarbetare m. fl. direkt från företag anslutna till SAF utan insamlingen skulle ske genom SAF eller — i särskilt angivna fall — genom enskilda förbund inom SAF. I överenskommelsen är bestämmelser intagna om att socialstyrelsen och SAF gemensamt skall utarbeta instruktioner för granskning och komplettering av materialet m. m., vilket gör det möjligt att samordna lönestatistiken beträffande arbetare inom

företag anslutna till SAF och lönestatistiken för övriga industriarbetare. Uppgifterna till den sistnämnda delen av lönestatistiken skall socialstyrelsen liksom hittills själv insamla och bearbeta. Genom att de båda delarna skulle bli enhetligt bearbetade, skulle vid slutredovisningen en sammanslagning kunna ske. Överenskommelsen omfattar såväl industriarbetare som arbetare inom samfärdsel. För industriarbetare och för stuvare avser överenskommelsen endast årsstatistiken och för andra arbetare inom samfärdsel endast statistiken för ett kvartal.

Även när det gäller industritjänstemän har överläggningar ägt rum om arbetsfördelning. Det har dock icke varit möjligt att i detta fall uppnå enighet om en överenskommelse.

I fråga om restaurangpersonal har socialstyrelsen efter överläggningar med Sveriges arbetsgivareförening för hotell och restauranter, Sveriges centrala restaurang AB samt AB Trafikrestauranger träffat en liknande överenskommelse som i fråga om industriarbetare. Denna överenskommelse berör fast anställd serverings- och ekonomipersonal samt tjänstemän.

För serveringspersonalen erhåller socialstyrelsen uppgifter för varje individ och för ekonomipersonalen och tjänstemännen fördelningstabeller, uppdelade i 10-kronorsklasser efter den för varje anställd överenskomna månadslönen för september.

De årliga *avlöningskostnaderna* för socialstyrelsen för ett genomförande av de framlagda förslagen rörande den regelbundet återkommande officiella lönestatistiken har av styrelsen beräknats till ca 43 000 kronor. Denna beräkning utgår från den förutsättningen, att både den framlagda planen till utbyggnad av den regelbundet återkommande statistiken och den föreslagna arbetsfördelningen kommer att genomföras. Denna kostnadsberäkning skulle inträda först fr. o. m. budgetåret 1955/56. För budgetåret 1954/55 skulle ingen kostnadsökning inträffa. I fråga om de specialundersökningar, som styrelsen föreslagit vid sidan om den fortlöpande statistiken, har styrelsen icke nu gjort någon beräkning av kostnaderna.

Europeisk statistikerkonferens i Genève. I skuggan av den stora politiska konferensen hölls veckan 14—19 juni 1954 en europeisk statistikerkonferens i Palais des Nations i Genève.

Konferensen var den andra i sitt slag. Den första hölls i fjol. Deltagare i dessa konferenser är representanter för de centrala statistiska verken i flertalet europeiska länder. Konferensen är ett fristående organ. Ett permanent sekretariat till konferensen har ställts till förfogande av Förenta nationerna och står i nära kontakt med europakommissionens forskningsavdelning, under vars chef sekretariatets personal närmast sorterar. Konferensen har ett presidium på tre personer. Ordförande är holländaren Idenburg. Vid årets konferens deltog från svensk sida överdirektören i statistiska centralbyrån Karin Kock, byråchefen i statens handels- och industrikommission Arthur Eriksson, redaktören i kommerskollegium Einar Dahlgren och från socialstyrelsen undertecknad.

Konferensernas huvudsyfte är att åstadkomma en koordinering i de europeiska ländernas officiella statistik såväl i fråga om existerande statistik som i fråga om planerna på ny statistik. Arbetet vid de två hittills hållna konferenserna har till stor del ägnats åt den senare av de två uppgifterna.

Mellan de årliga stora konferenserna bedrivs expertarbete i mindre arbetsgrupper på områden inom vilka en utveckling av statistiken anses önskvärd. Sålunda har i vinter tre arbetsgrupper varit i verksamhet vilka lade fram resultaten av sitt arbete för årets konferens. Av arbetsgrupperna har en sysslat med lagerstatistik, en med arbetskraftsstatistik (labour-force undersökningar) samt en med statistik rörande realkapitalbildning. Sverige har varit representerat i alla tre arbetsgrupperna.

Efter relativt långdragna diskussioner enades man vid årets konferens om att under året 1954/55 om möjligt få till stånd fyra arbetsgrupper: en för fortsatt arbete med statistiken över realkapitalbildningen, en för kretsloppsstatistik (input — output), en för statistik över sparande och en för grosshandels- och detaljhandelsstatistik.

Det är således genomgående problem, som har nära samband med nationalinkomstberäkningarna, som hittills stått på konferen-

sens program. Under diskussionerna denna gång framkom dock önskemål om att i framtiden ägna uppmärksamhet även åt befolkningsstatistiska samt social- och undervisningsstatistiska problem.

Av särskilt intresse för denna tidskrifts läsare var de ingående diskussionerna om koordinering av konferensens arbete och det arbete som bedrivs och kommer att bedrivas av internationella arbetsbyrån (ILO). ILO har på programmet för sin kongress i november i år bl. a. frågan om internationella reallönejämförelser och frågan om yrkesgrupperingen. Vid konferensen utlovades av ILO:s närvarande representant en rapport till nästa år om internationella jämförelser av löneförhållandena. Vidare ställdes i utsikt att under 1955 inom ILO tillsätta en expertgrupp för behandling av frågan om hushållsbudgetundersökningar. Frågan om levnadskostnadsindexberäkningarna skulle eventuellt komma att tas upp av ILO och då i kontakt med konferensens sekretariat.

Man har anledning ställa stora förhoppningar till europastatistikernas årliga konferenser och det arbete som bedrivs i deras regi. Ett förenhetligande av den officiella statistiken i de europeiska länderna är givetvis mycket värdefullt. Ett för de enskilda länderna viktigt biresultat bör man även kunna hoppas på av verksamheten. Den tydliga strävan att koordinera konferensens verksamhet med andra internationella organs (förutom ILO, t. ex. FAO och OEEC), som märktes vid årets sejour, kan inom en inte alltför avlägsen framtid kanske resultera i att de enskilda ländernas uppgiftslämnande till internationella organ — som blivit alltmer arbetskrävande — kan komma att underlättas i den meningen att de internationella organens frågeformulär koordineras och standardiseras.

Sven Moberg

Statistikermöten i Oslo. Det tjugonde *nordiska statistiska chefsmötet* hölls i Oslo den 31 maj—2 juni 1954 med deltagare från de fem nordiska länderna.

Vid mötet behandlades bl. a. frågan om samarbete i internationella statistiska frågor, varvid mötet gjorde följande uttalande:

»Det nordiska statistiska chefsmötet i Oslo 1954 rekommenderar representanterna för de nordiska länderna att i internationella ekonomiska frågor så vitt möjligt samarbeta efter följande riktlinjer:

A. I viktiga frågor bör man om möjligt söka utarbeta skriftliga svar till internationella organisationer efter gemensamma riktlinjer.

B. Före internationella möten bör man söka kontakt i viktigare frågor.

C. Under internationella möten bör deltagare från nordiska länder vid gruppmöten diskutera spörsmål av gemensamt intresse.

D. Om vid dylika möten deltagarna delas upp i arbetsgrupper och de nordiska ländernas delegationer var för sig icke är tillräckligt stora för att täcka alla områden, bör dessa söka att dela upp arbetsuppgifterna mellan sig och under arbetet rapportera till varandra.

E. Efter mötena bör de som har deltagit i dessa informera de nordiska länder som icke varit representerade på mötet om förhandlingarna.»

Chefsmötet beslöt vidare att skrifter som utges av de nordiska utskotten och med dem jämställda organ, redogörelser från chefsmötena och de allmänna statistikermötena samt andra statistiska utredningar av liknande slag skall utges i en nordisk publikationsserie under rubriken Nordisk statistisk skriftserie. Den första skriften i denna serie torde bli den utredning som verkställts av den av de nordiska socialministrarna utsedda expertkommittén för levnadskostnads- och reallönejämförelser.

Nästa ordinarie chefsmöte skall programenligt hållas i Stockholm 1957.

Vid det sjunde *nordiska statistikermötet*, som hölls den 3—5 juni 1954 i Oslo, diskuterades »Undervisning, träning och vidareutbildning av statistiker» (efter inledning av professor Herman Wold, Uppsala); »Erfaringer og ønskemål vedrørende det internationale statistiske samarbejde» (kontorchef Rigmor Skade, Köpenhamn); »Næringslivets bruk av og behov for offisiell statistikk» (konsulent Leif Holbæk-Hanssen, Oslo) samt statistikens utveckling i de olika nordiska länderna sedan det senaste statistikermötet (med referat från varje land).

PERIODISKA ÖVERSIKTER

Register

	Senast i nr
Allmänt:	
Arvsfonden, allmänna, för varje budgetår	1, 1954
Statliga socialutgifter, årligen	2, 1954
Sociala frågor vid årets riksdag	12, 1953
Socialutgifterna i Sverige, årligen	6, 1953
Utlänningar i Sverige, varje kvartal	6, 1954
Bostäder:	
Bostadsbyggandet i Sverige, årligen	8, 1953
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar, varje kvartal	6, 1954
Byggnadsregleringen. Den reglerade byggnadsverksamhetens omfattning, årligen	11, 1952
Löner, sysselsättning:	
Arbetslöshetskassor, erkända, årligen	8, 1952
Frånvarofrekvens inom vissa industriföretag, i regel två gånger per år	9, 1953
Kollektivavtal	4, 1954
Jordbrukets arbetskraftsåtgång, sysselsättningsvolym och lönebudget, årligen	9, 1953
Löneförhållanden för:	
Arbetare inom byggnads- och anläggningsverksamhet, årligen	9, 1953
Arbetare inom industrin, årligen	7, 1953
Arbetare inom industrin, varje kvartal	6, 1954
Lantarbetare, årligen	7, 1953
Skogsarbetare, årligen	11, 1953
Trädgårdsarbetare, årligen	10, 1953
Vägarbetare, årligen	10, 1953
Anställda inom den enskilda varuhandeln, årligen	4, 1953
Tjänstemän m. fl. inom industrin, årligen	4, 1954
Nykterhetsvård:	
Alkoholistanstalt, intagna på, årligen	11, 1953
Nykterhetsnämndernas verksamhet, årligen	4, 1954
Nykterhetsvårdsklientelets sammansättning, årligen	5, 1954
Priser, konsumtion:	
Detaljhandelsomsättningen	6, 1954
Detaljprisutvecklingen i Sverige och utlandet, årligen	1, 1954
Konsumtionsprisindex, månatligen	
Levnadskostnadsindex, varje kvartal	5, 1954
Socialvård:	
Barnbidrag, allmänna, årligen	5, 1954
Barnavård, samhällets, årligen	7, 1953
Fattigvården, årligen	2, 1954
Fattigvård och barnavård till utlänningar, årligen	11, 1953
Mödrahjälpen, årligen	detta nr
Social hemhjälp, årligen	detta nr
Ungdomsvårdsskolornas elever, årligen	8, 1953
Ålderdomshemmen, årligen:	
antal platser	3, 1954
statsbidrag	detta nr

Den sociala hemhjälpen 1953

Från samtliga hemhjälpsnämnder infordrade socialstyrelsen omfattande statistiska uppgifter beträffande den statsunderstödda sociala hemhjälpen under kalenderåren 1951 och 1952. Undersökningarna gällde bl. a. omfattningen av verksamheten, vakanser, löneförhållanden, fördelningen av hemvårdarinnornas arbetsinsatser på barnfamiljerna och hos gamla samt avgången från yrket och anledningarna härtill. Redogörelser för undersökningarna infördes i Soc. Medd. 1952: 9, sid. 585 och 1954: 1, sid. 27.

Socialstyrelsen ansåg sig vid dessa båda tillfällen ha behov av ett vittomfattande material för att kunna följa hemhjälpens utveckling under övergången från småkommuner till storkommuner och behövde dessutom ett tillförlitligt sifferunderlag för att kunna stå bostadskollektiva kommittén till tjänst vid dess utredning av hemhjälpsfrågan och för att sedermera kunna besvara Kungl. Maj:ts remiss med anledning av kommitténs betänkande.

Styrelsen ansåg emellertid, att samma ingående och för nämnderna tidsödande redogörelser icke tarvades för verksamhetsåret 1953 och koncentrerade i huvudsak en undersökning för detta år på hur de statsunderstödda hemvårdarinnorna hjälpt åldringar och invalider. En liknande undersökning pågår f. n. inom 1952 års åldringsvårdsutredning beträffande den omfattande verksamheten, som utövas jämsides med den statsunderstödda hemhjälpen i form av den särskilda hemhjälp åt gamla, som organiserats av fattigvårdsstyrelser, hemhjälpsnämnder och rödakorskretsar i ett stort antal kommuner och som synes vara stadd i en utomordentligt kraftig utveckling.

År 1953 fanns i landet 1 024 hemhjälpsnämnder, 131 i städer och 893 i övriga kommuner. Av dessa har 1 016 nämnder inkommit med begärda uppgifter. 31 av dessa nämnder, 1 stad och 30 landskommuner, har icke lämnat någon hjälp åt åldringar, under det att övriga 985 nämnder, fördelade på 130 städer och 855 övriga kommuner, lämnat hjälp åt sammanlagt 17 473 åldringar och invalider, 3 809 i städer och 13 664 i övriga kommuner. De hjälpta åldringarna fördelar sig på 7 074 ensamboende och 10 399 äkta makar eller samboende med andra. 40 % av det totala antalet hjälpta åldringar och invalider var alltså ensamboende och 60 % tillhörde gruppen samboende. 5 166 åldringar eller 30 % av samtliga (19 % av de hjälpta åldringarna i städer och 33 % i övriga kommuner), erhöll regelbundet återkommande hjälp, återstoden 12 307 eller 70 % (81 % i städer och 67 % i övriga kommuner) erhöll hjälp vid enstaka tillfällen. Gamla och invalider har lämnats hemhjälp i sammanlagt 926 697 timmar (199 151 i städer och 727 546 i övriga kommuner). Omräknat i 8-timmarsdagar skulle detta betyda, att landets hemvårdarinnor hjälpt dessa kategorier 115 837 arbetsdagar (24 894 i städer och 90 943 i övriga kommuner).

Den undersökning, som socialstyrelsen samtidigt verkställde beträffande antalet vakanta tjänster för hemvårdarinnor, visade att 107 tjänster var obesatta den 15 februari 1954. 20 av dessa befattningar var i städer och 87 på landsbygden. Vid den närmast föregående undersökningen den 1 mars 1953 var antalet obesatta befattningar 187.

Under år 1953 anordnade socialstyrelsen 28 kompletteringskurser för blivande hemvårdarinnor. Av kurserna hölls 4 på Bjärtorps lanthushållsskola, St. Hov, 3 på vardera SGU:s koloni Gränna forsa, Moheda och Karlskoga praktiska läroverk, Karlskoga, 2 på vardera Tollarps lanthushållsskola, Tollarp, Tunabygdens Barnens Dags-koloni Risgården, Nyhammar, Stöndars lanthushållsskola, Undrom och Vindelns folkhögskola, Vindeln samt 1 på Ölands folkhögskola, Ölands-Skogsby, Sockerbrukets kampanjehem i Roma, Romakloster, Rossareds säteri, Kungsbacka, Dingle lanthushållsskola, Ding-

le, Ingelstads lantmannaskola, Ingelstad, Stockholms stads hembiträdesskola, Stockholm, Maria husmodersskola, Stockholm, Stockholms praktiska hushållsskola, Stockholm, Tärna lanthushållsskola, Tärna och Hola folkhögskola, Prästmon.

Sammanlagda antalet elever under året uppgick till 352. Av dessa var 120 (34 %) högst 25 år gamla, 73 (21 %) mellan 26 och 30 år, 50 (14 %) mellan 31 och 35 år, 61 (17 %) mellan 36 och 40 år samt 48 (14 %) 41 år och äldre. Den äldsta eleven var 47 år gammal. 284 (81 %) av eleverna var ogifta, 28 (8 %) gifta, 13 (4 %) änkor och 27 (7 %) frånskilda. 64 elever (18 %) hade barn under 16 år, 47 hade ett barn, 9 hade 2 barn och 8 hade 3 barn.

Av ansökningshandlingarna om statsbidrag till social hemhjälpsverksamhet, vilka inlämnades av hemhjälpsnämnderna sommaren 1953, framgår att av landets då sammanlagt 2 981 heltidsanställda hemvårdarinnor hade 1 000 (34 %) genomgått 15-månaders utbildningskurs, 1 738 (58 %) genomgått 3-månaders s. k. kompletteringskurs, 193 (6 %) hade dispens från genomgående av utbildning och återstoden 50 (2 %) hade tillfällig dispens i avvaktan på möjlighet att genomgå kurs. Städer utanför landsting hade 345 anställda hemvårdarinnor. Av dessa hade 110 (32 %) 15-månaderskurs, 191 (55 %) 3-månaderskurs och 44 (13 %) dispens. Av sammanlagt 610 hemvårdarinnor i övriga städer hade 318 (52 %) 15-månaderskurs, 266 (44 %) 3-månaderskurs samt 26 (4 %) dispens. I övriga kommuner med sammanlagt 2 026 hemvårdarinnor hade 572 (28 %) lång kurs, 1 281 (63 %) kort kurs, 123 (6 %) dispens och 50 (3 %) tillfällig dispens.

Av de 1 000 hemvårdarinnorna med 15-månaderskurs var 11 % anställda i städer utanför landsting, 32 % i övriga städer och 57 % i övriga kommuner. De 1 738 hemvårdarinnorna med kompletteringskurs fördelar sig med 11 % på städer utanför landsting, 15 % på övriga städer samt med 74 % på övriga kommuner. Av de 193 hemvårdarinnorna, som erhållit dispens, tjänstgör 23 % i städer utanför landsting, 13 % i städer inom landsting och 64 % i övriga kommuner. Samtliga hemvårdarinnor med s. k. tillfällig dispens, 50, tjänstgjorde i övriga kommuner. 32 % av landets 2 981 heltidsanställda hemvårdarinnor tjänstgjorde i städer och 68 % i övriga kommuner.

De 223 deltidsanställda hemvårdarinnorna hade så gott som undantagslöst dispens från utbildning. 67 av dem tjänstgjorde i städer och 156 i övriga kommuner.

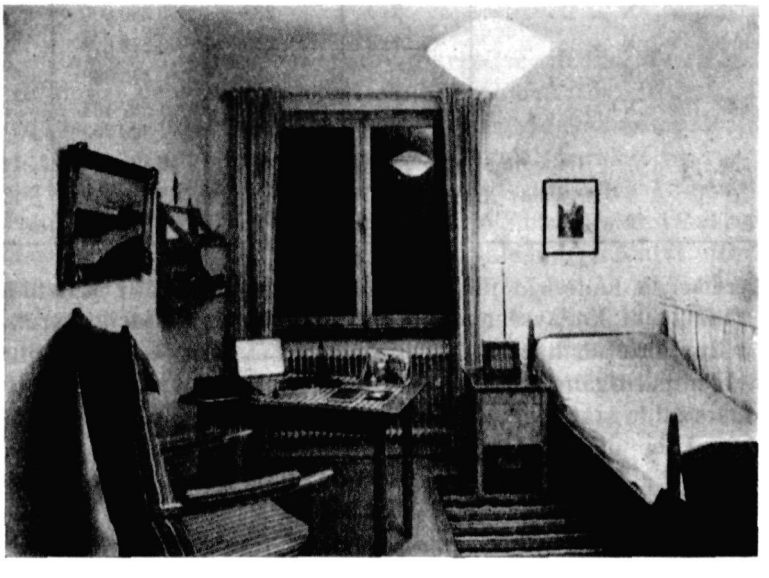
M. N.

Om statsbidrag till ålderdomshem

Kungörelsen den 5 juni 1953 (nr 339) om statsbidrag till anordnande samt om- och tillbyggnad av ålderdomshem har nu varit giltig under ett år. Kungörelsen trädde nämligen i kraft den 1 juli 1953.

Enligt uttalande av statsrådet och chefen för socialdepartementet borde endast om- och tillbyggnadsarbeten, som i avseende på omfattning och resultat kunde i huvudsak anses likvärdiga med nybyggnad, ifrågakomma till statsbidrag (proposition nr 69/1953). För sådana om- och tillbyggnadsarbeten, vilka enbart avsåge att genom åtgärder av mera begränsad omfattning sätta redan befintliga lokaler i bättre skick eller ge en lämpligare disposition av dessa, borde enligt departementschefen däremot statsbidrag ej åtnjutas, liksom ej heller för arbeten, som uteslutande toge sikte på anordnandet av personalbostäder. Uttalandet lämnades av riksdagen utan erinran.

Vid utgången av maj 1954 hade socialstyrelsen avgett yttranden över 137 av länsstyrelserna remitterade ansökningar om statsbidrag. Hela antalet ansökningar som remitterats till socialstyrelsen uppgick vid nämnda tidpunkt till 150. Statsbidrag har i några få fall avstyrkts av socialstyrelsen därför att beviljande av statsbidrag ej skulle stå i överensstämmelse med ovan refererade uttalande av departementschefen.

Interiör från Östergården, Sundbybergs hem för åldringar. Uppfört 1950—51. Arkitekt: Nils Sterner och Elisabet Edstam Sterner, SAR, Stockholm.

Tab. 1. Nybyggda samt om- och tillbyggda ålderdomshem, länsvis, för vilka länsstyrelserna till och med utgången av maj 1954 fastställt statsbidrag

Län Nybyggnader = N Om- och tillbyggnader = O		Antal		Byggnadskostnader, kr	Bidrag, kr
		hem	platser		
Stockholms stad	N	2	215	4 356 300	353 700
	O	2	122	1 450 304	145 030
Stockholms län	N	6	274	5 426 684	1 033 500
	O	1	24	261 283	120 592
Uppsala »	N	2	103	1 684 000	501 300
Östergötlands »	N	2	69	1 235 291	476 500
	O	2	39	298 314	56 590
Kronobergs »	N	3	92	1 755 727	729 100
Kalmar »	N	6	187	3 039 667	1 378 000
Gotlands »	N	2	57	1 191 287	419 250
Blekinge »	N	1	126	2 696 550	793 800
	O	2	79	885 362	427 488
Kristianstads »	N	1	30	413 739	195 000
Malmöhus »	N	2	91	1 160 726	599 700
	O	1	17	326 681	44 200
Hallands »	O	1	13	91 613	32 064
Älvsborgs »	N	4	125	2 320 145	788 800
	O	1	34	368 771	71 542
Skaraborgs »	N	4	110	1 876 739	846 800
Värmlands »	N	4	153	2 866 545	822 700
Örebro »	N	3	180	4 145 788	670 500
Gävleborgs »	N	3	238	5 390 000	1 207 800
Västernorrlands »	N	4	216	3 873 628	1 349 800
Jämtlands »	N	1	84	475 668	176 800
Västerbottens »	N	5	207	4 527 464	1 199 100
	O	1	24	320 343	163 254
Hela riket		**66**	**2 859**	**52 438 619**	**14 602 910**
Därav	N	55	2 507	48 435 948	13 542 150
	O	11	352	4 002 671	1 060 760

Länsstyrelserna hade vid maj månads utgång fastställt statsbidrag med tillhopa 14 602 900 kr avseende 66 byggnadsföretag. Socialstyrelsen, som enligt 8 § kungörelsen har att besluta om utbetalning av statsbidrag i den mån medel finns tillgängliga, hade vid nämnda tidpunkt utbetalat 10 212 100 kr av de fastställda statsbidragen. De utbetalade bidragen har avsett 48 byggnadsföretag. Utbetalningarna har hittills måst begränsas till bidragen till byggnader som färdigställts till och med år 1951 och några av de byggnader som färdigställts år 1952.

Enligt kungörelsen bestäms procentsatsen för statsbidrag med hänsyn till antalet skattekronor och skatteören (skatteunderlaget) per invånare under viss i kungörelsen närmare angiven tidsperiod. Ansökan om statsbi-

Tab. 2. Nybyggda samt om- och tillbyggda ålderdomshem, årsvis med hänsyn till färdigställandet, för vilka länsstyrelserna till och med utgången av maj 1954 fastställt statsbidrag

År Nybyggnader = N Om- och tillbyggnader = O	Antal		Byggnadskostnader, kr	Byggnadskostnad per plats, kr	Bidrag, kr
	hem	platser			
1947 N	3	85	987 116	11 613	461 500
1948 N	1	34	475 668	13 990	176 800
O	2	49	435 668	8 891	104 990
1949 N	5	169	2 210 466	13 079	960 700
O	1	17	326 681	19 216	44 200
1950 N	8	331	5 320 670	16 074	1 251 750
O	1	24	320 343	13 347	163 254
1951 N	14	604	10 595 270	17 541	3 621 000
O	5	175	1 806 464	10 322	614 063
1952 N	14	667	13 674 025	20 500	4 351 500
1953 N	8	479	12 262 733	25 600	2 043 900
O	2	87	1 118 515	12 799	134 253
1954 N	2	138	2 910 000	21 086	675 000
Samtliga	**66**	**2 859**	**52 438 619**	·	**14 602 910**

drag skall därför vara åtföljd av upplysningar om skatteunderlaget. Upplysningarna lämnas på ett av socialstyrelsen fastställt formulär. Enligt av styrelsen meddelade anvisningar skall i formuläret redovisas för varje i tidsperioden ingående år i första kolumnen antalet invånare vid årets början och i andra kolumnen antalet skattekronor för samma år. Vid handläggningen av ärenden om statsbidrag har länsstyrelserna i överensstämmelse med ett av socialstyrelsen i cirkulärskrivelse till länsstyrelserna gjort uttalande tillämpat den principen, att skattekronorna för ett år utgjorts av de skattekronor, som förelegat enligt beslut av taxeringsnämnd påföljande år. Tillämpningen av förenämnda princip har i 8 fall föranlett besvär. Kungl. Maj:t (regeringsrätten) har emellertid ej funnit skäl göra ändring i överklagade besluten. Därmed har fastslagits, att principen står i överensstämmelse med motiveringen för chefens för socialdepartementet uttalande i propositionen nr 69/1953, att året närmast före det år då bidragsbeslut meddelas icke bör inräknas bland de sju år, som skall tas i betraktande vid uträkning av skatteunderlaget per invånare. Uttalandet, som icke ledde till någon erinran från riksdagens sida, är i sin helhet av följande lydelse: »Med hänsyn till att uppgifter angående skatteunderlaget visst år regelmässigt föreligger först under senare hälften av påföljande år, bör dock året närmast före det år då bidragsbeslut meddelas icke inräknas bland de sju år, som skall tagas i betraktande vid uträkning av skatteunderlaget per invånare.»

Till och med utgången av maj 1954 har länsstyrelserna fastställt statsbidrag till ålderdomshem i den omfattning, som redovisas i tab. 1 och 2.

Det framgår bl. a. att här ifrågavarande ålderdomshem, som dock icke utgörs av samtliga under perioden anordnade ålderdomshem, är 66 till antalet med 2 859 platser, varav 55 hem och 2 507 platser i nybyggnader. För samtliga hem belöper sig byggnadskostnaderna till 52,4 milj. kr, varav blott 4 milj. kr kommer på om- och tillbyggnadsföretag. Totala beloppet av fastställda statsbidrag utgör 14 602 910 kr.

I tab. 2 redovisas de här ifrågavarande byggnadernas fördelning efter året för färdigställandet.

B. W.

Mödrahjälpen under år 1953

Mödrahjälpen hade sin största omfattning under första hälften av 1940-talet, både vad antalet hjälpta mödrar beträffar och dessa i relation till antalet födelser. Därefter kan en kraftig nedgång konstateras, vilket framgår av nedanstående tablå. Orsaken till denna utveckling får säkerligen såväl tillskrivas den allmänna standardhöjningen som den inflatoriska inkomststegring, vilken sedan mitten av 1940-talet kan konstateras. I maj 1952 reviderade socialstyrelsen de normer mödrahjälpsnämnderna bör tillämpa vid prövningen av ansökningshandlingarna för att uppnå likformighet. Den inkomst under vilken mödrahjälp bör utgå höjdes därvid, vilket medförde att den inflatoriska inkomststegringens inverkan eliminerades. De dessförinnan gällande normerna härrörde från år 1947, vilket emellertid inte hindrar att många nämnder redan innan de nya normerna utfärdades sökt anpassa tillämpningen efter de rådande förhållandena. Mödrahjälpen

År	Ansökningar		Hjälpta mödrar		Mödrahjälpsbelopp		
	antal	i % av födda	antal	i % av födda	beviljat	lån	belopp per fall, kr
					1 000-tal kr		
1938	—	—	34 265	36,5	6 850	139	200
1939	—	—	45 726	47,0	8 680	125	190
1940	—	—	42 178	44,0	6 814	108	162
1941	—	—	50 071	50,2	8 827	72	176
1942	—	—	53 681	47,1	9 988	34	186
1943	68 238	54,4	56 489	45,0	10 576	28	187
1944	76 002	56,8	63 745	47,2	12 543	19	197
1945	75 896	56,1	64 849	47,9	13 517	10	208
1946	76 977	58,1	65 249	49,5	14 672	10	225
1947	71 597	54,4	60 798	47,2	14 226	3	234
1948	67 570	53,5	53 508	42,3	12 547	2	235
1949	61 463	50,8	47 690	39,4	11 347	—	238
1950	58 501	50,8	44 976	39,0	10 774	—	240
1951	51 498	46,8	36 304	33,0	8 760	—	241
1952	48 447	44,0	33 152	30,1	8 262	—	249
1953	46 249	42,0	31 408	28,5	8 772	—	279

Tab. 1. Absoluta och relativa antalet handlagda och beviljade ansökningar om mödrahjälp i mödrahjälpsområdena under år 1953

Mödrahjälpsområden (l. l. = läns landstingsområde)	Handlagda ansökningar		Beviljade ansökningar							Beviljade ansökningar i allt under år 1952	
	Antal	Per 100 levande födda	I allt			Från gifta		Från ej gifta		Antal	Per 100 levande födda
			Antal	Per 100 levande födda	Per 100 handlagda ansökningar	Antal	Per 100 ansökn. från gifta	Antal	Per 100 ansökn. från ej gifta		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Stockholms stad . . .	2 127	18,9	1 405	12,5	66,1	616	53,5	789	80,8	1 393	12,5
Stockholms l. l. . .	1 942	32,6	1 148	19,3	59,1	666	49,4	482	81,0	1 263	20,8
Uppsala » » . .	1 217	48,2	935	37,1	76,8	674	72,6	261	90,3	1 060	42,2
Södermanlands » » . .	1 049	31,4	735	22,0	70,1	482	63,1	255	88,8	676	20,1
Östergötlands » » . .	1 490	37,4	1 084	27,2	72,8	758	65,9	326	95,9	1 114	27,7
Norrköpings stad . . .	427	31,2	230	16,8	53,9	135	44,4	95	77,2	185	13,9
Jönköpings l. l. . .	1 556	36,1	954	22,1	61,3	774	57,0	180	90,5	1 087	24,7
Kronobergs » » . .	1 198	49,7	961	39,9	80,2	837	78,5	124	93,9	1 001	42,1
Kalmar » » . .	1 631	46,7	1 168	33,4	71,6	934	67,5	234	94,7	1 281	36,6
Gotlands » » . .	495	51,8	387	40,5	78,2	258	71,5	129	96,3	452	43,4
Blekinge » » . .	1 011	50,3	672	33,4	66,5	511	61,6	161	89,0	679	31,4
Kristianstads » » . .	1 754	45,3	1 163	30,1	66,3	884	60,8	279	92,7	1 265	33,8
Malmöhus » » . .	1 980	43,1	1 210	26,4	61,1	811	52,4	399	92,1	1 246	25,6
Malmö stad	1 119	36,0	639	20,6	57,1	362	45,5	277	85,5	612	20,4
Hälsingborgs stad . .	405	38,9	240	23,1	59,3	125	45,3	115	89,1	268	30,2
Hallands l. l. . .	771	31,2	535	21,6	69,4	410	64,0	125	96,2	555	21,8
Göteb. o. Bohus » » . .	1 274	40,5	924	29,4	72,5	768	70,7	156	83,0	912	29,9
Göteborgs stad	1 874	33,0	1 036	18,2	55,3	563	41,7	473	90,3	1 096	20,0
Älvsborgs l. l. . .	2 632	47,9	2 051	37,3	77,9	1 709	75,1	342	95,8	2 048	37,4
Skaraborgs » » . .	1 542	41,2	1 204	32,2	78,1	965	75,0	239	93,4	1 269	33,3
Värmlands » » . .	2 035	48,5	1 359	32,4	66,8	929	59,8	430	89,2	1 384	32,8
Örebro » » . .	1 299	35,7	712	19,6	54,8	446	45,8	266	81,6	797	22,1
Västmanlands » » . .	1 084	31,7	586	17,2	54,1	346	43,9	240	81,4	717	20,4
Kopparbergs » » . .	1 928	46,1	1 374	32,9	71,3	920	64,5	454	90,6	1 455	35,8
Gävleborgs » » . .	2 183	61,9	1 588	45,1	72,7	1 016	65,7	572	89,8	1 675	46,4
Gävle stad	280	37,6	153	20,6	54,6	56	32,7	97	89,0	113	17,9
Västernorrlands l. l. . .	2 349	52,3	1,480	32,9	63,0	851	52,2	629	87,5	1 642	36,5
Jämtlands » » . .	1 436	63,3	1 107	48,8	77,1	756	72,4	351	89,5	1 252	53,7
Västerbottens » » . .	2 788	68,6	2 116	52,1	75,9	1 744	73,0	372	93,5	2 077	52,3
Norrbottens » » . .	3 373	68,9	2 252	46,0	66,8	1 804	63,2	448	86,2	2 578	52,9
Summa för hela riket	**46 249**	**42,0**	**31 408**	**28,5**	**67,9**	**22 110**	**61,9**	**9 298**	**88,4**	**33 152**	**30,1**
År 1952	48 447	44,0	33 152	30,1	68,4	23 770	62,8	9 382	88,6	—	—
År 1951	51 498	46,8	36 304	33,0	70,5	26 850	65,5	9 454	89,8	—	—
År 1950	58 501	50,8	44 976	39,0	76,9	34 821	73,2	10 156	92,9	—	—
Landsbygden											
År 1953	29 756	53,6	21 453	38,6	72,1	16 443	67,8	5 010	90,7	—	—
År 1952	31 038	55,4	22 801	40,7	73,5	17 718	69,5	5 083	91,7	—	—
År 1951	33 003	57,7	24 664	43.1	74,7	19 689	71,4	4 975	92,0	—	—
År 1950	37 443	62,8	30 671	51,0	81,3	25 052	78,7	5 619	95,0	—	—
Städerna											
År 1953	16 493	30,2	9 955	18,2	60,4	5 667	49,3	4 288	85,7	—	—
År 1952	17 409	32,2	10 351	19,1	59,5	6 052	48,9	4 299	85,3	—	—
År 1951	18 495	34,9	11 640	22,0	62,9	7 161	53,6	4 479	87,4	—	—
År 1950	20 758	37,7	14 306	26,0	68,9	9 769	62,1	4 537	90,3	—	—

är nämligen ej inkomstprövad utan behovsprövad, dvs. tar hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Under samma tid har också en nedgång skett i antalet ansökningar, som under första hälften av 1940-talet motsvarade ca 55 mot nu 42 per 100 födelser men dessutom har antalet avslagna ansökningar ökat från ca 15 per 100 1943—1947 till mer än 30 per 100 fr. o. m. 1951. Tablån på sid. 448 visar också samhällets utgifter för mödrahjälpen och det belopp som varje år i genomsnitt tilldelas de mödrar vars ansökningar beviljats. Genom penningvärdets fall har utgifterna dock inte kunnat begränsas i samma omfattning som antalet hjälpta mödrar minskat. Därtill har också bidragit den höjning av maximibeloppen som genomförts, senast den juli 1953. Då höjdes beloppet från 400 till 600 kr (vid flerbörd från 500 till 800 kr), vilket till största delen är orsak till att medelbeloppet höjdes från 249 kr år 1952 till 279 kr per fall. Det sammanlagda beloppet var högst år 1946 med 14,7 milj. kr och utgjorde år 1953 8,8 milj. kr.

Av tab. 1 framgår att stora olikheter råder mellan de olika mödrahjälpsområdena och mellan städer och landsbygd vad antalet ansökningar och beviljade ansökningar per 100 levande födda barn beträffar. Medan på landsbygden mer än hälften av barnaföderskorna ansökt om mödrahjälp var motsvarande andel i städerna blott 1/3, vilket för hela riket gör ca 2/5. Av ansökningarna beviljades ungefär 68 %, på landsbygden ca 72 % mot i städerna 60 %. Detta motsvarar 29, 39 resp. 18 % av samtliga nyblivna mödrar.

Lägsta frekvensen ansökningar och beviljade mödrahjälpsfall per 100 födda hade Stockholms stad (19 resp. 13 %), Norrköping (31 resp. 17 %) och den högsta Norrlandslänen (63—69 % resp. 49—52 %). Höga siffror hade även Gotland och Gävleborgs län. Av tabellen framgår också att de ogifta mödrarnas ansökningar beviljades i större utsträckning än de giftas, nämligen närmare 90 % av de förras mot ca 60 % av de senares.

Mödrarnas fördelning efter ålder och civilstånd visas i tab. 2. Ungefär 70 % av mödrarna var gifta och andelen var något större på landsbygden (77 %) än i städerna (57 %). Vad fördelningen efter ålder beträffar fin-

Tab. 2. Beviljade ansökningar fördelade efter mödrarnas ålder och civilstånd år 1953

Åldersgrupper	Landsbygden			Städerna			Hela riket		
	Gifta	Ej gifta	Samtl.	Gifta	Ej gifta	Samtl.	Gifta	Ej gifta	Samtl.
Antal mödrar	16 443	5 010	21 453	5 667	4 288	9 955	22 110	9 298	31 408
Därav i % i nedanstående åldrar									
—20 år	4,0	35,9	11,4	7,7	30,1	17,3	4,9	33,2	13,3
20—25 »	23,2	39,3	27,0	31,6	38,9	34,8	25,4	39,2	29,5
25—30 »	25,5	12,8	22,6	26,5	15,3	21,1	25,5	13,9	22,1
30—35 »	22,5	6,6	18,8	18,2	7,3	13,5	21,4	6,9	17,1
35—40 »	16,2	3,7	13,3	10,6	4,4	7,9	14,7	4,0	11,6
40—45 »	7,4	1,4	6,0	4,7	1,7	3,4	6,8	1,5	5,2
45— »	1,2	0,3	0,9	1,7	2,3	2,0	1,3	1,3	1,2

Tab. 8. Beviljade ansökningar fördelade efter mödrarnas tidigare barnantal år 1953

Barnantal	Landsbygden			Städerna			Hela riket		
	Gifta	Ej gifta	Samtl.	Gifta	Ej gifta	Samtl.	Gifta	Ej gifta	Samtl.
Antal mödrar	16 443	5 010	21 453	5 667	4 288	9 955	22 110	9 298	31 408
Därav i % med nedanstående antal minderåriga barn									
0	20,9	79,7	34,6	31,2	78,3	51,5	23,5	79,1	40,0
1	25,6	12,3	22,5	27,2	11,7	20,4	26,0	13,0	21,8
2	21,3	4,3	17,3	17,4	4,8	12,0	20,3	4,5	15,6
3	13,6	2,3	11,0	11,6	2,0	7,5	13,1	2,2	9,9
4	8,3	0,8	6,6	6,2	0,7	3,8	7,8	0,7	5,7
5 eller flera	10,3	0,6	8,0	6,4	2,5	4,8	9,3	1,5	7,0

ner man att över 2/5 av mödrarna var under 25 år men oftast gällde detta de ej gifta (dvs. ogifta och förut gifta) av vilka inte mindre än i det närmaste 3/4 var under denna ålder mot 1/3 av de gifta mödrarna. De gifta mödrarna på landsbygden visar sig vara något äldre än i städerna, medan motsatsen är fallet med de ej gifta.

De hjälpta mödrarna har i tab. 3 fördelats efter barnantal före den nedkomst för vilken mödrahjälp sökts. Ungefär 2/5 av mödrarna var förut barnlösa, 1/5 hade ett barn, 1/6 två barn och drygt 1/5 tre eller flera barn. Skillnaden mellan gifta och ej gifta och mellan mödrar i städer och på landsbygd är avsevärd. Inte mindre än 1/10 av de gifta mödrarna på landsbygden hade fem eller flera barn.

Av totalbeloppet 8,8 milj. kr gick 6,0 milj. kr till mödrar på landsbygden och 2,8 milj. kr till städerna men några större skillnader i genomsnittsbeloppen förekommer inte. Mödrarna på landsbygden erhöll enligt tab. 4 277 kr mot i städerna 284 kr. Däremot var det genomsnittliga beloppet väsentligt högre för ej gifta (347 kr) än för gifta mödrar (251 kr).

Av tab. 4 framgår också att skillnaden mellan de olika mödrahjälpsområ-

Mödrahjälp beviljad till	Procentuella antalet beslut angående viss hjälpform				Procentuell fördelning av totalbeloppet på olika hjälpformer			
	År 1953			År 1952	År 1953			År 1952
	Landsbygden	Städerna	Hela riket		Landsbygden	Städerna	Hela riket	
Tandvård	36,0	51,3	40,8	40,1	14,1	19,5	15,8	16,6
Kostförbättring	18,8	26,1	21,1	19,6	6,8	12,9	8,7	7,9
Hemhjälp	21,1	2,5	15,2	17,4	7,0	0,8	5,0	5,9
Barnets utrustning	71,2	71,2	71,2	68,2	25,4	28,3	26,4	26,1
Moderns »	67,4	44,4	60,1	58,8	37,2	20,8	31,9	32,3
Inackordering	10,9	21,1	14,1	13,2	7,5	15,7	10,2	9,2
Övriga ändamål	9,4	5,4	8,2	8,2	2,0	2,0	2,0	2,0

Tab. 4. Den beviljade mödrahjälpens belopp inom olika mödrahjälpsområden år 1953

Mödrahjälpsområden (l. l. = läns landstingsområde)	Beviljad mödrahjälp i allt, 1 000-tal kr	Beviljat belopp i medeltal per moder, kr			Genomsnittligt belopp (kr) beviljat till						
		samtliga	gifta	ej gifta	tandvård	kostförbättring	hemhjälp	barnets utrustning	moderns utrustning	inackordering	övriga ändamål
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Stockholms stad . . .	488	347	304	381	133	149	100	107	132	240	196
Stockholms l. l. . .	327	285	240	346	115	130	75	90	128	239	112
Uppsala » » . .	234	251	238	284	100	100	66	96	152	151	96
Södermanlands » » . .	191	260	230	316	94	142	93	97	147	215	84
Östergötlands » » . .	308	284	253	356	93	144	81	110	159	201	236
Norrköpings stad . . .	57	247	248	245	137	148	—	119	137	148	38
Jönköpings l. l. . .	279	292	270	387	103	193	108	96	177	315	121
Kronobergs » » . .	238	247	232	350	110	107	92	99	148	205	53
Kalmar » » . .	292	250	226	345	96	114	88	99	131	199	56
Gotlands » » . .	103	267	231	339	119	81	55	114	139	194	36
Blekinge » » . .	193	287	265	355	110	109	120	68	153	114	55
Kristianstads » » . .	387	332	301	431	122	83	68	146	185	193	58
Malmöhus » » . .	351	290	244	383	109	135	76	141	137	180	95
Malmö stad	172	269	232	318	109	142	—	101	107	289	97
Hälsingborgs stad . . .	66	277	237	320	95	107	—	128	119	203	78
Hallands l. l. . .	128	240	215	321	119	104	114	101	162	194	—
Göteb. o. Bohus » » . .	257	278	265	345	105	122	83	94	122	250	96
Göteborgs stad	257	248	215	287	100	125	225	117	132	184	70
Älvsborgs l. l. . .	558	272	252	373	111	104	89	99	151	219	52
Skaraborgs » » . .	218	181	166	244	100	82	65	86	106	155	54
Värmlands » » . .	369	271	240	338	117	95	87	85	156	182	119
Örebro » » . .	232	326	269	422	129	119	81	143	183	235	105
Västmanlands » » . .	130	221	196	258	96	120	123	72	133	171	82
Kopparbergs » » . .	367	267	238	325	93	122	91	99	156	179	52
Gävleborgs » » . .	462	291	269	329	103	106	84	102	157	166	75
Gävle stad	48	311	289	323	99	139	63	114	97	226	94
Västernorrlands l. l. . .	481	325	262	410	118	113	92	114	159	216	119
Jämtlands » » . .	309	279	267	306	109	96	71	85	166	154	72
Västerbottens » » . .	582	275	252	381	100	75	102	94	160	194	74
Norrbottens » » . .	691	307	293	362	103	91	105	91	126	172	50
Summa för hela riket	**8 772**	**279**	**251**	**347**	**108**	**116**	**93**	**103**	**148**	**200**	**68**
År 1952	8 262	249	227	306	103	101	85	95	137	175	59
År 1951	8 760	241	222	296	97	95	79	87	133	168	54
År 1950	10 774	240	223	296	93	90	75	81	130	165	52
Landsbygden											
År 1953	5 940	277	253	355	108	100	93	99	153	189	59
År 1952	5 678	249	231	311	103	88	85	91	141	165	54
År 1951	5 979	242	228	300	96	83	79	84	137	154	49
År 1950	7 471	244	231	300	94	79	76	78	136	154	47
Städerna											
År 1953	2 832	284	244	338	108	140	92	113	133	213	105
År 1952	2 583	250	214	300	103	124	82	104	124	185	80
År 1951	2 781	239	206	291	97	117	68	94	120	181	75
År 1950	3 304	231	203	291	93	111	67	88	114	178	80

dena är avsevärd vilket bland annat sammanhänger med att relativa andelen ej gifta mödrar varierar mellan olika områden. De lägsta beloppen redovisar Skaraborgs (181 kr) och Västmanlands län (221 kr), de högsta Stockholms stad (347 kr), Kristianstads (332 kr), Örebro (326 kr) och Västernorrlands län (325 kr).

De belopp, som utgetts per fall, har varierat mellan 50 och 600 kr men fördelningen däremellan har varit ojämn. Det var endast 1/10 av mödrarna som erhöll belopp motsvarande medelbeloppet (250—299 kr). Däremot erhöll relativt många 100—150 kr eller 400—500 kr. Ungefär 1/5 av mödrarna erhöll i mödrahjälp mindre än 150 kr, 1/3 mellan 150 och 300 kr, 2/5 mellan 300 och 500 kr och 1/10 500 kr och däröver.

I tab. 4 har de mödrahjälpsbelopp, som utgått inom de olika mödrahjälpsområdena, fördelats på de olika ändamål för vilka hjälpen avsetts. En sammanställning för hela riket samt för städer och landsbygd finns i tablån på sid. 451 som också visar hur besluten procentuellt fördelats på de olika hjälpformerna.

Den vanligaste formen av mödrahjälp är sålunda utrustning till barnet, som 71 % erhållit. Kostnaden härför belöpte sig till 26 % av totalkostnaden. Därnäst kommer utrustning till modern och tandvård (60 resp. 41 %), vilket tagit 32 resp. 16 % av kostnaderna. Kostförbättring och hemhjälp ansågs 21 resp. 15 % av mödrarna vara i behov av och utgiften härför var 9 resp. 5 % av samtliga. Inackordering kommer oftast blott de ogifta mödrarna till del och möjliggjordes för 14 % av mödrarna, vilket tog i anspråk 9 % av samtliga utgifter. Skillnaden mellan städer och landsbygd, vad såväl mödrahjälpsfallens som beloppens fördelning på de olika hjälpformerna beträffar, är avsevärd. Ungefär hälften av mödrarna har i städerna erhållit tandvård mot blott 1/3 på landsbygden, 1/5 mot 1/10 har erhållit inackordering. Likaså har flera mödrar i städerna än på landsbygden erhållit bidrag till kostförbättring. Hemhjälp har däremot 1/5 av mödrarna på landsbygden erhållit mot endast några få procent i städerna, utrustning åt mödrarna 2/3 mot något mer än 2/5.

Av tab. 4 framgår att det högsta beloppet beviljades för hjälp till inackordering med i genomsnitt 200 kr per fall. Därnäst kom moderns utrustning med 148 kr och kostförbättring samt tandvård med 116 resp. 108 kr. Inackordering samt kostförbättring var betydligt dyrare i städerna, medan förhållandet var det motsatta när det gällde utrustning till modern.

Av de 1 446 besvär över mödrahjälpsnämndens beslut som ingetts till socialstyrelsen (vilka motsvarar 3,1 % av samtliga ansökningar), har 1 189 ogillats, 178 bifallits med ett belopp av 27 327 kr samt 79 lämnats utan åtgärd. Dessutom har mödrahjälpsnämnden med ledning av de omständigheter, som framkommit vid besvärsutredningen, själv ändrat sina beslut i 79 fall och därvid beviljat 12 906 kr.

J. E.

Sysselsättning och arbetslöshet

Tab. 1. Antal arbetare inom industrin i maj 1954 jämfört med april 1954 (Jämförelserna avser endast företag som lämnat uppgifter vid båda rapporttillfällena)

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i maj 1954 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (april 1954 = 100)[1]				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl[2]
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbete varande arb.	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Gruvindustri	65	10 397	167	10 564	100,0	..	100,0	101,1	7,8
Malmgruvor	55	9 818	166	9 984	100,1	..	100,1	101,2	7,7
Kolgruvor	10	579	1	580	98,5	..	98,5	99,8	8,4
Metall- o. verkstadsindustri	2 388	186 852	13 410	200 262	99,7	101,5	99,9	100,5	6,0
Järn-, stål- o. kopparverk	56	28 839	742	29 581	99,1	103,9	99,2	99,8	6,6
Järn- o. stålmanufaktur	462	20 485	2 350	22 835	100,0	102,2	100,2	101,2	4,9
Mekaniska verkstäder	896	83 171	3 331	86 502	100,0	101,7	100,0	100,6	5,6
Reparationsverkstäder	391	8 452	23	8 475	99,6	..	99,7	98,6	5,4
Skeppsvarv	79	20 461	2	20 463	99,2	..	99,2	100,4	7,8
Elektroteknisk industri	188	15 949	5 167	21 116	99,6	101,4	100,1	100,7	6,6
Annan metallindustri	381	9 495	1 795	11 290	100,7	99,7	100,5	101,0	5,2
Jord- o. stenindustri	631	25 131	2 904	28 035	102,6	103,0	102,6	102,5	4,6
Torvindustri	45	492	42	534	137,4	..	146,3	149,3	2,4
Stenindustri	121	3 711	10	3 721	101,4	..	101,4	102,0	3,4
Kalk- o. kritbruk	42	1 557	15	1 572	100,0	..	99,7	100,2	4,1
Cementfabriker	8	2 051	43	2 094	100,6	..	100,6	99,7	6,4
Cementvarufabriker	121	3 025	55	3 080	101,1	..	101,1	101,1	4,3
Tegelbruk	137	5 165	114	5 279	108,0	..	108,2	109,0	4,8
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	26	3 730	1 931	5 661	101,0	101,4	101,1	99,7	5,3
Glasindustri	74	4 521	676	5 197	100,0	101,2	100,2	100,0	4,7
Annan jord- o. stenindustri	47	879	18	897	98,1	..	98,1	99,5	3,6
Träindustri	1 272	39 095	1 287	40 382	101,2	108,8	101,5	102,1	3,2
Sågverk o. hyvlerier	459	19 060	383	19 443	103,1	132,5	103,6	104,2	3,2
Lådfabriker	36	791	36	827	98,5	..	98,9	99,4	3,4
Fanér- o. plywoodfabriker	12	1 343	133	1 476	101,0	..	100,7	101,4	3,0
Byggnadssnickerifabriker	221	6 845	94	6 939	100,1	..	100,1	101,3	2,8
Möbelfabriker	335	6 773	269	7 042	98,9	102,3	99,0	98,8	2,8
Svarveri- o. skidfabriker	109	2 530	136	2 666	100,1	..	100,3	99,6	4,3
Annan trävaruindustri	100	1 753	236	1 989	98,5	99,6	98,6	98,6	3,9
Massa- o. pappersindustri	131	35 713	2 853	38 566	100,5	100,6	100,5	100,9	6,0
Massafabriker	72	20 608	401	21 009	101,0	113,9	101,2	101,6	6,0
Pappersbruk o. pappfabr.	59	15 105	2 452	17 557	99,8	98,8	99,6	100,2	6,0
Pappersvaru- o. grafisk ind.	592	17 879	5 195	23 074	99,6	99,3	99,6	98,4	6,7
Papp- o. pappersvaruind.	112	2 152	1 449	3 601	99,3	98,2	98,8	98,6	4,6
Grafisk industri	480	15 727	3 746	19 473	99,7	99,7	99,7	98,4	7,0
Livsmedelsindustri	784	21 018	9 182	30 200	100,4	101,2	100,7	100,0	6,9
Kvarnar	41	998	134	1 132	101,3	..	99,8	100,5	5,3
Bageriindustri	248	4 228	2 263	6 491	100,7	107,3	102,9	102,2	6,4
Sockerindustri	24	2 289	327	2 616	99,8	106,9	100,6	101,4	5,7
Choklad- o. konfektind.	64	1 281	2 344	3 625	99,7	100,0	99,9	100,2	5,6
Mejeriindustri	79	3 199	345	3 544	101,8	99,4	101,5	101,0	8,1
Slakterier o. charkuterier	176	6 135	1 355	7 490	100,3	97,2	99,7	98,3	8,2
Fiskkonservfabriker	46	666	1 199	1 865	100,2	100,1	100,1	101,2	7,1
Fruktkonservindustri	26	624	786	1 410	100,2	100,3	100,2	96,8	8,6
Margarinindustri	9	371	98	469	102,5	..	102,9	102,8	6,0
Annan livsmedelsindustri	71	1 227	331	1 558	97,1	95,7	96,8	95,3	4,5

[1] Indextal har ej beräknats för grupper om mindre än 200 arbetare.
[2] Beträffande beräkningen av procenttalen se not 2 Soc. Medd. 1954: 8, sid. 196.

TAB. 1 (forts.). ANTAL ARBETARE INOM INDUSTRIN I MAJ 1954

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i maj 1954 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (april 1954 = 100)				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbete varande arb.	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Dryckesvaru- o. tobaksind.	162	5 299	2 000	7 299	102,0	102,9	102,2	101,4	7,7
Bryggerier o. läskedrycksf.	153	4 854	970	5 824	102,1	104,4	102,5	101,5	7,2
Tobaksfabriker	9	445	1 030	1 475	100,7	101,6	101,3	101,4	9,6
Textil- o. beklädnadsind.	951	26 945	44 919	71 864	98,0	98,2	98,1	98,4	5,0
Ylleindustri	81	4 183	4 215	8 398	98,0	97,4	97,7	97,9	5,6
Bomullsindustri	63	8 308	6 789	15 097	98,5	98,9	98,7	99,3	5,2
Linne- o. juteindustri	9	1 154	1 192	2 346	98,8	100,0	99,4	100,4	8,1
Trikåfabriker	144	2 001	6 283	8 284	97,1	97,3	97,2	97,8	5,0
Sömnadsindustri	424	5 418	20 886	26 304	97,1	98,3	98,1	98,2	4,5
Hatt- o. mössfabriker	43	408	1 428	1 836	97,6	99,9	99,4	99,5	4,4
Annan hithörande industri	187	5 473	4 126	9 599	98,1	98,0	98,1	98,1	4,6
Läder-, hår- o. gummivaruind.	381	12 190	6 936	19 126	98,9	98,0	98,5	99,2	4,4
Garverier	29	2 203	181	2 384	99,5	..	99,4	100,3	4,9
Päls- o. skinnvarufabr.	89	1 005	1 068	2 073	98,8	98,9	98,9	99,4	3,7
Skoindustri	141	3 967	2 958	6 925	98,6	98,1	98,4	99,3	3,2
Andra lädervarufabriker	55	852	563	1 415	95,4	95,1	95,3	94,7	4,6
Gummivarufabriker	15	3 283	1 920	5 203	99,9	97,1	98,9	99,4	5,8
Annan hithörande industri	52	880	246	1 126	98,1	106,0	99,7	101,1	4,2
Kemisk-teknisk industri	320	13 971	3 350	17 321	100,5	99,3	100,3	101,2	6,3
Färg-, olje- o. parfymfabr.	108	3 198	1 082	4 280	100,9	101,1	100,9	101,8	5,8
Sprängämnesfabriker	6	1 031	347	1 378	100,1	101,2	100,4	102,2	6,7
Tändsticksfabriker	8	1 034	672	1 706	98,7	96,3	97,7	98,3	7,6
Annan kemisk-tekn. ind.	198	8 708	1 249	9 957	100,7	98,9	100,5	101,2	6,2
Samtl. industrigrupper	**7 667**	**394 490**	**92 203**	**486 693**	**100,1**	**99,5**	**100,0**	**100,3**	**5,6**
Statl. verk o. byggnadsarb.	245	46 704	1 771	48 475	101,2	99,7	101,1	101,8	7,4
Mek. o. elektr. verkstäder	89	12 468	463	12 931	99,3	98,3	99,2	99,3	8,4
Skeppsvarv	3	3 171	34	3 205	99,3	..	99,3	102,1	9,1
Beklädn. verkst., förråd o. d.	56	871	559	1 430	100,9	100,2	100,6	100,8	5,4
Sprängämnesfabriker	3	661	406	1 067	97,6	100,5	98,7	99,5	3,8
Byggnads- o. anläggn.-arb.	94	29 533	309	29 842	102,3	99,7	102,3	103,0	7,1

Tab. 2. Indextal (uträknade enligt kedjemetod, maj 1953 = 100) för antal anställda arbetare inom industrin

Industrigrupper	1953						1954				
	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mars	april	maj
Gruvindustri	100,8	100,7	100,0	99,8	99,2	99,1	97,7	97,3	97,0	96,2	96,2
Metall- o. verkstadsindustri	99,4	99,0	99,3	99,8	100,1	100,0	99,9	100,5	101,0	101,0	100,9
Jord- o. stenindustri	100,4	99,5	98,2	97,0	96,3	95,3	92,5	91,8	94,2	96,3	98,8
Träindustri	98,8	97,2	96,9	95,9	95,5	93,9	94,4	96,2	99,4	101,5	103,0
Massa- o. pappersindustri	100,8	101,1	101,4	101,9	102,1	101,7	101,8	102,2	102,8	103,4	103,9
Pappersv.- o. grafisk industri	101,5	103,3	103,9	105,0	105,8	105,3	104,6	104,5	105,4	105,3	104,9
Livsmedelsindustri[1]	176,8	176,1	179,4	186,9	185,2	173,9	165,2	167,3	168,0	166,8	168,0
Dryckesvaru- o. tobaksind.	106,2	100,5	95,5	93,9	94,0	99,5	95,0	94,3	95,5	98,1	100,3
Textil- o. beklädnadsind.	98,0	100,3	101,8	102,6	102,7	101,9	100,5	100,9	100,5	99,1	97,2
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	98,5	100,0	102,3	104,4	105,0	104,4	103,7	103,5	103,7	101,5	100,0
Kemisk-teknisk industri	102,0	101,0	102,2	103,1	103,6	102,8	101,5	102,7	103,1	102,9	103,2
Samtliga industrigrupper	**102,7**	**102,7**	**103,2**	**103,8**	**103,9**	**103,1**	**102,2**	**102,7**	**103,4**	**103,4**	**103,4**
— exkl. livsmedelsindustri	99,6	99,7	100,1	100,5	100,7	100,3	99,7	100,2	100,9	101,0	100,9

[1] De höga indextalen för livsmedelsindustrin beror på den konflikt som ägde rum i denna industrigrupp i maj 1953. En särskild indexserie lämnas för samtliga industrigrupper exkl. livsmedelsindustrin.

Tab. 8. Verksamheten vid arbetsförmedlingarna under maj 1954

	Hela verksamheten					Kvinnliga avdelningen			
	Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser		Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
				Totalt	därav 1-dagsplats				
Summa maj 1951	113 177	152 994	189 760	109 677	—	39 241	53 141	71 138	36 820
» » 1952	121 414	150 563	147 351	95 122	—	45 310	58 801	61 568	35 331
» » 1953	125 727	154 273	128 828	90 361	27 161	43 104	54 432	54 760	31 893
» april 1954	130 094	158 842	129 871	86 163	24 576	41 879	52 391	51 677	29 413
» maj 1954	131 034	160 955	151 262	98 897	25 129	48 345	59 532	60 817	34 279
Därav									
Jordbr., trädgårdsskötsel o. fiske	4 710	5 251	11 517	7 482	316	581	619	1 780	1 356
Skogsbruk	5 689	5 970	5 237	4 142	293	2	2	362	343
Malmbrytn. o. metallind.	8 935	9 943	10 055	4 230	40	611	652	699	337
Trä-, graf. o. pappersind.	3 104	3 409	5 172	2 723	30	279	299	374	202
Byggnadsverksamhet	17 400	19 428	14 389	11 558	75	4	4	6	5
Övriga industrigrupper	11 662	12 453	8 816	4 339	215	6 566	6 835	3 907	1 689
Samfärdsel o. handel	20 932	31 925	42 981	30 781	10 776	7 866	10 836	18 025	9 503
Förvaltning o. fria yrken	15 533	17 798	13 534	8 521	3 292	6 313	6 613	6 197	3 166
Sjukvård o. husligt arbete	12 745	19 782	27 661	16 422	7 200	12 549	19 575	27 288	16 229
Därav under 18 år	22 478	22 820	16 236	9 916	1 082	12 484	12 627	8 080	5 113

Tab. 4. Av arbetslöshetsnämnderna rapporterade hjälpsökande arbetslösa

Månad	Hela antalet hjälpsökande			Hjälpform	Antalet hjälpta hjälpsökande $^{31}/_{5}$ 1954		
	i riket	därav			i riket	därav	
		i Sthlm, Gbg o. Malmö	utlåningar			i Sthlm, Gbg o. Malmö	utlåningar
Maj 1953	3 152	1 467	339	**Hela antalet hjälpta**	2 233	805	303
Juni »	2 392	1 042	334	Statligt beredskapsarbete	837	6	1
Juli »	1 990	866	325	i arbetsmarknadsstyrelsens regi	476	6	1
Augusti »	1 997	851	320	i annan myndighets regi	361	—	—
September »	2 247	926	322	Statskommunalt beredskapsarbete	305	100	—
Oktober »	2 879	1 058	322	Arkivarbete och musikerhjälp	876	584	294
November »	3 642	1 281	322	Komm. arbete utan statsbidrag	67	—	—
December »	4 077	1 365	327	Dagunderstöd	120	98	7
Januari 1954	4 542	1 484	317	Kommunalt understöd	14	3	1
Februari »	5 040	1 631	324	Utbildningshjälp	14	14	—
Mars »	4 699	1 375	326				
April »	3 798	1 099	315				
Maj 1954	2 502	854	303				

Socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex för maj 1954

Socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex med år 1935 som bas har beräknats till 228,0 för maj mot 228,2 för april.

Indextalen för de olika delposterna och vissa varugrupper (år 1935 = 100) samt de procentuella prisändringarna de senaste månaderna redovisas i följande tablå.

	1953 Dec.	1954 Mars	1954 April	1954 Maj	Prisändring i % dec.–maj	Prisändring i % april–maj
Livsmedel	240,3	245,0	247,6	247,5	+ 3,0	0,0
Bostad	128,4	129,0	129,0	129,0	+ 0,5	—
Bränsle och lyse	234,9	234,7	233,5	228,3	— 2,8	— 2,2
Kläder och skor	245,2	245,0	245,0	245,0	— 0,1	—
Övriga varor och tjänster	241,8	242,1	247,4	247,5	+ 2,4	0,0
Inventarier och husgeråd	218,3	218,0	217,5	217,6	— 0,3	0,0
Generalindex	**228,9**	**225,6**	**228,2**	**228,0**	**+ 1,8**	**— 0,1**

En närmare redogörelse för denna indexserie med bl. a. vissa prisuppgifter för enskilda varuslag föreligger i en stencil, som kan erhållas genom Socialstyrelsen, Stockholm 2.

C. O.

Sociala Meddelanden

Official Journal published monthly by the Social Welfare Board of Sweden

1954, no 7

CONTENTS

Page

Protective upbringing under § 22 d) of the Child Care Act. By *Karl J. Höjer* 407
Manpower sample surveys 418
A check-up inquiry into farm workers' wages in 1952 424
Short notices:
The Social Welfare Board's statement of views on the Approved Schools Commissioners' report 434
Investigations and recommendations regarding the official wage statistics 436
A Conference of European Statisticians in Geneva 440
The Statisticians' Congress in Oslo 441

Periodical Surveys

Register 442
Social Assistance in the Home in 1953 442
On Government grants to homes for the aged 445
Maternity aid in 1953 448
Employment and unemployment 454
The Social Welfare Board's general consumer price index for May 1954 . . . 457
Literary survey 461
Book notices 467

The Issue in Brief

Protective upbringing under § 22 d) of the Child Care Act. The problem which Director-General Karl J. Höjer discusses in this article is not concerned with the purport and application of § 22 d) of the Child Care Act as a whole but merely that section of it which deals with the drawing of a line of demarcation between child care legislation and the penal laws affecting the age groups 18—20 years.

The account he gives of the intentions of the legislators does not, in the author's opinion, substantiate the view that young people between the ages of 18 and 20 might be taken charge of for protective upbringing under § 22 d) on the ground that they had been found guilty of theft, burglary or similar legal offence.

The present way of applying the law proves, however, that the Courts, Child Care Committees and County Councils concerned all hold the view that § 22 d) entails the right to take persons in charge for protective upbringing solely on the ground of criminal offences of the type theft and so on. On the other hand, opinions differ as to who among juvenile offenders should have protective upbringing and who should be sentenced to imprisonment.

By way of summing up, the article observes that the juvenile offender may fall between the community's forms of reaction or find himself involved in both. If we are not prepared to hoist new signals in regard to 18—20 year old criminals and by means of legislation apportion them as between the community's various forms of reaction in a manner different from that hitherto visualized by the lawmakers, then we must find some way of compelling those concerned to apply § 22 d) once more in the manner intended by this law from the outset. Page 407.

Manpower sample surveys. In connection with the discussion now going on in Sweden about sample surveys of the labour force based on interviews, Leif Björk writes in this article on experiences gained abroad and the initiative taken by international organizations in this field of inquiry. The surveys referred to are those carried out in the United States, Canada, France, Italy and Denmark. Moreover, preliminary steps with a view to starting labour force sample surveys have been taken, besides in Sweden, also in Holland, Norway and West Germany. Page 418.

A check-up inquiry into farm workers' wages in 1952. The Social Welfare Board's annual statistics of farm workers' wages are based on the data regarding hours of work and labour wages which it is the duty of the rural economy associations to procure from about one twentieth of all farms

possessing more than 10 hectares of arable land. There is no obligation on the part of the agricultural employer to furnish these particulars, which it is entirely the said associations' function to obtain by voluntary means. The procedure of selection is not entirely a random one and has led to a relatively large number of farms being chosen for the purpose.

The Social Welfare Board has therefore made a separate non-recurrent investigation on the basis of a representative selection of employers. The result of this inquiry, which is referred to here and is compared with the regular investigation, has been such that the Board proposes to recommend that a new procedure for making the selection be adopted in future in the regular investigations. In that event the results gained from the check-up investigation will be utilized, inter alia, for making an estimate of how large a selection will be required to enable the results in respect of different occupational sub-groups on farms with and without collective agreements to be assessed with a certain particular measure of precision. Page 424.

Social assistance in the home in 1953. In 1953 there were 1 024 Home Assistance Committees, 131 in towns and 893 in other municipal districts. Of these, 1 016 have sent in the returns asked for, and which serve as a basis for this account of their activities. It transpires that a total of 926 697 hours have been spent in giving assistance in the home to old people and invalids. In terms of 8-hour days this would mean that the country's home helpers assisted these categories on 115 837 working days.

It appears from the application forms for Government grants towards social assistance in the home which were sent in by the Home Assistance Committees in the summer of 1953 that there were at that time altogether 2 981 home helpers in the country on full-time employment. Page 442.

On Government grants to homes for the aged. The decree on Government grants for organizing and also for the rebuilding and extension of homes for the aged has now been in force for a year – it came into effect on the 1st July 1953 – and this article gives a survey of the work carried out up to the 31st May 1954. It shows that the total Government grants authorized amount to 14.6 million kronor. Page 445.

The Social Welfare Board's general consumer price index (1935 = 100) fell from 228.2 in April to 228.0 in May 1954, a decline of 0.1 %. The only principal item that has changed is Fuel and Light, which went down by 2.2 %. Page 457.

Sociala Meddelanden

Revue officielle publiée par la Direction générale de la Prévoyance sociale (D.G.P.S.) en Suède

1954, no 7

INDEX

Page

L'éducation surveillée selon l'Art. 22 d de la loi sur la protection de l'enfance. Par *Karl J. Höjer* 407
Enquêtes par sondages sur la main-d'œuvre 418
Enquête de contrôle sur les salaires des ouvriers agricoles en 1952 424
Courtes notices:
Avis émis par la D.G.P.S. sur le rapport de la commission d'étude de la Protection de la Jeunesse 434
Rapports et projets touchant la statistique officielle des salaires 436
La Conférence européenne des Statisticiens à Genève 440
Réunions de statisticiens à Oslo 441

Aperçus périodiques

Répertoire 442
L'assistance sociale ménagère en 1953 442
Sur les subventions de l'Etat aux asiles de vieillards 445
L'aide aux mères pendant l'année 1953 448
Emploi et chômage 454
L'indice général des prix de consommation de la D.G.P.S. pour mai 1954 . . 457
Bibliographie 461
Comptes rendus de livres 467

Résumé

L'éducation surveillée selon l'Art. 22 d de la loi sur la protection de l'enfance. L'étude du directeur général Karl J. Höjer n'est pas un exposé sur la portée et l'application de l'Art. 22 d de la loi sur la protection de l'enfance, mais traite seulement de la partie de cet article qui concerne la délimitation entre la législation sur la protection de l'enfance et la législation pénale applicables aux groupes d'âges de 18—20 ans.

L'exposé des intentions des législateurs ne justifie en rien, selon l'auteur, la prise en charge pour éducation surveillée de jeunes gens de 18 à 20 ans qui se seraient rendus coupables de vol, d'effraction ou de délits similaires.

Néanmoins, l'application actuelle de la loi montre que les tribunaux, les comités de protection de l'enfance et les administrations préfectorales estiment que l'Art. 22 d implique le droit de soumettre à l'éducation surveillée des jeunes gens ayant seulement à répondre d'infractions du type vol. Par contre, leurs opinions sont divisées sur la question de savoir quels jeunes délinquants sont justifiables de l'éducation surveillée et lesquels de la prison-école.

Au résumé, l'article constate que le jeune délinquant risque de se trouver placé entre deux différentes formes de répression de la société ou exposé à toutes deux. Si l'on se refuse à envisager la criminalité juvénile sous un nouveau jour et à établir par une loi une autre différenciation entre les formes de répression que celle visée jusqu'ici par les législateurs, il ne reste qu'à chercher le moyen de ramener l'application de l'Art. 22 d à ce qu'a été originairement l'intention des législateurs. P. 407.

Enquêtes par sondages sur la main-d'œuvre. En relation avec la discussion qui se poursuit actuellement en Suède sur les enquêtes au moyen d'interviews et sur la base de sondages touchant l'emploi de la main-d'œuvre, M. Leif Björk rend compte dans l'article des expériences étrangères et des initiatives d'organisations internationales dans ce domaine. Les enquêtes dont il est rendu compte ont été effectuées aux Etats-Unis, au Canada, en France, en Italie et au Danemark. Des études préparatoires pour des enquêtes sur l'emploi ont eu lieu, outre en Suède, en Hollande, en Norvège et dans l'Allemagne occidentale. P. 418.

Enquête de contrôle sur les salaires des ouvriers agricoles en 1952. La statistique annuelle de la D.G.P.S. sur les salaires des ouvriers agricoles repose sur les données touchant la durée du travail et les gains qu'il incombe aux sociétés d'économie rurale de recueillir d'un vingtième environ du total des exploitations agricoles de plus de 10 hectares de champs. Il n'existe pas d'obligation pour les employeurs des ouvriers agricoles de fournir ces données et, pour obtenir celles-ci, les sociétés d'économie rurale ne peuvent compter que sur la bonne volonté des personnes interrogées. Le choix de ces personnes ne se fait pas entièrement au hasard et il en a résulté qu'un nombre relativement élevé de grandes exploitations a été choisi.

C'est pourquoi la D.G.P.S. a effectué une enquête séparée sur la base d'un choix représentatif d'employeurs. Cette enquête, dont l'article rend compte et qu'il compare à l'enquête ordinaire a décidé la D.G.P.S. à proposer qu'à l'avenir la procédure du choix employée pour les enquêtes ordinaires soit modifiée. Les résultats de l'enquête de contrôle seront alors utilisés, notamment pour évaluer quelle grandeur du choix sera nécessaire pour que les résultats touchant les différents sous-groupes professionnels des exploitations agricoles, pratiquant ou non les conventions collectives, aient le degré requis de précision. P. 424.

L'assistance sociale ménagère en 1953. En 1953, il y avait en Suède 1 024 comités d'assistance ménagère, 131 dans des villes et 893 dans des communes. De ces comités, 1 016 ont remis les données qui leur avaient été demandées et sur lesquelles est basé ce compte rendu. Il ressort de celui-ci notamment qu'au total 926 697 heures d'aide ont été procurées à des vieillards et des infirmes. Si l'on traduit ces heures en journées de huit heures, cela signifie que les assistantes ménagères ont fourni 115 837 journées de travail.

Des demandes de subventions de l'Etat à l'assistance sociale ménagère, adressées par les comités l'été de 1953, il ressort qu'il y avait au total dans le pays 2 981 assistantes ménagères travaillant à temps complet. P. 442.

Sur les subventions de l'Etat aux asiles de vieillards. Le décret sur les subventions de l'Etat pour la création, la réfection et les agrandissements d'asiles de vieillards est maintenant en vigueur depuis un an — le décret est daté en effet du 1er juillet 1953 — et un aperçu est donné dans cet article sur ce qui a déjà été accompli jusqu'en mai 1954. Le montant total des subventions de l'Etat allouées est de 14,6 millions de couronnes. P. 445.

L'indice général des prix de consommation de la D.G.P.S. (1935 = 100), a reculé de 228,2 en avril à 228,0 en mai 1954. Ce recul correspond à 0,1 %. Le seul poste principal qui ait varié est celui du chauffage et éclairage qui a baissé de 2,2 %. P. 457.

Litteraturöversikt

(11 maj—10 juni 1954)

Socialstyrelsens bibliotek hålls öppet för allmänheten kl 10—15; under sommarmånaderna kl 10—14 (lördagar 9—13)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen [1]

Allmänna sociala frågor

ALBRECHT, M. C. The relationship of literature and society. The American journal of sociology mars 1954.

BEAGLEHOLE, E. Cultural factors in economic and social change. International labour review 1954, nr 5.

BENDIX, R. Social theory and social action in the sociology of Louis Wirth. The American journal of sociology maj 1954.

BLAU, P. M. Co-operation and competition in a bureaucracy. The American journal of sociology maj 1954.

BRÄNNMAN, E. Historien och samhället. Tiden 1954, nr 5.

CARLSSON, GÖSTA. Intervjuundersökningar och samhällsplanering. Att bo 1954, nr 2.

HOLMSTEDT, G. & HAGMAN, R. Socialutgifterna i internationell belysning. Sv. socialvårdsförbundets tidskrift 1954, nr 2.

KÖSTNER, N. Randbemerkungen zum Problem »unterentwickelte Länder». Wirtschaftsdienst 1954, nr 5.

LO-JOHANSSON, I. Om zigenarfolket. (Föredrag.) Hörde Ni 1954, nr 6.

MCKINNEY, J. C. Methodological convergence of Mead, Lundberg and Parsons. The American journal of sociology maj 1954.

NICHOLSON, J. H. Voluntary social service today. Social service 1954, nr 1.

POTTHOFF, E. Die »grosse» Aktiengesellschaft. Mitteilungen des wirtschaftswissenschaftlichen Instituts der Gewerkschaften 1954, nr 5.

VESTLUND, G. Mot fordommer og mistillit i bedriftene. Norges industri 1954, nr 10.

Sverige

GRÅBY, L. Sociologin och arbetsforskningen. Tjänstemannarörelsen 1954, nr 5.

HAGÅRD, B. & RYDÉ, K. SAF-utredning ger fakta om socialkostnaderna. Arbetsgivaren 1954, nr 10.

HINDOLFF-SÖDERBERG, INGEGERD. Kvinnorna och blankettsverige. Tjänstemannarörelsen 1954, nr 5.

HOLMGREN, DORIS. Förslaget till ärvdabalk. Sv. socialvårds tidning 1954, nr 5.

LARNSTEDT, O. Om understöd ur allmänna arvsfonden. Barnavård och ungdomsskydd 1954, nr 2.

MÄLER, K. Varför försvar och varför så dyrt? Aktuellt i politik och samhälle 1954, nr 9.

SÖDERHULT, A. Arbetarpensionering eller skattesänkning? Fackföreningsrörelsen 1954, nr 22.

TÖRNQVIST, K. Den svenska kommunismens sociologi. Affärsekonomi 1954, nr 6.

Sverige inför utlandet. Svensk tidskrift 1954, nr 5.

Amerikas förenta stater

EKSTRÖM, T. Uppåt eller nedåt i USA? Sv. sparbankstidskrift 1954, nr 4.

MOORE, G. H. Analyzing business cycles. The American statistician 1954, nr 2.

TANDBERG, O. G. Bakom rasridån. Vi 1954, nr 22/23.

Belgien

NIHON, J. L'utilisation des vacances ouvrières. Revue du travail 1954, nr 4.

Frankrike

BRAYSHAW, A. J. Family associations in France. Social service 1954, nr 1.

Indien

DHAMI, S. S. Rural development in India. International labour review 1954, nr 5.

Norge

BOTHEIM, E. Ferieundersökelsen 1951. Sosialt arbeid 1954, nr 4.

[STRÖM, H.] Prisstigning, skatt og realinntekt. Statistiske meldinger 1954, nr 5.

Tyskland

AGARTZ, V. Betrachtungen zu einer Steuerreform. Mitteilungen des wirtschaftswissenschaftlichen Instituts der Gewerkschaften 1954, nr 4.

ALLWOOD, M. S. Hem och familj i Tysklands Medelstad. Affärsekonomi 1954, nr 8.

IVARSSON, S.-I. Den stora tyska skattesänkningsreformen. Sunt förnuft 1954, nr 6.

[1] I denna avdelning tidigare upptagna artiklar finns införda i ett särskilt kortregister, som är tillgängligt i socialstyrelsens bibliotek.

Arbetarskydd

Sverige

KELLGREN, N. Skyddet vid yrkesskada. Beklädnadsfolket 1954, nr 6.

NYSTRÖM, B. E. Hur skall olyckorna till sjöss kunna förhindras. Sjömannen 1954, nr 6.

Tyskland

100 Jahre Gewerbeaufsicht. Bundesarbeitsblatt 1954, Sondernr.

Arbetslön och arbetstid

Systems of payment by results in the construction industry. Conclusions of meeting of experts. International labour review 1954, nr 5.

Sverige

DAHLANDER, G. Stabil lönudvikling i Sverige. Arbejderen 1954, nr 11.

ERICSSON, NILS. Löneutvecklingen 1953. Skogsindustriarbetaren 1954, nr 10.

Man och kvinna lika lön för likvärdig arbetsuppgift. Statstjänstemannen 1954, nr 4.

Burma

RICHARDSON, J. H. Wages in Burma. International labour review 1954, nr 5.

Danmark

KOCIK, A. Tariffoppgjöret i Danmark — et sosialt og lönnsmessig framstöt. Fri fagbevegelse 1954, nr 5.

Finland

De anställdas löner i september 1953. Social tidskrift 1954, nr 3/4.

Arbetsmarknad och arbetslöshet

OLSSON, BERTIL. Full sysselsättning före och efter andra världskriget. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 21.

Sverige

ECKERSTRÖM, S. M. FL. När är vi för gamla att arbeta? Hörde Ni 1954, nr 6.

EKSTRÖM, T. Om full sysselsättning. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 20.

PETERSSON, OLOF. Arbetsmarknadsläget. Arbetsmarknaden 1954, nr 5.

SKOGH, S. Arbetslöshetskommissionen — ett 40-årsminne. Arbetsmarknaden 1954, nr 5.

THEDIN, N. Rastlös figur får upprättelse. Vi 1954, nr 20.

WELINDER, C. Arbetsmarknadsproblem under en inflationskonjunktur. Sv. fastighetstidning 1954, nr 10.

WITTROCK, J. Sysselsättning och produktion inom byggnadsmarknaden. Byggnadsvärlden 1954, nr 23.

Bedriftslivets sosiale utgifter. Interessant svensk undersökelse. Arbeidsgiveren (Norge) 1954, nr 11.

Kvinnan över 40. Tillgång eller ballast på arbetsmarknaden? Sv. bageritidskrift 1954, nr 5.

Belgien

HEBETTE, F. La réforme des juridictions du travail. Revue du travail 1954, nr 2.

Canada

Employment trends in Canada. Industry and labour 1 maj 1954.

Participation of women in Canada's labour force. The labour gazette 1954, nr 3.

Seasonal unemployment examined. The labour gazette 1954, nr 4.

Finland

SERLACHIUS, R. E. De offentliga sysselsättningsarbetena och deras orsaker. (Med diskussion.) Ekonomiska samfundets tidskrift 1954, nr 2.

Italien

PANE, EDDA D. Le lacune nelle rilevazioni statistiche ufficiali delle condizioni professionali della popolazione femminile. Statistica 1954, nr 1.

Tyskland

MAASSEN, P.-J. Zur neueren Diskussion über die Arbeitslosen- und Beschäftigtenzahlen. Bundesarbeitsblatt 1954, nr 9.

Befolkningsfrågor

DA SILVA RODRIGUES, M. Length of life musicians. Journal of the Royal statistical society 1954, nr 1.

LENZI, R. Sulla natimortalità. Statistica 1954, nr 1.

Sverige

BESKOW, B. Barnäktenskapens prognos. Sv. läkartidningen 1954, nr 20.

Demografiska utvecklingstendenser i olika delar av Stockholms stad. Statistisk månadsskrift 1954, nr 4.

Amerikas förenta stater

WALLIN, P. Sex differences in attitudes to »in-laws». The American journal of sociology mars 1954.

Norge

BACKER, J. E. Prognose for befolkningsutviklingen fram till utgangen av 1970. Statistiske meldinger 1954, nr 5.

Bostadsförhållanden och samhällsplanering

ERIKSSON, EINAR. Svensk och dansk bostadsmarknad. Att bo 1954, nr 2.

WITTROCK, J. Världens bostadsbrist. Byggforum 1954, nr 5.

Urban land problems and policies. Housing and town and country planning 1954, nr 7.

Sverige

BAUER, W. Planering av bostadsområden. Plan 1954, nr 2.

BORG, E. Landsbygdens skolor och samhällsplaneringen. Byggmästaren 1954, nr A 4.

EKDAHL, G. Bostadsbyggandet i stöpsleven. Tiden 1954, nr 5.
HOLM, P. De politiska partierna och bostadsfrågan. Att bo 1954, nr 2.
JOHANSSON, ALF. Professor Montgomery och den svenska bostadspolitiken. Ett diskussionsinlägg. Sv. sparbankstidskrift 1954, nr 4.
LIDBÄCK, E. Frågor om HSB. Att bo 1954, nr 2.
OLSSON, ANDERS. The H. S. B. Swedish union of cooperative building societies. Review of international cooperation 1954, nr 5.
ÅKERMAN, BRITA. Ska vi bygga kollektivhus? Byggforum 1954, nr 4.
Bostadsområdet 10-årsjubilerar. Sunt förnuft 1954, nr 6.
Generell hyreshöjning. Finanstidningen 1954, nr 23.
HSB:s byggexperiment. Sv. stadsförbundets tidskrift 1954, nr 8.
Sverige trea i Bygg-Europa. Aktuellt i politik och samhälle 1954, nr 10.

Amerikas förenta stater

WITTROCK, J. Bostadsproduktionen i USA. Murarnas fackblad 1954, nr 5.

Finland

BRUUN, K. Vad Helsingfors stad borde göra för åldringarnas bostadsförhållanden? Finsk kommunaltidskrift 1954, nr 5.
Bostadsproduktionen i städerna och köpingarna år 1953. Social tidskrift 1954, nr 3/4.

Italien

WITTROCK, J. Bostadsbyggande och arbetslöshet i Italien. Byggforum 1954, nr 4.

Österrike

Die Wohnbautätigkeit in den grösseren Gemeinden Österreichs. Statistische Nachrichten 1954, nr 4.

Föreningsväsen, kollektivavtal och arbetskonflikter

Sverige

BERGQVIST, T. Samarbetsnämnderna inför verkligheten. Sv. stadsförbundets tidskrift 1954, nr 8.
LOHSE, L. Kollektivavtalets framväxt. [Anm. av A. Adlercreutz: »Kollektivavtalet. Studier över dess tillkomsthistoria.»] Arbetsgivaren 1954, nr 12.
RENNING, A. De vilda strejkerna. Lantarbetaren 1954, nr 10.
ÅMAN, V. Tjänstemän och arbetare. Tiden 1954, nr 5.

Norge

SKAR, A. Avtalsuppgörelsen i Norge. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 22.

Storbritannien

BOJER, H. Et kjent eksempel på industrielt demokrati i England. Sosialt arbeid 1954, nr 4.
LANGENFELT, P. Det engelska förhandlingssystemet. Arbetsgivaren 1954, nr 11.

Tyskland

Tysk fackföreningsrörelse. Splittring under enig yta. Skogsindustriarbetaren 1954, nr 10.

Hälso- och sjukvård

HICKS, DOROTHY. Rehabilitation of the tuberculous. Social service 1954, nr 1.
The work of WHO: 1953. Chronicle of the world health organization 1954, nr 5.

Sverige

BJÖRCK, P. Vårdplatsbehovet och dess tillgodoseende inom sinnessjukvården. Humanitet 1954, nr 5.
ECKERBERG, P. Sjukförsäkringen och den förebyggande hälsovården. Sv. vanföretidskrift 1954, nr 5.
EDLUND, E. Vården av kroniskt sjuka. Sjukhuset 1954, nr 5.
ENGEL, A. Synpunkter på hälso- och sjukvårdens närmaste utveckling i Sverige. Sjukhuset 1954, nr 5.
GEIJERSTAM, S. AF. Sinnessjukvårdens upprustning. (Föredrag.) Social-medicinsk tidskrift 1954, nr 5.
KRÆPELIEN, S. & STRÖM, L. Om behovet av specialkolonier för astmabarn respektive diabetesbarn. Sv. läkartidningen 1954, nr 22.
LUBLIN, H. Lasarettsläkaren igår, idag och imorgon. Sv läkartidningen 1954, nr 22.
LUNDQUIST, G. Den psykiska sjukvårdens läge och utbyggnadsbehov. (Föredrag.) Social-medicinsk tidskrift 1954, nr 5.
VIKLUND, K. G. När är tidpunkten inne för landstingen att övertaga sinnessjukvården? Sv. läkartidningen 1954, nr 20.
Hälso- och sjukvården överses, öppen vård i förgrunden. Från departement och nämnder 1954, nr 10.

Asien

First Asian malaria conference. Chronicle of the world health organization 1954, nr 4.

Storbritannien

DERRYBERRY, M. Health education aspects of sanitation programmes in rural areas and small communities. Bulletin of the world health organization 1954, nr 2.

Jordbruks- och egnahemsfrågor

Sverige

ANDERSSON, ÅKE. Vad man kan åstadkomma med jordbruksplanering. Lantmannen 1954, nr 20.
BAGGE, F. Jordbruket och priserna. Lantmannen 1954, nr 20.
SÖDERSTRÖM, O. Produktion och prissättning inom svenskt jordbruk. Från departement och nämnder 1954, nr 8.
ZETTERBERG, O. & ZANDER, T. Jordbrukarnas taxerade kontanta inkomster, utgifter och nettointäkter år 1952. Jordbruksekonomiska meddelanden 1954, nr 4.

Sovjetunionen

Jordbrukspolitik i Sovjet. Aktuellt i politik och samhälle 1954, nr 10.

Kooperation

Sverige

LINDER, Å. Föreningarnas verksamhet och ekonomi 1953. Kooperatören 1954, nr 8/9.

Frankrike

ANTONI, ANTOINE. Workers' productive cooperatives in France. Review of international cooperation 1954, nr 5.

Nykterhetsfrågan

FALCONER, B. Den medicinska och rättsliga bedömningen av alkoholblodprovets tillförlitlighet. Sv. juristtidning 1954, nr 4.

Sverige

BERG, G. Forskning, undervisning och upplysning i alkoholfrågan. Sv. läkartidningen 1954, nr 23.

FORSELL, S. Den stora bakfyllan. Lantarbetaren 1954, nr 11.

KNÖÖS, H. & JOHNSON, GÖTE. Nya medel i behandlingen av alkoholsjuka. Sv. läkartidningen 1954, nr 20.

SJÖGREN, B. Sant och osant om alkohol. Skogsindustriarbetaren 1954, nr 10.

Vårt folks största sociala fråga. Reformatorn 1954, nr 23/24.

Vårt framtida öl. Sv. bryggeritidskrift 1954, nr 5.

Priser, levnadskostnader, konsumtion

LINDBLAD, G. Kvalitetssortering av livsmedel. Affärsekonomi 1954, nr 8.

Sverige

RYDBECK, G. Priskontrollens vara eller inte vara. Sunt förnuft 1954, nr 6.

TÖRNQVIST, G. Handeln och konsumenternas krav. Svensk handel 1954, nr 9.

Vad kostar våra vanor? Sunt förnuft 1954, nr 6.

Amerikas förenta stater

PARADISO, L. J. The recent pattern of consumption. Survey of current business 1954, nr 4.

Brasilien

JOCHMANN, H. Die Lebenshaltung brasilianischer Industriearbeiter. Wirtschaftsdienst 1954, nr 5.

Finland

ROINE, P. Födans tillräcklighet i arbetar- och befattningshavarfamiljer i Finland åren 1950—1951. Social tidskrift 1954, nr 3/4.

Norge

BACHKE, L. B. Prisloven. (Recension.) Norges industri 1954, nr 10.

Tyskland

DENEFFE, P. Der Verbrauch in Arbeitnehmerhaushaltungen im Jahr 1953. Wirtschaft und Statistik 1954, nr 5.

Socialförsäkring

Sverige

BJÖRHAMMAR, C. Folkpensioneringen i Sverige fyrtio år. Sv. socialvårdsförbundets tidskrift 1954, nr 2.

BRODERG, F. De allmänna sjukkassornas organisation. Sv. sjukkasse-tidning 1954, nr 5.

MALM, E. Gifta kvinnors sjukförsäkring. Sv. sjukkasse-tidning 1954, nr 5.

Avgifterna till den frivilliga sjukförsäkringen. Sv. trafiktidning 1954, nr 23/24.

Pensioneringsförhållanden inom SAF:s område. Arbetsgivaren 1954, nr 11.

Vissa olika pensionssystem. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 22.

Canada

Contribution, benefit formulas in Canadian industrial pension plans. The labour gazette 1954, nr 4.

Tjeckoslovakien

The development of social security in Czechoslovakia, 1948—53. International labour review 1954, nr 5.

Socialvård

HAGMAN, R. Välfärd och frihet i Norden. Sv. socialvårds tidning 1954, nr 5.

JONSSON, GUSTAV. Straff eller behandling av barn og unge. (Föredrag.) Sosialt arbeid 1954, nr 4.

LINDSAY, MARY M. The physically handicapped child and his family. Courrier [du centre international de l'enfance] 1953, nr 10.

Sverige

DAHLSTRÖM, H. Bostadstilläggen och »åldringsvården». Sv. stadsförbundets tidskrift 1954, nr 8.

ECKERBERG, P. Moderskapsförsäkringen inför sin lösning. Landskommunernas tidskrift 1954, nr 5.

ECKERSTRÖM, S. M. FL. När är ni för gamla att arbeta? Hörde Ni 1954, nr 6.

ELMDAHL, J. Samhällets barnavård år 1952. Barnavård och ungdomsskydd 1954, nr 2.

GRANATH, K.-E. Vad Stockholm gör för de utvecklingsstörda barnen. Social-medicinsk tidskrift 1954, nr 5.

JOHNSON, B. Städerna och den förebyggande ungdomsvården. Sv. stadsförbundets tidskrift 1954, nr 9.

Drömmen om en förmån. Sunt förnuft 1954, nr 6.

»Fallet Monica». Barnavård och ungdomsskydd 1954, nr 2.

Ungdomsvårdsskolorna en dyrbar vårdform. Sunt förnuft 1954, nr 6.

Amerikas förenta stater

EPLER, ELIZABETH. Old-age assistance: plan provisions on children's responsibility for parents. Social security bulletin 1954, nr 4.

RAPOPORT, LYDIA. Trends in child care in the United States. Social service juni/aug. 1954.

WENTWORTH, EDNA C. Economic situation of aged insurance beneficiaries: an evaluation. Social security bulletin 1954, nr 4.

Danmark

FRIIS, H. Vort ansvar overfor ungdomskriminaliteten. Mentalhygiejne 1954, nr 3.

HAUGLAND, Å. En psykolog langer ud efter mentalhygiejnen. Mentalhygiejne 1954, nr 3.

LOMHOLT, MARGRETE. Om behandlingen af vanskelige börn. Mentalhygiejne 1954, nr 3.

STÜRUP, G. K. Samfundsborger-træning, plejehjem og ungdomsarrest. Mentalhygiejne 1954, nr 3.

VEDEL-PETERSEN, LENA. Den sunde fornuft. Mentalhygiejne 1954, nr 3.

Frankrike

PAUMIER, R. Cantines et restaurants scolaires en France. Courrier [du centre international de l'enfance] 1954, nr 1.

Jugoslavien

PETERSON, ERIK. Jugoslavien satsar stort på sociala verksamheten. Sv. sjukkasse-tidning 1954, nr 5.

Statistisk teori

AMATO, V. Un criterio per la determinazione di indici di cograduazione tra serie statistiche con ripetizioni. Statistica 1954, nr 1.

BERNARD, J. The theory of games of strategy as a modern sociology of conflict. The American journal of sociology mars 1954.

FORTUNATI, P. Ancora sulle misure statistiche della variabilità con particolare riferimento all'indice di oscillazione. Statistica 1954, nr 1.

GABOR, D. & GABOR, A. An essay on the mathematical theory of freedom. Journal of the Royal statistical society 1954, nr 1.

KIRBY, B. C. Parole prediction using multiple correlation. The American journal of sociology maj 1954.

STEINBERG, J. Sample redesign and new estimation procedure for current population survey. The American statistician 1954, nr 2.

Undervisning och yrkesutbildning

MATTLAR, W. Om yrkesvägledningens instrument. Nordisk yrkesvägledning 1954, nr 2.

Sverige

ALSTERDAL, A. Folket i folkuniversitetet. Tjänstemannarörelsen 1954, nr 5.

ARVAS, B. Yrkesutbildningen. Yrke och utbildning 1954, nr 2.

BESKOW, B. Via enhetsskolan till yrket. Barn i hem — skola — samhälle 1954, nr 4.

CARLSON, Bo. Folkbildning och forskning. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 22.

FLYBOO, T. Arbetarna och arbetsstudierna. Affärsekonomi 1954, nr 9.

MAGNE, O. Skolmognad. Folkskollärarnas tidning 1954, nr 21.

OLSSON, ARTUR. Universitetscirklar. Aktuellt från skolöverstyrelsen 1954, nr 12.

WELLANDER, M. Universitetsstatistiken. Tidning för Sveriges läroverk 1954, nr 17.

Blåblus och manschettjobb likställes. Arbetsgivaren 1954, nr 12.

Yrkesutbildning för alla. Aktuellt i politik och samhälle 1954, nr 10.

Amerikas förenta stater

MCEADDY, C. M. Q. Färgade och vita i samma skola? Skogsindustriarbetaren 1954, nr 10.

TURNER, R. H. Occupational patterns of inequality. The American journal of sociology mars 1954.

Ut- och invandring

Australien

Immigration to Australia. Industry and labour 1 maj 1954.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur

AMERIKAS FÖRENTA STATER. Department of labor.
Annual report of the Secretary of labor. 41 (1952/53). Wash. 1954.

BJERKE, Kj. Opsparing, kapitalbevægelse og formuernes sammensætning i København 1949. Khvn 1954. (Institutet for historie og samfundsökonomi.)

BRUNO, W. Tegelindustrien i mälarprovinserna 1815—1950 med särskild hänsyn till Stockholm som marknad. Upps. 1954. (Geographica. 28.) (Akad. avh.)

CANADA 1953. The official handbook of present conditions and recent progress. Prep. by the Dominion bureau of statistics. Department of trade and commerce. Ottawa 1953.

DANMARK. Dansk arbejdsgiverforening.
Beretning. 1953/54. Khvn 1954.

— Det statistiske departement.
Statistisk tabelværk. Række 5. Khvn 1954. Litra E: 23. Vurderingen til grundskyld og ejendomsskyld pr. 1 okt. 1950.

— — Statistiske meddelelser. Række 4. Khvn 1954. Bd 156: H. 2. Ejendomssalg 1952.

FÖRENTA NATIONERNA. 3rd United nations social welfare seminar for Arab states in the Middle East, Damascus 8—20 Dec. 1952. New York 1953. (Publ. 1954. 4. 9.)
— Department of economic affairs. Economic survey of Latin America 1951—52. New York 1954. (Publ. 1953. 2. G. 3.)
— — Study of the prospects of Inter-Latin-American trade (Southern zone of the region). New York 1954. (Publ. 1953. 2. G. 4.)
— Department of social affairs. The indeterminate sentence. New York 1954. (Publ. 1953. 4. 28.)
— Population division. Population studies. 16. The population of Central America (including Mexico), 1950—1980. New York 1954. (Publ. 1954. 13. 3.)
— Food and agriculture organization. Yearbook of food and agricultural statistics. Vol. 7 (1953). P. 2. Trade. Rome 1954.

GEJVALL, BIRGIT. 1800-talets stockholmsbostad. En studie över den borgerliga bostadens planlösning i hyreshusen. Sthlm 1954. (Monografier utg. av Stockholms kommunalförvaltning.) (Akad. avh.)

GRAVIER, J.-F. Décentralisation et progrès technique. Paris 1954.

INTERNATIONELLA ARBETSKONFERENSEN. 36th session. Geneva, 1953.
Record of proceedings. Geneva 1954.
— 37th session, Geneva 1954.
Utilisation of holidays with pay. Geneva 1954.
— Report. Geneva 1954.
1. Report of the Director-General.
3: P. 3. Summary of information relating to the submission to the competent authorities of conventions and recommendations adopted by the International labour conference (article 19 of the constitution).
P. 4. Report of the committee of experts on the application of conventions and recommendations (articles 19 and 22 of the constitution).

LABOUR force statistics. Sample survey methods. Publ. by the Organisation for European economic co-operation. Paris 1954.

MICHANEK, E. Socialboken. [Ny, helt omarb. uppl.] Sthlm 1954.

NORGE.
Norges offisielle statistikk. Rekke 11. Oslo 1954.
156. Sunnhetstilstanden og medisinalforholdene 1951.
157. Husholdningsregnskaper for höyere funksjonærer april 1952—mars 1953.
160. Syketrygden 1951.
166. Veterinærvesenet 1951.

PHILIP, KJ. Intergovernmental fiscal relations. Copenhagen 1954. (Institute of economics and history.

SCHWEIZ. Eidgenössisches statistisches Amt.
Statistische Quellenwerke der Schweiz. Bern 1954.
251. Eidgenössische Volkszählung 1. Dez. 1950. Bd 5. Kanton Bern.

SURVEY of the main features of social and health development in the Netherlands since 1945. Publ. by the Ministry of social affairs and public health. [Haag 1954.]

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK. Sthlm 1954.
Finanser.
Rusdrycksförsäljningen m. m. 1952. (Kontrollstyrelsen.)
Försäkringsväsen.
Enskilda försäkringsanstalter 1952. (Försäkringsinspektionen.)
Hälso- och sjukvård.
Hälso- och sjukvård vid försvaret år 1952. Av Försvarets sjukvårdsstyrelse.

UTRIKESDEPARTEMENTET. Aktstycken. Ny serie. Sthlm 1954.
I: A: 4. Förenta nationernas generalförsamlings 8:e ordinarie möte, New York 1953 (tiden 15 sept.—9 dec. 1953) samt 7:e ordinarie möte (tiden 17—28 aug. 1953), New York 1953.
I: D: 4. Förenta nationernas ekonomiska och sociala råds sextonde möte i Genève och New York 1953.

VESTIN, MARGARETA. Yrkesval. Sthlm 1954. (Uggleböckerna.)

Recensioner

Kvam, Ragnar: De herjede menn. Oslo: Gyllendal Norsk Forlag, 1953. 208 sid. Nkr 14,50.

Ju flera alkoholistromaner man läser, desto mer börjar man fundera över om det inte är bara mycket speciella människotyper, som blir alkoholister, nämligen sådana, vars »anlag» för objektivitet aldrig utvecklats utan kvarstår som ett atrofierat rudiment. Subjektivismen är så stor hos dem, att de inte uthärdar den vanliga tillvarons tryck utan via alkoholen blir eskapister oförmögna att finna sig till rätta någonstans. Man frestas åtminstone att fundera åt det hållet. Eller är det alkoholmissbruket som gör dem sådana?

Här har vi åter en furiost ensidig indignationsroman, vars syfte tycks vara att väcka opinion för en helmedicinsk behandling av alkoholism och alkoholister. Utan att närmare känna förhållandena inom norsk nykterhetsvård vågar man dock tryggt påstå, att överdrifterna är så många, att boken knappast gör något större intryck på den mer reflekterande delen av publiken och i varje fall ej på expertisen, vilket nog egentligen är skada. Alkoholistanstalterna kallas t. ex. genomgående för fängelser sämre än ockupationsårens ohyggliga Grini, gestapometoder tillämpas, källarförvaring och användning av handklovar på motspänstiga patienter påstås förekomma etc. Man får naturligtvis inte ställa stränga sanningskrav på en roman, men den skall väl i alla fall ge äkthetsintryck. Denna övermodiga roman ger på ett nästan kusligt sätt ett rakt motsatt intryck. Skildringarna av alkoholistens sannskyldiga helvete är visserligen riktiga och slagkraftiga, men boken i övrigt ter sig som enkelt kolportage i svart och vitt, en söndagsskolberättelse om de snälla, snälla doktorerna, som kan *allt*, och så medbröderna i sjukdomen förstås, Alcoholics Anonymous. Alla andra (möjligen med undantag för den alkoholiserade journalistens hustru) är helt omöjliga, helt oförstående eller direkt knölaktiga. Bristen på äkthet finns inte bara i detaljer utan även i boken som helhet betraktad. Relieferna är för bråddjupa för att kunna godtas. Att läsa denna bok är som att se alkoholismens avskräckande verklighet genom en krossad fönsterruta, man uppfattar för all del bitvis om än med viss svårighet sanningen om denna verklighet och samhällets attityd gentemot denna verklighet men återgivningen är likväl så splittrad, att bilden får en ganska stark karaktär av vrångbild.

D. W.

Förteckning över statliga utredningar 1904—1945 utgiven av Riksdagsbiblioteket. Norrköping, 1953. vi + 1405 sid. Kr 40. (Distribution Fritzes.)

Det statliga kommittéväsendet i Sverige har under de senaste femtio åren avsevärt förändrats. Kommittéuppdragen har mångdubblats och blivit av längre varaktighet. Medan antalet avgivna betänkanden åren 1809—1903 uppgick till i medeltal 30 per år, ligger genomsnittet för åren 1904—1945 avsevärt över 100 per år. De största kommittéuppdragen kräver nu för tiden tio till tjugo år.

Denna utveckling har medfört att det blivit allt svårare att orientera sig i det oerhört viktiga utredningsmaterial som kommittéerna ställer samman och offentliggör. När därtill kommer att kommittéerna i stor utsträckning väljer andra publiceringsformer än tryckta betänkanden vid redovisningen av sitt arbete — åren 1904—1945 var mer än 1 150 utredningar otryckta av inalles 5 206 — blir uppgiften att hitta ett betänkande många gånger övermäktig.

Den förteckning över statliga utredningar åren 1904—1945 som nu getts ut av riksdagsbiblioteket fyller därför ett stort behov. Den kompletterar de förteckningar som vid sekelskiftet gavs ut av Erik Thyselius, vilka omfattade åren 1809—1903. Man får emellertid hoppas att liknande förteckningar i framtiden ges ut med kortare intervall, exempelvis tio år.

I den nu utgivna förteckningen redovisas materialet departementsvis. Dessutom kompletteras redovisningen med sak- och per-

sonregister jämte kronologiskt register. Den bibliografiska avdelningen anger helt kort betänkandenas innehåll och eventuella följdskrifter, såsom tryckta remissutlåtanden, propositioner, utskottsutlåtanden och författningar.

S. K.

Heppling, Sixten: Världsnöden och vi. De underutvecklade länderna och det tekniska biståndet. Internationell politik 30. Utgiven av Utrikespolitiska institutet och KF:s förlag. 2:a uppl., Stockholm 1954. 128 sid. Kr 3,25.

Generalsekreteraren i centralkommittén för svenskt tekniskt bistånd till de s. k. mindre utvecklade områdena har på uppdrag av kommittén skrivit en tänkvärd och mycket upplysande bok om det världsomspännande nät av hjälpaktioner, för vars utbyggnad han redan tidigare så energiskt propagerat i artiklar och föredrag. Den som har för vana att snabbt välja och vraka bland objekten för sin läslust med ledning blott av innehållsförteckningarna, bör inte låta sig avskräckas av frågeställningens litet monotont upprepade intellektuella natur därför att Heppling rubricerat sina tre första kapitel Problemets bakgrund, Problemet och Problemet angripes (första avsnittet: FN angriper problemet) samt slutat med att fråga — en något överraskande ordningsföljd — Varför lämnas tekniskt bistånd? Själva texten lider nämligen inte av någon ordnöd (fruktbarhet, fruktsamhet, nativitet och födelsetal används t. ex. — med tvivelaktigt berättigande — synonymt) och åtminstone har ej anmälaren känt sig generad av att först få fakta serverade av denna verkliga expert och värderingarna sist.

Författaren anför övertygande skäl för att man inte kan förlita sig på att områdena i fråga av egen kraft skall kunna länka in sin ekonomiska utveckling på samma banor som de västerländska länderna följt. I de senare har det ju skett en oavlåten industriell expansion och produktivitetshöjning åtföljd av en begränsning av den naturliga folkökningen. De ofullständiga data, som finns, tyder emellertid på att produktionen per capita närmast sjunkit sedan 1939 i de underutvecklade områdena. De för ett uppsving nödvändiga industriella investeringarna skulle ha krävt stora inskränkningar i den enskildes konsumtion, vilken redan förut var förskräckande låg. Detta samband har Heppling kallat »den onda cirkelns problem». En annan sådan trollkrets är sambandet mellan hälsovården och produktionen. »Effektiva hälsovårdsåtgärder är ett av (de) viktigaste villkoren för att avkastningen av industri och jordbruk skall kunna ökas ... Men effektiva åtgärder för att inte bara förbättra människornas hälsa utan också bevara djuren från sjukdomarnas härjningar förutsätter en statlig och individuell inkomstnivå, som bara kan uppnås genom ökad produktion ... det tragiska är att ju lägre den generella inkomstnivån ligger, ju större blir behoven av hälsovård.»

Situationen är emellertid långtifrån hopplös. De ekonomiskt mer lyckligt lottade länderna kan nämligen slå ihop sina rika erfarenheter av med vilka medel *deras* välstånd kunnat uppnås och vidmakthållas samt tillhandahålla kunskaper härom i de former mottagarlandet självt önskar. Tekniskt bistånd, varmed även avses kunskapsförmedling på en mängd områden utöver det teknologiska, bör sålunda ej vara påtvingat utan avsett som hjälp till självhjälp. Heppling kallar med en träffande formulering det system för sådant bistånd, som nu kommit till stånd »en fullt medveten och noga planlagd ansträngning att fortplanta rön och erfarenheter från dem som har ett överflöd av dessa dyrbarheter, till dem som inga har».

Sekreterare Heppling vägleder oss med säker hand bland de stora, varandra kompletterande hjälpprogrammen. Förutom FN:s ordinarie finns dess »utvidgade program» (ETAP), vars av staterna särskilt sammanskjutna medel främst disponerats av FAO, WHO, UNESCO och andra av FN:s fackorgan, vidare USA:s fjärdepunkt-program samt Samväldets Colomboplan för södra och sydöstra Asien. Det är en ytterligt intressant rundvandring bland jordens »fattiga nationer» som vi får göra i Hepplings sällskap. Bilden av från svensk horisont nästan ofattbart socialt elände lyses upp en smula av ett antal exempel på redan uppnådda praktiska resultat av den socialpolitiska experimentverksamhet i

världsskala, som det tekniska biståndet i mycket är.

Naturligtvis kan en rad statistiska sammanställningar inte undvikas i en redogörelse, som till stor del har till syfte att understryka de vida variationerna mellan olika länder i fråga om demografiska, ekonomiska och kulturella förhållanden. Med avseende på den form, i vilken uppgifterna presenteras, kan emellertid en del anmärkningar framställas, som visserligen bara har perifer betydelse för helhetsintrycket av boken, men som med hänsyn till denna tidskrifts delvis statistikpublicerande karaktär bör få ingå i granskningen.

Det tiotal diagram, som tillkommit i ett vällovligt populariserande syfte, är ibland alltför enkelt kopierade efter i stort sett en och samma mall med en stapel för vardera underutvecklade, delvis utvecklade och utvecklade områden. Särskilt indextalen tycks ha vållat författaren svårigheter. Man får inte som på sid. 37 rubricera ett diagram med »Industriell investering per arbetare. Index = 100». Detta är goddag yxskaft! Direkt vilseförd blir man av att indexstaplarna på sid. 31, där perioden 1934—38 får representeras av 100, byggts med 90-linjen i botten. Stapeln för livsmedelsproduktionen år 1950—51, som motsvarar indextalet 110, har därigenom blivit dubbelt så hög som den för 1934—38 i stället för rätteligen bara 10 % högre.

Experimentet på sid. 26 med ett diagram uppbyggt enbart av typografiska linjer är inte lyckat. Tekniken går väl till nöds att använda ibland vid stencilering då man bara har skrivmaskinstyperna att tillgå, men här skulle en enkel liten tablå varit lättfattligare. Tabellerna uppvisar en del smärre skönhetsfläckar, som inte desto mindre kan irritera även andra än statistiker. Bara ett exempel: antalet traktorer år 1951 anges för Canada till 400 000, medan samma kolumn blott visar 342 071 för Storbritannien. Lämpligt att avrunda!

De invecklade organisationsförhållandena på det internationella planet gör att man saknar en grafisk administrationsplan, om än i starkt schematiserad form. I stället återfinner man samma gamla kliché över Ekonomiska och sociala rådets struktur som använts två år tidigare i en annan bok i serien av Hilding Eek. Värdet numera av detta schema är i sammanhanget rätt begränsat, då de speciella FN-organen för Technical Assistance ej framgår därav. Man tvivlar en smula på förläggarnas förståelse för att den mångkunnige sekreterare Heppling trots allt för egen del kunnat ha bruk för tekniskt bistånd av någon sifferkarl.

De senare invändningarna saknar emellertid, som sagt, central betydelse och bristerna kan snart bli avhjälpta om upplagorna även i fortsättningen följer lika tätt som de två första med bara ett halvår emellan. »Världsnöden och vi» bör därför energiskt rekommenderas till studium inte minst tack vare den stimulans, som världsperspektivet på de sociala problemen skänker åt oss som i vår dagliga gärning mest har att mäta och måna om våra landsmäns välfärd.

R. H.

Svensk idrott. En ekonomisk, historisk och sociologisk undersökning utförd på uppdrag av Sveriges riksidrottsförbund med anledning av dess femtioårsjubileum. (Red. Sten Svensson.) Malmö: Allhems förlag, 1953. 588 sid. Kr 50.

På uppdrag av femtioårsjubilerande Sveriges Riksidrottsförbund har verket Svensk idrott 1903—1953 tillkommit. Det innehåller bl. a. följande artiklar: »Idrotten och samhället» av fil. dr Hilding Johansson, »Idrottsrörelsen av i dag» av fil. lic. Roland von Euler, »Idrotten — en samhällsekonomisk faktor» av ekon. stud. K.-E. Danielsson och civilekonom Sigurd Hansson samt »Om sportskador» av med. lic. Per Strömbäck. I dessa artiklar, byggda på undersökningar, söker man klargöra den moderna idrottens betydelse för idrottsfolk och även för andra som är intresserade av vårt samhälle i dag.

Vid utgivningen av Svensk idrott 1903—1953 har Riksidrottsförbundet tagit sin uppgift mycket omsorgsfullt. Undersökningar har planlagts och genomförts i samarbete med Kommittén för folkrörelseforskning, som för ändamålet tillsatt en särskild kommitté med professor Gunnar Heckscher som ordförande och professor Jörgen Westerståhl som sekreterare. Otvivelaktigt har sådan planläggning höjt undersökningarnas värde, ty i första hand har uppmärksamheten rik-

tats mot olika outredda frågor som har samband med idrottsrörelsen.

I »Idrotten och samhället» har Johansson behandlat två problem: dels idrottsrörelsen i jämförelse med andra folkrörelser och dels idrottens förhållande till stat och kommun. Första framställningen ger besked om att idrottsrörelsen fick sitt stora genombrott efter 1920. Frammarschen fortsatte brant uppåt och under 1930-talet blev idrottsrörelsen en verklig massrörelse. Först 1932 överskreds 200 000-gränsen, men redan 1953 var enbart de till Riksidrottsförbundet anslutna medlemmarnas antal över 800 000. Bland de ideella rörelserna har idrottsrörelsen visat den största ökningen under 1930- och 1940-talen och Riksidrottsförbundets medlemsantal intar numera den första platsen i jämförelse med andra folkrörelsers. Av intressesammanslutningar kan endast Landsorganisationen, Sveriges Lantbruksförbund och Kooperativa förbundet konkurrera i fråga om medlemssiffror. Vad är orsaken till att idrottsrörelsen blivit en massrörelse? Författaren svarar: »Såväl den ökade fritiden som den yrkesmässiga omfördelningen, förändringarna i arbetsprocessen och urbaniseringen har skapat behov, som idrotten har kunnat fylla.»

Den svenska idrottens förändrade ställning i samhället har påkallat stödåtgärder både av stat och kommun. Under tidernas lopp har idrottsrörelsen fått utkämpa många hårda duster med statsmakterna om anslag. En ljusning inträdde hösten 1934, då AB Tipstjänst enligt Kungl. Maj:ts förordning angående vadhållning i samband med tävlingar bildades. Det svenska systemet följdes i vissa andra stater (Danmark, Finland, Norge, Schweiz), som liksom Sverige använder en del av inkomsterna på tippningsverksamheten för anslagen till idrottsrörelsen.

I sammanfattningen konstaterar Johansson, att i brist på material har det inte varit möjligt att jämföra idrottsrörelsens roll i det svenska samhället med idrottsrörelsen i andra länder. Det står på sid. 117: »Materialet tillåter inga sådana jämförelser. Det ger enbart ett allmänt intryck av att rörelserna spelat en liknande roll i flera andra stater.»

Fil. lic. Roland von Eulers sociologiska undersökning »Idrottsrörelsen av i dag» är ett banbrytande försök med vissa framgångar. Såvitt man vet torde von Eulers undersökning vara den första i sitt slag i världen. Med hänsyn till begränsade materiella resurser och idrottsföreningarnas ofullständiga medlemsregister har undersökningens resultat blivit mer framgångsrikt än man hade att vänta sig av en sådan. På många ställen erkänner författaren, att materialet har varit för litet för att tillåta några slutsatser.

På grundval av Centrala värnpliktsbyråns material har von Euler bl. a. gjort en intressant översikt över hur rekryteringen skiljer sig i fråga om intelligensen inom vissa idrottsgrenar: fotboll, fri idrott, orientering och skidor. Följande ortsfördelning användes: storstäder, övriga städer och landsbygd. Resultatet blev att orienterarna ligger högst inom alla tre ortstyperna, sedan följer fri-idrottsmännen och i »övriga städer» ligger skidåkarna över fotbollsspelarna, medan på landsbygden de båda sistnämnda grupperna ligger lika.

Om man ytterligare skulle dela gruppen fri-idrottsmän i två mindre grupper: a) teknikgrenar och b) icke-teknikgrenar, uppstår frågan om föregående resultat fortfarande håller sig.

Vi hoppas såsom von Euler själv, att hans sociologiska undersökning bara är en god början, vilken skall ligga till grund för fortsatta forskningar.

Ekon. stud. K.-E. Danielsson och civilekonom S. Hansson har undersökt idrotten som samhällsekonomisk faktor. Man föreslår att statsmakterna skall slopa nöjesskatten på idrottsevenemang för att därigenom ge idrottsföreningarna möjlighet att bättre bygga upp sin ekonomi. Idén är riktig och det råder kanske ingen tvekan om, att statens och kommunernas minskade anslagsbördor gynnar idrotten i sund riktning. Ju mindre idrottsrörelsen är beroende av direkt statsunderstöd, desto mera kan vi tala om amatöridrott. Då kan också idrottsrörelsen i framtiden förbli en ideell folkrörelse.

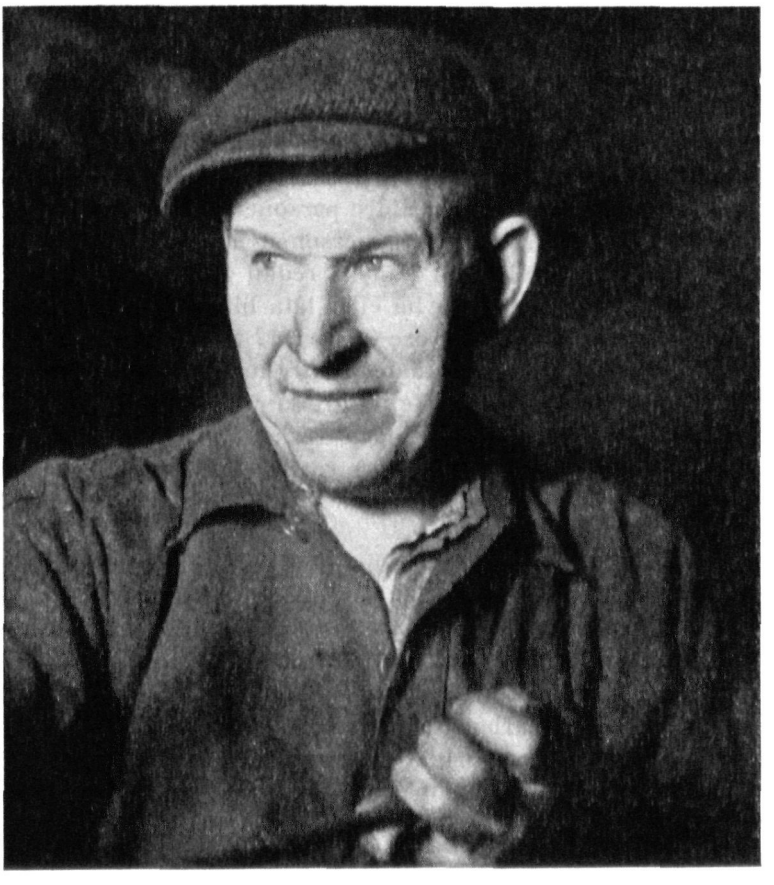
Trots vissa brister i materialet, tidsnöd och framför allt otillräckliga ekonomiska resurser har boken Svensk idrott 1903—1953 blivit en god helhetsbild av den svenska idrotten under de gångna femtio åren.

A. O.

Ålderns betydelse på arbetsmarknaden

Av sekreterare *Per Holmberg,* Svenska landstingsförbundet

På sistone har man i diskussionen om de handikappade och deras problem beaktat inte blott de i gängse mening arbetsoförmögna utan även de äldre och icke helt unga personerna. Sålunda har såväl kommittén för partiellt arbetsföra som änkepensioneringskommittén påvisat, att förutom fysiska, psykiska och sociala defekter även *levnadsåldern* över en viss gräns bildar hinder på arbetsmarknaden. Att i diskussionen om handikappade levnadsåldern såsom sådan jämställs med partiell arbetsförmåga av de öv-

Kriteriet för anställning bör vara duglighet, ej ålder

riga slagen kan måhända tyckas en aning chockerande. Men jämställandet är givetvis enbart ett konstaterande av det faktum, att vårt samhälle och då främst arbetslivet har intagit en attityd av i viss mån negativ innebörd i förhållande till den icke helt unga arbetskraften. I inte obetydlig utsträckning är denna negativa attityd ett utslag av en irrationell organisation av vår arbetsmarknad och av där rådande relationer.

Den följande framställningen avser att belysa vikten av en ändrad arbetsmarknadspolitisk inriktning för lösandet av den äldre och inte helt unga arbetskraftens problem. Något försök att definiera begreppen »äldre» och »icke helt ung» arbetskraft har inte gjorts i detta sammanhang; läsaren torde dock utan större svårighet inse innebörden av dessa begrepp. — Framställningen har i någon mån influerats av en i oktober 1953 framlagd delrapport av den kommitté, som den brittiske arbetsministern tillsatte i mars 1952 för utredning om sysselsättning av äldre män och kvinnor (National Advisory Committee on the Employment of Older Men and Women).[1] Den engelska situationen i nu förevarande fråga är till väsentliga delar likartad den aktuella svenska situationen. — De mera fristående omdömen och synpunkter, som förekommer i framställningen, står helt för författarens egen räkning.

Individuella aspekter. En enskild persons situation på arbetsmarknaden beror givetvis i första hand på vederbörandes egen inställning till arbetslivet. Så snart man kommer in på en äldre persons arbetsmarknadssituation möter man också frågan: önskar den äldre personen ha en arbetsfylld eller en arbetsfri tillvaro, dvs. har den äldre personen en positiv eller negativ inställning till arbetslivet? Vill han kanske redan från en förhållandevis låg ålder avbryta det arbete han kan ha eller låta bli att ta det arbete, som ur andra synpunkter än hans egna vore önskvärt? Skulle bland den äldre och icke helt unga arbetskraften en sådan negativ inställning till arbetslivet dominera, borde givetvis — med tanke på att samhället är till för individerna och icke tvärtom — samhället antingen verka för att arbetstagarna finge möjlighet att vid så tidig ålder som vore realiserbart åtnjuta pension e. dyl. eller verka för att arbetslivet omgestaltades så att den negativa inställningen förbyttes till en positiv.

Naturligtvis behöver en negativ individuell inställning till arbetslivet ur vissa synpunkter icke uppfattas som ett utslag av arbetsskygghet; en person kan sålunda mycket väl tänkas anordna en arbetsfri tillvaro så, att den ger honom större utbyte (ur kulturella m. fl. synpunkter) än en arbetsfylld. Som regel pekar emellertid gjorda undersökningar på att arbetet vid nuvarande gestaltning av arbetslivet ses såsom något i och för sig positivt av flertalet personer. En amerikansk forskare i gerontologi (ålderdomsforskning) klassificerar för sin del arbetets betydelse för människorna på följande sätt[2]:

[1] Jfr prof. Titmuss' artikel »Social trygghet i pensionernas tidevarv». Soc. Medd. 1954: 6, sid. 343.

[2] Vid tolfte gerontologkongressen i New York 1950 (se Nordisk Medicin 1954, sid. 54).

Arbetets betydelse	Tillämpligt på	Upphörandet av arbetet medför
1. Källa till prestige och bas för känsla av egenvärde	omkring 80 % av medelklassen	onyttighetskänsla, prestigeförlust, »nederlagsstämning»
2. Medel att delta i större social gemenskap	många industriarbetare	ensamhetskänsla
3. Nödvändigt medel att förtjäna uppehälle	i varierande grad alla människor	ekonomiska bekymmer
4. Källa till glädje, tillfredsställelse och t. o. m. njutning	skapande och konstnärligt arbetande	— [1]
5. Tung och påtvingad börda	vissa personer med övervägande rutin- och tempobetonat arbete	välkommen befrielse

Den gjorda klassificeringen kanske har sina brister ur strängt logiska synpunkter men synes vara värdefull såtillvida att den ger en åtminstone någorlunda nyanserad beskrivning av arbetets roll för de enskilda personerna. En annan gerontolog betonar för sin del att arbetet hjälper människor undvika att tänka, varvid arbetet blir ett slags försvarsmekanism, vilken raseras med ångest och oro som resultat när arbetet upphör. I gemen uttalar man från gerontologiskt håll, att ett abrupt och totalt upphörande av arbetet t. ex. vid en fixerad pensionsålder ur fysiska och psykiska synpunkter sällan är lämpligt bl. a. mot bakgrunden av att åldrandet ju ej sker tvärt utan är en långsamt skeende process samt att speciellt äldre människor psykologiskt är i stort behov av ett invant arbetes rytm.[2]

Skall man tro på gerontologernas utsago kan man följaktligen knappast annat än undantagsvis säga, att arbetet för den enskilde personen har en negativ betydelse. Det förefaller dock som om gerontologerna i någon mån underskattat arbetets ekonomiska roll; så länge flertalet personer av ekonomiska skäl anser det nödvändigt eller önskvärt att ha arbete kommer framhävandet av övriga faktorer att te sig orealistiskt. Man kan emellertid säkert utgå från att arbetet av ekonomiska och även andra skäl normalt representerar något positivt samt att för den skull de personer, som på grund av sin ålder hindras att få eller byta anställning eller att behålla sin anställning, uppfattar åldern som ett handikapp.

På vilka sätt utgör då levnadsåldern över en viss gräns handikapp för den enskilda människan? Betraktar man de personer, som redan fyller en funktion på arbetsmarknaden, kommer åldersproblemet främst in i sådana sammanhang, där a) personen nödtvunget eller frivilligt söker arbete hos annan arbetsgivare, b) personen vill avancera i sitt vanliga arbete, c) personen ställs inför en tvungen pensionering e. dyl. och d) personen vill vidareutbilda sig. Betraktar man åter de personer, som av någon orsak varit borta från förvärvsarbetet en längre period — exempelvis gifta kvinnor med vuxna barn eller långvarigt sjuka men tillfrisknade personer — medför lev-

[1] Vederbörande synes förutsätta, att ifrågavarande kategori personer överhuvudtaget icke upphör med sitt arbete och att de övervägande är fria yrkesutövare.

[2] Jfr motsvarande och andra synpunkter i Fackföreningsrörelsen 1950, sid. 433.

nadsåldern ofta problem främst därigenom att det vid ifrågavarande ålder kan vara ytterst svårt att överhuvudtaget få anställning och ännu svårare att få lämplig anställning samt att det över en bestämd ålder kan vara omöjligt att skaffa sig viss utbildning. Även om åldern såsom arbetshinder i viss utsträckning beror på det allmänna läget på arbetsmarknaden kan det icke bortresoneras att åldern i och för sig utgör ett handikapp; vid ett läge då efterfrågan på arbetskraft är stor blir blott det »känsliga» åldersskiktet mindre brett än då efterfrågan är liten.

Samhällsekonomiska aspekter. Proportionen mellan antalet förvärvsarbetande i samtliga åldrar och antalet ej förvärvsarbetande i åldrarna över 65 år utgör enligt 1950 års folkräkning 5,5/1. De senaste befolkningsprognoserna ger vid handen, att motsvarande proportion på 1980-talet förskjutits till omkring 3,5/1, försåvitt den relativa andelen förvärvsarbetande i skilda åldersgrupper blir oförändrad i förhållande till vad som nu gäller. Orsaken till den starka förskjutningen är främst att finna i den ökade medellivslängden men dessutom också i minskad nativitet.

Den nyssnämnda sänkta proportionen innebär vid oförändrad produktionsnivå en 50- à 60-procentig ökning av de förvärvsarbetandes försörjningsbörda gentemot åldringarna. Även om man optimistiskt räknar med att produktionen under de närmaste 30 åren ökar mera än de nämnda 50 à 60 procenten är det givet, att den sänkta proportionen mellan förvärvsarbetande och åldringar måste starkt hämma utvecklingen och reformtakten på andra utgiftskrävande områden än åldringsförsörjningens. Möjligheterna att komma ur sådana trångmål torde främst bli beroende av de framtida resurserna på arbetsmarknaden och dessa resursers utnyttjande. Vid utnyttjandet av de framtida arbetskraftsresurserna är det naturligtvis av betydelse, att nytillkommande yngre arbetskraft placeras där behovet är som störst och att omplaceringar av redan befintlig arbetskraft sker i erforderlig omfattning. Men de verkliga »vinsterna» kan ej nås utan att annan och f. n. inte utnyttjad arbetskraft tillförs produktionen. Att sådan ej utnyttjad arbetskraft också finns framgår bl. a. av 1950 års folkräkning, som utvisar att bland männen omkring 3 % av befolkningen i åldrarna 25—50 år inte är förvärvsarbetande samt att motsvarande procenttal i åldrarna över 50 år starkt ökar (vid 60—65 år är procenttalet 21 och över 65 år är det 63); bland kvinnorna är andelen icke förvärvsarbetande i skilda åldersgrupper betydligt större även om man med förvärvsarbetande jämställer husmödrar i hemmen.[1]

Genom att i betydligt större utsträckning än hittills på arbetsmarknaden utnyttja personer över 50 års ålder jämte vissa manliga men främst kvinnliga kategorier i åldrarna under 50 år skulle man nå den dubbla effekten, att antalet förvärvsarbetande steg samtidigt som antalet »försörjda» sjönk. Det kan nämnas, att ett överförande i produktionen av hälften av den f. n. ej

[1] Jfr Rudolf Meidner: Svensk arbetsmarknad vid full sysselsättning (Sthlm 1954) sid. 120—124.

förvärvsarbetande befolkningen över 50 års ålder (husmödrar i hemmen räknas härvid som ej förvärvsarbetande) skulle medföra en ökning av den förvärvsarbetande befolkningen med omkring 16 % eller 500 000 personer; den tidigare nämnda proportionen mellan samtliga förvärvsarbetande och icke förvärvsarbetande över 65 år stiger då från nuvarande 5,5/1 till omkring 15/1. Omsatt på 1980-talets förhållanden skulle motsvarande proportion komma att förskjutas från omkring 3,5/1 vid nuvarande »yrkesintensitet» till omkring 8/1 vid den förbättrade intensiteten. Detta konstruerade räkneexempel visar vilken utomordentlig betydelse ett mera märkbart överförande till arbetsmarknaden av ej yrkesverksamma äldre personer skulle få.

För att nå ett optimalt utnyttjande av arbetskraftsresurserna synes man i avsevärt mycket större utsträckning än hittills böra inrikta arbetsmarknadspolitiken på *omplacering* av redan befintlig arbetskraft till områden där produktionsutbytet blir större än f. n., *kvarhållande* av äldre arbetsför arbetskraft i produktionen samt *inplacering* på arbetsmarknaden av f. n. ej utnyttjad — främst äldre — arbetskraft. Vid ett perspektiv av full sysselsättning torde en sådan arbetsmarknadspolitisk inriktning ge ett gott utbyte ur samhällsekonomiska synpunkter. Det ekonomiska utbytet av de kostnader, som samhället kan komma att lägga ned på en dylik arbetsmarknadspolitik och som sålunda skulle till stor del avse just den f. n. av sin ålder handikappade arbetskraften, synes kunna bli väsentligt större än utbytet av kostnaderna för inpassande i arbetslivet av andra grupper handikappade personer; bl. a. av humanitära skäl bör samhället dock givetvis inte underlåta att öka sina insatser för dessa sistnämnda grupper. Det är emellertid förvånande, att samhällsorganen hittills investerat så begränsade summor och åtgärder på den av sin ålder handikappade arbetskraftens problem i förhållande till vad som investerats för de övriga handikappade (jfr nuvarande diskussioner om och planer för s. k. rehabiliteringsverksamhet), trots att utbytet i fråga om de förstnämnda kallt räknat måste bli större än i fråga om de sistnämnda.[1] I förevarande sammanhang må anmärkas, att den brittiske finansministern för kort tid sedan tillkallat en kommitté, som har att »granska de ekonomiska och finansiella problem, som sammanhänga med åldringarnas försörjning, med särskild hänsyn till den kommande ökningen av åldringarnas antal, och att föreslå härav påkallade åtgärder». Denna kommitté skall arbeta parallellt och i samråd med den inledningsvis omnämnda av arbetsministern tillsatta kommittén.[2]

Av det ovan sagda framgår, att såväl ur individuella som samhälleliga synpunkter det vore i hög grad önskvärt att nu förekommande hinder på arbetsmarknaden för äldre och icke helt unga personer undanröjs och att dessa grupper i stället på olika sätt stimuleras till arbete i större omfattning än hittills. De väsentligaste av de f. n. förekommande hindren på arbetsmarknaden för de äldre och icke helt unga skall närmare belysas i de följande avsnitten.

[1] Jfr Karl J. Höjer: Svensk socialpolitisk historia (Sthlm 1952) sid. 403.
[2] Jfr a. a. av prof. Titmuss.

Irrationella faktorer. Skall man särbehandla de viktigaste faktorer, som nu bildar handikapp på arbetsmarknaden för äldre och icke helt unga personer, kommer man — trots svårigheten att renodla en faktor från en annan — omedelbart in på förekomsten av sådana allmänna föreställningar rörande de äldres arbetsförmåga, som präglar inte enbart arbetsmarknadsparternas utan även en mera utbredd opinions inställning och som därigenom kan sägas genomsyra samtliga övriga faktorer i sammanhanget. En stor del av dessa allmänna föreställningar visar sig vid ett närmare studium vara sakligt ogrundade; andra av de förekommande allmänna föreställningarna kan utan tvivel ha sin giltighet men appliceras ofta alltför okritiskt på faktiska förhållanden. Som ett exempel på de allmänna föreställningarnas betydelse kan anföras vissa synpunkter rörande den äldre arbetskraftens användbarhet i allmän tjänst, vilka synpunkter framförts av en del statliga verk och vilka återges i referat i ett av kommitténs för partiellt arbetsföra betänkanden.[1] Synpunkterna torde kunna uppfattas såsom i väsentlig grad representativa för hela arbetsmarknaden; det må anmärkas att synpunkterna avser en tidpunkt med arbetskraftsbrist och att de sålunda belyser inställningen under en period då äldre arbetskraft värdesätts högre än normalt. De ifrågavarande statliga verken har nästan genomgående anfört, att en arbetstagares receptiva förmåga liksom den fysiska kapaciteten måste anses vara störst i yngre år. Likaså menar man, att den för rutinarbete erforderliga snabbheten tillägnas fortare och lättare av yngre personer, varigenom f. ö. riskerna för yrkessjukdomar minskas. Vidare framhålls, att personer vid högre ålder är utsatta för större risker för sjuklighet och att utgifterna för sociala förmåner därigenom ökas.

Även om den psykiska och fysiska prestationsförmågan genomsnittligt tenderar att avta med stigande ålder — den psykiska förmågans maximum ligger dock normalt så högt som vid 40 à 50 år — är det klart påvisat, att variationerna i fråga om sådana företeelser som receptivitet och reaktionstider är synnerligen betydande och att för den skull prestationsförmågan hos exempelvis en pigg 75-åring mycket väl kan vara likvärdig med en relativt svag 30-årings.[2] I detta sammanhang kan även nämnas, att det ofta uppställs krav på fysisk spänst m. m. utan att vederbörandes arbetsuppgifter på något sätt motiverar sådana krav. Vidare är det tydligt, att äldre personer kompenserar eventuella brister i fysiska eller psykiska delfunktioner genom bl. a. större stabilitet och noggrannhet, bättre omdöme eller ökat intresse för arbetsuppgifterna. Som instruktör eller lärare har den äldre arbetstagaren därjämte företräde framför den yngre. Olycksfallsrisken har på ett flertal områden konstaterats vara lägre för äldre personer. Och sjukfrekvensen i åldrarna över 40 år har man för många kategorier funnit som regel vara blott obetydligt högre än i åldrarna under 40 år. De största variationerna i sjukfrekvens synes enligt företagna undersökningar f. ö. inte sam-

[1] Se SOU 1948: 11, sid. 75.
[2] Jfr Nordisk Medicin 1954, sid. 54 och Social-medicinsk tidskrift 1953, sid. 119.

manhänga med levnadsåldern utan med trivselförhållanden och antalet anställda vid vederbörande arbetsställen.[1]

Ser man närmare på den icke helt unga arbetskraftens arbetsförmåga i belysning mot den yngre arbetskraftens, finner man följaktligen att den förstnämnda ofta undervärderas medan den sistnämnda lika ofta övervärderas. Påfallande är även ensidigheten i förekommande omdömen, vilken ensidighet yttrar sig i att man inte alls berör de områden där den äldre arbetskraften hävdar sig bäst. — Den mest irrationella bedömningen synes man dock icke ha gjort i fråga om de medelålders utan i fråga om personerna strax över medelåldern. De standardiserade och fixa pensionsåldersbestämmelserna, vilka går ut just över arbetstagarna i åldersgrupperna strax över medelåldern, visar sig i själva verket vara utslag av vanföreställningar om den äldre arbetskraften i ännu högre grad än vad som gäller övriga företeelser på arbetsmarknaden.

Den inledningsvis omnämnda engelska utredningen om äldre personers sysselsättning har i sin delrapport redovisat resultatet av vissa undersökningar rörande engelska förhållanden, varvid man särskilt frapperats av den allmänna negativa och irrationella attityden gentemot äldre arbetskraft. Kommittén har för sin del sammanfattat sina reflexioner kring denna fråga i följande mening: *kriteriet för anställning bör vara duglighet och icke ålder.* Kommittén har kommit till den uppfattningen, att slentrianmässiga och orättvisa fördomar gentemot äldre arbetssökande är alltför vanliga samt att oförsvarliga och besvärliga (formidable) barriärer därigenom begränsar äldre personers möjligheter att erhålla arbete. Huruvida motsvarande undersökningar av svenska förhållanden skulle resultera i likartade konklusioner skall här lämnas öppet.

Pensionsfrågan. Av de faktorer, som i övrigt bidragit till att bilda handikapp för de icke helt unga personerna på arbetsmarknaden, torde pensioneringen vara en av de mest betydelsefulla. I detta sammanhang skall bortses från de tidigare antydda följderna av pensionsåldersbestämmelserna för personer strax över medelåldern; pensionsåldersbestämmelsernas indirekta konsekvenser för arbetskraft i och under medelåldern torde dock framgå.

Ett typexempel, hämtat från änkepensioneringskommitténs betänkande,[2] må kunna tjäna som en illustration av pensionsfrågans roll. Exemplet avser en fru A., född 1911 och gift 1931. Hon har ett barn i 17-årsåldern, som ännu går i skola. Saknar erfarenhet av yrkesarbete. Önskar skrivarbete, expeditionsarbete eller affärsanställning. Av arbetsförmedlingen har hon blivit anvisad deltidsarbete som kontrollant i ett halvstatligt företag. Hon blev antagen, men då hon senare skulle uppge födelseår togs erbjudandet tillbaka under motiveringen att på grund av pensionsbestämmelserna den sökande ej fick vara över 30 år. Det hjälpte ej, att fru A. förklarade, att hon ej frågade efter pension utan endast ville ha ett trivsamt arbete.

[1] Jfr författarens artikel i Sveriges landstings tidskrift 1954, sid. 50.
[2] Se SOU 1952: 36, sid. 184.

Orsaken till pensionsfrågans betydelse i det förevarande sammanhanget synes ligga framför allt på kostnadsplanet. Medan sjuklöneförmåner av god kvalitet kan beräknas dra en genomsnittlig kostnad för arbetsgivaren av 3—5 % av lönen, vilket procenttal stiger mycket måttligt med åldern, drar pensionsförmåner av normal standard en kostnad av 20 à 30 % av lönen (pensionskostnadens relativa storlek beror dock i någon mån av beräkningsgrundernas innebörd). Pensionskostnaden ökar dessutom väsentligt med den anställdes ålder. I den nedanstående tablån har som exempel på pensionskostnadernas stegring med åldern angetts försäkringskostnaden i SPP vid 1 000 kronors månatlig lön enligt vid kassan f. n. gällande beräkningsgrunder och enligt gängse normalplan; när inträdet i SPP skett vid senare ålder än 30 år har reduktion av försäkringen antagits ske på normalt sätt, dvs. så att försäkringsförmånerna minskats med så många 30-delar som inträdesåldern överstiger 30 år (exemplet avser frisk kvinna med 60 års pensionsålder):

Inträdet i SPP sker vid nedanstående ålder, år	Egenpension från 60 år kr/mån.	Månatlig total försäkringsavgift		Arbetsgivarens månatliga avgiftsandel[1]	
		i kr	20-årings avgift = 100	i kr	20-årings avgift = 100
20	600	153	100	93	100
25	600	186	122	126	135
30	600	231	151	171	184
35	500	246	161	186	200
40	400	261	171	201	216
45	300	278	182	218	234
50	200	295	193	235	253
55	100	310	203	250	269

Även om de vid SPP tillämpade försäkringstekniska beräkningsgrunderna strängt taget ger en överdriven bild av de verkliga pensionskostnadernas variation efter anställningsåldern är det otvivelaktigt, att en låg anställningsålder minskar pensionskostnaden. — Förhandenvaron av pensionsförmåner hos vissa arbetsgivare medför således ofta eller nästan alltid en diskriminering av den icke helt unga arbetskraften (liksom av övrig handikappad arbetskraft). Denna diskriminering gäller såväl vid nyanställningar som vid befordringar. Ger man sålunda en 35-årig kvinna en viss löneförhöjning kommer i det nyss angivna exemplet arbetsgivarens merkostnad för pensionen att bli dubbelt så stor som motsvarande merkostnad för en 20-åring.

Den enda verkliga utvägen att undgå den nyss påtalade diskrimineringen och f. ö. det allmänt förekommande »pensionstänkandet» vore införandet av en allmän pensionsförsäkring. Varje slag av hittillsvarande former för pensionering genom arbetsgivare kommer nödvändigtvis att bilda handikapp för den icke helt unga arbetskraften, varigenom ett rationellt utnytt-

[1] Arbetsgivarandelen = total avgift — arbetstagarandelen (6 % av lönen).

jande av förefintliga arbetskraftsresurser försvåras ävensom en i sig själv sund rörlighet på arbetsmarknaden hindras. Man får hoppas, att arbetsmarknadsparterna ävensom statsmakterna tillräckligt beaktar denna omständighet, när man inom en nära framtid kommer in på realdiskussioner i pensionsfrågan.[1]

Löne- och anställningsnormer. Det är inte enbart de nuvarande formerna för tjänstepensionering, som bildar handikapp för den icke helt unga arbetskraften. Även andra företeelser på avtalsområdet måste komma in i bilden för att den nämnda arbetskraftens situation skall kunna förstås. Härvid blir det nödvändigt att stanna ett ögonblick vid gällande löne- och anställningsnormer.

Inom kollektivavtalsområdet tillämpas i stor utsträckning s. k. lagackord, i princip innebärande att vid ackordsarbete arbetslagens totala ackordsförtjänster fördelas inte efter de individuella arbetsinsatserna utan med samma belopp per arbetare. Det är givet, att man från arbetarnas sida i sådant fall är angelägen om att i arbetslagen endast medtas sådana arbetare, som förväntas hålla uppe den genomsnittliga förtjänsten. Härvid förutsätter man ofta — ibland på realistiska men ibland även på inbillade grunder — att äldre arbetare förmår prestera mindre än yngre, med påföljd att anställandet av äldre arbetare försvåras.[2] Även de i olika kollektivavtal ingående bestämmelserna om ålderstillägg, åldersgränser för erhållande av vissa förmåner m. m. verkar försvårande för anställandet av äldre arbetare bl. a. därigenom att man på såväl arbetsgivar- som arbetstagarhåll ofta har vissa förutfattade meningar om vad en arbetare i den och den åldern bör tjäna och att man med denna utgångspunkt hellre avstår från att anställa en äldre person än att anställa honom mot en såsom oskälig ansedd ersättning.

Motsvarande synpunkter kan verka hämmande även vid anställandet av äldre icke kollektivavtalsbunden personal (i första hand tjänstemän). För dessa kategorier kommer emellertid ytterligare moment in. Sålunda har man inom många områden synnerligen stereotypa anställningsformer, som bl. a. innebär att det kan vara praktiskt taget omöjligt att inom ramen av gällande avtal eller eljest förflytta en arbetstagare från en typ av arbetsuppgifter till en annan, eller att anställa en person som inte redan från unga år tjänstgjort inom någon viss »karriär». Även ur andra synpunkter verkar de stereotypa anställningsformerna irrationellt i fråga om den äldre arbetskraften; sålunda kommer sådan arbetskraft ofta att avkopplas från arbetslivet vid tidigare ålder än vad som strängt taget är nödvändigt. Typexempel utgör i detta avseende officerare, som av främst fysiska skäl pensioneras vid 50 à 55 års ålder men som vid rationellare anställningsformer skulle kunna vid nämnda ålder inplaceras i andra arbetsuppgifter inom

[1] Den nu arbetande utredningen om en allmän tjänstepensionering (ordförande generaldirektör Åkesson) väntas framlägga sitt betänkande inom det närmaste året. Likaså väntas 1951 års pensionsutrednings (ordförande expeditionschef Folke Ericson) arbete rörande de statsanställdas pensionering vara färdigt om något år.

[2] Jfr SOU 1948: 11, sid. 76.

statsverket för utnyttjandet av deras som regel betydande återstående arbetskraft. Personalorganisationernas och fackförbundens hittillsvarande attityder i sådana frågor som denna — innebärande bl. a. att omplaceringar i högre åldrar och höjda pensionsåldrar verkar hämmande ur rekryterings- och befordringssynpunkter för den yngre personalen — bör nog omprövas försåvitt den nuvarande diskrimineringen av den äldre arbetskraften i detta hänseende skall elimineras. Om inte genom annat kommer väl en sådan omprövning på personalhåll att bli nödvändig genom att förbundens medlemmar på grund av befolkningsutvecklingen kommer att så småningom bestå av övervägande äldre personer, vilkas intressen förbunden av ren självbevarelsedrift måste tillgodose mer än hitintills.

Utrymmet medger inte någon fullständigare beskrivning av alla de företeelser på avtalsområdet, vilka medverkar till att försvåra situationen på arbetsmarknaden för den inte helt unga arbetskraften. Exemplen kan emellertid mångfaldigas. Man får i detta sammanhang dessutom vara medveten om, att många av de förekommande avtalsbestämmelserna *formellt* icke alls behöver verka diskriminerande på den äldre arbetskraften men att bestämmelsernas tillämpning *i praktiken* på grund av bl. a. förekomsten av förutfattade meningar (se ovan) i många lägen innebär diskrimineringar. I viss utsträckning kan nog detta bero även på vederbörande person, som vid högre ålder söker anställning; en äldre persons stundom långtgående önskemål beträffande avtalens tillämpning och beträffande sättet för arbetets fullgörande m. m. kan säkert många gånger verka avskräckande på en arbetsgivare. Denna attityd från en äldre arbetssökandes sida förekommer kanske inte så ofta men synes irritera desto mer när den förekommer.

Undervisning. I det föregående har antytts att en persons ålder över en viss gräns kan verka som ett handikapp även i de situationer, då personen önskar erhålla viss skolning eller vidareutbildning. Sådana situationer inträffar t. ex. för mången kvinna, som efter ett antal år som hemmafru till följd av skilsmässa eller av mannens dödsfall eller iråkade sjukdom måste söka sig ut på arbetsmarknaden men som dessförinnan vill ha någon viss utbildning; inte sällan erfar hon då att hon är för gammal för att kunna vinna inträde vid ifrågavarande skola eller undervisningsanstalt. Motsvarande erfarenheter gör många personer, vilkas ursprungliga arbete på grund av konjunkturväxlingar eller den tekniska utvecklingen blir mindre efterfrågat och vilka vill skaffa sig någon viss omskolning för att kunna fylla en funktion på ett nytt område. Och samma erfarenhet gör personer, som först efter en del år ute på arbetsmarknaden inser att de skulle göra en bättre insats och få större trivsel inom ett nytt verksamhetsområde; hur många personer kan f. ö. välja sitt »rätta» verksamhetsområde före 25 års ålder?

En belysning av hur åldersproblem uppstår på grund av restriktiva intagningsbestämmelser vid skolor och undervisningsanstalter ger sammanställningen å nästa sida, där maximiåldern för intagning vid ett urval av skolor och anstalter framgår.[1]

[1] Uppgifterna grundar sig bl. a. på Svenskt yrkeslexikon (Arbetsmarknadsstyrelsen).

Skola e. dyl.	Utbildning till	För intagning på skolan fordras bl. a. en levnadsålder av högst
Barnmorskeläroanstalt	barnmorska	29 år
Brevbärarekurs[1]	brevbärare	23 år
Farmaceutiska institutet	receptarie	26 år
Folkskoleseminarium	folkskollärare	25 år (4-årskurs) 27 år (2-årskurs)
Förskoleseminarium	barnträdgårdslärarinna	30 år
Hemsysterskola	hemvårdarinna	i regel 30 år
Kammarskrivarekurs vid tullverket[1]	kammarskrivare	24 år
Konstfackskolan	teckningslärare	30 år
Konstfackskolan	textilkonstnär	34 år
Krigsflygskolan, m. m.	officer	22 år
Landsfiskalsutbildning	landsfiskal	25 år
Musikhögskolan	musiklärare, organist	25 år
Postassistentkurs[1]	postassistent	23 år
Postexpeditörskurs[1]	postexpeditör	23 år
Sjökrigsskolan, m. m.	marinintendent och -ingenjör	22 år
Småskoleseminarium	småskollärarinna	28 år
Socialinstitut	kurator, konsulent m. m.	33 år
Tandsköterskeskola	tandsköterska	26 år
Tandteknikerskola	tandtekniker	26 år
Telegrafassistentkurs[1]	telegrafassistent	22 år

Som en generell anmärkning till sammanställningen må nämnas, att vid åtminstone några av de anförda skolorna e. dyl. vissa möjligheter till dispens från reglerna om maximiålder vid intagning finns. I vilken utsträckning dispensmöjligheterna används har ej kunnat utrönas. — I detta sammanhang kan nämnas, att analoga maximiåldersbestämmelser även gäller vissa stipendier. Sålunda tillämpar exempelvis Fredrika-Bremerförbundet den regeln, att endast sökande mellan 18 och 35 år kan komma i fråga för stipendium för utbildning.

Varför har man vid så många undervisningsanstalter infört så låga maximiåldrar för de sökande? Orsaken därtill är inte lätt att finna, men man kan förmoda att oftast såväl pensionsåldersfrågan som de strikt följda karriärbestämmelserna har spelat in på ett avgörande sätt. Pensionsåldersfrågan har sannolikt ansetts ha betydelse därigenom, att en person efter genomgången utbildning förutsatts skola kunna tjänstgöra så många år i sitt yrke att han eller hon vid uppnådd pensionsålder skall få den för erhållande av hel pension uppsatta tjänstetiden (normalt 30 år). Och karriärföreskrifterna torde inverka på maximiåldersreglerna därigenom, att den såsom norm uppsatta kedjan av befordringstjänster e. dyl. skall efter genomgången skola etc. hinna genomlöpas under tiden fram till pensionsåldern. I någon mån har kanske även ekonomiska överväganden varit vägledande; en för staten eller verket dyrbar utbildning har ansetts böra erhålla så stor »förräntning» som möjligt i form av ett stort antal yrkesverksamma år. — I och för sig framstår de uppställda kraven om maximiåldrar som orimliga. Det orimliga i kraven synes dock strängt taget böra ledas tillbaka till sådana

[1] För personal inom resp. verk kan åldersgränsen förskjutas något uppåt.

brister i fråga om pensionsåldersbestämmelser, anställningsnormer o. dyl., som i det föregående beskrivits eller antytts.

Slutord. Den föregående framställningen har sökt visa, att det såväl ur samhällets som ur de enskilda individernas synpunkt vore befogat och önskvärt med en arbetsmarknadspolitik, som i högre grad än hittills möjliggjorde för och stimulerade den äldre och inte helt unga arbetskraften att erhålla sysselsättning på arbetsmarknaden. Likaså borde nuvarande hinder för en i och för sig ändamålsenlig omplacering av befintlig äldre arbetskraft undanröjas samt ökade möjligheter skapas för äldre personer att kvarstå i arbetslivet. F. n. förekommer emellertid betydande hinder för en sådan arbetsmarknadspolitik; de mera framträdande av dessa hinder utgörs av vissa irrationella faktorer, av existerande system för tjänstepensionering och folkpensionering, av vissa förekommande löne- och anställningsnormer samt av förefintliga regler om maximiåldrar för sökande till skolor o. dyl. Framställningen, som nödtvunget fått göras relativt rapsodisk och som medvetet innehåller en negativ snarare än positiv kritik, har syftat till att klargöra problemställningarna i det egentligen chockerande konstaterandet att levnadsåldern över en viss gräns är att jämställa med arbetsoförmåga och handikapp av annat slag. Skulle den äldre och icke helt unga arbetskraftens problem inte lösas genom en ändrad arbetsmarknadspolitisk inriktning, där såväl statsmakterna som arbetsmarknadens parter måste engagera sig, synes man kunna riskera att om några decennier det ekonomiska utrymmet för reformer m. m. på andra områden än åldringsförsörjningens minskar, och att en växande del av landets strängt taget arbetsföra befolkning blir att hänföra till kategorien partiellt arbetsföra. Det är författarens förhoppning att man inte skall behöva se framtiden an med detta mörka perspektiv för ögonen, utan att diskussioner och undersökningar i frågan kommer till stånd och att erforderliga åtgärder så snart ske kan vidtas av statsmakterna och arbetsmarknadsparterna.

Sociala frågor vid 1954 års vår-riksdag

Arbetsmarknadsfrågor

Proposition 61 behandlade *statstjänstemännens förhandlingsrätt*. I denna föreslogs att det s. k. auktorisationstvånget, dvs. Kungl. Maj:ts erkännande av sammanslutningar av statstjänstemän för erhållande av förhandlingsrätt, skulle slopas och ersättas med anmälningsplikt från organisationernas sida. 180 sådana sammanslutningar hade tillerkänts förhandlingsrätt och ytterligare ett 70-tal kunde göra anspråk på det, vilket tycktes visa att systemet endast var formellt och inte hade uppfyllt syftet att motverka organisationssplittring. Viss spärr skulle emellertid fortfarande finnas kvar och det föreslogs att förhandlingsrätt endast skulle tillkomma organisation som företrädde tjänstemän i alla de frågor varom förhandling skulle äga rum. Myndigheten skulle inte heller vara skyldig att förhandla med varandra över- eller underordnade organisationer för samma tjänstemän. Endast om den underordnade organisationen anmält att den icke vidare önskar förhandlingsrätt gentemot myndigheten är myndigheten skyldig förhandla med den överordnade organisationen eller vice versa. Andra lagutskottet tillstyrkte i sin helhet förslaget och riksdagen följde utskottet (skr. 132).

Förslag till ny *kommunal delegationslag* att gälla fr. o. m. den 1 januari 1955, framlades i prop. 67. Enligt gällande lag har kommun inte kunnat uppdra åt kommunal arbetsgivarorganisation (stadsförbundet, landskommunernas förbund eller landstingsförbundet), i vilken den är medlem, att med bindande verkan sluta kollektivavtal med eller på annat sätt reglera anställningsvillkoren för arbetstagare i kommunens tjänst. Varje överenskommelse, som sådan sammanslutning gjort, har endast varit preliminär i avvaktan på medlemmarnas ställningstagande. Utvecklingen har emellertid gått i den riktningen att dessa överlag tillstyrkt preliminärt träffade överenskommelser och i stadsförbundets stadgar infördes år 1951 en bestämmelse att medlem (stad) som inte följde träffad överenskommelse, uteslöts ur förbundet. I anslutning till förhandlingsrättskommitténs betänkande föreslog Kungl. Maj:t i propositionen rätt för kommun, som så vill, att befullmäktiga en central kommunal organisation att för kommunens räkning sluta kollektivavtal o. dyl. (extern delegationsrätt). I en motion (II: 520) yrkades avslag på propositionen. Konstitutionsutskottet tillstyrkte emellertid i sin helhet propositionen, vilket också blev riksdagens beslut (skr. 123).

I prop. 54 hemställdes om riksdagens ratificering av de av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1953 antagna rekommendationerna angående *minimiålder för tillträde till arbete under jord i kolgruva* (nr 96) och *skydd för arbetares hälsa på arbetsplatsen* (nr 97) samt akten

av år 1953 angående ändringar i ILO:s stadga. Då lagstiftningen på de berörda områdena i Sverige väl tillgodosåg vad som åtsyftades i rekommendationerna, ansågs anledning inte föreligga att vidta några åtgärder med anledning av dessa. Andra lagutskottet anslöt sig till vad departementschefen i propositionen yttrat. Riksdagen godkände utskottets utlåtande (skr. 120).

Vissa ändringar i *semesterlagen* framlades i prop. 46, som dock inte kom att behandlas av vår-riksdagen utan uppsköts till höst-riksdagen. Om propositionen godtas av riksdagen, kommer fr. o. m. den 1 januari 1955 till skillnad mot nu även sådan sjukdomstid som icke är föranledd av yrkesskada att bli semesterkvalificerande. Sjukdomstid som överstiger 90 dagar medräknas dock endast om sjukdomen föranletts av yrkesskada. Enligt gällande lag kan vidare arbetstagare tvingas godta semesters förläggning till sjukdomsperiod, såvida sjukdomen inte föranletts av yrkesskada. Propositionen föreslår ändring såtillvida att arbetstagarens samtycke fordras i sådana fall.

Enligt statsmakternas beslut år 1948 skulle *de privata, avgiftskrävande arbetsförmedlingsbyråerna* vara avskaffade vid utgången av år 1954. Deras antal har under årens lopp successivt minskat (några nya får inte tillkomma) men ännu återstår 31, samtliga med arbetsmarknadsstyrelsens tillstånd, som ges ett år i sänder. Enligt förslag i prop. 194 skall sådana byråer, som huvudsakligen förmedlar anställningar inom husligt arbete, sjukvård, hotell och restauranger m. m., få anstånd ytterligare 3 år, dvs. fram till den 1 januari 1958. Andra lagutskottet tillstyrkte förslaget, vilket också blev riksdagens beslut (skr. 240).

Riksdagen godkände också prop. 100 om vissa jämkningar i de vid 1952 års riksdag beslutade provisoriska bestämmelserna om *ersättning för arbete på obekväm arbetstid* (skr. 212).

Bostadsfrågor

Med anledning av statsverkspropositionen väcktes ett stort antal motioner som berörde bostadspolitiken. I motionerna I: 285 och II: 384 hemställdes att det statliga stödet till bostadsbyggandet från den 1 juli 1954 skulle utgå i form av löpande bidrag. I motionerna I: 383 och II: 489 föreslogs att tertiärlån skulle beviljas dels upp till 90 procent mot enbart inteckningssäkerhet, oavsett förvaltningsformen, dels upp till 100 procent för s. k. allmännyttiga företag mot kommunal borgen och dels upp till 95 procent för kooperativa eller enskilda företag mot kommunal borgen. I sistnämnda motioner väcktes därjämte förslag om övergång till kreditgarantisystem, höjning av tertiärräntan från 3 till 3,5 procent, sänkning av de provisoriska tilläggslånen att motsvara ett kapitalbelopp av 1 kr per kvm i stället för nu 2 kr samt — för att motverka den hyreshöjning som därigenom uppstår — en bottenförstärkning av familjebostadsbidraget. Statsutskottet avslog samtliga dessa motioner.

I motionen I: 257 föreslogs att en »generell fördjupning av egnahemslånet» skulle kunna ske och omfatta även bottenlånen i de fall en uppgörelse med de vanliga penninginrättningarna inte kunde komma till stånd. Likaså yrkades om en förlängning av amorteringstiden, då huset uppförts av sten eller likvärdigt material. Inte heller denna motions yrkande kunde statsutskottet biträda med tanke på den pågående kreditgarantiutredningen.

Riksdagen följde i allt utskottets utlåtande (skr. 294), vilket innebär att grunderna för bostadspolitiken i stort sett förblir desamma som under föregående budgetår. Såsom föreslogs i propositionen, kan dock fastighet som byggs med egnahemslån få ha en lägenhetsyta upp till 125 kvm mot tidigare ca 100 kvm.

I en interpellation (AK: 2) till socialministern riktades tre frågor rörande byggnadsverksamheten. Första frågan gällde vilka åtgärder som vidtagits för att stimulera och befrämja effektiv och kostnadsbesparande byggnadsverksamhet, den andra om socialministern ville ta initiativet till ett sammanförande av representanter för byggnadsmarknadens organisationer samt opartiska experter för att bättre avväga lönesystemets utformning och undanröja onödiga hinder för ett bättre utnyttjande av tekniska framsteg. Den tredje gällde om socialministern räknade med att snart kunna framlägga förslag till förenklingar i byggnadslagstiftningen och de kontrollbestämmelser som omgärdar byggnadsindustrin. I sitt svar framhöll socialministern att genom tillkomsten av statens nämnd för byggnadsforskning år 1953, tillfredsställande ekonomiska resurser har ställts till förfogande för rationaliseringsarbetet inom byggnadsindustrin. Något initiativ till förhandlingar mellan byggnadsmarknadens organisationer tänkte socialministern inte ta. Det torde helt överlämnas åt dem själva att förhandla om lönesystemets utformning. På den tredje frågan svarade socialministern att allt skulle göras som var möjligt för att förenkla byggnadsbestämmelserna. Bostadsbyggandet var i princip från januari 1953 undantaget byggnadsregleringen. En riktkvot på 50 000 lägenheter bestämdes då och fördelades på de olika länen. Om i länen fanns reellt utrymme för ett ökat byggande skulle så få ske. Resultatet hade emellertid blivit ett igångsättande som legat farligt nära den gräns de reala resurserna tillåtit varför bostadsbyggnadsverksamheten fått regleras över lånegivningen, vilket dock måste anses vara bättre än en reglering med igångsättningstillstånd.

I prop. 83 föreslogs *förlängd giltighet av hyresregleringslagen* med ett år fr. o. m. den 1 september 1954. Lägenheter i pensionärshem och s. k. pensionärslägenheter skulle dock vara undantagna från lagen, vilket sammanhänger med att fr. o. m. den 1 januari 1954 de nya reglerna om kommunalt bostadstillägg trädde i kraft. Beträffande ett av hyresregleringskommittén framlagt förslag till ändrat förfarande vid hyressättning i nybyggda hus ansågs i propositionen ställningstagandet tillsvidare böra anstå. I samband med propositionen väcktes ett antal motioner (I: 415, II: 530, I: 414 och II: 531). I dessa yrkades bl. a. att hyresregleringslagen gradvis skall avvecklas samt att lägenheter för åldringarna inte skall undantas från lagen.

Tredje lagutskottet tillstyrkte propositionen i sin helhet. Riksdagen godkände utskottets beslut (skr. 121).

Undantagandet av pensionärshemmen från hyresregleringen gav anledning till en interpellation (AK: 11). Det hade nämligen inträffat att efter den 1 januari 1954 då dessa lägenheter enligt 1953 års riksdagsbeslut undantogs från bestämmelserna om maximihyror vissa kommuner höjt hyran så att den inte täcktes av det kommunala bostadstillägget. Interpellanten frågade socialministern om dennes inställning därtill. I sitt svar meddelade denne att statsmakternas beslut inte var ämnat att försämra folkpensionärernas villkor. Om en kommun ansåg att hyran borde höjas så borde folkpensionärerna i sådana hus få full kompensation i form av höjt kommunalt bostadstillägg.

Utlänningsfrågan

Förslag om *ny utlänningslag* framlades i prop. 41. Detta innebär att den tidigare gällande tidsbegränsade utlänningslagen fr. o. m. den 1 juli 1954 ersätts med en permanent lagstiftning i syfte att skapa ökat rättsskydd för utlänningar i Sverige samt tillgodose trygghetsbehovet för politiska flyktingar och andra utlänningar som mera stadigvarande bosätter sig i landet. Kravet på tidsbegränsade uppehållstillstånd och arbetstillstånd bibehålls. Vid sidan härom skall emellertid finnas ett s. k. bosättningstillstånd, som icke skall vara tidsbegränsat eller beroende av konjunkturväxlingar och följaktligen medför större trygghet än eljest för utlänningen att få kvarstanna i riket. Stora krav på utlännings skötsamhet m. m. skall ställas vid behandling av frågor om bosättningstillstånd. Den som har bosättningstillstånd skall icke behöva ha särskilt arbetstillstånd. Uppehålls-, arbets- och bosättningstillstånd skall meddelas av den centrala utlänningsmyndigheten.

Utlänning skall enligt förslaget kunna *förvisas* av domstol ur riket om han begår brott (förvisningsbegreppet är en nyhet i den nya lagen). Tidigare fick länsstyrelsen besluta härom, vilket då kallades utvisning. *Utvisning* kan enligt förslaget komma till stånd i sådana fall då utlänningen underlåter att ärligen försörja sig och sin familj, är hemfallen åt alkoholmissbruk eller undandrar sig sina förpliktelser mot samhället. Om utvisning beslutar länsstyrelsen men utlänningen kan överklaga beslutet hos den centrala utlänningsmyndigheten genom besvär. Besvär över dess beslut anförs hos Konungen. Vid sin sida skall den centrala utlänningsmyndigheten ha en nämnd, utlänningsnämnden, som alltid skall höras då utlänning uppger sig vara politisk flykting. För att tillgodose de politiska flyktingarnas trygghetsbehov stadgas vidare i förslaget till den nya lagen att utlänning icke får avvisas, förpassas, förvisas eller utvisas till land, där han löper risk att bli utsatt för politisk förföljelse, och inte heller till land där han löper risk att bli sänd till ett sådant land, såvida han inte ådagalagt grov brottslighet eller utgör en allvarlig fara för säkerheten.

Med anledning av propositionen väcktes ett antal motioner (I: 393, I: 394 och II: 502, II: 503, II: 504). I dessa föreslogs bl. a. att arbetstillstånd skulle fordras även vid anställning i statens tjänst, att arbetsmarknadens intresseorganisationer alltid skall höras i arbetstillståndsärenden (och icke blott, som föreslogs i propositionen, i ärenden av principiell natur eller av större vikt) och att överklagande även av beslut om utvisning fortfarande skall ske hos Högsta domstolen eller åtminstone hos Regeringsrätten. Första lagutskottet avstyrkte samtliga motioner med undantag för den vari föreslogs skyldighet för utlänning att inneha arbetstillstånd även vid statstjänst. Riksdagen följde utskottet (skr. 155).

Nykterhetsfrågan

En plan över byggnads- och omläggningsarbeten som anses böra komma till stånd vid *statens alkoholistanstalt på Venngarn* de närmaste åren, framlades i prop. 87. Den innebär en omdisposition och upprustning av äldre byggnader samt tillkomsten av en ny vårdavdelning med 26 platser jämte personalbostäder. Kostnaderna beräknades till drygt 1 milj. kr. För budgetåret 1954/55 begärdes ett anslag på 362 000 kr till den första byggnadsetappen. Statsutskottet tillstyrkte förslaget, vilket också blev riksdagens beslut (skr. 177).

Ett av vår-riksdagens största ärenden, nämligen propositionen om den nya nykterhetsvårdslagstiftningen, behandlas i en separat artikel i nästa nummer av denna tidskrift.

Socialförsäkring

I prop. 66 föreslogs *höjning av blindtillägget* från 700 till 1 000 kr. Därjämte föreslogs ett nytt tillägg inom ramen för folkpensioneringen på 1 000 kr för andra än blinda som före 60 års ålder blivit så svårt invalidiserade att de kräver ständig tillsyn. Tillägget, som benämns v å r d t i l l ä g g, skall utgå när den sjuke vårdas i hemmet. Varken blind- eller vårdtillägget skall vara inkomstprövat eller räknas som inkomst vid prövningen av rätten till andra folkpensionsförmåner. Blindtillägget skall helt finansieras av statsmedel, medan däremot kommunerna skall bidra till vårdtilläggets finansiering. I två likalydande motioner (I: 401 och II: 514) yrkades att även vårdtillägget helt skall bestridas av statsmedel. Andra lagutskottet tillstyrkte propositionen i sin helhet vilket också blev riksdagens beslut (skr. 149).

I prop. 60 föreslogs att 1916 års olycksfallsförsäkringslag, 1929 års yrkessjukdomsförsäkringslag och 1918 års fiskarförsäkringslag fr. o. m. den 1 januari 1955 skulle avlösas av en *lag om yrkesskadeförsäkring*. Redan 1953 års vår-riksdag hade fattat beslut om att yrkesskadeförsäkringen skulle samordnas med den då beslutade allmänna sjukförsäkringen, och propositionen överensstämde med de riktlinjer som vid detta tillfälle dragits upp.

Förslaget innebär att personer som är både sjukförsäkrade och obligatoriskt yrkesskadeförsäkrade vid yrkesskada skall få ersättning från yrkesskadeförsäkringen först sedan samordningstiden utlöpt, dvs. först efter 90 dagar. Dessförinnan skall sjukhjälp utgå från allmän sjukkassa som vid annan sjukdom. Förutom vissa administrativa förenklingar blir resultatet härav att den enskilde snabbare kan erhålla sjukhjälp. Tidigare har nämligen prövningen huruvida sjukdomen eller skadan erhållits i arbetet tagit lång tid och skapat viss irritation. Denna förbättring motsvarades dock av en viss försämring eftersom den allmänna sjukförsäkringen stadgar 3 dagars karenstid, vilket de ovannämnda försäkringarna inte haft. Vidare hade läkemedel kostnadsfritt utgått till den sjuke eller skadade men på grund av samordningen skall denna förmån begränsas och endast utgå inom ramen för den läkemedelsreform som årets riksdag också tagit ställning till. Mera härom nedan.

Tidigare har arbetstagare som är medlem av arbetsgivarens familj undantagits från försäkringarna. Begränsningen föreslås nu skola slopas för sådana familjemedlemmar som blir obligatoriskt sjukpenningförsäkrade, dvs. hemmavarande barn över 16 år som arbetar för familjefaderns räkning. Samtidigt skall försäkringen också utsträckas att gälla den som för annans räkning utför arbete i det egna hemmet, t. ex. hemindustrins arbetare. (Dessa bestämmelser blir dock oftast av praktisk betydelse först efter samordningstidens utgång.)

Andra utvidgningar föreslogs också. De s. k. färdolycksfallen skall ersättas i större utsträckning än hittills, vilket också skall bli fallet när fråga är om sjukdom som orsakats av arbetet. Sålunda skall alla åkommor, som orsakats av arbetet genom inverkan av kemiska ämnen, strålningsenergi o. dyl., omfattas av försäkringen. Tidigare har detta endast varit fallet om ämnet funnits upptaget i en i lagen fastställd förteckning.

Som tidigare nämnts omfattas jämväl yrkesskadefallen under de första 90 dagarna av den allmänna sjukförsäkringen, vilket innebär att den försäkrade erhåller sjukpenning, läkarvård, resor, läkemedel och i förekommande fall barntillägg samt hempenning om den skadade vårdas på sjukhus. Härtill kommer emellertid för dessa också tandläkarvård, konstgjorda lemmar m. m. samt invalidränta, efterlevandelivränta och begravningshjälp. Efter de 90 dagarna träder yrkesskadeförsäkringen i stället, vilket i stort sett innebär att den skadade, så lång tid han är arbetsoförmögen, tillförsäkras samma sjukpenning, som han hade under de första 90 dagarna, dock längst till 67 års ålder. Först därefter reduceras sjukpenningen ned till det belopp som övriga erhåller fr. o. m. 91:a dagen i högst 730 dagar. Om arbetsförmågan är nedsatt med minst hälften utgår halv sjukpenning. Även yrkesskadeförsäkringen ger barntillägg samt hempenning vid sjukhusvård.

Om skada förorsakat förlust av arbetsförmåga under längre tid utgår livränta med viss procent av den skadades årliga arbetsförtjänst, beroende på hur nedsatt arbetsförmågan är. Vid helinvaliditet utgår ersättning med högst 11 000 kr, mot tidigare 6 600 kr per år, till dess den skadade fyllt 67 år.

Därefter reduceras livräntan med 1/4 av det belopp han dessförinnan erhållit.

I fråga om efterlevandeersättningar föreslogs en höjning av gällande belopp. Livränta till änka skall utgå med 1/3 av den avlidnes årliga arbetsförtjänst till dess hon fyllt 67 år, därefter med 1/4. Livräntan får dock inte överstiga 5 000 kr. Livränta till efterlevande barn har tidigare utgått endast till barn under 16 år. Åldersgränsen höjs till 21 år då barnet av studier eller annan orsak inte kan försörja sig. Med änka skall också förstås ogift kvinna med vilken ogift man sammanlevt under äktenskapsliknande förhållanden.

Även begravningshjälpen avses skola höjas, nämligen från 500 kr till 600 kr.

Enligt propositionen skulle möjlighet finnas för dem som inte omfattas av yrkesskadeförsäkringen att teckna frivillig försäkring som ett komplement till den allmänna sjukförsäkringen. Denna möjlighet skulle också stå öppen för arbetsgivare eller självständiga företagare att gälla såväl inom som utom arbetet. Likaså skulle också arbetstagare som omfattas av yrkesskadeförsäkringen, antingen enskilt eller kollektivt eller genom arbetsgivares försorg kunna erhålla försäkring att gälla utom arbetet. De ersättningsbelopp som kommer att utbetalas efter samordningstidens utgång skall begränsas till belopp som skulle gällt om skadan omfattats av den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen. I övrigt skall utgå livräntor, begravningshjälp, proteser o. dyl. som vid yrkesskada. Något statsbidrag till bekostnad av försäkringsförmånerna skall inte utgå men väl till kostnaden för administrationen enligt samma grunder som vid den obligatoriska försäkringen.

I samband med propositionen väcktes ett stort antal motioner (I: 404 och II: 518, I: 402 och II: 507, I: 405 och II: 517, I: 407 och II: 522, II: 519 samt II: 523). I dessa yrkades bl. a. att yrkesskadeförsäkringen t.v. icke skulle samordnas med allmänna sjukförsäkringen, om borttagande av karenstiden, bibehållande av det nuvarande familjetillägget, uppjustering av livräntan samt om möjlighet att byta ut livränta mot engångsbelopp. Likaså yrkades i ett flertal motioner att endast kvinna, som varit gift med den avlidne eller åtminstone hade barn med denne, skulle erhålla livränta.

Andra lagutskottet, som behandlade propositionen avstyrkte samtliga motioner och tillstyrkte förslaget. Detta blev också riksdagens beslut (skr. 218).

I en interpellation (AK: 10) tillfrågades socialministern om han ämnade vidta åtgärder för att åstadkomma en utjämning av skadeersättningarna för olycksfall i arbete, grundad på nuvarande inkomst- och levnadskostnader. I sitt svar framhöll socialministern att på 1940-talet utgick särskilda dyrtidstillägg av statsmedel på olycksfallsersättningarna. Dessa beräknades efter enhetliga procenttal och medförde alltså inte någon utjämning av skillnaden i ersättningsnivån vid nya och äldre olycksfall. De skadade fick fortfarande sina förmåner utmätta efter de regler som gällde då olycksfallet inträffade

och med hänsyn tagen till arbetsinkomstförhållandena året före. För att få till stånd en utjämning genomfördes vid 1950 års riksdag vissa procentuella tillägg, s. k. ersättningstillägg, på skador som inträffat före 1 januari 1949. 1953 års riksdag höjde ersättningstilläggen och beslöt att även inkludera olycksfall som inträffat under åren 1949 och 1950. Ersättningstilläggen differentierades på sådant sätt att den procentsats som tillämpas är högre ju längre tillbaka i tiden skadan ligger och ju svårare skadan är. Därigenom minskades spännvidden mellan ersättningar till äldre och yngre olycksfall men någon fullständig utjämning skedde inte. Inte heller gavs ersättningstilläggen retroaktiv verkan. I början av 1953 inkom riksförsäkringsanstalten med förslag till ett system med automatisk anpassning av livräntorna till växlingarna i den allmänna lönenivån, varvid kostnaderna skulle bäras av försäkringen. Till detta förslag tog regeringen inte bestämd ståndpunkt utan riksförsäkringsanstalten fick i uppdrag att fullfölja utredningen och senare inkomma med förslag. Detta hade emellertid ännu inte skett.

I samband med att 1953 års riksdag godkände förslaget om allmän sjukförsäkring uppdrog den riktlinjer för en läkemedelsreform. Dessa innebar att läkemedelsfrågan löstes fristående och endast i finansiellt hänseende anknöts till sjukförsäkringen. Vid årets riksdag framlades i prop. 163 ett detaljerat förslag avseende denna *läkemedelsreform*. Detta innebar att vissa läkemedel, varpå recept utfärdats av läkare, skall kostnadsfritt tillställas den sjuke vid särskilt angivna, långvariga och allvarliga sjukdomstillstånd. I andra fall skall vid sjukdom den försäkrade för läkemedel som ordinerats av läkare, åtnjuta nedsättning av priset med hälften av det belopp varmed priset överstiger 3 kr. Prisnedsättning erhåller även den som utan att omfattas av den allmänna sjukförsäkringen är i allmän eller enskild tjänst. Rabatten skall erhållas direkt vid inköpet varför någon omväg över sjukkassorna inte blir behövlig. Apoteken erhåller sedan av tillsynsmyndigheten (riksförsäkringsanstalten) vid överlämnande av recepten det belopp med vilket läkemedlen rabatterats. Patient, som ordineras kostnadsfri medicin, skall erhålla särskilt läkemedelskort som utfärdas av läkare och görs giltigt genom anteckning av den sjukkassa till vilken den försäkrade hör.

Av kostnaderna, som beräknades till ca 34 milj. kr, föreslogs staten svara för ca 6 milj. kr motsvarande 1 kr 15 öre per sjukkassemedlem. Återstoden skall fördelas på de sjukförsäkrade och arbetsgivarna. De senare har att erlägga ett belopp som utgör 0,1 procent av den under ett år utbetalade lönesumman.

Med anledning av propositionen väcktes ett stort antal motioner (I: 506 och II: 647, I: 483 och II: 632, I: 484 och II: 630, I: 507, II: 603, II: 631, II: 646). I dessa yrkades bl. a. att all medicin skulle erhållas kostnadsfritt, att priskontroll skulle införas på läkemedel, om förstatligande av apoteksnäringen och slopande av karensbeloppet. Andra lagutskottet biföll propositionen, vilket också blev riksdagens beslut (skr. 336).

Andra propositioner som hade samband med den allmänna sjukförsäkringen och yrkesskadeförsäkringen var propositionerna angående *uppbörd*

av sjukförsäkringsavgifter och avgifter till yrkesskadeförsäkringen (nr 189) och *skyldighet för arbetsgivare att även lämna uppgift om anställningens upphörande* (nr 196) samt propositionen angående *ändring i lagen om allmän sjukförsäkring* (nr 195). Den sistnämnda behandlar — förutom avräkningsförfarandet — hur statsbidraget till sjukkassorna skall beräknas och i den förstnämnda föreslås att de försäkrade skall erlägga avgifterna via skattsedeln. Samtliga propositioner godkändes av resp. utskott, vilket också blev riksdagens beslut (skr. 262/344, 275 och 345).

Ett förslag till lag om *moderskapshjälp* inom sjukförsäkringens ram godkändes också av riksdagen (prop. 144). En redogörelse för beslutets innebörd kommer att lämnas i nästa nummer av denna tidskrift.

Socialvård

För vård av bildbara sinnesslöa finns grundläggande bestämmelser i en lag av år 1944. Genom denna infördes skolplikt för bildbara sinnesslöa samt skyldighet för dem att underkasta sig viss praktisk utbildning efter skoltiden till dess de fyllt 21 år. Ansvaret för denna vård av bildbara sinnesslöa mellan 7 och 21 år tillkommer landstingen eller fristäderna. För andra kategorier sinnesslöa (vuxna bildbara samt obildbara av alla åldrar) finns ej någon lagstiftning med undantag för svårskötta, asociala och psykopatiska sinnesslöa på vissa statliga anstalter, vilka lyder under sinnessjuklagen. På grundval av 1951 års sinnesslövårdsutrednings betänkande (som i mycket bygger på 1946 års sakkunnigas förslag) framlades i prop. 26 förslag om *lagstiftning rörande bildbara och obildbara psykiskt efterblivna i alla åldrar.* Lagförslaget innebar att landstingen görs till huvudmän för vården av samtliga sinnesslöa med undantag för svårskötta och asociala, vilka liksom hittills i regel skall omhändertas genom statens försorg. Landstingen skall göra upp en särskild vårdplan för vårdens ordnande, vilken skall underställas Kungl. Maj:t för godkännande. Dessutom skall landstingen utse en styrelse för sinnesslövården, benämnd centralstyrelsen. Denna skall i vissa fall avgöra intagningen till och utskrivningen från anstalterna. Till ordförande skall länsstyrelsen utse lagfaren person som bör vara domare.

Undervisningen och vården av de efterblivna (i lagförslaget har ordet sinnesslö försvunnit och ersatts med psykiskt efterbliven) skall vara kostnadsfri för den som ej fyllt 21 år. I de fall folkpension, barnbidrag eller särskilt barnbidrag utgår skall dock landstinget äga rätt att uppbära detta. För vuxen skall avgifter erläggas, något som i praktiken inte torde bli så betungande för den vårdnadsberättigade eftersom han i regel torde uppbära något slag av folkpension.

Anstalter som meddelar undervisning skall benämnas *särskolor,* som såväl kan vara internat som externat. Externat skall alltid finnas i städer med mer än 25 000 invånare. Särskilda former av internat skall vara a) småbarnshem med förskola, b) skolhem, som lämnar praktisk och teoretisk

undervisning samt c) yrkeshem, som ger yrkesundervisning efter undervisningen i skolhem. I anslutning till särskola skall dessutom finnas observationsavdelning. Anstalter som inte meddelar undervisning benämns *vårdanstalter* och skall vara a) arbetshem för arbetsföra efterblivna som erhållit undervisning i särskola men är ur stånd att ta vård om sig själva, b) ålderdomshem för efterblivna som vårdats på arbetshem men inte längre är arbetsföra, c) vårdhem för efterblivna barn som inte varit lämpade för särskoleundervisning samt d) vårdhem för höggradigt efterblivna vuxna som inte kan vårdas på annat sätt. Dessutom skall möjligheter till öppen vård med övervakning intensifieras och hjälpklassundervisningen breddas. Andra lagutskottet tillstyrkte med blott smärre förändringar förslaget, vilket också blev riksdagens beslut (skr. 239).

Samma utskott tillstyrkte och riksdagen godkände (skr. 75) prop. 29 om att allmänt och särskilt barnbidrag samt bidragsförskott från 1 juli skall kunna utgå för nomadbarn även under tid de vistas i nomadskola.

Kurser för *utbildning av terapeuter inom sinnessjukvården* föreslogs i prop. 82. Kostnaden beräknades till 72 500 kr vilket statsutskottet tillstyrkte och riksdagen beviljade (skr. 166).

Med anledning av fallet Monica Müller riktades två interpellationer till inrikesministern och socialministern (AK: 17). Den första gällde vissa förhållanden i samband med verkställigheten av domen, den andra huruvida man kunde inskränka möjligheten att förflytta barn som överlämnats till fosterhem. I den senares svar framhölls att barnavårdskommittén hade i uppgift att göra en översyn av barnavårdslagstiftningen och i samband därmed också fått i uppdrag att utreda frågan om åtgärder för att förhindra olämpliga förflyttningar av fosterbarn. Kommittén hade övervägt att uppta frågan till särskild behandling i förtur men avstått därifrån då ett sådant förfarande skulle avsevärt fördröja kommitténs övriga arbete. Vidare nämnde socialministern att i väntan på barnavårdskommitténs förslag, socialstyrelsen i mars 1954 framlagt ett förslag som syftar till att skapa garantier för att verkställigheten äger rum under så skonsamma former som möjligt för barnet. Bl. a. bör alltid läkares utlåtande inhämtas om följderna av överflyttningen för barnets psykiska hälsa. Förslaget är f. n. föremål för remissbehandling.

Sociala frågor i övrigt

Med anledning av 1953 års utredning angående stöd åt nykterhetsorganisationer och ungdomsvårdande sammanslutningar framlade Kungl. Maj:t i prop. 156 förslag om *statlig hjälp till utbildning av ungdomsledare, till instruktörsverksamheten inom ungdomsarbetet m. m.* Med de föreslagna åtgärderna ville man framför allt söka leda ungdomen in på sundare banor. 1944 års nykterhetskommitté hade i sina undersökningar visat att alkoholmissbruket inte uppträdde slumpvis i vilka ungdomskategorier som helst

utan i stor utsträckning var koncentrerat till vissa grupper. Sålunda löpte ungdomar från ofullständiga hem större risk än genomsnittet att förfalla till alkoholmissbruk medan ungdom som var föreningsansluten, utövade idrott, bedrev fritidsstudier etc. tycktes löpa mindre risk än andra.

Förslaget innebär att sammanslutningar och organisationer som redovisar mer än 3 000 medlemmar och som önskade ikläda sig huvudmannaskapet för en kurs avsedd att utbilda ungdomsledare, skall kunna erhålla statsbidrag härtill (regionala kurser). Organisationer med mindre medlemsantal skall kunna sluta sig samman för ändamålet för att bli berättigade till statsbidrag. Vissa kurser skall vid sidan härav drivas i skolöverstyrelsens regi (centrala kurser). På kurserna skall vissa fastställda huvudämnen göras obligatoriska, så att de kan göras gemensamma för ungdomsledare tillhörande olika organisationer. Obligatoriska ämnen skall bli livsåskådningsfrågor, psykologi, pedagogik, hälsolära, samhällslära, alkoholfrågan och sexualfrågan. Bland övriga ämnen, s. k. övningsämnen, skall förekomma talteknik, musik och idrott. Statsbidraget skall utgöra 10 kr per dag och deltagare förutom resekostnader. Anslaget ställs till skolöverstyrelsens disposition, vilken myndighet skall fördela anslaget. Kostnaden för budgetåret 1954/55 beräknades till 382 000 kr, vilket anses räcka till 100 regionala kurser (lägst 2 och högst 5 dagar) samt 30 centrala kurser (lägst 6 och högst 12 dagar).

Propositionen innebar också förslag om statligt stöd åt ungdomens fritidsverksamhet. Fritt och frivilligt organiserade grupper, fritidsgrupper, som särskilt inriktar sin verksamhet på den s. k. föreningslösa ungdomen skall erhålla statligt stöd. Även ensamstående grupper med ett relativt lågt deltagarantal blir föremål för stödåtgärder, vilket särskilt för landsbygdens del är av stor betydelse. Rätt till statsbidrag, förmedlat genom skolöverstyrelsen, får de grupper som sysslar med exempelvis litterära studier, musik, amatörteater, målning och schack, däremot inte grupper som bedriver religiös eller politisk propaganda eller tillhör organisation som redan erhåller statsbidrag, såsom idrottsföreningar anslutna till Sveriges idrottsförbund. Högsta ålder för bidragsberättigad medlem skall vara 25 år. Kostnaderna beräknas till 1 milj. kr.

Även förslag om stöd till ungdomsidrotten framlades i propositionen. För detta ändamål begärdes 350 000 kr att fördelas bland klubbar och föreningar som söker stimulera ungdomens intresse för den icke alltför tävlingsbetonade idrotten, dvs. sport och friluftsliv. Av den föreslagna summan beräknades 250 000 kr gå till den organiserade idrottsrörelsen samt 100 000 kr till andra föreningar som även har sport och idrott på sitt program.

Samma proposition föreslog också statsbidrag till instruktörer inom ungdomsarbetet till ett antal av högst 32. Av dessa skall högst 24 vara verksamma inom organisationer utanför den organiserade idrottsrörelsen och högst 8 inom denna. Staten skall bidra med 3/4 av instruktörernas årslön, dock högst 9 000 kr. För ändamålet begärdes 302 000 kr.

För att underlätta fritidsverksamheten och stödja ungdomens förenings-

liv begärdes också anslag till utrustning av vissa föreningslokaler med 250 000 kr och bidrag till verksamheten vid hemgårdar med 75 000 kr.

Med anledning av propositionen väcktes ett antal motioner (I: 519, I: 520, I: 486 och II: 625, II: 650, II: 651, II: 662, I: 522 och II: 663, II: 664). Bl. a. yrkades avslag på propositionen av motionärer som ansåg att ett samhälleligt ingripande på området var omotiverat och innebar »ett underskattande av ungdomens ansvarskänsla». Enligt andra motionärers uppfattning borde idrottsrörelsen med hänsyn till sin stora omslutning tilldelas en större roll i sammanhanget samt de centrala kurserna slopas. Särskilda utskottet avslog eller lämnade motionerna utan bifall samt biföll propositionen. Riksdagen följde utskottet (skr. 315).

I samband med statsverkspropositionens femte huvudtitel väcktes även vissa motioner, bl. a. om ökat anslag för att få flera frivilliga övervakare inom barnavården samt om höjning av övervakararvodena från 6 till 10 kr per månad (I: 281 och II: 374), om kontant lön vid sidan om naturaförmånerna för husmödrarna vid inackorderingshemmen (II: 3), om att landsting skall överta primärkommunernas utgifter för utbildning av partiellt arbetsföra (I: 358 och II: 400) samt om skattefrihet för dessa utbildningsbidrag (II: 126). Statsutskottet avstyrkte motionerna.

En översikt över statens utgifter för sociala ändamål 1954/55 har lämnats i Soc. Med. 1954: 2, sid. 101.

J. E.

Anmälan om yrkesskada och yrkesskadestatistiken

Utredningen angående sjukförsäkrings- och yrkesskadestatistiken m. m.[1] har den 6 juli till chefen för socialdepartementet avgett delbetänkande med förslag angående anmälan om yrkesskada samt riktlinjer för den officiella yrkesskadestatistiken.

Utredningen har i sitt arbete haft att ta hänsyn till den av statsmakterna beslutade samordningen mellan sjukförsäkringen och yrkesskadeförsäkringen. Samordningen innebär att personer, som är både sjukförsäkrade och yrkesskadeförsäkrade, i händelse av yrkesskada skall uppbära ersättning från yrkesskadeförsäkringen först sedan en viss tid, den s. k. samordningstiden, gått till ända. Under denna tid, som alltså kommer att fungera som karenstid för yrkesskadeförsäkringen, skall sjukhjälp utgå från allmän sjukkassa enligt sjukförsäkringslagens bestämmelser på samma sätt som vid sjukdom i allmänhet. Samordningstiden skall omfatta 90 dagar. Då skadan orsakats av olycksfall, räknas samordningstiden fr. o. m. dagen efter olycksfallsdagen och vid yrkessjukdom fr. o. m. dagen efter den dag, då skadan yppades. Om en yrkesskada medför rätt till livränta, skall dock samordningstiden upphöra senast den dag livränterätten inträder.

[1] Se Soc Medd. 1954: 4, sid. 243.

Eftersom praktiskt taget hela befolkningen kommer att omfattas av den allmänna sjukförsäkringen, blir samordningsreglerna tillämpliga vid så gott som alla yrkesskador. Om en yrkesskada emellertid drabbar t. ex. en här i riket bosatt men ej mantalsskriven utlänning, faller skadan utanför sjukförsäkringens ram. I så fall skall yrkesskadeförsäkringen gripa in redan från början. Under de 90 första dagarna erhåller därvid den skadade samma förmåner från yrkesskadeförsäkringen som han skulle ha åtnjutit från sjukförsäkringen, därest han omfattats av denna. Först därefter skall ersättning utgå med tillämpning av yrkesskadeförsäkringens regler.

För att ge en uppfattning om yrkesskadornas omfattning kan nämnas att år 1950 totalantalet yrkesskadefall i landet uppgick till ca 300 000. Av dessa beräknas efter samordningen ca 9/10 komma att slutregleras av sjukkassorna medan den återstående tiondelen skulle komma på försäkringsinrättningarna, dvs. riksförsäkringsanstalten och de ömsesidiga bolagen.

Enligt nu gällande bestämmelser angående arbetsgivarnas anmälningsskyldighet skall alla skadefall som föranlett eller kan antas föranleda ersättning från försäkringsinrättning anmälas till den försäkringsinrättning där arbetsgivaren har försäkrat för olycksfall i arbete. Då fråga är om skadefall, som föranleder ersättningar i form av sjukpenning, livränta eller begravningshjälp, skall dessutom ett exemplar av anmälan inges till vederbörande yrkesinspektör.

Efter samordningen mellan sjuk- och yrkesskadeförsäkringen behövs arbetsgivares anmälan för skaderegleringen, med vissa undantag där den skadade icke är försäkrad i allmän sjukkassa, endast för de fall som har en sjuktid överstigande 90 dagar eller dessförinnan ger rätt till livränta. Sjukkassan behöver för utbetalning av ersättningar när det gäller yrkesskadefall endast läkarintyg eller motsvarande uppgifter i enlighet med vad som gäller för kassans utbetalningar vid sjukfall i allmänhet.

Med hänsyn till den vitala betydelse arbetsgivarnas anmälan har för bl. a. arbetarskyddsverksamheten, har utredningen ej ansett sig böra föreslå, att anmälningsskyldigheten inskränks till att avse endast de fall som kommer under yrkesskadeförsäkringsinrättningarnas prövning.

Utredningen föreslår att arbetsgivaren skall vara skyldig avge anmälan om alla skadefall, som föranleder utgivande av sjukpenning eller hempenning enligt sjukförsäkringslagen eller livränta eller begravningshjälp enligt yrkesskadelagen. Denna bestämmelse avser de fall då den skadade är sjukförsäkrad i allmän sjukkassa, och anmälan skall då inges till sjukkassan i två exemplar. Av dessa skall kassan omedelbart översända det ena till vederbörande yrkesinspektör inom yrkesinspektionen samt det andra till riksförsäkringsanstalten så snart skadefallet slutreglerats vid sjukkassan. Har skadefallet icke slutreglerats inom 75 dagar efter den dag olycksfallet inträffade eller yrkesskadan yppades, skall kassan emellertid snarast möjligt efter den 75:e dagen översända anmälan till den försäkringsinrättning som har att utge ersättning i anledning av skadan. I det sistnämnda fallet skall kassan dessutom samtidigt med att anmälan insänds bifoga vissa

kompletterande uppgifter om bl. a. den skadades familjeförhållanden, anställnings- och löneförhållanden samt av kassan anskaffat läkarintyg.

Är den skadade icke försäkrad i allmän sjukkassa, t. ex. här i riket arbetande men icke mantalsskriven utlänning, skall arbetsgivaren insända anmälan till yrkesskadeförsäkringsinrättningen, avseende alla skadefall som föranlett eller kan antas föranleda utgivande av ersättning.

I samtliga fall där arbetsgivaren föreslås få anmälningsskyldighet skall ett exemplar av anmälan överlämnas till skyddsombudet på platsen om sådant finns utsett. Vid sådana lindrigare skador för vilka icke anmälningsskyldighet föreligger skall skyddsombudet underrättas av arbetsgivaren om skadefallet.

I fråga om yrkesskadestatistiken föreslår utredningen väsentliga omläggningar fr. o. m. 1955. Enligt utredningens mening bör statistiken, bättre än vad som nu är fallet, kunna tillgodose arbetarskyddsverksamhetens behov av aktuella uppgifter. Sålunda föreslås att det utarbetas dels en kvartalsstatistik, dels en årsstatistik över yrkesskadorna. Statistiken skulle omfatta såväl de av sjukkassorna som av försäkringsinrättningarna reglerade skadefallen. För försäkringstekniska behov skulle därjämte utarbetas en statistik över enbart de skadefall som regleras av yrkesskadeförsäkringsinrättningarna. I samband härmed föreslås att de hittills publicerade femårsberättelserna över olycksfall i arbete nedläggs och bearbetningen av olycksfallsstatistiken för åren 1952, 1953 och 1954 avkortas för att inte försena den nya statistiken.

Den föreslagna kvartalsstatistiken beräknas vara färdig för publicering ca 5 månader efter det kvartal den avser och årsstatistiken ca 1 1/2 år efter redovisningsåret. Den för försäkringstekniska behov föreslagna statistiken beräknas bli färdig ytterligare ett år senare. Anledningen till att statistiken icke kan färdigställas tidigare än vad som här angetts är att statistiken skall grundas på arbetsgivaranmälan, och den centrala bearbetningen kan icke påbörjas förrän anmälningarna inkommit till riksförsäkringsanstalten. Årsstatistiken, som i motsats till kvartalsstatistiken även skall redovisa frekvenstal baserade på uppgifter om inträffade olycksfall och arbetsmängd, fördröjs dessutom av att den icke kan färdigställas förrän flertalet yrkesskador slutreglerats och uppgifter om arbetsmängd erhållits för redovisningsåret. Uppgifterna om arbetsmängd avseende arbetsgivare som är försäkrade i riksförsäkringsanstalten framkommer i samband med avgiftsdebiteringen, och debiteringen är icke avslutad förrän ca ett år efter det år uppgifterna avser.

Vid uppgörandet av sina förslag har utredningen samrått med arbetarskyddsnämnden, som är ett gemensamt organ för Arbetsgivareföreningen och LO i syfte att verka för en effektivering av arbetarskyddet. De föreslagna anmälningsformulären har utarbetats så att de kan tjäna som underlag för det lokala skyddsarbetet vid företagen och gagna arbetarskyddsnämndens syften.

A. N—t

Kortare meddelanden

Socialstyrelsens förslag angående förflyttning av barn. I en skrivelse till socialdepartementet den 8 mars 1954 har socialstyrelsen framlagt ett förslag, som bl. a. avser att genom ändring eller komplettering av föreskrifterna rörande förfarandet vid verkställighet av domstols eller utsökningsmyndighets beslut om förflyttning av barn skapa garantier för att verkställigheten äger rum under så skonsamma former som möjligt för barnet.

I skrivelsen anför socialstyrelsen. Förflyttning av barn med anlitande av utsökningsmyndighet förekommer antingen på grund av domstols lagakraftvunna dom, vari förordnats rörande vårdnaden om ett barn, eller på grund av utsökningsmyndighets utslag i summarisk process, varigenom en person förpliktats att överlämna barn till annan. I förra fallet tillämpas 38 § och i det andra det i 191 § utsökningslagen stadgade handräckningsförfarandet. Härtill kommer det i 20 kapitlet 10 § föräldrabalken angivna fall, enligt vilket domstol i mål eller ärende som angår vårdnaden äger att för tiden intill dess laga kraft ägande dom eller beslut föreligger förordna därom efter vad som finns skäligt. Ehuru ett sådant förordnande när som helst kan återkallas, går det likväl i verkställighet lika med laga kraft ägande dom. Även i detta fall kan följaktligen en tillämpning av 38 § utsökningslagen komma i fråga.

Enligt rättspraxis är de lagliga vårdnadshavarna icke ovillkorligen berättigade att få till sig återlämnat barn, som omhändertagits av fosterföräldrar. Beträffande barns skiljande från fosterhem har i svensk rätt sedan länge ansetts gälla, att handräckning för utlämnande även till laglig vårdnadshavare i regel icke meddelas, om barnet är över 15 år och motsätter sig överflyttningen. I rättsfallet NJA 1953, sid. 262 — där talan fördes vid domstol i två olika fall med yrkande att en nära 13 respektive över 14 år gammal finsk flicka skulle återlämnas till sina naturliga föräldrar — fann HD att det angivna hindret mot handräckning efter omständigheterna i det särskilda fallet måste anses tillämpligt även beträffande barn som närmar sig sagda ålder samt att med hänsyn till vad som i de föreliggande fallen upplysts om flickornas psykiska beskaffenhet och faran av en förflyttning överflyttning icke borde ske mot deras vilja. Till stöd för att överflyttning ej borde ske mot barnets vilja åberopade HD i ett motsvarande fall (NJA 1951, sid. 177, som avsåg en över 12 år gammal finsk flicka och där talan också fördes vid domstol) den allvarliga fara för barnets psykiska hälsa som förelåge om barnet i sin ömtåliga ålder med tvång återfördes till modern. I praxis har man vidare tagit hänsyn till om barnet, efter att vid späd ålder ha omhändertagits av fosterföräldrar, därefter hos dem åtnjutit god omvårdnad liksom till om sökanden eller käranden äger förutsättningar för att bereda barnet tillfredsställande vård. I rättsfallet NJA 1948, sid. 442 avslogs sålunda ett vid domstol väckt yrkande om utlämnande av fosterbarn till dess lagliga vårdnadshavare på den grund att barnet hos fosterföräldrarna erhållit god vård och uppfostran och att den lagliga vårdnadshavaren ådagalagt ringa intresse för barnet och icke ens genom besök i fosterhemmet gjort sig underrättad om hur barnet blivit skött. I detta sammanhang må också framhållas rättsfallet NJA 1951 sid. 682, där HD visserligen beviljade begärt förordnande om handräckning för utfående av en 5 år gammal flicka vid namn Elisabet från fosterföräldrar men i sin motivering närmare utvecklade vissa principiella synpunkter på frågan om en begränsning av den lagliga vårdnadshavarens rätt att bestämma över barnet. HD uttalade härvidlag följande: »Överflyttning av ett barn till ny miljö och till vårdnadshavare som barnet ej närmare känner kan i och för sig ofta innebära viss risk för barnets sunda utveckling. När fråga uppkommer att av sådan anledning begränsa en laglig vårdnadshavares rätt att bestämma över barnet måste emellertid varsamhet iakttagas. Vid bedömande av riskens storlek blir främst barnets ålder och

utvecklingsgrad, dess psykiska tillstånd samt förhållandena i det hem dit det skall överflyttas av betydelse. Ett själsligt normalt barn i Elisabets ålder har i allmänhet stor förmåga att anpassa sig efter även ganska genomgripande förändringar i miljö och uppväxtförhållanden.» Slutligen må här anmärkas rättsfallet NJA 1949, sid. 32, där handräckning enligt 191 § utsökningslagen för barnets överlämnande till dess lagliga vårdnadshavare inte meddelades under åberopande av att barnet överlämnats till fosterföräldrarna enligt avtal, att barnet sedan dess hos dem åtnjutit vård och uppfostran samt att någon anmärkning mot fosterföräldrarnas sätt att förese barnet ej framställts.

I fall, då domstol eller överexekutor förordnat om barns förflyttning och den som har barnet i sin vård eller barnet självt icke frivilligt ställer sig förordnandet till efterrättelse, aktualiseras verkställighet genom utsökningsmyndighetens försorg. Några särskilda bestämmelser om själva förfarandet finns ej. Enligt 38 § utsökningslagen ankommer det på överexekutor att förordna om sättet för verkställigheten, och överexekutor äger därvid förelägga den tredskande vite. Då frågor om överlämnande av barn mestadels förekommit i summarisk process, har man emellertid i praxis generellt varit benägen för att uppdra åt utmätningsman att lämna handräckning för barnets återfående. Huruvida vitesföreläggande må ifrågakomma vid verkställighet av utslag i summarisk process anses tveksamt.

I allmänhet torde verkställigheten tillgå så, att utmätningsmannen i sällskap med sökanden eller ombud för denne inställer sig på den plats där barnet vistas och tillser, att barnet överlämnas till sökanden eller ombudet. Om utmätningsmannen möter motstånd, är han i princip berättigad att använda det våld som är nödigt till motståndets övervinnande och påkalla bistånd av polismakten. Med hänsyn till den fara för barnets psykiska hälsa som användande av våld medför synes numera icke sällan förekomma, att utmätningsmannen rådgör med barnavårdsnämnden på platsen om bästa sättet att verkställa överflyttningen. I praxis har domstol också i samband med förordnande om handräckning för överlämnande av barn föreskrivit, att det skall ankomma på utmätningsmannen att efter samråd med barnavårdsnämnden och i förekommande fall vederbörande barnavårdsman vidta sådana åtgärder, att överflyttningen må kunna ske under så gynnsamma betingelser för barnet som möjligt (NJA 1950 C 730). I ömtåliga fall synes icke sällan representant för barnavårdsnämnden närvara vid själva förrättningen; det har även hänt att läkare tillkallats.

Om man bortser från den ändring i laga kraft ägande dom eller beslut, som undantagsvis kan vinnas med anlitande av extraordinära rättsmedel, är det kännetecknande för en sådan dom eller ett sådant beslut att den prövade saken blivit slutgiltigt avgjord. Har domstol i dom, som vunnit laga kraft, förordnat om barns överlämnande från fosterföräldrar till dess lagliga vårdnadshavare, är verkställighet sålunda i princip ofrånkomlig. I vad mån ett uppskjutande av verkställigheten må äga rum i fall då barnet av denna skulle lida psykisk skada är en öppen fråga; såvitt socialstyrelsen har sig bekant föreligger icke något avgörande i saken från HD:s sida. Helt annorlunda förhåller det sig däremot med ett handräckningsutslag enligt 191 § utsökningslagen eller ett beslut av domstol jämlikt 20 kapitlet 10 § föräldrabalken. Handräckningsutslaget utesluter inte att vårdnadsfrågan även prövas av domstol, och ehuru överexekutors utslag går i verkställighet utan hinder av att det icke vunnit laga kraft, må vid överklagande högre instans förordna om inhibition. Vad beträffar verkställighet av domstols beslut jämlikt den i föräldrabalken angivna bestämmelsen måste verkställigheten återgå eller upphävas, om underrätten eller högre rätt återkallar förordnandet eller i domen fattar ett annat avgörande om vårdnaden än vad som skett i det interimistiska beslutet.

Ehuru såväl domstolarna som utsökningsmyndigheterna vid de avgöranden varom här är fråga i betydande utsträckning beaktat farorna för barnet av en förflyttning från fosterhemmet till dess lagliga vårdnadshavare, har det likväl ej kunnat undvikas, att det inträffat fall av sådana förflyttningar, som lett till svåra psykiska skadeverkningar för barnet. Styrelsen finner det därför påkallat att man i avbidan på barnavårdskommitténs förslag till ny

barnavårdslagstiftning, vari bland annat frågan om barns förflyttning från fosterhem kommer att behandlas, söker komma till rätta med problemet genom att inom utsökningsförfarandet skapa bättre garantier för tillvaratagandet av barnets bästa.

Ovan har framhållits, att frågor om överlämnande av barn från fosterföräldrar till dess lagliga vårdnadshavare mestadels förekommit i summarisk process. Det ligger i detta förfarandes natur, att de omständigheter som i det enskilda fallet är av betydelse för vårdnadsfrågans bedömande i allmänhet icke blir föremål för samma grundliga och allsidiga prövning som inom det allmänna rättegångsförfarandet. Härmed sammanhänger, att det står den i ett handräckningsmål tappande parten öppet att väcka talan om saken vid domstol. Eftersom det i praktiken ganska sällan förekommer, att parterna underkastar saken ett förnyat övervägande av domstol, är det enligt socialstyrelsens mening angeläget att tillse, att den fara för barnets psykiska hälsa som en överflyttning kan medföra blir föremål för en noggrann prövning inom den summariska processen. Garanti härför skulle vinnas, om överexekutor framdeles icke ägde förordna om handräckning enligt 191 § utsökningslagen för överlämnande av barn utan att utlåtande föreligger i målet från läkare om vilka följder överflyttningen kan få för barnet med avseende på dess psykiska hälsa. Att avgörandet härigenom skulle komma att fördröjas kan inte tillmätas någon större betydelse, då kravet på snabbhet i förfarandet i allmänhet icke kan anses särskilt framträdande i utsökningsmål av den natur varom här är fråga och i vart fall måste stå tillbaka för intresset att undvika överflyttningar, som leder till psykiska skadeverkningar för barnet. Lämpligen bör det ankomma på länsstyrelsen att på framställning härom av överexekutor förordna lämplig läkare, företrädesvis barnpsykiater eller barnläkare, att mot arvode utföra den ifrågavarande undersökningen, och i avbidan på resultatet av denna får med utslaget anstå.

Med hänsyn till de allvarliga följder som redan en tvångsförflyttning i och för sig kan få för barnet bör det vidare ej få förekomma, att en sådan förflyttning sker på grund av ett utslag, som efter överklagande kan ändras i högre instans. Den nuvarande ordningen, enligt vilken handräckningsutslag må verkställas utan hinder av att de icke vunnit laga kraft, är således icke tillfredsställande i avseende på sådana utslag, som gäller barns förflyttning. Visserligen må högre instans vid överklagande förordna om inhibition — en möjlighet som också helt naturligt tillvaratas i alla tveksamma fall — men ett förordnande om inhibition kommer för sent, om verkställighet redan hunnit ske före överklagandet. Ej sällan torde situationen vara den, att endast förberedande åtgärder för verkställigheten hunnit vidtas, då förordnandet om inhibition kommit till utmätningsmannens kännedom, men även sådana åtgärder kan medföra allvarliga påfrestningar för barnet och bör undvikas intill dess det står klart, att verkställighet är i princip ofrånkomlig. Enligt socialstyrelsens mening bör därför en sådan ändring av lagen genomföras, att de här ifrågavarande utslagen må verkställas först sedan de vunnit laga kraft.

Vad nu sagts torde emellertid icke böra gälla undantagslöst. Fall kan nämligen inträffa, då snabb verkställighet är av nöden med hänsyn till barnet. Socialstyrelsen har härvid i åtanke sådana sällan förekommande situationer, då de lagliga vårdnadshavarna själva tagit sig rätt genom att utan fosterföräldrarnas medgivande hämta barnet eller då en frånskild fader, efter att enligt domstols beslut härom ha haft barnet hos sig under ferierna, vägrar att lämna barnet till modern i hennes egenskap av vårdnadshavare. I dylika fall av klar »besittningskränkning» bör ärendet inte fördröjas genom en läkarundersökning i vidare mån än överexekutor med hänsyn till omständigheterna prövar en sådan undersökning erforderlig, och samtliga här ifrågavarande utslag bör få verkställas utan hinder av att de icke vunnit laga kraft.

Vad därefter beträffar själva förfarandet vid verkställigheten — där anledning saknas att göra någon åtskillnad mellan olika slag av handräckningsutslag eller mellan sådana utslag å ena sidan, samt domar eller beslut av domstol å den andra — är det av betydelse att överflyttningen sker under så gynnsamma betingelser för barnet som möjligt. De regler som härvidlag

utvecklat sig i praxis bör ytterligare utbyggas och samtidigt lagfästas.

Ehuru överexekutor enligt 38 § utsökningslagen vid verkställighet av dom äger förelägga tredskande part vite, bör detta tvångsmedel användas med varsamhet, då det är fråga om överflyttning av barn. Har man anledning att befara svårigheter vid överflyttningen, exempelvis genom att barnet motsätter sig denna, bör vite lämpligen icke ifrågakomma i första hand. I sådana fall bör nämligen verkställigheten ske under överinseende eller medverkan av de barnavårdande myndigheterna på platsen. Eftersom det är svårt att förutse vilka svårigheter som kan uppkomma och det är angeläget att undvika att situationen i onödan tillspetsas, bör enligt socialstyrelsens mening såsom ett första led i förfarandet åt barnavårdsnämnden regelmässigt anförtros uppgiften att söka förmå fosterföräldrarna att utlämna barnet till en representant för nämnden. Eftersom motsättningar ofta föreligger mellan fosterföräldrarna och sökanden, bör barnet ej lämpligen överlämnas till denne personligen. Endast om barnavårdsnämnden misslyckas med sin uppgift, bör överexekutor uppdra åt utmätningsmannen att lämna den begärda handräckningen, och under detta skede av förrättningen bör förutom en representant för nämnden även läkare närvara, där så kan ske lämpligen den eller någon av de läkare, som länsstyrelsen vanligen kommer att anlita för undersökning av barn i samband med förestående handräckning, om socialstyrelsens förslag härom vinner bifall. I denna situation har man nämligen anledning att räkna med att motstånd möter, så att användande av våld visar sig nödvändigt, och särskilt läkarens närvaro är då av betydelse för att tillse att alla möjligheter tillvaratas, som är ägnade att minska påfrestningarna för barnet.

Förfarandet vid verkställighet av domar eller utslag av utsökningsmyndighet, som rör överlämnande av barn, torde icke lämpligen böra lagligen regleras i vidare mån än nu föreslagits. Uppstår på grund av det psykiska läge vari barnet befinner sig hinder för verkställigheten, bör nämligen detta hinder bedömas på samma sätt såsom ett rent faktiskt hinder i likhet med det som exempelvis föreligger då barnet ådragit sig en kroppssjukdom som omöjliggör dess förflyttning. I sådana fall måste det ankomma på överexekutor att fatta beslut om förrättningens uppskjutande. Vilken ståndpunkt överexekutor på denna grund än tar till verkställighetsfrågan, kan hans beslut överklagas, och ovan har framhållits, att då det är fråga om verkställighet av ett utslag i summarisk process det därjämte står endera parten öppet att underkasta vårdnadsfrågan förnyad prövning av domstol.

Under åberopande av vad sålunda anförts får socialstyrelsen hemställa, att Herr Statsrådet ville ta under övervägande ett förslag till ändring av utsökningslagen samt till erforderliga föreskrifter rörande förfarandet vid verkställighet av sådana domar eller utslag av utsökningsmyndighet, som avser barns förflyttning, enligt följande sammanfattning.

1. Överexekutor skall med det undantag, som anges vid punkt 3 nedan icke äga förordna om handräckning enligt 191 § utsökningslagen för överlämnande av barn utan att utlåtande föreligger i målet från läkare om vilka följder överflyttningen kan få för barnet med avseende på dess psykiska hälsa.

2. På framställning härom från överexekutor bör det ankomma på länsstyrelsen att förordna lämplig läkare att mot arvode utföra den ifrågavarande undersökningen, företrädesvis barnpsykiater eller barnläkare.

3. I fall av klar besittningskränkning bör läkarundersökning ske endast om överexekutor med hänsyn till omständigheterna prövar sådan undersökning erforderlig.

4. Utslag enligt 191 § utsökningslagen, vari beslutats om handräckning för överlämnande av barn, skall ej få verkställas förrän de vunnit laga kraft, dock att detta icke skall gälla sådana utslag, som avser återställande av ett rubbat besittningsförhållande (jämför punkt 3).

5. Vare sig det gäller dom eller utslag av utsökningsmyndighet, bör verkställigheten ske efter enahanda grunder.

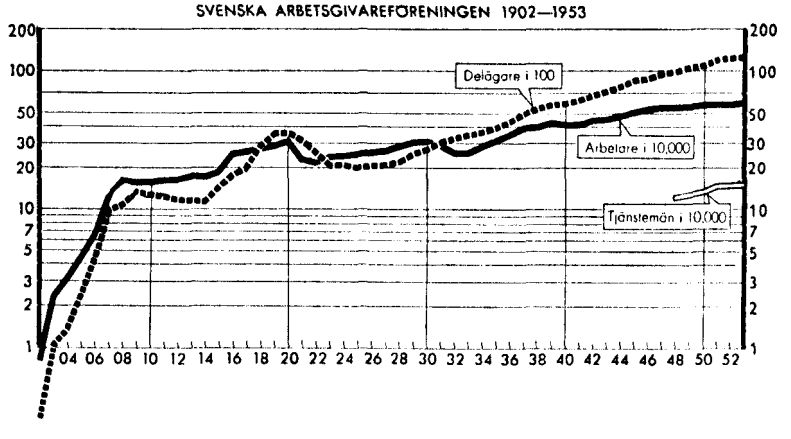
6. Såsom ett första led i förfarandet bör regelmässigt åt barnavårdsnämnden på platsen anförtros att söka förmå fosterföräldrarna att utlämna barnet till en representant för nämnden.

7. Först om detta misslyckas, bör överexekutor uppdra åt utmätningsmannen att lämna den begärda handräckningen, och un-

der detta skede av förrättningen bör förutom en representant för barnavårdsnämnden även läkare närvara, där så kan ske lämpligen den eller någon av de läkare som vanligen anlitas för läkarundersökning enligt punkt 2.

Arbetsmarknadsorganisationernas medlemsantal. I nedanstående sammanställning redovisas medlemsantalet i några av de viktigaste av huvudorganisationerna på den svenska arbetsmarknaden vid utgången av åren 1952 och 1953.

	Antal medlemmar 31 dec. 1952	Antal medlemmar 31 dec. 1953	Ändring (ökning +, minskning —)
Arbetsgivarorganisationer:			
Handelns arbetsgivareorganisation[1]			
medlemmar	6 200	6 300	+ 100
arbetstagare	70 200	75 100	+ 4 900
Svensk industriförening			
medlemmar	1 100	1 100	—
arbetstagare, ungefärligt antal	20 000	20 000	—
Svenska arbetsgivareföreningen			
delägare	12 000	12 400	+ 400
arbetstagare	720 800	740 000	+ 19 200
Svenska lantarbetsgivareföreningen			
medlemmar	10 500	10 700	+ 200
Sveriges redareförening			
medlemmar	200	200	—
arbetstagare	20 000	21 200	+ 1 200
Arbetstagarorganisationer:			
Landsorganisationen	1 338 800	1 350 900	+ 12 100
Riksförbundet landsbygdens folk[2]	35 000	35 000	—
Statstjänstemännens riksförbund	21 500	15 400	— 6 100
Sveriges akademikers centralorganisation	37 000	40 000	+ 3 000
Sveriges arbetares centralorganisation	19 600	18 300	— 1 300
Tjänstemännens centralorganisation	308 000	313 100	+ 5 100

Till denna sammanställning kan följande anföras.

Av de 740 000 arbetstagarna hos Svenska arbetsgivareföreningens medlemmar var 592 500 arbetare och 147 500 tjänstemän. Ansvarighetsbeloppet har under år 1953 stigit med 6 milj. kr till närmare 255 milj. kr.

Svenska lantarbetsgivareföreningen redovisar medlemmarnas arbetstagarantal endast för två sektioner. Vid utgången av år

[1] Uppgifterna avser tidpunkterna 30/6 1952 och 30/6 1953.
[2] Se kommentarer nedan.

1952 var antalet helårsarbetare inom trädgårdssektionen 3 400 och inom den allmänna sektionen 1 300 — motsvarande tal vid slutet av år 1953 var 3 300 resp. 1 400. För övriga sektioner uttrycks organisationens storlek i hektar åker och skog. Vid slutet av 1952 var åkerarealen 683 000 har och skogsarealen 1 053 000 har — motsvarande tal år 1953 var 687 000 resp. 1 079 000 har.

Till Landsorganisationen är 44 fackförbund anslutna med tillsammans 8 900 avdelningar. Antalet kvinnliga medlemmar var 274 400 vid slutet av år 1953. De sex största förbunden är Metallindustriarbetareförbundet (228 000 medlemmar vid slutet av år 1953), Byggnadsarbetareförbundet (123 500), Kommunalarbetareförbundet (98 400), Handelsarbetareförbundet (78 200), Järnvägsmannaförbundet (68 000) och Fabriksarbetareförbundet (62 500). De största medlemsökningarna under år 1953 hade Handelsarbetareförbundet (4 200), Byggnadsarbetareförbundet (3 900) och Beklädnadsarbetareförbundet (1 600). Medlemsminskningar har förekommit under år 1953 i Metallindustriarbetareförbundet (5 400), Järnvägsmannaförbundet (1 200) och Gjutareförbundet (1 200).

Av de 200 000 medlemmarna i Riksförbundet landsbygdens folk är ca 35 000 sysselsatta med säsongmässigt förtjänstarbete inom skogsbruket, framför allt skogskörning. Dessa företräds av RLF vid avtalsförhandlingar med arbetsgivarparten.

Till Tjänstemännens centralorganisation var 42 organisationer anslutna vid utgången av år 1953. De fem största TCO-organisationerna var Svenska industritjänstemannaförbundet (73 500 medlemmar vid slutet av 1953), Sveriges arbetsledareförbund (34 100), Sveriges kommunaltjänstemannaförbund (26 300), Handelstjänstemannaförbundet (18 200) och Civila statsförvaltningens tjänstemannaförbund (16 500).

Översikt över beviljade generella hyreshöjningar. Enligt 5 § hyresregleringslagen kan Konungen, »där så finnes påkallat till följd av ökade omkostnader för fastighetsförvaltning i viss kommun», medge att avtal må för tid som anges i beslutet träffas om hyreshöjning utöver grundhyran intill viss procent av denna, varvid grundhyran skall beräknas med frånd ragande av ersättning för uppvärmnings- och varmvattenkostnader.

I de fall då s. k. inklusivekontrakt används får alltså höjningen endast uttas på den del av grundhyran som återstår, sedan ersättning för värme och varmvatten frånräknats. I de fall då grundhyran innefattar ersättning för sagda kostnader enligt 1939 års priser, skall sålunda dessa kostnader frånräknas. Det är emellertid i flertalet fall svårt att beräkna till vilket belopp dessa s. k. fredsbränslekostnader uppgår och Statens hyresråd har därför gjort en schematisk uppskattning härav, som kan tillämpas där riktigare beräkningar ej går att utföra. I denna översikt skall de beviljade generella hyreshöjningarna anges uttryckta i procent av hyror, som dels exkluderar bränslekostnader och dels inkluderar bränslekostnaderna enligt 1939 års priser.

Första gången Kungl. Maj:t medgav generell hyreshöjning var för hyresåret 1/10 1950—30/9 1951, då en mindre höjning beviljades med 0,3 % för fastigheter med deltidsanställd och 1 % för fastigheter med heltidsanställd fastighetsarbetare. Uttryckt i procent av hyror inklusive fredsbränslekostnader var höjningen 0,25 resp. 0,75 %. Höjningen avsåg att täcka vissa merkostnader för dessa arbetares veckovila.

För följande hyresår, 1/10 1951—30/9 1952, beviljades en generell höjning med 2 % för Stockholm och vissa kringliggande orter samt med 5 % för övriga hyresreglerade orter, där grundhyrorna var anknutna till hyran den 1 januari 1942. I procent av hyror inklusive fredsbränslekostnader blev höjningen 1,8 resp. 4,5 %. Höjningen avsåg lägenheter, som färdigställts före den 1 januari 1942; för övriga lägenheter ävensom för dem som var belägna i orter där grundhyran var anknuten till den 1 januari 1948, medgavs endast 0,6 resp. 1 % ökning som kompensation för ökade merkostnader för fastighetsarbetarnas veckovila. I procent av hyror inklusive bränslekostnader enligt 1939 års priser var denna höjning 0,5 resp. 0,75 %.

De för därpå följande hyresår, 1/10 1952—30/9 1953, beviljade generella hyreshöjningarna redovisas i tab. 1.

Tab. 1. Generell hyreshöjning 1/10 1952—30/9 1953

I % av hyror exkl. bränslekostnader:	Orter där grundhyran är anknuten till 1/1 1942 Stockholm och kringliggande orter[1]	Övriga hyresreglerade orter	1/1 1948[2]
Lägenheter färdigställda			
före år 1942	7	10	5
åren 1942—47	5	8	5
efter år 1947	0,6 resp. 1	0,6 resp. 1	0,6 resp. 1
Beräknad i % av hyror inkl. bränslekostnader enligt 1939 års priser:			
Lägenheter färdigställda			
före år 1942	6,3	9,0	4,5
åren 1942—47	4,5	7,2	4,5
efter år 1947	0,5 resp. 0,75	0,5 resp. 0,75	0,5 resp. 0,75

Den generella hyreshöjningen för såväl innevarande hyresår, 1/10 1953—30/9 1954, samt för det kommande, 1/10 1954—30/9 1955, anges i tab. 2.

Tab. 2. Generell hyreshöjning 1/10 1953—30/9 1954 och 1/10 1954—30/9 1955

I % av hyror exkl. bränslekostnader:	Orter där grundhyran är anknuten till 1/1 1942 Stockholm och kringliggande orter[1]	Övriga hyresreglerade orter	1/1 1948[2]
Lägenheter färdigställda			
före år 1942	11	14	9
åren 1942—47	8	11	8
åren 1948—49	6	8	8
år 1950	2	4	4
efter år 1950	0,6 resp. 1	0,6 resp. 1	0,6 resp. 1
Beräknad i % av hyror inkl. bränslekostnader enligt 1939 års priser:			
Lägenheter färdigställda			
före år 1942	9,9	12,6	8,1
åren 1942—47	7,2	9,9	7,2
åren 1948—49	5,4	7,2	7,2
år 1950	1,8	3,6	3,6
efter år 1950	0,5 resp. 0,75	0,5 resp. 0,75	0,5 resp. 0,75

Det är att märka, att de för varje nytt år beslutade höjningarna inkluderar för året i fråga även vad som tidigare beslutats och alltså ej är något som får uttas utöver den höjning, som beviljades året innan. Vad angår de efter år 1950 uppförda husen, för vilka medgetts hyreshöjning för täckande av merkostnader i fastigheter med deltidsanställd och heltidsanställd fastighetsarbetare, får denna höjning endast uttas om grundhyror för fastigheten fastställts före den 1 oktober 1951. För de fastigheter där grundhyror fastställts efter detta datum har ifrågavarande ersättning medräknats i den kalkyl, som legat till grund för beräkning av lägenheternas grundhyror.

Utöver de här nämnda höjningarna har Kungl. Maj:t beslutat medge en särskild ökning av hyrorna för lägenheter i byggnader finansierade med statliga tilläggslån, vilka lån enligt Kungl. Maj:ts beslut av den 12 juni 1953 skall helt eller delvis återbetalas. Om det återkrävda lånebeloppet ej överstiger 13 kr per kvm bostadslägenhetsyta får denna hyreshöjning uppgå till högst 3 %, och om det återkrävda lånet är större, till högst 6 % av grundhyran, bränslekostnaderna ej inberäknade. Uttryckt i procent av grundhyror inklusive bränslekostnader enligt 1939 års priser motsvarar dessa procenttal 2,7 resp. 5,4 %. Vad beträffar denna hyreshöjning görs ingen skillnad mellan olika orter och ortsgrupper och hänsyn har ej tagits till om eller när en ort blivit hyresreglerad.

Stina Thornell

[1] Kringliggande orter: Danderyd, Djursholm, Lidingö, Nacka, Saltsjöbaden, Sollentuna, Solna Stocksund, Sundbyberg, Täby.

[2] Ett 60-tal orter, huvudsakligen landskommuner och municipalsamhällen.

PERIODISKA ÖVERSIKTER

Register

	Senast i nr
Allmänt:	
Arvsfonden, allmänna, för varje budgetår	1, 1954
Statliga socialutgifter, årligen	2, 1954
Sociala frågor vid årets riksdag	detta nr
Socialutgifterna i Sverige, årligen	detta nr
Utlänningar i Sverige, varje kvartal	detta nr
Bostäder:	
Bostadsbyggandet i Sverige, årligen	8, 1953
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar, varje kvartal	6, 1954
Löner, sysselsättning:	
Frånvarofrekvens inom vissa industriföretag, i regel två gånger per år	9, 1953
Kollektivavtal	4, 1954
Jordbrukets arbetskraftsåtgång, sysselsättningsvolym och lönebudget, årligen	9, 1953
Löneförhållanden för:	
Arbetare inom byggnads- och anläggningsverksamhet, årligen	9, 1953
Arbetare inom industrin, årligen	detta nr
Arbetare inom industrin, varje kvartal	6, 1954
Lantarbetare, årligen	7, 1953
Skogsarbetare, årligen	11, 1953
Trädgårdsarbetare, årligen	10, 1953
Vägarbetare, årligen	10, 1953
Anställda inom den enskilda varuhandeln, årligen	4, 1953
Tjänstemän m. fl. inom industrin, årligen	4, 1954
Nykterhetsvård:	
Alkoholistanstalt, intagna på, årligen	11, 1953
Nykterhetsnämndernas verksamhet, årligen	4, 1954
Nykterhetsvårdsklientelets sammansättning, årligen	5, 1954
Priser, konsumtion:	
Detaljhandelsomsättningen	6, 1954
Detaljprisutvecklingen i Sverige och utlandet, årligen	1, 1954
Konsumtionsprisindex, månatligen	
Levnadskostnadsindex, varje kvartal	detta nr
Socialvård:	
Barnbidrag, allmänna, årligen	5, 1954
Barnavård, samhällets, årligen	7, 1953
Fattigvården, årligen	2, 1954
Fattigvård och barnavård till utlänningar, årligen	11, 1953
Mödrahjälpen, årligen	7, 1954
Social hemhjälp, årligen	7, 1954
Ungdomsvårdsskolornas elever, årligen	detta nr
Ålderdomshemmen, årligen:	
antal platser	3, 1954
statsbidrag	7, 1954

Socialvårdens kostnader och finansiering 1952

Socialvårdens kostnader. En översikt över utgifterna för olika sociala ändamål i Sverige under 1952 lämnas i tab. 1. Sammanställningen är uppgjord i enlighet med principer, som uppdragits av en internordisk expertkommitté.[1]

Översikten omfattar utgifterna till de fyra socialförsäkringsgrenarna, sjukförsäkringen, olycksfallsförsäkringen, arbetslöshetsförsäkringen och

[1] Samordning af de nordiske landes statistik vedrörende den sociale lovgivning. 1. del. København 1951. Se även Soc. Medd. 1951: 6, sid. 411.

Tab. 1. Utgifter för sociala ändamål, i tusental kr, under år 1952

Utgiftsändamål	Utgifter täckta genom tillskott från					Inkomster av fonder (netto)	Överföring från (+) till (−) fond	Summa sociala utgifter (inkl. adm.)
	staten	kommuner och landsting	arbetsgivare	befolkning	summa			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I. *Sjukdom*	344 248	582 236	110	141 355	1 067 949	3 292	− 20 473	1 050 768
Sjukförsäkring	58 645	5 717	110	141 355	205 827	3 292	− 20 473	188 646
Allm. hälso- och sjukvård, sjukhusväsendet, barnmorskeväsendet	90 536	431 950	—	—	522 486	—	—	522 486
Vård av tuberkulösa, abnorma, sinnessjuka, sinnesslöa o. alkoholister	145 067	88 169	—	—	233 236	—	—	233 236
Folktandvård	5 960	27 050	—	—	33 010	—	—	33 010
Annat	44 040	29 350	—	—	73 390	—	—	73 390
II. *Olycksfall i arbete och arbetarskydd*	8 779	—	147 588	240	156 607	9 862	− 51 481	114 988
Olycksfallsförsäkring	6 126	—	147 588	240	153 954	9 862	− 51 481	112 335
Arbetarskydd	2 653	—	—	—	2 653	—	—	2 653
III. *Arbetslöshet m. m.*	44 061	725	—	31 528	76 314	5 104	− 17 228	64 190
Arbetslöshetsförsäkring och kontanta understöd	11 538	323	—	31 528	43 389	5 104	− 17 228	31 265
Arbetsförmedl. o. yrkesvägledning	23 894	—	—	—	23 894	—	—	23 894
Omskolning av arbetslösa m. m.	1 757	—	—	—	1 757	—	—	1 757
Offentliga arbeten	6 872	402	—	—	7 274	—	—	7 274
IV. *Ålderdom, invaliditet m. m.*	821 219	134 600	—	174 600	1 130 419	28 200	—	1 158 619
Ålders- o. invalidpension	778 831	134 600	—	174 600	1 088 031	28 200	—	1 116 231
Vård av vanföra	34 700	—	—	—	34 700	—	—	34 700
Pensionärshem	7 688	—	—	—	7 688	—	—	7 688
V. *Familjer och barn*	658 944	143 953	—	—	802 897	—	—	802 897
Mödra- o. spädbarnsvård	12 920	3 710	—	—	16 630	—	—	16 630
Barnbidrag	519 229	4 000	—	—	523 229	—	—	523 229
Bidragsförskott	3 482	2 111	—	—	5 593	—	—	5 593
Offentlig barnavård	17 026	65 737	—	—	82 763	—	—	82 763
Skolmåltider	23 960	55 395	—	—	79 355	—	—	79 355
Skolhälsovård	1 244	..	—	—	1 244	—	—	1 244
Hemhjälpsverksamhet	3 474	13 000	—	—	16 474	—	—	16 474
Omkostn. vid bosättningslån	312	—	—	—	312	—	—	312
Hyresrab. till barnrika familjer	49 753	—	—	—	49 753	—	—	49 753
Annat (fria sommarresor etc.)	27 544	—	—	—	27 544	—	—	27 544
VI. *Allmän och ospecificerad hjälp*	4 588	155 738	—	—	160 326	—	—	160 326
VII. *Utg. f. personskador vid militär- och krigsolyckor*	12 394	—	—	—	12 394	—	—	12 394
Summa I—VII	1 894 233	1 017 252	147 698	347 723	3 406 906	46 458	− 89 182	3 364 182
Centrala administrationsutg.	39 460	—	5 786	—	45 246	—	—	45 246
Tillhopa	1 933 693	1 017 252	153 484	347 723	3 452 152	46 458	− 89 182	3 409 428

folkpensioneringen, samt den huvudsakliga delen av de statliga och kommunala (inkl. landstingens) utgifter till övriga sociala välfärdsanordningar i Sverige. Vilka utgiftsändamål som medtagits framgår av den specifikation som lämnas i tabellens förspalt.

En begränsning av redovisningen är emellertid nödvändig, då det inte finns någon statistik över kostnaderna för enskild social verksamhet. Den enskilda hjälpverksamhet, som på hithörande områden bedrivs av föreningar och stiftelser, redovisar inga andra kostnader än de offentliga bidrag som eventuellt erhållits. Kostnaderna för industriföretagens välfärdsanordningar ingår inte heller i redovisningen.

De skilda verksamhetsgrenarna har i tabellen grupperats på olika huvudgrupper. Huvudkriteriet har härvid varit de huvudsakliga anledningarna till behovet av stöd och hjälp. Efter de fyra huvudgrupperna sjukdom (I), olycksfall i arbete (II), arbetslöshet (III), ålderdom och invaliditet (IV) har införts en särskild grupp för de familjesociala åtgärderna (V). För sistnämnda grupp är motiven av befolkningspolitisk natur, men verkningarna av samma art som inom den allmänna hjälpverksamheten. Därefter följer en grupp (VI) för den allmänna socialhjälpen, fattigvården, den äldsta av Sveriges nuvarande hjälp- och understödsformer. Även bland kostnaderna för försvaret ingår stora utgifter av social karaktär. De största av dessa är ersättningarna till de inkallades familjer (familjebidrag); de har emellertid inte medtagits här, då de är att betrakta som lön till de inkallade. Däremot har medtagits olycksfallsförsäkringens kostnader för personskador vid militär- och krigsolyckor (VII). De sociala ämbetsverkens förvaltningskostnader redovisas för sig nederst på tabellen; en uppdelning är här svår att göra, enär resp. myndigheter ofta handlägger flera sociala verksamhetsgrenar. De lokala socialvårdsorganens förvaltningskostnader ingår däremot i utgifterna för den förvaltningsgren som utgör deras huvudsakliga verksamhetsområde.

Stora poster i den allmänna socialpolitiken utgör de förmåner som tillkommer arbetare och anställda, bl. a. genom lagarna om normalarbetsdag och om semester. Dessa kostnader är det knappast möjligt att uppskatta i pengar, varför de inte kan upptas i någon social budget.

Utgiftsbeloppen avser de totala nettoutgifterna för olika ändamål (inkl. förvaltningskostnader), vare sig utgifterna täcks av statens, kommunernas och landstingens skatteintäkter eller av avgifter och premier, vilka arbetsgivare och försäkringstagare erlägger till socialförsäkringsorganen. Utgifterna innefattar däremot inte anläggningskostnader för anstalter utan endast driftkostnader. Utgiftsbeloppen är redovisade netto och har sålunda minskats med inkomsterna (ej skatter eller allmänna statsbidrag) inom resp. förvaltningsgrenar.

Tabellen belyser både kostnaderna för dem som lämnat hjälpen, och värdet för mottagaren av erhållen hjälp. I kol. 2—6 anges dels de belopp som erlagts till socialvården av skattemedel från staten (kol. 2) och kommuner och landsting (kol. 3), dels de avgifter till socialförsäkringsorganen som influtit från arbetsgivare (kol. 4) och enskilda försäkringstagare (kol. 5).

Ökas summan av dessa bidrag (kol. 6) med ränte- och andra inkomster, som socialförsäkringsorganen har av fonder o. dyl. (kol. 7), och minskas med de belopp som dessa organ överfört till fonder (kol. 8), får man fram de totala belopp som under året utbetalts i sociala utgifter och tjänster (kol. 9).

De totala socialutgifterna uppgick år 1952 till 3 452 milj. kr. De har sedan 1951 ökat med 440 milj. kr (från 3 012 milj. kr) eller 14,6 %.

Försörjningen av åldringar och invalider är den för närvarande mest kostnadskrävande sociala verksamhetsgrenen. Därnäst kommer sjukvården och därefter de barna- och familjevårdande åtgärderna; här är de allmänna barnbidragen den största posten. Kostnaderna för folkpensioneringen och barnbidragen (de allmänna och särskilda) uppgick år 1952 tillsammans till 1 611 milj. kr, eller nära hälften av de totala socialutgifterna.

En översikt över socialutgifternas storlek (i milj. kr) för de olika huvudgrupperna av utgiftsändamål under de senaste åren lämnas i denna tablå.

	Socialutgifter i milj. kr					
	1947	1948	1949	1950	1951	1952
I. Sjukdom	513	580	642	728	872	1 068
II. Olycksfall i arbete	81	85	123	130	141	157
III. Arbetslöshet m. m.	66	72	75	75	69	76
IV. Ålderdom, invaliditet	382	826	856	864	1 000	1 131
V. Familjer och barn	138	601	630	655	699	803
VI. Allmän socialhjälp	190	116	110	125	127	160
VII. Personskador vid militär- o. krigsolyckor	12	11	11	12	12	12
Summa I—VII	1 382	2 291	2 447	2 589	2 920	3 407
Centrala förvaltningskostnader	28	31	32	33	45	45
Barnavdrag vid beskattning	183	44	45	46	47	—
Summa socialutgifter	1 593	2 366	2 524	2 668	3 012	3 452
I % av nationalinkomsten (netto)	7,9	10,5	10,7	10,5	9,5	10,2

Vid jämförelse med tidigare år måste hänsyn givetvis tas till levnadskostnadernas och penningvärdets förändringar. Sätter man socialutgifterna i relation till nationalinkomsten, som skett på sista raden i tablån, får man ett av penningvärdets och försörjningslägets olikheter oberoende mått på socialpolitikens omfattning under olika år. Under 1952 utgjorde socialutgifterna ca 10,2 % av nettonationalinkomsten mot 9,5 % ett år tidigare och 10,5—10,7 % under åren 1948—1950. Åren 1939 och 1940 var procenttalet omkring 7. I medeltal uppgick socialutgifterna år 1952 till 483 kr per invånare. För en familj om två vuxna och två barn utgör detta drygt 1 900 kr.

Socialutgifternas finansiering. Socialvårdens kostnader bestrids till huvudsaklig del av stat, landsting och primärkommuner genom skattemedel — direkta och indirekta skatter. Av de totala socialutgifterna under år 1952, 3 452 milj. kr, kom 56 % på staten (1 934 milj. kr) och 30 % på primär-

Tab. 2. Kostnadsfördelningen inom de fyra socialförsäkringsgrenarna 1952

Inkomstslag	Sjukförsäkringen	Olycksfallsförsäkringen[1]	Arbetslöshetsförsäkringen	Folkpensioneringen[2]	Sjukförsäkringen	Olycksfallsförsäkringen	Arbetslöshetsförsäkringen	Folkpensioneringen
	1 000-tal kr				Fördelning i procent			
Statsbidrag	58 645	6 126	11 434	778 831	28,0	3,6	23,8	69,8
Kommunbidrag	5 717	—	—	134 600	2,7	—	—	12,1
Arbetsgivarbidrag	110	153 374	—	—	0,1	90,4	—	—
Försäkrades avgifter	141 355	240	31 528	174 600	67,6	0,2	65,6	15,6
Räntor, fonder o. dyl.	3 292	9 862	5 104	28 200	1,6	5,8	10,6	2,5
Tillhopa	209 119	169 602	48 066	1 116 231	100	100	100	100

kommuner och landsting (1 017 milj. kr). Resten utgjordes av avgifter till socialförsäkringsorganen, nämligen 4 % av arbetsgivarnas avgifter till olycksfallsförsäkringen (153 milj. kr) och sammanlagt 10 % av de försäkrades avgifter till sjukförsäkringen (141 milj. kr), arbetslöshetsförsäkringen (32 milj. kr) och folkpensioneringen (175 milj. kr).

Kostnadsfördelningen mellan olika huvudmän är mycket varierande för olika grenar av socialvården. Vissa verksamhetsgrenar finansieras helt av statliga medel, exempelvis allmänna barnbidragen, mödrahjälpen och arbetsförmedlingen. På en del områden, såsom inom sinnessjuk- och sinnesslövården, alkoholistvården och ungdomsvården, drivs vissa anstalter i statlig regi. I de flesta fall handhas verksamheten av lokala organ, landsting eller primärkommuner, som efter vissa regler erhåller statliga bidrag till kostnaderna. Storleken av dessa bidrag är mycket växlande för olika verksamhetsgrenar. På vissa områden bedriver därjämte enskilda föreningar och stiftelser, understödda av staten, en livlig verksamhet, exempelvis inom barnavård, vanförevård och sjukvård.

Största delen av statens socialutgifter går till folkpensioneringen (779 milj. kr), barnbidragen (519 milj. kr) samt hälso- och sjukvården (344 milj. kr). Huvuddelen av landstingens och primärkommunernas socialvårdskostnader kommer på hälso- och sjukvården (582 milj. kr), fattigvården (156 milj. kr), folkpensioneringen (135 milj. kr), offentlig barnavård (66 milj. kr) samt skolmåltider (55 milj. kr).

De sociala utgifterna har den största relativa betydelsen i landstingens budget, där drygt 90 % av deras nettoutgifter går till sociala ändamål. I statens budget hänför sig ungefär en tredjedel och i primärkommunernas ca en fjärdedel av de totala nettoutgifterna till socialvården.

Beträffande de fyra socialförsäkringsgrenarna lämnas i tab. 2 en översikt över kostnadernas fördelning på olika huvudmän.

Inom sjuk- och arbetslöshetsförsäkringarna finansieras ca 2/3 av kostnaderna med de försäkrades avgifter. Dessa kassors verksamhet understöds

[1] Inkl. arbetsgivarnas förvaltningsbidrag 5,7 milj. kr.
[2] Inkl. kommunala pensionstillskott.

av betydande statsbidrag. Inom sjukförsäkringen lämnar dessutom vissa kommuner och arbetsgivare frivilliga bidrag till kassorna. Huvudparten (över 90 %) av olycksfallsförsäkringens kostnader bestrids av arbetsgivarna. Staten står för kostnaderna för olycksfallsförsäkringen av sina egna arbetare samt dessutom utgifterna för vissa dyrtidstillägg, förvaltningskostnader m. m. Kostnaderna för folkpensioneringen bestrids till huvudsaklig del (ca 70 %) av statsmedel med bidrag dels i form av pensionsavgifter och folkpensioneringsfondens ränteavkastning och dels från kommunerna.

Arbetsgivarnas avgifter till olycksfallsförsäkring och arbetarskydd torde för industrin i dess helhet uppgå till ca 3 % av deras totala lönesumma. Detta är dock endast en mindre del av deras bidrag till de sociala välfärdsanordningarna i landet. Härutöver kommer nämligen en hel del andra utgifter, som inte redovisas här, men som i utlandet ofta brukar räknas med i »social charges». De betalar t. ex. oavkortad lön till sina arbetare och anställda under den lagstadgade semestern. De har också betydande utgifter för hygieniska inrättningar vid företagen, som icke är kända till sin storlek. Många företag har dessutom nedlagt ett betydande arbete på att bereda sina anställda goda bostäder. Slutligen kan man peka på att de svenska arbetsgivarna har avsevärda utgifter för sociala ändamål i form av kapitalinvesteringar för att öka arbetarnas trivsel och yrkesskicklighet.

G. H—dt

Utlänningar i Sverige under första kvartalet 1954

Den 1 april 1954 var antalet gällande uppehållstillstånd för utlänningar 111 111, av vilka 55 543 avsåg män och 55 568 kvinnor. Under årets första kvartal har en ökning skett med 1 514, 544 gällande män och 970 kvinnor. Finnar, tyskar och norrmän har ökat mest, under det att balter, danskar, polacker och tjecker visar minskning.

De arbetsanmälda utlänningarna utgjorde den 1 april 1954 100 404. Den vid jämförelse med motsvarande antal per den 1 januari 1954 redovisade minskningen med 13 670 hänför sig i 6 914 fall till en företagen utsortering efter kontrollgranskning av i utlänningskommissionens register över arbetsanmälda befintliga men icke aktuella anmälningar, där vederbörande utlänning utrest eller avlidit utan att anmälan skett från arbetsgivaren. Av den övriga minskningen på 6 756 är mer än 2 000 en följd av naturalisation. Fördelningen av de arbetsanmälda efter yrkesgrupp framgår av efterföljande tabell.

Under första kvartalet företogs av icke-nordbor 28 307 inresor, vilket i jämförelse med första kvartalet 1953 innebär en icke obetydlig ökning.

Arbetsanmälda utlänningar i Sverige, fördelade efter yrkesgrupp per den 1 april 1954

Yrkesgrupp	Samtliga	Därav		
		danskar	norrmän	finnar
I. Jordbruk	3 206	1 476	188	692
Trädgårdsskötsel	880	227	53	293
Fiske	53	19	—	14
Skogsbruk	7 036	1 177	948	4 077
Tillhopa	11 175	2 899	1 189	5 076
II. Malmbrytning o. metallindustri	19 171	2 581	1 251	5 325
Jord- o. stenindustri	1 674	503	96	373
Träindustri	1 720	328	159	667
Pappers- o. grafisk industri	2 235	480	196	788
Livsmedelsindustri	2 464	863	265	650
Textilindustri	5 842	742	300	1 489
Beklädnadsindustri	6 178	510	667	2 644
Läder-, hår- o. gummivaruindustri	2 071	513	182	457
Kemisk-teknisk industri	798	116	104	245
Byggnadsverksamhet	1 882	622	302	436
Kraft-, belysn.- o. vattenverk	30	5	1	1
Tillhopa	44 015	7 263	3 523	13 075
III. Landtransport	935	175	126	227
Luftfart	152	48	87	8
Sjöfart	5 352	1 395	365	1 572
Tillhopa	6 439	1 618	578	1 807
IV. Försäljnings-, reklam- o. affärsverksamhet	1 750	309	427	503
Lagerarbete	1 234	195	153	447
Bank-, försäkrings- o. uppdragsverksamhet	358	11	24	102
Hotell, restauranger o. storhushåll	10 885	1 216	1 543	5 328
Tillhopa	14 227	1 731	2 147	6 380
V. Allmän tjänst	82	27	17	17
Socialvård	87	14	12	19
Tekniska arbetsområden	2 256	242	360	297
Kontorsarbete	2 840	227	271	742
Undervisn., biblioteksarbete o. journalistik	407	22	44	38
Organisations- o. ombudsmannaverksamhet	9	2	2	—
Konstnärlig verksamhet	571	217	41	36
Tillhopa	6 252	751	747	1 149
VI. Hälso- o. sjukvård, hygien	5 446	709	881	2 012
VII. Husligt arbete	9 176	863	898	2 160
VIII. Genomgående yrken	1 898	335	192	697
Diversearbete	979	210	83	360
Tillhopa	2 877	545	275	1 057
IX. Elevpraktikarbete	615	48	51	152
X. Beredskaps- o. reservarbete	182	1	1	3
Summa	100 404	16 428	10 290	32 871

G. M.

Ungdomsvårdsskolornas elever år 1953

Antalet ungdomsvårdsskolor, elevplatser och elevantal vid dessa vid slutet av år 1951, 1952 och 1953 framgår av nedanstående tablå.

	31/12 1951	31/12 1952	31/12 1953
Antal skolor	25	23	23
» platser	919	809	809
» elever	1 624	1 515	1 440
därav			
utackorderade	26	43	51
villkorligt utskrivna	866	809	788
på skolorna	732	663	601

Av klientelet befinner sig ca 40 % på skolorna. Övriga är utackorderade eller villkorligt utskrivna. Genom en sorgfällig gallring vid intagningsförfarandet och en allt mer omfattande rådgivning åt barnavårdsnämnderna med anvisande av andra möjligheter än ungdomsvårdsskola har även under året antalet nyintagna kunnat hållas lågt. Antalet avgångna var även under år 1953 större än antalet nyintagna, varför en fortsatt minskning av elevantalet kan konstateras. Minskningen var dock något mindre än under föregående år.

De förändringar som under år 1953 inträffat framgår av nedanstående tablå, där motsvarande förändringar under år 1952 står inom parentes:

Antal elever som under år 1953 (1952)	
nyintagits	414 (403)
återintagits efter utackordering eller villkorlig utskrivning	325 (348)
utackorderats	72 (65)
villkorligt utskrivits	673 (683)
slutligt utskrivits	391 (403)
utskrivits för avtjänande av straff, för vård på annan anstalt m. m.	98 (109)

Elevernas fördelning efter ålder och kön var vid slutet av år 1953 följande:

	I skolorna			Villkorligt utskrivna eller utackorderade		
	Pojkar	Flickor	Tillhopa	Pojkar	Flickor	Tillhopa
Antal elever	417	184	601	562	277	839
därav, i %, i åldern						
9—15 år	37,2	10,9	29,1	11,7	3,3	8,9
15—18 »	41,2	58,7	46,6	53,4	30,3	45,8
18 år och däröver	21,6	30,4	24,3	34,9	66,4	45,3

Pojkarna, som utgör ca 70 % av samtliga, var som synes yngre än flickorna.

De barn som är elever vid ungdomsvårdsskolor har av barnavårdsnämnden omhändertagits för skyddsuppfostran på grund av visad vanart. På vil-

ket sätt denna vanart tagit sig uttryck framgår i grova drag av nedanstående tablå. Flera vanartsfaktorer har i vissa fall redovisats men den procentuella fördelningen är gjord på basis av antalet elever.

	Pojkar		Flickor	
	Antal	%	Antal	%
Antal elever	979		461	
därav omhändertagna på grund av				
allmän svårfostran	477	48,7	276	59,9
skolkning, skolrubbning	44	4,5	15	3,3
stölder	63	6,4	1	0,2
andra egendomsbrott	709	72,4	123	26,7
misshandel	39	4,0	1	0,2
sexuell vanart	17	1,7	193	41,9
vagabondering	7	0,7	24	5,2
annan vanart	45	4,6	2	0,4

Som allmänt svårfostrade karakteriseras således hälften av pojkarna och 3/5 av flickorna. Den vanligaste orsaken till omhändertagandet av pojkarna är egendomsbrott, såsom stölder och billån, under det att sexuell vanart utgör huvudorsaken till omhändertagandet av flickorna. I gruppen »annan vanart» ingår bland annat eldsanläggning, ligabrott m. m.

Den tid de 391 elever, som slutligt utskrevs under år 1953, vistats på ungdomsvårdsskola, varit utackorderade eller villkorligt utskrivna framgår av tablån nedan:

	Vårdsätt		
	I skola	Utackorderade	Villkorligt utskrivna
Antal slutligt utskrivna elever	391	16	386
därav vårdade nedanstående antal dagar			
— 300	82	9	34
300— 500	109	1	90
500—1 000	139	4	149
1 000—1 500	39	2	90
1 500—2 000	15	—	19
mer än 2 000	7	—	4
Vårdtid, medelantal dagar per elev	619	400	787

Praktiskt taget samtliga elever som slutligt utskrevs hade alltså dessförinnan blivit villkorligt utskrivna. På skolan hade de i genomsnitt tillbringat ca 20—21 månader, varefter de varit villkorligt utskrivna under en tid av ca 26 månader.

J. E.

Levnadskostnadsindex för juni 1954

Vid beräkningen av socialstyrelsens levnadskostnadsindex utan direkta skatter och sociala förmåner med år 1935 som bas har för juni 1954 indextalet 215 erhållits. Detta innebär en stegring sedan mars 1954 med en enhet eller 0,51 % beräknat på indextalen med decimaler. Sedan december 1953 är den sammanlagda ökningen 3 enheter eller 1,4 %. Indextalen för delposterna är följande: livsmedel 250, bostad 129, bränsle och lyse 237, kläder och skor 230 samt övriga utgifter 204. För mer detaljerade uppgifter om förändringarna sedan mars 1954 hänvisas till en stencilerad rapport, som kan rekvireras från Socialstyrelsen, Stockholm 2.

Socialstyrelsens levnadskostnadsindex med skatter och sociala förmåner med år 1935 som bas visar sedan mars 1954 en stegring med en enhet från 226 i mars till 227 i juni.

I tab. 1 redovisas indextalen för olika delposter och undergrupper i juni 1954 och vid några tidigare tillfällen; i tab. 2 lämnas genomsnittliga priser i ombudsorterna för livsmedel, bränsle och lyse i mars och juni 1954.

Tab. 1. Indextal för olika delposter samt dessas förändringar dec. 1953—juni 1954

Varuposter	Indextal (1935 = 100)						Utgift kr/år enl. pris i juni 1954	Procentuell förändring dec. 1953—juni 1954
	1951	1952	1953	Dec. 1953	Mars 1954	Juni 1954		
Livsmedel	**216**	**243**	**249**	**245**	**249**	**250**	**3 839,65**	**+ 2**
Mjölk	173	186	188	188	189	189	339,47	0
Grädde	..	..	..	..	..	..	67,74	—
Ost	223	269	301	302	303	302	110,92	—
Mejerismör	237	248	256	255	256	256	294,74	0
Ägg	257	280	274	230	241	218	136,71	− 5
Margarin	255	280	294	285	285	285	180,91	—
Mjöl	215	265	287	278	281	282	142,24	+ 2
Bröd	186	211	220	219	219	219	414,45	0
Kött	234	285	288	285	283	283	787,88	− 1
Fisk	238	265	271	267	273	260	158,63	− 3
Rotsaker, frukt o. grönsaker	221	242	242	240	237	250	447,67	+ 4
Specerier	234	255	261	258	284	292	616,76	+13
Maltdrycker	164	178	183	183	183	183	58,19	0
Förtäring utom hemmet	209	235	244	244	250	252	83,34	+ 3
Bostad	**109**	**116**	**124**	**128**	**129**	**129**	**1 012,69**	**0**
Bränsle och lyse	**251**	**267**	**249**	**244**	**245**	**237**	**461,35**	**− 8**
Elström	94	99	98	98	98	98	133,45	+ 1
Kokgas	155	185	196	196	196	196	24,62	—
Ved	..	..	..	..	..	..	32,47	− 5

TAB. 1 (forts.). INDEXTAL FÖR OLIKA DELPOSTER SAMT DESSAS FÖRÄNDRINGAR DEC. 1953—JUNI 1954

Varuposter	Indextal (1935 = 100)						Utgift kr/år enl. pris i juni 1954	Procentuell förändring dec. 1953—juni 1954
	1951	1952	1953	Dec. 1953	Mars 1954	Juni 1954		
Kol	..	..	..	..	..	..	32,00	— 2
Koks	..	..	..	..	..	..	138,94	— 5
Eldningsolja	..	..	..	..	..	..	99,87	— 5
Kläder och skor	**232**	**238**	**230**	**231**	**230**	**230**	**1 419,27**	**0**
Herrkostym	214	223	212	214	214	214	292,57	0
Herröverplagg	202	217	211	213	212	212	228,67	— 1
Arbetskläder	300	311	305	307	306	305	67,98	0
Skjorta	322	341	341	340	341	341	53,39	0
Underkläder	284	298	292	293	293	292	132,20	0
Herrstrumpor	260	276	264	263	261	261	63,51	— 1
Damstrumpor	160	150	140	139	139	139	30,48	—
Barnstrumpor	295	327	321	316	317	317	16,33	0
Damjumper	..	..	..	..	..	..	21,84	— 1
Hattar, mössor m. m.	150	155	154	153	153	153	113,13	0
Klänningstyg: ylle	272	279	261	259	258	259	15,82	—
bomull, rayonull	191	196	193	194	193	194	49,97	0
Ullgarn	469	362	351	364	365	367	31,93	+ 1
Sybehör m. m.	232	249	255	255	260	260	42,14	+ 2
S:a kläder	**231**	**239**	**232**	**234**	**233**	**233**	**1 159,96**	**0**
Herrskor, grövre	272	263	257	256	256	256	9,36	0
D:o av boxkalv	242	236	216	215	215	215	22,24	0
Damskor	242	238	219	221	221	221	70,85	0
Barnskor	258	260	258	261	262	262	55,67	0
Skor med gummisula	..	..	..	..	..	..	22,65	0
Halvsulu. o. klackn.	221	225	220	220	220	222	39,52	+ 1
Skinntofflor	..	..	..	..	..	..	10,72	—
Gummiytterskor	176	187	159	157	157	157	28,30	—
S:a skor	**238**	**240**	**225**	**225**	**225**	**225**	**259,31**	**0**
Övriga utgifter	**188**	**196**	**199**	**200**	**201**	**204**	**3 925,87**	**+ 2**
Möbler	219	246	252	252	252	252	186,14	0
Hushållstextilier	282	283	276	273	271	271	136,42	— 1
Husgeråd, verktyg	195	213	212	213	211	211	219,66	— 1
Tvål och såpa	247	241	213	198	197	197	132,33	— 1
Tvätt	172	178	178	178	180	182	61,46	+ 2
Kroppsvård	156	163	165	165	169	169	177,81	+ 3
Sjukvård	107	111	121	127	127	127	183,41	0
Intell. ändamål	175	195	197	200	202	202	203,61	+ 1
Föreu.- o. förs.-avg.	135	146	153	156	171	172	277,80	+10
Nöjen	168	179	176	174	175	174	422,80	0
Motorfordon	..	..	..	..	..	..	363,81	+ 1
Resor	162	179	185	186	188	188	307,48	+ 1
Ränta å lån	102	102	102	102	102	102	9,37	—
Postp., teleavg. o. skrivm.	179	202	211	210	210	210	108,87	0
Arbetshj. i hemmet	300	335	348	350	350	351	62,98	0
Tobak	230	240	248	248	248	254	339,28	+ 2
Spritdrycker	334	337	337	337	337	412	226,94	+22
Viner	..	..	..	..	..	..	14,88	— 1
Diverse utgifter	..	..	..	..	..	..	249,28	0
Övriga ej spec. utg.	..	..	..	..	..	..	241,64	—
Samtliga utgifter	**194**	**210**	**212**	**212**	**214**	**215**	**10 658,83**	**+ 1**

Tab. 2. Detaljhandelspriser (i öre) på livsmedel, bränsle och lyse i genomsnitt för socialstyrelsens 60 ombudsorter bland städer och tätorter i mars och juni 1954

Varuslag	Kvantitet	Mars 1954	Juni 1954	Varuslag	Kvantitet	Mars 1954	Juni 1954
Mjölk, oskum. resp. stand.	l	40,9	40,9	Kex	hg	43	43
Grädde	dl	27,0	27,0	Skorpor av vete	kg	325	325
Mejerismör, runmärkt	kg	690	690	Småkakor	hg	63	63
» , omärkt	»	640	640	Vetemjöl	2½ kg	257	258
Ost: fetth. 45 +	»	560	558	Rågsiktmjöl	»	237	238
Margarin	»	385	385	Havregryn, ångprep.	kg	109	113
				Kaffe, mest gångbara sort	¼ kg	411	440
Nötkött: stek	»	601	647	Te	kg	2 125	2 125
soppkött	»	461	427	Kakao i paket	»	880	890
malet (köttfärs)	»	584	583	Strösocker	»	119	117
Gödkalvkött: stek	»	861	791	Karameller	»	708	706
bog	»	724	652	Chokladkola	»	1 111	1 111
Fläskkotlett	»	655	805	Tabletter	ask	25	25
Färsk skinka	»	637	637	Salt	kg	54	54
Salt sidfläsk	»	506	507	Gula ärter	»	107	108
Rökt skinka, rullad	»	917	906	Bruna bönor	»	222	230
Färstek, färsk	»	711	702	Ärter på burk	400 g	103	103
Hönskött	»	481	463	Apelsinmarmelad	450 g	133	135
Fläskkorv	»	365	340	Katrinplommon	kg	362	377
Falukorv	»	413	393	Nyponmust	hg	100	100
Stångkorv	»	190	175				
Leverpastej	»	515	500	Potatis, gammal	kg	37,9	43,5
Blodpudding	»	193	181	Morötter, gamla	»	52	63
Ägg, färska	»	405	366	Kålrötter	»	40	49
				Vitkål	»	51	116
Färsk fisk: sill	»	167	155	Lök, gul	»	103	111
strömming	»	181	162	Äpplen: svenska	»	—	—
makrill	»	257	188	importerade	»	182	253
abborre	»	257	220	Apelsiner	»	131	196
gädda	»	413	388	Citroner	»	196	205
torsk	»	263	258				
kolja	»	264	275	Pilsner	⅛ l	40	40
				Svagdricka	5 l	182	181
Ansjovis, hel	450 g	165	165	Sockerdricka	⅛ l	31	31
Fiskbullar	400 g	128	128				
Salt sill	kg	192	192	Elström (inkl. div. avg.)	kWh	18	18
				Kokgas (inkl. div. avg.)	m³	27	27
Hårt bröd, mellanbröd	¼ kg	44	44	Björkved, helved, hemk.	»	3 220	3 120
» » knäckebröd	»	46	46	Barrved » »	»	2 757	2 666
Sötlimpa (V-R-bröd)	kg	128	128	Kol: antracit, hemkört	hl	1 522	1 506
Grovt rågbröd	»	93	93	hushålls-, prima } hemk.	»	951	935
Småfranska	»	156	156	Koks: ca 20-40 mm } hemk.	»	787	747
Kaffebröd (bullar)	»	297	297	ca 40-60 el. 60-80 } hemk.	»	729	691

Anm. Priser vid tidigare tillfällen återfinns i Soc. Medd. 1953: 2, sid. 123 samt tidigare nummer med kvartalsredogörelser för levnadskostnadsindex.

Från och med andra halvåret 1954 ersätts levnadskostnadsindex av en ny månatlig serie, konsumentprisindex. Levnadskostnadsindex utan skatter och sociala förmåner kommer dock att framräknas även för september och december 1954. Konsumentprisindex kommer att beräknas med år 1949 som bas. Några omräkningar från denna tid fram till juli 1954 skall icke göras, utan den nya serien anknyts till levnadskostnadsindex utan skatter och sociala förmåner. En närmare redogörelse för den nya

Tab. 8. Levnadskostnadsindex utan direkta skatter och sociala förmåner (1935 = 100) [1]

Tidpunkt	Livsmedel	Bostad, bränsle och lyse	Därav bostad	Därav bränsle och lyse	Kläder och skor	Övriga utg.	Samtliga utgifter	Tidpunkt	Livsmedel	Bostad, bränsle och lyse	Därav bostad	Därav bränsle och lyse	Kläder och skor	Övriga utg.	Samtliga utgifter
1935 . . .	100	100	100	100	100	100	**100**	1945 . . .	158	118	102	181	177	149	**151**
1936 . . .	104	99	99	102	101	100	**101**	1946 . . .	159	118	102	180	177	149	**151**
1937 . . .	108	100	98	108	106	102	**104**	1947 . . .	167	121	105	181	180	150	**156**
1938 . . .	112	101	99	110	108	103	**106**	1948 . . .	180	124	107	192	183	157	**168**
1939 . . .	115	101	100	111	111	106	**109**	1949 . . .	182	124	107	193	187	160	**166**
1940 . . .	131	108	100	142	133	118	**123**	1950 . . .	185	123	107	186	191	162	**168**
1941 . . .	149	113	101	164	164	131	**139**	1951 . . .	216	137	109	251	232	183	**194**
1942 . . .	161	116	101	177	182	142	**150**	1952 . . .	243	145	116	267	238	196	**210**
1943 . . .	161	118	102	181	182	147	**152**	1953 . . .	249	149	124	249	230	199	**212**
1944 . . .	159	118	102	182	178	149	**151**								

Tab. 4. Levnadskostnadsindex utan direkta skatter o. sociala förmåner (juli 1914 = 100)

Tidpunkt	Livsmedel	Bostad	Bränsle och lyse	Kläder och skor	Övriga utg.	Samtliga utgifter	Tidpunkt	Livsmedel	Bostad	Bränsle och lyse	Kläder och skor	Övriga utg.	Samtliga utgifter
1914 juli . . .	100	100	100	100	100	**100**	1945	203	203	249	296	258	**233**
1916 dec. . . .	152	108	168	160	125	**141**	1946	204	203	248	296	258	**234**
1917 maj . . .	174	108	190	170	130	**155**	1947	215	210	249	301	259	**240**
sept. . . .	180	112	240	210	150	**170**	1948	231	212	265	305	272	**252**
1918	261	114	305	301	200	**232**	1949	233	212	265	313	278	**256**
1919	317	124	335	331	217	**268**	1950	237	213	255	319	280	**259**
1920	293	140	358	370	235	**269**	1951	277	215	345	388	318	**300**
1921	239	158	280	282	227	**231**	1952	312	229	367	398	340	**324**
1922	182	163	192	217	198	**187**	1953	319	246	343	384	345	**328**
1923	163	169	185	197	188	**174**	1950 mars . . .	235	213	249	317	278	**257**
1924	162	180	181	192	184	**174**	juni . . .	237	213	248	318	278	**258**
1925	168	186	176	191	181	**177**	sept. . . .	238	213	249	320	279	**259**
1926	158	188	172	186	180	**171**	dec. . . .	242	213	281	325	286	**265**
1927	152	196	176	181	179	**169**	1951 mars . . .	270	214	325	379	305	**290**
1928	153	199	164	185	179	**170**	juni . . .	276	214	341	397	322	**301**
1929	149	200	161	184	178	**168**	sept. . . .	287	214	366	402	327	**309**
1930	138	204	158	180	177	**163**	dec. . . .	294	221	379	407	333	**316**
1931	129	206	152	173	176	**158**	1952 mars . . .	302	221	380	407	338	**320**
1932	125	206	146	168	176	**155**	juni . . .	319	229	372	401	342	**328**
1933	121	203	138	164	175	**151**	sept. . . .	323	229	356	392	343	**328**
1934	122	201	136	166	174	**152**	dec. . . .	322	244	347	385	343	**328**
1935	128	199	137	167	174	**155**	1953 mars . . .	321	244	347	383	346	**329**
1936	133	196	140	169	173	**157**	juni . . .	320	244	344	383	346	**328**
1937	138	195	148	178	176	**161**	sept. . . .	319	244	339	384	345	**328**
1938	143	196	152	182	178	**165**	dec. . . .	314	254	336	386	346	**327**
1939	148	198	153	185	184	**169**	1954 mars . . .	319	255	337	386	349	**330**
1940	168	199	195	222	205	**190**	juni . . .	321	255	326	386	354	**332**
1941	192	201	225	275	226	**215**							
1942	207	200	243	304	246	**232**							
1943	206	202	249	305	256	**235**							
1944	204	202	250	299	258	**234**							

[1] Årsmedeltalen i denna tabell liksom i tab. 1, 4 och 5 utgör ovägda medeltal av indextalen (utan decimaler) för fem kvartal (dec., mars, juni, sept. och dec.); i medeltalet för år 1951 väger dock december 1950 endast med häften så stor vikt som de fyra övriga kvartalen.

Tab. 5. Levnadskostnadsindex med juli 1914 som bas, med direkta skatter och sociala förmåner, samt med år 1935 som bas, med direkta skatter och sociala förmåner

År	Juli 1914 = 100 [1]		1935 = 100		År och månad	Juli 1914 = 100 [1]		1935 = 100	
	Skatter o. soc. förm.	Index med skatter	Skatter o. soc. förm.	Index med skatter		Skatter o. soc. förm.	Index med skatter	Skatter o. soc. förm.	Index med skatter
1935	181	156	100	100	1950 mars	393	266	218	170
1936	172	158	96	101	juni	424	268	235	172
1937	171	162	99	104	sept.	426	269	236	172
1938	178	166	105	106	dec.	452	276	251	177
1939	189	171	107	109	1951 mars	574	308	318	197
1940	213	192	118	123	juni	680	322	349	206
1941	254	218	141	139	sept.	668	332	370	212
1942	295	236	164	151	dec.	679	339	376	217
1943	308	239	171	153	1952 mars	768	349	422	223
1944	346	241	192	154	juni	803	359	445	230
1945	365	241	202	154	sept.	804	359	445	230
1946	380	243	210	155	dec.	805	359	446	230
1947	517	257	286	164	1953 mars	709	354	393	227
1948	387	261	214	167	juni	705	353	391	226
1949	386	265	214	170	sept.	708	352	389	226
1950	418	269	232	172	dec.	688	350	381	224
1951	617	320	342	205	1954 mars	681	353	377	226
1952	771	353	427	226	juni	689	355	382	227
1953	722	354	400	227					

serien skall lämnas i samband med publiceringen av talet för juli månad. Om ej annat önskemål framförs till styrelsen kommer de institutioner och personer, som tidigare erhållit den stencilerade rapporten om levnadskostnadsindex att i fortsättningen tillställas en liknande rapport om konsumentprisindex.

För en historisk överblick redovisas i tab. 3—5 årsmedeltal och vissa senare kvartalssiffror för delposter samt generalindextal med och utan skatter och sociala förmåner enligt såväl 1914 som 1935 års serier. Levnadskostnadsindex utan skatter framgår också av diagrammet på sid. 519. I tab. 6 återges slutligen samtliga kvartalssiffror enligt 1935 års levnadskostnadsindex såväl med som utan skatter och sociala förmåner.

Pensionspristalet, som bestämmer indextillägget på folkpensionerna och för vilket redogjordes i Soc. Medd. 1951: 11, sid. 790, har enligt Kungl. Maj:ts beslut fastställts till 140 mot förut 139. Höjningen, som grundats på levnadskostnadernas förändringar sedan juni 1946 medför enligt lagen om folkpensionering en ökning av dyrtidstillägget från 35 % till 40 % fr. o. m. augusti 1954. Föregående höjning av indextillägget — från 30 till 35 % — skedde i maj 1952.

[1] Indextal sedan år 1914 har senast publicerats i Soc. Medd. 1948: 5, sid. 377 (med skatter, årsmedeltal) och 1947: 8, sid. 736 (med skatter, kvartalssiffror).

Tab. 6. Levnadskostnadsindex med och utan direkta skatter och sociala förmåner (1935 = 100)[1]

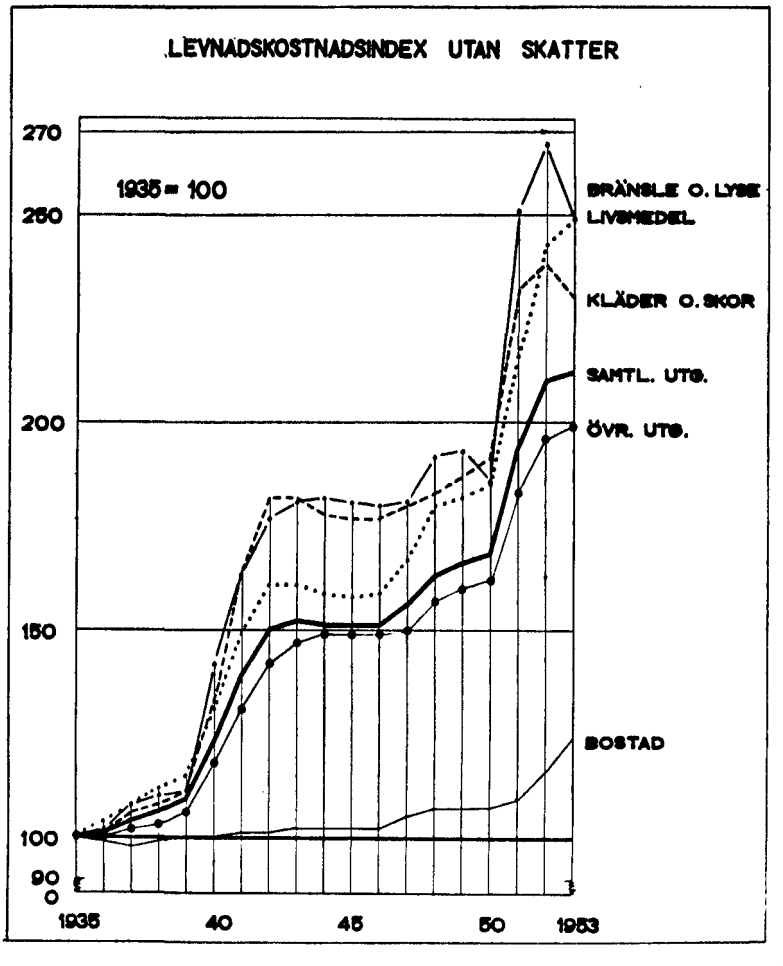
Tidpunkt	Livsmedel	Bostad	Bränsle och lyse	Kläder och skor	Övriga utgifter	Samtl. utgifter utan skatter o. soc. förmån.	Skatter o. soc. förmån.	Samtl. utgifter med skatter o. soc. förmån.
1935	100	100	100	100	100	100	100	100
1936								
1 jan. (dec. 35)	103	100	101	100	100	101	98	101
1 april (mars)	104	99	102	101	100	101	95	101
1 juli (juni)	104	99	101	101	100	101	95	101
1 okt. (sept.)	103	99	102	101	100	101	95	101
1937								
1 jan. (dec. 36)	104	99	102	102	100	102	95	101
1 april (mars)	106	98	104	104	101	103	95	103
1 juli (juni)	107	98	108	107	102	104	95	104
1 okt. (sept.)	110	98	112	108	102	106	104	105
1938								
1 jan. (dec. 38)	111	98	113	109	103	106	104	106
1 april (mars)	110	99	112	109	105	106	104	106
1 juli (juni)	111	99	111	108	103	106	104	106
1 okt. (sept.)	113	99	108	108	108	107	107	107
1939								
1 jan. (dec. 38)	113	99	108	108	104	107	107	107
1 april (mars)	113	100	108	108	104	108	110	108
1 juli (juni)	114	100	107	109	105	108	110	108
1 okt. (sept.)	117	100	114	110	106	110	105	109
1940								
1 jan. (dec. 39)	120	100	120	118	112	114	105	114
1 april (mars)	127	100	138	125	114	119	118	119
1 juli (juni)	133	100	146	132	119	124	118	124
1 okt. (sept.)	134	100	152	140	121	126	124	126
1941								
1 jan. (dec. 40)	140	102	155	148	124	131	124	130
1 april (mars)	153	102	158	163	129	140	143	140
1 juli (juni)	149	102	161	166	131	140	143	140
1 okt. (sept.)	149	100	173	171	133	141	143	141
1942								
1 jan. (dec. 41)	156	100	173	174	136	145	152	145
1 april (mars)	161	101	175	179	140	149	182	151
1 juli (juni)	163	101	175	182	143	151	161	152
1 okt. (sept.)	163	101	181	187	145	152	162	153
1943								
1 jan. (dec. 42)	161	101	180	186	146	152	162	153
mars	162	102	180	184	147	153	166	153
juni	161	102	182	184	148	152	166	153
september	159	102	180	179	148	151	178	153
december	160	102	182	178	148	152	182	154
1944								
mars	159	102	182	178	149	151	190	154
juni	159	102	181	178	149	151	190	154
september	161	102	182	178	149	152	198	155
december	158	102	181	178	149	151	198	154
1945								
mars	159	102	181	178	149	151	200	155
juni	157	102	180	178	149	151	200	154
september	159	102	181	177	149	151	207	155
december	157	102	182	175	149	150	207	154
1946								
mars	157	102	182	175	149	150	212	154
juni	161	102	181	178	149	151	212	156
september	161	102	179	174	149	151	210	155
december	161	103	178	187	150	154	210	157
1947								
mars	165	106	179	177	148	154	271	162
juni	166	106	179	178	150	155	310	166
september	172	106	185	179	150	158	317	168
december	172	106	186	180	150	158	324	169
1948								
mars	180	107	191	182	157	163	176	164
juni	181	107	191	182	159	164	183	165
september	185	107	199	184	159	166	184	168
december	183	107	195	186	160	166	203	169
1949								
mars	181	107	196	186	160	166	209	169
juni	181	107	194	187	160	166	218	170
september	183	107	196	188	160	167	220	170
december	182	107	182	189	161	166	218	170
1950								
mars	183	107	181	189	161	167	218	170
juni	184	107	181	190	160	167	235	172
september	186	107	181	191	161	168	236	172
december	189	107	204	194	165	171	251	177
1951								
mars	210	108	236	226	176	188	318	197
juni	215	108	248	237	186	195	349	206
september	224	108	266	240	189	200	370	212
december	229	112	276	243	192	204	376	217
1952								
mars	235	112	276	243	195	207	422	223
juni	249	116	270	240	197	213	445	230
september	252	116	259	234	198	213	445	230
december	251	123	252	230	198	213	446	230
1953								
mars	250	123	252	229	200	213	393	227
juni	249	123	250	229	199	212	391	226
september	249	123	246	230	199	212	389	226
december	245	128	244	231	200	212	381	224
1954								
mars	249	129	245	230	201	214	377	226
juni	250	129	237	230	204	215	382	227

[1] De per 1 januari, 1 april, 1 juli och 1 oktober daterade indextalen grundar sig i allt väsentligt på prismaterial insamlat under föregående december resp. mars, juni och september.

Tab. 7. Prisutvecklingen i Sverige

Indexserie	År 1935	År 1945	År 1950	År 1951	År 1952	År 1953	Juni 1953	Mars 1954	Apr. 1954	Maj 1954	Juni 1954
Kommerskollegii partiprisindex (1935 = 100)	100	194	227	299	317	298	299	296	297	296	298
Finanstidningens partiprisindex (1913/14 = 100) . . .	111	202	228	287	306	297	298	294	294	294	293
Socialstyrelsens allm. konsumtionsprisindex (1935 = 100)	100,0	157,5	177,7	207,5	223,0	224,1	224,1	225,6	[1]228,3	228,0	228,0
Socialstyrelsens levnadskostnadsindex (1935 = 100) . .	100	151	168	194	210	212	212	214	·	·	215

Partiprisindexar enligt Kommerskollegii och Finanstidningens beräkningar för senare år och månader jämförs i tab. 7 med socialstyrelsens allmänna konsumtionspris- och levnadskostnadsindex enligt 1935 års serier, vilka båda avser detaljhandelspriser.

C. Ö. *M. G.*

[1] Reviderad siffra.

Socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex för juni 1954

Socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex med år 1935 som bas har beräknats till 228,0 för juni 1954; generalindextalet uppvisar ingen förändring sedan maj 1954.

Indextalen för de olika delposterna och vissa varugrupper med år 1935 som bas samt de procentuella prisförändringarna de senaste månaderna redovisas i följande tablå.

	1953 Dec.	1954 April	Maj	Juni	Prisändring i % dec.–juni	maj–juni
Livsmedel	240,3	247,6	247,5	247,2	+ 2,9	— 0,1
Bostad	128,4	129,0	129,0	129,0	+ 0,5	—
Bränsle och lyse	234,9	233,5	228,3	226,5	— 3,6	— 0,8
Kläder och skor	245,2	245,0	245,0	245,1	0,0	0,0
Övriga varor och tjänster	241,8	247,5	247,6	247,9	+ 2,5	+ 0,1
Inventarier och husgeråd	218,3	217,5	217,6	218,6	+ 0,1	+ 0,5
Generalindex	**223,0**	**228,3**	**228,0**	**228,0**	**+ 1,8**	—

En närmare redogörelse för denna indexserie med bl. a. vissa prisuppgifter föreligger i en stencil, som kan erhållas från Socialstyrelsen, Stockholm 2.

I och med att den nya månatliga konsumentprisindexen beräknas från och med första halvåret 1954 avslutas socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex; talet för juni 1954 är det sista i denna serie.

Socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex

Generalindex. År 1935 = 100

År	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Årsmedeltal
1936	100,5	100,6	100,8	100,7	100,8	101,0	100,9	100,4	99,8	100,5	100,7	100,8	100,6
1937	101,5	102,2	102,4	102,9	103,1	103,4	103,7	104,3	104,9	104,8	105,0	105,4	103,6
1938	105,4	105,2	105,1	105,3	105,0	105,1	105,2	105,1	105,1	105,3	105,3	105,5	105,2
1939	105,7	105,7	105,7	106,0	106,0	106,0	106,6	106,8	107,9	109,6	111 2	112,8	107,5
1940	115,0	116,3	117,1	119,0	120,1	121,4	122,9	123,8	125,4	128,3	129,5	130,9	122,5
1941	136,3	137,5	138,8	140,3	140,8	140,9	141,9	142,7	143,7	144,1	146,3	147,6	141,7
1942	148,4	149,5	151,2	152,4	153,1	154,0	156,1	156,8	157,8	158,4	159,3	159,2	154,7
1943	158,8	159,0	158,8	158,8	158,6	158,7	158,5	158,1	158,1	158,1	158,1	158,3	158,5
1944	158,5	158,5	158,2	158,3	158,2	158,3	158,2	158,4	158,0	157,9	157,6	157,8	158,2
1945	157,8	157,8	157,9	157,8	158,0	157,7	157,6	157,3	157,3	157,3	157,1	156,8	157,5
1946	157,8	158,1	158,4	159,0	159,3	159,8	160,3	161,0	161,4	162,3	162,7	163,1	160,3
1947	160,3	160,3	160,7	160,7	160,8	161,8	161,9	161,9	163,7	164,0	164,2	164,5	162,1
1948	166,2	169,7	170,9	171,7	171,9	172,2	172,6	173,5	174,3	175,0	175,1	175,2	172,4
1949	175,3	175,3	175,4	175,7	175,5	175,5	175,8	175,9	176,2	176,8	176,8	176,0	175,9
1950	175,8	176,2	176,0	176,2	176,4	176,7	177,1	177,3	178,0	178,0	179,2	185,1	177,7
1951	191,2	194,5	201,0	204,7	207,2	208,8	209,5	210,6	213,3	215,5	216,6	217,3	207,5
1952	217,7	218,5	220,3	223,1	223,6	225,1	224,8	225,2	224,9	224,3	224,2	224,3	223,0
1953	224,3	223,9	224,4	224,2	224,4	224,1	223,3	224,0	224,0	224,2	224,1	223,9	224,1
1954	224,4	224,6	225,6	228,3	228,0	228,0							

Konsumtionsprisindex har beräknats sedan 1931. Fram till år 1949 utfördes beräkningarna av riksbanken.[1]

För en historisk överblick redovisas i ovanstående tabell samtliga månadstal och årsmedeltal för konsumtionsprisindex sedan år 1936.

M. G.

Löneförhållanden under år 1953 för arbetare inom industrin

Omfattningen av undersökningen och indelningsgrunder. Följande preliminära redogörelse avser endast den egentliga industrin. Uppgifterna för arbetare inom byggnadsverksamhet och anställda i kommunala företag ingår sålunda inte häri. Redogörelsen grundar sig på uppgifter från 9 007 företag med 400 152 män och 92 564 kvinnor, vilket motsvarar 89 resp. 79 % av det antal manliga och kvinnliga arbetare som redovisats i kommerskollegii industristatistik för år 1951.[2] Av tab. 1 framgår för varje industrigrupp antal företag.

På den vid undersökningen använda blanketten skulle följande uppgifter lämnas av företagen: Antal arbetare i medeltal, utgjorda arbetstimmar och utbetalda lönesummor, dels vid tidlöns-, dels vid ackordsarbete, övertidstimmar och övertidstillägg, skifttillägg, semesterlön och sjuklön samt övriga förmåner.[3] Särredovisning skulle göras för män, kvinnor, minderåriga arbetare med 42 och arbetare med 40 timmars arbetsvecka.

Indelning på industrigrupper och branscher är oförändrad sedan föregående år och överensstämmer i huvudsak med den av Förenta nationerna rekommenderade.[4]

Tab. 1. Antal i undersökningen redovisade företag

Industrigrupper	Antal företag	Industrigrupper	Antal företag
Gruvindustri	70	Dryckesvaru- o. tobaksindustri	199
Metall- o. verkstadsindustri	2 706	Textil- o. beklädnadsindustri	1 138
Jord- o. stenindustri	738	Läder-, hår- o. gummivaruindustri	436
Träindustri	1 500	Kemisk-teknisk industri	354
Massafabriker och pappersbruk	281	Samtliga industrigrupper	9 007
Pappersvaru- o grafisk industri	661		
Livsmedelsindustri	924		

[1] En närmare redogörelse för serien återfinns i Soc. Medd. 1949: 9, sid. 668, »Socialstyrelsen övertar riksbankens konsumtionsprisindex.»

[2] Industri 1951.

[3] I en särskild undersökning, för vilken resultaten ännu inte är klara, har styrelsen begärt uppdelning av posten »sjuklön samt övriga förmåner».

[4] International Standard Industrial Classification of all Economic Activities.

Tab. 2. Ackords- och övertidsarbetets omfattning inom vissa industrigrupper

Industrigrupper	Antal arbetare	Antal arbetstimmar		
		totalt (1 000-tal)	på ackord %	på övertid %
Män				
Gruvindustri	12 931	25 792	74,1	4,3
42 tim. arb.	138	295	53,2	2,6
40 tim. arb.	5 805	10 919	76,8	4,8
48 tim. arb. m. fl.	6 988	14 578	72,6	3,9
Metall- och verkstadsindustri	182 774	395 709	66,3	2,5
42 tim. arb.	3 348	6 555	86,5	1,4
48 tim. arb. m. fl.	179 426	389 154	65,9	2,6
Jord- o. stenindustri	[1] 26 934	57 319	61,1	2,8
42 tim. arb.	2 304	4 734	48,6	3,6
48 tim. arb. m. fl.	24 593	52 517	62,2	2,7
Träindustri	38 390	80 879	54,7	2,4
Massafabriker och pappersbruk	37 431	85 255	79,5	6,3
42 tim. arb.	1 700	3 441	89,1	3,4
48 tim. arb. m. fl.	35 731	81 814	79,1	6,4
Pappersvaru- och grafisk industri	17 111	39 332	7,4	3,3
Livsmedelsindustri	24 214	53 995	13,5	3,7
Dryckesvaru- och tobaksindustri	4 632	10 372	10,5	4,6
Textil- och beklädnadsindustri	28 812	62 641	58,6	2,5
Läder-, hår- och gummivaruindustri	12 763	27 731	63,8	2,2
Kemisk-teknisk industri	14 160	31 722	58,3	3,3
42 tim. arb.	1 390	2 937	67,9	1,5
48 tim. arb. m. fl.	12 770	28 785	57,3	3,5
Samtliga industrigrupper	**400 152**	**870 747**	**58,9**	**3,1**
42 tim. arb.	9 478	19 175	73,4	2,5
40 tim. arb.	5 842	10 987	76,8	4,8
48 tim. arb. m. fl.	384 832	840 585	58,3	3,1
Kvinnor				
Metall- och verkstadsindustri	12 697	24 504	66,6	0,8
Jord- och stenindustri	2 363	4 249	58,3	0,8
Träindustri	1 097	1 952	53,2	0,9
Massafabriker och pappersbruk	2 111	4 103	72,4	1,1
Pappersvaru- och grafisk industri	4 952	10 543	27,7	1,2
Livsmedelsindustri	9 979	18 845	28,4	1,4
Dryckesvaru- och tobaksindustri	1 997	3 974	34,9	1,4
Textil- och beklädnadsindustri	46 352	88 705	65,3	0,7
Läder-, hår- och gummivaruindustri	7 146	13 926	59,4	0,7
Kemisk-teknisk industri	3 705	7 240	64,4	0,7
Samtliga industrigrupper	[2] 92 564	178 388	58,0	0,9

[1] Inkl. 40 tim. arb.
[2] Inkl. 165 kvinnor i gruvindustrin.

Tab. 8. Genomsnittliga timförtjänster 1953 för vuxna manliga och kvinnliga arbetare

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Industrigrupper	Antal arbetare	Genomsnittlig timförtjänst [1]						Index 1952 = 100
		Dyrortsgrupp					Hela riket	
		1	2	3	4	5		
Män								
Gruvindustri	12 931	(3,88)	4,58	4,83	5,30	6,12	5,22	105
Malmgruvor	12 151	—	4,66	4,83	5,30	6,12	5,30	105
42 tim. arb.	106	—	..	..	(4,72)	..	4,75	..
40 tim. arb.	5 243	—	5,60	5,93	6,24	6,71	6,14	..
48 tim. arb. m. fl.	6 802	—	4,02	4,10	4,74	5,68	4,72	..
Kolgruvor	780	(3,88)	3,90	—	—	—	3,90	104
Metall- o. verkstadsindustri	182 774	3,64	3,99	4,24	4,82	4,89	4,37	106
42 tim. arb.	3 348	..	4,72	4,92	6,18	5,48	5,12	..
48 tim. arb. m. fl.	179 426	3,64	3,98	4,23	4,81	4,87	4,35	..
Järn-, stål- o. kopparverk	30 631	—	4,10	4,32	5,42	5,24	4,34	106
42 tim. arb.	3 070	—	4,75	4,93	6,20	5,62	5,13	110
48 tim. arb. m. fl.	27 561	—	4,05	4,27	5,18	5,14	4,27	106
Järn- o. stålmanufaktur	20 001	3,60	3,95	4,15	4,72	5,61	4,22	105
Mekaniska verkstäder	70 029	3,71	3,92	4,35	4,61	4,86	4,37	105
Bil- o. karosserifabriker	5 967	3,75	4,12	4,18	4,98	5,96	4,97	108
Reparationsverkstäder	8 972	3,11	3,27	3,75	4,27	4,66	4,01	103
Skeppsvarv	19 225	..	4,20	4,24	5,05	4,99	4,68	105
Elektroteknisk industri	19 135	3,68	4,05	4,01	4,28	4,68	4,30	105
Annan metallindustri	8 814	3,68	3,75	4,05	4,41	4,75	4,19	105
Jord- o. stenindustri	[2] 26 934	3,34	3,68	3,88	4,29	5,10	3,76	105
42 tim. arb.	2 304	3,89	4,30	4,37	(4,26)	..	4,28	..
48 tim. arb. m. fl.	24 593	3,31	3,61	3,83	4,30	5,13	3,71	..
Stenindustri	4 289	3,56	3,81	3,32	4,08	(4,42)	3,65	102
Kalk- o. kritbruk	1 875	3,66	3,80	3,84	(3,95)	(3,85)	3,81	106
Cementfabriker	1 866	3,74	3,55	4,14	—	—	3,92	104
Cementvarufabriker	2 919	3,62	3,95	4,17	4,48	5,51	4,27	107
Tegelbruk	5 565	3,32	3,48	3,59	3,94	(4,49)	3,50	103
42 tim. arb.	610	(3,67)	3,86	4,04	(4,49)	—	3,89	..
48 tim. arb. m. fl.	4 955	3,28	3,44	3,55	3,87	(4,49)	3,46	..
Porslins-, kakel- o. lergodsfabriker	3 492	(3,08)	3,42	3,89	..	—	3,70	105
Glasindustri	4 183	3,20	3,62	4,32	(4,32)	(4,86)	3,56	104
Träindustri	38 390	3,42	3,44	3,65	3,83	4,10	3,59	105
Därav:								
Sågverk o. hyvlerier	18 720	3,33	3,42	3,65	3,83	3,98	3,62	105
Möbelfabriker	6 750	3,36	3,52	3,68	3,65	4,59	3,56	104
Byggnadssnickerier o. trähusfabr.	6 442	3,54	3,44	3,63	3,84	(4,55)	3,55	107
Massafabriker o. pappersbruk	37 431	3,44	3,79	3,98	4,13	4,07	3,94	103
42 tim. arb.	1 700	(4,51)	4,73	4,87	5,09	(4,39)	4,91	..
48 tim. arb. m. fl.	35 731	3,43	3,77	3,95	4,07	4,06	3,90	..
Massafabriker	21 454	3,49	3,89	4,01	4,15	4,08	4,04	103
42 tim. arb.	1 516	..	4,69	4,86	5,09	(4,39)	4,92	..
48 tim. arb. m. fl.	19 938	3,47	3,83	3,97	4,07	4,06	3,98	..
Pappersbruk o. pappfabriker	15 977	3,43	3,74	3,95	4,05	..	3,81	104
42 tim. arb.	184	(4,46)	(4,85)	(4,93)	—	—	4,83	..
48 tim. arb. m. fl.	15 793	3,42	3,73	3,93	4,05	..	3,80	..

[1] Inkl. övertidstillägg, semesterlön, sjuklön samt övriga förmåner.
[2] Inkl. 40 tim. arb.

TAB. 3 (forts.). GENOMSNITTLIGA TIMFÖRTJÄNSTER 1953 FÖR VUXNA MANLIGA OCH KVINNLIGA ARBETARE

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Industrigrupper	Antal arbetare	Genomsnittlig timförtjänst [1]						Index 1952 = 100
		Dyrortsgrupp					Hela riket	
		1	2	3	4	5		
Pappersvaru- o. grafisk industri	17 111	(3,50)	3,58	4,19	4,39	4,88	4,47	103
Därav:								
Papp- o. pappersvaruindustri . .	2 452	(3,50)	3,73	4,01	3,93	4,35	3,98	104
Bokbinderier	1 161	..	(3,37)	3,78	4,07	4,57	4,11	104
Bok- o. accidenstryckerier	5 876	—	3,24	4,03	3,97	4,55	4,28	103
Tidningstryckerier	5 941	—	3,76	4,50	4,96	5,74	5,04	104
Annan grafisk industri	1 681	—	..	3,89	4,27	4,20	4,12	100
Livsmedelsindustri	24 214	3,46	3,43	3,62	4,00	4,31	3,75	106
Därav:								
Kvarnar	1 347	(3,22)	3,41	3,52	4,16	—	3,73	106
Bageriindustri	5 127	(3,45)	3,37	3,81	4,06	4,31	3,92	106
Sockerindustri	2 724	3,49	3,40	3,63	4,07	4,26	3,60	105
Choklad- o. konfektindustri . . .	1 263	—	3,55	3,43	3,75	4,73	3,95	106
Mejeriindustri	4 243	(3,38)	3,35	3,47	3,94	4,32	3,73	106
Slakterier och charkuterier	6 526	(3,74)	3,50	3,66	3,93	4,18	3,75	106
Dryckesvaru- o. tobaksindustri	4 632	(3,05)	3,35	3,45	3,93	4,27	3,76	104
Textil- o. beklädnadsindustri . .	28 812	3,28	3,41	3,55	3,69	4,19	3,54	104
Därav:								
Ylleindustri	5 096	3,34	3,33	3,46	3,50	..	3,42	104
Bomullsindustri	8 238	..	3,45	3,45	3,60	—	3,47	104
Trikåfabriker	2 241	(3,37)	3,34	3,64	3,58	(4,03)	3,58	105
Sömnadsindustri	5 874	(3,17)	3,43	3,63	3,91	4,26	3,67	105
Läder-, hår- o. gummivaruind.	12 763	3,50	3,74	3,94	3,91	4,40	3,90	106
Därav:								
Skoindustri	4 002	3,38	3,67	3,83	3,78	(3,79)	3,79	106
Gummivarufabriker	4 195	—	3,92	4,13	..	4,62	4,09	106
Kemisk-teknisk industri	14 160	3,67	3,84	4,01	4,29	4,39	4,08	105
42 tim. arb.	1 390	—	4,75	4,55	4,62	4,99	4,63	..
48 tim. arb. m. fl.	12 770	3,67	3,79	3,97	4,20	4,35	4,03	..
Därav:								
Färg-, olje- o. parfymfabriker . .	3 565	—	3,91	3,84	4,39	4,43	4,16	106
Annan kemisk-teknisk industri .	8 376	3,67	3,91	3,91	4,22	4,35	4,02	104
Samtliga industrigrupper	**400 152**	**3,46**	**3,79**	**4,02**	**4,46**	**4,84**	**4,11**	**105**
42 tim. arb.	9 478	3,99	4,50	4,67	5,10	5,30	4,75	..
40 tim. arb.	5 842	(4,20)	5,36	5,90	6,23	6,71	5,96	..
48 tim. arb. m. fl.	384 832	3,45	3,74	4,01	4,42	4,76	4,07	..
Kvinnor								
Metall- o. verkstadsindustri . .	12 697	2,43	2,79	2,90	3,40	3,41	3,11	105
Därav:								
Järn- o. stålmanufaktur	2 040	(2,52)	2,79	2,87	(3,15)	3,54	2,89	105
Mekaniska verkstäder	3 139	(2,36)	2,91	3,04	3,48	3,41	3,25	106
Elektroteknisk industri	4 690	..	2,84	2,87	3,37	3,45	3,18	105
Jord- o. stenindustri	2 363	2,08	2,52	2,77	..	..	2,59	104
Träindustri	1 097	2,71	2,59	2,71	2,68	(3,28)	2,72	106
Massafabriker o. pappersbruk .	2 111	2,86	2,95	2,98	3,00	..	2,95	104

[1] Inkl. övertidstillägg, semesterlön, sjuklön samt övriga förmåner.

TAB. 3 (forts.). GENOMSNITTLIGA TIMFÖRTJÄNSTER 1953 FÖR VUXNA MANLIGA OCH KVINNLIGA ARBETARE

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Industrigrupper	Antal arbetare	Genomsnittlig timförtjänst[1]						Index 1952 = 100
		Dyrortsgrupp					Hela riket	
		1	2	3	4	5		
Pappersvaru- o. grafisk industri	4 952	(2,57)	2,75	2,89	2,95	3,35	3,07	103
Livsmedelsindustri	9 979	2,52	2,62	2,71	2,90	3,25	2,83	106
Därav:								
Bageriindustri	2 452	..	2,66	2,87	3,01	3,45	3,03	105
Choklad- o. konfektindustri . . .	2 430	..	2,61	2,48	2,52	3,14	2,71	105
Slakterier o. charkuterier	1 415	..	2,63	2,70	3,01	3,15	2,84	108
Dryckesvaru- o. tobaksindustri	1 997	..	2,52	2,78	3,01	3,31	2,94	102
Textil- o. beklädnadsindustri .	46 352	2,54	2,66	2,78	2,84	3,11	2,76	104
Därav:								
Ylleindustri	4 970	2,77	2,71	2,79	2,83	..	2,77	105
Bomullsindustri	6 503	2,44	2,81	2,74	2,90	—	2,79	104
Trikåfabriker	5 870	2,59	2,61	2,76	2,70	2,93	2,73	105
Sömnadsindustri	22 239	2,45	2,59	2,71	2,86	3,18	2,76	104
Läder-, hår- o. gummivaruind. .	7 146	2,49	2,64	2,82	2,83	3,25	2,80	105
Därav:								
Skoindustri	2 907	2,33	2,46	2,79	(2,66)	(2,62)	2,71	104
Gummivarufabriker	2 145	—	2,77	2,88	—	(3,39)	2,87	105
Kemisk-teknisk industri	3 705	..	2,78	2,83	2,84	3,07	2,87	105
Samtliga industrigrupper	[2] 92 564	2,50	2,69	2,77	2,95	3,26	2,84	104

Lönenivån 1953. Tab. 2 visar antalet arbetstimmar och förekomsten av ackords- och övertidsarbete. En del — huvudsakligen mindre — företag har haft svårigheter att dela upp tiden på ackords- och tidlönsavlönat arbete. Den osäkerhet som på grund av detta skäl vidlåder uppgifterna torde dock vara mycket liten.

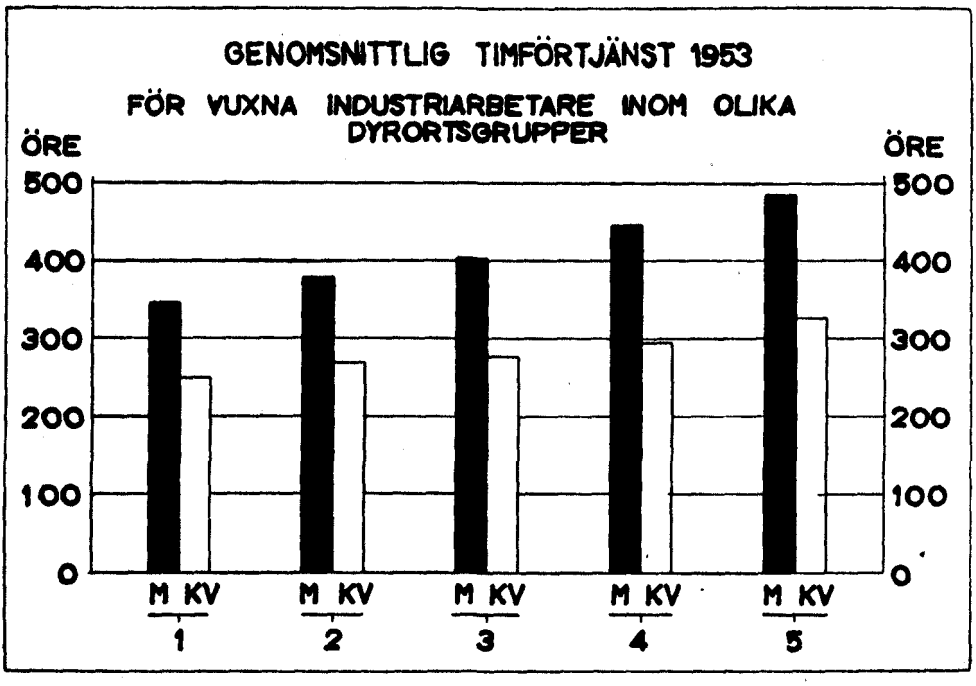
Timförtjänsten för arbetare i kontinuerlig drift (arbetare med 42 timmars arbetsvecka) liksom gruvarbetare under jord (arbetare med 40 timmars arbetsvecka) redovisas som synes separat.

Tab. 3 visar arbetarantalet och den totala genomsnittliga timförtjänsten — alltså inkl. övertids- och skifttillägg, semesterlön och sjuklön samt övriga förmåner — för vuxna industriarbetare i olika dyrorter. Arbetarantalet utgör en summa av medelantalet arbetare i varje företag. Medeltalet för varje företag utgör ett medeltal av det antal arbetare, som upptagits på var och en av företagets avlöningslistor under året. Parentes kring ett tal anger, att uppgiften avser 25—99 arbetare och två punkter mindre än 25 arbetare.

Den sista kolumnen anger indextal för den genomsnittliga timförtjänsten

[1] Inkl. övertidstillägg, semesterlön, sjuklön samt övriga förmåner.
[2] Inkl. 165 kvinnor i gruvindustrin.

Diagram 1

1953 med 1952 som basår. Som synes har lönestegringen varit tämligen jämn — i 34 av 43 branscher har lönestegringen varit mellan 4 och 6 procent. I de flesta branscher har semestern förlängts med tre dagar från 1952 till 1953, vilket motsvarar en lönestegring på en procent.

Tab. 4. Relativ genomsnittlig timförtjänst i olika dyrorter

	Dyrortsgrupp				
	5	4	3	2	1
Genomsnittsförtjänst, män	100	92	83	78	71
» , kvinnor . . .	100	90	85	83	77
Den statliga lönegrupperingen . . .	100	96	92	88	84

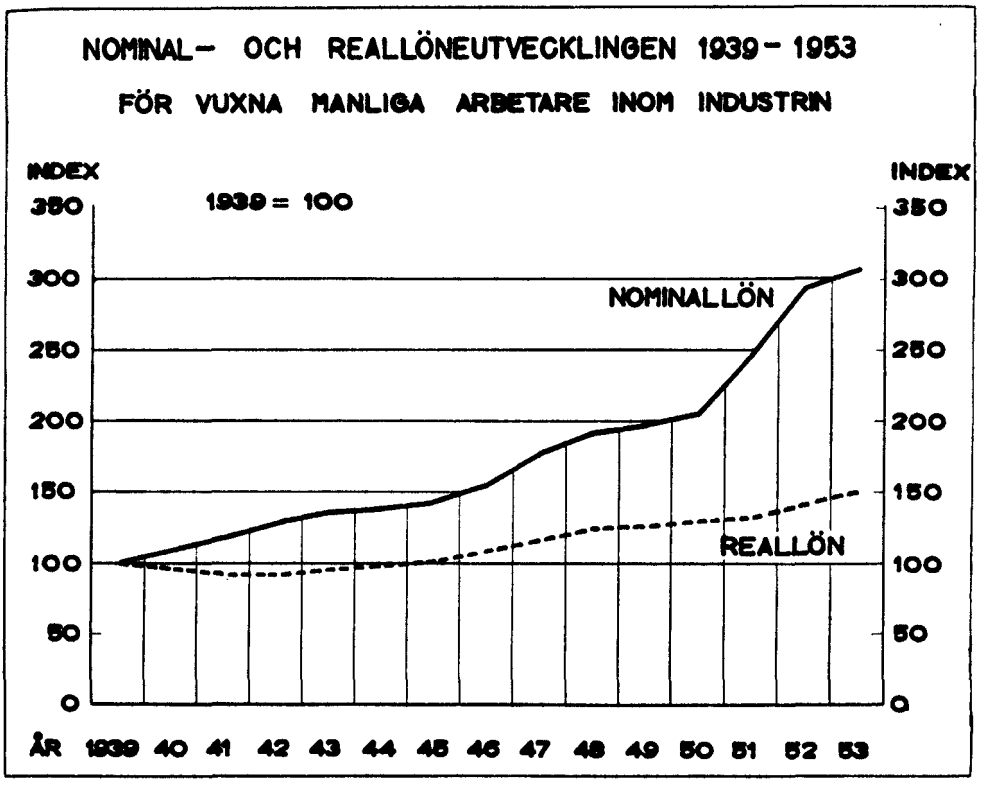
I tab. 4 redovisas den relativa genomsnittliga timförtjänsten för män och kvinnor i varje dyrort. Som jämförelse anges även motsvarande relationstal enligt den statliga lönegruppering, som gällde år 1953.

Den genomsnittliga timförtjänstens absoluta belopp i varje dyrortsgrupp framgår också av diagram I.

Löneutvecklingen 1939—1953. Tab. 5 visar löneutvecklingen för vuxna industriarbetare 1939—1953. Som framgår av tabellen har nominallönen (totala timförtjänsten) stigit med 207 % för män och 239 % för kvinnor.

Uppgifterna om reallönens förändringar har erhållits genom att dividera nominallönen med socialstyrelsens levnadskostnadsindex (1935 års serie inkl. skatter och sociala förmåner). Det bör bl. a. framhållas, att levnadskost-

Diagram II

nadsindex avser en viss hushållstyp, att olika metoder använts för att beräkna skatteposten i levnadskostnadsindex och att beräkningar av prisutvecklingen under lång tid är osäkra på grund av ändrade konsumtionsvanor. Med hänsyn härtill blir reallöneserien högst approximativ.

Reallönens utveckling redovisas också i diagram II.

Tab. 5. Löneutvecklingen 1939—1953

Timförtjänst, kr	1939	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953
Män	1,34	2,05	2,31	2,54	2,62	2,73	3,30	3,92	4,11
Kvinnor	0,84	1,37	1,62	1,79	1,86	1,92	2,31	2,73	2,84
Indextal för timförtjänsten									
Män	100	153	175	190	196	204	246	293	307
Kvinnor	100	163	193	213	221	229	275	325	339
Levnadskostnadsindex (inkl. skatter)	100	142	150	153	155	157	188	207	208
Reallöneindex									
Män	100	108	116	124	125	129	131	141	148
Kvinnor	100	115	129	139	142	145	146	157	163

En något utförligare redogörelse lämnas i Meddelande från socialstyrelsens utredningsbyrå nr 13 av den 29 juli 1954.

L. J. W.

Sysselsättning och arbetslöshet

Tab. 1. Verksamheten vid arbetsförmedlingarna under juni 1954

	Hela verksamheten					Kvinnliga avdelningen			
	Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser		Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
				Totalt	därav 1-dagsplats				
Summa juni 1951	110 853	146 015	182 862	108 682	—	41 215	53 606	68 177	37 741
» » 1952	119 869	145 594	137 162	91 560	—	47 278	58 023	57 882	34 834
» » 1953	126 572	157 591	136 321	96 669	27 240	47 056	57 949	57 953	35 012
» maj 1954	131 034	160 955	151 262	98 897	25 129	48 345	59 532	60 817	34 279
» juni 1954	125 781	153 570	144 464	96 877	25 480	50 653	60 287	58 471	35 059
Därav									
Jordbr., trädgårdsskötsel o. fiske	3 488	4 010	9 694	6 643	397	297	370	1 835	1 575
Skogsbruk	3 3c8	3 599	3 758	2 466	26	16	16	96	96
Malmbrytn. o. metallind.	7 302	8 341	9 758	4 058	.1	475	513	658	325
Trä-, graf. o. pappersind.	2 522	2 799	4 240	2 171	28	196	210	365	190
Byggnadsverksamhet	11 909	13 680	12 113	8 887	80	2	2	2	2
Övriga industrigrupper	9 812	10 444	8 898	4 254	74	5 760	6 006	4 281	1 854
Samfärdsel o. handel	18 805	29 037	44 682	33 730	12 737	6 975	9 495	17 896	10 596
Förvaltning o. fria yrken	14 396	16 376	13 237	8 090	2 717	6 016	6 259	6 568	3 374
Sjukvård o. husligt arbete	11 026	16 730	28 753	14 599	5 795	10 876	16 574	23 430	14 446
Därav under 18 år	37 204	38 188	23 122	18 739	920	19 214	19 687	11 333	8 978

Tab. 2. Av arbetslöshetsnämnderna rapporterade hjälpsökande arbetslösa

Månad	Hela antalet hjälpsökande			Hjälpform	Antalet hjälpta hjälpsökande 30/6 1954		
	i riket	därav			i riket	därav	
		i Sthlm, Gbg o. Malmö	utlåningar			i Sthlm, Gbg o. Malmö	utlåningar
Juni 1953	2 392	1 042	334	**Hela antalet hjälpta**	1 651	676	294
Juli »	1 990	866	325	Statligt beredskapsarbete	587	4	1
Augusti »	1 997	851	320	i arbetsmarknadsstyrelsens regi	375	4	1
September »	2 247	926	322	i annan myndighets regi	212	—	—
Oktober »	2 879	1 058	322	Statskommunalt beredskapsarbete	101	59	—
November »	3 642	1 281	322	Arkivarbete och musikerhjälp	824	546	289
December »	4 077	1 365	327	Komm. arbete utan statsbidrag	49	—	—
Januari 1954	4 542	1 484	317	Dagunderstöd	63	54	3
Februari »	5 040	1 631	324	Kommunalt understöd	17	3	1
Mars »	4 699	1 375	326	Utbildningshjälp	10	10	—
April »	3 798	1 099	315				
Maj »	2 502	854	303				
Juni 1954	1 861	714	295				

Tab. 8. Arbetslösheten inom vissa erkända arbetslöshetskassor under 2-månadersperioden mars—april 1954 och 1953

Arbetslöshetskassor (1 000-tal medl. vid slutet av april 1954 inom parentes)	Arbetslöshetsprocent mars—april		Arbetslöshetskassor (1 000-tal medl. vid slutet av april 1954 inom parentes)	Arbetslöshetsprocent mars—april	
	1954	1953		1954	1953
Lantarbetarnas (37)	7,7	6,1	Byggnadsarbetarnas (122)	9,9	10,3
Skogs- o. flottningsarb.[1] (24)	[1]8,6	9,4	Elektrikernas (19)	2,8	2,4
Gjuteriarbetarnas (11)	2,8	3,6	Murarnas (14)	17,5	16,5
Gruvindustriarbetarnas (11)	3,3	2,0	Målarnas (18)	17,0	16,5
Metallindustriarbetarnas (226)	2,0	2,2	Vägarbetarnas (17)	8,1	5,3
Stenindustriarbetarnas (5)	7,0	4,2	Järnvägsmännens (18)	2,1	1,6
Kem.-tekn. industriarb. (15)	2,2	1,3	Sjöfolkets (20)	7,8	8,6
Fabriksarbetarnas (60)	4,0	3,9	Transportarbetarnas (38)	5,4	4,4
Träindustriarbetarnas (58)	2,5	2,7	Handelsanställdas (77)	[3] ..	1,8
Bokbinderiarbetarnas (11)	0,7	0,9	Handelstjänstemännens (18)	0,9	0,7
Typografernas (15)	0,4	0,5	Arbetsledarnas (28)	0,2	0,3
Beklädnadsarbetarnas (41)	2,0	1,5	Hotell- o. rest.-tj.-m. (3)	0,8	0,6
Bryggeriarbetarnas (7)	1,8	1,5	Industritjänstemännens (75)	0,7	0,7
Livsmedelsarbetarnas (38)	3,3	3,1	Frisörernas (4)	0,3	0,5
Sadelmakarnas (6)	5,9	5,4	Hotell-, kafé- o. rest.-anst. (25)	2,6	2,4
Sko- o. läderarbetarnas (11)	2,1	1,5	Musikernas (5)	11,3	9,4
Textilarbetarnas (45)	2,7	1,9	Sveriges arbetares (14)[2]	11,6	—
Försvarsverkens civ.-pers. (21)	1,7	1,5	**Samtliga kassor** [1](1 169)	[1]4,0	3,8
Block- o. plåtslagarnas (3)	6,1	4,5			

[1] Preliminära uppgifter. — [2] Erkänd arbetslöshetskassa fr. o. m. 1 jan. 1954. — [3] Uppgift ännu ej tillgänglig.

Sociala Meddelanden

Official Journal published monthly by the Social Welfare Board of Sweden

1954, no 8

CONTENTS

Page

The significance of age on the labour market. By *Per Holmberg* 471
Social questions before the Riksdag during the Spring Session of 1954 . . . 483
Notifying cases of injury under the Workmen's Compensation Act and statistics of occupational injuries 494
Short notices:
The Social Welfare Board's recommendations on the placing of children in other homes 497
The membership of the labour market organizations 501
Survey of general increases in rent that have been granted 502

Periodical Surveys

Register 504
The costs and financing of social welfare in 1952 504
Aliens in Sweden in the 1st qr. of 1954 509
Pupils at the approved schools in 1953 511
The cost-of-living index for June 1954 513
The Social Welfare Board's general consumption price index for June 1954 . 520
Industrial workers' wage conditions in 1953 521
Employment and unemployment 528
Literary survey 533
Book notices 540

The Issue in Brief

The significance of age on the labour market. When discussing those who are handicapped in the community and their problems we must not forget all those whose *age* is an obstacle to employment. Seeing that normally the private individual for economic reasons, though for others as well, regards work as something positive, he considers his age to be a handicap when he realizes that it is that very factor which is cited as an obstacle when he would obtain or change his occupation, when it comes to being pensioned etc. or engaged at schools and places of instruction. In view of the growth of the population it is desirable from the standpoint of the community that the share of those particularly in higher ages who earn their living should increase, since otherwise there is a risk that the economic scope for reforms etc. in spheres other than that of providing for old people may diminish.

The obstacles on the labour market affecting elderly and not altogether young persons are largely attributable to the existence of preconceived opinions as to the older labour force's capacity for work etc. Moreover in the present system of pensioning salaried employees and in the current norms laid down for employment and pay there are many factors that have a discriminating effect when it comes to the elderly and not altogether young labour force. Further discrimination is to be found in current regulations and maximum ages laid down for applicants for posts in schools and for training scholarships.

In Great Britain, where the situation as affecting the older manpower is similar to that now existing in Sweden, inquiries have been started with a view to surveying the prevailing conditions and solving the problems that emerge. It would seem to be a matter of urgency that the necessary steps should be taken in Sweden as well to prevent the circumstances affecting the older manpower on the labour market from becoming still further distorted and to avoid a growing proportion of the country's population that is strictly speaking capable of work being classed as only partially employable. P. 471.

Social questions before the Riksdag during the Spring Session of 1954. Concurrently with the implementing of the National Health Insurance Act as from the turn of the year a new Workmen's Compensation Insurance Act has been put into effect. This implies that during the first ninety days after receiving an injury a person who has both a health insurance and an occupational accident insurance policy is paid compensation under the National Health Insurance Act as for any other sickness. Only after that period has elapsed does the workmen's compensation insurance take effect. This implies that the injured person will receive medical aid more promptly than he does

now, though also that in the case of such minor injuries as only last three days no compensation will be payd, since the National Health Insurance Act stipulates three days' exemption from liability on the part of the insurer.

As from the turn of the year certain medicines will be obtainable free of charge and a discount will be allowed on the others if issued on a doctor's prescription. The discount represents half of the amount by which the price exceeds 3.00 kr and will be obtainable direct at the time of purchase.

Another Bill passed by the Riksdag transfers to the County Councils the responsibility for the care of educable and non-educable mentally backward persons. The care of refractory and asocial persons, however, shall remain in the hands of the State as hitherto.

The Riksdag also passed a new Aliens Act, which came into effect on the 1st July, 1954. The former Aliens Act, which was to remain in force for a limited period only, is hereby replaced by a permanent Law designed especially to provide for refugees' need for security.

A sum of 2.4 mill. kr was granted in support of organisations engaged in juvenile welfare work. P. 483.

The cost-of-living index for June 1954 in the 1935 series, which excludes direct taxes and social benefits, was 215 (one point higher than in March 1954). In the 1914 series the corresponding figure has been estimated at 332, as against 330 in March.

The increase does not reflect any general tendency for prices to rise but is attributable to price increases in respect of individual commodities. Certain prices went down during the period March —June, but this was offset by increases in the prices of certain kinds of meat and also coffee, spirits and tobacco.

In the series including taxes and social benefits (1935 = 100) the index number rose from 226 in March to 227 in June. With July 1914 as base, the figure is 355 as against 353 in March 1954.

As from the second half of 1954 both the cost-of-living index and the consumption price index are being replaced by a new monthly series, a *consumer price index*, which will be computed with the year 1949 as base. A more detailed account of the new series will be given in conjunction with the publication of the July figure. P. 513.

The Social Welfare Board's general consumption price index (1935 = 100) for June was unchanged at 228.0 (the same figure as in May 1954).

When the new consumer price index is introduced as from the second half of 1954 the Social Welfare Board's general consumption price index will no longer be computed. The figure for June 1954 is the last in that series. P. 520.

Sociala Meddelanden

Revue officielle publiée par la Direction générale de la Prévoyance sociale (D.G.P.S.) en Suède

1954, no 8

INDEX

Page

L'importance de l'âge sur le marché du travail. Par *Per Holmberg* 471
Questions sociales traitées durant la session de printemps du Riksdag de 1954 483
Déclaration des accidents du travail et statistique des accidents du travail . 494
Courtes notices:
Projet de la D.G.P.S. touchant le déplacement des enfants 497
Nombre des membres affiliés aux organisations du marché du travail 501
Aperçu sur les hausses générales de loyer autorisées 502

Aperçus périodiques

Répertoire 504
Dépenses de la Protection sociale et leur financement en 1952 504
Etrangers en Suède pendant le premier trimestre 1954 509
Les élèves des écoles de protection de la jeunesse en 1953 511
L'indice du coût de la vie pour juin 1954 513
L'indice général des prix de consommation de la D.G.P.S. pour juin 1954 . . 520
Salaires des ouvriers de l'industrie en 1953 521
Emploi et chômage 528
Bibliographie 533
Comptes rendus de livres 540

Résumé

L'importance de l'âge sur le marché du travail. Il y a une catégorie qu'il ne faut pas oublier, lorsqu'on discute le problème des handicapés sociaux, et c'est celle des personnes pour qui l'âge constitue un obstacle au travail. Puisque tout individu considère normalement le travail comme un facteur positif, pour des raisons économiques ou autres, son âge lui deviendra un handicap à partir du moment où on l'invoquera comme obstacle à l'obtention d'une situation, à tout changement de travail, à la retraite payée ou d'autres systèmes de pension, à l'admission aux écoles ou aux établissements d'enseignement. Du point de vue social, il est souhaitable, eu égard au développement de la population, que croisse la proportion des personnes âgées travaillant. Sinon, les moyens économiques pouvant être affectés aux réformes etc. . . . autres que l'assistance aux vieux, risquent de devenir de plus en plus limités. Il convient par conséquent, pour des raisons tant individuelles que sociales, de stimuler le recours au travail des personnes âgées ou plus très jeunes et d'éliminer, dans toute la mesure du possible, les obstacles suscités à ce groupe humain, sur le marché du travail.

Ces obstacles proviennent en grande partie d'idées préconçues et de préjugés à l'encontre des capacités de travail des personnes âgées ou plus très jeunes. On relève en outre dans le système actuel des retraites et dans les normes présentement fixées pour l'embauche et la rétribution, de nombreuses dispositions discriminatoires à l'égard des employés âgés ou plus très jeunes. On trouve d'autres dispositions de caractère discriminatoire dans les règlements en vigueur et dans les limites d'âge imposés aux candidats aux écoles et aux bourses d'études.

En Angleterre, où la situation des employés âgés est similaire à celle que nous connaissons pour le moment en Suède, on vient d'entreprendre une série d'enquêtes destinées à définir cette situation et à pallier aux problèmes qui en découlent. Il est manifestement urgent que l'on prenne en Suède également les mesures nécessaires pour que n'empire pas davantage la situation des personnes âgées sur le marché du travail, et pour éviter qu'une fraction croissante de la population, au fond apte au travail, ne glisse dans la catégorie des partiellement inaptes. P. 471.

Questions sociales traitées durant la session de printemps du Riksdag de 1954. Lorsque l'assurance générale contre la maladie entrera en vigueur au 1er janvier 1955, une nouvelle assurance contre les accidents du travail sera appliquée simultanément. Celle-ci implique que les personnes qui sont assurées à la fois contre la maladie et contre les accidents du travail toucheront pendant les 90 premiers jours qui suivront l'accident une indemnité de l'assurance contre la maladie, exactement comme pour une maladie. Ce n'est que les 90 jours écoulés que l'assurance contre les accidents du travail entre en jeu. Ceci fait que la victime de l'accident reçoit plus rapidement que cela n'a été le cas jusqu'ici un secours de maladie, mais aussi que pour des dommages peu graves, dont la durée n'est que de trois jours, aucune indemnité n'est allouée puisque l'assurance contre la maladie stipule un délai de carence de trois jours.

Certains médicaments seront délivrés gratuitement à partir du 1er janvier et un rabais sera consenti sur le prix des autres lorsqu'ils auront été ordonnés par un médecin. Le rabais correspondra à la moitié du montant par lequel le prix du médicament dépasse trois couronnes et sera déduit lors de l'achat dans la pharmacie.

Un autre projet de loi, qui a été adopté par le Riksdag, transfère le soin des déficients psychiques, éducables et non éducables, aux conseils généraux. Le soin des déficients très difficiles et asociaux demeurera comme avant à la charge de l'Etat.

Le Riksdag a voté aussi une nouvelle loi sur les étrangers entrée en vigueur au 1er juillet 1954. La loi de caractère provisoire précédemment en vigueur sur les étrangers est, par là, remplacée par une loi permanente qui doit, en particulier, assurer le besoin de sécurité des réfugiés.

Un crédit de 2,4 millions de couronnes a été alloué à des organisations de protection de la jeunesse. P. 483.

L'indice du coût de la vie pour juin 1954 sur la base 100 en 1935 et calculé sans les impôts directs ni les prestations sociales s'est établi à 215 (une unité de plus qu'en mars 1954). Dans la série dont la base est juillet 1914, l'indice correspondant s'est inscrit à 332 contre 330 en mars.

Cette progression de l'indice ne reflète pas une tendance générale à la hausse des prix mais peut être imputée à des augmentations de prix de quelques produits particuliers. Entre mars et juin, plusieurs baisses de prix ont été notées, mais elles sont compensées par les hausses sur le prix de certaines qualités de viandes, du café, des spiritueux et du tabac.

Dans la série calculée avec les impôts directs et les prestations sociales (sur la base 100 en 1935), l'indice est passé de 226 en mars à 227 en juin. Avec juillet 1914 comme base, l'indice s'inscrit à 355 contre 353 en mars 1954.

A partir du 1er juillet 1954, l'indice du coût de la vie ainsi que l'Indice des prix de consommation sont remplacés par une nouvelle série mensuelle, *l'indice des prix à la consommation*, qui sera calculé en prenant 1949 comme base. Un compte-rendu détaillé de la nouvelle série sera fourni conjointement avec la publication de l'indice pour le mois de juillet. P. 513.

L'indice général des prix de consommation de la D.G.P.S. (sur la base 100 en 1935), est demeuré inchangé en juin à 228,0 (même indice qu'en mai 1954).

Du fait que le nouvel indice des prix à la consommation est calculé à partir du 1er juillet 1954, l'indice général des prix de consommation de la D.G.P.S. cesse de l'être. L'indice pour juin 1954 est le dernier de cette série. P. 520.

Litteraturöversikt

(11 juni—10 juli 1954)

Socialstyrelsens bibliotek hålls öppet för allmänheten kl 10—15; under sommarmånaderna kl 10—14 (lördagar 9—13)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen [1]

Allmänna sociala frågor

BERGSON, A. On the concept of social welfare. The quarterly journal of economics 1954, nr 2.

BIRKELBACH, W. Sozialpolitische Fragen der Montanunion. Soziale Sicherheit 1954, nr 6.

GASSER, CHR. Zum Problem der wertbeständigen Lebensversicherung. Schweizerische Zeitschrift für Volkswirtschaft und Statistik 1954, nr 2.

HANSEN, ARVID G. Den sociale faktor i levestandarden. Hertha 1954, nr 3.

IVRE, I. Fattigdom och välstånd. Byggnadsarbetaren 1954, nr 6.

KAISER, E. Recenti sviluppi in materia di sicurezza sociale. Previdenza sociale 1954, nr 1.

KUGELBERG, B. Levnadsnivå. Hertha 1954, nr 3.

LO-JOHANSSON, I. Zigenarresan till Svarta Sara. Vi 1954, nr 25.

MAGNE, O. En bok om undantagsbarn. [Anm. av E. Homburger Erikson: »Barnet och samhället».] Folkskollärarnas tidning 1954, nr 26.

MITTELACHER, H. 35 Jahre internationale Arbeitsorganisation. Soziale Sicherheit 1954, nr 6.

POHEK, MARGUERITE. Social casework särskilt med hänsyn till socialarbetare i samhällets hjälpverksamhet. DSI-nytt 1954, nr 9.

SCHWARZ, A. Statistik der Geheimsphäre. Schweizerische Zeitschrift für Volkswirtschaft und Statistik 1954, nr 2.

STRAND, S. G. ILO — vägröjare, forskningsbas. Signalen 1954, nr 23/24.

THÜRER, P. Zur sozialen Problematik der Abzahlungsgeschäfte. Schweizerische Arbeitgeber-Zeitung 1954, nr 26.

ZOLLINGER, W. Die Wertbeständigkeit in der Lebensversicherung, Zins und AHV. Schweizerische Zeitschrift für Volkswirtschaft und Statistik 1954, nr 2.

Kinder als Zeugen in Sittlichkeitsprozessen. Nachrichtendienst des deutschen Vereins für öffentliche und private Fürsorge 1954, nr 6.

Sverige

BREDAL-BAUER, J. Omläggningen av den kommunala finansstatistiken. Landskommunernas tidskrift 1954, nr 6/7.

BRUNIUS, T. Utredningar på löpande band och löpande räkning. Ekonomen 1954, nr 2.

CARLBERG, G. »Om homosexualitet och förförelse». Populär tidskrift för psykologi och sexualkunskap 1954, nr 3.

CEDERWALL, G. Organ för samordning av den ekonomiska politiken. Från departement och nämnder 1954, nr 12.

ECKERSTEIN, Å. *Något om personundersökarens* och övervakarens rättsliga ställning. Tidskrift för kriminalvård 1954, nr 1.

JERSTEDT, S. Lort-Sverige finns kvar. Vi hyresgäster 1954, nr 7.

LINDBERG, B. Verkar pornografi demoraliserande? Populär tidskrift för psykologi och sexualkunskap 1954, nr 3.

LINDENCRONA, G. Ny utlänningslag med tillämpningsföreskrifter. Från departement och nämnder 1954, nr 12.

LUNDQUIST, R. Exhibitionism. Populär tidskrift för psykologi och sexualkunskap 1954, nr 3.

RUDEBECK, ANNA LISA. Kvinnan i kommunhushållet. Hertha 1954, nr 3.

TÖRNQVIST, H. Kommunala nämnders storlek och sammansättning. Kommunaltjänstemännens tidskrift 1954, nr 5/6.

Belgien

LAGASSE, A. Le mouvement social en 1953. Bulletin de l'institut de recherches économiques et sociales 1954, nr 3.

Frankrike

DUREL, P. Lutte contre la prostitution. Situation actuelle et considérations personelles. Les cahiers du musée social 1954, nr 3.

Norge

AUKRUST, O. Vår utenrikshandel skal studeres — omfattende undersökelser settes i gang av forskningsavdelingen i Statistisk sentralbyrå. Norsk handel 1954, nr 13.

Persien

Persien mot social aktivitet. Sv. sjukkasse-tidning 1954, nr 6.

Storbritannien

Die verstaatlichte Wirtschaft in Grossbritannien. Schweiz. Konsum-Verein 1954, nr 24.

[1] I denna avdelning tidigare upptagna artiklar finns införda i ett särskilt kortregister, som är tillgängligt i socialstyrelsens bibliotek.

Tyskland

FÜRST, G. M. FL. Zur Frage der Einkommensschichtung. Wirtschaft und Statistik 1954, nr 6.

Bewährungshilfe. Bericht über eine vom Deutschen Verein veranstaltete Konferenz am 31. März 1954 in Mainz. Nachrichtendienst des deutschen Vereins für öffentliche und private Fürsorge 1954, nr 6.

Arbetarskydd

Amerikas förenta stater

POULSEN, K. Vær agtpågivende. Produktivitetsnyt 1954, nr 5.

Danmark

Arbejderbeskyttelsen forbedret. Arbejderen 1954, nr 12.

Arbetslön och arbetstid

KLÜCKSMANN-LÜDY, ELISABETH. Untersuchung des internationalen Arbeitsamtes zum Problem der Teilzeitbeschäftigung. Bundesarbeitsblatt 1954, nr 11.

Ackord eller inte ackord? Byggnadsarbetaren 1954, nr 6.

Internationella lönejämförelser. Folkskollärarnas tidning 1954, nr 24.

Sverige

WERMELIN, P.-G. Den usynlige lön. Arbejdsgiveren (Danmark) 1954, nr 12.

Arbetstidens längd utredes av tiomannakommitté. Från departement och nämnder 1954, nr 11.

Den individuella lönesättningen. Sv. typograftidning 1954, nr 13.

Kortare arbetstid. Sv. trafiktidning 1954, nr 25/26.

40 timmars arbetsvecka? Aktuellt i politik och samhälle 1954, nr 11.

Amerikas förenta stater

WRENBY, K. Garanterad årslön — ny facklig giv i USA. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 24.

Frankrike

Les salaires en France en 1953. Bulletin mensuel de statistiques april/juni 1954 (suppl.).

Nederländerna

BLOMDAHL, B. Löner och arbetsvillkor i Holland. Kommunalarbetaren 1954, nr 11/12.

Norge

HOLLER, KJ. Omkring tariffoppgjøret. Fri fagbevegelse 1954, nr 6.

Arbetsmarknad och arbetslöshet

Sverige

BJÖRK, L. Statistiska mått på sysselsättning och arbetslöshet. Sv. sparbankstidskrift 1954, nr 6.

ERSMAN, S. Malmkoncernens arbetsplatser i Norrbotten. Arbetsmarknaden 1954, nr 6.

HELLBACHER-THULIN, A. Personalrekryteringen vid Norrbottens järnverk. Arbetsmarknaden 1954, nr 6.

NILSSON, SONJA. Kvinnorna i industrin. Hertha 1954, nr 3.

OLSSON, BERTIL. Arbetsmarknadspolitikens instrument. Tiden 1954, nr 6.

VAHLBERG, G. Norrbottens arbetsmarknad. Arbetsmarknaden 1954, nr 6.

Amerikas förenta stater

BILLETER, E. P. Wie wird in den USA die Zahl der Arbeitslosen ermittelt? Schweizerische Arbeitgeber-Zeitung 1954, nr 25.

Belgien

MECHELEN, F. VAN. Le reclassement social des estropiés et mutilés. Revue du travail 1954, nr 5.

Frankrike

L'enquête annuelle par sondage sur les salaires et la main-d'œuvre salariée permanente en agriculture. Bulletin mensuel de statistique april/juni 1954 (suppl.).

Norge

Sysselsetting og fravær blant Oslo kommunes funksjonærer og arbeidere 1948—1953. Statistisk kvartalshefte 1953, nr 4.

Storbritannien

Age and regional analysis of employed persons. Ministry of labour gazette 1954, nr 6.

Tyskland

KUSCH, W. Ermittlung der Anzahl der Beschäftigten nach Beschäftigtengruppen aus der Buchhaltung in den Betrieben der Kohlenindustrie. Statistische Praxis 1954, nr 6.

VOIGT. Wie steht es mit der Einführung einheitlicher Arbeitsunterlagen für die Arbeitskräftestatistik? Statistische Praxis 1954, nr 6.

Befolkningsfrågor

STRAND, S. G. Folkökning — standardhöjning — hur? Postmannen 1954, nr 11/12.

Sverige

H[ENNERMARK], G. Göteborgs befolkningsutveckling. Statistiska meddelanden från Göteborgs stads statistiska byrå 1954, nr 2.

QUENSEL, C.-E. Nativitetsläget för närvarande. Balans 1954, nr 3.

ÅMARK, C. Varför behövs familjerådgivning? Social-medicinsk tidskrift 1954, nr 6.

Danmark

NØRREGAARD, S. Spædbørnedødeligheden med særligt henblik på for tidligt fødte. Månedsskrift for praktisk lægegerning og social medicin 1954, nr 6.

Bostadsförhållanden och samhällsplanering

STRAND, S. G. Bostadsbrist för en tredjedel av jordens folk. Signalen 1954, nr 25/26.

Sverige

BLADH, S. Sjuhäradsbygden — en industrialiserad landsbygd. Plan 1954, nr 3.

EKDAHL, G. Bostadsbyggande vid full sysselsättning. Från departement och nämnder 1954, nr 12.
GIANNELIAS, P. Die schwedischen Wohn- und Baugenossenschaften. Schweiz. Konsum-Verein 1954, nr 24.
K[ELLGE]N, N. Ansträngd byggarbetsmarknad. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 27/28.
PERSSON, FRITZ. Bostäder och valfläsk. Signalen 1954, nr 27/28.
WILLIAM-OLSSON, T. Spelet om Stockholms skönhet. (Med diskussion.) Plan 1954, nr 3.
Bostadsdebatt. Ekonomen 1954, nr 2.
Bostadsöverskott och de omoderna lägenheterna står tomma. Hyresgästen 1954, nr 13/14.
Hyreshöjningen i samband med tilläggslånens uppsägning. Sv. stadsförbundets tidskrift 1954, nr 10.

Italien

WITTROCK, J. Bostadsbyggande och arbetslöshet i Italien. Byggnadsvärlden 1954, nr 28.

Norge

Boligbygging i norsk industri. Norges industri 1954, nr 12.

Schweiz

Le problème du logement à Genève. Journal des associations patronales 1954, nr 24.

Storbritannien

ABRAHAMSON, G. Die Bauwirtschaft in Grossbritannien. Wirtschaftsdienst 1954, nr 6.
PILBO, C. Svensk syn på engelsk efterkrigsbebyggelse. Tidskrift för Göteborgs stads tjänstemän 1954, nr 5.

Tyskland

BRECHT, J. Die Gemeinnützigkeit im Wohnungswesen. Wirtschaftsdienst 1954, nr 6.
HEUER, J. Das problem der Eigenwirtschaftlichkeit im Wohnungswesen. Wirtschaftsdienst 1954, nr 6.
LUCADOU, E. v. Wohnungsbau und Wohnungsbedarf in der Bundesrepublik. Wirtschaftsdienst 1954, nr 6.

Föreningsväsen, kollektivavtal och arbetskonflikter

Sverige

BOLIN, B. Kollektivavtalets historia. ¶ Fackföreningsrörelsen 1954, nr 27/28.
HENRIKSON, A. Litet företagsekonomi. Företagsnämnderna 1954, nr 2.
RAMSTÉN, N. Hur har arbetarna bedömt nämndverksamheten under 1953? Företagsnämnderna 1954, nr 2.

Amerikas förenta stater

LENHOFF, A. Der Taft-Hartley act. Recht der Arbeit 1954, nr 6.

Danmark

KOCIK, A. Statsingripande och strejkrätt. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 27/28.

Schweiz

Die Berufskommissionen in den Landesgesamtarbeitsverträgen. Schweizerische Arbeitgeber-Zeitung 1954, nr 27.

Hälso- och sjukvård

BJÖRCK, G. Vad innebär begreppet »klinisk forskning»? Sv. läkartidningen 1954, nr 25.
POLLITZER, R. Cholera studies. History of the disease. Bulletin of the world health organization 1954, nr 3.
Maternal and child health in South-East Asia. Chronicle of the world health organization 1954, nr 6.

Sverige

CARLSSON, GÖSTA. Mentalvårdens utveckling inom ett landstingsområde. Social-medicinsk tidskrift 1954, nr 6.
LINDGREN, S. Aktuella problem inom sjukhusorganisationen. Social-medicinsk tidskrift 1954, nr 6.
LUNDBERG, S. Den öppna vården i de större städerna. (Föredrag.) Sv. läkartidningen 1954, nr 26.
LUNDQUIST, G. Behandlingen av alkoholsjuka. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1954, nr 5.
MYHRMAN, G. Ett framgångsrikt halvsekel. Ett försök till medicinsk historia. Sv. läkartidningen 1954, nr 25½.
REXED, B. Den medicinska forskningen och undervisningen som förutsättning för rationell hälso- och sjukvård. (Föredrag.) Sv. läkartidningen 1954, nr 24.
SÄLL, HELFRID. Om sjuklighetsstatistik. Sv. läkartidningen 1954, nr 27.
THYRESSON, N. Allmänheten skall inte vara försökskanin. Vi 1954, nr 24.
WINTZELL, J. Gonorrén i Sverige 1949—1952. Sv. läkartidningen 1954, nr 28.
Översyn av hälso- och sjukvården. Sveriges landstings tidskrift 1954, nr 3.

Italien

FRANCIONI, G. & MAZZETTI, M. A. Il terzo censimento dei ricoverati a carico dell'assicurazione contro la tubercolosi. Previdenza sociale 1954, nr 1.

Norge

BREKKE, B. Sinnssykevesen, åndssvakevern — og bevilgende myndigheter. Sosialt arbeid 1954, nr 5.

Jordbruks- och egnahemsfrågor

DUMONT, R. L'agriculture moderne a besoin de bon techniciens. Economie & humanisme maj/juni 1954.

Sverige

SAMBERGS, Å. En tredjedel av jordbrukets lån från enskilda. Lantmannen 1954, nr 27.
SÖDERSTRÖM, O. Jordbrukets och verkstadsindustrins exportproblem. Jordbruksekonomiska meddelanden 1954, nr 5.

Polen

PONIATOWSKI, J. L'enseignement professionnel et la vulgarisation agricole en Pologne contemporaine. Economie & humanisme maj/juni 1954.

Kooperation

BARBIER, CH.-H. Die Stellung der Frau in der Genossenschaftsbewegung. Schweiz. Konsum-Verein 1954. Kleine Schriften 16.

Sverige

ERIKSSON, K. Familjesparandet och kooperationens kapitalfråga. Sv. sparbankstidskrift 1954, nr 5.

Italien

BASEVI, A. Italian centenary: First consumers' society. Review of international cooperation 1954, nr 6.

Nykterhetsfrågan

Sverige

LORENTZ, G. Brännvinskungens ring. Vi 1954, nr 25.

SANDELL, VIOLA. Ny nykterhetslagstiftning. Morgonbris 1954, nr 7/8.

SJÖHAGEN, A. Erfarenheter angående pilsnerhanteringen i Malmö. Sv. stadsförbundets tidskrift 1954, nr 10.

— Nykterhetsvården och statens nya giv. Socialmedicinsk tidskrift 1954, nr 6.

THOMASSON, E. Bör berusning bestraffas? Sv. juristtidning 1954, nr 5.

WALBERG, S. M. FL. Den stora nykterhetsreformen beslutad av riksdagen. Tidskrift för systembolagen 1954, nr 6.

ÅMAN, A. Den nya försäljningslagstiftningen ifråga om rusdrycker. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1954, nr 5.

Diskussion om trafiknykterhetsutredningen. Tirfing 1954, nr 2.

Regeringsförslaget till ny nykterhetspolitik. Tirfing 1954, nr 2.

Sprit betyder alltid ekonomiska förluster. Reformatorn 1954, nr 21/22.

Så blev det alltså. Några glimtar från riksdagsbehandlingen av alkohollagstiftningen och resultatet därav. Sv. bryggeritidskrift 1954, nr 7.

Vi försöker bemästra alkoholproblemet kulturvägen ... Reformatorn 1954, nr 25/26.

Danmark

HILLBO, A. Studier i Köpenhamns krogliv. Tidskrift för systembolagen 1954, nr 6.

RØGIND, S. Alkoholsvage og alkoholfri drikke i dansk lovgivning. Tidskrift för systembolagen 1954, nr 6.

Finland

HARVOLA, V. Fyllerifallen bland ungdomen år 1953. Alkoholpolitik 1954, nr 2.

LANU, K. E. Tillgången på alkoholdrycker och dryckenskapsutvecklingen. Alkoholpolitik 1954, nr 2.

WARIS, H. En märkeshändelse inom den vetenskapliga alkoholforskningen. Alkoholpolitik 1954, nr 2.

Priser, levnadskostnader, konsumtion

HEROLD, H. Die wirtschaftliche Bedeutung der Abzahlungskäufe. Schweizerische Arbeitgeber-Zeitung 1954, nr 24.

Sverige

AIZSILNIEKS, A. P. Prisnivåns förändringar och detaljhandeln. Kooperatören 1954, nr 10/11.

HOFSTEN, BIRGITTA v. Dags för konsumentupplysning. Vi 1954, nr 24.

JOHANSSON, HILDING. Vad indexen berättar. Gruvindustriarbetaren 1954, nr 6.

NEYMARK, MARIT. HFI — ciceron på landets största marknad. Ekonomen 1954, nr 2.

NORDQVIST, B. Prisövervakning och främjande av prissänkningar. Från departement och nämnder 1954, nr 12.

ÅKERMAN, BRITA. Hur bevakas konsumentintressena? Tiden 1954, nr 6.

Amerikas förenta stater

New indexes of output of consumer durable goods. Federal reserve bulletin 1954, nr 5.

Finland

ROINE, P. Födans tillräcklighet i arbetar- och befattningshavarfamiljer i Finland åren 1950—1951. Social tidskrift 1954, nr 5/6.

Frankrike

Aménagement de la liste des articles de référence de l'indice général des prix de gros. Bulletin mensuel de statistique april/juni 1954 (suppl.).

Disparities between French and foreign prices. Industry and labour 15 juni 1954.

Norge

HOFTUN, P. Det norske skattesystems virkning på den personlige inntektsfordeling. Kommunalt tidsskrift 1954, nr 6.

Schweiz

Ausbau der Mietpreiserhebung. Die Volkswirtschaft 1954, nr 6.

Storbritannien

BROWN, J. A. C. Food consumption and expenditure. The economic journal juni 1954.

Österrike

Die Belastung der Lebenshaltungskosten mit indirekten Steuern. Monatsberichte des österreichischen Institutes für Wirtschaftsforschung 1954, nr 5 (Beilage nr 26).

Socialförsäkring

Sverige

BLOMQVIST, G. Samordningen mellan sjuk- och yrkesskadeförsäkringarna. Sv. sjukkasse-tidning 1954, nr 6.

ECKERBERG, P. Sjukförsäkringen, hälso- och sjukvården. Sv. sjukkasse-tidning 1954, nr 6.
AF GEIJERSTAM, S. Vad förslaget till den nya lagstiftningen om undervisning och vård av vissa psykiskt efterblivna innebär. Sveriges landstings tidskrift 1954, nr 3.
HOLMBERG, P. Pensionsfrågan. Förbundet 1954, nr 5.
KELLGREN, N. Arbetsgivarnas pensionsförslag. Beklädnadsfolket 1954, nr 7.
— En tjänstepensionerings kostnader. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 24.
LEVINSON, K. Sjuk- och yrkesskadeförsäkringen: Propositionen följer i huvudsak utredningen om organisationen. Arbetarskyddet 1954, nr 3.
MALM, E. Sammanläggningsregler i sjukförsäkringslagen. Sv. sjukkasse-tidning 1954, nr 6.
P[ETERSSON], G[UNNAR]. Anpassning av sjuklönen. Arbetsledaren 1954, nr 11/12.
SKOGSBERG, G. Förmåner och avgifter inom den frivilliga sjukpenningförsäkringen. Sv. sjukkasse-tidning 1954, nr 6.
STRÄNG, [G.]. Utredning om sjömännens sjukförsäkring. Från departement och nämnder 1954, nr 12.
WERNER, G. Försäkringsskyddet vid yrkesskador enligt svensk lagstiftning. Nordisk försäkringstidskrift 1954, nr 3.
Den allmänna sjukförsäkringen. Förenade framtiden 1954, nr 6/7.
Förslag till moderskapsförsäkring. Sjukhuset 1954, nr 6.
Pensioneringsperioderna. Lanternan 1954, nr 13.
Svensk arbeidsgiversyn på arbeiderpensjoner. Arbeidsgiveren (Norge) 1954, nr 12.
Tjänstemännen och sjukförsäkringen. Saco-tidningen 1954, nr 2.
Tjänstemännens sjuklöner. Arbetsgivaren 1954, nr 13.

Amerikas förenta stater

BIKKAL, D. L'assicurazione disoccupazione negli Stati Uniti. Previdenza sociale 1954, nr 1.
— La seguridad social en los Estados Unidos. Revista Iberoamericana de seguridad social 1954, nr 1.
MCCAMMAN, DOROTHY & SKOLNIK, A. M. Workmen's compensation: Measures of accomplishment. Social security bulletin 1954, nr 3.
MYERS, R. J. Basis and background of the retirement test. Social security bulletin 1954, nr 3.
Arbetarpensionering i Amerika. Förbundet 1954, nr 5.

Frankrike

MICHEL, C. Long-sickness insurance in the French social security system. Bulletin of the international social security association 1954, nr 4.
Une mesure de la France pour stimuler ses exportations. Journal des associations patronales 1954, nr 25.

Israel

KANEV, I. National insurance in Israel — the first act. Bulletin of the international social security association 1954, nr 5.

Italien

ROCCHI, V. M. Possibilità e limiti di una riforma della previdenza sociale. Previdenza sociale 1954, nr 1.

Schweiz

MAURER, W. Kinderlähmungs-Invaliditätsversicherung. Schweiz. Konsum-Verein 1954, nr 26.
WARTMANN, R. Die Entwicklung der Arbeitslosenversicherung in der Schweiz. Schweizerische Arbeitgeber-Zeitung 1954, nr 26.

Storbritannien

Expenditure on public social services. Ministry of labour gazette 1954, nr 6.

Tyskland

ROHWER-KAHLMANN, H. Verbandsvertreter als prozessbevollmächtigte in der Sozialgerichtsbarkeit. Recht der Arbeit 1954, nr 6.

Socialvård

Sverige

BESKOW, B. Läkarsynpunkter på fosterbarn och adoptivbarn. Sv. socialvårds tidning 1954, nr 6.
DAHLSTRÖM, H. Försöksverksamheten som blev permanent. [Åldringsvård i hemmen.] Sv. socialvårds tidning 1954, nr 6.
GERLE, B. Psykiatriska synpunkter på vårdnaden om barnen efter skilsmässa. Sv. juristtidning 1954, nr 5.
LAFQVIST, P. Om ungdomsvårdsskoleutredningen. Tidskrift för kriminalvård 1954, nr 1.
RODHE, G. Om fostran och vård i skolhem. Aktuellt från skolöverstyrelsen 1954, nr 15.

Danmark

KÜHL, P.-H. Arbejdslöshed og fattigdom. Mentalhygiejne 1954, nr 4.

Finland

SÄRKILAHTI, GURLI. Den nya sinnessjuklagen från socialvårdens synpunkt. Social tidskrift 1954, nr 5/6.

Norge

JACOBSEN, A. Verjerådsbehandlingen av barn og ungdom. Kommunalt socialt tidsskrift 1954, nr 6.

Statistisk teori

Sur l'ampleur des erreurs d'échantillonnage qu'implique l'emploi des méthodes de sondage pour l'élaboration des statistiques agricoles françaises. Bulletin mensuel de statistique april/juni 1954 (suppl.).

Undervisning och yrkesutbildning

Sverige

BESKOW, B. Enhetsskolans klass 9 y. Tidning för Sveriges läroverk 1954, nr 19.

FORSSELL, E. Yrkesutbildningens framtid. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 25/26.
HALLSTEN, O. Yrkesundervisning vid ungdomsvårdsskolorna. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 24.
STENHOLM, BRITTA. Yrkesutbildning byggd på bättre samarbete skola—näringsliv. Från departement och nämnder 1954, nr 11.
THEANDER, E. Europaidén i undervisningen. Aktuellt från skolöverstyrelsen 1954, nr 16.

Nederländerna

Het nijverheidsonderwijs te 's-Gravenhage. Mededelingen van het bureau voor statistiek 1954, nr 1.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur

BERGEN. Statistisk kontor.
Statistisk årbok. Årg. 7 (1953). Bergen 1954.
DANMARK. Fællesforeningen for Danmarks brugsforeninger.
Beretning og regnskab for året 1953. Khvn 1954.
— Det statistiske departement.
Statistiske meddelelser. Række 4. Khvn 1954.
Bd 155: H. 2. Danmarks handelsflåde og skibsfart 1952.
» 156: » 1. Landbrugsstatistik 1952. Herunder gartneri, skovbrug m. v.
Den EUROPAEISKE HUSLEJEPOLITIK. Khvn 1954. (Socialpolitisk forenings småskrifter. 16.)
FERGUSON, SHEILA & FITZGERALD, HILDE. Studies in the social services. Lond. 1954. (History of the second world war. United Kingdom civil series.)
FINLAND. Centralhandelskammaren.
Årsberättelse. 36 (1953). Hfors 1954.
— Folkpensionsanstalten.
Årsberättelse. 16 (1953). Hfors 1954.
FINNSTRÖM, K. E. Sveriges folkpensionärers riksorganisation. Verksamheten under tio år. Malmö 1954.
FRANKRIKE. Institut national de la statistique et des études économiques.
Annuaire statistique. Vol. 59 (1952). Paris 1953. (Ministère des finances et des affaires économiques.)
FÖRENTA NATIONERNA. Department of economic affairs.
World economic report. 1952—53. New York 1954. (Publ. 1954. 2. C. 1.)
GEDDES, D. P. An analysis of the Kinsey reports on sexual behavior in the human male and female. New York 1954.
GENBERG, E. Statistisk analys. Elementär handledning. Sthlm 1954.
HEPPLING, S. Världsnöden och vi. De underutvecklade länderna och det tekniska biståndet. 2. uppl. Sthlm 1954. (Skrifter utg. av Utrikespolitiska institutet.)
INTERNATIONELLA ARBETSKONFERENSEN.
37th session, 1954.
Report. Geneva 1954.
3 (1). Summary of reports on ratified conventions (article 22 of the constitution).
INTERNATIONELLA ARBETSORGANISATIONEN.
8th report of the International labour organisation to the United nations. Geneva 1954.
INTERNATIONELLA REGLERINGSBANKEN.
Annual report. 24 (1953/54). Basle 1954.
KOMMUNALA HANDBÖCKER. Sthlm 1954.
2. Författningssamling.
Kommunal författningssamling för Stockholm. Ny följd. 45 (1953).
KONJUNKTURINSTITUTET.
Meddelanden. Ser. A. Sthlm 1954.
25. Konjunkturläget våren 1954.
MALMÖ STADS ÅRSBOK. Utg. av Malmö stads årsboksnämnd. Årg. 39 (1951). Malmö 1954.
MUELLER, F. H. Soziale Theorie des Betriebes. Berl. 1952.
NORDSTRÖM, THYRA & PETRE, GUNNEL. Skapa och köpa till hemmet. Sthlm 1954. (Meddelanden från Skattebetalarnas förening. 134.)
NORGE.
Norges offisielle statistikk. Rekke 11. Oslo 1954.
153. Folketellingen 1. des. 1950. H. 7. Trossamfunn.
162. Norges bergverksdrift 1952.
165. Forsikringsselskaper 1952.
170. Skolestatistikk. 1950—51.
173. Norges handel 1952. Del 1.
OSLO. Statistisk kontor.
Statistisk årbok. Årg. 65 (1953). Oslo 1954.
RANNEY, A. The doctrine of responsible party government. Its origins and present state. Urbana 1954. (Illinois studies in the social sciences. Vol. 34: 3.)
SCHWEIZ. Bundesamt für Industrie, Gewerbe und Arbeit.
Schweizerische Sozialgesetzgebung. 1953. Zürich 1954.
Die SOZIALE KRANKENVERSICHERUNG im Jahre 1952 in der Bundesrepublik Deutschland. Hrsg. vom Bundesministerium für Arbeit. Bonn 1954.
STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1954. Sthlm 1954.
7. Nordisk passfrihet. Del 3. Upphävande av all passkontroll vid gränserna mellan de nordiska länderna. Betänkande nr 6 avg. [d. 9 jan. 1954] av Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel. (U.)
8. Nordisk kontakt. Betänkande om utgivande av en nordisk parlamentarisk tid-

skriftspublikation. [Avg. d. 19 febr. 1954.] (Ju.)

9. Betänkande angående instansordningen i vattenmål m. m. [Avg. d. 3 april 1954.] (Ju.)
10. Förslag till lag om sparbanker m. m. Avg. [d. 15 maj 1954] av 1948 års sparbankssakkunniga. (Fi.)
11. Yrkesutbildningen. Betänkande [avg. d. 29 april 1954] av 1952 års yrkesutbildningssakkunniga. (E.)
12. Elkraftförsörjningen. Huvudbetänkande avg. [d. 21 april 1954] av elkraftutredningen av år 1943. (K.)
13. En gemensam nordisk marknad. Rapport till regeringarna i Danmark, Island, Norge och Sverige från Det gemensamma nordiska utskottet för ekonomiskt samarbete. (H.)
14. Betänkande med utredning och förslag rörande hörselvården. Avg. [i maj 1954] av kommittén för dövhetens bekämpande. (I.)

SVENSKA ARBETSGIVAREFÖRENINGEN. Årsberättelse 1953. Sthlm 1954.

SVENSKA KOMMUNAL-TEKNISKA FÖRENINGEN. Handlingar 1953. Sthlm 1954.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK. Sthlm 1954.

Folkmängden och dess förändringar.

Folkmängden inom administrativa områden d. 31 dec. 1953. (Statistiska centralbyrån.)

Folkräkningen d. 31 dec. 1945. Av statistiska centralbyrån. 7: 2. Partiella undersökningar (tolvtedelssamplingen) behandlar delar av familjestatistiken.

Inkomst och förmögenhet.

Skattetaxeringarna samt fördelningen av inkomst och förmögenhet taxeringsåret 1953. (Statistiska centralbyrån.)

Socialvård.

Fattigvården 1952. (Socialstyrelsen.)

TEILMANN, K. Socialmedicinske undersögelser over legemlig sygdom og offentlig hjælp. Khvn 1954. (Akad. avh.) (Forsorgsundersögelsen. Foretaget for socialministeriets socialpolitiske udvalg. Bil. 1.)

Det UFÖDTE BARN à propos svangerskabsafbrydelser. Red. av LISE HARBOE JEPSEN. Med bidrag af ... Khvn 1954. (Udg. af Socialpolitisk forening ved udvalget for social litteratur.)

WERTHAM, F. Seduction of the innocent. New York 1954.

VILLABYGGARBOKEN. Villor, småstugor, sportstugor. Ritningar och råd. (En Hem i Sverige-bok.) Sthlm 1954.

ÅRSBOK för Sveriges kommuner. Årg. 37 (1954). Sthlm 1954. (Statistiska centralbyrån.)

ÅRSBOK för Sveriges landsting 1954. Utg. av Svenska landstingsförbundets byrå. Sthlm 1954.

Remisser till socialstyrelsen

Betänkande med utredning och förslag rörande hörselvården avgivet av kommittén för dövhetens bekämpande. (SOU 1954: 14). (I.) Remisstid 1 okt.

Om ifrågasatt ändring i mödrahjälpen. [Stencil.] (S.) Remisstid 1 okt.

P. M. ang. yrkesskadestatistiken och anmälan om yrkesskada. [Stencil.] (S.) Remisstid 1 sept.

Utredning rörande personalredovisningen inom det statliga och statsunderstödda verksamhetsområdet. [Stencil.] (C.) Remisstid 3 juli.

Yrkesutbildningen. Betänkande av 1952 års yrkesutbildningssakkunniga. (SOU 1954: 11). (E.) Remisstid 1 nov.

Recensioner

Newman, Philip Ch.: De ekonomiska idéernas historia. Stockholm. KF:s bokförlag, 1954. 367 sid. Kr 22 häft., 27,50 inb.

Som översättaren Ulrich Herz framhåller i sitt förord till ovannämnda bok, är detta det första mer fullständiga doktrinhistoriska verket på svenska. Som sådant är det utmärkt för dem som just önskar stifta bekantskap med de viktigaste ekonomiska idéerna. Boken är lättläst, framställningen görs i stora, svepande drag, kryddad med detaljer om idéernas upphovsmän och är inte tyngd av en ingående analys.

Kunskap om ekonomiska idéer före merkantilismen får den intresserade hämta ur andra verk. Vid skildringen av denna åskådning har författaren valt att presentera de idéer, som dominerade under de tre århundraden, vilka får betecknas som merkantilistiska, medan skildringen av de enskilda ekonomernas doktriner träder i bakgrunden. Framställningen kompletteras med en rad exempel på hur idéerna praktiskt tillämpades under merkantilismens blomstringstid — exempel, som även stilistiskt verkar tagna ur Heckscher.

Därefter övergår författaren till att i högre grad syna de enskilda ekonomerna. Dessa tillmäts — i stort sett — sidantal efter det inflytande de kan anses ha haft på efterkommande kolleger och andra. Åt Marx ägnas tämligen stort utrymme — dock ej så åt hans konjunkturteorier. Intressant är den fylliga framställningen av institutionalismen, medan en svensk väl får beklaga att Wicksell och Stockholmsskolan närmast beskrivs som en förskola till Keynes. En fördel är att författaren behandlat så sentida ekonomer som denne, Hicks m. fl.

Biografierna är, som nämnts, rätt omfattande och torde, vad beträffar de mest kända ekonomerna, ha varit författaren till god hjälp när det gällt att tilldela dessa det sidantal dem vederbör. Roliga är uppgifterna om Veblen: »knappast rätta mannen att deltaga i akademiska bridgepartier och liknande tillställningar», med oupphörliga kärlekshistorier, »som kom bägaren att rinna över» och »klockan i ett svart snöre som med en säkerhetsnål var fästad fram på västen», »allt detta (som) gjorde honom föga salongsfähig i en amerikansk småstad».

Några detaljer: Keynes upprättelse av merkantilismen (s. 17) torde väl vara diskutabel. Man undrar vad det var för obskyra brev Marx skrev till sina vänner (s. 162), och att Cassel var ingenjör (s. 233) var en överraskning åtminstone för anmälaren. Frånvaron av person- och litteraturförteckningar är en svår brist. En litteraturförteckning finns dock enligt övers. i engelska upplagan.

Avslutningsvis konstaterar författaren, att det inte finns någon kungsväg till ekonomiskt vetande. Han framhåller med Pigou, att objudna gäster obarmhärtigt är utestängda från den intellektuella sfären, något som kan beklagas men inte går att ändra på. Dessa får i stället invänta Pigous och andras återkomst från vetenskapens tempel, en återkomst, som författaren anser vara nödvändig.

L. J. W.

Internationella ekonomiska organisationer. Stockholm. Exportföreningens förlag, 1954. (Tryckort Borås). 103 sid. Kr 10.

Många internationella organisationer har skapats under de senaste decennierna och särskilt efter andra världskriget och i många fall utövar de ett betydande inflytande i efterkrigstidens ekonomiska liv. Sveriges allmänna exportförening har låtit göra ett urval av de internationella ekonomiska organisationerna, vilka presenteras med namnuppgifter på flera språk samt data om organisationernas tillkomst, syfte, medlemmar, adress, organisation och ekonomi. Dessutom ges i många fall kommentarer till vederbörande organisations verksamhet. Förteckningen kompletteras med ett alfabetiskt register över de gängse förkortningarna av organisationsnamnen.

S. K.

United Nations: Statistical Yearbook 1953. New York 1953. 578 sid. Häft. $ 6,00, inb. $ 7,50.

Sedan den femte av FN:s statistiska årsböcker nu har utkommit, omspänner serien de sex åren 1948—1953 (statistiken för 1949 och 1950 trycktes i en gemensam volym). Från årgång 1952 avviker den senaste föga. Med tillfredsställelse hälsar man tillkomsten av en sammanställning över socialutgifterna och deras finansiering i olika länder. Som tidigare redovisas vidare antalet av olika socialförsäkringsgrenar berörda personer. På grund av bristande överensstämmelse i principerna för de skilda ländernas redovisning manar emellertid en not kraftigt till försiktighet vid internationella jämförelser inom dessa tabeller.

Vid en jämförelse med den första årgången blir förändringarna mer påfallande. Antalet tabeller, som i denna var 158, har ökat med 24 netto (till följd av vissa uteslutningar i tidigare upplagor är den verkliga omsättningen av tabeller ett 10-tal större). En annan faktor, som bidragit till omfångets ansvällning med ett 100-tal sidor, är påfyllnaden efter hand av uppgifter för stater, som ej från början ingått i tabellen. Man förstår att utvecklingen ställt redaktionsstaben inför svåra problem. Den har bl. a. i vissa fall nödgats skära ned förkrigsperioden i en tidsserie till att endast omfatta de tre såsom särskilt intressanta betraktade åren 1929, 1932 och 1937.

Bland de hjälpmedel, som används för att hjälpa sifferkonsumenten att hitta i denna oerhörda mängd av data från alla världens hörn, vilka ryms på de inemot 600 sidorna — tilltagna i ett format som överstiger den svenska telefonkatalogens — vill man särskilt framhålla det klara typsnittet, som gör att man utan svårighet läser den mycket fina stilen. Överhuvudtaget förtjänar FN:s statistiska kontor en eloge för den tekniskt förtjänstfulla uppställningen av tabellerna. Till ledning utöver tabellförteckningen finns ett sakregister och en översikt, där det för varje land har angetts i vilka tabeller detta ingår.

Eftersom en stor del av årsbokens innehåll först sammanställts inom andra statistikproducerande internationella organisationer än FN, vore det kanske för mycket att dessutom begära källhänvisningar för varje land till de enskilda tabellerna av den typ man finner i Internationella arbetsbyråns socialstatistiska årsbok. Men man måste beklaga att den planerade bilagan med förteckning över de viktigare statistiska publikationsserier, som utges av olika internationella organisationer, ej hann färdigställas, även om de däri gängse förkortningarna av typen UNESCOSA (= en katalog över resestipendier) och FAOPRODYB (= statistik över livsmedelsproduktionen) mer förvillar än tvärtom.

I en inledande anmärkning understryks skillnaden i den världskarta, som FN ser med sina politiska och sina statistiska glasögon: »Som allmän regel gäller att de uppgifter, som lämnas i *Statistisk årsbok* hänför sig till territoriella enheter inom deras nuvarande de facto-gränser...», vilket alltså på inget vis innebär att »Förenta nationerna vare sig har officiellt stadfäst eller gillat» den status eller de gränser, som angetts i årsboken.

R. H.

Vestin, Margareta: Yrkesval. Stockholm. Bonniers, 1954. (*Ugleböckerna.*) 295 sid. Kr 12,50.

I Bonniers Uggle-serie har utkommit en bok, som vill vara vägledare för framför allt unga yrkesväljare vid en orientering i yrkeslivet. Ciceron är en i dessa frågor synnerligen väl bevandrad person, läroverkskonsulenten vid arbetsmarknadsstyrelsen, fil. kand. och socionom Margareta Vestin med lång erfarenhet från yrkesvägledningsarbetet bland ungdom. Personligt engagemang, fantasi och entusiasm präglar framställningen. Boken presenterar en rikedom av fakta och idéer om bl. a. skolutbildningen, yrkesvalssituationen och yrkesvägledning samt skisser av yrkesgrupper med antydningar om ett mycket stort antal yrken.

Även för den som känner sig klar över sina yrkesintressen och anlag kan yrkesvalet lätt bli onödigt begränsat och traditionsbundet på grund av bristande kunskap om yrkeslivets mångfald. Här ger förf.

många uppslag och utblickar och lämnar i olika sammanhang hänvisningar till specialitteratur för detaljupplysningar om olika yrken. Den yrkesväljare, som går att på egen hand skaffa sig upplysningar om ett yrke, har nytta av att tillämpa de frågeställningar, som angetts i avsnittet »Att lära känna ett yrke». I dessa rutinfrågor spårar man erfarenhet från fältarbetet för det inom arbetsmarknadsstyrelsen utarbetade verket »Svenskt yrkeslexikon», till vilket förf. ofta hänvisar.

Ett av kapitlen behandlar yrkesönskningarna. Här påvisas en del fallgropar, när det gäller att bedöma värdet av redovisade yrkesönskningar. Det kan vara en dominerande föräldraambition, överdriven anspråkslöshet eller tvärtom självöverskattning, felbedömning av de egna möjligheterna, som talar ur den unges önskningar och planer. Det är viktigt att försöka få fram i dagen de verkliga yrkesönskningarna; i regel finns det också skäl att understödja dessa. Tillbakaträngda yrkesönskningar har en kuslig förmåga att gå igen, menar förf.

Kapitlet om yrkesvalets psykologi är ett svep på ca 20 sidor över stora och svårbehandlade områden av psykologin, och ger därför inte stort mer än antydningar. Olika system att bedöma personlighetstypen avverkas på drygt tre sidor. Fråga är om en så ytterligt schematiserad och knapphändig framställning har någon uppgift att fylla annat än i samband med hänvisning till facklitteratur i ämnet. Sådan saknas emellertid såväl i texten som i litteraturförteckningen.

Författaren har ägnat ett särskilt kapitel åt flickornas yrkesval. Visserligen kvarstår inte många formella hinder för flickor att bli vad de vill, men skillnaden är ännu avsevärd mellan pojkarnas och flickornas faktiska yrkesvalssituation. Bl. a. har kvinnorna en svår dubbelroll som yrkeskvinnor och mödrar. Samhället bör, menar förf., medverka aktivt till att lösa vissa organisatoriska problem, som sammanhänger med det kvinnliga yrkesarbetet, bl. a. frågorna om hemhjälp, deltidsarbete och fortbildningskurser.

De båda följande avsnitten behandlar initierat och uttömmande skolväsendet och yrkesvägledningen. Förvirrade föräldrar och ungdomar har här fått en förträfflig guide i det moderna skolsystemets labyrinter. Skolledans problem behandlas med klokhet och inlevelse. Avbrott i skolgången, ombyte av klass eller skola *kan* vara lämpliga botemedel. Även här ställer förf. ett antal konkreta frågor, som kan vara av värde för en analys av situationen vid skolsvårigheter.

Yrkesvägledningen bör, framhålls det främst ha karaktär av sakliga upplysningar. Rådgivning kan vara nödvändig i vissa fall, särskilt i form av avrådanden, men den får icke verka avtrubbande på individens ansvarskänsla och initiativförmåga. De flesta ungdomar tycks ha förmåga att på egen hand eller med endast måttlig insats från yrkesvägledaren nå en god yrkesanpassning. Desto större är behovet av bistånd hos den minoritet som har särskilda svårigheter att brottas med vid yrkesvalet. Där finns »de från början spröda, starkt lynniga, lätt uttröttbara, uppenbart skadade eller invalidiserade, vars kommande svårigheter man kan beräkna och i möjligaste mån förebygga». Det kunde ha funnits anledning att i detta sammanhang även framhålla betydelsen av den yrkesvägledning, som inom arbetsvården bedrivs bland de vuxna partiellt arbetsföra.

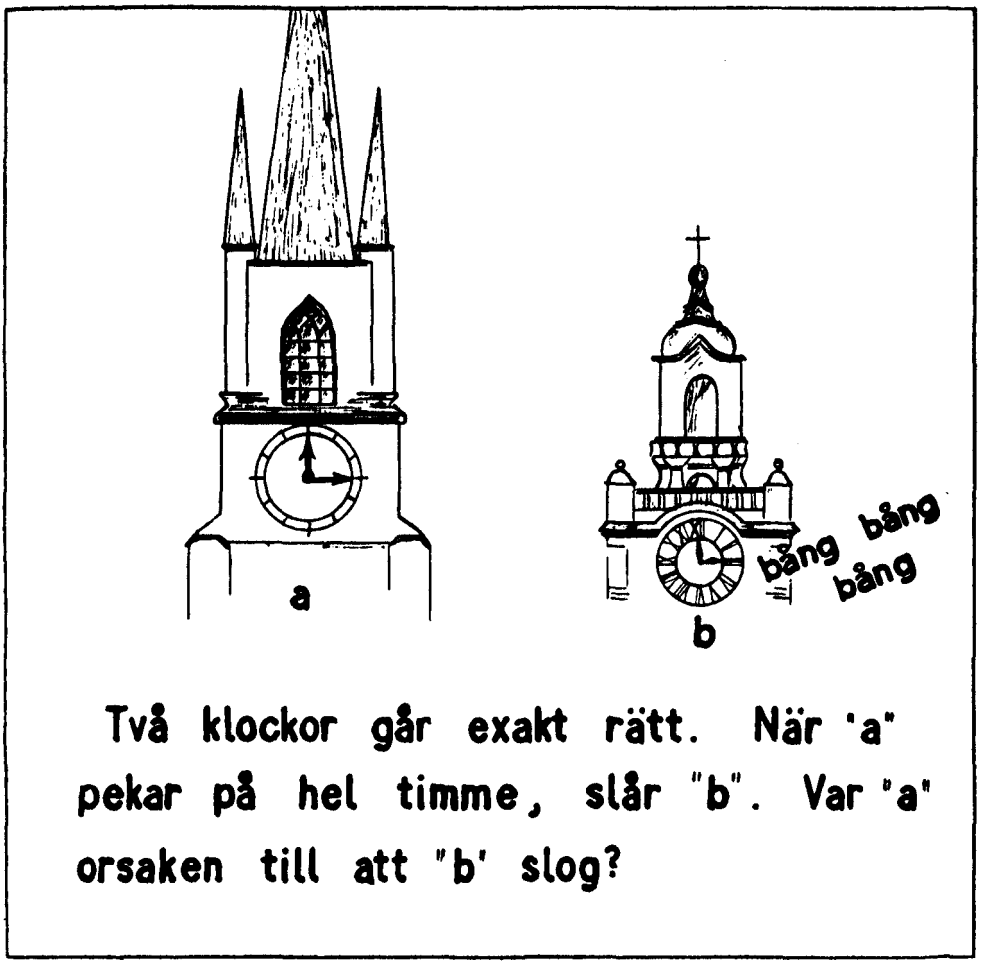
En katalog över yrkeslivet, grupperat efter intresseområden, upptar bokens senare hälft. Yrkesbeskrivningarna antyder variationsrikedomen i yrkeslivet och utvecklingsmöjligheterna i olika riktningar från en viss given yrkessituation. Detaljkunskaper får den intresserade inhämta med ledning av den litteraturförteckning, som avslutar framställningen. Ett sakregister och en något utförligare innehållsförteckning hade varit önskvärda, då boken väl förtjänar att användas som uppslagsbok.

I. R.

Statistik och orsaksforskning

Av docent *Gösta Carlsson*, Stockholms högskola

Vi har alla varit inne i samhällsforskningens kuriosakabinett, statistiska avdelningen, och beskådat de där framlagda nonsenskorrelationerna: ett så och så starkt samband mellan ängsarealen och skilsmässofrekvensen, mellan storkantal och nativitet, eller vad det nu kan vara. Vi lade också märke till förevisarens didaktiskt höjda finger; det här var bara åskådningsmaterial för att pränta in vikten av försiktighet vid tolkningen av statistiska samband i allmänhet. De utställda korrelationerna var kanske »statistiskt sä-

kerställda» i vanlig mening men inte desto mindre »meningslösa», »vilseledande» eller åtminstone i hög grad »indirekta». Just tids- och rumsserier har fått särskilt dåligt rykte, och detta naturligtvis med all rätt. Tar vi de svenska årssiffrorna för dödligheten i tuberkulos å ena sidan och antalet motorfordon å den andra, så bör det bli en aktningsvärd (negativ) korrelation: dödligheten i tbc har avtagit under en lång tid och antalet motorfordon har stigit. Ingen är förryckt nog att vilja hävda att det föreligger ett direkt orsakssammanhang. En stegrad levnadsstandard kan ha med båda fenomenen att göra, men skulle väl haft samma effekt på tuberkulosdödligheten också om automobilen aldrig uppfunnits.

När vi skall tillämpa lärdomarna i vår dagliga gärning på samhällsvetenskapernas område, inställer sig en del betänkligheter. Nonsenskorrelationerna lämpade sig som åskådningsmaterial, just därför att de framställde ett felslut i karikerad form, dvs. ett felslut som ingen gjort sig skyldig till. Om vi gör samma slags misstag i verkligheten, så är det i fall då sakläget är mycket mindre klart och våra felslut svårare att upptäcka i tid. Även om tidsserier och geografiska serier är extremt opålitliga, så är problemet på inget sätt begränsat till dessa. Vad slags politik eller allmän princip skall vi följa för att i görligaste mån trygga oss på den här punkten? Det kan väl genast sägas, att någon tumregel inte går att driva upp. Det finns framför allt ingen statistisk teknik, som mekaniskt sållar de »meningslösa» eller »blott indirekta» sambanden från de direkta orsakssammanhangen. Inte ens alla tidskorrelationer kan kastas på sophögen. Om antalet motorfordon under skilda år korrelerar med antalet dödade genom olycksfall på vägar och gator, är det ingen som vill avfärda det sambandet på samma sätt som de tidigare diskuterade. Här föreligger ett tydligt orsakssammanhang, säger vi, det ökade antalet motorfordon orsakar stigande olycksrisker.

Saken kan uttryckas så, att det tycks finnas ett slags metodisk plattform från vilken statistiska samband tolkas och kritiseras. Ett slags test appliceras på dem: svarar de mot en kausalrelation? En del befinns göra det och andra inte. Och det är här inte fråga om en esoterisk teknik, bedriven av ett litet fåtal experter, utan tvärtom något vi alla gör. Till grund ligger ett väsentligen sunt-förnuftbetonat och ganska obestämt orsaksbegrepp. Genom att analysera och precisera detta kan vi eventuellt få fastare normer för den där prövningen av de statistiska korrelationerna.

Det är här svårigheterna börjar på allvar. Det gäller att hålla diskussionen på ett konkret och empiriskt plan. Filosofiska undersökningar av kausalitetsproblemet saknas förvisso inte, men den samhällsvetenskapliga tillämpningen är långt ifrån klar; många av dem har tendens att köra fast i kvantmekanikens kvicksand.

Det finns samhällsvetare, som praktiskt taget helt resignerat inför svårigheterna; man skulle kunna säga att de bildar den skeptiska skolan på området. De företräder — kanske oftare i tal än i skrift — den åsikten att vi får nöja oss med statistisk korrelation eller association; det är en fåfäng och tvivelaktig ambition att söka speciella orsaksrelationer på de samhälle-

liga fenomenens område. Men alldeles bortsett från de filosofiska skäl, som skulle kunna anföras mot en sådan inställning, finns det ett praktiskt. I flertalet fall skall den med statistiska metoder arbetande socialvetenskapliga orsaksanalysen tjäna ett bestämt samhälleligt ändamål. Det gäller i synnerhet den forskning, som bedrivs av staten och det allmänna. Den skall bidra till att färre människor blir sjuka i tuberkulos, förolyckas på våra vägar, blir kriminella eller asociala, misslyckas i sina äktenskap etc. Därmed är inte sagt, att all samhällsvetenskap kan pressas in i ett sådant »handlingsperspektiv», endast att en betydande del kan ses ur denna synvinkel. I fortsättningen kommer diskussionen att ta sin utgångspunkt just i den »instrumentella» aspekten på den kvantitativt arbetande socialvetenskapen. Vilka konsekvenser har det för vårt kausalitetsbegrepp att vi anlägger denna synpunkt? I den mån vi kommer fram till något slags lösning av de problem, som tidigare antytts, kan denna lösning visserligen sägas vara partiell i den meningen, att den är betingad av den instrumentalistiska utgångspunkten. Men den begränsningen är kanske mindre påfallande än vad det först vill synas. Resultatet förefaller att ha en viss giltighet också i många fall, då en direkt praktisk tillämpning av en orsaksanalys inte är aktuell.

Ur praktisk synpunkt är det all skillnad i världen mellan korrelationer och korrelationer. Ett exempel är tillräckligt för att göra detta klart. Antag att myndigheterna i inflationsbekämpande syfte vill förmå allmänheten att spara mera och köpa mindre. Den frågan uppställer sig då vilken verkan ökad upplysning om det ekonomiska läget skulle ha. Låt oss vidare anta, att en undersökning på ett representativt stickprov konsumenter visar, att de som vet mest om inflation och om det ekonomiska läget i allmänhet också sparar mer än resten. Betyder nu korrelationen mellan grad av information och sparande, att spridandet av mer upplysning skulle leda till ökat sparande i riket? Det är långt ifrån säkert. Den som är så hågad kan också tolka resultatet i den riktningen, att en på andra vägar frambringad ökning i sparandet leder till att folk lär sig litet mer om samhällsekonomin. Den som har litet pengar på banken börjar lätt undra vad de kan vara värda om tio år. I varje fall är det långt ifrån klarlagt, att spridandet i massupplaga av en broschyr om landets ekonomiska situation skulle öka sparandet. Det enda sättet att besvara den frågan slutgiltigt är att verkligen distribuera en sådan broschyr, åtminstone inom vissa områden, och mäta effekten på sparandet i banker och andra penninginrättningar. Skulle sparandet stiga bland dem som upplysts, då accepterar vi korrelationen mellan upplysning och sparande som avspeglande en orsaksrelation.

Vi har med andra ord applicerat ett »manipulativt» eller »interventionistiskt» test på den statistiska korrelationen. Den statistiska korrelationen mellan fenomenen A och B avspeglar en direkt orsaksrelation, om vi vet eller tror, att det planerade, av mänsklig vilja styrda införandet av A följs av B.

I själva verket förefaller detta att vara den grund, på vilken i det stora flertalet fall statistiska samband bedöms och kritiseras. I sista hand tenderar kritikern att falla tillbaka på det interventionistiska kausalitetsbegreppet.

Man kunde också beteckna detta som det experimentella kausalitetsbegreppet, om det inte vore så, att termen »experimentell» används både i en trängre och i en vidare mening. I trängre mening innebär experimentell kontroll just manipulativ kontroll; att vi kan se till att vissa villkor i försöket är konstanta och att andra varierar så som vi vill att de skall variera. Den experimentella prövningen av den föregivet kausala relationen mellan information och sparande skulle ske genom det avsiktliga och planerade införandet av upplysning. Men när det talas om »experimentell socialvetenskap», används termen oftast i den vidare meningen. Det är alltid svårt, i många fall omöjligt och i vissa fall förbjudet att påverka sociala relationer. Den manipulativa kontrollen ersätts då av den statistiska. I det nyss diskuterade fallet vill någon kanske göra gällande, att korrelationen mellan information och sparande helt är betingad av att de bättre situerade på en gång är något mer informerade och spar mer. Den saken kan prövas på statistisk väg; vi håller olika inkomstklasser åtskilda och undersöker om sambandet mellan sparande och information återkommer inom varje inkomstklass, eller vi använder oss av multipel korrelationsteknik för att eliminera inkomstens verkningar. Skulle sambandet information—sparande stå sig inför den behandlingen, blir vi mer benägna att tillerkänna det kausal relevans, dock fortfarande utan att kunna vara helt säkra. Det ligger inget speciellt oroande eller omstörtande i tanken att den statistiska analysen, också i dess mer förfinade varianter, endast kan göra en kausal relation (i interventionistisk mening) trolig eller sannolik, inte bevisa den. Ofta lämnar oss dock den statistiska analysen milslångt från vissheten.

Ytterligare en sak bör framhållas i detta sammanhang. Det här skisserade interventionistiska kausalitetsbegreppet är långt ifrån någon självklarhet. Det kan möjligen betecknas som skäligen primitivt och som oanvändbart inom de metodiskt mer avancerade naturvetenskaperna. Det leder till svårigheter när intervention och manipulation är omöjliga. Vi får i sådana fall nöja oss med tankeexperiment: vad skulle hända *om* jag kunde introducera den och den faktorn? Att slutsatserna i det sistnämnda fallet måste bli mycket osäkra, säger sig själv. Men det synes vara det som faktiskt ligger till grund, när människor resonerar om orsaksrelationer, och det är inte irrelevant för en praktiskt orienterad socialvetenskap.

Innan vi kan dra några konkreta slutsatser ur det sagda för den statistiska orsaksforskningens bedrivande, återstår en distinktion som måste uppmärksammas, den mellan *historisk* och *systematisk kausalitet*. Båda typerna av kausalanalys kan i sista hand vara grundade på det interventionistiska kausalitetsbegreppet men har olika karaktär i andra avseenden. Återigen kan ett exempel kortast göra klart vad det är fråga om.

En trafikolycka har inträffat och en flicka skadats på hemväg från skolan. När händelseförloppet rekonstrueras, kan vi anta, att det är ungefär följande. Flickan hade gått på vänstra sidan av den rätt krokiga vägen, kommit ut för långt på körbanan och körts på bakifrån. Hon brukade gå på högra kanten men hade i dag tillfälligtvis kommit över på den vänstra för att se

på en runsten, som hade behandlats i hembygdsundervisningen i skolan. Bilen hade körts ganska fort, föraren hade bråttom till ett sammanträde, och han hade tvingats ut på denna för honom obekanta väg, därför att den ordinarie var tillfälligt avstängd. Bilens bromsar visade sig inte vara i allra bästa skick.

Vad var nu orsaken till olyckan? Sannolikt skulle den rättsliga behandlingen kretsa kring flickans plats på körbanan, bilens höga fart och dess dåliga bromsar. Men olyckan hade aldrig inträffat om lärarinnan låtit bli att omnämna runstenen, eller om vägmyndigheterna hade väntat några dagar med att stänga av den andra vägen. Två saker förefaller alldeles klara. Inte en utan flera omständigheter har samverkat och måste inkluderas i orsaksanalysen. I många fall är det rättsliga och moraliska värderingar som avgör hur många och vilka händelser som betecknas som bidragande orsaker och vilka som lämnas obeaktade.

Det är också klart, att den relativt noggranna utredning av en händelsekedja, som polisutredningen representerar, inte som sådan lämpar sig för statistisk analys. Man kan också säga, att den inte är nödvändig, om syftet med vår analys är att planera för en mindre riskfylld vägtrafik. Polisutredningen representerade ett slags historisk kausalanalys, ur vilken vi möjligen kan extrahera något för en systematisk orsaksforskning. Det är inte engångsförloppet, det absolut unika, som intresserar trafikplanerarna, utan det som tenderar att återkomma. Vi kan också tillägga, att de på förhand är inställda på att betrakta vissa förhållanden som föränderliga och därigenom intressanta, medan andra är givna och oföränderliga, och därigenom mindre intressanta. Om fotgängare förbjödes beträda allmänna vägar, skulle en klass av olyckor praktiskt taget helt försvinna, men ingen drömmer om en sådan åtgärd. Frågan blir i stället vilka förhållanden som med bibehållen nyttjanderätt för olika trafikantkategorier ökar eller minskar olycksrisken.

Orsaker till understödsbehovet

	Nytillkomna varaktigt understödda	Tillfälligt understödda	Summa
Sjukdom	14 742	67 059	81 801
Otillräcklig arbetsförmåga	7 113	19 114	26 227
Arbetslöshet	1 823	36 886	38 709
Dryckenskap	82	260	342
Lättja och liknöjdhet	100	377	477
Talrik familj	1 050	6 262	7 312
Den försörjningspliktiges död	194	209	403
» » avvikande	172	331	503
Andra orsaker	1 599	9 078	10 677
Summa	**26 875**	**139 576**	**166 451**

Ett annat exempel på s. k. »orsakssammanhang» (ur Fattigvården 1937)

För att åter anknyta till exemplet ovan kan det sägas, att en bil med hög hastighet löper större risk att bli inblandad i en olycka än bilar med lägre hastighet. En tillfällighet gjorde, att det denna gång blev en skolflicka, men förr eller senare skulle något i samma stil ha inträffat, eller det fanns åtminstone en betydande sannolikhet för att det skulle inträffa. Den systematiska kausalanalysen kan belysa en viss kritisk faktors roll genom att data från grupper av fordon sammanställs, där grupperna skiljer sig i avseende på denna faktor men i övrigt har ungefär samma statistiska fördelning i avseende på andra faktorer. Dåliga bromsars verkan på olycksrisken kunde belysas genom att olycksrisken för bilar med bra bromsar jämfördes med risken för bilar med dåliga bromsar. Det är en förutsättning för giltigheten av resonemanget, att bilar med dåliga bromsar körs ungefär så fort som andra bilar, på ungefär samma slags vägar, etc. Att dåliga bromsar i denna systematiska mening är en kausal faktor betyder uppenbarligen inte, att de alltid eller ofelbart medför olycka, endast att de påvisbart ökar risken under i övrigt ungefär likartade förhållanden. Och det är tillräckligt för många praktiska behov.

Innan vi går över till att diskutera vilka krav detta ställer på den statistiska metoden, kan vi i förbigående notera, att en viss händelse kan tillmätas en roll i den historiska varianten av kausalanalys och ändå helt försvinna i den systematiska. Det är inte troligt, att olycksrisken på olika vägavsnitt skulle samvariera med förekomsten av runstenar, men inte desto mindre kan en runsten ha spelat en avgörande roll i ett enskilt fall.

Några av den statistiska orsaksforskningens svårigheter kan vi få belysta genom att tänka efter vad en undersökning av *skilsmässor* och deras orsaker kunde ge, och hur den skulle läggas upp. Det förutsätts givetvis, att undersökningen syftar till en mera inträngande analys av bakgrunden till skilsmässorna än det officiella »djup och varaktig söndring». Vi vill veta vad som ledde till den djupa och varaktiga söndringen. Genom utfrågning av kontrahenterna själva, eventuellt också deras omgivning, vore det möjligt att i ett representativt stickprov olyckliga äktenskap få in en hel del data av intresse. Sannolikt skulle vi också behöva en kontrollgrupp bestående av lyckliga äktenskap. Hur som helst, redan utfrågning förutsätter ett primitivt hypotessystem, och statistisk analys förutsätter ett kategorischema. Det förefaller rimligt att exempelvis försöka kategorisera de vanligaste konfliktämnena i äktenskap och försöka bestämma deras inflytande på utgången. Alkoholmissbruk hos den ena av makarna hör förvisso dit, likaså tvister sammanhängande med familjeekonomin. Får man tro en del skilsmässoexperter, är de här faktorerna av större betydelse än sexuell missanpassning, men också denna måste väl med, liksom svartsjuka och otrohet.

Listan kan utökas ytterligare, men man kan också hävda, att den redan är för lång. Om vi för varje äktenskap antecknar förekomsten eller frånvaron av var och en av dessa konflikter, skulle det sannolikt visa sig, att en olycka sällan kommer ensam. I många äktenskap är flera eller t. o. m. alla av de uppräknade konflikterna för handen. Det är inte troligt, att de är oberoende

av varandra, men när vi skall försöka precisera arten eller graden av deras inbördes sammanhang, så är fältet på ett otrevligt sätt fritt för gissningar. Alkoholismen tenderar att medföra dålig ekonomi och beror kanske på sexuella svårigheter eller andra djupare konflikter. I så fall är vi sannolikt på fel väg, om vi försöker hjälpa upp äktenskapen genom att ingripa mot alkoholismen. Korrelationen mellan alkoholism och skilsmässa är vilseledande; den representerar ett indirekt orsakssammanhang. Endast genom att påverka makarnas sexuella och erotiska relationer, t. ex. genom upplysning, når vi något resultat. Detta är endast ett tolkningsschema; det går också att vända på resonemanget och sätta en annan faktor i förgrunden. Företrädarna för olika psykologiska hypoteser är eniga på en punkt: att vår ursprungliga katalog på konflikter som orsaker till skilsmässa är för omfattande, vissa faktorer är »primära», andra »sekundära», frambringade av de »primära». Men de kan inte ena sig om vilka som är primära och sekundära.

Det är klart, att vi kan inta den förmedlande ståndpunkten, att primärt och sekundärt varierar från fall till fall. Därmed är dock inte mycket vunnet, så länge vi inte kan utpeka vad som var primärt i det ena fallet och i det andra. Den statistiska analysen av samvariationen mellan de möjligen determinerande faktorerna (alkoholism, ekonomiska bekymmer etc.) och skilsmässorisk ger inte automatiskt någon lösning på denna fråga. De tillfrågade kanske själva anger i ett fall spritmissbruk, i ett annat fall otrohet som den grundläggande orsaken, det som satte hela kedjan av misshälligheter och tvister i gång. Men det vore milt sagt oförsiktigt att ta detta för mer än en tolkning eller hypotes, eventuellt en rationalisering i psykoanalytisk mening. Vi kan försöka reda ut tidsrelationen mellan händelserna. Om spritmissbruket i tiden kom före de ekonomiska misshälligheterna, ligger det nära till hands att betrakta det förra som en mera grundläggande störningskälla än det senare. Men ofta måste den sortens händelser vara mycket svårlokaliserade i förhållande till varandra, och uppgifter om att den ena föregått den andra måste följaktligen tas med reservation.

Om det inte lyckas oss att skilja ut det primära från det sekundära i skilsmässornas psykologiska och sociala bakgrund, så bör vi åtminstone hålla reda på vad vi inte vet. Det är en tvivelaktig politik att i sådana fall föra ihop en rad symptom, stora och små, och behandla dem som förment likvärdiga »orsaker». Och den statistiska analysen kan åtminstone göra klart för oss, att alkoholism, ekonomiska svårigheter, etc. faktiskt är statistiskt korrelerade inbördes och alltså inte oberoende av varandra. Ett sådant sakernas tillstånd manar till försiktighet: det rimligaste måste väl i många fall bli att rubricera och behandla dem som fenomen associerade med skilsmässor och att på olika vägar försöka tränga vidare ned till den möjligen gemensamma grundorsaken.

Vad som sagts hittills kan sammanfattas så, att det finns två slags beroende, statistiskt och kausalt. Den numeriska bearbetningen av observationsmaterial leder till att vi kan konstatera ett statistiskt beroende mellan två fenomen, en korrelation. Vi kan inte lika direkt avgöra, i vilken mån denna kor-

relation motsvaras av en direkt orsaksrelation. För ett sådant avgörande behövs ofta experiment i den trängre, »manipulativa» meningen. Kan vi inte genomföra ett verkligt experiment, får vi nöja oss med analogiresonemang, »tankeexperiment» och liknande metoder. Med statistisk metod kan vi eventuellt träffa ett avgörande mellan två eller flera kausala hypoteser, framför allt om undersökningen från början läggs upp med denna målsättning i sikte. Generellt gäller, att det ofta går att visa, att en viss kausal hypotes är förenlig eller oförenlig med bestämda statistiska resultat. Men av att hypotesen är förenlig med dem följer inte, att den är ensam om den egenskapen: alternativa hypoteser eller förklaringar till samma numeriska data är nästan alltid tänkbara.

Det finns emellertid ett tredje slag av beroende vid sidan av det statistiska och kausala, som förtjänar några rader: det *semantiska*. Orsaksanalysen skall mynna ut i en slutsats angående effekten av en bestämd klass eller kategori av händelser, exempelvis verkan på olycksrisken av att gå på vägens vänstra sida eller verkan på skilsmässorisken av att missbruka alkohol. Människors konkreta beteende eller inträffade händelser skall hänföras till en eller eventuellt några av flera tillgängliga kategorier. En viss trafikants uppträdande beskrivs exempelvis med hjälp av kategorierna »hög fart» och »dåliga bromsar» men inte »rattfylleri». Nästan alltid är det många med om att samla in observationsmaterialet och genomföra kategoriseringen. För att de skall göra detta lika fordras exakta och tillräckliga instruktioner och väl avfattade frågeformulär. Annars blir tolkningarna litet olika, och det innebär i sin tur att till all övrig felvarians läggs den som beror på skiftande tolkning och språktillämpning hos fältarbetare eller hos dem som sorterar formulären. Bland annat kan en kategori komma att bli övergripande eller mera generell i förhållande till ett par andra, så att den alltid blir tillämplig, när någon av de andra är tillämplig. På det viset har ett statistiskt beroende »byggts in» genom att ett motsvarande semantiskt beroende fått göra sig gällande. Om en mera ospecificerad och vagt formulerad kategori förs in vid sidan av mera specificerade och precist angivna, kan vi vänta oss en sådan relation. Det tjänar inte mycket till att föra in »ovarsamhet» vid sidan av en rad kategorier av typen »hög fart», »omkörning när sikten är skymd» etc., ej heller »egocentriskt beteende» vid sidan av »alkoholism», »otrohet» etc. Så som de flesta tolkar de här använda symbolerna, så är den som kör för fort alltid vårdslös och den som missbrukar alkohol alltid egocentrisk. Om inte de mera vagt formulerade kategorierna uttryckligen ges karaktär av restkategorier, som alltså inte får användas samtidigt med de övriga, är det fara värt, att de inte ger oss mycket upplysning men däremot förvirrar analysen. Statistisk analys är lik all annan vetenskaplig metod däri, att den inte är exaktare än den symbolik den direkt eller indirekt bygger på.

Den nya moderskapsförsäkringen

Av förste kanslisekreterare *Lars-Åke Aström*, socialdepartementet

Den moderskapsförsäkring som har beslutats vid årets riksdag är reellt en del av sjukförsäkringsreformen och träder i kraft samtidigt med denna den 1 januari 1955.[1] Alla kvinnor som omfattas av den allmänna sjukförsäkringen blir automatiskt tillförsäkrade moderskapshjälp. Denna ansluter sig nära till sjukhjälpen. Utgifter på grund av själva förlossningen ersätts sålunda som vid sjukdomsfall, och kontant bidrag utgår med i princip samma belopp som den allmänna sjukförsäkringen lämnar för tre månaders sjukdom. Moderskapshjälpen administreras vidare av de allmänna sjukkassorna och bekostas genom sjukförsäkringsavgifterna med vissa bidrag.

Detta innebär dock ingalunda, att havandeskapet och barnsbörden har betraktats som något slags sjukdomstillstånd, tvärtom upprätthålls en klar distinktion mellan dem och sjukdom. Det är en rad praktiska skäl, inte minst av organisatorisk art, som har fått fälla utslaget då man har byggt in moderskapsförsäkringen i den allmänna sjukförsäkringen. Någorlunda likvärdiga förmåner vid barnsbörd och vid sjukdom minskar också betydelsen av sådana långtifrån ovanliga fall, då det är svårt att avgöra om smärre komplikationer efter förlossningen skall hänföras till sjukdom eller till mera normala fysiologiska besvär. Bl. a. innebär det under dessa omständigheter ingen större lockelse för den nyblivna modern att låta sjukskriva sig för dylika krämpor, vilket får anses lyckligt för hennes egen skull.

Vår nuvarande sjukförsäkring är som bekant frivillig. I denna ligger också en moderskapsförsäkring, som ger de anslutna barnaföderskorna moderskapshjälp med i allmänhet ett kontant belopp av 125 kr. De kvinnor som står utanför sjukkassorna kan efter en jämförelsevis sträng inkomstprövning erhålla moderskapspenning med 75 kr. Drygt 90 % av barnaföderskorna får stöd i någondera formen, medan resten inte får någon ekonomisk hjälp alls. Genom reformen inträder den avgörande skillnaden, att moderskapsförsäkringen blir obligatorisk för så gott som alla kvinnor. Till följd härav blir den nuvarande inkomstprövade moderskapspenningen överflödig och den faller också bort.

En annan ändring jämfört med nuvarande förhållanden är den kraftiga förbättringen av hjälpen som kommer alla försäkrade till del. Vad då först angår de utgifter, som hänger samman med förlossningen, betalar sjukkassan salsavgiften på förlossningsanstalt och ersätter hela kostnaden för resan dit ävensom kostnaden för hemresan, i den mån denna överskrider 4 kr. Numera föds 95 % av barnen på förlossningsanstalt. — Vid hemförlossning

[1] SOU 1954: 4; prop. 1954: 144, andra lagutsk. utl. 32, riksd. skr. 274; SFS 1954: 266.

medför barnmorskevården sedan en tid tillbaka inga kostnader för barnaföderskan; tillkallas läkare, kommer hon att få ersättning med i princip tre fjärdedelar av dennes arvode och resekostnader.

Förutom att de rena förlossningsutgifterna regleras, lämnar försäkringen som nämnts kontant bidrag, som i analogi med sjukpenningen har fått beteckningen moderskapspenning. Denna moderskapspenning har emellertid helt annan karaktär än det bidrag som nu bär detta namn. Den består av två delar, grund- och tilläggspenning, varav den förra är ett fast belopp och den senare ett löpande bidrag.

Alla försäkrade äger vid nedkomst rätt till grundpenning. Det är att märka, att även de yngsta barnaföderskorna har denna rätt (detta beror på att redan försäkringen för enbart sjukvård konstituerar tillhörighet till moderskapsförsäkringen). Grundpenningen utgår med 270 kr, vilket till beloppet motsvarar grundsjukpenning för 90 dagar. Halva grundpenningen får lyftas i förskott, sedan havandeskapet har passerat sjätte månaden. Vid flerbörd höjs grundpenningen med hälften eller till 405 kr.

Om barnaföderskan redan har något barn under 10 år hemma, utgår dessutom alltid barntillägg med 20 kr vilket motsvarar det barntillägg hon skulle få enligt sjukförsäkringslagen för 10 dagars sjukhusvistelse på grund av sjukdom.

Den viktigaste nyheten är att barnaföderskor med arbetsanställning kan få ersättning för förlorad arbetsförtjänst. Först härigenom kommer man att kunna ge önskvärd effektivitet åt de lagbestämmelser av arbetarskyddsmässig art, som delvis ända sedan sekelskiftet tvingar eller berättigar kvinnor att vara borta från arbetet i samband med nedkomst.

Enligt den allmänna sjukförsäkringen skall löntagare över 16 år som har en årsinkomst av anställningen på minst 1 800 kr vara obligatoriskt försäkrade för tilläggssjukpenning vid sjukdom. Har en barnaföderska varit obligatoriskt försäkrad för tilläggssjukpenning sedan havandeskapets början, äger hon rätt till moderskapspenning även i form av tilläggspenning så länge hon utan avbrott avhåller sig från förvärvsarbete, dock för högst 90 dagar. Den ledighet som berättigar till tilläggspenning får påbörjas tidigast 45:e dagen före den beräknade nedkomsten och senast själva förlossningsdagen. Härigenom kommer kvinnan att — oavsett när hon under den angivna perioden börjar sin ledighet — i regel kunna få ersättning för inkomstbortfall under de sex första veckorna efter förlossningen eller den tid som avses med arbetsförbudet i arbetarskyddslagen för vissa kategorier av barnaföderskor. Tilläggspenningen utgår oberoende av om barnaföderskan sedermera återupptar sitt förvärvsarbete eller ej.

Till beloppet överensstämmer tilläggspenningen med den tilläggssjukpenning kvinnan skulle ha fått om det hade varit fråga om sjukdom, dock skall alltid den förmånligare ersättningsskala tillämpas som gäller för de första 90 dagarna av en sjukperiod. Tilläggspenningen utgår sålunda, i proportion till den normala inkomstens storlek, med lägst en och högst 17 kr om dagen. Med hänsyn till att moderskapspenningen liksom sjukpenningen är skattefri

motsvarar den sammanlagda kontanta ersättningen i genomsnitt ungefär två tredjedelar av arbetsförtjänsten.

Som exempel kan nämnas, att om en kvinna föder sitt andra barn och har en anställning som ger henne 6 000 kr i årsinkomst, kan hon under 90 dagars ledighet få — förutom ersättning för förlossningsutgifter — inalles 920 kr (270 kr i grundpenning, 20 kr i barntillägg och 90 × 7 = 630 kr i tilläggspenning).

Moderskapsförsäkringen finansieras genom avgifterna till den allmänna sjukförsäkringen — männens såväl som kvinnornas — samt genom statsbidrag och arbetsgivarbidrag. De senare utgår efter samma grunder som bidragen till sjukförsäkringen. Det bör framhållas, att försäkringen för tilläggspenning bekostas uteslutande av löntagarna (genom avgifterna för tilläggssjukpenningförsäkringen) och arbetsgivarna. Bruttokostnaden för moderskapsförsäkringen beräknas till 47 milj. kr om året. Därav faller ungefär 20 milj. kr på vardera de försäkrade och staten, medan återstoden betalas av arbetsgivarna.

Slutligen bör erinras om att barnaföderskor efter ingående behovsprövning nu kan få mödrahjälp med högst 600 kr (vid flerbörd högst 800 kr). Under 1953 utgick sådan hjälp — utöver bidrag från den erkända sjukkassan — till drygt en fjärdedel av landets barnaföderskor med genomsnittligt ca 280 kr. I samband med årets beslut om moderskapsförsäkringen uttalade statsmakterna, att mödrahjälpen skulle bibehållas tills vidare, men att frågan om dess framtida bestånd och utformning skulle prövas vid den förestående revisionen av vår fattigvårdslagstiftning. Denna revision förbereds nu inom socialdepartementet.

Under alla omständigheter kommer mödrahjälp att kunna utgå vid sidan av den nya moderskapsförsäkringen i försäkringens begynnelseskede. Statsmakterna har förutsatt, att man vid mödrahjälpens utmätande i det enskilda fallet vanligen skall ta hänsyn till det ökade försäkringsmässiga skyddet. Mödrahjälpen kan därför vid moderskapsförsäkringens införande den 1 januari nästa år väntas avsevärt minska i omfattning.

Socialstyrelsens nya konsumentprisindex startar

Av förste aktuarie *Carl Öberg*, socialstyrelsen

Från och med juli 1954 beräknar socialstyrelsen en ny indexserie, k o n s u m e n t p r i s i n d e x, som skall ersätta de fyra olika serierna av styrelsens levnadskostnadsindex och styrelsens allmänna konsumtionsprisindex. Det formella uppdraget att företa den genomgripande förändringen av indexberäkningarna har styrelsen erhållit genom kungl. brev den 27 mars 1954. I fråga om beräkningen av konsumentprisindexen hänvisas i brevet till de riktlinjer, som föreslagits av 1952 års indexkommitté (SOU 1953: 23) och som angetts av föredragande departementschefen i 1954 års statsverksproposition (bilaga 2) under Utgifter å driftbudgeten, för flera huvudtitlar gemensamma frågor.[1] Bostadsposten skulle dock beräknas enligt riktlinjer, som Kungl. Maj:t senare komme att fastställa. Dessa riktlinjer har ännu icke varit föremål för Kungl. Maj:ts beslut.

Enligt nyssnämnda kungl. brev skall styrelsen under senare halvåret 1954 beräkna levnadskostnadsindex med både 1935 och juli 1914 som bas efter samma regler som gällde före den 1 juli 1954. De så beräknade indextalen för september och december 1954 torde i huvudsak få karaktär av fortskrivningar av levnadskostnadsindexen för juni 1954 med hjälp av konsumentprisindexen för tiden juni—september resp. juni—december. Levnadskostnadsindexen kommer således, när den upphör, att i olika gestalter täcka en tidsperiod av drygt 40 år.

Konsumentprisindexens karaktär. Den nya indexen är som namnet anger avsedd att vara en prisindex och skall mäta prisförändringarna inom hela den privata konsumtionen, således inklusive förbrukningen på restauranger och andra näringsställen men exklusive övrig konsumtion, t. ex. inom militära förband och på anstalter av olika slag. Den fiktiva men ibland som ett konkret hushåll uppfattade indexfamiljen är därmed avförd ur indexberäkningarna. Indexfamiljens i kronor och öre angivna utgiftsbudget har ersatts med vägningstal, som anger värdet av årsförbrukningen av olika varor och tjänster i promille av den totala privata konsumtionens värde under ett år. Den nya indexen väntas därmed bättre belysa prisutvecklingen i allmänhet än vad levnadskostnadsindexen har kunnat göra. I vissa avseenden råder rätt stor överensstämmelse mellan socialstyrelsens (tidigare riksbankens) allmänna konsumtionsprisindex och den nya konsumentprisindexen, t. ex. i fråga om vägningstalens utformning, prismaterialets anknytning till både städer och landsbygd och beräkningsfrekvensen (må-

[1] Jfr Soc. Medd. 1953: 10, sid. 612.

nadsvis). Med hänsyn till levnadskostnadsindexens mera officiella karaktär och vidsträcktare användningsområde är det dock meningen att konsumentprisindexen skall anses vara den officiella fortsättningen av levnadskostnadsindexen.

Beräkningen av konsumentprisindex. *Indexformeln.* I det betänkande, som avgavs av 1952 års indexkommitté, SOU 1953: 23, sid. 43, framhåller kommittén, att den icke finner någon anledning att ifrågasätta en omläggning av själva beräkningsmetoden, dvs. indexformeln och systemet med en kedjeindex. Styrelsen kommer således att för den nya konsumentprisindexen använda samma beräkningssätt som för levnadskostnadsindex under de senaste åren, i princip således den s. k. Edgeworths formel:

$$I_{01} = \frac{\Sigma p_1 \bar{q}}{\Sigma p_0 \bar{q}}$$

där P_0 är priset vid tidpunkten 0, p_1 priset vid tidpunkten 1 och där $\bar{q}$ betecknar den förbrukade kvantiteten av en viss vara under tidsperioden 0—1. I praktiken har det i brist på fortlöpande, snabba uppgifter om förbrukningens förskjutningar blivit så, att Laspeyres' formel med fasta vikter motsvarande värdet av sistförflutna års förbrukning tillämpats för de tre första kvartalsindexarna under årslänken. Indexformeln har då varit

$$I_{01} = \frac{\Sigma p_1 q_0}{\Sigma p_0 q_0}$$

där q_0 = sistförflutna årets förbrukning omräknat till prisläget vid tidpunkten 0. För den fjärde kvartalssiffran, dvs. decemberindexen, har reviderade vikter grundade på det löpande årets förbrukning kommit till användning. Därvid har Edgeworths formel tillämpats på så sätt, att en prisrelation beräknats mellan tidpunkterna 1 och 0 (december—december), varefter detta relationstal vägts med det preliminärt beräknade förbrukningsvärdet ($\overline{pq}$) under det löpande året 0—1 omräknat till prisnivån vid tidpunkt 0. Formeln blir således

$$I_{01} = \frac{\Sigma \frac{p_1}{p_0} \cdot \frac{p_0}{\bar{p}} \cdot \overline{pq}}{\Sigma \frac{p_0}{\bar{p}} \cdot \overline{pq}}$$

Ett liknande beräkningssätt kommer till användning för konsumentprisindexen. Den nya seriens indextal för juli—november 1954 beräknas med hjälp av vägningstal avseende 1953 års förbrukning enligt prisläget i december 1953.

Basperioden. Enligt riktlinjerna för konsumentprisindexen skall 1949 vara indexseriens basperiod. Någon retroaktiv beräkning av den nya serien för tiden 1950—juni 1954 skall emellertid icke företas. Anknytningen till

basåret måste därför ske med hjälp av någon av de tidigare indexserierna, som täcker den ifrågavarande perioden. De serier, som därvid närmast kan komma i fråga, är socialstyrelsens levnadskostnadsindex utan direkta skatter och sociala förmåner och styrelsens allmänna konsumtionsprisindex. För valet av den senare av dessa serier talar dess ovan berörda likhet med konsumentprisindexen. Med hänsyn till levnadskostnadsindexens mera officiella prägel och större användningsområde har det dock ansetts lämpligt att den nya officiella serien anknyts till sin basperiod med de tidigare officiella indextalen ur levnadskostnadsindexen. Skillnaden blir, som framgår av följande tablå, icke stor:

	Levnadskostnadsindex		Konsumtionsprisindex	
	med två decimaler	avrundat till hela tal	med en decimal	avrundat till hela tal
År 1949	100	100	100	100
Juni 1950	100,56	101	100,5	101
» 1951	117,56	118	118,7	119
» 1952	128,06	128	128,0	128
» 1953	128,00	128	127,4	127
» 1954	129,61	130	129,6	130

I fråga om levnadskostnadsindex har medeltalet för år 1949 beräknats såsom ett enkelt medeltal av de fem kvartalssiffrorna (med två decimaler) för december 1948—december 1949. Medeltalet blir med två decimaler *165,94*. Jämförelsesiffrorna beräknade på konsumtionsprisindex har genomgående anförts med en decimal; medeltalet för år 1949 av de tolv månadssiffrorna är i detta fallet 175,9. Efter avrundning till hela tal skiljer sig som synes de två serierna vid de valda tidpunkterna med högst en enhet. För juni 1954 råkar talen sammanfalla såväl med en decimal som efter avrundning till helt tal. Då den nya konsumentprisindexens talmässiga nivå blir beroende av nämnda junisiffra, är således valet av den ena eller andra serien för anknytning av konsumentprisindexen till basåret utan praktisk betydelse. Konsumentprisindexen för tiden mars 1950—juni 1954, dvs. de med år 1949 som basperiod omräknade indextalen ur levnadskostnadsindexen, återges i diagram 1.

Det första beräkningstillfället för konsumentprisindexen är juli 1954, då indextalet för juli (juni 1954 = 100) har multiplicerats med det omräknade junitalet i levnadskostnadsindex, dvs. talet 129,61. Beräkningen kan tecknas på detta sätt:

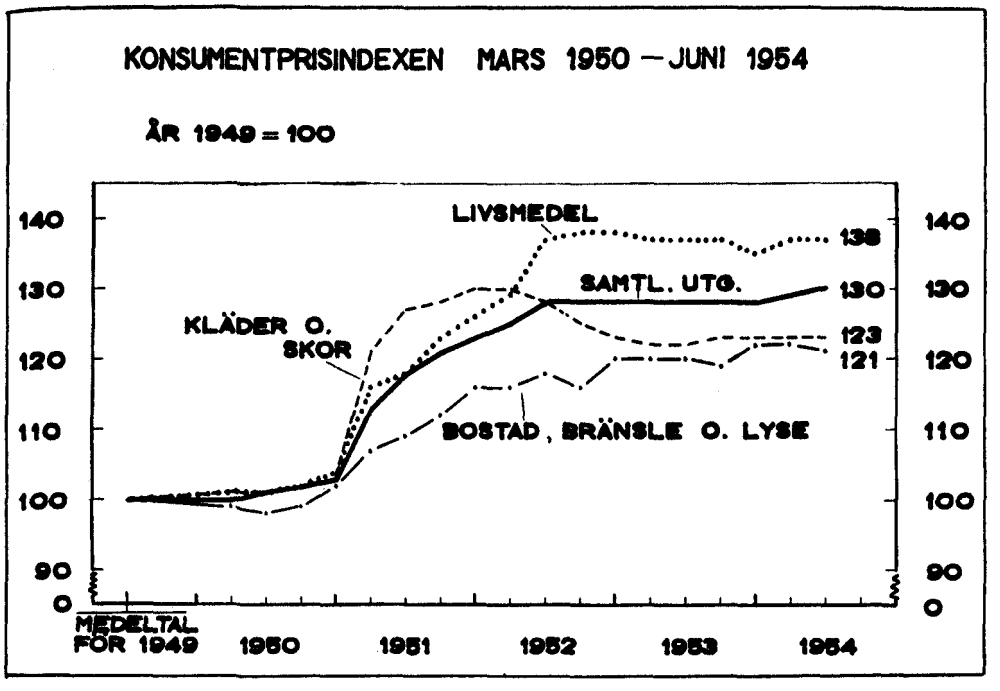
$$I^{(1949 = 100)}_{\text{juli } 1954} = I_{01} \cdot \frac{I^{(1935 = 100)}_{\text{juni } 1954}}{I^{(1935 = 100)}_{1949}}$$

där I_{01} är konsumentprisindex för juli med juni 1954 = 100.

Siffermässigt blir beräkningen av konsumentprisindexen för juli 1954 följande:

99,88 · 129,61 = *129,45*, där talet 99,88 betecknar index för juli 1954 med juni 1954 som bas och talet 129,61, som nämnts, utgör anknytningstalet för juni 1954 med år 1949 som bas. Efter avrundning till helt tal blir konsumentprisindex för juli 1954 129.

Diagram 1

Fortskrivning av levnadskostnadsindex. Den som framdeles vill knyta tillsammans den äldre och den nya indexserien bör lämpligen använda 1935 års serie utan direkta skatter och sociala förmåner och i anslutning till det ovan anförda multiplicera årsmedeltalet för 1949 av nämnda serie, således talet 165,94, med konsumentprisindexen för den aktuella månaden och därefter dividera produkten med 100. För levnadskostnadsindexen med juli 1914 som bas (utan direkta skatter och sociala förmåner) blir motsvarande medeltal för år 1949 (med en decimal) 256,3. Vid en dylik framskrivning måste man helt naturligt bortse från olikheterna i fråga om prismaterial och vägningstal m. m. i de gamla serierna och den nya konsumentprisindexen.

Beträffande indexserierna med skatter och sociala förmåner kommer i fortsättningen någon gång om året särskilda beräkningar att företas och på lämpligt sätt offentliggöras.

Prismaterialet. En väsentlig nyhet vid beräkningen av konsumentprisindexen är att prismaterialet insamlas på annat sätt. Insamlingen genom so-

cialstyrelsens egna prisombud har ersatts med en något mera omfattande prisinsamling genom statistiska centralbyråns utredningsinstitut. Avsikten härmed är att ernå ett statistiskt vetenskapligt mera tillfredsställande urval av prisnoteringar. I samband därmed har en stor del av de tidigare centralt av socialstyrelsen insamlade noteringarna förts över till ombudsinsamlingen.

Statistiska centralbyråns s. k. basurval av orter, som står till förfogande för det nya prisinsamlingsförfarandet, består av 70 intervjuområden (pue).[1] Innan man inom socialstyrelsen tog ställning till frågan om sättet för fördelningen av det avsedda antalet uppgiftslämnare gjordes för två tidsperioder, nämligen mars—juni 1951 (en period med kraftig prisstegring) och juni—december 1953 (en period med endast smärre prisförändringar) en beräkning för varje vara av variansen dels mellan de olika ombudsorterna och dels mellan de olika butikerna inom varje ort. Då variansen mellan orterna visade sig nästan genomgående vara större än mellan butikerna inom en ort, bedömdes det för beräkningen av riksmedeltal av varupriserna och indextal på dessa över en viss tidsperiod vara bättre att ha färre noteringar från flera orter än tvärtom. Således borde antalet intervjuområden för prisinsamlingen ej minskas, utan alla 70 användas.

För de 70 intervjuområdena upprättades förteckningar över alla detaljhandelsbutiker och liknande försäljningsställen samt betjäningsställen antingen inom hela intervjuområdet eller — i fråga om större städer — vissa utvalda kvarter etc. inom området. Vid upprättandet av dessa mycket omfattande förteckningar utnyttjades 1951 års företagsräknings material och undersökningar av intervjuinstitutets personal med bistånd av postverket och andra lokala myndigheter och organisationer. Från de i branscher indelade butiker etc., som på detta sätt förtecknats, gjordes därefter ett i huvudsak slumpmässigt urval av försäljningsställen av olika slag, som av intervjuarna regelbundet skulle anlitas vid prisinsamlingen.

Antal prisinsamlingsställen hade av indexkommittén föreslagits till 1 500. Genom att minska antalet butiker från 1 500 till 1 300 och antalet noteringstillfällen under året från 12 till 4 i fråga om s. k. »övriga» varor har styrelsen berett utrymme åt 4 noteringar om året på 1 000 betjäningsställen. Ca 1 300 butiker, 1 000 betjäningsställen och 200 torgstånd har således fördelats på de 70 intervjuområdena, och fördelningen gjordes proportionellt mot roten ur antalet vuxna invånare inom varje område. De minsta områdena skulle enligt denna fördelningsnorm erhålla 6 butiker. En korrigering infördes för att få minst 8 butiker i rena landsbygdspue (med minst 40 % lanthandlare) och minst 9 butiker i pue med lägre procent lanthandelsbutiker.

En utgångspunkt för fördelningen av butikerna på branscher erhölls genom en enkät till ca 30 av styrelsens hittillsvarande ombud. Genom denna utröntes, att de för att få *en* notering per varuslag på tätorterna måste

[1] Pue = primära urvalsenheter. Angående urvalet av dessa se en artikel av Tore Dalenius i Statistisk tidskrift 1954, sid. 60.

besöka i genomsnitt 4 livsmedelsbutiker, ett försäljningsställe för bränsle, ett för skor, 4 för kläder och 5 för övriga varor. Under hänsynstagande härtill och till den ovan nämnda bestämningen av prisvariationerna mellan orterna fastställdes den procentuella fördelningen av butikerna på olika branscher inom varje pue. Innan denna fördelning företogs, bestämdes dock först hur många av butikerna som skulle vara lanthandlare (med hänsyn till frekvensen av sådana bland pue:s försäljningsställen). Fördelningen av totala antalet butiker blev följande:

	%
Livsmedel	26
Bränsle	8
Kläder	22
Skor	6
Övriga varor	21
Lanthandel + varuhus	17
Summa	100

Vid den slumpvisa uttagningen av butikerna enligt den ovan anförda proportionen hade man ingen uppgift i registret om omsättningens storlek i de olika butikerna. Butikerna kunde därför icke tilldelas sannolikheter att utväljas proportionella mot omsättningen, vilket skulle ha varit önskvärt. Inom livsmedelsbranschen gav man emellertid butiker med flera avdelningar dubbelt så stor chans som »enkelbutiker» att utväljas. Vidare bestämdes före dragningen a priori antalet fiskbutiker till en i små pue med successiv ökning efter folkmängden till 7 i Stockholms pue. Därjämte fastställdes, att i sådana fall, där förutom fiskbutik minst tre andra butiker skulle utväljas, uttogs a priori först en *konsumbutik*. Resten av konsumbutikerna lades till de övriga och fick samma chans att utväljas som de. Skulle förutom fiskbutik utväljas minst 4 andra butiker, uttogs först en konsumbutik enligt vad ovan sagts och sedan a priori en *köttbutik*. Resten av köttbutikerna lades till de övriga för att få sin chans som de övriga butikerna.

I fråga om butikerna för kläder gavs textila varuhus dubbel chans att utväljas. Om minst 3 butiker för kläder skulle utväljas, uttogs först a priori en *beklädnadsbutik*. Resten av butikerna fick sin chans bland de övriga butikerna i branschen. Skulle minst 5 butiker utväljas, uttogs först en beklädnadsbutik enligt ovan och sedan a priori en *pälsaffär*. Resten av dylika butiker lades till de övriga.

Vid fördelningen av butiker för övriga varor gavs *möbelaffärer* dubbelt så stor och *järnaffärer* 3 gånger så stor chans att komma med i urvalet.

Vid uttagningen av försäljningsställena har således vissa avvikelser gjorts från huvudregeln att alla skulle ha samma chans att komma med i urvalet. Man har sålunda dels gett butikerna dubbelt eller 3 gånger så stor chans på grund av en antagen större omsättning (butiker med avdelningar, varuhus, möbelaffärer, järnaffärer), dels så att någon representant för vissa

butiksgrupper uttagits a priori för att få en viss butikstyp väl representerad (konsumbutiker) eller på grund av den stora budgetvikten för de varor, som säljs där (beklädnadsbutiker) eller för att butikerna i fråga är utpräglade specialbutiker, som måste komma med för att man överhuvud skall få in några noteringar på där sålda varor (pälsaffärer).

De ca 1 000 betjäningsställena fördelades på 11 branscher. Då varianserna för de indextal, som beräknats på tjänsterna, i de flesta fall var små, fördelades betjäningsställena proportionellt mot representantvarornas vikt efter vissa smärre korrigeringar. Bussbolagen ingår ej bland dessa betjäningsställen, utan har behandlats för sig.

Bortfallet av prisnoteringsställen. Antalet enligt de ovan beskrivna reglerna uttagna noteringsställen blev 1 454 butiker[1] och 935 betjäningsställen eller tillhopa 2 389. Därtill kom 79 busslinjer. Vid den första intervjuundersökningen, som avsåg prisinsamling i maj 1954, förekom som man kunde vänta ett visst bortfall av noteringsställen. På grundval av upplysningar i de majrapporter, som inkommit från intervjuarna, har inalles 126 av noteringsställena av olika anledningar bortfallit. Orsakerna har varit följande: endast partihandel bedrivs: 9, rörelsen har upphört eller skall upphöra: 51, någon på insamlingsblanketten upptagen vara saluförs icke: 40, rörelsen bedrivs i mycket ringa omfattning: 10, andra orsaker: 16 eller tillhopa 126. Däri ingår icke de utvalda uppgiftslämnare, som vägrat sin medverkan. De skall nämligen underkastas ytterligare övertalning. Enligt majrapporterna utgör de icke flera än ett 10-tal. Härtill kommer ett mindre antal uppgiftslämnare, om vilka man för närvarande ej kan säga, huruvida deras medverkan kan påräknas. Hit hör t. ex. »affären stängd på grund av sjukdom», »torghandel ännu ej påbörjad», »ny ägare» etc. Resultatet av urvalet av noteringsställen synes preliminärt ge vid handen, att 6 à 8 % skulle ha fallit bort.

Insamlingsblanketter. För prisinsamlingen enligt det nya systemet har de hittills använda blanketterna undergått en mindre revision. De upptar i sitt nya skick 180 »representantvaror» fördelade på fem blanketter, blankett 1 a och 1 b Livsmedel, blankett 1 c Livsmedel, säsongvaror, blankett 2 Kläder och bränsle samt blankett 3 Övriga varor och tjänster. Urvalet av varor ävensom varubeskrivningar och kvalitetsbeteckningar kommer fortlöpande att granskas och revideras under nära kontakt med fabrikanter och branschorganisationer.

Centralinsamlade priser. Liksom vid de hittillsvarande indexberäkningarna kommer priser på en del varor och tjänster att insamlas »centralt», dvs. direkt av socialstyrelsens prisstatistiska avdelning. Det gäller sådana varor, vilkas prissättning är och inom överskådlig tid kan förmodas komma att

[1] Inberäknat torgstånd.

förbli beroende av statlig reglering (t. ex. smör) eller som på annat sätt fastställs centralt för hela riket (t. ex. cyklar, eldningsolja, medicin, skönlitteratur, sprit, tobak). Härtill kommer en del statliga tjänster, såsom vissa taxor (järnväg, post och tele) samt sådana tjänster, vilka av praktiska skäl icke kan insamlas genom intervjuarna (läkar- och tandläkararvode).

Antalet varor vilkas priser insamlas centralt, har minskat med över 40 % vid indexomläggningen och uppgår nu till 46. På grund av bruttoprissättningens upphörande skulle en dylik omläggning ha blivit nödvändig, även om det gamla prisinsamlingsförfarandet hade bibehållits.

Hela antalet representantvaror däri inbegripet tjänster, för vilka prisnoteringar inhämtas på det ena eller det andra sättet, uppgår således f. n. till 226. Bland dessa finns många »varor», som innefattar flera olika artiklar och kvaliteter. Särskilt är detta fallet bland de centralinsamlade. En av tjänsterna är »bostad», som enligt ett föreliggande förslag skall prissättas genom en särskild årlig undersökning.

Bostadsposten. Riktlinjer för bostadspostens beräkning framlades av 1952 års indexkommitté. Vissa erinringar riktades emot kommitténs förslag från några av de verk och institutioner, som bereddes tillfälle att yttra sig däröver. Socialstyrelsen har enligt erhållet uppdrag i samråd med bostadsstyrelsen och statens hyresråd företagit en överarbetning av kommitténs förslag. I denna nya form har riktlinjerna underställts indexnämnden, som tillstyrkt desamma, varefter de av socialstyrelsen överlämnats till Kungl. Maj:t, vars beslut i ärendet, när detta skrivs, ännu icke föreligger. Styrelsens förslag omfattar bl. a. en årlig undersökning av bostadskostnaderna i hyreshus, bostadsrättslägenheter och egnahem, baserad på fortlöpande intervjuer och annan uppgiftsinsamling beträffande ett slumpmässigt urval av olika lägenhetskategorier.

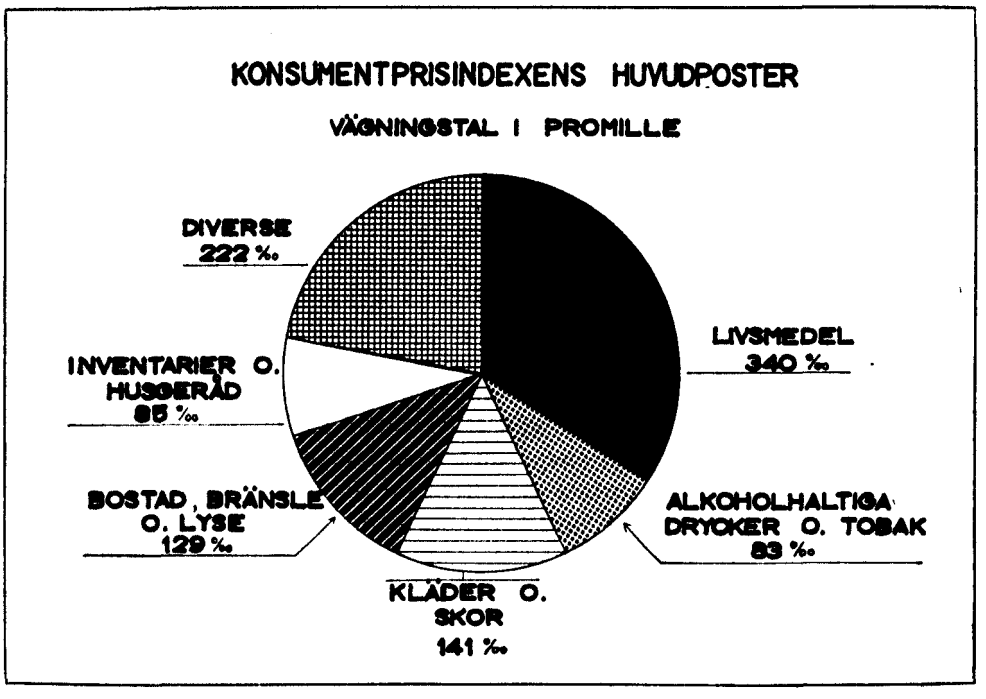
Budgeten. Då konsumentprisindexen i princip skall återspegla den genomsnittliga förändringen i priserna för den totala konsumtionen inom landets hushåll, kommer indexens vägningstal att ansluta sig till den för konsumtionsprisindexen använda budgeten. Denna grundar sig på konjunkturinstitutets beräkningar över den totala privata konsumtionen kompletterade med bl. a. förbrukningstal, som framkommit ur socialstyrelsens på familjeintervjuer baserade levnadskostnadsundersökningar. Vägningstalen är genomgående omräknade till prisnivån i december 1953.

Den förutvarande konsumtionsprisindexens budgettal har reviderats med ledning av konjunkturinstitutets definitiva tal för år 1953. Vidare har uppdelningen av varorna på nya undergrupper samt tillkomsten av nya representantvaror och strykningar av andra sådana medfört vissa jämkningar av vägningstalen. De nya promilletalens fördelning på konsumentprisindexens huvudposter och några undergrupper för tiden juli—november 1954 framgår av diagram 2 på sid. 562 och följande tablå.

Vägningstal för konsumentprisindex juli—november 1954

	‰
Livsmedel	340
Därav: Mejeriprodukter	63
Matfett utom smör	11
Bröd, mjöl o. gryn	42
Ägg	9½
Kött	22½
Fläsk	21½
Charkuterivaror o. köttkonserver	21
Fisk och fiskkonserver	11½
Rot- och grönsaker	18½
Frukt och bär	37
Specerier	55
Läskedrycker och svagdricka	8½
Förtäring utom hemmet	19
Alkoholhaltiga drycker och tobak	83
Därav: Spritdrycker och vin	40
Öl	9½
Tobak	33½
Kläder och skor	141
Kläder	120½
Därav: Konfektion	66½
Trikåvaror	24
Päls- o. skinnvaror, huvudbonader, handskar m. m.	10½
Tyger, garner o. sybehör	19½
Skor	20½
Bostad, bränsle och lyse	129
Därav: Bostad utan bränsle o. lyse	85½
Bränsle och lyse	43½
Inventarier och husgeråd	85
Därav: Möbler	12
Husgeråd och verktyg	34
Hushållstextilier	21
Cyklar, sportartiklar o. leksaker	14
Väskor och reseffekter	4
Diverse	222
Därav: Sjukvård	20
Kroppsvård	15½
Rengöringsmedel och tvätt	11
Undervisning, läsning o. skrivmateriel	20
Post och tele	12½
Nöjen och rekreation	28
Resor	47
Motorfordon	46
Hemhjälp	12
Restpost	10
Summa	1 000

Diagram 2

Kostnaderna. I socialstyrelsens stat för budgetåret 1954/55 upptas kostnaden för prisinsamlingen genom statistiska centralbyråns utredningsinstitut till 91 000 kr. Beloppet grundar sig på en kalkyl av 1952 års indexkommitté, som beräknade kostnaden för prisinsamlingen till 68 000 kr och för insamling av nya bostadsuppgifter till 23 000 kr för budgetåret 1954/55 och 15 000 kr för budgetåret 1955/56 och följande.

I avvaktan på dels närmare uppgifter om kostnaderna för prisinsamlingen under de första månaderna av detta budgetår och dels Kungl. Maj:ts beslut angående riktlinjerna för bostadspostens beräkning har styrelsen i sin petita för budgetåret 1955/56 upptagit kostnaden för prisinsamling och bostadsundersökning till 68 000 + 15 000 eller 83 000 kr. Även om denna kostnadsram kan hållas, kommer kostnaden för den nya prisinsamlingen, bortsett från bearbetningskostnaden inom styrelsen, att ligga nära dubbelt så högt som för den tidigare prisinsamlingen genom styrelsens prisombud. Därvid är dock att märka, att någon årlig undersökning av hyrorna baserad på insamlat primärmaterial icke tidigare förekommit för indexberäkningarna.

Kortare meddelanden

Socialstyrelsens utlåtande över ärvdabalkssakkunnigas förslag till ärvdabalk (SOU 1954: 6). De sakkunnigas förslag innebär, att gällande lagar om arv, testamente, arvsavtal samt boutredning och arvskifte sammanförs till en ärvdabalk. I enlighet med utredningsdirektiven har vissa betydelsefulla problem upptagits till särskild prövning. Främst gäller det utomäktenskapliga barns och adoptivbarns rättsställning. Här har överläggningar mellan ärvdabalkssakkunniga samt representanter för Danmark, Finland och Norge ägt rum i syfte att få till stånd ensartade regler inom dessa länder.

Fastställande av faderskapet till barn utom äktenskap. De sakkunniga har i första hand undersökt möjligheten att få till stånd en mer betryggande ordning för faderskapets fastställande. Vid överläggningarna med representanter för övriga nordiska länder har enighet uppnåtts om bestämmelser, som närmast innefattar en utbyggnad av den nuvarande svenska regeln i 3 kap. 2 § föräldrabalken. Eftersom förutsättningar alltjämt saknas för att ett barns härstamning normalt skall kunna fastslås med den bevisstyrka som eljest krävs för att ett sakförhållande skall anses ådagalagt, har den i nyssnämnda paragraf upptagna legala presumtionsregeln bibehållits i stort sett oförändrad. Den föreslagna utbyggnaden, som tar sikte på den situationen, att modern under konceptionstiden haft samlag med två eller flera män, innebär, att domstolen skall söka utvälja den man som med största sannolikhet kan anses ha avlat barnet samt förklara honom vara fader. Kan påtaglig övervikt i sannolikhetshänseende icke konstateras för någon, skall talan om faderskapets fastställande ogillas mot dem alla. Kan faderskapet inte fastställas, skall såsom för närvarande särskilt barnbidrag utgå av allmänna medel. För att domstolen skall kunna göra nyss berörda sannolikhetsbedömning, måste talan föras i ett sammanhang mot alla männen och de sakkunniga har därför i förslaget upptagit en bestämmelse, att talan om faderskapets fastställande må väckas mot två eller flera samtidigt.

Redan tidigare, i anslutning till ärvdabalkssakkunnigas förslag till föräldrabalk (SOU 1946: 49), har ingående debatterats de olika skälen för och emot rätten att i faderskapsmål framställa exceptio plurium concumbentium (dvs. göra invändning om att modern haft samlag med annan än svaranden). I sitt remissutlåtande över detta förslag delade socialstyrelsen i princip de sakkunnigas uppfattning, att i faderskapsmål alla möjligheter borde tillvaratas för att få faderskapet utrett. De framsteg som sedan 1917 års lagstiftning gjorts på blodgruppsforskningens område samt i fråga om andra antropologiska undersökningar motiverade, att sannolikhetsbedömningar tillerkändes större betydelse än som var förenligt med gällande lagbestämmelser. Inte minst ur social synpunkt ansåg styrelsen det vara betydelsefullt, att den som av domstol förklarades vara fader till ett barn även själv i möjligaste mån övertygades om domens riktighet och lojalt sökte uppfylla sina förpliktelser jämväl i personligt hänseende mot barnet.

Även om genom stadgandet i 3 kap. 2 § föräldrabalken en betydelsefull modifikation skedde av det principiella förbudet att i faderskapsmål göra invändning om exceptio plurium, innebar det ett förhållandevis blygsamt steg i strävandena att så långt möjligt trots bevissvårigheterna närma sig den biologiska sanningen i faderskapsmål. Styrelsen finner det därför vara följdriktigt, att då de utomäktenskapliga barnen nu föreslås skola ta arv även efter fader och fädernefränder, man samtidigt söker ytterligare undanröja riskerna för att misstag sker i fråga om faderskapets fastställande. Visserligen har föräldrabalkens bestämmelser i ämnet varit i kraft endast kort tid, men ett betydelsefullt skäl för att inte uppskjuta ett förnyat övervägande av reglerna är, att efter föräldrabalkens tillkomst inträtt en betydlig förbättring av möjlighe-

ten att med hjälp av rättsmedicinska undersökningar bedöma sannolikheten av att viss man är fader till barnet. Lika betydelsefullt är att tiden blivit mogen för ett förenhetligande av de skilda nordiska bestämmelserna på detta område, sedan frågan om ändrad lagstiftning rörande barn utom äktenskap blivit aktuell i Danmark och Norge.

Socialstyrelsen tillstyrker de sakkunnigas förslag i denna del och detta sker i medvetande om att förslaget med i viss mån ökad skärpa aktualiserar de betänkligheter som tidigare anförts mot rätten att i faderskapsmål göra invändning om att modern under konceptionstiden haft samlag med annan än svaranden. Härvidlag torde mindre betydelse böra tillmätas faran för att invändningsrätten kommer att missbrukas i syfte att trakassera modern, eftersom denna möjlighet redan föreligger enligt gällande bestämmelser. Liksom hittills får man lita till att domstolarna tillser, att utredningen hålls inom tillbörliga gränser och att handläggningen, om den kan tänkas skada moderns rykte, sker inom stängda dörrar. I stället träder i förgrunden, att det torde uppstå större svårigheter än för närvarande att förmå den man som modern uppgett vara barnets fader att frivilligt erkänna faderskapet; i större utsträckning än tidigare får denne anledning att fästa sina förhoppningar till ett friande domstolsutslag. Därtill kommer att ett förverkligande av förslaget i viss utsträckning leder till att talan om faderskap inte kan bli fastställd där så skulle ha skett enligt nuvarande regler till följd av den föreslagna tilläggsbestämmelsen, att faderskapstalan måste ogillas, då någon påtaglig övervikt i sannolikhetshänseende inte kan konstateras för någon av männen.

Det är vanskligt att på förhand överblicka hur allvarliga dessa olägenheter kommer att te sig i praktiken. Enligt styrelsens mening har de ej en sådan tyngd, att de bör fördröja det ytterligare steg mot sanningens utletande i faderskapsmål, som de sakkunnigas förslag innebär. Detta leder å andra sidan till att man i största möjliga utsträckning måste tillvarata möjligheterna att neutralisera de angivna verkningarna. I detta hänseende framhålls först vikten av att barnavårdsmännen måste lägga ned ännu större omsorg i sina åligganden att sörja för barnets intressen. För att reducera faran för att faderskap inte skall kunna fastställas, när två eller flera haft samlag med modern under konceptionstiden, är det angeläget att påskynda utvecklingen av den antropologiska forskningen, och socialstyrelsen förordar i likhet med de sakkunniga att denna forskning får ökade resurser. Ett förverkligande av de sakkunnigas förslag torde emellertid påkalla en översyn av lagen den 26 juli 1947 om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn, enligt vilken särskilt barnbidrag utgår till barn utom äktenskap, beträffande vilka faderskapet ej fastställts. Översynen kan emellertid anstå tills erfarenhet vunnits av de nya bestämmelsernas verkningar.

I ett *särskilt yttrande* framhåller byråchefen Rosén och tf. byråchefen Ahlborg följande. Syftet med de sakkunnigas förslag, att domstolarna skall sättas i stånd att döma i faderskapsmål med större säkerhet än som är fallet enligt nuvarande lagstiftning, är visserligen i och för sig beaktansvärt. Det synes emellertid som om de sakkunniga har överbetonat de risker för misstag vid faderskaps fastställande som är förbundna med den nuvarande ordningen, samtidigt som de inte tagit tillbörlig hänsyn till de nackdelar som befaras följa med den föreslagna ändringen. Den omständigheten att faderskap, som under nuvarande förhållanden skulle fastställas genom erkännande eller dom, riskerar att förbli ouppklarade, är enligt *vår* mening av så allvarlig beskaffenhet, att den icke kan uppväga fördelarna av det minskade antal felaktiga domar, som man beräknar skall bli följden av den föreslagna lagstiftningen. Utvecklingen torde nämligen bli den, att, allteftersom det blir känt, att möjligheten ökats för en man, som haft samlag med modern under konceptionstiden, att genom bestridande och därpå följande rättegång fria sig från faderskapet, kommer att vägra att frivilligt påta sig detsamma även i de fall där invändning om att modern under konceptionstiden haft samlag med annan man saknar varje fog. Motivet härtill kan vara — förutom ovilligheten att påta sig faderskapet — en önskan att framtvinga en rättegång i syfte att misstänkliggöra modern.

Ökade svårigheter att förmå uppgivna barnafäder att frivilligt erkänna faderska-

pet kommer att i första hand leda till en ökning av antalet rättegångar i faderskapsmål, vilket givetvis ur mödrarnas synpunkt ej är önskvärt. Mer betänkligt är, att följden av den uppgivna faderns bestridande ofta kan komma att bli den, att faderskapsfrågan inte blir rättsligt prövad med påföljd, att faderskapet inte fastställs. I en del fall måste man nämligen räkna med att modern vägrar sin medverkan till en rättegång och kanske också, inför risken att vid domstol misstänkliggöras för att ha stått i förbindelse med flera män, blir obenägen att ange någon såsom barnets fader. Redan nu föreligger i viss utsträckning svårigheter att övertala modern att medverka till att få faderskapet fastställt. Införs nu en generell möjlighet till invändning från den instämde mannen, att modern haft samlag med annan än den av henne utpekade, kommer hon i än högre grad att undandra sig sin medverkan. Visserligen äger barnavårdsmannen att på egen hand föra talan om barnets börd, men utan moderns medverkan är utsikterna att med framgång föra en rättegång i faderskapsmål relativt ringa.

En ökning av antalet fall, där faderskapet kan riskeras förbli ouppklarat, kan väntas också därigenom, att man har anledning befara, att barnavårdsmännen i viss utsträckning låter nöja sig med att något frivilligt erkännande inte erhållits och avstår från att underkasta frågan om faderskapet domstols prövning.

Slutligen kan en ökning av antalet fall, där faderskapet inte blir fastställt, komma till stånd genom att svårigheter föreligger för modern att framlägga erforderlig bevisning om samlag i de fall där fadern framtvingar en rättslig prövning av saken. Vidare torde faderskapstalan enligt de nya reglerna i vissa fall komma att ogillas därför att skälen för den enes eller andres faderskap väger ungefär jämnt.

Att sålunda antalet barn med okända fäder på här angivna grunder kan beräknas öka, anser vi vara utomordentligt allvarligt för dessa barns framtid. Erfarenheten har visat, att ovissheten om faderskapet kan bli en tung börda för ett barn och under vissa förhållanden ge upphov till allvarliga psykiska störningar.

Med hänsyn till vad här anförts finner vi, att de nuvarande reglerna för fastställande av faderskap till barn utom äktenskap ej bör bli föremål för ändring. Ett bibehållande av nu gällande regler bör emellertid inte utgöra något hinder för att förslaget om utomäktenskapliga barns arvsrätt genomförs. Det kan nämligen ifrågasättas huruvida rätt till arv måste bygga på en säkrare grundval än rätt till underhåll. Därtill kommer att de sakkunniga, som tidigare anförts, enligt vår uppfattning överbetonat riskerna för misstag vid faderskapets fastställande, när detta sker genom domstols prövning. Det kan också erinras om att faderskapet för övervägande antal utomäktenskapliga barn fastställs genom frivilligt erkännande, varigenom invändningen om riskerna för misstag berör en ytterst fåtalig grupp.

Utomäktenskapligt barns arvsrätt. Med utgångspunkt från den reglering för vilken redogjorts i föregående avsnitt föreslår de sakkunniga, att barn utom äktenskap i arvsrättsligt hänseende helt skall likställas med barn i äktenskap. Enligt styrelsens mening är det en angelägen uppgift att i vidaste mån utjämna skillnaden i socialt hänseende mellan barn inom och utom äktenskap. Då de nya reglerna om faderskapstalan har undanröjt den allvarligaste invändningen mot en utvidgning av arvsrätten för de utomäktenskapliga barnen tillstyrker styrelsen de sakkunnigas förslag.

Socialstyrelsen anser det även välmotiverat, att undantagsbestämmelsen i 13 kap. 12 § tredje stycket upphävs i samband med arvsrättens utvidgning, så att efterlevande make vid bodelning erhåller egendom enligt reglerna i första och andra stycket, oavsett om den avlidne har barn i tidigare gifte eller barn utom äktenskap. Styrelsen ifrågasätter därutöver, huruvida inte den efterlevande makens ställning bör stärkas ytterligare. Förutom den av de sakkunniga berörda möjligheten att höja den i nyssnämnda lagrum stipulerade sextusenkronorsgränsen kan man härvidlag tänka sig att makarna tillerkänns befogenhet att genom testamente förordna, att barnens rätt till laglott får göras gällande först vid den efterlevande makens död. Visserligen kan härigenom uppkomma fara för att den efterlevande maken till förfång för den avlidne makens utomäktenskapliga barn bortskänker egendom ur dödsboet till makarnas ge-

mensamma barn. Då ett sådant förfarande emellertid torde bli straffbart enligt bestämmelserna om bodräkt i 20 kap. 3 §, jämfört med 3 kap. 14 § strafflagen, bör en bestämmelse av angiven innebörd upptas i ärvdabalken.

Den av de sakkunniga föreslagna ordningen är *inte* avsedd att gälla beträffande barn, som fötts *före* nya lagens ikraftträdande, såvida barnet ej är trolovningsbarn eller blivit föremål för arvsrättsförklaring. På dessa två kategorier av barn skall den nya lagen tillämpas, om fadern lever vid ikraftträdandet. Häremot har en av de sakkunniga reserverat sig. Denne förordar, att de nya reglerna på vissa villkor skall äga tillämpning även beträffande andra före ikraftträdandet födda barn än trolovningsbarn och med dem likställda. Enligt styrelsens mening talar övervägande skäl för denna ståndpunkt, och majoriteten inom styrelsen tillstyrker på förevarande punkt bifall till reservationen.

I denna fråga var emellertid styrelsens ledamöter ej eniga. Generaldirektören Bexelius, byråchefen Ryman och tjf. byråchefen Ellwyn anförde, att även med vederbörligt hänsynstagande till de beaktansvärda motiv, som reservanten inom de sakkunniga framfört till stöd för sin ståndpunkt, de ansåg övervägande skäl tala för att som huvudregel i fråga om arvsrätten uppställa att äldre lag skall gälla, trots att arvlåtaren avlidit efter nya balkens ikraftträdande. Avgörande för deras ställningstagande härvidlag har varit, att eftersom den utvidgade arvsrätten är grundad på en väsentligen ny ordning för faderskapets fastställande det icke rimligen kan komma i fråga att ge de nya bestämmelserna om arv retroaktiv tillämpning även på andra barn än trolovningsbarn och med dem likställda.

Adoptivbarns allmänna rättsställning och arvsrätten vid adoptivförhållande. Den nya ställning som adoptivbarnet föreslås få framträder tydligast på arvsrättens område. Adoptivbarnet skall sålunda ta arv och ärvas som om barnet vore adoptantens eget och någon arvsrätt mellan barnet och dess naturliga släkt skall i princip icke förekomma. I de väntade undantagsfall, då det icke är avsett att barnet genom adoptionen skall definitivt skiljas från sin naturliga släkt, skall adoption emellertid kunna beviljas med förbehåll om arvsrätt på grund av skyldskap. Även då sådant förbehåll gjorts, skall adoptivbarnet ta arv efter adoptanten, som om barnet vore dennes eget barn, men denna arvsrätt skall inte vara förenad med laglottsrätt. Adoptanten och hans släktingar får i sistnämnda fall ärva adoptivbarnet endast till så stor del av kvarlåtenskapen som i värde motsvarar vad barnet från deras sida erhållit i arv, gåva eller testamente. I övrigt skall adoptivbarnet och dess naturliga släktingar vara arvsberättigade efter varandra.

Mot den föreslagna regleringen har styrelsen inte någon annan erinran än att styrelsen förordar, att barnet erhåller rätt till laglott även i de fall där adoptionen skett med förbehåll om arvsrätt på grund av skyldskap.

Socialstyrelsens utlåtande över likalönskommitténs betänkande (SOU 1953: 18). Den 12 april 1954 avgav socialstyrelsen sitt yttrande över likalönskommitténs betänkande »Lika lön för män och kvinnor i det statliga lönesystemet». I det följande ges ett referat av styrelsens yttrande.

De sakkunniga har framhållit vikten av att klart hålla isär likalönsproblemets två skilda moment: att ge en begreppsmässigt riktig definition av likalönsprincipen och att bestämma i vilken utsträckning man vill genomföra denna princip. Likalönsprincipen har för lönesystemet inom den egentliga statsförvaltningen och det statsunderstödda kommunala skolväsendet formulerats som principen om »Lika lön för man och kvinna för likvärdig arbetsuppgift». Frågan i vad mån en på så sätt definierad likalönsprincip redan blivit genomförd inom det statliga lönesystemet har av kommittén besvarats så, att lika lön utgår till man och kvinna, som innehar tjänster i samma befattning. Lönegradsplaceringen av vissa »kvinnliga» tjänster — tjänster under 10:e lönegraden men även vissa tjänster med direkt manlig motsvarighet vid fångvårdsanstalterna och sinnesjukhusen — överensstämmer emellertid inte med denna princip.

Frågan om likalönsprincipen bör genomföras, har de sakkunniga besvarat så, att staten med tillbörligt hänsynstagande till

löneutvecklingen på den privata arbetsmarknaden bör för sina anställda driva en lönepolitik, som syftar till att fullständigt genomföra likalönsprincipen i det statliga lönesystemet. Som konsekvens av detta sitt principiella ställningstagande föreslår de sakkunniga bl. a., att 10:e lönegraden såsom bottenlönegrad för manliga befattningshavare också blir den lägsta för kvinnliga tjänstemän.

Socialstyrelsen delar de sakkunnigas uppfattning att utjämning av försörjningsbördan inte bör ske genom lönesättning utan genom skatte- och socialpolitiska åtgärder, som berör alla medborgargrupper. Att målsättningen bör vara en lönesättning utan hänsyn till kön i denna mening torde numera vara ganska allmänt erkänt i vårt land.

Socialstyrelsen ansluter sig också till de sakkunnigas argumentering mot att såsom norm för lönesättningen av »kvinnliga» tjänster inom det statliga lönesystemet skulle tillämpas en prestationslöneprincip bestämd på så sätt, att lönen görs beroende av det genomsnittliga arbetsresultatet för ett visst kön. Detta skulle medföra, att kvinnorna, vars arbetsinsats genomsnittligt är lägre än männens, främst sammanhängande med de förras längre sjukledigheter, som grupp betraktad skulle få finna sig i att också erhålla lägre lön, oavsett om den kvinnliga arbetsinsatsen i det enskilda fallet fullt motsvarar eller överstiger den för männen i jämförligt arbete normala. Inte bara inom det statliga lönesystemet får denna princip anses avvisad i och med att lika lön i samma befattning blivit genomförd där, utan även på den privata arbetsmarknaden synes man numera ha tagit avstånd därifrån. Styrelsen anser i likhet med de sakkunniga, att målsättningen inom det statliga lönesystemet bör vara lika lön för man och kvinna för likvärdig arbetsuppgift.

Man kan emellertid inte bortse från den roll, som marknadslönerna i övrigt spelar för möjligheterna att förverkliga de sakkunnigas förslag, och härvidlag träder förslaget om uppflyttning av de i lägre lönegrader placerade »kvinnliga» tjänsterna till 10:e lönegraden i förgrunden.

Även om det, i betraktande av den spännvidd som föreligger inom den nuvarande manliga statliga bottenlönegraden mellan de mest och minst kvalificerade tjänsterna, kan sägas, att lönegraden rymmer ett behovsmoment, torde likväl marknadslönerna ytterst ha varit avgörande för den nuvarande lägsta manslönenivån för statstjänstemännen, eftersom denna väsentligen utgör ett resultat av löneförhandlingar mellan statsmakterna och de berörda arbetstagarorganisationerna. För att förverkliga likalönsprincipen inom det statliga lönesystemet kan man inte rimligen tänka sig en sänkning av den manliga lönenivån på detta område. Likalönsprincipens genomförande förutsätter därför, som de sakkunniga funnit, en uppflyttning till 10:e lönegraden av praktiskt taget alla i lägre grader placerade kvinnliga tjänster. Redan den ökning av statens och kommunernas lönekostnader, vartill ett genomförande av de sakkunnigas förslag enligt deras beräkningar leder, blir betydande.

Följderna stannar emellertid inte vid dem som de sakkunniga bedömt såsom ofrånkomliga för kommunernas vidkommande och som avser motsvarande lägre tjänster vid landsting, städer och andra kommuner. De sakkunniga har sålunda inte framlagt något förslag beträffande de statliga tjänsterna inom kontorskarriärerna och angränsande karriärer inom närmast högre lönegrader, ehuru en uppflyttning av dessa tjänster torde bli en lika oundviklig följd av genomförandet av förslaget om 10:e lönegraden såsom en för män och kvinnor i statlig tjänst gemensam lägsta lönegrad som uppflyttningen av de nämnda tjänsterna vid kommunerna. Uppflyttning av de högre kontorstjänsterna inom det statliga lönesystemet måste i sin tur antas leda till motsvarande förändringar i lönerelationerna på det kommunala området. Därjämte måste man inställa sig på vittgående lönekrav från olika grupper arbetstagare i lönegraderna över den tionde, även om något omedelbart samband med de uppflyttade grupperna inte kan påvisas.

Med hänsyn till de stora förändringar i de statliga och kommunala lönesystemen, som likalönsprincipens fullständiga genomförande i fråga om de statliga tjänsterna följaktligen skulle innebära, torde ett omedelbart genomförande av de sakkunnigas förslag få anses uteslutet i praktiken. Då det

därjämte inverkar störande på arbetslivet om staten bygger upp en lönenivå, som för jämförliga arbetsuppgifter ligger påtagligt högre än den privata marknadens, bör man enligt socialstyrelsens mening ta fasta på den inom denna marknad pågående utjämningen av skillnaderna mellan manliga och kvinnliga löner och således låta likalönsprincipen inom det statliga lönesystemet successivt genomföras fullständigt under beaktande av löneutvecklingen på arbetsmarknaden i stort. Styrelsen finner anledning anta, att den i anslutning till de sakkunnigas förslag väckta debatten om likalönsprincipen kommer att leda till ett mera aktivt arbete från arbetsmarknadens arbetstagarorganisationers sida för principens förverkligande på arbetsmarknaden i dess helhet och inte bara inom det statliga lönesystemet.

Särskilt när det gäller de kvinnliga tjänsterna under 10:e lönegraden torde likalönsprincipen inte kunna genomföras inom det statliga lönesystemet separat. De kvinnliga tjänsterna med direkt manlig motsvarighet vid fångvårdsanstalterna och sinnessjukhusen bör däremot rimligen inte kvarbli i de nuvarande lönegraderna i avbidan på att möjligheter ges till förverkligande av de sakkunnigas förslag i övrigt. Ett likartat begränsat likalönsproblem föreligger vid ungdomsvårdsskolorna i avseende på yrkeslärartjänsterna vid de manliga skolorna och lärarinnetjänsterna i hushållsgöromål. Socialstyrelsen, som i sina anslagsäskanden upprepade gånger har framhållit, att det är orimligt att göra skillnad mellan manliga och kvinnliga yrkeslärartjänster vid dessa skolor, finner det vara i hög grad angeläget, att även dessa kvinnliga tjänster utan dröjsmål erhåller samma lönegradsplacering som motsvarande manliga.

I ett särskilt yttrande av byråchefen v. Hofsten, byråcheferna Rosén och Moberg samt tf. byråchefen Bolin, framhölls, att ett genomförande av likalönsprincipen blott kan ske successivt »under beaktande av löneutvecklingen i stort» och mot antagandet, »att den i anslutning till de sakkunnigas förslag väckta debatten om likalönsprincipen kommer att leda till ett mera aktivt arbete från arbetstagarorganisationernas sida för principens förverkligande på arbetsmarknaden i dess helhet och inte blott inom det statliga lönesystemet».

Reservanterna anför: »Enligt vår mening finns det föga skäl att fästa större förhoppningar vid att utvecklingen automatiskt kommer att gå i denna riktning. Därest man accepterar principen, bör man också vara beredd att verka för dess genomförande. Som kommittén själv framhållit (sid. 292) kan utjämningen på hela arbetsmarknaden 'främjas genom att staten vid lönesättningen för sina anställda i snabbare takt förverkligar likalönsprincipen'. Härtill må fogas, att det uppenbarligen skulle få stor propagandamässig betydelse, om det kunde sägas, att staten till fullo genomfört likalönsprincipen.»

Reservanterna finner också anledning att påpeka, att ju mera man avlägsnar sig från att tillämpa behovslöneprincipen desto viktigare är det att den antydda skatte- och socialpolitiska utjämningen av försörjningsbördan verkligen kommer till stånd. Frågan gäller främst barnkostnaderna. En utjämning av dessa sker nu egentligen blott med hjälp av de allmänna barnbidragen. Det finns anledning att i detta sammanhang understryka, att dessa uppenbarligen är alldeles otillräckliga för att motsvara sitt syfte.

Till sist framhålls i det särskilda yttrandet, att frågan om skillnader i sjukdighetsfrekvens mellan män och kvinnor synes ha erhållit ett alltför stort utrymme i diskussionen om likalönsprincipen. För likvärdiga tjänster är skillnaden i sjukdighetsfrekvens ej mera än ca 4 %, dvs. mindre än skillnaden i lön mellan exempelvis 9:e och 10:e lönegraderna.

PERIODISKA ÖVERSIKTER

Register

	Senast i nr
Allmänt:	
Arvsfonden, allmänna, för varje budgetår	1, 1954
Statliga socialutgifter, årligen	2, 1954
Sociala frågor vid årets riksdag	8, 1954
Socialutgifterna i Sverige, årligen	8, 1954
Utlänningar i Sverige, varje kvartal	8, 1954
Bostäder:	
Bostadsbyggandet i Sverige, årligen	8, 1953
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar, varje kvartal	detta nr
Löner, sysselsättning:	
Frånvarofrekvens inom vissa industriföretag, i regel två gånger per år	9, 1953
Kollektivavtal	4, 1954
Jordbrukets arbetskraftsåtgång, sysselsättningsvolym och lönebudget, årligen	9, 1953
Löneförhållanden för:	
Arbetare inom byggnads- och anläggningsverksamhet, årligen	9, 1953
Arbetare inom industrin, årligen	8, 1954
Arbetare inom industrin, varje kvartal	detta nr
Lantarbetare, årligen	detta nr
Skogsarbetare, årligen	11, 1953
Trädgårdsarbetare, årligen	10, 1953
Vägarbetare, årligen	10, 1953
Anställda inom den enskilda varuhandeln, årligen	4, 1953
Tjänstemän m. fl. inom industrin, årligen	4, 1954
Nykterhetsvård:	
Alkoholistanstalt, intagna på, årligen	11, 1953
Nykterhetsnämndernas verksamhet, årligen	4, 1954
Nykterhetsvårdsklientelets sammansättning, årligen	5, 1954
Priser, konsumtion:	
Detaljhandelsomsättningen	6, 1954
Detaljprisutvecklingen i Sverige och utlandet, årligen	1, 1954
Konsumentprisindex, månatligen	
Levnadskostnadsindex, varje kvartal	8, 1954
Socialvård:	
Barnbidrag, allmänna, årligen	5, 1954
Barnavård, samhällets, årligen	7, 1953
Fattigvården, årligen	2, 1954
Fattigvård och barnavård till utlänningar, årligen	11, 1953
Mödrahjälpen, årligen	7, 1954
Social hemhjälp, årligen	7, 1954
Ungdomsvårdsskolornas elever, årligen	8, 1954
Ålderdomshemmen, årligen:	
antal platser, vårdtagare m. m.	3, 1954
statsbidrag	7, 1954

Konsumentprisindex för juli 1954

I den nya indexserie för detaljhandelspriser, konsumentprisindex, som socialstyrelsen skall beräkna fr. o. m. den 1 juli 1954, har styrelsen framlagt indextalet för juli 1954. Indextalet blev 129 med år 1949 = 100. Detta innebär en nedgång med en enhet sedan juni 1954, då indextalet var 130. Nedgången är dock obetydlig (0,1 %) beräknad på indextalen före avrundningen till hela tal.

I fråga om beräkningssättet för konsumentprisindex må hänvisas till en särskild artikel på sid. 554 i detta nummer av Soc. Medd.

På grund av omständigheter, som sammanhänger med omläggningen av indexberäkningarna, har det icke varit möjligt att samtidigt med beräkningen av totalindexen framlägga indextal med år 1949 som bas för de sex

huvudgrupper, i vilka konsumentprisindexens budget har uppdelats. I stället anges här för huvudgrupperna den procentuella förändringen mellan juni och juli 1954.

Huvudgrupp	Ändring i % mellan juni och juli 1954
Livsmedel	− 0,4
Alkoholhaltiga drycker och tobak	± 0
Kläder och skor	− 0,2
Bostad, bränsle och lyse	± 0
Inventarier och husgeråd	+ 0,2
Diverse	+ 0,2
Totalindex	− 0,1

En redogörelse för denna indexberäkning med bl. a. vissa prisuppgifter föreligger i en stencil, som kan erhållas från Socialstyrelsen, Stockholm 2.

C. Ö.

Byggnadsverksamheten i städer och köpingar under andra kvartalet 1954

Preliminär översikt utarbetad av bostadsstyrelsen

I det följande lämnas vissa uppgifter dels om bostadsbyggandet i städer och köpingar, dels om byggnadsverksamheten för andra än bostadsändamål i 7 av rikets största städer.

De nedan lämnade uppgifterna om bostadsbyggandet avser lägenheter i påbörjade, pågående och inflyttningsfärdiga nybyggnader.[1]

Tab. 1. Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i nybyggnader i 58 städer[2] under tiden januari 1944—juni 1954

	1944	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954
Hela året	27 777	28 898	32 437	26 064	24 441	22 670	24 668	22 536	27 548	29 789	
1:a kvartalet	4 657	5 142	8 197	6 871	7 769	5 625	4 869	4 894	6 397	7 223	7 244
2:a »	4 435	6 338	7 243	4 694	5 151	4 194	4 548	5 386	5 994	6 069	7 374
3:e »	12 087	8 036	8 839	7 286	5 134	5 833	7 008	5 352	5 831	5 258	
4:e »	6 598	9 382	8 158	7 213	6 387	7 018	8 243	6 904	9 326	11 239	
Januari	..	862	2 266	1 186	1 546	1 990	1 643	1 803	1 813	2 065	1 807
Februari	..	875	1 495	1 657	2 598	1 793	1 488	1 329	1 994	2 240	2 420
Mars	..	3 405	4 436	4 028	3 625	1 842	1 738	1 762	2 590	2 918	3 017
April	..	1 879	2 520	1 185	1 685	1 482	1 242	1 905	2 359	2 187	2 439
Maj	..	1 765	1 979	1 606	1 298	942	1 431	1 461	1 701	1 483	2 451
Juni	..	2 694	2 744	1 903	2 168	1 770	1 875	2 020	1 934	2 399	2 484
Juli	681	1 117	2 025	1 846	1 651	1 067	1 638	1 380	1 895	1 032	
Augusti	492	1 616	2 151	1 618	1 424	1 554	1 941	2 010	1 520	1 381	
September	10 914	5 303	4 663	3 822	2 059	3 212	3 429	1 962	2 416	2 845	
Oktober	2 074	3 364	3 357	2 590	2 080	2 830	2 636	1 768	3 337	3 135	
November	1 428	2 728	2 257	2 330	1 947	1 686	2 689	2 770	3 083	3 597	
December	3 096	3 290	2 544	2 293	2 360	2 502	2 918	2 366	2 906	4 507	

[1] Se Soc. Medd. 1950: 6, sid. 431.

[2] De städer, som vid ingången av år 1944 hade mer än 10 000 invånare.

Tab. 2. Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i nybyggnader i olika grupper av städer samt köpingar

	1953			1954	
	2 kv.	1—2 kv.	Hela året	2 kv.	1—2 kv.
Städer med mer än 30 000 inv. . . .	4 216	9 715	22 429	5 255	10 670
Städer med 10 000—30 000 inv. . . .	2 241	4 730	10 540	2 695	5 158
Städer med mindre än 10 000 inv. . .	863	1 330	3 593	685	1 323
Köpingar	1 007	2 247	4 396	1 040	2 019
Summa	8 327	18 022	40 958	9 675	19 170

Uppgifterna om byggnadsverksamheten för andra än bostadsändamål avser såväl nybyggda som till-, på- eller ombyggda hus, vilka fullbordats under redovisningsperioden.

Inflyttningsfärdiga lägenheter. I tab. 1 redovisas antalet inflyttningsfärdiga lägenheter under åren 1944—1953 samt under första och andra kvartalen år 1954 i de 53 städer, som vid ingången av år 1944 hade mer än 10 000 invånare.

I tab. 2 redovisas vissa uppgifter om antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i städer med mer än 30 000 invånare, städer med 10 000—30 000 invånare, städer med mindre än 10 000 invånare och köpingar. I tab. 3 lämnas samma uppgifter för varje enskild stad med mer än 30 000 invånare.

Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter var under andra kvartalet 1954 större än under andra kvartalet 1953. Sålunda blev i de 53 städer, som ingår i de i tab. 1 redovisade uppgifterna 7 374 lägenheter inflyttningsfärdiga under andra kvartalet 1954, under det att motsvarande antal under andra kvartalet 1953 uppgick till 6 069, vilket innebär en ökning med 22 %. För samtliga de av tab. 2 omfattade städerna och köpingarna tillhopa ökade antalet inflyttningsfärdiga lägenheter från 8 327 under andra kvartalet 1953 till 9 675 under andra kvartalet 1954 eller med 16 %.

Tab. 3. Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i nybyggnader i städer med mer än 30 000 invånare

Städer	1953			1954		Städer	1953			1954	
	2 kv.	1—2 kv.	Hela året	2 kv.	1—2 kv.		2 kv.	1—2 kv.	Hela året	2 kv.	1—2 kv.
Stockholm .	1 271	2 664	6 804	1 322	2 811	Karlskrona .	—	51	184	29	198
Göteborg . .	688	1 469	3 648	689	1 477	Karlstad . .	61	116	395	92	148
Malmö . . .	380	1 447	2 137	1 156	1 795	Linköping .	75	172	720	33	199
Borås . . .	125	398	881	180	480	Lund . . .	48	203	489	150	195
Eskilstuna .	52	181	567	125	304	Norrköping .	329	393	631	64	205
Gävle . . .	211	354	611	157	342	Solna . . .	158	364	671	299	708
Halmstad .	87	176	356	111	204	Uppsala . .	141	392	1 315	249	341
Hälsingborg	132	217	675	174	200	Västerås . .	299	495	911	199	360
Jönköping .	174	337	607	97	198	Örebro . . .	31	158	462	14	235
Karlskoga .	9	178	370	115	270	Tillhopa	4 216	9 715	22 429	5 255	10 670

Tab. 4. Antalet lägenheter i påbörjade nybyggnader i 53 städer under tiden januari 1944—juni 1954

	1944	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954
Hela året	35 600	32 800	31 800	24 600	21 100	26 800	28 500	23 900	30 500	35 300	
1:a kvartalet	8 000	6 000	8 500	7 200	5 300	5 800	5 600	4 200	6 300	7 200	5 700
2:a »	9 000	9 000	8 400	7 500	4 200	3 300	5 600	3 900	6 000	7 800	7 400
3:e »	7 000	8 900	5 800	4 800	2 900	7 300	8 000	7 200	7 500	9 300	
4:e »	11 600	8 900	9 100	5 100	8 700	10 400	9 300	8 600	10 700	11 000	

Under första halvåret 1954 var antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i städer och köpingar tillhopa 19 170, vilket i jämförelse med första halvåret 1953, då antalet inflyttningsfärdiga lägenheter var 18 022, innebär en ökning med 6 %.

En jämförelse med andra kvartalet 1953 för olika grupper av kommuner visar en ökning av antalet inflyttningsfärdiga lägenheter med 25 % för städer med mer än 30 000 invånare och med 20 % för städer med 10 000—30 000 invånare. Städer med mindre än 10 000 invånare har minskat med 21 % under det att köpingar har ökat med 3 %. Under första halvåret 1954 ökade antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i städer med mer än 30 000 invånare med 10 % och i städer med 10 000—30 000 invånare med 9 %, men var oförändrat i städer med mindre än 10 000 invånare och minskade i köpingar.

Lägenheter i påbörjade och pågående nybyggnader (53 städer). För de 53 städer, som vid ingången av år 1944 hade mer än 10 000 invånare, redovisas i tab. 4 antalet lägenheter i nybyggnader, som påbörjats under varje kvartal sedan år 1944 och i tab. 5 antalet lägenheter i hus, som var under byggnad vid ingången av varje kvartal under samma tid. Dessa uppgifter är osäkrare än uppgifterna om antalet inflyttningsfärdiga lägenheter. De redovisade antalen har därför avrundats till jämna hundratal.

Antalet lägenheter i hus vilkas uppförande påbörjats under andra kvartalet 1954 uppgick till 7 400, vilket överstiger antalet under första kvartalet påbörjade med 1 700 eller 30 %. I förhållande till andra kvartalet 1953 har antalet påbörjade lägenheter minskat med 400 eller 5 %.

Tab. 5. Antalet lägenheter i pågående nybyggnader i 53 städer vid ingången av varje kvartal under tiden 1 januari 1944—1 juli 1954

	1944	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954
1:a kvartalet	13 300	21 100	25 000	24 400	23 000	19 600	23 700	27 500	28 800	31 700	37 200
2:a »	16 600	21 900	25 300	24 700	20 400	19 700	24 400	26 800	28 700	31 800	35 700
3:e »	21 200	24 600	26 400	27 500	19 500	18 800	25 500	25 300	28 600	33 500	35 700
4:e »	16 100	25 500	23 500	25 100	17 300	20 300	26 400	27 100	30 300	37 500	

Tab. 6. Golvyta (m²) i fullbordade lokaler för andra än bostadsändamål i sju städer

Städer	1953			1954	
	2 kv.	1—2 kv.	Hela året	2 kv.	1—2 kv.
Stockholm	101 610	151 807	289 035	27 203	182 941
Göteborg	23 095	50 050	87 950	36 945	62 115
Malmö	14 118	34 657	63 800	7 457	19 132
Norrköping	1 097	11 610	17 198	4 445	14 366
Hälsingborg	3 964	9 641	21 051	5 497	9 996
Örebro	464	4 454	14 679	1 260	20 996
Borås	3 263	7 670	23 606	1 392	4 184
Tillhopa	147 611	269 889	517 319	84 199	313 730

Antalet lägenheter i påbörjade företag under första halvåret 1954 har i förhållande till första halvåret 1953 minskat med 1 900 eller 13 %.

Antalet lägenheter i pågående företag var vid ingången av tredje kvartalet 1954 35 700 eller oförändrat i förhållande till ingången av närmast föregående kvartal. I förhållande till antalet lägenheter i pågående företag vid ingången av tredje kvartalet 1953 kan en ökning med 7 % konstateras.

Lokaler för andra än bostadsändamål. En sammanställning av uppgifter avseende sju städer om golvytan i lokaler för andra än bostadsändamål, vilka fullbordats under andra kvartalet resp. första halvåret åren 1953 och 1954 samt under hela år 1953, redovisas i tab. 6 och 7. Sammanställningarna bygger huvudsakligen på uppgifter, som lämnats av byggnadsnämnderna. I uppgifterna ingår ej byggnader, som uppförts eller ombyggts för statliga myndigheters räkning.

Under andra kvartalet 1954 tillkom i de sju städerna lokaler för andra än bostadsändamål med en areal av sammanlagt ca 84 200 m². Motsvarande areal under andra kvartalet 1953 uppgick till ca 147 600 m².

Tab. 7. Golvyta (m²) i under 2:a kvartalet 1954 fullbordade lokaler för andra än bostadsändamål i sju städer, fördelade efter byggnadsarbetets art samt lokalernas ändamål

Städer	I nybyggda hus	I till- o. påbyggda hus	I ombyggda hus	Butiker, kontor, lager m. m.	Verkstäder, fabriker m. m.	Övriga ändamål	Totalt
Stockholm	24 837	288	2 078	9 763	869	16 571	27 203
Göteborg	33 480	835	2 630	13 195	6 620	17 130	36 945
Malmö	6 384	356	717	3 733	799	2 925	7 457
Norrköping	3 838	548	59	2 559	212	1 674	4 445
Hälsingborg	5 389	68	40	2 003	890	2 604	5 497
Örebro	1 260	—	—	62	444	754	1 260
Borås	1 286	106	—	336	—	1 056	1 392
Tillhopa	76 474	2 201	5 524	31 651	9 884	42 714	84 199

G. Ö.

Lantarbetarnas löner år 1953

I det följande redogörs för vissa preliminära resultat av socialstyrelsens undersökning av lantarbetarnas löner år 1953. En något utförligare redogörelse har lämnats i Meddelande från socialstyrelsens utredningsbyrå nr 14 år 1954, som kan rekvireras från socialstyrelsen. Den slutliga redogörelsen kommer att tryckas i publikationen Löner 1953, del II.

Primärmaterialets omfattning och bearbetning. För år 1953 har genom hushållningssällskapen uppgifter om arbetstid och arbetslön inhämtats för 14 674 lantarbetare, anställda på 3 431 gårdar. På grundval av dessa uppgifter har man för olika grupper av lantarbetare beräknat genomsnittliga tim- och årsförtjänster (se tab. 1).

De redovisade gårdarna utgör inte ett slumpmässigt urval. Som en särskild undersökning för år 1952 visat — se artikeln »Kontrollundersökning av lantarbetarnas löner år 1952», Soc. Medd. 1954: 7, sid. 424 — har det icke slumpmässiga urvalet i de ordinarie undersökningarna ingen väsentlig betydelse för resultaten, när det gäller gårdar med kollektivavtal. För gårdar utan kollektivavtal däremot är de beräknade genomsnittsförtjänsterna inte giltiga för samtliga gårdar i riket i berörda storleksklasser.

Med *den genomsnittliga timförtjänsten* för en grupp lantarbetare menas kvoten mellan gruppens lönesumma (exkl. kontanta ackordsförtjänster) under året och det sammanlagda antalet arbetstimmar vid tidlönsarbete. I lönesumman inräknas kontant lön för tidlönsarbete (på ordinarie arbetstid och övertid), värdet av eventuella naturaförmåner samt semesterlön, provision o. dyl. *Den genomsnittliga årsförtjänsten* har beräknats genom att summan av arbetarnas förtjänster under året (inkl. ackordsförtjänster) dividerats med antalet arbetare; vid dessa beräkningar har man endast tagit hänsyn till uppgifterna beträffande de arbetare som under året arbetat minst 250 dagar hos den rapporterande arbetsgivaren.

Löneutvecklingen. Huvuddragen av löneutvecklingen för lantarbetare åren 1946—1953 framgår av nedanstående tablå, som visar genomsnittliga tim-

År	Genomsnittlig timförtjänst för manliga arbetare oavsett yrke och löneform		Genomsnittlig timförtjänst för manliga egentliga lantarbetare utan naturaförmåner	
	Kr	Index (år 1946 = 100)	Kr	Index (år 1946 = 100)
1946	1,35	100	1,33	100
1947	1,47	109	1,44	108
1948	1,77	131	1,72	129
1949	1,84	136	1,77	133
1950	1,91	141	1,81	136
1951	2,18	161	2,08	156
1952	2,73	202	2,63	198
1953	2,77	205	2,68	202

Tab. 1. Genomsnittsförtjänster år 1953 för lantarbetare i åldern 18—64 år

m. k. = med kollektivavtal, u. k. = utan kollektivavtal

Kön Löneform Yrke	Genomsnittlig timförtjänst vid *tidlönsarbete* på ordinarie arbetstid och övertid						Genomsnittlig årsförtjänst (*tidlön* och *ackordslön* på ordinarie arbetstid och övertid)				
	Antal redov. arb med uppg. om arbetstimmar		Total timförtj. (kontant tidlön, naturaförm., semesterlön, provision m. m.) kr, för			Total timförtj. för samtl. arb.: ökn. el. minskn. (%) sedan år 1952	Antal redov. arb. med minst 250 arbetsdagar under året		Total årsförtj. (kontant lön, naturaförm., semesterlön, provision m. m.) kr, för		
	Arb. m. k.	Arb. u. k.	arb. m. k.	arb. u. k.	samtl. arb.		Arb. m. k	Arb. u. k.	arb. m. k.	arb. u. k.	samtl. arb.
Manliga arbetare											
a) utan naturaförmåner	5 069	1 629	2,83	2,72	2,81	+ 1,8	2 546	413	6 966	6 767	6 938
därav:											
rättare	140	29	3,12	3,16	3,13	+ 2,0	125	22	7 431	..	7 483
egentl. lantarbetare	2 645	1 151	2,69	2,62	2,68	+ 1,9	879	178	6 414	6 242	6 385
traktorskötare	806	106	2,77	2,79	2,77	+ 1,5	481	50	6 659	6 818	6 674
arb. med blandat arbete	155	63	2,77	2,58	2,72	+ 1,1	112	25	6 765	6 773	6 766
ladugårdsförmän	200	14	3,29	..	3,28	+ 3,5	177	14	8 512	..	8 496
djurskötare	872	151	2,94	2,84	2,93	+ 1,7	643	117	7 476	7 182	7 431
b) med fri kost	105	1 659	2,63	2,55	2,56	+ 5,8	4	56	..	5 404	5 437
därav:											
egentl. lantarbetare	94	1 465	2,70	2,51	2,52	+ 5,0	—	37	—	4 991	4 991
c) med kost o. logi	94	780	2,70	2,32	2,36	— 1,3	47	463	6 497	5 592	5 676
därav:											
egentl. lantarbetare	50	517	2,47	2,29	2,31	— 0,9	21	269	..	5 519	5 530
d) med livsförn. och/eller bostad	348	204	3,19	2,78	3,04	+ 3,4	286	174	7 977	6 977	7 599
därav:											
egentl. lantarbetare	70	77	2,82	2,57	2,68	+ 2,7	40	59	6 891	6 154	6 452
e) *oavsett löneform*	5 616	4 272	2,85	2,57	2,77	+ 1,5	2 883	1 106	7 057	6 239	6 830
därav:											
rättare	222	59	3,24	3,13	3,21	+ 0,6	206	58	7 762	7 881	7 788
egentl. lantarbetare	2 859	3 210	2,69	2,48	2,61	+ 1,6	940	543	6 418	5 789	6 188
traktorskötare	855	169	2,78	2,83	2,79	+ 2,2	515	79	6 678	6 894	6 706
arb. med blandat arbete	183	266	2,77	2,38	2,57	+ 0,8	131	142	6 815	5 794	6 284
ladugårdsförmän	265	23	3,36	..	3,35	+ 3,4	237	21	8 676	..	8 680
djurskötare	965	319	2,95	2,70	2,89	+ 2,1	713	255	7 499	6 647	7 275
Kvinnliga arbetare											
a) utan naturaförmåner	606	329	2,22	2,10	2,19	+ 2,8	84	22	2 861	..	2 833
b) med naturaförmåner	68	441	1,91	1,78	1,81	+ 9,0	44	121	4 311	3 867	3 986
c) oavsett löneform	674	770	2,11	1,88	1,96	+ 8,3	128	143	3 360	3 692	3 535
därav:											
egentl. lantarbetare	477	516	2,19	2,09	2,15	+ 2,9	6	8	..	..	..
hembiträden	46	146	1,73	1,69	1,70	+ 6,3	33	84	4 051	3 938	3 970

Tab. 2. Spridningen av de individuella genomsnittliga timförtjänsterna år 1953 för manliga lantarbetare i åldern 18—64 år utan naturaförmåner

Yrke m.k. = med kollektivavtal u.k. = utan »	Antal redovisade arb.	Därav i % arbetare med en genomsnittlig timförtjänst av ..... kr								
		högst 1,99	2,00–2,19	2,20–2,39	2,40–2,59	2,60–2,79	2,80–2,99	3,00–3,19	3,20–3,39	3,40 o. däröver
Rättare . . . . . m. k.	140	—	—	—	—	7,2	41,4	25,7	7,9	17,8
Egentl. lantarbetare . m. k.	2 645	1,3	1,7	2,7	22,9	49,4	10,0	7,2	2,3	2,5
u. k.	1 151	4,0	4,7	5,5	31,8	22,8	6,9	15,9	4,0	4,4
Traktorskötare . . . m. k.	806	0,2	0,5	0,4	6,3	59,9	24,2	5,3	1,9	1,3
u. k.	106	1,9	0,9	0,9	16,0	34,9	17,0	15,1	3,8	9,5
Arbetare med blandat arbete . . . . . m. k.	155	1,3	0,6	1,9	7,7	50,3	25,2	9,0	1,3	2,7
u. k.	63	12,7	4,8	—	23,8	36,5	11,1	6,3	3,2	1,6
Ladugårdsförmän . . m. k.	200	—	—	—	1,0	3,0	14,0	29,5	22,0	30,5
Djurskötare . . . . m. k.	872	0,1	0,7	0,5	2,7	22,7	43,5	17,2	6,6	6,0
u. k.	151	4,6	1,3	4,6	6,6	22,5	28,5	17,9	8,0	6,0

förtjänster för manliga lantarbetare oavsett yrke och löneform och för manliga egentliga lantarbetare utan naturaförmåner. Uppgifterna för åren 1946—1951 avser arbetare över 18 år men för åren 1952 och 1953 arbetare i åldern 18—64 år.

1953 års löner. Genomsnittsförtjänsterna för vissa viktigare grupper av lantarbetare (i åldern 18—64 år) återges i tab. 1. Enligt tabellen var den genomsnittliga timförtjänsten för samtliga redovisade manliga arbetare i åldern 18—64 år 1,5 % högre år 1953 än år 1952. Spridningen av de individuella genomsnittstimförtjänsterna för manliga lantarbetare utan naturaförmåner kan studeras i tab. 2.

C. H-n

Sysselsättning och löner inom industrin i maj 1954

Sysselsättningsförhållanden. I det följande lämnas vissa uppgifter rörande sysselsättningsförhållandena i maj 1954 jämfört med maj 1953 på grundval av de uppgifter som varje månad lämnas av företagen till socialstyrelsens sysselsättningsstatistik. Beräkningarna omfattar endast företag som lämnat uppgifter vid båda de tillfällen mellan vilka jämförelser görs. Till följd härav påverkas beräkningarna endast undantagsvis av de förändringar som betingas av tillkomsten av nya företag eller nedläggandet av gamla företag.

Jämförelsen mellan maj 1953 och maj 1954 grundar sig på uppgifter från ca 5 900 arbetsställen med ca 436 000 arbetare.

Tab. 1 (kol. 2—4) visar de procentuella förändringarna i antalet anställda såväl vuxna som minderåriga manliga resp. kvinnliga arbetare (exkl. permitterade) inom olika industrigrupper. För livsmedelsindustrin lämnas uppgifter endast för tre undergrupper. I maj 1953 ägde stora arbetskonflikter rum inom denna näringsgren. I enlighet med de redovisningsprinciper som tillämpas i sysselsättningsstatistiken, blev de arbetare, som var frånvarande från arbetet på grund av arbetskonflikt, ej inräknade i antalet anställda i maj 1953. En jämförelse mellan maj 1953 och maj 1954 skulle därför ha utvisat en stark ökning i antalet anställda. Indextalen anges för samtliga industrigrupper exkl. livsmedelsindustrin.

Tabellen visar, att den starkaste ökningen i antalet anställda ägt rum inom träindustri (+ 4,3 %), massa- och pappersindustri (+ 4,0 %) samt inom pappersvaru- och grafisk industri (+ 4,3 %). Den starkaste minskningen redovisas inom gruvindustri (— 3,6 %) samt inom textil- och beklädnadsindustri (— 2,9 %).

I genomsnitt för samtliga industrigrupper (exkl. livsmedelsindustri) har antalet anställda vid de redovisade arbetsställena ökat med 0,7 %.

Tab. 2 visar hur antalet anställda arbetare förändrats vid företag av olika storlek inom olika industrigrupper. Tabellen visar, att smärre ökningar i arbetarantalet ägt rum inom samtliga storleksklasser utom för klassen »101—200 arbetare», där en obetydlig minskning konstateras. Företagen har klassificerats efter storlek med ledning av uppgifterna om antalet arbetare som vid de olika redovisningstillfällena under 1953 varit i arbete eller varit frånvarande av personliga skäl eller på grund av arbetskonflikt.

Uppgifterna i tab. 3, 4 och 5 grundar sig på socialstyrelsens kvartalsstatistik rörande lönesummor och arbetstid inom industrin.

Förändringarna i under en sexdagarsperiod utbetalda lönesummor och i antalet under samma period utförda arbetstimmar mellan maj 1953 och maj 1954 redovisas i tab. 3. I genomsnitt för samtliga industrigrupper (exkl. livsmedelsindustrin) ökade den utbetalda lönesumman med 6,4 % och antalet utförda arbetstimmar med 2,1 %.

Tab. 1. Sysselsättning och timförtjänst i maj 1954 för arbetare inom industrin

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Industrigrupper	Anställda arbetare exkl. permitterade i maj 1954[1]			Genomsnittlig timförtjänst i maj 1954[2]		Genomsnittlig timförtjänst, kr, för vuxna män inom dyrortsgrupp				
	Indextal (maj 1953 = 100)									
	båda könen	män	kvinnor	vuxna män	vuxna kvinnor	2	3	4	5	2–5
Gruvindustri	96,4	96,4	..	103,0	..	3,95	4,51	5,06	5,73	5,05
Malmgruvor	96,6	96,6	..	102,8	..	—	4,51	5,06	5,73	5,10
Kolgruvor	93,2	93,2	..	106,7	..	3,95	—	—	—	3,95
Metall- o. verkstadsind.	100,7	100,3	106,5	103,6	104,1	3,73	4,05	4,66	4,76	4,22
Järn-, stål- o. kopparverk	97,2	96,9	108,9	101,8	101,8	..	4,06	..	..	4,18
Järn- o. stålmanufaktur	103,5	102,7	111,6	103,7	103,8	3,74	3,98	4,26	5,35	4,04
Mekaniska verkstäder	100,6	100,7	97,8	104,7	104,9	3,77	4,14	4,53	4,94	4,27
Reparationsverkstäder	99,0	99,0	..	108,5	..	3,20	3,80	4,28	4,62	4,09
Skeppsvarv	98,9	98,9	—	100,6	..	..	3,95	4,87	..	4,43
Elektroteknisk industri	102,1	99,9	109,6	103,9	104,8	3,87	3,81	3,99	4,49	4,11
Annan metallindustri	107,9	107,9	108,3	103,6	102,8	3,51	4,00	4,34	4,65	4,13
Jord- o. stenindustri	100,1	98,9	110,6	106,5	104,3	3,49	3,81	4,25	5,05	3,71
Torvindustri	72,9	76,9	..	112,0	..	3,62	..	—	—	3,46
Stenindustri	98,0	98,1	..	106,6	..	3,78	3,66	..	..	3,71
Kalk- och kritbruk	99,2	99,5	..	105,4	..	3,33	3,88	..	..	3,76
Cementfabriker	101,5	101,3	..	..	..	..	..	—	—	..
Cementvarufabriker	111,0	110,9	..	107,9	..	4,11	4,11	..	..	4,29
Tegelbruk	94,3	93,9	..	105,5	..	3,39	3,63	..	..	3,50
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	103,0	97,9	114,8	103,1	101,8	3,48	..	—	—	3,43
Glasindustri	101,8	101,1	107,3	105,7	106,0	3,38	3,93	..	..	3,49
Annan jord- o. stenindustri	102,0	101,9	..	115,5	..	..	4,46	..	..	4,55
Träindustri	104,3	103,9	118,3	106,9	106,0	3,41	3,60	3,78	4,68	3,64
Sågverk o. hyvlerier	103,5	103,0	135,0	107,9	..	3,22	3,61	3,76	4,70	3,72
Lådfabriker	108,6	108,2	..	109,0	..	..	..	..	..	3,45
Fanér- o. plywoodfabriker	106,3	103,2	..	103,4	..	..	..	..	—	3,70
Byggnadssnickerifabriker	110,3	110,2	..	107,2	..	3,57	3,60	3,83	..	3,60
Möbelfabriker	100,2	99,9	110,4	106,0	..	3,39	3,61	..	..	3,52
Svarveri- o. skidfabriker	108,4	107,8	..	105,3	..	3,29	3,48	..	..	3,48
Annan trävaruindustri	99,1	100,8	88,8	104,3	..	3,33	3,47	..	..	3,55
Massa- o. pappersindustri	104,0	103,6	109,9	107,0	103,6	3,66	4,02	4,05	..	3,97
Massafabriker	103,5	103,3	112,1	106,7	104,3	3,76	4,03	4,07	..	4,06
Pappersbruk o. pappfabr.	104,7	103,9	109,6	107,6	103,7	3,63	4,00	..	..	3,87
Pappersvaru- o. grafisk ind.	104,3	104,3	104,5	102,2	103,5	3,56	4,06	4,47	4,85	4,42
Papp- o. pappersvaruind.	122,6	129,3	114,7	105,4	103,2	3,51	3,94	..	..	3,87
Grafisk industri	102,2	102,4	101,7	101,9	103,7	3,63	4,09	4,51	4,87	4,51
Livsmedelsindustri	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Kvarnar	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Bageriindustri	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Sockerindustri	100,2	97,7	122,5	103,5	105,8	3,20	..	..	..	3,42
Choklad- o. konfektind.	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Mejeriindustri	101,0	101,3	98,3	103,1	100,9	3,46	3,42	..	..	3,66
Slakterier o. charkuterier	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Fiskkonservfabriker	106,2	103,4	107,9	105,1	104,2	..	3,14	..	..	3,16
Fruktkonservindustri	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Margarinindustri	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Annan livsmedelsindustri	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..

[1] För grupper om mindre än 200 arbetare har indextal ej beräknats.
[2] Utom i ett par undantagsfall meddelas uppgifter rörande genomsnittlig timförtjänst endast då antalet redovisade företag utgör minst 10 och antalet på en vecka utgjorda arbetstimmar minst 10 000. I uppgifterna ingår ej sjuklön, semesterlön och naturaförmåner.

TAB. 1 (forts.). SYSSELSÄTTNING OCH TIMFÖRTJÄNST I MAJ 1954 FÖR ARBETARE INOM INDUSTRIN

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Industrigrupper	Anställda arbetare exkl. permitterade i maj 1954			Genomsnittlig timförtjänst i maj 1954		Genomsnittlig timförtjänst, kr, för vuxna män inom dyrortsgrupp				
	Indextal (maj 1953 = 100)									
	båda könen	män	kvinnor	vuxna män	vuxna kvinnor	2	3	4	5	2–5
Dryckesvaru- o. tobaksind. .	93,5	100,1	94,5	106,1	108,7	..	3,34	3,76	3,91	3,57
Bryggerier o. läskedrycksf.	99,4	100,3	95,5	105,7	108,3	..	3,31	3,70	3,85	3,52
Tobaksfabriker	94,8	98,0	93,5	107,9	109,1	..	..	..	..	3,94
Textil- o. beklädnadsind. .	97,1	97,3	97,0	103,9	104,1	3,25	3,38	3,55	4,10	3,38
Ylleindustri	89,0	90,4	87,7	103,9	103,3	3,21	3,25	..	—	3,26
Bomullsindustri	97,6	97,2	98,2	103,5	103,3	3,26	3,30	..	—	3,31
Linne- o. juteindustri . .	101,2	97,7	103,7	104,6	102,5	..	..	..	—	3,22
Trikåfabriker	95,7	94,9	96,0	103,7	102,5	3,27	3,53	..	..	3,52
Sömnadsindustri	98,1	99,8	97,6	103,2	105,0	3,18	3,46	3,62	4,23	3,52
Hatt- o. mössfabriker . .	102,5	98,0	103,9	102,0	104,0	..	3,65	..	..	3,68
Annan hithörande industri	100,6	101,0	100,0	105,5	104,7	3,40	3,41	..	3,78	3,44
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	100,2	101,6	97,7	103,5	102,6	3,71	3,75	3,95	4,23	3,77
Garverier	97,1	97,3	..	103,5	..	..	3,66	—	—	3,66
Päls- o. skinnvarufabriker	88,6	90,2	87,1	101,1	101,0	..	3,73	..	..	3,87
Skoindustri	96,4	96,9	95,6	102,6	102,4	..	3,74	..	..	3,73
Andra lädervarufabriker .	90,3	87,5	95,0	102,2	103,0	3,47	..	..	..	3,66
Gummivarufabriker . . .	109,7	112,4	104,9	105,2	103,8	..	..	—	..	3,89
Annan hithörande industri	109,2	109,2	109,3	99,9	..	..	3,57	..	..	3,55
Kemisk-teknisk industri . .	102,0	103,2	97,7	105,1	104,4	3,60	3,94	4,10	4,10	3,96
Färg-, olje- o. parfymfabr.	103,3	105,2	97,6	104,8	105,5	..	3,89	4,09	3,99	3,95
Sprängämnesfabriker . .	89,9	97,4	73,9	104,9	103,6	..	..	..	..	4,63
Tändsticksfabriker . . .	94,0	93,2	95,2	104,8	103,5	3,38	3,40	—	—	3,39
Annan kemisk-tekn. ind.	106,0	104,9	114,4	105,3	105,6	3,70	3,84	4,11	4,21	3,93
Samtl. industrigrupper	**100,7**	**100,8**	**100,0**	**104,3**	**104,2**	**3,54**	**3,93**	**4,37**	**4,80**	**4,05**
exkl. livsmedelsindustri										

Tab. 2. Indextal (maj 1953 = 100) för antal anställda arbetare (exkl. permitterade) i maj 1954 inom företag av olika storlek (båda könen)

Industrigrupper	Företag, vilka år 1953 i medeltal sysselsatte								
	1—10 arb.	11—25 arb.	26—50 arb.	51—100 arb.	101—200 arb.	201—500 arb.	501—1 000 arb.	över 1 000 arb.	Samtliga grupper
Gruvindustri	..	..	103,2	94,1	97,5	94,9	—	..	96,4
Metall- o. verkstadsindustri .	100,9	100,9	102,0	102,1	100,4	101,0	100,7	1[illegible]0,1	100,7
Jord- och stenindustri . . .	93,3	93,8	99,1	103,7	98,9	101,0	..	..	100,1
Träindustri	107,0	103,5	102,7	108,3	102,1	104,5	..	—	104,3
Massa- o. pappersindustri . .	..	..	96,6	110,0	110,8	102,6	102,8	..	104,0
Pappersvaru- o. grafisk ind. .	103,2	104,9	108,4	104,7	102,7	102,7	..	..	104,3
Livsmedelsindustri	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Dryckesvaru- o. tobaksind. .	100,0	99,4	101,5	103,2	97,0	93,6	—	—	98,5
Textil- o. beklädnadsindustri	95,7	98,3	97,2	97,2	95,1	96,6	98,8	101,2	97,1
Läder-, hår- o. gummivaruind.	95,1	98,1	91,1	96,9	95,7	102,1	..	..	100,2
Kemisk-teknisk industri . .	101,7	104,1	111,6	109,3	99,4	102,2	..	..	102,0
Samtliga industrigrupper	**100,9**	**100,6**	**101,4**	**102,1**	**99,7**	**100,4**	**101,0**	**100,5**	**100,7**
exkl. livsmedelsindustri									

Tab. 3. Indextal (maj 1953 = 100) för utbetald lönesumma och antal utförda arbetstimmar i maj 1954

Industrigrupper	Utbetald lönesumma	Antal utförda arbetstimmar	Industrigrupper	Utbetald lönesumma	Antal utförda arbetstimmar
Gruvindustri	98,1	95,1	Pappersv.- o. grafisk ind.	106,5	104,4
Metall- o. verkstadsindustri	105,2	101,9	Papp- o. pappersvaruind.	116,3	112,4
Järn-, stål- o. kopparverk	98,8	97,3	Grafisk industri	105,0	102,9
Järn- o. stålmanufaktur	110,4	107,0	Dryckesvaru- o. tobaksind.	102,3	95,8
Mekaniska verkstäder	107,1	102,5	Bryggerier o. läskedrycksf.	100,9	95,1
Reparationsverkstäder	106,0	97,3	Tobaksfabriker	107,2	98,2
Skeppsvarv	99,9	99,3	Textil- o. beklädnadsind.	101,8	97,9
Elektroteknisk industri	104,3	101,1	Därav:		
Annan metallindustri	113,4	109,5	Ylleindustri	96,6	93,1
Jord- o. stenindustri	109,1	102,8	Bomullsindustri	103,0	100,0
Därav:			Linne- o. juteindustri	106,0	102,9
Cementvarufabriker	122,8	114,1	Trikåfabriker	98,3	95,5
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	105,2	103,6	Sömnadsindustri	102,4	97,7
Glasindustri	109,9	104,0	Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	105,1	101,5
Träindustri	114,2	107,1	Därav:		
Därav:			Garverier	99,3	95,9
Sågverk o. hyvlerier	113,9	105,9	Skoindustri	99,4	97,6
Byggnadssnickerifabriker	121,2	113,6	Gummivarufabriker	125,4	118,6
Möbelfabriker	109,9	103,9	Kemisk-teknisk industri	109,7	104,5
Svarveri- o. skidfabriker	114,6	109,3	Därav:		
Massa- o. pappersindustri	115,2	107,9	Tändsticksfabriker	100,7	96,6
Massafabriker	113,4	106,4	Samtliga industrigrupper exkl. livsmedelsindustri	**106,4**	**102,1**
Pappersbruk o. pappfabr.	117,4	109,6			

Omsättningen av arbetskraft, mätt i procentuella antalet arbetare, som under loppet av en vecka anställts resp. lämnat sin anställning, redovisas i tab. 4. I procent av totalantalet anställda utgjorde under redovisningsperioden i maj 1954 såväl antalet nyanställda som antalet avgångna 0,7.

Tab. 4. Antalet under en vecka avgångna resp. nyanställda arbetare i procent av totalantalet anställda

Industrigrupper	Avgångna arbetare (båda könen)					Nyanställda arbetare (båda könen)				
	maj 1954	febr. 1954	nov. 1953	aug. 1953	maj 1953	maj 1954	febr. 1954	nov. 1953	aug. 1953	maj 1953
Samtliga industrigrupper	**0,7**	**0,5**	**0,5**	**0,8**	**0,6**	**0,7**	**0,5**	**0,5**	**0,7**	**0,6**
Därav:										
Trikåfabriker	1,1	0,7	0,7	1,2	0,9	0,5	0,6	0,5	1,4	0,6
Sömnadsindustri	1,1	0,6	0,8	1,0	0,8	0,7	0,8	0,5	1,7	0,8
Ylleindustri	0,9	0,6	0,5	0,9	0,6	0,5	0,3	0,6	1,0	0,6
Bomullsindustri	0,9	0,5	0,5	0,8	0,6	0,6	0,8	0,5	0,8	0,6
Elektroteknisk industri	0,8	0,5	0,6	0,7	0,7	0,7	0,7	0,5	0,8	0,3
Järn-, stål- o. kopparverk	0,7	0,3	0,3	1,0	0,7	0,5	0,3	0,2	0,3	0,5
Järn- och stålmanufaktur	0,7	0,5	0,4	0,6	0,7	0,7	0,5	0,5	0,5	0,4
Skeppsvarv	0,7	0,5	0,4	0,9	0,6	0,8	0,6	0,5	0,7	0,7
Sågverk och hyvlerier	0,7	0,4	0,8	0,9	0,6	1,3	1,0	0,4	0,6	0,9
Mekaniska verkstäder	0,6	0,4	0,4	0,7	0,4	0,6	0,5	0,4	0,5	0,3

Tab. 5. Antal arbetare med deltidsarbete och korttidsarbete i % av samtliga arbetare

Industrigrupper	Maj 1953		Maj 1954	
	Deltid	Korttid	Deltid	Korttid
Gruvindustri	..	1,5	0,1	1,2
Metall- o. verkstadsindustri	0,4	2,2	0,3	0,4
Jord- o. stenindustri	2,0	1,0	1,6	0,4
Träindustri	0,3	0,4	0,4	0,4
Massa- och pappersindustri	0,5	0,7	..	—
Pappersvaru- och grafisk industri	0,5	0,1	1,1	0,1
Livsmedelsindustri	1,5	0,5	2,1	0,4
Dryckesvaru- o. tobaksindustri	0,8	1,6	0,7	1,1
Textil- o. beklädnadsindustri	4,9	0,6	4,9	2,4
Läder-, hår- o. gummivaruindustri	2,3	0,1	2,6	2,2
Kemisk-teknisk industri	2,3	0,2	2,3	0,1
Samtliga industrigrupper	1,4	1,3	1,4	0,7

Av dem som under redovisningsperioden slutat sin anställning hade 6 % redovisats som uppsagda av arbetsgivaren.

I tab. 5 redovisas förekomsten av deltidsarbete (inskränkning av arbetstiden som sammanhänger med arbetstagarens personliga förhållanden) samt korttidsarbete (inskränkning av arbetstiden på grund av driftsförhållandena vid företaget) i maj 1953 och maj 1954. Antal arbetare med korttidsarbete minskade i genomsnitt för samtliga industrigrupper från 1,3 % i maj 1953 till 0,7 % i maj 1954. Den största nedgången i antalet arbetare med korttidsarbete redovisas inom metall- och verkstadsindustri.

Löneförhållanden. Beräkningarna angående löneförhållandena grundar sig på uppgifter från ca 5 400 arbetsställen med 18,9 miljoner arbetstimmar. Endast företag som medverkat i undersökningarna såväl i maj 1953 som i maj 1954 ingår i redovisningen. Då ett stort antal företag inom livsmedelsindustrin ej lämnade uppgifter för maj 1953 på grund av pågående arbetskonflikt är därför det statistiska underlaget för majundersökningen 1954 mycket begränsat inom flertalet undergrupper av denna näringsgren. I direktjämförelserna mellan maj 1953 och maj 1954 lämnas därför inga uppgifter om löneförhållandena för livsmedelsindustrin som helhet. I uppgifterna för samtliga industrigrupper ingår icke livsmedelsindustrin.

Tab. 6. Indextal (maj 1953 = 100) för genomsnittlig timförtjänst i Stockholm i maj 1954

Industrigrupper	Genomsnittlig timförtjänst för		Industrigrupper	Genomsnittlig timförtjänst för	
	vuxna män	vuxna kvinnor		vuxna män	vuxna kvinnor
Metall- o. verkstadsindustri	104,0	104,9	Läder-, hår- o. gummivaruind.	102,7	..
Jord- o. stenindustri	..	..	Kemisk-teknisk industri	104,9	104,6
Träindustri	103,9	..	Samtliga industrigrupper	104,1	105,1
Pappersvaru- o. grafisk ind.	103,1	104,5	exkl. livsmedelsindustri		
Textil- o. beklädnadsindustri	102,9	105,3			

Tab. 7. Indextal (februari 1947 = 100) för genomsnittlig timförtjänst inom industrin (vuxna män och kvinnor samt minderåriga)

Industrigrupper	maj 1952	aug. 1952	nov. 1952	febr. 1953	maj 1953	aug. 1953	nov. 1953	febr. 1954	maj 1954
Gruvindustri[1]	191,6	188,7	196,1	196,9	200,2	195,4	202,4	202,2	204,8
Metall- o. verkstadsindustri	189,2	190,1	191,6	193,9	195,3	195,9	196,9	199,1	201,9
därav: verkstadsindustri m. m.[2]	187,2	187,9	189,2	191,7	192,5	193,8	194,4	196,7	199,3
Jord- o. stenindustri	196,5	197,5	196,9	196,1	202,4	203,2	203,8	205,8	215,9
Träindustri	186,0	186,4	188,3	185,3	190,5	191,3	192,6	192,6	203,8
Massa- o. pappersindustri	201,1	197,9	199,1	199,1	204,7	202,0	204,4	206,2	218,0
Pappersv.- o. graf. ind.	175,1	174,7	174,0	174,7	178,9	178,0	177,6	179,6	181,4
Livsmedelsindustri	178,6	176,6	176,2	176,9	182,0	182,7	183,8	183,4	185,8
Dryckesvaru- o. tobaksindustri	166,5	165,7	167,0	169,0	170,4	168,0	170,4	174,5	181,8
Textil- o. beklädnadsindustri	177,9	178,4	178,2	179,1	181,6	181,6	182,7	185,4	189,1
Läder-, hår- o. gummivaruindustri	181,4	182,7	183,1	183,5	186,6	187,0	186,3	188,5	192,8
Kemisk-teknisk industri	182,2	180,2	182,4	183,7	187,6	188,9	190,4	192,5	197,3
Samtliga industrigrupper	**188,4**	**188,0**	**189,1**	**190,0**	**192,7**	**192,3**	**193,6**	**195,7**	**200,4**

I tab. 1 (kol. 5—6) redovisas den genomsnittliga timförtjänstens förändring från maj 1953 till maj 1954 samt (i kol. 7—11) den genomsnittliga timförtjänsten i maj 1954 för vuxna män inom hela riket samt inom olika dyrortsgrupper. I genomsnitt för hela riket och samtliga industrigrupper (exkl. livsmedelsindustri) steg timförtjänsten för vuxna män med 4,3 % och för vuxna kvinnor med 4,2 %.

I tab. 6 redovisas timförtjänstens förändring inom olika industrigrupper i Stockholm mellan maj 1953 och maj 1954. I genomsnitt för samtliga industrigrupper (exkl. livsmedelsindustri) steg timförtjänsten för vuxna män med 4,1 % och för vuxna kvinnor med 5,1 %.

Tab. 7 och 8 redovisar timförtjänstens förändring från februari 1947 resp. februari 1954. Mellan februari 1954 och maj 1954 var lönestegringen 2,3 % för vuxna män och 1,8 % för vuxna kvinnor. Mellan november 1953 och februari 1954 var lönestegringen resp. 0,9 och 0,8 %. Avtalsuppgörelser för 1954 med höjning av lönerna skedde för flera områden först efter socialstyrelsens undersökning för februari, t. ex. för sågverksindustrin, pappersmasse- och pappersbruksindustrin samt bryggeriindustrin.

Tab. 8. Indextal (februari 1954 = 100) för genomsnittlig timförtjänst inom industrin i maj 1954

Industrigrupper	Samtliga arb.[3]	Vuxna män	Vuxna kv.	Industrigrupper	Samtliga arb.[3]	Vuxna män	Vuxna kv.
Gruvindustri	101,3	101,2	..	Träindustri	105,8	105,9	104,0
Metall- o. verkstadsindustri	101,4	101,4	101,1	Massa- o. pappersindustri	105,7	105,9	101,8
därav: verkstadsind. m. m.	101,3	101,3	101,1	Pappersvaru- o. grafisk ind.	101,0	101,2	100,8
järn- o. stålmanufaktur	102,1	102,1	101,2	Livsmedelsindustri	101,3	101,0	102,1
mekaniska verkstäder	101,4	101,3	100,7	Dryckesvaru- o. tobaksind.	104,2	105,2	103,5
reparationsverkstäder	105,4	105,1	..	Textil- o. beklädnadsind.	102,0	102,1	101,7
skeppsvarv	100,0	100,1	..	Läder-, hår- o. gummivaruind.	102,3	101,7	101,9
elektroteknisk industri	100,0	99,8	101,5	Kemisk-teknisk industri	102,5	102,4	102,6
annan metallindustri	101,2	101,1	101,2	**Samtliga industrigrupper**	**102,4**	**102,3**	**101,8**
Jord- o. stenindustri	104,9	104,9	101,8				

[1] För gruvindustri samt metall- och verkstadsindustri tillsammans är indextalet (febr. 1947 = 100) för maj 1954 203,4. För februari 1954 är indextalet 200,0.

[2] Häri ingår grupperna järn- och stålmanufaktur, mekaniska verkstäder, reparationsverkstäder, skeppsvarv, elektroteknisk industri och annan metallindustri.

[3] Inkl. minderåriga.

Sysselsättning och arbetslöshet

Tab. 1. Antal arbetare inom industrin i juli 1954 jämfört med maj 1954
(Jämförelserna avser endast företag som lämnat uppgifter vid båda rapporttillfällena)

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i juli 1954 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (maj 1954 = 100)[1]				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl[2]
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbete varande arb.	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Gruvindustri	64	10 186	155	10 341	100,7	..	100,6	58,5	46,4
Malmgruvor	54	9 671	155	9 826	101,0	..	101,0	60,6	44,7
Kolgruvor	10	515	—	515	94,5	—	94,5	20,6	80,0
Metall- o. verkstadsindustri	2 288	182 425	13 030	195 455	100,8	99,6	100,7	50,0	53,5
Järn-, stål- o. kopparverk	60	34 007	975	34 982	101,2	96,6	101,1	52,9	51,1
Järn- o. stålmanufaktur	456	20 082	2 279	22 361	101,3	99,5	101,1	58,9	44,6
Mekaniska verkstäder	853	76 136	3 099	79 235	100,6	101,7	100,6	43,2	59,4
Reparationsverkstäder	378	7 714	17	7 731	101,8	..	101,7	71,5	33,3
Skeppsvarv	73	20 154	2	20 156	100,0	..	100,0	60,2	44,5
Elektroteknisk industri	169	14 962	4 883	19 845	100,6	98,6	100,1	49,0	54,3
Annan metallindustri	299	9 370	1 775	11 145	100,6	100,8	100,7	35,8	66,3
Jord- o. stenindustri	603	25 131	2 538	27 669	102,5	98,0	102,0	74,4	30,5
Torvindustri	45	637	39	676	101,0	..	100,6	93,4	10,1
Stenindustri	116	3 551	10	3 561	102,1	..	102,1	74,6	29,2
Kalk- o. kritbruk	40	1 541	18	1 559	101,4	..	101,6	73,5	30,6
Cementfabriker	8	2 093	44	2 137	102,0	..	102,1	82,1	24,7
Cementvarufabriker	112	2 506	5	2 511	101,9	..	101,8	67,5	35,9
Tegelbruk	134	5 335	121	5 456	104,9	..	104,9	78,9	32,9
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	24	3 195	1 616	4 811	100,8	96,3	99,2	73,8	29,4
Glasindustri	74	4 326	668	4 994	100,4	100,9	100,5	70,6	33,2
Annan jord- o. stenindustri	50	1 947	17	1 964	106,7	..	106,6	81,2	28,9
Träindustri	1 216	37 939	1 246	39 185	101,1	100,0	101,0	65,8	36,9
Sågverk o. hyvlerier	435	17 974	362	18 336	101,1	100,3	101,1	70,8	32,2
Lådfabriker	37	783	35	818	101,2	..	101,0	46,2	55,9
Fanér- o. plywoodfabriker	12	1 378	139	1 517	102,6	..	102,8	48,7	54,1
Byggnadssnickerifabriker	212	6 952	90	7 042	101,7	..	101,7	67,2	35,7
Möbelfabriker	316	6 441	242	6 683	99,9	106,1	100,1	66,1	35,8
Svarveri- o. skidfabriker	108	2 636	151	2 787	100,7	..	100,5	42,2	59,8
Annan trävaruindustri	96	1 775	227	2 002	102,0	93,4	101,0	67,3	36,0
Massa- o. pappersindustri	129	35 083	2 931	38 014	102,7	100,4	102,5	80,1	26,9
Massafabriker	69	18 982	383	19 365	102,9	96,2	102,8	79,7	27,1
Pappersbruk o. pappfabr.	60	16 101	2 548	18 649	102,5	101,0	102,3	80,4	26,7
Pappersvaru- o. grafisk ind.	579	17 224	4 576	21 800	100,6	99,0	100,2	61,6	42,7
Papp- o. pappersvaruind.	107	1 663	1 110	2 773	100,1	98,7	99,5	49,5	52,3
Grafisk industri	472	15 561	3 466	19 027	100,6	99,1	100,3	63,4	41,3
Livsmedelsindustri	756	21 498	9 854	31 352	103,9	108,1	105,2	82,6	26,9
Kvarnar	38	1 219	195	1 414	102,4	..	103,7	82,7	24,4
Bageriindustri	241	4 461	2 591	7 052	104,2	106,9	105,2	90,3	19,7
Sockerindustri	23	2 329	322	2 651	102,0	98,5	101,6	64,1	40,5
Choklad- o. konfektind.	57	1 252	2 139	3 391	99,9	95,3	96,9	33,6	67,3
Mejeriindustri	78	3 106	342	3 448	104,9	113,6	105,7	98,2	14,8
Slakterier o. charkuterier	168	5 947	1 406	7 353	101,0	105,9	101,9	89,5	19,4
Fiskkonservfabriker	46	649	1 156	1 805	102,0	102,6	102,4	64,6	41,8
Fruktkonservindustri	24	861	1 226	2 087	142,5	164,6	154,7	158,1	7,0
Margarinindustri	9	418	102	520	112,7	..	110,9	93,9	20,4
Annan livsmedelsindustri	72	1 256	375	1 631	102,6	108,4	103,9	80,9	25,6

[1] Indextal har ej beräknats för grupper om mindre än 200 arbetare.
[2] Beträffande beräkningen av procenttalen se not 2 Soc. Medd. 1954: 3, sid. 196.

TAB. 1 (forts.). ANTAL ARBETARE INOM INDUSTRIN I JULI 1954

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i juli 1954 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (maj 1954 = 100)				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbete varande arb.	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Dryckesvaru- o. tobaksind.	164	5 587	2 127	7 714	106,9	106,2	106,7	83,7	27,7
Bryggerier o. läskedrycksf.	155	5 143	1 114	6 257	107,5	114,6	108,7	96,7	17,6
Tobaksfabriker	9	444	1 013	1 457	99,8	98,3	98,8	31,8	70,9
Textil- o. beklädnadsind.	914	25 622	41 813	67 435	98,6	96,1	97,0	52,2	48,8
Ylleindustri	73	4 061	3 863	7 924	98,3	98,5	98,4	56,5	45,7
Bomullsindustri	59	7 779	6 046	13 825	98,0	96,2	97,2	55,9	45,5
Linne- o. juteindustri	9	874	1 050	1 924	100,9	95,8	98,1	59,0	44,5
Trikåfabriker	140	1 895	6 034	7 929	99,0	97,2	97,7	39,6	61,5
Sömnadsindustri	418	5 440	19 942	25 382	100,2	95,3	96,3	54,1	46,2
Hatt- o. mössfabriker	37	353	1 120	1 473	98,1	96,1	96,6	59,1	41,7
Annan hithörande industri	178	5 220	3 758	8 978	97,5	96,5	97,0	46,2	54,7
Läder-, hår- o. gummivaruind.	355	12 486	6 742	19 228	98,4	97,7	98,1	43,5	57,6
Garverier	27	1 936	153	2 089	92,4	..	92,1	68,9	28,9
Päls- o. skinnvarufabr.	81	858	874	1 732	99,2	101,3	100,2	53,9	47,8
Skoindustri	128	3 501	2 557	6 058	99,9	98,9	99,4	42,3	58,8
Andra lädervarufabriker	53	819	541	1 360	101,4	98,4	100,1	50,6	51,8
Gummivarufabriker	16	4 598	2 379	6 977	98,6	95,4	97,5	31,2	69,8
Annan hithörande industri	50	774	238	1 012	102,4	100,0	101,8	53,0	50,1
Kemisk-teknisk industri	313	14 158	3 338	17 496	100,6	97,4	100,0	57,0	46,6
Färg-, olje- o. parfymfabr.	108	3 659	944	4 603	102,5	93,8	100,6	55,6	47,9
Sprängämnesfabriker	6	1 042	355	1 397	100,5	96,5	99,4	18,0	83,1
Tändsticksfabriker	7	1 019	653	1 672	98,6	97,2	98,1	25,6	75,9
Annan kemisk-tekn. ind.	192	8 438	1 386	9 824	100,1	100,3	100,1	68,5	35,8
Samtl. industrigrupper	**7 881**	**387 339**	**88 350**	**475 689**	**101,1**	**98,6**	**100,6**	**58,5**	**45,1**
Statl. verk o. byggnadsarb.	236	43 928	1 712	45 640	100,3	98,8	100,2	64,0	40,9
Mek. o. elektr. verkstäder	89	12 318	446	12 764	98,7	95,7	98,6	44,7	58,5
Skeppsvarv	3	3 175	34	3 209	100,1	..	100,1	41,3	62,5
Beklädn. verkst., förråd o. d.	56	862	570	1 432	99,0	102,0	100,1	52,8	50,1
Sprängämnesfabriker	3	659	384	1 043	99,7	94,6	97,8	96,2	5,4
Byggnads- o. anläggn.-arb.	85	26 914	278	27 192	101,1	104,1	101,1	75,0	30,9

Tab. 2. Indextal (uträknade enligt kedjemetod, juli 1953 = 100) för antal anställda arbetare inom industrin

Industrigrupper	1953					1954					
	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mars	april	maj	juli
Gruvindustri	99,9	99,2	99,0	98,4	98,3	96,9	96,5	96,2	95,4	95,4	96,0
Metall- o. verkstadsindustri	99,6	99,9	100,4	100,7	100,6	100,5	101,1	101,6	101,6	101,5	102,2
Jord- o. stenindustri	99,1	97,8	96,6	95,9	94,9	92,1	91,4	93,8	95,9	98,4	100,4
Träindustri	98,4	98,1	97,1	96,7	95,1	95,6	97,4	100,6	102,7	104,2	105,2
Massa- o. pappersindustri	100,3	100,6	101,1	101,3	100,9	101,0	101,4	102,0	102,6	103,1	105,7
Pappersv.- o. grafisk industri	101,8	102,4	103,5	104,3	103,8	103,1	103,0	103,9	103,8	103,4	103,6
Livsmedelsindustri	99,6	101,5	105,8	104,8	98,4	93,5	94,7	95,1	94,4	95,1	100,0
Dryckesvaru- o. tobaksind.	94,6	89,9	88,4	88,5	93,6	89,4	88,8	90,0	92,4	94,4	100,7
Textil- o. beklädnadsind.	102,8	103,8	104,6	104,7	103,9	102,4	102,8	102,4	101,0	99,1	96,1
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	101,5	103,8	106,0	106,6	106,0	105,3	105,1	105,3	103,1	101,6	99,7
Kemisk-teknisk industri	99,0	100,2	101,1	101,6	100,8	99,5	100,7	101,1	100,9	101,2	101,2
Samtliga industrigrupper	**100,0**	**100,5**	**101,1**	**101,2**	**100,4**	**99,5**	**100,0**	**100,7**	**100,7**	**100,7**	**101,3**

Tab. 3. Verksamheten vid arbetsförmedlingarna under juli 1954

	Hela verksamheten					Kvinnliga avdelningen			
	Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser		Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
				Totalt	därav 1-dagsplats				
Summa juli 1951	88 745	119 743	158 797	88 813	—	31 536	41 496	57 718	28 724
» » 1952	101 036	124 647	120 746	77 420	—	38 216	47 698	51 228	28 750
» » 1953	103 764	127 592	114 365	75 730	21 857	37 136	46 497	50 761	27 756
» juni 1954	125 781	153 570	144 464	96 877	25 480	50 653	60 287	58 471	35 059
» juli 1954	101 224	122 953	117 978	73 929	18 043	40 214	47 656	49 593	27 043
Därav									
Jordbr., trädgårdsskötsel o. fiske	3 186	3 709	6 275	4 259	125	123	190	1 025	804
Skogsbruk	2 558	2 718	2 636	1 630	1	—	—	19	19
Malmbrytn. o. metallind.	7 414	8 284	8 162	2 589	1	473	506	465	139
Trä-, graf. o. pappersind.	2 790	3 136	3 588	1 766	7	206	225	297	130
Byggnadsverksamhet	8 994	10 359	10 271	6 909	46	—	—	4	4
Övriga industrigrupper	10 484	11 002	8 560	3 984	60	6 020	6 246	4 677	2 060
Samfärdsel o. handel	17 585	25 335	36 156	26 680	9 403	6 206	8 020	14 279	8 009
Förvaltning o. fria yrken	13 042	14 394	10 192	5 356	1 704	5 694	5 850	5 100	2 147
Sjukvård o. husligt arbete	10 578	15 165	20 377	10 881	4 462	10 432	15 003	20 119	10 792
Därav under 18 år	20 733	21 367	14 532	10 536	126	11 141	11 439	7 679	5 565

Tab. 4. Av arbetslöshetsnämnderna rapporterade hjälpsökande arbetslösa

Månad	Hela antalet hjälpsökande			Hjälpform	Antalet hjälpta hjälpsökande 31/7 1954		
	i riket	därav			i riket	därav	
		i Sthlm, Gbg o. Malmö	utlåningar			i Sthlm, Gbg o. Malmö	utlåningar
Juli 1953	1 990	866	325	**Hela antalet hjälpta**	1 261	647	294
Augusti »	1 997	851	320	Statligt beredskapsarbete	255	1	—
September »	2 247	926	322	i arbetsmarknadsstyrelsens regi	174	1	—
Oktober »	2 879	1 058	322	i annan myndighets regi	81	—	—
November »	3 642	1 281	322	Statskommunalt beredskapsarbete	74	53	—
December »	4 077	1 365	327	Arkivarbete och musikerhjälp	797	529	291
Januari 1954	4 542	1 484	317	Komm. arbete utan statsbidrag	52	—	—
Februari »	5 040	1 631	324	Dagunderstöd	60	53	2
Mars »	4 699	1 375	326	Kommunalt understöd	15	3	1
April »	3 798	1 099	315	Utbildningshjälp	8	8	—
Maj »	2 502	854	303				
Juni »	1 861	714	295				
Juli 1954	1 443	672	297				

Sociala Meddelanden

Official Journal published monthly by the Social Welfare Board of Sweden

1954, no 9

CONTENTS

Page

Statistics and causal inference. By *Gösta Carlsson* 543
The new maternity insurance scheme. By *Lars-Åke Åström* 551
The Social Welfare Board's new consumer price index starts. By *Carl Öberg* 554
Short notices:
The Social Welfare Board's expression of views on the Inheritance Law Expert Committee's recommendations for an Inheritance Law (SOU 1954: 6) 564
The Social Welfare Board's expression of views on the report of the Committee on the Equalization of Pay for Men and Women in the Public Service (SOU 1953: 18) 567

Periodical Surveys

Register 570
The consumer price index for July 1954 570
Building operations in towns and urban districts in the 2nd qr. of 1954 . . 571
Farm-workers' wages in 1953 575
Employment and wages in industry in May 1954 578
Employment and unemployment 584
Literary survey 590
Book notices 596

The Issue in Brief

Statistics and causal inference. Very often statistical correlations or associations between two phenomena are said to be »spurious» or »misleading». In such cases a common-sense notion of causality is applied, and the correlation in question is rejected on the ground that there is no corresponding causal relation, at least not a »direct» one. When analysed, this concept of causality seems to hinge on the idea of intervention or manipulation: a factor is a cause if, when introduced wilfully by us, it makes something else, the effect, appear; or if its introduction makes the appearance of the effect-phenomenon more probable (more frequent). This »interventionistic» notion of cause and causality may be criticized as one-sided and inapplicable in certain fields of research, but it is not without interest in the domain of social research, where the ultimate aim is frequently manipulation and change. Still, there is no automatic device by means of which such correlations may be separated from the rest that correspond to a direct causal relation in the sense indicated above. When the methodological status of a number of factors or events is doubtful, for instance the commonly alleged »causes» of marital discord and divorce, it seems wiser to treat them as phenomena »associated» with divorce, and abstain from labelling any of them as »causes». This question has a semantic aspect, too. There is need for great care when questionnaires and instructions for field-workers or coders of statistical data are drawn up. Otherwise boundaries between classes of events, the causal role of which is under investigation, will be blurred. P. 543.

The new maternity insurance scheme. The maternity insurance scheme that was resolved upon in the Spring Session of the Riksdag this year represents a section of the health insurance reform and takes effect concurrently with it on the 1st January 1955. All women who come within the scope of the National Health Insurance are automatically assured of maternity aid. All insured women are entitled at the time of confinement to a basic allowance of 270 Kr., half of which may be drawn in advance (after the sixth month of pregnancy). In the event of plural birth the basic allowance is raised to 405 Kr. In addition, child allowance is payable in certain cases. Another innovation is that lying-in women who have employment may receive compensation for loss of earnings. The maternity aid now payable subject to a means test will continue to be granted. The maximum amount payable is 600 Kr. (in the event of plural birth 800 Kr.). In view of the fact that under the means test account is taken of the higher protection afforded by insurance, maternity aid is expected to be reduced in scale. P. 551.

The Social Welfare Board's new consumer price index starts. As from July 1954 a new index series is being published and replaces both the consumption price index, hitherto published

monthly, and the cost-of-living index, which was published quarterly. The new index series is to be a price index and is intended to serve as a gauge of the price fluctuations within the entire sphere of private consumption. It is to be published monthly, the year 1949 being chosen as base year. A further important innovation is the method of collecting price data; collection through the Social Welfare Board's own price agents has been replaced by a somewhat more comprehensive way of collecting, which is effected through the Research Institute administered by the Statistical Central Bureau. P. 554.

The Social Welfare Board's new consumer price index, which has now been computed for the first time, works out at 129 for July (1949 = 100). This implies a fall of one point since June. The item Food has gone down by 0.4 %, the item Alcoholic Beverages and Tobacco has remained unchanged, the item Clothing and Shoes has declined by 0.2 %, the items Furniture, Fixtures and Fittings and Household Utensils and also Sundries have both risen by 0.2 %. The item Housing has not been converted. P. 570.

Building operations in towns and urban districts in the 2nd qr. of 1954. The number of housing units ready for occupation during the second quarter of 1954 was 9 675 as against 8 327 a year earlier. During the first six months of this year the number totalled 19 170 as compared with 18 022 in 1953, implying an increase of 6 %. P. 571.

Farm-workers' wages in 1953. The average hourly earnings of all male farm workers accounted for were 2.77 Kr. as against 2.73 Kr. in 1952, which implies an increase by 1 1/2 %. The hourly earnings of all women workers in 1953 were 1.96 Kr., as against 1.81 a year earlier. P. 575.

Employment and wages in industry in May 1954. On an average for all the industrial undertakings investigated, the number of workers increased by 0.7 % between May 1953 and May 1954. The food industry has not been included, as the majority of the workers in that industry were absent in May 1953 on account of a labour dispute. As to wages, the average hourly earnings of adult men rose by 4.1 % and of adult women by 5.1 % between May 1953 and May 1954. P. 578.

Sociala Meddelanden

Revue officielle publiée par la Direction générale de la Prévoyance sociale (D.G.P.S.) en Suède

1954, no 9

INDEX

Page

Statistique et recherche des causes. Par *Gösta Carlsson* 543
La nouvelle assurance-maternité. Par *Lars-Åke Åström* 551
Début du nouvel indice des prix à la consommation de la D.G.P.S. Par *Carl Öberg* 554
Courtes notices:
Avis émis par la D.G.P.S. sur le projet de code des successions remis par les experts du code des successions (SOU 1954: 6) 564
Avis émis par la D.G.P.S. sur le rapport du comité d'étude sur l'égalité des salaires masculins et féminins (SOU 1953: 18) 567

Aperçus périodiques

Répertoire 570
Indice des prix à la consommation pour juillet 1954 570
Activité du bâtiment dans certaines villes et agglomérations urbaines pendant le second trimestre 1954 571
Salaires des ouvriers agricoles en 1953 575
Emploi et salaires dans l'industrie en mai 1954 578
Emploi et chômage 584
Bibliographie 590
Comptes rendus de livres 596

Résumé

Statistique et recherche des causes. On prétend souvent que les corrélations statistiques entre deux phénomènes sont dépourvues de sens, trompeuses ou, pour le moins, indirectes. Il n'existe aucune technique statistique qui fasse mécaniquement un tri entre les rapports dépourvus de sens et les relations directes de cause à effet. Comment savoir alors s'il s'agit d'une »corrélation vide de sens» ou d'une véritable relation de cause à effet? C'est de ce problème que traite le docent Gösta Carlsson dans son article. P. 543.

La nouvelle assurance-maternité. L'assurance-maternité, qui a été votée cette année au cours de la session de printemps du Riksdag, fait partie de la réforme de l'assurance-maladie et entrera en vigueur en même temps que celle-ci au 1er janvier 1955. Toutes les femmes qu'englobe l'assurance-maladie générale bénéficient automatiquement des allocations de maternité. Toutes les assurées ont droit à l'accouchement à une allocation de base de 270 couronnes, dont la moitié peut être touchée d'avance (après le sixième mois de la grossesse). Dans le cas de grossesse multiple, l'allocation de base est portée à 405 couronnes. Une allocation supplémentaire pour enfant est accordée dans certains cas. Une autre innovation est que les mères exerçant un métier peuvent recevoir une indemnité pour compenser la perte de leur salaire. L'assistance aux mères, qui est allouée actuellement aux mères qui en font la demande, après examen de l'opportunité de cette aide, subsistera. Le montant maximum en sera 600 couronnes (dans le cas de grossesse multiple 800 couronnes). Du fait que l'examen du bien-fondé des demandes tient compte de la protection déjà accordée par l'assurance-maternité, le domaine d'application de l'assistance aux mères se trouvera réduit. P. 551.

Début du nouvel indice des prix à la consommation de la D. G. P. S. A partir de juillet 1954, une nouvelle série d'indices remplacera l'indice des prix de consommation, publié jusqu'ici chaque mois, et l'indice du coût de la vie,publié chaque trimestre. La nouvelle série sera un indice des prix visant à mesurer les fluctuations des prix dans l'ensemble de la consommation privée. Il sera publié chaque mois et 1949 a été choisi comme année de base. Une autre nouveauté importante est la manière dont les prix seront recueillis; la collecte par les propres délégués de la D. G. P. S. a été remplacée par une collecte un peu élargie effectuée par l'institut d'investigations du Bureau Central de Statistique. P. 554.

Le nouvel indice des prix à la consommation de la D. G. P. S. (sur la base 100 en 1949), qui vient d'être calculé pour la première fois, s'est établi à 129 pour juillet. Ce chiffre implique une baisse d'une unité depuis juin. Le poste de l'alimentation a reculé de 0,4 %, celui des boissons spiritueuses et du tabac est demeuré stationnaire, le poste habillement et chaussures a baissé de 0,2 %, les postes effets mobiliers et ustensiles de ménage, ainsi que divers, ont monté de 0,2 %. Le poste habitation n'a pas été recalculé. P. 570.

Activité du bâtiment dans certaines villes et agglomérations urbaines pendant le second trimestre 1954. Le nombre de nouveaux logements prêts à être occupés pendant le second trimestre 1954 a été de 9 675 contre 8 327 un an plus tôt. Pendant les six premiers mois de l'année, le nombre a été de 19 170 contre 18 022 en 1953, ce qui signifie une augmentation de 6 %. P. 571.

Salaires des ouvriers agricoles en 1953. Le salaire horaire moyen de l'ensemble des ouvriers agricoles sur lesquels a porté l'enquête a été 2,77 couronnes, contre 2,73 en 1952, ce qui implique une augmentation de 1 1/2 %. Pour l'ensemble des ouvrières, le salaire horaire moyen en 1953 a été 1,96 couronnes, contre 1,81 un an plus tôt. P. 575.

Emploi et salaires dans l'industrie en mai 1954. En moyenne et pour l'ensemble des entreprises industrielles sur lesquelles l'enquête a porté, le nombre des ouvriers a augmenté de 0,7 % de mai 1953 à mai 1954. L'industrie des produits alimentaires n'a pas été comprise dans les calculs, la plupart des ouvriers de cette industrie étant absents en mai 1953 par suite d'un conflit du travail. En ce qui concerne les salaires, le gain horaire moyen pour les hommes adultes a augmenté de 4,1 % et celui des femmes adultes de 5,1 % de mai 1953 à mai 1954. P. 578.

Litteraturöversikt

(11 juli—10 augusti 1954)

Socialstyrelsens bibliotek hålls öppet för allmänheten kl 10—15; under sommarmånaderna kl 10—14 (lördagar 9—13)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen [1]

Allmänna sociala frågor

AINSWORTH, MARY D. & BOWLBY, J. Research strategy in the study of mother-child separation. Courrier [du centre international de l'enfance] 1954, nr 3.

ALI, A. Refugee problems in the Far East. International labour review juni 1954.

BEBIÉ, H. Sozialpolitische Probleme im Lichte der amerikanischen Aussenhandelspolitik. Bundesarbeitsblatt 1954, nr 12.

EL DAGHESTANI, K. The evolution of the moslem family in the Middle Eastern countries. International social science bulletin 1953, nr 4.

HIMADEH, S. B. Social awakening and economic development in the Middle East. International social science bulletin 1953, nr 4.

LATIF, S. A. Islam and social change. International social science bulletin 1953, nr 4.

MERIKOSKI, V. Utvecklingstendenser ifråga om domstolskontrollen av förvaltningen. Statsvetenskaplig tidskrift 1954, nr 2/3.

MURO DE NADAL, F. Free trade and economic prosperity. International labour review juli 1954.

PARSONS, T. The incest taboo in relation to social structure and the socialization of the child. The British journal of sociology 1954, nr 2.

SCHMUCKER, HELGA. Studie zur Frage des Familieneinkommens. Allg. statistisches Archiv B. 38, s. 28.

TOWNSEND, P. Measuring poverty. The British journal of sociology 1954, nr 2.

Den internasjonale arbeidskonferanse 1954. Arbeidsgiveren (Norge) 1954, nr 16.

Sverige

FJELLANDER, N. Smidigare kompetensbestämmelser inom statsförvaltningen. Från departement och nämnder 1954, nr 13/14.

KLACKENBERG, H. Kompetenskraven under debatt. Förvaltningsrättslig tidskrift 1954, nr 3.

LOCKE, H. J. & SNOWBARGER, V. A. Marital adjustment and prediction in Sweden. The American journal of sociology 1954, nr 1.

LO-JOHANSSON, I. Zigenarlägret. Vi 1954, nr 28/29.

MICHANEK, E. Sociala frågor vid 1954 års riksdag. Sv. socialvårdsförbundets tidskrift 1954, nr 3.

Amerikas förenta stater

STONE, G. P. City shoppers and urban identification: Observations on the social psychology of city life. The American journal of sociology 1954, nr 1.

Frankrike

Une enquête par sondage sur l'auditoire radiophonique. Bulletin mensuel de statistique juli/sept. 1954 (suppl.).

Indien

DESHMUKH, D. The legal status of women and children in India. Social welfare 1954, nr 3.

Israel

WEINBERG, A. A. Acculturation and integration of migrants in Israel. International social science bulletin 1953, nr 4.

Italien

CORSI, A. Un secolo di progresso sociale. Previdenza sociale 1954, nr 2.

Sovjetunionen

RENNING, A. Sovjets reformistiska syndafall. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 31/32.

Storbritannien

BROWNING, H. E. & SORRELL, A. A. Cinemas and cinema-going in Great Britain. (Med diskussion.) Journal of the Royal statistical society 1954, nr 2.

Arbetarskydd

GRAHAM, TH. Some problems of labour inspection in underdeveloped countries. International labour review juni 1954.

HERTZ, E. The protection of employees on the termination of contracts of employment. International labour review 1954, nr 4.

Arbetslön och arbetstid

ANDRESEN, JOHN. Arbeidsvurdering. Arbeidsgiveren (Norge) 1954, nr 13/14.

[1] I denna avdelning tidigare upptagna artiklar finns införda i ett särskilt kortregister, som är tillgängligt i socialstyrelsens bibliotek.

LIDDELL, F. D. K. The measurement of daily variations in absence. Applied statistics 1954, nr 2.

Amerikas förenta stater

COHEN, S. E. & LIPSTEIN, B. Response errors in the collection of wage statistics by mail questionnaire. Journal of the American statistical association juni 1954.

Australien

ISAAC, J. E. The basic wage and standard hours inquiry in Australia. 1952—53. International labour review juni 1954.

Frankrike

Les salaires des domestiques et gens de maison. Bulletin mensuel de statistique juli/sept. 1954 (suppl.).

Indien

Index of earnings of factory workers in India. Indian labour gazette 1954, nr 11.

Norge

Årsfortjeneste 1952 og månedsfortjeneste september 1953 for utvalgte funksjonær- og arbeidsstillinger. Statistiske meldinger 1954, nr 7.

Sovjetunionen

CHAPMAN, J. G. Real wages in the Soviet union, 1928—1952. The review of economics and statistics 1954, nr 2.

Storbritannien

ZACHARIASSEN, A. Likelönnskravet i England. Sosialt arbeid 1954, nr 6.

Arbetsmarknad och arbetslöshet

BAERS, M. Women workers and home responsibilities. International labour review april 1954.

HASSE, A. Arbeitslosigkeit ein menschliches Problem. Bundesarbeitsblatt 1954, nr 13.

SAUVY, A. Investment, welfare and employment. International labour review april 1954.

VIBERT, CARIN. Tag bättre hand om ungdomarna. Textil och konfektion 1954, nr 5.

The problem of the employment of older workers. International labour review juni 1954.

Sverige

ALDESTAM, A. Statstjänstemännens sysselsättning i specificerad redovisning. Från departement och nämnder 1954, nr 13/14.

WAHLSTRÖM, K.-O. Utlänningslagen och det fackliga inflytandet. Lantarbetaren 1954, nr 13/14.

De ökade ungdomskullarna. Arbetsmarknaden 1954, nr 7.

Indien

ADYANTHAYA, N. K. Women's employment in India. International labour review juli 1954.

Italien

BELLETTINI, A. Punti di vista sugli studi per campione del mercato del lavoro. Statistica 1954, nr 2.

Tyskland

BRENDGEN, M. Die Frau in den kaufmännischen Berufen. Bundesarbeitsblatt 1954, nr 13.

EHMKE, B. Die Lage der älteren Angestellten. Bundesarbeitsblatt 1954, nr 13.

HORSTMANN, K. Die Frau in Haushalt und Beruf. Wirtschaft und Statistik 1954, nr 7.

Befolkningsfrågor

CHANDRASEKHAR, S. Population growth, socio-economic development and living standards. International labour review juni 1954.

DAVIES, D. F. Mortality and morbidity statistics. Journal of gerontology 1954, nr 2.

FEBVAY & CROZE. Contribution à l'étude de la mortalité infantile. Bulletin mensuel de statistique juli/sept. 1954 (suppl.).

Features of post-war European migration. International labour review juli 1954.

Sverige

Antalet barn i åldersklasserna 0—15 år i Stockholm den 1/11 1953. Statistisk månadsskrift 1954, nr 6.

Prognos för den vuxna befolkningen åren 1955—1970. Statistisk tidskrift 1954, nr 7.

Frankrike

GASC, P. Chronique de démographie. Journal de la société de statistique de Paris 1954, nr 1/2/3.

HENRY, L. Mise au point sur la natalité française. Population 1954, nr 2.

Nederländerna

WOLFF, P. DE & MEERDINK, J. La mortalité infantile à Amsterdam selon les groupes sociaux. Population 1954, nr 2.

Schweiz

Geschlecht, Zivilstand und Alter der Wohnbevölkerung der Schweiz. Die Volkswirtschaft 1954, nr 7.

Sovjetunionen

BIEHL, M. Bevölkerungsverschiebungen in der Sowjetunion nach der Wahlkreiseinteilung von 1950 und 1954. Weltwirtschaftliches Archiv 1954, nr 2.

Tyskland

Die Dauerhaftigkeit von Jungehen. Wirtschaft und Statistik 1954, nr 7.

Bostadsförhållanden och samhällsplanering

FLODIN, O. Trafiken skapar stadsplanen. Finsk kommunaltidskrift 1954, nr 6.

[MORSE, D. A.] 180 milj. familjer lever i hälsovådliga bostäder. Vi hyresgäster 1954, nr 8.

Sverige

NYQUIST, F. Regeringens hyresbeslut och hyresrådets utredningar. Från departement och nämnder 1954, nr 13/14.

Varför samhällsplanering? Lantarbetaren 1954, nr 13/14.

Amerikas förenta stater

WITTROCK, J. Aktuella bostadsproblem i USA. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 31/32.

Belgien

Housing policy in Belgium. International labour review juli 1954.

Canada

WITTROCK, J. Byggnadsverksamheten i Kanada. Murarnas fackblad 1954, nr 6.

Finland

JARLE, P.-O. Synpunkter på våra höga byggnadskostnader. Ekonomiska samfundets tidskrift 1954, nr 3.

Frankrike

CHALLOUX-DANTEL, M. Low-rent housing cooperatives in France. Review of international cooperation 1954, nr 7.

VIEILLE, A. La population vivant en meublé. Quelques données pour le département de la Seine. Population 1954, nr 2.

Norge

WÄRNFELDT, A. Bygga bostad i dagens Norge. Selvaag — bostadspolitiker och bostadsbyggare. Byggnadsindustrin 1954, nr 12.

Föreningsväsen, kollektivavtal och arbetskonflikter

Sverige

WAGNER, L. The Swedish labor court. The American-Swedish monthly 1954, nr 7.

Amerikas förenta stater

Samarbejdsudvalg i Amerika. Arbejderen 1954, nr 15.

Tyskland

NIPPERDEY, H. C. The development of labour law in the Federal republic of Germany since 1945. International labour review juli 1954.

Hälso- och sjukvård

OSSADNIK, W. Tabakkonsum und Erkrankungen der Atmungsorgane. Statistische Vierteljahresschrift 1954, nr 1/2.

Sverige

SJÖGREN, H. Behovet av specialisering inom klinisk psykiatri. Sv. läkartidningen 1954, nr 32.

STRAND, S. G. Vattnet och hälsan. Murarnas fackblad 1954, nr 6.

TÖRNELL, E. & BLOMQUIST, E. Några synpunkter på dispensärarbetets organisation och effektivitet. Sjukhuset 1954, nr 7.

WINTZELL, J. Gonorrén i Sverige 1949—1952. Sv. läkartidningen 1954, nr 30.

Italien

RAFFO, M. & MATTIANGELI, R. La costruzione del preventorio dell' I. N. P. S. [Istituto nazionale della previdenza sociale] ad Iglesias. Previdenza sociale 1954, nr 2.

Storbritannien

BENJAMIN, B. The nature and sources of statistics in special fields of statistics. Medicine and medical services in the United Kingdom. Journal of the Royal statistical society 1954, nr 2.

Jordbruks- och egnahemsfrågor

ANDREAE, B. Sveriges jordbrukspriser i jämförelse med priserna i Danmark och Västtyskland. Jordbruksekonomiska meddelanden 1954, nr 6.

BLAU, GERDA. Disposal of agricultural surpluses. Monthly bulletin of agricultural economics & statistics 1954, nr 6.

EZEKIEL, M. Agricultural situation and outlook work, national and international. Monthly bulletin of agricultural economics & statistics 1954, nr 6.

FAHMY, H. The land reform in the Middle East. International social science bulletin 1953, nr 4.

Comparaisons internationales sur les productivités agricoles. Bulletin mensuel de statistique juli/sept. 1954 (suppl.).

Norge

Norsk landbrug og det norske langtidsprogram for 1954—57. Udenrigsministeriets tidsskrift 1954, nr 30.

Sovjetunionen

JASNY, N. Prospects for Soviet farm output and labor. The review of economics and statistics 1954, nr 2.

Österrike

WESSELY, K. Die österreichische Landwirtschaft. Wirtschaftsdienst 1954, nr 7.

Kooperation

Frankrike

BROT, M. Consumer's cooperation in France. Review of international cooperation 1954, nr 7.

REYMOND, P. Agricultural cooperation in France. Review of international cooperation 1954, nr 7.

Nykterhetsfrågan

HELGESEN, TH. J. Bör alkoholforskaren vara absolutist eller konsument? Reformatorn 1954, nr 31/32.

PETRÉN, A. Vikten av inskridande mot daglig alkoholmissbrukare till förekommande av kronisk alkoholism. Sv. läkartidningen 1954, nr 31.

Sverige

ÅMAN, A. De nya bestämmelserna om statsbidrag till de kommunala nykterhetsnämndernas verksamhet. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1954, nr 6.

Island

RÖGIND, S. Island får ny alkohollov. Tidskrift för systembolagen 1954, nr 7.

Priser, levnadskostnader, konsumtion

COWARD, D. Indekskorrigering av årsregnskap. Statsökonomisk tidsskrift 1954, nr 1.

LESER, C. E. The measurement of elasticities of demand. Applied statistics 1954, nr 2.

MICKWITZ, G. Månadsmedeltal kontra mediopriser vid beräkning av partiprisindex. Ekonomiska samfundets tidskrift 1954, nr 3.

SHANKLEMAN, E. What is econometrics? Applied statistics 1954, nr 2.

Amerikas förenta stater

COHEN, M. Liquid assets and the consumption function. The review of economics and statistics 1954, nr 2.

DAUER, E. A. Limitations of consumer credit statistics. The American statistician 1954, nr 3.

FARRELL, M. J. The demand for motor-cars in the United States. (Med diskussion.) Journal of the Royal statistical society 1954, nr 2.

JONES, H. Recent revisions of consumer credit statistics. The American statistician 1954, nr 3.

Frankrike

Une enquête sur les dépenses des ménages d'exploitants agricoles en 1952. Bulletin mensuel de statistique juli/sept. 1954 (suppl.).

Norge

Endringene i valutakursene i begynnelsen av 1930-årene og i 1949. Statistiske meldinger 1954, nr 7.

Storbritannien

Wholesale prices in 1953. Journal of the Royal statistical society 1954, nr 2.

Tyskland

BOSSE, L. Stichprobenpläne für Konsumerhebungen. Allg. statistisches Archiv B. 38, s. 1.

Die Entwicklung der Lebenshaltungskosten in Westdeutschland. Mitteilungen des wirtschaftswissenschaftlichen Institutes der Gewerkschaften 1954, nr 7.

Socialförsäkring

Sverige

JOHANSSON, GÖTE. Samordningen mellan industritjänstemännens sjuklönebestämmelser och den allmänna sjukförsäkringen. Tjänstemannarörelsen 1954, nr 6.

Den nya sjukförsäkringen och de kommunala socialvårdsorganen. Sv. socialvårdsförbundets tidskrift 1954, nr 3.

Danmark

LINVALD, G. Nogle danske pensionsproblemer. Nordisk administrativt tidsskrift 1953, nr 4.

Saar

AMMANN, K. Le assicurazioni sociali nella Saar. Previdenza sociale 1954, nr 2.

Tyskland

TIETZ, G. Der Umfang der freiwilligen Versicherung und der Höherversicherung in der Invalidenversicherung und in der Angestelltenversicherung. Bundesarbeitsblatt 1954, nr 12.

Socialvård

DAHLSTRÖM, H. Åldringsvårdens resurser i de nordiska huvudstäderna. Sv. stadsförbundets tidskrift 1954, nr 11.

Sverige

BERGSTRÖM, K. Mord på ålderdomshem. Frihet 1954, nr 16.

BJÖRKMAN-CARLSSON, SARA. Något om underhållsbidrag till barn utom äktenskap. Barnavård och ungdomsskydd 1954, nr 3.

LIND, E. Kommunal bostadssubvention åt partiellt arbetsföra. Sv. socialvårds tidning 1954, nr 7.

WAHLBERG, E. Vården av långvarigt sjuka åldringar. Vem har skyldighet att ordna vården — kommunerna, landstinget eller staten? Sv. socialvårdsförbundets tidskrift 1954, nr 3.

Nya bestämmelser om behandlingen av unga lagöverträdare. Råd och anvisningar i socialvårdsfrågor 1954, nr 85.

Amerikas förenta stater

FRAENKEL, MARTA. The relation of home care to living arrangements. Journal of gerontology 1954, nr 2.

GRIFFIN, J. J. Financial significance of longevity in public assistance. Journal of gerontology 1954, nr 2.

Danmark

CHRISTIANSEN, A. Den tilpasningsvanskelige ungdom. Barnavård och ungdomsskydd 1954, nr 3.

FRIIS, H. Forelöbig redegörelse for nogle resultater af socialministeriets forsorgsundersögelse. Socialt tidsskrift 1954, nr 5/6.

Finland

SÄRKILAHTI, GURLI. Den nya sinnessjuklagen från socialvårdens synpunkt. Social tidskrift 1954, nr 5/6.

Indien

VAKHARIA, P. Social work and rural welfare. Social welfare 1954, nr 4.

Italien

DI GIUSEPPE, P. Sul concetto di occupazioni confacenti alle attitudini nel giudizio di invaliditá. Previdenza sociale 1954, nr 2.

Norge

JENSEN, MAGNUS. Husmorferie. Sosialt arbeid 1954, nr 6.

SEWERIIN, RAKEL. Vårt sosiale utstyr. Sosialt arbeid 1954, nr 6.

Tyskland

HECKER, W. Zur Erweiterung des Anstaltssystems für die Schwer-Erziehbaren in der Fürsorgeerziehung. Nachrichtendienst des deutschen Vereins für öffentliche und private Fürsorge 1954, nr 7.

Hauspflege. Nachrichtendienst des deutschen Vereins für öffentliche und private Fürsorge 1954, nr 7.

Statistisk teori

ADAM, A. Gangprüfung bei normal verteilten Qualitätsmerkmalen. Statistische Vierteljahresschrift 1954, nr 1/2.

ANDERSON, OSKAR. Über den Umgang mit systematischen statistischen Fehlern. Statistische Vierteljahresschrift 1954, nr 1/2.

BIRNBAUM, A. Statistical methods for poisson processes and exponential populations. Journal of the American statistical association juni 1954.

GUMBEL, E. J. Applications of the circular normal distribution. Journal of the American statistical association juni 1954.

KELLERER, H. Verzerrung eines Stichprobenplanes durch Nichtbeantwortung. Statistische Vierteljahresschrift 1954, nr 1/2.

KOLLER, S. Über einige Stichprobenprobleme bei der Vorbereitung des deutschen Mikrozensus. Allg. statistisches Archiv B. 38, s. 9.

LATHROP, J. B. Operations research as a science. The American statistician 1954, nr 3.

READ, D. R., SMITH, P. G. & INCE, J. H. Pairing of observations in ordered samples from a normal population. Journal of the Royal statistical society 1954, nr 2.

VAJDA, S. Einige statistische Modelle zur Analyse von Fussballresultaten. Statistische Vierteljahresschrift 1954, nr 1/2.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur

DANISH SOCIAL STRUCTURE. Paper presented by the International relations division of the Ministry of labour and social affairs.
Pamphlet. 1—4. Khvn 1953.
1. Historical background of social welfare in Scandinavia.
2. Family welfare.
3. Health insurance.
4. Employment injuries insurance in Denmark.

DANMARK. Direktören for sygekassevæsenet.
Beretning. 1952. Khvn 1954.

— Den af Justitsministeriet d. 9. jan. 1950 nedsatte kommission.
Betænkning angående ændring af svangerskabslovgivningen m. v. Khvn 1954. (Betænkning. 96.)

— Det statistiske departement.
Statistiske meddelelser. Række 4. Khvn 1954.
Bd 155: H. 3. Industriel produktionsstatistik 1952.
» 156: » 3. Færdselsuheld 1952.
» 157: » 1. Kriminalstatistik 1951.

— Sundhedsstyrelsen.
Dödsårsagerne i kongeriget Danmark 1951—52. Khvn 1954.

DELEGATIONEN FÖR DET INTERNATIONELLA SOCIALPOLITISKA SAMARBETET.
Internationella arbetsorganisationen. 28. Arbetskonferensens 36:e sammanträde m. m. (1953). Sthlm 1954.

FASTIGHETSVÄRDERING. Norrtälje 1954. (Specialupplaga av Svensk lantmäteritidskrift 1954, nr 1/2.)

FINLAND.
Finlands officiella statistik. Hki 1954.
6. Befolkningsstatistik. A.
108. Dödlighets- och livslängdstabeller för åren 1946—50.
21 A. Vårdstatistik.
9. Fattigvården, barnskyddet, lösdrivar- och alkoholist- samt nykterhetsvården år 1952.

FRAMLEGG til nordisk statistisk terminologi. Utarb. av en nordisk komité. Oslo 1954. (Statistisk sentralbyrå.)

FÖRENTA NATIONERNA. Department of economic affairs.
Economic survey of Latin America 1953. New York 1954. (Publ. 1954. 2. G. 1.)
Enlargement of the exchange economy in tropical Africa. New York 1954. (Publ. 1954. 2. C. 4.)
Summary of recent economic developments in Africa 1952—53. Suppl. to World economic report. New York 1954. (Publ. 1954. 2. C. 3.)
Summary of recent economic developments in the Middle East 1952—53. Suppl. to World economic report. New York 1954. (Publ. 1954. 2. C. 2.)

— Department of social affairs.
Parole and after-care. New York 1954. (Publ. 1954. 4. 16.)

— — Population division.
Population studies. New York 1953.
11. Sex and age of international migrants: Statistics for 1918—1947. (Publ. 1953. 4. 15.)

GRÅBY, L. Sociologi. Örebro 1954.

INTERNATIONELLA ARBETSBYRÅN.
Studies and reports. New series. Geneva 1954.
38. Higher productivity in manufacturing industries.

INTERNATIONELLA ARBETSKONFERENSEN.
Den internasjonale arbeidskonferense. 37. sesjon, Genève 1954.
Årsberetning fra ILO's generaldirektör. Norsk utgave: Sosialpolitikken verden over 1953. Overs. fra engelsk av C.-R. Kierulf. Oslo 1954.

— 38th session, 1955.
Report. Geneva 1954.
7 (1). Vocational training in agriculture.
8 (1). Welfare facilities for workers.

INTERNATIONELLA EKONOMISKA ORGANISATIONER. Borås 1954. (Internationella ekonomiska frågor. 5.)

JORDBRUKSKASSERÖRELSEN år 1953. Statistiska uppgifter meddelade av Svenska jordbrukskreditkassan. Sthlm 1954.

LANDSTRÖM, S.-S. Svenska ämbetsmäns sociala ursprung. Upps. & Sthlm 1954. (Skrifter utg. av Statsvetenskapliga föreningen i Uppsala. 34.)

LO-JOHANSSON, I. Okänt Paris. Bild: *Tore Johnson*. Sthlm 1954.

MORAL PRINCIPLES. An outline for social workers. Publ. for the Central churches group by the National council of social service. Lond. 1951.

NORDISKA BARNAVÅRDSKONGRESSER.
Den 7:e nordiska barnavårdskongressen, Stockholm 2—4 juni 1953. Sthlm 1954. (Svenska sektionen av nordisk sammanslutning för barnavård och ungdomsskydd.)

NORGE.
Norges offisielle statistikk. Rekke 11. Oslo 1954.
158. Skattestatistikk for budsjettåret 1951/52.
159. Telegrafverket 1952/53.
164. Skolestatistikk. 1951/52.
175. Norges industri. Produksjonsstatistikk 1952.

SCHWEIZ. Eidgenössisches statistisches Amt.
Beiträge zur schweizerischen Statistik. Bern 1954.
27. Finanzen und Steuern von Bund, Kantonen und Gemeinden. 1952/53.
Statistische Quellenwerke der Schweiz. Bern 1954.
254. Eidgenössische Volkszählung 1. Dez. 1950. Bd 15. Kanton Solothurn.

SKATTEBETALARNAS FÖRENING.
Meddelanden. Sthlm 1954.
135. A key to Swedish taxes.

SOCIALSTYRELSEN.
Den officiella lönestatistiken. Utredningar och förslag. Sthlm 1954. [Stencil.]

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1954. Sthlm 1954.
15. Om kompetenskrav. 1. Allmänna synpunkter. 2. Realexamen vid kommunikationsverken. Betänkande avg. [d. 7 april 1954] av Kompetensutredningen. (C.)
16. Förslag till jordrationaliseringslag m. m. Avg. [d. 18 maj 1954] av 1951 års jordbruksrationaliseringsutredning. (Jo.)
17. Om proportionella val inom kommunala representationer m. m. 1950 års folkomröstnings- och valsättsutrednings betänkande. 6. [Avg. d. 26 maj 1954.] (Ju.)
18. Förslag till förenkling av vissa beskattningsregler. Betänkande [avg. d. 24 juli 1954] av 1950 års skattelagssakkunniga. (Fi.)

STORBRITANNIEN. Ministry of labour and national service.
Time rates of wages and hours of labour 1st April, 1954. Lond. 1954.
— National food survey committee.
Domestic food consumption and expenditure 1951. Annual report. Lond. 1953.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK. Sthlm 1954.
Arbetsmarknad samt arbets- och löneförhållanden.
Löner 1952. Lantarbetare, industriarbetare m. fl. (Socialstyrelsen.)
Folkmängden och dess förändringar.
Folkräkningen d. 31 dec. 1945. Av Statistiska centralbyrån.
11. Redogörelse för råtabellernas innehåll m. m.
Folkräkningen d. 31 dec. 1950. (Statistiska centralbyrån.)
3. Totala räkningen. Folkmängden efter ålder och kön i kommuner, församlingar och tätorter.

SVERIGES RIKSBANK.
Årsbok utarb. av Sveriges riksbank, statistikgruppen. Årg. 46 (1953). Sthlm 1954.

TAUBE, GURLI. Svensk festskriftsbibliografi åren 1891—1925. Upps. 1954. (Svenska bibliotekariesamfundets skriftserie. 2.)

TYSKLAND. Statistisches Bundesamt.
Die Bundesstatistik. Das Arbeitsgebiet des Statistischen Bundesamtes und die von den obersten Bundesbehörden bearb. Statistiken. Stand 31. 12. 1953. Stuttg. & Köln 1954. (Statistik der Bundesrepublik Deutschland. 82.)

Remisser till socialstyrelsen

Om kompetenskrav. Betänkande av kompetensutredningen. (SOU 1954: 15.) (C.) Remisstid 15 oktober 1954.

Betänkande med utredning och förslag rörande avgångsålder m. m. för icke-statliga befattningshavare med anslutning till statens pensionsanstalt. [Stencil.] (C.) Remisstid 1 oktober 1954.

Förslag till förenkling av vissa beskattningsregler. (SOU 1954: 18.) (Fi.) Remisstid 8 oktober 1954.

Recensioner

Homosexualiteten. Studier i dess orsaker och problem. Av Th. Geiger m. fl. Red. av Jarl Wagner Smitt. Översättning från danskan. Stockholm. Wahlström & Widstrand, 1952. 276 sid. Kr 16,50.

Jersild, Jens: Den mandlige prostitution. Årsager, omfang, følger. København. Dansk videnskabs forlag, 1953. 148 sid. Dkr 15.

Den avvikelse från normal sexuell driftsinriktning, som benämns homosexualitet, har sista åren aktualiserats inför den allmänna opinionen av skilda orsaker. Kinseys undersökningar bland annat om den vittutbredda homosexualiteten i USA, de mångomskrivna svenska brottmålsaffärerna med homosexuell bakgrund samt den tilltagande pojkprostitutionen har medverkat till att frågan kommit att tilldra sig allt större intresse.

De religiöst-moraliskt tabuinfluerade värderingarna kring denna ämnessfär har hittills inneburit avskärmning av problemens allvar och vikt — och väl att märka — inte enbart bland folk i allmänhet utan även bland fackmän och vetenskapsmän. Bristande kunskap om homosexualitetens väsen kommer därför fortfarande ständigt till uttryck i en mer eller mindre upprörd vulgäropinion. Folk har senare år tvingats ta ställning till dessa frågor genom bland annat ovannämnda händelser och skeenden, och ställningstagandena man och man emellan, men även offentligt, har ofta präglats av den nymornades irritabilitet och hätskhet över att efter en lång och skön sömn ha väckts och tvingats medvetandegöra och bearbeta problem med smärtsam resonans inom tidigare väl undanträngda skikt i det egna psyket. Den aggressiva, ofta hjärtlösa och cyniska diskussion, som förts i anslutning till ovannämnda »rättsskandaler» och pojkprostitution demonstrerar klart hur vansklig offentlig och privat strutspolitik är. Samhälleligt — och individuellt — sprängstoff kan ackumuleras och döljas till en tid. När explosionen sedan obönhörligt kommer, blir konsekvenserna av den art vi alla fått bevittna.

Så sent som år 1944 var all homosexuell aktivitet straffbelagd i Sverige. Fortfarande hindras allmänheten av emotionella dimridåer kring begreppet homosexualitet av typen »last, skam, utsvävningar, otukt mot naturen» från insyn och sakig bedömning av alla de viktiga problem, som är förknippade med homosexualitet.

Förvånansvärt få vetenskapliga undersökningar om homosexualitet har publicerats — om man nämligen tar hänsyn till frågans vikt. Man må betänka, att ett par hundra tusen svenskar torde ha denna driftsinriktning och att de flesta av dessa är olyckliga människor, vilka utan egen förskyllan känner sig stå vid sidan av den övriga befolkningen i viktiga avseenden med vad detta innebär av isolering, främlingskap och personliga tragedier, inklusive risk för inlemmande i en stridande, förföljd samhällsminoritet. Problemet är alltså brännande för den enskilde och samhället.

Man noterar därför tacksamt försök att i saklighetens tecken söka skingra dunklet kring homosexualitetens väsen, uppkomst, behandling och förebyggande.

Tvenne danska böcker, »*Homosexualiteten*» med läkaren Jarl Wagner Smitt som redaktör och »*Den mandlige prostitution*» av chefen för Köpenhamns sedlighetspolis, Jens Jersild, har utkommit under senare år, 1951 respektive 1953.

Förstnämnda arbete har översatts till svenska. Boken avser att ge en allsidig orientering om homosexualiteten ur skilda aspekter och sju fackmän ur olika läger har medverkat med var sitt fristående avsnitt. Bokens största, allmänna del (200 av bokens 275 sidor) har skrivits av J. W. Smitt. Den speciella delen utgörs av sex uppsatser av en djurpsykolog, en ärftlighetsforskare, en psykoanalytiker, en sociolog, en jurist och en skolpsykolog. Eftersom ännu så länge ingen enighet nåtts på vissa punkter beträffande homosexualitetens uppkomst och natur, har det icke kunnat undvikas att delvis mot varandra stridande uppfattningar kommit till uttryck, men detta torde snarare vara en fördel såtillvida att läsaren därigenom bibringas en riktigare uppfattning om det oerhört komplicerade och ännu delvis

outforskade samspel av faktorer, som utgör homosexualitetens bakgrund.

Denna bok är snarast en sammanställning av modern vetenskaplig uppfattning om homosexualitetens väsen och innehåller intet väsentligt nytt, bortsett från att J. W. Smitt lancerar sin från ornitologien hämtade »driftspräglingsteori» som förklaring till homosexuell personlighetsutveckling. J. W. Smitts arbete präglas av omfattande litteraturkännedom, av lidelsefullt intresse att bekämpa fördomar, av frejdig, medryckande stilistik och personligt engagemang, som bitvis yttrar sig i polemiskt färgat, propagandistiskt patos. Författaren försöker med framgång inordna homosexualitetens problem som ett delproblem i den västerländska människans allmänna kulturkris. Han bekänner sig till den under senare år alltmera omfattade åsikten, att homosexuell driftsinriktning bestäms väsentligen av tidigare barndomsupplevelser och reaktioner gentemot dessa, att ärftlig anlagsutrustning, hormoner, kroppslig och psykisk »konstitutionstyp», liksom »förförelse» i pubertetsåldern och senare spelar avgjort underordnad roll. Det är i stället de i manssamhället rådande värderingarna och normerna beträffande »manligt» och »kvinnligt» med övervärdering av effektivitet, prestanda och »annat maskulint», med särskiljande av könen i barndomen, skapande barriärer mellan pojkar och flickor, och den allmänna sexualtabuiseringen, som skapar svårigheter för självklar acceptans av könsrollen hos den enskilde och därmed bereder väg för homosexuell personlighetsutveckling. Han påpekar, att intensifierad forskning är trängande nödvändig för att kunna sätta in adekvata vapen i kampen för förebyggande av denna tragiska utveckling — behandlingsmöjligheterna av redan manifest homosexuell driftsinriktning ter sig ju fortfarande deciderat ogynnsamma.

De speciella avsnitten är mera sakligt refererande än Smitts. De bidrar på ett förträffligt sätt till att ge problemet allsidig belysning. Boken bör läsas av alla socialt intresserade och verksamma människor — den är stimulerande och opinionsväckande. Även om man har berättigad misstro mot möjligheten att genom upplysning och propaganda väsentligt omforma värderingar, grundade på starkt känsloladdade neurotiska komplex hos den enskilde — och detta är vanligt i vår kultur beträffande inställning till homosexualitet — torde dock upplysning i denna form vara av värde dels för att skingra de grövsta missuppfattningarna, dels för att öka förståelsen och medkänslan inför många homosexuellas oförskylda lidanden, dels för att opinionsvägen möjliggöra anslag för forskning.

Medan ovannämnda bok är monografisk till sin typ, är Jersilds bok om manlig prostitution en statistisk bearbetning av eget material, belysande ett av de viktiga sociala problem, som är förknippade med homosexualitetens ämnessfär.

Efter historik och redogörelse för olika länders lagstiftning på området redovisar författaren, illustrerande med detaljredogörelser för enskilda fall, sitt material om 145 prostituerade ynglingar och män. Materialet består av personer, som enligt dansk strafflags paragraf 230 åtalats för manlig prostitution. Enligt denna lag straffas den som mottar betalning för otukt av person av samma kön med fängelse upp till två år. Åldern varierade mellan 14 och 28 år. Författaren behandlar materialet statistiskt med avseende på uppväxtförhållanden, tidigare kriminalitet, omhändertagande av barnavårdsnämnd, spritmissbruk, arbetsförhållanden, intelligens, sexuell driftsinriktning och motiven till prostitutionen.

De undersökta utgör ett veritabelt bottenskikt av befolkningen. De flesta kommer från dåliga hem, hälften har tidigare straffats eller fått åtalseftergift, hälften har stått under tillsyn av barnavårdsnämnd, en fjärdedel har bötfällts för spritmissbruk, 88 % har ingen yrkesutbildning, 60 % var arbetslösa vid debuten för prostitutionen. 125 redovisades såsom heterosexuella, 18 såsom bisexuella och endast 2 såsom homosexuella. (Felkällorna beträffande dessa senare uppgifter torde dock vara ansenliga.) Av motiv framhöll 57 % arbetslöshet, 43 % att de drivits till prostitution av behov av medel till nöjen och lyx. 16 % var marinsoldater, förlagda till Köpenhamn. Hälften kom från landsorten.

Författaren anser, att ovannämnda paragraf 230 bör avskaffas och de prostituerade omhändertas av socialvårdsorgan, såsom ju f. ö. är fallet i Sverige beträffande vissa yngre prostituerade.

Boken fyller ett behov som kunskapskälla om bl. a. rekryteringsbetingelserna för manlig prostitution och kan anbefallas socialvårdare, främst inom ungdomsvård.

Yngve Holmstedt

Social Sweden. Publ. by the Social Welfare Board. Stockholm 1952. 462 sid. Kr 17.

Freedom and Welfare. Social Patterns in the Northern Countries of Europe. Ed. by George R. Nelson. København 1953. 539 sid. Kr 31,50.

Under de två senaste åren har det kommit ut två stora arbeten på engelska om svensk och nordisk socialpolitik. 1952 publicerade socialstyrelsen *Social Sweden* och i år har en kommitté, som tillsatts av de nordiska ländernas socialdepartement, släppt ut *Freedom and Welfare* med underrubriken Social Patterns in the Northern Countries of Europe (tryckt 1953). Det faller sig naturligt att omnämna båda dessa böcker i ett sammanhang.

Till det yttre är de tämligen lika. Social Sweden har 460 sidor och Freedom and Welfare 530. Därav följer, att den förstnämnda är den utförligaste, eftersom den handlar om bara ett land, medan den andra boken har att redovisa för fem. Social Sweden har större bildyta, men även Freedom and Welfare har många bilder och dessutom något spatiösare tryck. Typografiskt är Freedom and Welfare vida överlägsen konkurrenten, det är en njutning att låta ögonen svepa över sidorna, medan Social Sweden har tråkigt tryck och hårda bilder. Båda har särskilda bildtexter, som kan läsas oberoende av texten. Bildurvalet kan naturligtvis alltid diskuteras, men några grava anmärkningar kan knappast göras. Visserligen ger båda böckerna i viss mån intrycket av bildpropaganda, som för tanken på öststaterna, men det är kanske ofrånkomligt i böcker av den här typen. En direkt felaktig bildtext har jag upptäckt i Freedom and Welfare. På sid. 357 påstås bilden föreställa en antabuskur, men det gäller uppenbarligen en s. k. aversionskur, vilket är något helt annat. Bland åtminstone tvivelaktiga bilder kan nämnas domstolsscenen i Social Sweden med nämndemännen hopträngda på ena sidan av domaren, som till på köpet är en kvinnlig notarie. Så länge vi inte har någon enda kvinnlig häradshövding eller borgmästare, är en sådan bild i varje fall inte typisk.

Så till framställningssättet. Här behöver man inte läsa många sidor förrän man märker att Freedom and Welfare står på ett litterärt högre plan. Den har en snits i stilen och ett sätt att skjuta fram de intressanta principerna och detaljerna, som är mycket ovanlig i officiella publikationer. Man kan faktiskt läsa flera tiotal sidor i följd utan att bli sömnig, vilket inte är vardagsmat för den som brukar ha sådan litteratur i den intellektuella dieten. Trots att man hela tiden måste operera med alla fem ländernas olika lagstiftning, har man lyckats hålla ihop det hela till en enhetlig framställning. Delvis beror nog framgången på att man i så stor utsträckning hållit sig till principerna och låtit detaljerna vara. Men det är förvånansvärt så mycket fakta som ändå kommit med. Givetvis har författarna till Social Sweden haft ett besvärligt handikapp i de krav på fullständighet som tydligen ställts på dem, men det är knappast enbart därför som den boken blivit tråkigare att läsa. Jag är inte kompetent att bedöma den engelska texten ur språkriktighetssynpunkt, men nog verkar den betydligt mera »engelsk» i Freedom and Welfare än motsvarande partier i Social Sweden. Denna verkar i hög grad svensk i sin satsbyggnad. Den är omständlig, upprepar sig själv och använder många (som jag föreställer mig) även för en engelsman eller amerikan konstiga ord. Resultatet blir en massiv tråkighet, som söver läsaren effektivt. Jag har också intrycket, att Social Sweden är mera skrytsam än Freedom and Welfare, men jag kan inte belägga det statistiskt. Även Freedom and Welfare syndar ibland i den riktningen.

Sakinnehållet är naturligtvis i stort sett detsamma i de bägge böckerna. Det kan emellertid ha sitt intresse att ställa kapitelrubrikerna bredvid varandra. Man finner då vissa skillnader, som delvis betingas av det olika ämnesomfånget, men som delvis har principiell innebörd.

Freedom and Welfare		*Social Sweden*	
I	De nordiska länderna. (Samhällsstruktur, politiska förhållanden, folkrörelser etc.)	I	Det svenska samhällets struktur
II	Arbetsförhållanden. (Labour.) (Arbetarens sociala ställning förr och nu, arbetarskydd, arbetsmarknadens organisationer och lagstiftning, industriell demokrati, arbetsförmedling, yrkesutbildning etc.)	II	Politiska och sociala institutioner. (Här även folkrörelser, bl. a. kooperation och idrottsrörelse)
III	Kooperation. (Konsument- och jordbrukskooperation)	III	Socialpolitikens principer, administration och kostnader
IV	Familjepolitik	IV	Socialförsäkringar. (Även de allmänna barnbidragen)
V	Bostadspolitik. (Även bostadskooperation)	V	Familjepolitik
VI	Sjukvård, hälsovård och vård av psykiskt och fysiskt handikappade. (Health and Rehabilitation.) (Även nykterhetspolitik)	VI	Offentlig barna- och ungdomsvård. (Bl. a. behandling av ungdomsbrottslingar)
VII	Socialvård. (Social Security.) (Socialförsäkringar, fattigvård, åldringsvård, barnavård)	VII	Fattigvård. (Public Assistance.) (Även åldringsvård)
VIII	Nordiskt socialpolitiskt samarbete	VIII	Nykterhetspolitik
IX	Socialpolitiken i perspektiv. (Vad som uppnåtts, vad som brister, kostnader, statlig eller enskild verksamhet, inverkan på levnadsstandarden, »frihet och välfärd»)	IX	Behandling av brottslingar och andra asociala
		X	Sjukvård och hälsovård
		XI	Bostadspolitik
		XII	Undervisning. (Skolreform, yrkesutbildning, folkbildning)
		XIII	Arbetsmarknad
		XIV	Arbetarskydd
Litteraturanvisningar		Schema över sociala institutioner	
Sakregister			

Dispositionerna är som synes ganska olika. Freedom and Welfare har en tydlig tankegång bakom, men i Social Sweden verkar den tillkommen på en höft. I båda fallen tycker jag det är en brist, att man inte klarare skiljer på vård och ekonomiskt understöd. Åldringsvården bör väl likaväl som barnavården få ett eget kapitel. Fattigvården (socialhjälpen) hör enligt min mening närmare ihop med socialförsäkringarna än med åldrings- och barnavården. Men här är det väl den organisatoriska hopkopplingen, som spökar. Det är hög tid att den avskaffas!

Freedom and Welfare har litteraturförteckning och sakregister. Social Sweden saknar bådadera. Det är ofattbart, att något sådant får passera. Ett sakregister är väl ett minimikrav på en uppslagsbok av denna typ, i synnerhet när dispositionen är svåröverskådlig. I stället kunde schemat över sociala institutioner i slutet av Social Sweden gärna utgå. Det är alltför komplicerat för att kunna vara till någon ledning, allra minst för utlänningar.

Det framgår redan av kapitelrubrikerna, att Freedom and Welfare är minst fullständig i redovisningen. I ett par fall är detta enligt min mening en verklig brist. Det är inte bra, att fångvården har utelämnats och att behandlingen av minderåriga brottslingar bara nämns i förbigående. Det skulle också ha varit önskvärt, om man fått veta något om socialpolitikens administration i de olika länderna. En något utförligare behandling av skolsystemet hade kanske blivit för vidlyftig, och en mera ingående presentation av nykterhetspolitiken kan kanske anses obehövlig efter Brattsystemets fall, men på både dessa och andra punkter skulle man kunna komma med önskemål om detaljutvidgningar. Om man i stället skulle föreslå förkortningar, så skulle det möjligen vara i fråga om den inledande beskrivningen av näringslivet (gäller båda böckerna) och kanske också i fråga om kooperationen. I det senare fallet har väl det stora intresset runt om i världen för den nordiska kooperationen motiverat att den fått ett eget kapitel.

Men dessa anmärkningar mot innehållet i Freedom and Welfare uppvägs mer än väl av det som står där. Dessa förtjänster ser man särskilt tydligt vid en jämförelse med Social Sweden. I Social Sweden förs för det första inga egentliga principdiskussioner. Socialpolitikens principer finns visserligen som rubrik i kapitel III, men vad där står är huvudsakligen sammanfattningar av socialpolitikens olika områden med historiska in-

ledningar. Därigenom får man naturligtvis fram vissa principiella förskjutningar, men dessa kommer i bakgrunden. För det andra — och det följer i viss mån av den första anmärkningen — görs inga försök att sätta socialpolitiken i relation till den ekonomiska politiken eller att utröna dess verkningar i ekonomiskt avseende, ja, inte ens i fråga om levnadsstandarden. Det lilla, som står om statens ingripanden i näringslivet, presenteras under den något gåtfulla rubriken »Government and Business». Det bör tilläggas, att många av de fakta, som redovisas i principdiskussionen i Freedom and Welfare (mest i kap. IX), finns i en eller annan form även i Social Sweden, men där har de blivit så undanstoppade, att man måste direkt leta efter dem, om man skall lägga märke till dem. För det tredje är Social Sweden, såvitt jag kan se, nästan hermetiskt tillsluten gentemot den övriga världen. På ett eller annat ställe framhålls, att svenska förhållanden skiljer sig från motsvarigheter i andra länder, men det görs inga egentliga jämförelser. Det är klart, att sådana är vanskliga av många skäl, men något mera därav skulle man nog ha önskat. I Freedom and Welfare görs ju en fortlöpande jämförelse mellan de nordiska länderna och detta framhäver naturligtvis bristen på sådana i Social Sweden, så det kanske är orättvist att anmärka på detta. Men vad man absolut måste anmärka på, det är att det nordiska och internationella socialpolitiska samarbetet knappast fått någon plats i Social Sweden. Jag har visserligen inte läst varenda sida i boken, men jag kan inte se, att där finns något om t. ex. konventionen om ålderspensioner. (Sakregister saknas som nämnts!) Däremot är den gemensamma nordiska arbetsmarknaden omnämnd i förbigående.

Det behöver väl inte nämnas att båda böckerna är mycket korrekta i sina sakuppgifter. Några väsentliga felaktigheter har jag inte upptäckt. Med hänsyn till den överväldigande sakkunskapen bland författare och granskare har jag inte ens ansett någon detaljkontroll nödvändig. Många uppgifter är naturligtvis redan föråldrade, men det kan ju inte undvikas.

Till slut borde väl också den principiella diskussionen i Freedom and Welfare tas upp till bedömning. Det är nog inte alla som vill skriva under på allt som står där. Men undertecknad måste bekänna, att han tycker sig kunna instämma på nästan alla punkter. Den formella friheten under den extrema liberalismens tid har inskränkts genom samhälleliga ingripanden på olika områden. Men betyder detta mindre frihet för flertalet medborgare? »Frihet från nöd och från fruktan för nöd är också väsentliga friheter, och när allt kommer omkring har den genomsnittlige medborgaren i de nordiska länderna kommit att åtnjuta ett större mått av reell frihet med större möjligheter till ett tillfredsställande liv.» Detta har skett utan att tankefriheten eller den politiska friheten inskränkts. Hittills har det varit möjligt att hålla en rimlig balans mellan en fundamental respekt för individens rättigheter och en avsevärd grad av ömsesidig ansvarskänsla och solidaritet. Det finns all anledning att tro, att denna balans skall kunna upprätthållas även i fortsättningen.

Åke Elmér

Wertham, Fredric: Seduction of the Innocent. New York. Rinehart, 1954. 397 sid. $ 4.

Barn och serier har debatterats med stigande intresse och intensitet de senaste åren — i dags- och veckopress, i kulturella och pedagogiska tidskrifter, i radion och inte minst vid de hundratals diskussionsmöten över hela landet, som föräldraföreningar, lärarsammanslutningar och bildningsorganisationer anordnat.

I USA har debatten pågått i ett par decennier (med ett avbrott under kriget) och blivit livligare alltefter som serierna brutaliserats mer och mer. På 30-talet — före seriemagasinens era — ledde den våldsamma kritiken mot de råaste dagspresserierna till att ett antal ledande tidningar började censurera sina seriespalter; de mest brutala och sadistiska serierna försvann då ur dagspressen — för att strax dyka upp i nystartade seriemagasin. I själva verket var denna dagspressens egen reningsaktion den händelse som öppnade slussportarna för seriemagasinens syndaflod. Ur askan i elden. Nu är årsproduktionen av seriemagasin, comic books som de oegentligt kallas, uppe

i över 900 miljoner i USA. (För England är siffran 300 miljoner, för Sverige över 30 miljoner seriemagasin — men bara 2 miljoner barnböcker.)

Frågan om de särskilt brutala seriernas — främst kriminalmagasinens — menliga inverkan på barn har diskuterats i myriader artiklar världen över. Ända tills i år har det dock inte funnits ett enda större, grundligt analyserande arbete om barn och serier. Nu är äntligen denna skriande brist avhjälpt.

Det är en framstående New York-psykiater, Fredric Wertham, pionjär inom den amerikanska barn- och rättspsykiatrin, som har äran av att de ovetenskapliga och demagogiska dimridåer, med vilka vissa intressenter försökt beslöja seriefrågans allvarliga mentalhygieniska karaktär, nu skingrats.

I sin bok *Seduction of the Innocent* (De oskyldigas förförelse), ett arbete på 400 sidor, lägger Wertham fram resultaten av de omfattande och grundliga kliniska undersökningar över serieläsningens inverkan på barnen, som han i spetsen för ett team läkare, psykologer, sociologer och andra utfört vid Bellevue Hospital, Queens Hospital Center och Lefargue Clinic i New York.

Det är ett mäktigt och skakande material Wertham lägger fram. Han har huvudsakligen inriktat sig på att studera kriminalseriemagasinen (de magasin där brottet är det dominerande), och deras effekt på barns tankar, drömmar, attityder och handlingar. Särskilt frågan om ett eventuellt samband mellan detta slags litteratur och ungdomskriminaliteten, som i USA är ett mycket stort problem, har studerats ingående. Wertham påpekar att ungdomskriminalitetens rötter är många, långa och vittförgrenade, men han hävdar med kraft, att man inte kan ignorera den inverkan en så kvantitativt kraftig andlig miljöfaktor som denna erbarmliga lektyr från publicistikens bakgårdar har på barnen.

Wertham summerar: »Mina forskningar och de som utförts av mina medhjälpare har lett fram till den — till att börja med oväntade — slutsatsen, att kriminalseriemagasinen är en viktig bidragande faktor till ungdomsbrottsligheten i dag. Det räcker inte med att konstatera, att crime comics är en bidragande faktor vid många fall av ungdomsbrottslighet — den form ungdomsbrottsligheten många gånger tar i våra dagar kan inte förstås, om man inte vet vad som inympats i barnen.»

Och tro inte, säger Wertham, att magasinen har en dålig effekt endast på nervösa och psykiskt skadade barn: »Den allmänna erfarenhet som vi har kommit fram till genom studiet av vårt stora kliniska material är, att kriminalseriemagasinen har en potentiellt dålig effekt på alla barn.»

Den amerikanska serieindustrin har hunnit längre än den svenska (som importerar ca 85—90 procent av sitt material från USA) i sina råa och detaljerade skildringar av alla upptänkliga brott och våldsdåd, i sina närgångna bildstudier av misshandel, tortyr och sadism. Men serieindustrins utveckling följer samma lagar här som i USA: mot allt starkare chockverkan. Enda skillnaden synes vara en förskjutning i tiden: De svenska förläggarna trycker nu det seriematerial som gick i de amerikanska magasinen för några år sedan.

Werthams bok är ganska tungläst på grund av en otillräcklig systematisering av det väldiga materialet och onödigt många upprepningar. Boken ger intryck av att vara skriven under tidsnöd, men den ger lön för mödan — en chockerande inblick i dagens amerikanska barnlitteratur, som i morgon kommer att fylla de svenska barnkamrarna, om inte en vaken opinion lyckas avvärja skräckfigurernas invasion. Förläggarsamveten gör man nog klokast i att inte kalkylera med i det här sammanhanget.

Nils Bejerot

Om fattigt folk

Av socialläkare *Gunnar Inghe*, Stockholm

Danska socialministeriet påbörjade 1945 en undersökning av orsakerna till att folk måste försörjas av fattigvården. Sysselsättningen var ju efter kriget tämligen god. Strax dessförinnan hade samma problem tagits upp av fattigvården i Stockholm. Vad var de kroniska understödstagarna för slags folk, undrade man. Varför kunde de inte klara sig själva? Och kunde man göra något åt dem?

De båda undersökningarna lades upp på ungefär samma sätt och ett visst utbyte av erfarenheter förekom också. Skillnaden var framför allt, att dans-

Foto: Karl Hernried. Filden godkänd för publicering.

Socialläkare på hembesök

karna undersökte drygt 1 000 understödstagare spridda över hela landet, medan den svenska undersökningen blott gällde huvudstaden och omfattade 500 personer. För jämförelsens skull undersöktes i Stockholm även 500 kontrollpersoner i samma åldrar och yrkeskategorier, vilka inte fått understöd.

Varken danskarna eller svenskarna hade vid undersökningarnas början klart för sig, vilket omfattande arbete som förestod och vilka besvärliga vetenskapliga problem man skulle stöta på under arbetets gång. Ledaren för den danska undersökningen, statsvidenskabelig konsulent Henning Friis, har nyligen (Socialt tidsskrift nr 5—6, 1954) vittnat om vilka svårigheter som mött. När nu undersökningen står inför sitt avslutande, har man utan tvivel fått veta åtskilligt om de fattiga och deras förhållanden, men samtidigt — som alltid i vetenskapligt arbete — funnit sig stå inför en rad nya olösta problem.

Henning Friis' korta randanmärkningar till den danska undersökningen har föranletts av att den somatiska delen nu framlagts. Det är Karl Teilmanns »Socialmedicinske undersøgelser over legemlig sygdom og offentlig hjælp» (Köpenhamn 1954). En redogörelse för de psykiatriska undersökningarna skall följa, och sedan kommer en samlad rapport från socialministeriet. Även den svenska undersökningen är inom kort klar.

Då undersökningarnas resultat är av intresse inte minst med hänsyn till den framtida utformningen av socialvården — man måste ju veta vilka människor socialvården skall vara till för — kan ett kort referat av de preliminära danska erfarenheterna vara på sin plats. Saken är ju i själva verket högaktuell; i socialdepartementet lär bl. a. pågå förberedelser till en ny socialhjälpslag.

Till en början kan konstateras, att *kvinnorna är i majoritet* bland understödsklientelet och att ensamstående kvinnor dominerar. Detta är en internationell företeelse och väl känt från andra undersökningar. Självklart överväger också äldre människor — även om man bortser från pensionsfallen.

Vad *understödstagarnas ursprung* beträffar, har danskarna funnit, att de ekonomiska förhållandena i barndomshemmet i flertalet fall inte spelat någon större roll. Åtskilliga kom visserligen från fattiga hem men andra från välsituerade. Av den svenska undersökningen framgår dock otvetydigt, att understödstagarna oftare än ett stickprov ur normalpopulationen kommit från fattiga hem. Bland understödstagarna hade t. ex. 25 % av männen och 18 % av kvinnorna haft fattigvård i barndomen mot cirka 10 % av kontrollfallen.

Däremot menar Friis, att barndomshemmens prägel tydligen varit otillfredsställande ibland. Relationerna mellan föräldrar och barn har ofta varit dåliga. Det har förekommit stridigheter mellan föräldrarna. Spritmissbruk har ibland ödelagt hemmen. Nervösa störningar har ganska ofta uppträtt redan i barndomen hos de blivande understödstagarna. Detta stämmer helt med de svenska erfarenheterna.

Flertalet av de undersökta har inte fått någon egentlig utbildning utöver

folkskolan. Åtskilligt tyder enligt Friis på att en del som det senare gått galet för hamnat i fel yrke och inte kunnat rätta till det på egen hand, vilket utan tvivel låter plausibelt. Någon bekräftelse härpå har dock inte erhållits i den svenska undersökningen. Det har t. ex. inte med säkerhet kunnat visas, att understödstagarna haft sämre skolutbildning eller yrkesutbildning än vanligt folk, inte heller att de oftare än de andra fått sina yrkesplaner i ungdomen gäckade.

Understödda män tycks ofta ha *hustrur med nedsatt arbetsförmåga,* medan understödda kvinnor ofta är eller varit gifta med *sjuka eller invalidiserade män.* Här överensstämmer de båda undersökningarna.

Danskarna har vidare funnit, att de understödda varit *straffade* cirka 5 gånger så ofta som vanligt folk. Av männen hade t. ex. 36 % varit straffade mot uppskattningsvis 7—8 % av samtliga män. I regel hade det dock varit fråga om småförseelser; åtskilliga hade för övrigt begått brott, sedan de blivit understödstagare. Det kan dock ifrågasättas, om inte denna stora skillnad mellan understödda och icke understödda delvis sammanhänger med att fattigvårdsklientelet företrädesvis rekryteras från enklare socialskikt, där ju kriminalitetsfrekvensen är jämförelsevis hög. På det svenska materialet fann man t. ex. att den sammanlagda risken för att ha kommit in i straffregistret i 50—55-årsåldern hade stigit till 30 % för de manliga understödstagarna, medan risken för genomsnittsbefolkningen enligt Dahlbergs undersökningar skall röra sig kring 10 %. Men på ett stickprov av män, som icke fått understöd, men som hade ungefär samma yrkessammansättning som understödstagarna befanns motsvarande risk i denna ålder uppgå till cirka 18 %. Understödstagarna visade alltså även nu högre kriminalitetsfrekvens, men skillnaden var ju ändå ganska måttlig. Och det är kanske inte så överraskande att bland understödstagare finna något fler straffade än bland vanligt folk. Kriminaliteten är ju i viss mån ett tidigsymtom på social missanpassning och vittnar om svårigheter för vederbörande att försörja sig på vanligt sätt. Man kan instämma med Friis, när han konstaterar, att både kriminalitet och understödstagande torde sammanhänga med psykiska avvikelser och sociala anpassningssvårigheter.

Vid *uppkomsten av understödsbehov* är det relativt sällan fråga om enkla kausalsammanhang. Vanligen föreligger ett invecklat samspel av många olika faktorer. För äldre är sjukdom viktigast, medan för yngre sociala faktorer oftare sätter sin prägel på förhållandena.

Teilmann har nu visat, att flertalet av de fattiga — cirka 78 % — är *kroppsligt sjuka.* Ibland är det dock fråga om ganska lindriga tillstånd. Endast för 48 % hade kroppslig sjukdom spelat en mera framträdande roll för understödsbehovet och blott 23 % hade fått fattigvård, i huvudsak på grund av kroppslig sjukdom. Om hänsyn togs till hela fattigvårdsförloppet, fann man, att enbart kroppsliga understödsorsaker endast förekom i cirka 8 % av alla fall. Så snart man tog med förhistorien tedde sig alltså förhållandena betydligt mera komplicerade.

Psykiska faktorer befanns vidare vara minst lika vanliga som kroppsliga. Endast ett mindre antal av understödstagarna var psykiskt helt normala. Psykiska faktorer spelade en väsentlig roll vid uppkomsten av understödsbehov för 68 % av männen och 41 % av kvinnorna. Enbart psykiska understödsorsaker förelåg för 32 % av männen och 19 % av kvinnorna. Hur stor betydelse psykiska faktorer kan anses ha för utvecklingen på längre sikt framgår inte av det hittills framlagda danska materialet. De svenska erfarenheterna talar avgjort för att de psykiska faktorerna därvid väger ännu tyngre än de kroppsliga, men att det oftast är fråga om en samverkan.

Bland de *kroppsliga understödsorsakerna* dominerar vissa sjukdomar. Bland männen är olycksfall, ålderdomssvaghet, mag- och tarmsjukdomar, asteni, hjärtsjukdomar och ledsjukdomar i nu nämnd ordning de viktigaste somatiska orsakerna till understödsbehovet. Bland kvinnorna är den viktigaste orsaken helt enkelt, att de är utslitna. Det gäller särskilt gifta kvinnor med många barn och allra mest husmödrar på landsbygden. Därefter kommer i tur och ordning fetma, ledsjukdomar, hjärtsjukdomar, kärlsjukdomar och ålderdomssvaghet. Vissa sjukdomar är betydligt vanligare bland männen, t. ex. lungsjukdomar samt mag- och tarmsjukdomar, medan det i stället är mycket vanligare bland kvinnorna med gallsten, infiltrationer i underbenen och endokrina sjukdomar.

Somliga sjukdomar tycks inte vara nämnvärt vanligare bland understödstagarna än bland andra människor. Kronisk ledgångsreumatism och hjärtsjukdomar skulle t. ex. inte vara särskilt vanliga bland fattigt folk. I stället skulle fetma bland kvinnorna vara en utpräglad fattigsjukdom med komplikationer särskilt i knäna samt blodtrycksförhöjning. Sjukdomar i magtarmkanalen och speciellt magsår, för att ta ett annat exempel, var betydligt vanligare bland manliga understödstagare än i den manliga befolkningen som helhet.

De svenska erfarenheterna avviker på en del punkter. Det kan i viss mån bero på olikheter i materialens sammansättning. Tuberkulosfallen var t. ex. inte särskilt vanliga bland understödstagarna i Danmark men utgjorde en stor grupp i Sverige. Tuberkulösa måtte få invalidränta tämligen snabbt i Danmark. Det är en felkälla, som man i viss utsträckning kommer ifrån i den svenska undersökningen, emedan denna även omfattar förtidspensionärerna i den mån dessa erhållit kommunalt pensionstillägg. Sådant utgick före 1948 till flertalet av de sämre ställda pensionärerna.

En detaljerad jämförelse av de kroppsliga sjukdomsfrekvenserna i de båda undersökningarna kan inte ifrågakomma här. Några ord skall dock nämnas om fetmans betydelse.

Enligt Teilmann skulle *fetma* ha förekommit bland de manliga understödstagarna i minst 6 % och högst 12 % och bland kvinnorna i minst 24 % och högst 39 %. Frekvenstalen för kvinnorna är utan tvivel uppseendeväckande höga. Genom att jämföra vikt- och längdsiffrorna för klientelet med material från hälsoundersökningar i Danmark har Teilmann lyckats visa,

att männen inte avviker säkert från normalbefolkningen (frånsett möjligen förekomsten av en del excessivt feta), medan de kvinnliga understödstagarna visar en betydlig övervikt. I förbigående påpekas att något liknande inte framkom vid Rülckers undersökningar av fattigvårdsklientelet i Stockholm (1937), och det ifrågasätts om de många feta understödstagarna skulle vara något särpräglat för Danmark.

Härtill kan sägas att i den nu utförda undersökningen av fattigvårdsklientelet i Stockholm framkom i viss mån samma förhållanden som i Danmark. Utgick man från viktsiffrorna kunde visserligen endast påvisas obetydligt flera »tunga» kvinnor bland understödstagarna än bland kontrollfallen. Det förekom också något flera »lätta» bland dem. Tog man däremot, liksom i den danska undersökningen, hänsyn till både längd och vikt och använde samma metodik för övrigt, befanns — då kroppslängden bland understödstagarna var genomsnittligt något lägre — antalet extremt överviktiga vara betydligt flera bland understödsfallen än bland kontrollfallen. Bland männen förekom inga sådana skillnader.

Detta är utan tvivel en intressant iakttagelse. Vad förhållandet beror på är dock inte så lätt att säga. Ett par felkällor är svåra att komma ifrån. Den använda skalan för beräkningen av förhållandet vikt—längd kan vara missvisande med t. ex. jämförelsevis låga normalvärden för de kortvuxna. Det kan också tänkas att förekomsten av flera kortvuxna bland understödsfallen kan sammanhänga med att de är svårare somatiskt sjuka. Bl. a. är det ju betydligt vanligare bland dem med sjukdomar i rörelseorganen t. ex. i form av ryggradskrökningar, höftsjukdomar etc. som kan tänkas ha inverkat på kroppslängden.

Säkra slutsatser torde det därför tills vidare vara svårt att dra. Att problemet är värt en mera ingående statistisk-klinisk prövning är dock tydligt.

I den mån *psykiska orsaker* spelade in för understödsbehovet var det i cirka 1/4 av fallen fråga om efterblivenhet, medan det i över hälften av fallen förelåg s. k. karaktärinsufficienser eller neurotiska tillstånd. Även sinnessjukdomar eller hjärndefekter av olika slag förekom. Detta tycks snarast ha varit ännu vanligare i det svenska materialet, åtminstone beträffande männen. Kronisk alkoholism var givetvis också en viktig psykisk orsak till understödsbehovet bland männen, enligt danskarna dock icke i alarmerande utsträckning. I den svenska undersökningen tycks alkoholismen ha tillmätts något större betydelse som understödsorsak.

Även om resultaten i de båda undersökningarna skiljer sig åt i detaljer, överensstämmer de alltså i huvudsak: psykiska sjukdomar eller egendomligheter av olika slag är utomordentligt viktiga och vanliga orsaker till kronisk pauperism.

Sociala orsaker till understödsbehovet påvisades i den danska undersökningen i cirka 35 % av fallen. Bland männen var den viktigaste faktorn arbetslöshet inom facket eller låg arbetsinkomst i förhållande till försörjningsbördan. Bland kvinnorna var det främst skötseln av hem och barn, som omöj-

liggjorde lönande förvärvsarbete och framtvang understöd. I andra fall förekom sjukdom i hemmet, asocialitet hos maken, skilsmässa osv. Det hände också, att fullt arbetsföra men till åren komna personer ej kunde konkurrera med yngre arbetskraft och så småningom tvingades att vända sig till samhällets hjälporgan.

Endast en mindre del av understödstagarna, något fler kvinnor än män, befanns vara helt arbetsförmögna. Omkring 3/4 var partiellt arbetsföra, medan 13—14 % av båda könen var helt arbetsoförmögna. Här skiljer sig de svenska erfarenheterna möjligen från de danska — såvida man inte använt andra bedömningsgrunder, vilket är svårt att utesluta. Åtminstone 1/3 av de manliga understödstagarna befanns i den svenska undersökningen vara helt arbetsoförmögna, medan bland kvinnorna betydligt flera var partiellt arbetsföra. Förhållandet var för övrigt genomgående: De manliga understödstagarna var oftare än kvinnorna svårt kroppsligt sjuka, de visade högre frekvens psykiska sjukdomar och var betydligt oftare helt arbetsoförmögna. Det skulle kunna tolkas som ett uttryck för hur mycket lättare män har att klara sig på egen hand i samhället. Det är först vid mera avancerade tillstånd, som de tvingas söka samhällets stöd. Kvinnorna har mycket värre sociala handikapp och måste i betydligt större utsträckning vända sig till socialvården redan vid lindrig nedsättning av arbetsförmågan.

Teilmann har gjort ett försök att bedöma möjligheterna att *förbättra den fysiska arbetsförmågan* hos klientelet. Han har kommit till det tämligen nedslående resultatet, att man kan räkna med förbättring endast i cirka 3—4 % av fallen. Han har emellertid då blott tagit hänsyn till redan förefintliga behandlingsmöjligheter. Han har t. ex. inte räknat med särskilda rehabiliteringscentra, som väl i framtiden kommer att få allt större betydelse.

Icke desto mindre är man utifrån svenska erfarenheter benägen att ge honom rätt. De kroniska understödstagarna är ett avancerat klientel som det oftast är för sent att försöka återföra till produktiv verksamhet. Tyvärr går inte Teilmann in på den därför så viktiga men svåra frågan, huruvida tillstånden skulle kunna ha varit nämnvärt bättre om effektivare social och medicinsk behandling vidtagits på ett tidigt stadium, redan när det började gå galet för vederbörande. Bedömningen av de svenska fallen talar för att arbetsförmågan då med all sannolikhet skulle ha varit bättre bibehållen hos inte så få och framför allt, att många skulle ha kunnat bidra till sin försörjning betydligt längre tid än vad som nu varit fallet.

Av intresse är danskarnas kartläggning av *understödsklientelets attityd* till socialkontoren och dess funktionärer. Cirka 20 % var missbelåtna, nästan alla män och företrädesvis de psykiskt sjuka. I Stockholm tycks förhållandevis ännu flera ha varit kritiskt inställda, även många kvinnor. Åtskilliga av socialvårdsfunktionärerna tycks också, enligt Friis, ha haft svårt att förstå sig på klientelet. Han hoppas, att undersökningen skall bidra till att man på socialkontoren får upp ögonen bättre för att klientelet i stor utsträckning har allvarliga anpassningssvårigheter.

Det kan man alltid önska.

Man kan också önska, att den ökade kunskap som både Teilmanns avhandling och Friis' preliminära rapport ger om fattigt folk och om de individuella orsakerna till att folk blir fattiga, beaktas i reformarbetet. Man kan dra många praktiskt viktiga slutsatser. Jag skall nöja mig med att peka på två omständigheter.

Det faktum, att en betydande del av det kroniska understödsklientelet består av psykiskt sjuka och ömtåliga människor gör det nödvändigt, att socialvården sätts bättre i stånd att handskas med sådant klientel. Där tycks det brista åtskilligt för närvarande. Det är en viktig sak, som inte får glömmas bort när t. ex. nya socialhjälpslagar utformas.

Den öppna vården för de psykiskt sjuka står ju också inför omprövning. Tydligen står en betydande del av det psykiatriska klientelet i öppen vård i regelbunden kontakt med socialvården — nämligen företrädesvis de som inte förmår klara sig ekonomiskt på egen hand. Socialvården har alltså en viktig funktion att fylla i detta sammanhang. Samordnandet av socialvården och den öppna vården av psykiskt sjuka är tydligen också en angelägen uppgift.

Internationella arbetskonferensens 37:e sammanträde

Av förste kanslisekreterare *Sten-Eric Heinrici*, socialdepartementet

Internationella arbetskonferensens 37:e sammanträde hölls i Genève under tiden 2—24 juni 1954. I sammanträdet, som hölls under ordförandeskap av Frankrikes förutvarande konseljpresident Paul Ramadier, deltog representanter för 66 av Internationella arbetsorganisationens 69 medlemsstater, och tillsammans uppgick antalet vid konferensen närvarande delegater och experter till över 700.

Sovjetunionen, vilken icke bevistat något konferenssammanträde sedan år 1937, samt Vitryssland och Ukraina hade sänt delegationer till sammanträdet. Dessa tre stater är som bekant medlemmar av FN och hade därför kunnat vinna anslutning till Internationella arbetsorganisationen genom att i enlighet med organisationens stadga avge en förklaring att de åtog sig de förpliktelser, som stadgan ålägger medlemsstaterna. Vidare förelåg en ansökan från Rumänien — som ej är medlem av FN och därför icke enbart genom en dylik förklaring kan bli medlem av arbetsorganisationen — om medlemskap i organisationen. Frågan härom ställdes emellertid på framtiden.

Sverige deltog i konferensen med en fullständig delegation, dvs. två regeringsombud, ett arbetsgivarombud och ett arbetarombud jämte ett antal experter. Genom beslut den 23 april 1954 utsåg Kungl. Maj:t följande personer att delta i konferenssammanträdet:

för Sveriges regering: såsom ombud generaldirektören och chefen för statskontoret Wilhelm Björck och statssekreteraren i socialdepartementet Per Eckerberg samt såsom experter chefen för socialdepartementets rättsavdelning, hovrättsrådet Yngve Samuelsson och förste kanslisekreteraren i socialdepartementet Sten-Eric Heinrici samt tf. byråchefen i arbetsmarknadsstyrelsen Albert Bergh;

för arbetsgivarna: såsom ombud direktören i Svenska arbetsgivareföreningen Gullmar Bergenström samt såsom experter direktörerna i samma förening Curt-Steffan Giesecke och Gunnar Lindström ävensom föreningens medicinska expert professorn Sven Forssman;

för arbetarna: såsom ombud Landsorganisationens jurist advokaten Arnold Sölvén samt såsom experter sekreteraren i Landsorganisationen Otto Westling, lönestatistikern därstädes Nils Ericsson samt förste sekreteraren i Tjänstemännens centralorganisation Otto Nordenskiöld.

Därjämte utsågs sekreteraren i Landsorganisationen Thorbjörn Carlsson att biträda delegationen.

Sammanträdets dagordning upptog följande överläggningsämnen:

1) Generaldirektörens årsberättelse.
2) Finansiella och budgetära frågor.

3) Upplysningar och årsrapporter rörande medlemsstaternas tillämpning av internationella arbetskonventioner och rekommendationer.
4) Arbetsvård för partiellt arbetsföra.
5) Migrerande arbetare (underutvecklade länder).
6) Straffpåföljder för brytande av arbetsavtal.
7) Semester.

Dessutom hade arbetsbyrån till konferensen utarbetat en rapport om det tekniska bistånd till underutvecklade länder, som Internationella arbetsbyrån lämnar. Denna rapport behandlades av konferensens resolutionsutskott.

Årets arbetskonferens företog även val av arbetsbyråns styrelse för perioden 1954—1957.

På sedvanligt sätt upptogs plenarsammanträdena under konferensen till större delen av debatten om generaldirektörens årsberättelse,[1] vilken liksom tidigare år gav en överblick över den allmänna ekonomiska situationen, socialpolitiken och Internationella arbetsorganisationens verksamhet. Enligt den praxis som följts under senare år innehöll rapporten även ett kapitel rörande ett ämne, vilket generaldirektören föreslagit såsom huvudämne för diskussionen. Detta kapitel behandlade i år bostadsfrågan. Det framhölls i berättelsen bl. a., att bostadsbristen, som berör mer än en tredjedel av jordens befolkning, icke kan övervinnas såvida icke kostnaderna nedbringas, finansieringsmetoderna förbättras och sysselsättningen stabiliseras i syfte att ge möjlighet till införande av mera produktiva metoder.

Över 100 talare deltog i debatten, däribland social- och arbetsministrarna i flera länder. Från svensk sida gjordes inlägg i debatten av herrar Eckerberg och Bergenström, vilka båda huvudsakligen berörde bostadspolitiken.

I fråga om de olika på sammanträdets dagordning uppförda ämnena må följande anföras.

Frågor av större vikt behandlas inom Internationella arbetsorganisationen enligt den s. k. dubbla diskussionsproceduren, vilket innebär, att ett ärende upptas till behandling vid två på varandra följande konferenser. Vid 1953 års konferens hade frågan om semester upptagits till första behandling. Den andra behandlingen av detta spörsmål vid årets konferens ledde till antagandet av en *rekommendation angående semester*.

Rekommendationen förordar, att årlig semester bör till sin längd vara beroende av den tid, under vilken arbetaren varit anställd hos en eller flera arbetsgivare under ifrågavarande år och minst omfatta två arbetsveckor för tolv månaders anställning. Från rekommendationens tillämpningsområde undantas sjömän, lantarbetare samt personer anställda i företag eller institutioner, där endast medlemmar av arbetsgivarens familj sysselsätts.

Konferensen hemställde vidare till arbetsbyråns styrelse att på dagordningen för en kommande arbetskonferens uppföra frågan om en revision av den år 1936 antagna konventionen angående semester i syfte att få till stånd en revision av konventionen eller antagandet av en ny konvention i

[1] Den »skandinaviska» upplagan av årsberättelsen har i år utgetts på norska.

ämnet. Vidare antogs en resolution om ett internationellt samarbete för att bereda arbetarna största möjliga utbyte av sin semester.

Övriga på dagordningen för årets konferens upptagna frågor — *arbetsvård för partiellt arbetsföra, migrerande arbetare i underutvecklade länder* samt *straffpåföljder för brytande av arbetsavtal* — skulle slutligt behandlas vid arbetskonferensens nästkommande sammanträde år 1955. Avsikten är att rekommendationer skall antas beträffande dessa spörsmål.

Konferensen hade vidare att ta ställning till *protester mot vissa delegaters fullmakter.*

Såsom tidigare nämnts hade Sovjetunionen, Vitryssland och Ukraina i år anslutit sig till arbetsorganisationen. Dessutom hade till konferensen innevarande år infunnit sig delegationer från flera östeuropeiska stater, som tidigare endast upprätthållit formellt medlemskap av organisationen. Detta förhållande skapade på konferensen en politisk spänning, som fann sin utlösning i en strid om fullmakterna för de östeuropeiska arbetsgivar- och arbetardelegaterna.

En majoritet inom arbetsgivargruppen ingav protester mot arbetsgivarnas ombud och experter från Bulgarien, Polen, Sovjetunionen, Tjeckoslovakien, Ukraina, Ungern och Vitryssland. Protesterna motiverades med att de personer, som ifrågavarande sju regeringar utsett till arbetsgivarrepresentanter icke kunde anses företräda arbetsgivare i den mening som arbetsorganisationens trepartsstruktur inlägger i detta begrepp. Det väsentliga i den genom protesterna väckta frågan var, såsom framhölls av ordföranden i konferensens utskott för granskning av fullmakterna, huruvida enligt organisationens stadga regeringen i en stat med nationaliserat näringsliv ägde rätt att utse representanter för arbetsgivarna.

Majoriteten inom utskottet (regeringsgruppens och arbetargruppens ledamöter) fann, att fullmakterna för de östeuropeiska arbetsgivarrepresentanterna borde godkännas medan däremot utskottets minoritet, bestående av arbetsgivargruppens ledamot, ansåg, att protesterna vore välgrundade. Han föreslog därför, att ifrågavarande representanter skulle uteslutas från konferensen. Sistnämnda förslag förkastades emellertid med 105 röster mot 79; 26 ombud avstod från att rösta. Mot detta förslag och därmed för godkännande av de östeuropeiska arbetsgivarrepresentanternas fullmakter röstade regeringsombuden för de flesta europeiska och asiatiska länder samt en del arbetarombud, däribland det svenska. Sveriges arbetsgivarombud röstade däremot för ett ogillande av fullmakterna. Regeringsdelegationerna från de nordiska länderna var bland dem som röstade mot uteslutningsförslaget. Generaldirektör Björck avgav på samtliga de nordiska regeringsdelegationernas vägnar en förklaring rörande våra länders ståndpunktstagande.

Mot fullmakterna för arbetarnas ombud och experter från Sovjetunionen och Tjeckoslovakien inlades vidare protester från fria fackföreningsinternationalen och kristliga fackföreningsinternationalen. Protesterna byggde på den uppfattningen, att de fackliga organisationerna i de båda länderna icke kunde anses såsom representativa arbetarsammanslutningar i Internationella

arbetsorganisationens mening, då de icke vore oavhängiga av den statliga administrationen och av det kommunistiska partiet. Majoriteten inom fullmaktsutskottet (regeringsgruppens och arbetargruppens ledamöter) föreslog konferensen att godkänna de omstridda fullmakterna, medan minoriteten (arbetsgivargruppens ledamot) hemställde, att fullmakterna måtte underkännas. Sistnämnda hemställan ernådde emellertid icke erforderlig majoritet. Även i denna fråga röstade alla de nordiska och de flesta övriga västeuropeiska länder mot uteslutning av de östeuropeiska representanterna. Det svenska arbetarombudet röstade mot och arbetsgivarombudet för ett ogillande av vederbörande fullmakter. Arbetargruppens ledamot i fullmaktsutskottet var herr Sölvén, som i en deklaration motiverade godkännandet av fullmakterna.

Därest någon av de fullmakter, som berörts i det föregående, hade blivit underkänd, hade sannolikt vissa risker förelegat för att vederbörande stat skulle ha anmält sitt utträde ur organisationen. Att så skulle ske var säkert även en önskan hos många av konferensens deltagare, medan å andra sidan flertalet delegerade ansåg det vara av fundamental betydelse, att Internationella arbetsorganisationen upprätthöll sin universella karaktär. Sistnämnda delegater var även av den uppfattningen, att man måste öppna möjligheter till samarbete mellan länder av olikartad ekonomisk struktur.

I övrigt må nämnas, att polska regeringen, liksom fallet varit under en rad av år, inlade protest mot att den kinesiska delegationen utsetts av kuomintangregeringen och icke av den kinesiska folkdemokratiska regeringen i Peking. Under hänvisning till att denna fråga vore av så politisk karaktär, att den i första hand borde lösas inom FN hade fullmaktsutskottet avvisat protesten, vilket konferensen tog ad notam. Protester mot Dominikanska Republikens delegation liksom mot arbetardelegationerna från Filippinerna, Panama och Venezuela avvisades likaledes.

Konferensen fattade vidare beslut i anledning av framställningar från Kina och Ungern om rätt för dessa länders respektive delegater att *utöva rösträtt* vid konferensen, trots att nämnda medlemsstater icke uppfyllde i arbetsorganisationens stadga härför föreskrivna villkor. Kinas ansökan bifölls medan Ungerns avslogs.

Det av konferensen tillsatta resolutionsutskottet dryftade den rapport, som arbetsbyrån framlagt rörande *tekniskt bistånd* till underutvecklade länder samt antog vissa uttalanden rörande organisationens verksamhet på detta fält.

Såsom i det föregående nämnts företogs *val av arbetsbyråns styrelse* för perioden 1954—1957. Norge intogs i styrelsen såsom en av de tio valda ordinarie ledamöterna; Sverige blev adjungerad ledamot. Kort före arbetskonferensen hade styrelsen beslutat, att Japan, Sovjetunionen och Västtyskland skulle tillhöra styrelsens tio fasta ledamöter.

Slutligen må nämnas, att konferensen fastställde 1955 års budget för Internationella arbetsorganisationen, balanserande på ett belopp av nära 7 milj. dollar, varav Sverige skulle bidra med oförändrat 2,17 %.

Nykterhetsvården vid 1954 års vår-riksdag

Av förste byråinspektör *Fritz Hag*, socialstyrelsen

1954 års riksdag gick in för en ny linje i fråga om nykterhetspolitiken. Då beslöts nämligen att den nuvarande försäljningslagstiftningen i fråga om rusdrycker, som framför allt kännetecknas av motbokssystemet med dess individuella kontroll, skall avlösas av en ny lagstiftning, som i princip medger fri försäljning av alkoholdrycker utminuteringsvis och även i övrigt lägger mindre vikt vid restriktioner. Den nya ordningen präglas sålunda av större frihet för den enskilde medborgaren men ålägger samtidigt denne ett ökat självansvar. Tyngdpunkten i nykterhetspolitiken skall i fortsättningen läggas på positiva åtgärder; forskning, undervisning och upplysning i nykterhetsfrågan skall sålunda intensifieras. Särskilda åtgärder skall vidtas för att främja nykterhetstillståndet bland ungdomen. Strävandena att skapa goda möjligheter för ungdomens fritidssysselsättning skall stödjas och den ungdomsvårdande verksamheten i övrigt främjas. Betydande statsanslag skall utgå till ungdomsvårdande organisationer, till ungdomsidrott och annan organiserad fritidsverksamhet bland ungdomen. Därjämte skall nykterhetsvården upprustas. Detta sker dels genom att den nuvarande alkoholistlagen ersätts med en ny lag om nykterhetsvård, dels genom att de organ som ombesörjer den samhälleliga vården av alkoholmissbrukare, erhåller ökade resurser.

Den nya nykterhetsvårdslagen. Kungl. Maj:ts förslag till lag om nykterhetsvård framlades i prop. 159. Det ansluter sig i allt väsentligt till de förslag, som år 1948 framlades av 1946 års alkoholistvårdsutredning. I ärendet väcktes två motioner i andra kammaren (nr 678 och 679). Ärendet behandlades — liksom flertalet andra förslag rörande omläggningen av samhällets nykterhetspolitik — av ett för ändamålet tillsatt särskilt utskott, som i utlåtande nr 7 behandlade förslaget till lag om nykterhetsvård. Riksdagen följde helt utskottets förslag.

Den nya nykterhetsvårdslagen kännetecknas framför allt av att tillämplighetsområdet utvidgas för att möjliggöra ingripande mot alkoholmissbrukare på ett tidigare stadium än vad den nu gällande alkoholistlagen medger. Sålunda skall åtgärder vidtas mot den som missbrukar alkoholhaltiga drycker i syfte att återföra honom till ett nyktert liv. Alkoholmissbruk anses föreligga, då någon, ej blott tillfälligt, använder alkoholhaltiga drycker till uppenbar skada för sig eller annan. Detta innebär, som särskilda utskottet uttrycker det, en brytning med den åskådning, som åtminstone formellt sett präglar gällande lag, enligt vilken för praktiskt taget varje form av ingripande enligt lagen — även den lindrigaste — fordras, att vederbö-

rande skall vara hemfallen åt alkoholmissbruk samt dessutom att viss annan omständighet, tydande på kvalificerad grad av missbruk, skall föreligga. Med hänsyn till vikten av att de nykterhetsvårdande myndigheterna redan tidigt får vetskap om att missbruk föreligger utvidgas anmälningsplikten rörande alkoholmissbrukare. Polis och åklagarmyndighet, som erhåller kännedom om att någon gjort sig skyldig till fylleri eller eljest använt alkoholhaltiga drycker till uppenbar skada för sig eller annan, skall ofördröjligen göra anmälan därom till nykterhetsnämnden. Även nykterhetsnämndens skyldighet att verkställa undersökning har på motsvarande sätt utvidgats. Sålunda skall nykterhetsnämnd, som genom anmälan eller eljest erhållit kännedom om att någon använt alkoholhaltiga drycker till uppenbar skada för sig själv eller annan, skyndsamt låta verkställa undersökning och därvid inhämta den kännedom om hans levnadsförhållanden och andra omständigheter för fallets bedömande, vartill anledning förekommer. Den slutliga utformningen av denna bestämmelse skiljer sig något från departementsförslaget, dock endast till formen och inte i avseende på den av departementschefen avsedda innebörden av stadgandet. Utskottet har här tillmötesgått ett yrkande i motionen II: 678. Avsikten är, enligt uttalande av inrikesministern, att varje alkoholbetingad händelse, som kommit till nykterhetsnämndens kännedom och som uppenbarligen inneburit påtaglig skada för vederbörande själv eller annan, åtminstone bör göras till föremål för undersökning, så att nykterhetsnämnden blir i tillfälle att pröva om händelsen varit ett utslag av verkligt missbruk eller ej. Om det visar sig, att missbruket varit av tillfällig natur skall givetvis ingen ytterligare åtgärd vidtas, eftersom lagen i sådant fall inte är tillämplig.

Anmälningsplikten utvidgas även i fråga om läkare, som är skyldig att anmäla till nykterhetsnämnden, om han i sin verksamhet fått kännedom om att någon missbrukar alkoholhaltiga drycker, varvid begreppet missbruk skall tolkas som ovan är sagt. Här har emellertid införts den inskränkningen, att anmälningsskyldighet icke föreligger då den varom fråga är, blir föremål för behandling genom läkarens försorg eller då uttrycklig begäran att anmälan inte skall göras, framställs av någon alkoholmissbrukaren närstående person och läkaren med hänsyn till omständigheterna i det särskilda fallet finner åtgärd av nykterhetsnämnd icke böra ifrågakomma.

Som framgår av det sagda får nykterhetsnämnd skyldighet att ingripa mot alkoholmissbruk redan på ett jämförelsevis tidigt stadium. De åtgärder som avses bli vidtagna i dylika fall är emellertid av lindrig natur. Nykterhetsnämnden skall, där så prövas erforderligt och gagnelikt, söka bibringa alkoholmissbrukaren insikt om vådan av alkoholmissbruk samt vidta för hans rättelse lämpliga hjälpåtgärder. Dessa hjälpåtgärder är enligt lagen av i stort sett samma natur som de i alkoholistlagen omtalade hjälpåtgärderna. En nyhet är emellertid att nykterhetsnämnd anvisas att under en viss tid, dock högst ett år, etablera en fortlöpande kontakt med klienten, en kontakt som kan uppehållas direkt av nämnden eller genom av nämnden utsedd person. Enligt uttryckligt uttalande av departementschefen är de i

lagtexten upptagna hjälpåtgärderna endast exempel på lämpliga sådana åtgärder och en nykterhetsnämnd är oförhindrad att föreskriva andra åtgärder. I detta avseende hänvisas till de förslag som avgetts av en särskild utredning, nykterhetsnämndssakkunniga, som för sin del hade föreslagit en mera uttrycklig differentiering i fråga om hjälpåtgärderna. Nykterhetsnämndssakkunnigas förslag i detta avseende är återgivna i propositionen.

I departementsförslaget hade i anslutning till föreskrifterna om hjälpåtgärd upptagits en bestämmelse om att länsnykterhetsnämnd under vissa förhållanden skulle äga förordna att under viss tid, högst ett år i sänder, rusdrycker inte fick utminuteras till en alkoholmissbrukare. På förslag av utskottet ändrades detta därhän, att länsnykterhetsnämnd äger för viss tid, högst ett år i sänder, förbjuda person att inköpa rusdrycker hos det i rusdrycksförsäljningsförordningen omnämnda detaljhandelsbolaget. Ändringen sammanhänger med att utskottet frångick det i annat sammanhang av regeringen framlagda förslaget, att registrering av inköp av rusdrycker skulle äga rum. Länsnykterhetsnämnd äger vidare delegera sådan beslutanderätt, som nyss nämnts, till kommunal nykterhetsnämnd.

I olikhet med vad som är fallet i nu gällande lagstiftning har övervakning icke upptagits bland hjälpåtgärderna. Övervakning betraktas som en strängare åtgärd, som får tillgripas endast i mera allvarliga fall av alkoholmissbruk. Förutsättningarna för denna åtgärd är i stort sett desamma som för ingripande enligt den nuvarande alkoholistlagen, nämligen att person är hemfallen åt alkoholmissbruk och att detta missbruk föranleder eller är förknippat med något av i lagen angivna missförhållanden, närmast av social natur. Om sådana förhållanden föreligger och därjämte hjälpåtgärder eller övervakning har visat sig otillräckliga eller uppenbarligen är gagnlösa eller med hänsyn till vederbörandes farlighet icke kan avvaktas, kan jämväl tvångsintagning på vårdanstalt tillgripas.

De s. k. specialindikationerna, som förutsätts för övervakning eller intagning på vårdanstalt, är i stort sett desamma som de i alkoholistlagen angivna indikationerna. I vissa detaljer har dock betydelsefulla ändringar vidtagits. Farlighetsindikationen har sålunda utvidgats till att avse farlighet för annans personliga säkerhet eller kroppsliga eller själsliga hälsa eller för eget liv. I den indikation, som avser försumliga försörjare, har orden »jämlikt stadgande i lag» uteslutits, vilket innebär en utvidgning av tillämplighetsområdet. Fylleriindikationen har ändrats så att hänsyn tas inte som nu till antalet domfällanden för fylleri utan till antalet dömda förseelser, och dessutom har uttryckligen föreskrivits, att fylleribegreppet innefattar jämväl fylleri av krigsman och rattfylleri. Slutligen har indikationen avseende kringflackande alkoholmissbrukare begränsats till att avse den som utan att söka ärligen försörja sig för ett kringflackande liv.

Den nya lagen överensstämmer i övrigt i stora drag med den gamla alkoholistlagen. Organen för det öppna vårdarbetet är desamma, nämligen kommunal nykterhetsnämnd och länsnykterhetsnämnd. I fråga om kommunal nykterhetsnämnd har den ändringen gjorts, att antalet ledamöter skall ut-

göra minst fem även i landskommun. För närvarande gäller, att antalet skall vara minst fem i stad och minst tre i landskommun. Anstalterna skall i fortsättningen kallas allmänna vårdanstalter för alkoholmissbrukare. Ansökan om tvångsintagning på sådan anstalt skall normalt göras av nykterhetsnämnden. Dock skall polismyndigheten i orten göra ansökan, förutom i de fall där denna skyldighet redan nu åligger samma myndighet, om framställning från nykterhetsnämnden finnes inte utan olägenhet kunna avvaktas med hänsyn till alkoholmissbrukaren eller om denne på grund av oförmåga att ta vård om sig själv är i trängande behov av omedelbar vård. En uttrycklig föreskrift har tillkommit, att polismyndigheten innan den gör sådan ansökan skall samråda med nykterhetsnämnden i orten, dess ordförande eller tjänsteman hos nämnden i ansvarig ställning. Polismyndighetens befogenhet att tills vidare omhänderta den som är hemfallen åt alkoholmissbruk har utvidgats till att även avse sådan missbrukare, som på grund av oförmåga att ta vård om sig själv är i trängande behov av omedelbar vård. Slutligen kan nämnas, att besvärsrätten har utvidgats till att avse även beslut om övervakning. Vidare har direkt i lagen reglerats den rätt som på vårdanstalt intagen person har att anföra besvär över av anstaltsstyrelse eller föreståndare vidtagen vårdåtgärd.

Upprustningen av nykterhetsvårdens organ. I fråga om upprustningen av de nykterhetsvårdande organen hade jämförelsevis omfattande förslag framlagts av såväl alkoholistvårdsutredningen som nykterhetskommittén. Den upprustning som beslutats av 1954 års riksdag avser huvudsakligen den öppna nykterhetsvården, medan anstaltsvården inte i nämnvärd omfattning berörts i detta sammanhang. De organ, som har blivit föremål för förstärkning, är socialstyrelsen, länsnykterhetsnämnderna och de kommunala nykterhetsnämnderna.

Socialstyrelsen är uppsiktsmyndighet för alkoholistvården. Nykterhetsvårdsfrågorna handläggs på dess sjätte byrå, nykterhetsvårdsbyrån. Socialstyrelsen föreslog i sitt utlåtande över nykterhetskommitténs betänkanden och i sina petita till 1954 års riksdag, i nära anslutning till nykterhetskommitténs och alkoholistvårdsutredningens förslag, att byrån skulle förstärkas med bl. a. två byrådirektörer, en förste byråsekreterare och en förste revisor samt att byrån skulle organiseras på två avdelningar, en för den öppna och en för den slutna vården (anstaltsvården), vilka skulle stå under ledning av var sin byrådirektör. Frågan om socialstyrelsens personalförstärkning behandlades inte i samband med nykterhetsvården i övrigt utan i årets statsverksproposition under femte huvudtiteln, då socialstyrelsen organisatoriskt i sin helhet lyder under socialdepartementet. Socialministern föreslog en upprustning av betydligt mindre omfattning än vad styrelsen föreslagit, nämligen med en förste byråsekreterare och en amanuens. På förslag av statsutskottet antog riksdagen dessa förslag i samband med behandlingen av anslagen i övrigt till socialstyrelsens verksamhet.

Årets vår-riksdag kom emellertid att ännu en gång behandla frågan om

organisationen av socialstyrelsens nykterhetsvårdsbyrå. I anslutning till förslagen under elfte huvudtiteln angående vissa anslag till nykterhetsvården, prop. 158, framlades nämligen i motionerna I: 488 och II: 627 samt I: 489 och II: 628 förslag om ytterligare personalförstärkning för byrån eller alternativt om skyndsam översyn av spörsmålet. Särskilda utskottet anslöt sig till dessa motioner i så måtto, att det fann ett behov föreligga av en allmän översyn av socialstyrelsens nykterhetsvårdsbyrå samt föreslog riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla härom. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag.

I prop. 158 angående vissa anslag till nykterhetsvården för budgetåret 1954/55 m. m., där bl. a. *den kommunala nykterhetsvården* behandlas, framhåller chefen för inrikesdepartementet, att målsättningarna inom nykterhetsvården efter hand förskjutits, så att denna vårdform efter att ursprungligen ha varit av tämligen renodlad interneringskaraktär övergått till att förlägga tyngdpunkten mer på behandling av lindrigare fall av alkoholmissbruk. Nykterhetsvårdens intresse har sålunda mindre ensidigt inriktats på de svåraste fallen. Man har funnit det vara en minst lika angelägen uppgift att redan på ett tidigt stadium av alkoholmissbruk ingripa med lindriga förebyggande åtgärder mot alkoholmissbrukare. Detta kommer till direkt uttryck i den nya lagen om nykterhetsvård, som närmast innebär ett lagfästande av en praxis, som på vissa håll redan tillämpas. Följden blir emellertid, att arbetsuppgifterna för nykterhetsnämnderna och nykterhetsvården i övrigt ökar väsentligt. Nykterhetskommittén kalkylerade med att de kommunala nykerhetsnämnderna i framtiden skulle komma att behöva befatta sig med omkring 50 000 personer per år. Nykterhetsnämndssakkunniga har uppskattat antalet till mellan 50 000 och 60 000. Under en övergångstid kan man emellertid få räkna med ett större antal, antydningsvis mellan 60 000 och 100 000 personer. Med hänsyn till dessa behov är det enligt departementschefen nödvändigt med en kraftig upprustning av organen för den öppna nykterhetsvården. Det är emellertid också av vikt, att de som verkar inom nykterhetsvården är lämpliga för verksamheten. Man måste därför räkna med att heltidsanställd arbetskraft i betydligt större utsträckning än vad nu är fallet knyts till nykterhetsvården. I den mån denna personal blir otillräcklig skall man söka öppna en möjlighet att anförtro vissa arbetsuppgifter åt tillfälliga medhjälpare, särskilt under övergångstiden till ett friare försäljningssystem.

De kommunala nykterhetsnämnderna har, säger inrikesministern, ställningen av den öppna nykterhetsvårdens primärorgan. Det är till alldeles övervägande grad på dessa nämnder som de direkta vårduppgifterna vilar. Den nya lagen om nykterhetsvård medför ingen ändring i detta avseende. En materiell upprustning av de kommunala nykterhetsnämnderna bottnar sålunda inte däri, att dessa nämnders ställning kommer att omgestaltas. Upprustningen förestavas i första hand av att arbetsuppgifterna kommer att öka högst väsentligt, främst på grund av skyldigheten att ingripa på ett tidigt stadium av missbruk.

I fråga om kostnaderna för de kommunala nykterhetsnämndernas verksamhet erinrar statsrådet om att den primära nykterhetsvården är en kommunal angelägenhet. Kommunerna bör därför även i fortsättningen svara för en icke alltför obetydlig andel av dessa kostnader. Å andra sidan bör emellertid statsbidraget sättas så högt, att detsamma åtminstone under uppbyggnadsskedet medför en kraftig stimulans för kommunerna att öka sina egna ekonomiska insatser. Under beaktande av dessa omständigheter föreslogs i propositionen, att statsbidrag skulle utgå till kommunerna med 60 % av nykterhetsnämndernas kostnader, vilket skulle vara en skälig avvägning av kostnadsfördelningen mellan stat och kommun. Det framhölls emellertid, att endast sådana kostnader skulle vara bidragsberättigade, som sammanhängde med nykterhetsnämndernas i lag föreskrivna verksamhet. Exempel lämnades på sådana bidragsberättigade kostnader. I övrigt borde det bli en socialstyrelsens uppgift att periodvis lämna nykterhetsnämnderna närmare anvisningar om arten av de kostnader som berättigar till statsbidrag.[1] Riksdagen biträdde i dessa avseenden Kungl. Maj:ts förslag.

Frågan om frivilliga medhjälpare i nykterhetsvården hade särskilt utretts av nykterhetsnämndssakkunniga, som föreslagit, att frivilliga medhjälpare i betydligt stegrad omfattning skulle tas i tjänst inom nykterhetsvården. De sakkunniga hade varit i kontakt med ett tjugutal större riksorganisationer och funnit möjligheterna att erhålla biträde av frivilliga krafter vara goda. Inrikesministern anslöt sig till de sakkunnigas förslag och fann liksom dessa, att sådana medhjälpare, inte minst genom den anknytning de kunde förväntas ha till föreningar och organisationer, skulle kunna göra goda insatser. Det är emellertid, framhöll statsrådet, angeläget, att de frivilliga hjälpkrafterna erhåller för dem lämpade uppgifter. Det bör t. ex. alltid gälla, att den första kontakten med en alkoholmissbrukare tas av de fasta funktionärerna hos nykterhetsnämnderna och att de frivilliga medhjälparna inte anlitas för sådana ömtåliga och grannlaga uppgifter som förhör med alkoholmissbrukare eller sådan närstående personer. Inrikesministern betonade också vikten av att de frivilliga medhjälparna utses med stor omsorg och urskiljning och att endast den kommer i fråga som har gott omdöme och intresse för de uppgifter det här gäller. Medhjälparna bör vidare vara personer med naturliga förutsättningar att få kontakt med sina medmänniskor. För rekryteringen av medhjälpare blir det nykterhetsnämndernas sak att uppta kontakt med sammanslutningar av olika slag.

De frivilliga medhjälparna bör erhålla viss gottgörelse för sina insatser. Nykterhetsnämndssakkunniga föreslog, att den statsbidragsberättigade ersättningen skulle bestämmas till tio kronor per månad och vårdfall. Statsrådet följde emellertid ett förslag av statskontoret, innebärande, att ersättningen skulle fastställas till vad som gäller inom kriminalvården, nämligen tio kronor för första månaden och fem kronor för varje följande vårdmånad. Dessa belopp skulle helt gäldas av statsmedel. Särskilda utskottet, som be-

[1] Socialstyrelsen har sedermera lämnat sådana anvisningar i Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1954: 6.

handlade frågorna rörande anslag till den öppna nykterhetsvården i utlåtande nr 8, anslöt sig till Kungl. Maj:ts förslag. Här inträffade emellertid, att riksdagen, efter gemensam votering, frångick utskottets förslag och anslöt sig till nykterhetsnämndssakkunnigas förslag, som hade framlagts för riksdagen i motionerna II: 591 samt I: 489 och II: 628. Detta var för övrigt den enda punkt, där riksdagen frångick särskilda utskottets förslag i fråga om den nya nykterhetspolitiken och därmed sammanhängande frågor.

15 *länsnykterhetsnämnder* har under senare år varit utrustade med heltidsarbetande ombudsmän, senast placerade i Ce 25, medan de återstående nio nämnderna har haft arvodesanställda ombudsmän, vilka haft denna uppgift som bisyssla. Samtliga länsnykterhetsnämnder har fått nöja sig med arvodesavlönad tillfällig skrivhjälp. I huvudsaklig anslutning till av alkoholistvårdsutredningen och nykterhetskommittén samt socialstyrelsen framlagda förslag skall nu länsnykterhetsnämnderna upprustas väsentligt i personalhänseende. Sålunda skall samtliga länsnykterhetsnämnder, utom nämnden i Gotlands län, erhålla heltidsanställda chefstjänstemän, benämnda nykterhetsvårdskonsulenter och placerade i Ce 25. Flertalet länsnykterhetsnämnder erhåller därjämte assistenter placerade i Ce 17, de mest arbetstyngda länsnykterhetsnämnderna får två assistenter. Därjämte utrustas samtliga länsnykterhetsnämnder med heltidsanställda biträden för skriv- och kontorsgöromål, avlönade enligt den reglerade befordringsgången. Upprustningen sker i två etapper med början under budgetåret 1954/55. Frågan om konsulenternas och assistenternas löneställning har blivit föremål för särskilt intresse, och i motionerna I: 488 och II: 627 samt I: 489 och II: 628 påyrkades högre löneställning. Under hänvisning till en inom civildepartementet pågående utredning angående den lämpliga lönesättningen, vilken utredning avses bli slutförd i så god tid, att resultatet av densamma kan föreläggas 1955 års riksdag, anslöt sig särskilda utskottet till Kungl. Maj:ts förslag. Riksdagen följde utskottet.

Andra anslag till nykterhetsvården. Vissa ytterligare åtgärder till främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m. beslöts av riksdagen. Sålunda höjdes bidraget till konferenser och kurser från 20 000 kronor till 60 000 kronor, varav 20 000 kronor är avsedda för en särskild fortbildningskurs för nykterhetsvårdsfunktionärer. Understödet åt sammanslutningar av nykterhetsnämnder höjdes med 10 000 kronor till 20 000 kronor. Vidare höjdes anslaget till Länkrörelsen från 5 000 kronor till 15 000 kronor.

Medicinsk vård. Den slutna nykterhetsvården, dvs. anstaltsvården, har i stort sett stått utanför den upprustning, som beslutats vid årets riksdag. Det erinras dock i prop. 158 om att vissa åtgärder för upprustning av den slutna vården redan tidigare beslutats. Därjämte upptas emellertid frågan om ett särskilt alkoholistsjukhus till behandling. Förslag om upprättande av sådana specialsjukhus framfördes redan av 1946 års alkoholistvårdsutredning. Riksdagen beslöt, i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag, i princip

att i Stockholm eller dess omedelbara närhet upprätta en klinik för alkoholsjukdomar med ca 80 vårdplatser samt anvisade ett investeringsanslag av 100 000 kronor för erforderlig utredning härom. Sjukhuset avses bli ett centrum för behandling av alkoholmissbrukare, utbildning av läkare och annan personal samt forskning rörande alkoholismens problem.

Tidpunkten för upprustningen. Den av 1954 års riksdag beslutade nya ordningen för tillhandahållande av alkoholhaltiga drycker genomförs fr. o. m. den 1 oktober 1955, då försäljningen av alkoholdrycker i princip blir fri. Samma dag träder den nya lagstiftningen om nykterhetsvård i kraft. Det är emellertid angeläget att samhället upprustas för att vid denna tidpunkt stå berett att möta de påfrestningar som övergången till den nya ordningen kan komma att medföra. De positiva åtgärderna skall därför genomföras före nyssnämnda tidpunkt. Förstärkningen av nykterhetsvårdens organ, särskilt länsnykterhetsnämnderna och de kommunala nykterhetsnämnderna, påbörjas sålunda redan fr. o. m. den 1 juli 1954. Tiden fram till den 1 oktober 1955 skall vara en tid för upprustning av samhällets krafter på nykterhetsvårdens område, så att dessa då står beredda att möta de befarade påfrestningarna. Särskilt bör de kommunala nykterhetsnämnderna och kommunernas anslagsbeviljande organ i tid vidta nödiga åtgärder för effektiveringen av nykterhetsvården. De förbättrade statsbidragsmöjligheterna bör vara en sporre i detta hänseende.

Kortare meddelanden

Utredning om de familjepolitiska åtgärderna. För en inventering av de familjepolitiska åtgärderna har statsrådet Ulla Lindström tillkallat som sakkunnig fil. lic. Brita Åkerman och som experter byråchef Erland v. Hofsten, socialstyrelsen, och forskningsassistenten Krister Wickman, konjunkturinstitutet.

I direktiven, vilka i sin helhet är återgivna i Post- och inrikes tidningar den 2 september 1954, anförs bl. a.:

Frågan om åtgärder för att underlätta en ökad familjebildning aktualiserades som bekant under 1930-talet. Den år 1935 tillkallade befolkningskommissionen framlade en rad betänkanden i befolkningsfrågan. Genom tillsättandet av 1941 års befolkningsutredning upptogs sedermera hithörande problem till nytt studium i syfte att medverka till en positiv befolkningsutveckling. Även denna utredning utarbetade ett antal förslag, vilka i stor utsträckning genomförts, delvis lämnats utan åtgärd men delvis också vidarebehandlats av särskilda kommittéer såsom utredningen för hem- och familjefrågor, kommittén för den halvöppna barnavården och bostadskollektiva kommittén.

Den verksamhet, som syftar till att främja familjebildningen och underlätta förhållandena för främst familjer med barn och ensamstående mödrar, spänner över stora områden. Begreppet familjepolitik kan tänjas till att omfatta hart när alla de problem, som anknyter till individens liv från vaggan till graven. Men även med en begränsning till den redan färdigbildade familjen — alltså med ett utelämnande av ungdomens familjebildning — och med en avspaltning av de gamlas speciella problem är familjepolitiken omfattande. Inom dess här angivna områden har under de senaste tio åren vidtagits ett flertal betydelsefulla åtgärder. Med hänsyn bl. a. till att nativiteten alltjämt är låg inom landet och nu åter synes vara i sjunkande, måste emellertid befolkningsutvecklingen och frågan om samhällets möjligheter att påverka denna utveckling följas med kontinuerlig uppmärksamhet.

Det föreligger onekligen goda skäl för att nu företa en systematisk inventering av hur de olika familjepolitiska åtgärderna har verkat under en något längre epok, sådan som den senaste krigs- och efterkrigstiden, av vad som till äventyrs saknas i deras utformning för att de skall göra maximal nytta inom sin nuvarande ekonomiska ram och av vilka nya behov som aktualiserats vid sidan av dem. En inventering och kartläggning av den samhälleliga familjepolitikens former och yttringar är sålunda önskvärd. Några nya omfattande utredningar bör inte nu inledas. Familjeproblemen har under de senaste åren studerats i olika sammanhang, varför en sammanställning av resultat från olika institutioners, kommittéers och enskilda forskares material torde kunna ge en god bild av läget. Olika förslag till åtgärder av familjepolitisk karaktär har framlagts under 1940- och 50-talen och bör, i den mån de inte har förverkligats, upptas till en ny och med utgångspunkt från nuläget kritisk bedömning utifrån synpunkten av huruvida de är realiserbara eller inte i befintligt eller omarbetat skick.

I syfte att ge ett fastare underlag för det arbete, som nu bedrivs av myndigheter och enskilda i familjefrämjande syfte, ävensom för fortsatta överväganden rörande familjepolitikens framtida utformning, bör en genomgång ske av det statistiska material samt de övriga fakta som berör familjepolitiken, särskilt de fakta som belyser de förvärvsarbetande gifta kvinnornas arbetsbörda. Den viktigaste utgångspunkten för diskussionen om familjepolitikens mål och medel erhålls genom kunskap om barnfamiljernas ekonomiska läge. En undersökning av barnkostnaderna på grundval av bl. a. det material, som insamlats av socialstyrelsen genom de allmänna levnadskostnadsundersökningarna, kan här tjäna som

bakgrund. I anslutning härtill bör klarläggas i vilken utsträckning den fördelning av barnkostnaderna som uppnåddes när de särskilda barnavdragen vid beskattning togs bort och ersattes med allmänna barnbidrag, har rubbats till barnfamiljernas nackdel genom penningvärdeförsämringen efter ifrågavarande reforms genomförande. Nämnda fördelning kan naturligtvis inte betraktas som för all framtid given. Men i samband med den allmänna inventeringen bör man söka fastställa den förändring i läget som här inträtt, varvid även får beaktas att barnkostnadernas fördelning mellan barnfamiljer och andra inte enbart påverkats av utvecklingen beträffande barnbidragens reala värde utan även av i vilken mån den allmänna välståndsutvecklingen inom landet och den socialpolitiska verksamheten i övrigt kommit barnfamiljerna tillgodo. I övrigt bör också prövas huruvida de belopp, som disponeras för olika familjepolitiska bidrag, kan anses lämpligt fördelade mellan olika ändamål. Härav kan föranledas förslag till en bättre behovsanpassning av bidragen. De åtgärder som härvid kan komma att rekommenderas bör emellertid inte vara av den art att det administrativa handhavandet av bidragsformerna kompliceras.

På vissa områden synes hittills vidtagna åtgärder ej tillräckligt effektiva, samtidigt som det inte förefaller uteslutet att man kan uppnå vissa förbättringar. Antalet daghemsplatser för förvärvsarbetande mödrars barn är f. n. för litet på vissa håll i landet. Vidare kan erinras om de svårigheter som nu föreligger för kvinnor, vilka önskar deltidsarbete, att erhålla sådana anställningar. Vid inventeringsarbetet bör slutligen särskilt uppmärksammas de ensamstående mödrarnas problem, när det gäller samhällets åtgärder för underlättande av barnens vård.

Arbetet med denna kartläggning, som bör ske i nära samverkan med socialstyrelsen och med de utredningar och kommittéer, som verkar inom hithörande områden, bör bedrivas i sådan takt att resultat därav kan framläggas före den 1 juli 1955.

Tekniken utnyttjas inom rehabiliteringsverksamheten. Rätt utnyttjad erbjuder tekniken många möjligheter att hjälpa en invalid att kompensera sitt handikapp. Svenska vanförevårdens centralkommitté (SVCK) har tagit fasta härpå och sedan 1948 haft en särskild expertgrupp för detta ändamål — SVCK:s tekniska kommitté.

Kommitténs verksamhetsområde omfattar: a) hjälpmedel med betydelse för förflyttningen, b) hjälpmedel för den dagliga livsföringen, c) arbets- och hushållsredskap, d) inredning och planering av bostäder och offentliga byggnader, e) terapeutiska hjälpmedel.

SVCK:s tekniska kommitté har härvidlag till uppgift *att följa in- och utländska lösningar* och uppslag, *att* pröva och eventuellt förbättra dessa, *att* framkomma med egna *lösningar, att sprida kännedom om de* hjälpmedel, som befunnits kunna godkännas av kommittén samt *att* tillhandahålla en *personlig service vid val och anpassning* av dessa hjälpmedel.

Här skall något närmare beröras de olika grupper av hjälpmedel kommittén har att handlägga.

Hjälpmedel med betydelse för förflyttningen omfattar rullstolar, invalidvagnar och olika motorfordon för invalider. Dessa hjälpmedel är otillräckligt utvecklade och kommittén har särskilt ägnat uppmärksamhet åt rullstolar för specialfall av invaliditet och åt teknisk utrustning av motorfordon, så att de kan manövreras av personer med defekta ben resp. armar. Intimt samarbete äger i sistnämnda avseende rum med landets motororganisationer. Anvisningar rörande lämpliga anordningar för rörelsehindrade i spårvagnar och bussar har utarbetats.

Hjälpmedel för den dagliga livsföringen innebär en mycket blandad grupp. Hit hör hjälpmedel för att underlätta för vederbörande att komma i och ur sängen (lyftapparater), att göra sin toalett, att inta mat och dryck. Vidare avses hjälpmedel för rekreation såsom läsapparater o. dyl.

Arbets- och hushållsredskap avser sådana hjälpmedel, som kan ha speciell betydelse för vederbörandes yrkesutövning och har hittills i huvudsak berört invalidgruppen armdefekta.

Inredning och planering av bostäder och offentliga byggnader har kommittén ägnat stort intresse och tillsammans med HFI utarbetat planer för lägenheter för rullstols-

resp. käppinvalider. Lägenheter har efter dessa riktlinjer uppförts på olika platser i landet. Anvisningar rörande inredning av offentliga byggnader, så att dessa skall kunna begagnas av rörelsehindrade, har utarbetats.

Terapeutiska hjälpmedel har även upptagits på kommitténs program och avser sådana tekniska hjälpmedel, som kan ha betydelse för uppövandet av olika muskel- och ledfunktioner. Samarbete med ortopeder och med sjukgymnasternas resp. arbetsterapeuternas organisationer har härvidlag inletts.

SVCK:s tekniska kommitté söker sålunda bli en central samlingsplats för allt som rör tekniska hjälpmedel för invalider. Avsikten är att här söka koncentrera allt material i dessa frågor, och att därefter sprida till alla för invalidvård intresserade de informationer och nyheter på området, som kommittén funnit värdefulla. Dylik information sker företrädesvis genom ett lösbladsystem. Detta mål har delvis uppnåtts och kommitténs arbete utvecklas alltmera. Det största problemet kommittén har att brottas med för närvarande är att kunna ombesörja alla inkommande uppdrag. Samtidigt har kommittén — trots ett betydande ekonomiskt stöd från Stockholms stad och övriga städer utanför landsting, landsting och olika humanitära fonder och organisationer — ej ännu funnit en för framtiden betryggande ekonomisk basis för sin verksamhet. Särskilt med hänsyn till att kommittén ådragit sig kännbara kostnader för inredande av en konstruktions- och experimentverkstad och genom anställandet av kvalificerade tekniska experter är den ekonomiska frågan av speciell aktualitet.

Då detta arbete enligt aktuellt uttalande från chefen för FN:s invalidsektion betecknas som vägledande för andra länder, torde det i ökad utsträckning ha att räkna med ekonomiskt stöd från myndigheterna. Härtill bör även bidra den betydelse verksamheten har för åldringsvården.

Karl Montan

Socialstyrelsens förslag till plan för nykterhetsvårdens personalutbildning m. m. I skrivelse av den 30 augusti 1954 har socialstyrelsen till inrikesdepartementet avgett förslag till plan för nykterhetsvårdens personalutbildning och speciella kompetensvillkor för nykterhetsvårdspersonal samt till förbättrade löneförmåner för ledande befattningshavare inom denna vårdverksamhet.

I förslaget anförs bl. a.: På senare tid har man i vårt land fått allt större förståelse för att sådana allvarliga beteenderubbningar hos svåra alkoholmissbrukare, som nödvändiggör omhändertagande av dessa i en eller annan form, merendels sammanhänger med uppkomna psykiska skador eller inherenta psykiska brister hos dessa individer. Den ökade insikten härom kan inte undgå att medföra större krav i fråga om utbildningskompetensen hos de inom nykterhetsvården verksamma krafterna och härvid särskilt hos personalen på nykterhetsvårdens anstaltssystem. Den upprustning av nykterhetsvården i materiellt hänseende, som enligt statsmakternas beslut redan har påbörjats och skall fortgå under de närmaste åren, bör därför beledsagas av åtgärder för att tillgodose behovet av förbättrad teoretisk utbildning av anstaltspersonalen i allmänhet och framför allt av den ledande anstaltspersonalen.

Alkoholistvårdsutredningen framlade i sitt betänkande med förslag till lag om nykterhetsvård m. m. (SOU 1948: 23) en relativt detaljerad plan för speciell kursutbildning av heltidstjänstgörande nykterhetsvårdspersonal. Dessa förslag har ännu inte förverkligats i annan mån än att det under de fyra senaste åren har kommit till stånd kortare fortbildningskurser om 10—13 dagar för sådan personal, vilka självfallet har kunnat lämna endast mycket begränsad utbildning. Utredningens förslag till personalutbildningens ordnande i stort upptogs ej av Kungl. Maj:t i samband med framläggande för 1954 års riksdag av nykterhetsvårdsreformen liksom inte heller det härmed sammanhängande förslaget av utredningen om lönesättning och befordringsgång för nykterhetsvårdens ledande personal. Socialstyrelsen finner sig därför nu böra, jämsides med den viktiga frågan om anstaltspersonalens utbildning, uppta spörsmålet om en rekryteringsfrämjande lönesättning för denna personal samt framlägga förslag till denna frågas lösning och i samband härmed även beröra frågan om befordringsgången inom nykterhetsvården.

Sedan tiden före andra världskriget har styrelsen bedrivit särskild utbildningsverksamhet för ungdomsvårdsskolornas personal, vilken huvudsakligen har omfattat utbildning av nytillträdande personal, viss fortbildning av övrig personal samt högre utbildning för blivande rektorer. Erfarenheterna av denna verksamhet är mycket goda och har kommit styrelsen att bli övertygad om att en liknande utbildningsverksamhet för nykterhetsvårdens personal skulle verka i hög grad kvalitetshöjande och stimulerande på detta vårdarbete. Styrelsen föreslår därför att den får anordna utbildning av nykterhetsvårdspersonal efter mönster av den utbildningsverksamhet, som numera sedan länge har bedrivits för ungdomsvårdsskolornas personal och med tyngdpunkten förlagd till utbildningen av den ledande personalen.

På grund av det stora utbildningsbehovet bör planläggningen av en verksamhet av detta slag ske på längre sikt. Verksamheten bör vara så anordnad, att den kan lämna dels högre utbildning, avsedd att meddela kompetens för innehav av befattning som direktör eller föreståndare för allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare eller som assistent med ställföreträdande ställning vid sådan anstalt eller som konsulent hos länsnykterhetsnämnd, dels grundutbildning, avsedd att meddela minimikompetens för övrig vårdpersonal såsom assistenter, husfäder, uppsynings- eller tillsyningsmän, förmän eller vårdare inom den slutna vården samt för assistenter hos länsnykterhetsnämnderna. Därjämte bör den ekonomipersonal på anstalterna, som har direkt med klientelet att göra, erhålla viss orienterande undervisning rörande nykterhetsvårdens målsättning och terapeutiska principer.

Socialstyrelsen föreslår att den åsyftade specialutbildningen av nykterhetsvårdens personal utformas på följande sätt.

All vårdpersonal vid anstalterna anställs till en början endast på prov under viss utbildningstid (aspiranttjänst). Under den närmaste tiden efter tillträdet av anställningen skall vederbörande anstaltschef lämna aspiranten handledning rörande anstaltstjänstens olika grenar samt orientera denne om nykterhetsvårdens allmänna syfte och behandlingsprinciper. Aspirantens fortsatta utbildning sker enligt en individuell studieplan, som under hänsynstagande till de särskilda förhållandena vid vederbörande vårdanstalt görs upp av anstaltens studiedelegation, bestående av direktören (föreståndaren) vid anstalten, anstaltens rådgivande psykiater (eller annan av anstaltsstyrelsen utsedd läkare) samt en lokal representant för den lägre vårdpersonalen. Till hjälp åt delegationen härvid skall vissa allmänna anvisningar meddelas av den studienämnd, som enligt vad som nedan närmare utvecklas skall knytas till socialstyrelsen för ledningen av den högre personalutbildningen. I utbildningsplanen skall ingå viss kortare tids tjänstgöring på andra typer av vårdanstalter inom nykterhetsvårdens anstaltssystem, vilken förutsätts skola kunna ordnas genom utbyte av aspiranter efter överenskommelse härom mellan anstalterna. Aspiranttjänstgöringstidens längd skall avpassas efter de individuella omständigheterna men torde i regel böra uppgå till omkring ett år. Vid aspiranttidens slut företar studiedelegationen slutprövning av aspirantens lämplighet.

För de av studiedelegationerna godkända aspiranterna skall socialstyrelsen anordna en grundkurs för utbildning av nykterhetsvårdspersonal. Denna bör ha karaktären av en internatkurs för högst 35 deltagare och pågå under en tid av tre veckor. Härvid skall undervisning meddelas enligt moderna pedagogiska metoder i allmän psykologi, personlighetspsykologi, medicinsk psykologi, anstalts- och behandlingspsykologi, alkoholens fysiologiska verkningar, alkoholismens etiologi och symtomatologi, samt behandling (jämte arbets- och gruppterapi), socialpolitik med särskild hänsyn till vårdområden, som gränsar till nykterhetsvården, samt eftervårdens problematik.

Aspirantutbildning jämte genomgång av grundkurs bör utgöra kompetensvillkor för all vårdpersonal inom anstaltsvården samt hos länsnykterhetsnämnderna. Ordinarie eller extra ordinarie anställning av sådan personal hos anstalterna eller länsnykterhetsnämnderna bör alltså i framtiden icke ifrågakomma för annan än den som har genomgått sådan grundutbildning. Under en övergångstid av ett par år bör emellertid genomgång av grundkurs utan föregående aspirantutbildning erbjudas nuvarande ordinarie och extra ordinarie befattningshavare

vid anstalterna och länsnykterhetsnämnderna.

För den högre utbildningen av nykterhetsvårdspersonal (högre kursen), avsedd för direktörer eller föreståndare vid allmänna vårdanstalter för alkoholmissbrukare, assistenter vid sådana anstalter som är anstaltschefens ställföreträdare samt konsulenter hos länsnykterhetsnämnder, bör av styrelsen tillsättas en särskild studienämnd. Denna bör förslagsvis utgöras av rektorn vid socialinstitutet i Stockholm (sociolog), en psykolog, chefen för styrelsens nykterhetsvårdsbyrå och styrelsens expert för nykterhetsvårdsfrågor (psykiater). Sedan alkoholistsjukhuset har tillkommit, bör en av läkarna vid detta sjukhus även knytas till nämnden. Såsom sekreterare hos nämnden bör fungera någon av tjänstemännen på styrelsens nykterhetsvårdsbyrå.

Befattningshavare, som av studienämnden uttas till högre utbildning, skall av nämnden erhålla en individuellt utarbetad studieplan. Nämnden skall vidare ha att fortgående lämna råd och anvisningar till deltagarna i denna utbildning samt att genom tentamina inför ledamöter av nämnden pröva deras kunskaper under utbildningens fortskridande.

Studierna för denna högre utbildning avses skola i huvudsak bedrivas samtidigt med uppehållande av innehavd befattning.

I proposition nr 158 till årets riksdag uttalade departementschefen, att några formella kompetenskrav ej borde uppställas för innehav av befattning som nykterhetsvårdskonsulent eller assistent hos länsnykterhetsnämnd. Sådan befattningshavare borde dock besitta erfarenhet på nykterhetsvårdens område — i fråga om konsulenterna ingående sådan erfarenhet av praktisk art. För konsulenternas del gav departementschefen därjämte uttryck för önskemålet, att dessa hade examen från socialinstitut. Dessa uttalanden föranledde icke erinran av riksdagen i annan mån än att socionomexamen vore önskvärd även för assistenternas del.—För viss personal inom den slutna vården gäller sedan länge särskilda kompetensbestämmelser.

Om de ovan i denna framställning föreslagna utbildningskraven för nykterhetsvårdspersonal vinner Kungl. Maj:ts godkännande, bör nu angivna särskilda examensmeriter och övriga behörighetsbestämmelser för viss nykterhetsvårdspersonal inom den slutna vården ej bibehållas.

Genomgång av den högre kursen för nykterhetsvårdspersonal torde förutsätta allmänbildning på ungefär studentexamens nivå. Formellt krav på avlagd sådan examen torde dock icke böra uppställas.

För att här föreslagna krav på utbildningskompetens skall kunna uppställas och upprätthållas, erfordras en lönesättning för nykterhetsvårdens, särskilt anstalternas, ledande personal på väsentligt högre nivå än den nuvarande. En grundförutsättning för att på längre sikt skapa och få behålla en i vårdarbete verkligt skicklig och i övriga hänseenden kompetent kår av ledande befattningshavare inom nykterhetsvården är, att dessa befattningshavares löneställning väsentligt höjs.

Inom ungdomsvårdsskoleväsendet, som med avseende på denna utbildningsfråga har tjänat såsom förebild, är rektorstjänsterna placerade i 29:e eller — i fråga om vissa mindre skolor — 27:e lönegraden, medan assistenterna är placerade i 23:e lönegraden. Förhandlingar om ytterligare höjning av ungdomsvårdsskolepersonalens lönenivå pågår. Enligt styrelsens mening bör de ledande tjänsterna inom nykterhetsvårdens anstaltssystem i samband med fastställandet av den av styrelsen föreslagna högre utbildningskompetensen i princip lönegradsplaceras på samma nivå som motsvarande befattningar vid ungdomsvårdsskolorna.

I samband med den föreslagna högre lönesättningen för anstaltscheferna bör deras tjänstetitel ändras till förslagsvis direktör.

I samband med att krav på genomgång av den högre utbildningskursen uppställs för konsulenterna hos länsnykterhetsnämnderna, bör dessa tjänster placeras i 27:e lönegraden. Härigenom jämställs dessa i lönehänseende med statens socialvårdskonsulenter, vilket måste anses vara riktigt.

Den högre lönesättningen för innehavare av befattning där genomgång av den högre utbildningen utgör kompetenskrav, bör tillkomma nuvarande innehavare av sådan befattning först sedan denne genomgått denna utbildning.

Genom här framförda förslag skulle en lämplig befordringsgång skapas för den högre nykterhetsvårdspersonalen. Assisten-

ter vid de allmänna vårdanstalterna för alkoholmissbrukare skulle i flertalet fall placeras i 23:e lönegraden. Dessa skulle i viss omfattning allt efter sina förutsättningar kunna rekrytera kåren av konsulenter hos länsnykterhetsnämndsorganisationen, enligt styrelsens förslag med placering i 27:e lönegraden. Direktörstjänsterna inom den slutna vården med löneställning i de flesta fall i 29:e lönegraden eller högre lönegrad (vissa statsanstalter samt Åsbrohemmet) skulle kunna få sin naturliga rekryteringsbas i denna kår.

Därest Kungl. Maj:t godkänner styrelsens härmed framlagda förslag till plan för personalutbildning, kompetenskrav och löneställning för viss nykterhetsvårdspersonal, får styrelsen föreslå, att anslag måtte utverkas för anordnande under budgetåret 1955/56 av två grundkurser (ingående i den obligatoriska grundutbildningen för aspiranter till vårdbefattningar). För vardera kursen torde ett anslag av omkring 20 000 kr erfordras. Kostnaden för en internatkurs i den högre utbildningen torde uppgå till ungefär samma belopp.

Socialstyrelsens utlåtande över likalönskommitténs betänkande — en korrigering. I referatet av reservanternas yttrande, vilket återgavs i föregående häfte i anslutning till socialstyrelsens utlåtande, har ett fel insmugit sig (sid. 569, spalt 1, sista stycket). Den rätta versionen är den följande:

Vid ärendets föredragning avgavs *särskilt yttrande* av byråchef v. Hofsten med instämmande av byråcheferna Rosén och Moberg samt tf. byråchefen Bolin. Reservanterna vänder sig särskilt mot styrelsens yttrande, att ett genomförande av likalönsprincipen blott kan ske successivt »under beaktande av löneutvecklingen i stort» och mot antagandet, »att den i anslutning till de sakkunnigas förslag väckta debatten om likalönsprincipen kommer att leda till ett mera aktivt arbete från arbetsorganisationernas sida för principens förverkligande på arbetsmarknaden i dess helhet och inte blott inom det statliga lönesystemet».

Reservanterna anför: »Enligt vår mening [...]».

PERIODISKA ÖVERSIKTER

Register

	Senast i nr
Allmänt:	
Arvsfonden, allmänna, för varje budgetår	1, 1954
Statliga socialutgifter, årligen	2, 1954
Sociala frågor vid årets riksdag	8, 1954
Socialutgifterna i Sverige, årligen	8, 1954
Utlänningar i Sverige, varje kvartal	detta nr
Bostäder:	
Bostadsbyggandet i Sverige, årligen	8, 1953
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar, varje kvartal	9, 1954
Löner, sysselsättning:	
Frånvarofrekvens inom vissa industriföretag, i regel två gånger per år	detta nr
Kollektivavtal	detta nr
Jordbrukets arbetskraftsåtgång, sysselsättningsvolym och lönebudget, årligen	9, 1953
Löneförhållanden för:	
Arbetare inom byggnads- och anläggningsverksamhet, årligen	detta nr
Arbetare inom industrin, årligen	8, 1954
Arbetare inom industrin, varje kvartal	9, 1954
Lantarbetare, årligen	9, 1954
Skogsarbetare, årligen	11, 1953
Trädgårdsarbetare, årligen	10, 1953
Vägarbetare, årligen	10, 1953
Anställda inom den enskilda varuhandeln, årligen	4, 1953
Tjänstemän m. fl. inom industrin, årligen	4, 1954
Nykterhetsvård:	
Alkoholistanstalt, intagna på, årligen	11, 1953
Nykterhetsnämndernas verksamhet, årligen	4, 1954
Nykterhetsvårdsklientelets sammansättning, årligen	5, 1954
Priser, konsumtion:	
Detaljhandelsomsättningen	6, 1954
Detaljprisutvecklingen i Sverige och utlandet, årligen	1, 1954
Konsumentprisindex, månatligen	
Levnadskostnadsindex, varje kvartal	8, 1954
Socialvård:	
Barnbidrag, allmänna, årligen	5, 1954
Barnavård, samhällets, årligen	7, 1953
Fattigvården, årligen	2, 1954
Fattigvård och barnavård till utlänningar, årligen	detta nr
Mödrahjälpen, årligen	7, 1954
Social hemhjälp, årligen	7, 1954
Ungdomsvårdsskolornas elever, årligen	8, 1954
Ålderdomshemmen, årligen:	
antal platser, vårdtagare m. m.	3, 1954
statsbidrag	7, 1954

Kollektivavtalen under första halvåret 1954

Såsom angavs i föregående redogörelse (Soc. Medd. 1954: 4, sid. 244) träffades redan i slutet av år 1953 uppgörelser för år 1954 inom olika betydelsefulla avtalsområden, nämligen bl. a. verkstadsindustrin och gruvindustrin. Ytterligare kan här nämnas, att uppgörelser förelåg klara innan årsskiftet för affärsbankernas och sparbankernas personal ävensom för fastighetsarbetarfacket, där arbetsgivarsidan utgjordes av Sveriges fastighetsägares arbetsgivareförbund. För bankerna blev det en prolongation av avtalen med

vissa smärre justeringar. För fastighetsarbetarfacket prolongerades det tidigare gällande avtalet.

Under januari månad följde sedan en period av omfattande avtalsförhandlingar inom skilda områden. I första hand kan nämnas avtalsfrågorna inom jordbruksnäringen. Uppgörelse om nytt riksavtal nåddes här i slutet av månaden. Denna uppgörelse innebar bl. a. höjning av timlönerna med 13 öre för manliga och 11 öre för kvinnliga arbetare. Månadslönerna höjdes på motsvarande sätt. För järnbruken träffades uppgörelse i mitten av månaden. I fråga om lönerna prolongerades detta avtal i oförändrat skick. Lokala revisionsförhandlingar skulle sedermera föras. Principen om 45 $^1/_3$ timmars arbetsvecka vid treskiftarbete inom produktionsavdelningarna genomfördes. I slutet av januari månad nåddes uppgörelse om nytt avtal för sockerbruksindustrin. Timlönerna höjdes här med 12 öre och ackordskompensationen med 3 öre. Vissa höjningar av skifttilläggen genomfördes även. För den kemisk-tekniska industrin träffades också i slutet av januari uppgörelse om nytt riksavtal. För vuxna arbetare höjdes timlönerna med 10 öre och ackordskompensationen med 4 öre. Höjning av olika skifttillägg skedde även. Ytterligare uppgörelser med varierande lönejusteringar träffades under januari månad såsom t. ex. inom den kemiska industrin, tändsticksindustrin, för S. J:s verkstads- och förrådsarbetare ävensom Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens vägunderhållsarbeten samt väg- och brobyggnadsarbeten.

Året inleddes som synes med relativt stort antal uppgörelser inom betydelsefulla avtalsområden. Även under årets andra månad följde riksavtalsuppgörelser i snabb takt. Man kan här nämna bl. a. nya avtal för pappersbruken och pappersmassefabrikerna med i huvudsak höjning av tidlöner och ackordsförtjänster med 9 öre per timme. Tillägget för nattskiftet mellan lördag och söndag höjdes från 60 öre per timme till 1,85 kr per timme. Vidare nytt avtal för byggnadsämnesindustrin, där timlönerna för manliga grovarbetare höjdes med 12—24 öre och ackordskompensationen med 3 öre. För S. J:s banarbetare samt S. J:s biltrafikrörelse nåddes nya avtal. Banarbetarna erhöll bl. a. tillägg med 5 öre per timme för gruppen yrkeskunniga. Vissa förbättringar skedde beträffande de s. k. måltidspengarna. Vid biltrafikrörelsen höjdes månadslönerna med 2—6 kr. För vissa timavlönade arbetare höjdes lönerna med 4 à 5 öre per timme. Riksavtalen för träindustrin samt glasindustrin förelåg klara i mitten av februari månad. För träindustrins arbetare skedde höjning av minimitimlönerna med 7—10 öre. Härjämte justerades lågt liggande ackord. Inom glasindustrin höjdes timlönerna med 15 öre för grov- och diversearbetare samt från 1—15 öre i glidande skala för specialarbetare. Bland övriga större avtalsuppgörelser under denna månad kan nämnas nya avtal för droskföretag i riket utom Stockholm, Göteborg och Malmö, för A.B. Vin- & spritcentralen samt frisörfacket. Vid droskföretagen höjdes de fasta veckolönerna med 7,50 kr — vid s. k. provisionskörning med 5 kr. Ordinarie arbetstiden minskades med 1 timme. Övertidsersättningen höjdes med 15 öre per timme vid provisionskörning och med

20 öre per timme vid fast lön. Vin- & spritcentralens arbetare erhöll i huvudsak 10 kr höjning av veckolönerna. Inom frisörfacket blev grundlönerna oförändrade. Garanterad minimilön infördes. Arbetsprovisionen höjdes med 5 % i hela landet med undantag av Stockholm.

Mars månad inleddes med uppgörelser för konfektionsindustrins och de privata kraftverkens arbetare. Inom konfektionsindustrin höjdes tarifflönerna med varierande belopp, för vuxna arbetare med 15 à 16 öre, beroende på tariffgrupp, och ackordsriktpunkterna med 17 à 18 öre. För timavlönade linjearbetare vid kraftverken höjdes lönerna med 16 öre per timme. För månadsavlönad personal skedde vissa höjningar. Restaurangnäringens nya riksavtal förelåg klara i början av månaden. Uppgörelsen innebar en höjning av månadslönerna för ekonomipersonal och garantilönerna för servispersonal med 25 kr i de två högsta ortsgrupperna och med 20 kr i de tre lägsta ortsgrupperna. Högre belopp dock för vissa yrkesgrupper. Bland övriga mera betydande avtalsuppgörelser under mars kan här nämnas uppgörelserna för skoindustrin, garveriindustrin, textilindustrin, trädgårdsodlingen, sjöfartsnäringen och sågverksindustrin. Skoindustrins nya avtal innebar höjning av minimitimlönerna för vuxna arbetare med 7 öre. Ackordsriktpunkterna höjdes med 10 öre per timme. För garveriindustrin medförde avtalsuppgörelsen höjda timlöner med 5 öre. Ackordskompensationen höjdes med 10 öre och ackordsriktpunkterna med 16 öre. Uppgörelsen för textilindustrin medförde en höjning av utgående löner med omkring 2,5 % genom bestämmelser om s. k. helgdagsersättning. Uppgörelsen för trädgårdsodlingen innebar en höjning av timlönerna med 14 öre för manliga arbetare — för yrkeskunniga manliga arbetare med minst 7 års praktik ytterligare 2 öre — samt för kvinnliga arbetare med 12 öre. För sjöfartsnäringen blev det i huvudsak prolongation av de tidigare gällande avtalen med smärre justeringar. Förhandlingarna om nya avtal för sågverksindustrin var mycket segslitna. I mitten av mars utfärdades varsel om arbetsnedläggelse, sedan förhandlingarna förklarats strandade. I slutet av månaden blev det dock definitiv uppgörelse. Samtliga ackord vid sågverken höjdes med omkring 19 öre; sågackordsbasen, som bestämmer timlönen inom praktiskt taget hela avtalsområdet höjdes med 15 öre; för snickerifabrikerna höjdes ackorden med 13 öre och för lådfabrikerna med 10 öre; för plywood- och wallboardfabrikerna blev ackorden — bortsett från vissa lokala justeringar — oförändrade.

Ytterst segslitna var i år även förhandlingarna inom stuverifacket. De hade pågått i ett flertal omgångar sedan slutet av föregående år. Under senare delen av mars strandade förhandlingarna, och arbetarparten utfärdade varsel om arbetsnedläggelse till första dagarna i april. Efter ytterligare förhandlingar träffades under månadens senare del definitiv uppgörelse. Den innebar i huvudsak att timlönen höjdes med 25 öre. Vissa justeringar skedde beträffande lokala ackordsprislistor. Inkomstgaranti infördes i viss utsträckning. Sedan uppgörelse träffats, utbröt i ett flertal hamnar på olika håll i landet vilda strejkaktioner. Bl. a. berördes hamnarna i Stockholm,

Göteborg, Norrköping, Gävle, Halmstad, Hälsingborg och Sundsvall. Omkring 4 000 stuveriarbetare beräknades ha deltagit i strejkerna, som helt upphörde efter omkring en veckas tid.

På det kommunala området nåddes uppgörelser i början av april för kommunernas industriella verk och allmänna arbeten samt trafikföretag m. m. samt för landstingens sjukvårdsanstalter m. m. För de förstnämnda grupperna skedde vissa förbättringar beträffande månadsavlönad personal genom höjning av ålderstilläggen. Vid landstingens sjukhus skedde uppflyttningar för viss personal i en halv, en eller två lönegrader. Bland övriga större uppgörelser under april månad kan nämnas nytt riksavtal för bilverkstäderna samt nya riksavtal för försvarets arbetsplatser. Beträffande bilverkstäderna höjdes utgående individuella timlöner med 25 öre per timme i de två högsta yrkesgrupperna, med 23 öre i de två följande samt med 10 öre för de tre lägsta yrkesgrupperna. Ackordskompensation infördes i avtalet. Vissa ackord höjdes med 4 %. I försvarsverkens specialavtal höjdes bl. a. timlönen för yrkesarbetare, som fyllt 21 år och arbetat 4 år i yrket med 11 öre samt ackordspriserna med 8 öre per timme. Även övriga grupper erhöll vissa justeringar i lönerna.

Förhandlingarna rörande nytt avtal för personalen vid Stockholms spårvägar var synnerligen segslitna. De pågick från slutet av januari månad och uppgörelse träffades först i mitten av maj månad. Varsel om arbetsnedläggelse hade tidigare utfärdats med ikraftträdande den 4 maj. Uppgörelsen medförde lönehöjningar med 2 à 3 %.

Byggnadsindustrins avtalsfrågor var mycket svårlösta och förhandlingar fördes nära nog under hela redogörelseperioden för att få till stånd nya avtal. I byggnadsindustrin innefattas avtalen för murare, träarbetare, grovarbetare, rörlednings- och kylinstallationsfacken, glasmästerifacket, elektriska installationsfacket samt anläggningsarbetare. Förhandlingarna strandade i början av april inför en medlingskommission. Motsättningarna mellan parterna var synnerligen stora framför allt i arbetstidsfrågorna. Efter intensiva förhandlingar, som i slutskedet pågick en vecka, nåddes i mitten av maj preliminära uppgörelser. I början av juni förelåg definitiva uppgörelser över hela linjen. De innebär för de egentliga husbyggnadsfacken i stort sett status quo samt för sidofacken löneförbättringar på mellan 2—3,5 %. Under senare delen av juni nåddes definitiv uppgörelse för bleck- och plåtslagerifacket. Uppgörelsen innebar i huvudsak oförändrade löner.

De under redogörelseperioden träffade uppgörelserna har som regel varit ett-åriga. Två-åriga avtal har dock träffats för droskfacket (Stockholm undantaget), för frisörfacket och för de privata kraftverken.

Vid utgången av första halvåret pågick förhandlingar bl. a. inom målerifacket, för Televerkets linjearbetare samt rörande personal vid yrkesbrandkårerna i riket.

K.-A. N.

Konsumentprisindex för augusti 1954

Den nya detaljhandelsprisindex, *konsumentprisindex*, som socialstyrelsen beräknar från och med juli 1954 med år 1949 som bas, uppvisar för augusti månad 1954 talet 129 eller samma tal som för juli månad. De procentuella förändringarna för huvudgrupperna mellan juni och augusti 1954 framgår av nedanstående tablå.

	Ändring i % mellan juni och juli 1954	juli och aug. 1954
Livsmedel	— 0,4	— 0,1
Alkoholhaltiga drycker och tobak	0	0
Kläder och skor	— 0,2	0
Bostad bränsle o. lyse	0	0
Inventarier och husgeråd	+ 0,2	— 0,2
Diverse	+ 0,2	0
Totalindex	— 0,1	0

I tab. 1 redovisas indextalen i den nya serien för de olika huvudgrupperna med år 1949 som basår. För tiden före juli 1954 har anknytning skett till levnadskostnadsindex utan skatter, som omräknats till en serie med år 1949 som basår. De i levnadskostnadsindex ingående varorna och tjänsterna har därvid omflyttats i anslutning till den gruppering som används i konsumentprisindex. Talen för öl samt spritdrycker och tobak, tidigare ingående i livsmedel resp. övriga utgifter, har sålunda sammanförts till en grupp, alkoholhaltiga drycker och tobak. Vidare har en uppdelning skett av gruppen övriga utgifter i inventarier och husgeråd samt diverse. Övriga ändringar av grupperingen berör delposterna inom huvudgrupperna och indextal för dessa kommer att lämnas i samband med publiceringen av totalindextalet för september månad.

En redogörelse för indextalet för augusti månad 1954 föreligger i särskild stencil, som kan rekvireras från Socialstyrelsen, Stockholm 2. Beträffande de allmänna beräkningsmetoderna för konsumentprisindex hänvisas till artikel i föregående nummer av Soc. Medd. (1954: 9, sid. 554).

I tab. 2 sammanställs detaljhandelsprisutvecklingen sedan år 1949 enligt konsumentprisindex med förändringen i partiprisnivån enligt Kommerskollegii och Finanstidningens partiprisindexar. Dessa publiceras ursprungligen med år 1935 resp. år 1913/14 som basår, men de har här omräknats med år 1949 som basperiod.

Även om konsumentprisindex beträffande sammanvägningen av prisförändringarna uppvisar en bättre överensstämmelse med beräkningsmetoden för partiprisindex än den tidigare levnadskostnadsindexen, kan icke någon direkt avläsning av skillnaden mellan förändringarna av priserna i

Tab. 1. Konsumentprisindex (År 1949 = 100)

	Livsmedel	Alkoholhaltiga drycker o. tobak	Kläder o. skor	Bostad, bränsle o. lyse	Därav		Inventarier o. husgeråd	Diverse	Totalindex
					bostad	bränsle o. lyse			
1949[1]	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1949 dec.	100	100	101	98	100	94	100	100	100
1950 mars	101	100	101	99	100	94	100	100	100
juni	101	100	101	98	100	94	100	100	101
sept.	102	100	102	99	100	94	101	100	101
dec.	104	108	104	102	100	106	103	101	103
årsmedeltal[1] . . .	102	102	102	99	100	96	101	100	101
1951 mars	116	117	121	107	101	123	114	106	113
juni	118	117	127	109	101	129	120	114	118
sept.	123	117	128	112	101	138	121	116	121
dec.	126	118	130	116	104	143	124	118	123
årsmedeltal[2] . . .	119	116	124	110	102	130	118	112	117
1952 mars	130	118	130	116	104	143	127	120	125
juni	137	118	128	118	108	141	128	122	128
sept.	139	122	125	116	108	135	128	122	128
dec.	138	122	123	120	115	131	128	122	128
årsmedeltal[1] . . .	134	120	127	117	108	139	127	121	126
1953 mars	138	122	122	120	115	131	127	124	128
juni	137	122	122	120	115	130	127	124	128
sept.	137	122	123	119	115	128	126	124	128
dec.	135	122	123	122	120	127	126	124	128
årsmedeltal[1] . . .	137	122	123	120	116	129	127	124	128
1954 mars	137	122	123	122	120	127	125	126	129
juni	138	132	123	121	120	123	125	126	130
juli	137	132	123	121	120	123	126	126	129
aug.	137	132	123	121	120	123	125	126	129

olika led göras på grundval av jämförelsen mellan de båda serierna. Den anger endast i grova drag hur detaljhandelsprisnivån förhåller sig till prisnivåerna i tidigare produktions- och distributionsled.

Tab. 2. Prisutvecklingen i Sverige

Indexserie	År 1949	År 1950	År 1951	År 1952	År 1953	Mars 1954	Juni 1954	Juli 1954	Aug. 1954
Kommerskollegii partiprisindex[3]	100	105	138	147	138	137	138	137	137
Finanstidningens » [4]	100	104	131	140	136	134	134	134	134
Konsumentprisindex	100	101	117	126	128	129	130	129	129

[1] Årsmedeltalet är ovägt medeltal för 5 kvartal.
[2] » » vägt » » » »
[3] Omräkning med år 1949 = 100. Officiell basperiod är år 1935.
[4] » » » » » » » » » » 1913/14.

M. G.

Frånvarofrekvensen vid vissa industriföretag i maj 1954

Sedan hösten 1947 har socialstyrelsen två gånger om året (höst och vår) med undantag för våren 1948 och hösten 1952 utfört beräkningar angående frånvaron från arbetet vid vissa industriföretag. Undersökningarna har omfattat mellan 200 och 250 företag med tillsammans ca 100 000 arbetare. Fr. o. m. hösten 1950 har undersökningarna enbart omfattat företag inom textil- och beklädnadsindustrin samt metallindustrin. Undersökningarna har avsett förhållandena under en vecka.

Den föreliggande undersökningen, vars huvudresultat återges i det följande, avser veckan den 2—8 maj 1954. Urvalet till denna undersökning liksom till den föregående undersökningen, vilken avsåg veckan 22—28 november 1953[1], omfattar enbart företag inom metall- samt textil- och beklädnadsindustrin. Företag som var uttagna till höstundersökningen 1953 och sedermera har upphört ersattes med nya företag genom slumpmässigt urval.

Blanketter utsändes till 322 företag av vilka 288 insände uppgifter som kunnat medtas i beräkningarna. Av de i undersökningen införda företagen tillhör 172 metallindustrin med sammanlagt ca 99 000 anställda arbetare varav ca 5 000 kvinnor och 99 företag textilindustrin med tillhopa ca 21 000 anställda varav ca 11 000 kvinnor.

Vid beräkningarna uteslöts företag som kontinuerligt tillämpar femdagarsvecka för hela eller större delen av personalen. Antalet sådana företag var inom metallindustrin 6 med tillsammans ca 500 arbetare och inom textil- och beklädnadsindustrin 11 med tillsammans ca 300 arbetare.

Liksom vid föregående undersökning har uppgifter erhållits för varje dag under veckan om antalet manliga och kvinnliga arbetare fördelade på följande sju grupper: 1) i arbete hela dagen, 2) ej i arbete på grund av friskift, 3) frånvarande hel dag på grund av att femdagarsvecka el. dyl. kontinuerligt tillämpas, 4) permitterade hela eller del av dagen, 5) permitterade viss tid eller tills vidare, 6) frånvarande hela dagen på grund av personliga skäl, 7) frånvarande del av dagen på grund av personliga skäl. Deltidsanställda skulle icke medtas vid redovisningen.

Den genomsnittliga frånvarofrekvensen för hela industrigrenen måndag—fredag samt på lördag våren 1953, hösten 1953 och våren 1954 redovisas i nedanstående tablå.

		Det procentuella antalet frånvarande hel dag[2]					
		Måndag—fredag (genomsnitt per dag)			Lördag		
		våren 1953	hösten 1953	våren 1954	våren 1953	hösten 1953	våren 1954
Metallindustri	m	5,2	5,2	5,3	7,7	7,9	8,1
	kv	7,8	9,2	9,4	15,2	15,9	18,7
Textil- och beklädnadsindustri	m	4,8	4,6	4,5	7,0	6,3	7,1
	kv	8,7	7,1	7,2	14,8	14,7	14,5

[1] Se »Meddelande från socialstyrelsens utredningsbyrå» 1954: 5.

[2] Procenten frånvarande hel dag har beräknats som relationen mellan antalet i grupp 6 och summa antal i grupperna 6, 7, 1 och 2.

Medeltalen i tablån är vägda med hänsyn till antalet arbetare i de storleksgrupper av företag som redovisas i tab. 1. Uppgifter om arbetarantalet i olika storleksgrupper har hämtats från socialstyrelsens sysselsättningsstatistik. Samma vikter har använts för alla de tre undersökningarnas material. I vårundersökningen 1953 ingår dock inte uppgifter från företag med 1—25 arbetare i sådan omfattning, att beräkningar om frånvaron kunnat göras för denna storleksgrupp inom textil- och beklädnadsindustrin samt för kvinnor inom metallindustrin. Med hänsyn härtill kan full jämförelse mellan de tre undersökningarna ej erhållas trots vägningen av medeltalen. Antalet arbetare inom denna storleksgrupp är dock i förhållande till totalantalet arbetare inom näringsgrenen av så begränsad omfattning att även om beräkningar för denna storleksgrupp ingått i materialet skulle detta icke nämnvärt påverkat medeltalet för hela näringsgrenen.

Av de i tablån redovisade procenttalen framgår att frånvaron inom metallindustrin såväl bland manliga som kvinnliga arbetare visat tendens till ökning sedan våren 1953. Inom textil- och beklädnadsindustrin var frånvarofrekvensen för perioden måndag—fredag för kvinnor vid de båda senaste undersökningarna lägre än våren 1953. Frånvarofrekvensen på lördagar är betydligt högre än genomsnittet för övriga veckodagar. För kvinnor inom metallindustrin uppgick den till ca 19 % och inom textil- och beklädnadsindustrin till ca 15 % enligt den senaste undersökningen. Motsvarande frekvens för männen var ca 8 resp. ca 7 %. Om man studerar frånvarofrekvensen under var och en av veckans dagar finner man endast mindre variationer mellan veckans fem första dagar.

I tab. 1 redovisas för olika storleksgrupper av företag dels det procentuella antalet arbetare som varit frånvarande hel dag i genomsnitt per dag under perioden måndag—fredag, dels det procentuella antalet arbetare som varit frånvarande under lördagar i företag av olika storlek inom metall- samt textil- och beklädnadsindustrin. Frånvaron inom olika branscher i de två industrigrupperna företer vissa olikheter. Sålunda uppgick det procentuella antalet frånvarande män vid skeppsvarven under veckans fem första dagar till mellan 7 och 9 % medan motsvarande antal vid annan metallindustri var mellan 3 och 4 % och vid reparationsverkstäder mellan 2 och 4 %.

Tab. 1. Procentuella antalet frånvarande från arbetet hel dag inom företag av olika storlek våren 1954

Industrigrupp och kön	Frånvarande måndag—fredag inom företag med nedanstående antal arbetare				Frånvarande lördag inom företag med nedanstående antal arbetare			
	1–25	26–200	201–1 000	över 1 000	1–25	26–200	201–1 000	över 1 000
Metallindustri								
Män	3,0	4,1	5,7	6,1	5,4	7,3	8,3	9,0
Kvinnor	0,0	9,4	10,5	9,4	35,3	20,8	17,6	15,3
Textil- och beklädnadsindustri								
Män	1,9	4,3	4,8	4,6	1,9	8,5	6,7	6,8
Kvinnor	4,7	6,8	8,3	6,3	18,1	14,3	14,2	12,4

A. O.

Löner under år 1953 för arbetare inom byggnads- och anläggningsverksamhet

Denna artikel innehåller vissa uppgifter om löneförhållanden under år 1953 för arbetare inom byggnads- och anläggningsverksamhet. Den är ett komplement till »Löneförhållanden under år 1953 för arbetare inom industrin» (Soc. Medd. 1954: 8, sid. 521). En något utförligare redogörelse återfinns i Meddelande från socialstyrelsens utredningsbyrå nr 15 av den 4 september 1954.

Från företagarna har inhämtats uppgifter om medelantal arbetare, utbetalda lönesummor och gjorda arbetstimmar för resp. ackords-, tidlöns- och övertidsarbete samt dessutom semesterlön och sjuklön samt övriga förmåner[1] för yrkesgrupperna murare, träarbetare, grovarbetare och övriga arbetare (chaufförer, målare, vakter m. m.).

Socialstyrelsens register över hus-, väg- och vattenbyggnadsföretag omfattar långt ifrån alla sådana företag i riket. Svarsfrekvensen i löneundersökningen för byggnadsindustriarbetare är betydligt lägre än inom löneundersökningen för egentliga industriarbetare. På grund av den lägre svarsfrekvensen är siffrorna behäftade med en något större osäkerhet än motsvarande siffror för industriarbetare. Det torde huvudsakligen vara mindre fö-

Tab. 1. Genomsnittlig timförtjänst för vuxna manliga byggnads- och anläggningsarbetare

Industrigrupp Yrke	Antal arbetare	Antal arbetstimmar		Genomsnittlig timförtjänst, kr		Timförtjänst c 1952 = 100
		1 000-tal	på ackord, %	b	c	
Husbyggnadsarbete	38 397	69 474	51,4	5,24	5,62	107
Murare	4 317	7 506	68,6	6,29	6,69	105
Träarbetare	10 018	18 205	63,3	5,71	6,11	108
Grovarbetare	22 153	40 307	44,3	4,88	5,25	106
Övriga arbetare	1 909	3 456	33,5	4,68	4,99	108
Väg- o. vattenbyggnadsarbete	9 250	10 770	81,1	5,43	5,77	106
Elektriskt installationsarbete	4 350	9 605	45,3	4,55	4,84	113
Rörledningsarbete	8 195	17 970	52,9	4,53	4,82	108
Måleriarbete	2 566	4 891	82,0	5,70	6,04	103
Samtliga grupper	62 758	112 710	55,5	5,11	5,46	107

b = inkl. övertids- o. skifttillägg, men exkl. semesterlön, sjuklön m. m.
c = inkl. övertids- o. skifttillägg, semesterlön, sjuklön m. m.

[1] Vid den undersökning beträffande posten »sjuklön samt övriga förmåner», som omnämndes i Soc. Medd. 1954: 8, sid. 521, not 3 tillfrågades inte byggnadsföretagen.

Tab. 2. Genomsnittliga timförtjänster för husbyggnadsarbetare i olika dyrortsgrupper

Yrke	Antal arbetare						Antal arbetstimmar											
	dyrortsgrupp					Stockholm	1 000-tal i dyrortsgrupp					Stockholm	på ackord, %, i dyrortsgrupp					Stockholm
	1	2	3	4	5 [1]		1	2	3	4	5 [1]		1	2	3	4	5 [1]	
Murare	48	538	1 788	679	830	570	66	822	3 241	1 081	1 381	1 017	58,4	64,6	68,2	64,7	70,0	70,0
Träarbetare	139	1 333	4 049	1 648	2 073	1 352	214	2 133	7 674	2 917	3 596	2 539	46,5	16,2	62,1	64,1	68,5	67,9
Grovarbetare	222	2 642	8 682	3 490	5 334	3 326	327	3 768	16 597	6 518	9 396	6 472	27,8	48,5	43,6	44,1	42,2	41,3
Övriga arbetare	20	161	759	163	555	418	17	220	1 529	316	1 017	802	74,9	15,4	31,9	34,5	35,2	42,0
Samtl. husbyggn.-arb.	**429**	**4 674**	**15 278**	**5 980**	**8 792**	**5 666**	**624**	**6 943**	**29 041**	**10 832**	**15 390**	**10 830**	**38,8**	**51,8**	**50,6**	**51,3**	**50,4**	**50,3**

[1] = inkl. Stockholm.

Tab. 3. Genomsnittliga timförtjänster i olika dyrortsgrupper för husbyggnadsarbetare vid tidlöns- och ackordsarbete

Yrke	Genomsnittlig timförtjänst, kr																	
	a						vid tidlönsarbete						vid ackordsarbete					
	dyrortsgrupp					Stockholm	dyrortsgrupp					Stockholm	dyrortsgrupp					Stockholm
	1	2	3	4	5 [1]		1	2	3	4	5 [1]		1	2	3	4	5 [1]	
Murare	4,32	5,00	5,77	6,27	8,12	8,27	3,21	3,27	3,24	3,41	3,58	3,63	5,12	5,95	6,96	7,83	10,06	10,25
Träarbetare	4,04	4,52	5,17	5,60	7,69	7,86	3,17	3,28	3,25	3,49	3,63	3,68	5,03	5,48	6,35	6,79	9,56	9,83
Grovarbetare	3,50	4,33	4,45	4,72	5,70	5,81	3,09	3,13	3,19	3,35	3,50	3,52	4,55	5,61	6,09	6,46	8,71	9,08
Övriga arbetare	4,40	3,89	4,07	4,56	5,54	5,85	3,13	3,59	3,46	3,79	4,22	4,28	4,83	6,07	5,37	6,04	7,97	8,03
Samtl. husbyggn.-arb.	**3,79**	**4,45**	**4,77**	**5,11**	**6,37**	**6,53**	**3,12**	**3,20**	**3,23**	**3,40**	**3,59**	**3,61**	**4,85**	**5,62**	**6,28**	**6,73**	**9,11**	**9,41**

a = exkl. övertid o. skifttillägg, semesterlön, sjuklön m. m.
[1] = inkl. Stockholm.

Tab. 4. Genomsnittliga timförtjänster för byggnads- och anläggningsarbetare i olika dyrortsgrupper

Industrigrupp Yrke	Genomsnittlig timförtjänst, kr											
	b						c					
	dyrortsgrupp					Stock-holm	dyrortsgrupp					Stock-holm
	1	2	3	4	5 [1]		1	2	3	4	5 [1]	
Husbyggnadsarbete	3,82	4,51	4,82	5,16	6,44	6,58	4,11	4,86	5,17	5,52	6,90	7,04
Murare	4,33	5,01	5,78	6,28	8,12	8,27	4,67	5,38	6,14	6,67	8,64	8,78
Träarbetare	4,05	4,54	5,19	5,62	7,71	7,87	4,39	4,96	5,55	6,00	8,21	8,37
Grovarbetare	3,53	4,42	4,53	4,79	5,79	5,89	3,77	4,75	4,86	5,14	6,24	6,32
Övriga arbetare	4,47	4,02	4,19	4,74	5,65	5,95	4,76	4,33	4,45	5,10	6,02	6,34
Väg- o. vattenbyggnadsarbete	4,23	5,30	4,97	5,79	5,87	6,31	4,91	5,56	5,31	6,12	6,31	6,78
Elektriskt installationsarbete	3,44	3,66	4,23	4,64	4,97	5,05	3,63	3,89	4,49	4,95	5,28	5,38
Rörledningsarbete	3,37	3,57	4,24	4,63	5,05	5,11	3,59	4,09	4,50	4,92	5,37	5,44
Måleriarbete	4,23	5,03	5,47	5,70	6,78	7,03	4,42	5,34	5,80	6,04	7,20	7,46
Samtliga grupper	**3,76**	**4,55**	**4,78**	**5,12**	**5,94**	**5,99**	**4,05**	**4,88**	**5,05**	**5,45**	**6,35**	**6,42**

b = inkl. övertids- o. skifttillägg men exkl. semesterlön, sjuklön m. m.
c = inkl. övertids- o. skifttillägg, semesterlön, sjuklön m. m.
[1] = inkl. Stockholm.

retag i lägre dyrortsgrupper, som underlåter att besvara blanketten. 11 % av de av husbyggnadsarbetarna utförda arbetstimmarna har enligt socialstyrelsens statistik utförts i dyrortsgrupperna 1 och 2 (tab. 2). Av det ovan sagda följer, att denna siffra är något för låg. Då sålunda lönerna i de lägre dyrortsgrupperna får för liten och lönerna i de högre för stor »vikt» kommer genomsnittslönen för hela riket att bli för hög.

På liknande sätt torde det förhålla sig med fördelningen mellan tidlöns- och ackordsarbete. Jämförelse med statistik från Byggnadsfackens utredningsavdelning har visat god överensstämmelse mellan uppgifterna om ackordslön, medan styrelsens uppgifter om totallönen i vissa fall är avsevärt högre än Byggnadsfackens utredningsavdelnings. Detta tyder på att i de företag, som insänt uppgifter till styrelsen, en relativt stor del av arbetet utförs på ackord.

Även statistiken för arbetare i måleriföretag samt i rörledningsoch elektriska installationsföretag torde avse inte på långt när alla sådana arbetare.

Siffrorna rörande löner för väg- och vattenbyggnadsarbetare avser huvudsakligen arbetare anställda i företag tillhörande Svenska väg- och vattenbyggarnas arbetsgivarförbund men däremot inte de arbetare som utfört arbeten åt Väg- och vattenbyggnadsverket. För dessa erhåller styrelsen senare uppgifter direkt från Väg- och vattenbyggnadsverket, och de kommer att publiceras i Sociala Meddelanden, men utförligare i Löner 1953, II.

Tab. 1 och 4 avser samtliga byggnads- och anläggningsarbetare. I tab. 1 redovisas för skilda grupper antalet arbetare och antalet arbetade timmar samt arbetstidens fördelning på ackord och övertid. Dessutom redovisas den

genomsnittliga timförtjänsten (inkl. övertidstillägg) dels inkl. dels exkl. semesterlön och sjuklön samt övriga förmåner. Beteckningarna b och c för timförtjänsterna är desamma som dem som används i publikationen Löner 1952. Lönen exkl. övertidstillägg, semesterlön, sjuklön — lönebeteckning a — lämnas endast för husbyggnadsarbetare, vilket görs i tab. 3. Slutligen redovisas i tab. 1 lönestegringen mellan 1952 och 1953.

Tab. 2 och 3 lämnar vissa uppgifter enbart för husbyggnadsarbetare med särredovisning på dyrortsgrupper. Tab. 2 innehåller uppgifter om antal arbetare och arbetstimmar, och hur stor del av de senare, som utförts på ackord. Tab. 3 visar tidlöns- och ackordsförtjänsten i olika dyrortsgrupper samt förtjänsten oavsett löneform — lönebeteckning a. Som framgår av tab. 2 grundar sig uppgifterna om lönerna i dyrortsgrupp 5 huvudsakligen på uppgifter för Stockholm.

Tab. 4 visar för varje yrkesgrupp timförtjänsten inkl. övertidstillägg dels exkl. dels inkl. semesterlön och sjuklön samt övriga förmåner i skilda dyrortsgrupper.

L. J. W.

Utlänningar i Sverige under andra kvartalet 1954

Den 30 juni 1954 var antalet gällande uppehållstillstånd för utlänningar 104 419, av vilka 52 211 avsåg män och 52 208 kvinnor. Under andra kvartalet har en minskning skett med 6 692 varav 3 332 gällande män och 3 360 kvinnor. Minskningen träffar till övervägande delen de nordiska nationaliteterna och torde kunna betraktas som ett anteciperande av den enligt nya utlänningslagen fr. o. m. den 1 juli 1954 inträdda befrielsen för nämnda nationaliteter från skyldigheten att inneha uppehållstillstånd. De arbetsanmälda nordborna visar nämligen en ökning under motsvarande period.

De arbetsanmälda utlänningarna utgjorde 102 924 den 1 juli 1954, vilket innebär en ökning sedan föregående kvartalsskifte med 2 520. Av de arbetsanmälda var 60 574 män och 42 350 kvinnor. Yrkesfördelningen i stort framgår av efterföljande tabell.

Under andra kvartalet 1954 företogs av icke-nordbor 83 372 inresor, vilket i jämförelse med samma kvartal föregående år innebär en mer än 25-procentig ökning.

Arbetsanmälda utlänningar i Sverige, fördelade efter yrkesgrupp per den 1 juli 1954

Yrkesgrupp	Samtliga	Därav		
		danskar	norrmän	finnar
I. Jordbruk	4 065	1 836	198	1 091
Trädgårdsskötsel	1 048	228	58	368
Fiske	62	24	—	16
Skogsbruk	5 978	1 070	825	3 279
Tillhopa	11 153	3 158	1 081	4 754
II. Malmbrytning o. metallindustri	19 313	2 648	1 281	5 451
Jord- o. stenindustri	1 703	522	83	406
Träindustri	1 989	345	195	845
Pappers- o. grafisk industri	2 343	486	213	871
Livsmedelsindustri	2 588	897	266	717
Textilindustri	5 599	784	304	1 396
Beklädnadsindustri	5 921	498	658	2 479
Läder-, hår- o. gummiindustri	2 017	504	172	441
Kemisk-teknisk industri	837	124	116	259
Byggnadsverksamhet	1 963	662	318	481
Kraft-, belysnings- o. vattenverk	28	5	1	2
Tillhopa	44 301	7 475	3 607	13 348
III. Landtransport	956	202	131	224
Luftfart	161	46	98	8
Sjöfart	5 656	1 497	387	1 714
Tillhopa	6 773	1 745	616	1 946
IV. Försäljnings-, reklam- o. affärsverksamhet	1 796	308	434	525
Lagerarbete	1 251	188	154	465
Bank-, försäkrings- o. uppdragsverksamhet	366	10	20	102
Hotell, restauranger o. storhushåll	11 768	1 308	1 604	5 835
Tillhopa	15 181	1 809	2 212	6 927
V. Allmän tjänst	82	27	16	17
Socialvård	95	15	15	17
Tekniska arbetsområden	2 257	247	369	309
Kontorsarbete	2 856	226	265	771
Undervisn., biblioteksarbete o. journalistik	390	22	46	36
Organisations- o. ombudsmannaverksamhet	9	2	2	1
Konstnärlig verksamhet	1 137	296	39	38
Tillhopa	6 826	835	752	1 189
VI. Hälso- o. sjukvård, hygien	5 599	757	879	2 133
VII. Husligt arbete	9 132	840	870	2 111
VIII. Genomgående yrken	1 994	343	192	756
Diversearbete	1 081	253	79	384
Tillhopa	3 075	596	271	1 140
IX. Extra skördehjälp	13	—	—	2
Elevpraktikarbete	702	57	59	184
Tillhopa	715	57	59	186
X. Beredskaps- o. reservarbete	169	1	2	1
Summa	**102 924**	**17 273**	**10 349**	**33 735**

G. M.

Fattigvård och barnavård till utlänningar under 1952

Socialdepartementet har från länsstyrelserna inhämtat uppgifter om fattigvård och barnavård, som under år 1952 lämnats utlänningar och för vilka ersättning lämnats av staten. En sammanställning av uppgifterna visar, att understöd utgått till 5 909 familjer och ensamstående med ett sammanlagt belopp av 3 957 000 kr. Detta innebär en viss uppgång i förhållande till år 1951, då motsvarande siffror utgjorde 5 512 resp. 3 485 000. Fördelningen år 1952 på olika nationaliteter är denna.

	Antal familjer	Belopp 1 000-tal kr
Danskar	423	146
Finnar	1 143	512
Norrmän	614	298
Övriga utlänningar	3 729	3 001
Summa	5 909	3 957

De nu nämnda siffrorna bör lämpligen ses i relation till antalet utlänningar med uppehållstillstånd i riket. Dessas antal var vid utgången av år 1952 i runt tal 110 000, varav 16 400 danskar, 24 400 finnar och 11 200 norrmän.

Det till utlänningar utgivna understödsbeloppet utgör 3,4 % av fattigvårdsstyrelsernas och barnavårdsnämndernas sammanlagda understödskostnader under 1952, vilka uppgick till 115,5 milj. kr. Av det till utlänningar utbetalda understödsbeloppet har 76 % gått till andra utlänningar än skandinaver.

Understödsverksamhetens omfattning i olika län framgår av följande sammanställning.

Län	Antal familjer	Belopp 1 000-tal kr	Län	Antal familjer	Belopp 1 000-tal kr
Stockholms stad	1 855	1 100	Göteborgs o. Bohus län	620	370
Stockholms län	486	368	Älvsborgs »	286	202
Uppsala »	169	154	Skaraborgs »	114	30
Södermanlands »	146	90	Värmlands »	109	66
Östergötlands »	206	171	Örebro »	183	178
Jönköpings »	112	86	Västmanlands »	199	135
Kronobergs »	65	47	Gävleborgs »	97	78
Kalmar »	124	96	Kopparbergs »	164	111
Gotlands »	18	6	Västernorrlands »	88	68
Blekinge »	49	40	Jämtlands »	48	25
Kristianstads »	62	45	Västerbottens »	52	31
Malmöhus »	435	320	Norrbottens »	141	101
Hallands »	81	39	Tillhopa	5 909	3 957

Omkring 55 % av hjälpverksamheten kommer på Stockholms stad och län, Malmöhus län samt Göteborgs och Bohus län.

O. L.

Sysselsättning och arbetslöshet

Tab. 1. Antal arbetare inom industrin i augusti 1954 jämfört med juli 1954 (Jämförelserna avser endast företag som lämnat uppgifter vid båda rapporttillfällena)

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i augusti 1954 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (juli 1954 = 100)[1]				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl[2]
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbetevarande arb.	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Gruvindustri	65	10 124	161	10 285	99,7	..	99,8	170,3	9,6
Malmgruvor	53	9 477	160	9 637	99,5	..	99,6	163,3	9,5
Kolgruvor	12	647	1	648	102,1	..	102,0	477,7	10,8
Metall- o. verkstadsindustri	2 338	192 575	14 357	206 932	100,5	101,5	100,5	207,6	6,9
Järn-, stål- o. kopparverk	59	34 082	1 037	35 119	100,2	106,4	100,4	187,5	8,7
Järn- o. stålmanufaktur	465	20 118	2 301	22 419	100,6	101,1	100,7	170,9	5,4
Mekaniska verkstäder	858	79 395	3 402	82 797	101,0	100,4	101.0	237,3	6,5
Reparationsverkstäder	393	8 498	20	8 518	98,2	..	98,2	138,2	6,5
Skeppsvarv	75	20 143	2	20 145	99,7	..	99,7	165,5	8,1
Elektroteknisk industri	175	19 999	5 476	25 475	100,3	101,5	100,5	243,8	6,7
Annan metallindustri	313	10 840	2 119	12 459	100,8	101,5	100,9	296,2	5,1
Jord- o. stenindustri	609	26 238	2 843	29 081	99,8	101,1	99,9	137,7	6,0
Torvindustri	47	691	46	737	96,6	..	94,7	99,2	3,7
Stenindustri	117	3 792	9	3 801	99,9	..	99,9	135,1	4,2
Kalk- o. kritbruk	36	1 473	16	1 489	102,4	..	102,3	140,3	6,3
Cementfabriker	8	2 060	40	2 100	98,4	..	98,3	117,3	10,1
Cementvarufabriker	120	3 006	56	3 062	101,5	..	101,5	157,0	4,7
Tegelbruk	133	5 292	119	5 411	98,8	..	98,8	140,5	5,1
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	26	3 768	1 930	5 698	100,1	103,8	101,4	140,8	5,8
Glasindustri	71	4 097	612	4 709	99,8	97,0	99,4	144,8	5,6
Annan jord- o. stenindustri	51	2 059	15	2 074	99,9	..	99,8	127,5	11,6
Träindustri	1 216	38 153	1 232	39 385	99,3	102,1	99,3	149,1	4,3
Sågverk o. hyvlerier	438	18 418	335	18 753	98,2	100,3	98,2	135,4	4,8
Lådfabriker	34	658	30	688	100,6	..	99,9	212,3	4,4
Fanér- o. plywoodfabriker	13	1 462	152	1 614	100,0	..	100,4	198,6	3,4
Byggnadssnickerifabriker	213	6 976	103	7 079	100,6	..	100,8	149,5	4,4
Möbelfabriker	318	6 341	230	6 571	100,8	102,2	100,8	154,0	2,9
Svarveri- o. skidfabriker	105	2 620	155	2 775	98,9	..	99,0	235,1	3,7
Annan trävaruindustri	95	1 678	227	1 905	99,3	100,4	99,5	150,4	5,1
Massa- o. pappersindustri	132	34 438	2 931	37 369	99,0	99,6	99,1	121,0	10,6
Massafabriker	70	17 791	359	18 150	98,8	98,6	98,8	119,6	12,8
Pappersbruk o. pappfabr.	62	16 647	2 572	19 219	99,3	99,8	99,4	122,3	9,0
Pappersvaru- o. grafisk ind.	583	17 406	4 885	22 291	99,9	101,9	100,3	157,4	8,5
Papp- o. pappersvaruind.	108	1 886	1 270	3 156	100,9	99,9	100,5	180,8	8,6
Grafisk industri	475	15 520	3 615	19 135	99,8	102,7	100,3	153,9	9,3
Livsmedelsindustri	744	21 116	9 387	30 503	99,1	97,5	98,6	121,2	10,1
Kvarnar	37	1 238	222	1 460	103,8	113,8	105,2	128,5	8,1
Bageriindustri	238	4 347	2 283	6 630	96,7	91,3	94,8	106,5	10,5
Sockerindustri	23	2 329	325	2 654	103,7	101,9	103,5	159,8	10,2
Choklad- o. konfektind.	57	1 254	2 412	3 666	100,6	112,8	108,3	306,2	7,7
Mejeriindustri	76	3 103	349	3 452	97,5	100,3	97,8	98,3	13,8
Slakterier o. charkuterier	172	6 012	1 491	7 503	100,3	103,8	100,9	110,7	11,5
Fiskkonservfabriker	41	574	1 020	1 594	105,5	103,0	103,9	166,1	9,5
Fruktkonservindustri	20	663	857	1 520	82,0	68,7	73,9	73,8	5,5
Margarinindustri	8	295	70	365	85,5	..	87,1	90,7	12,1
Annan livsmedelsindustri	72	1 301	358	1 659	103,6	95,5	101,7	128,0	6,3

[1] Indextal har ej beräknats för grupper om mindre än 200 arbetare.
[2] Beträffande beräkningen av procenttalen se not 2 Soc. Medd. 1954: 3, sid. 196.

TAB. 1 (forts.). ANTAL ARBETARE INOM INDUSTRIN I AUGUSTI 1954

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i augusti 1954 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (juli 1954 = 100)				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbete varande arb.	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Dryckesvaru- o. tobaksind..	153	5 169	1 962	7 131	93,3	93,5	93,3	113,7	12,1
Bryggerier o. läskedrycksf.	144	4 741	910	5 651	93,0	83,8	91,4	96,8	12,8
Tobaksfabriker	9	428	1 052	1 480	96,4	103,8	101,6	315,8	9,5
Textil- o. beklädnadsind. .	943	26 428	43 168	69 596	99,4	101,2	100,5	185,9	5,6
Ylleindustri	82	4 688	4 415	9 103	100,5	101,6	101,0	170,9	6,8
Bomullsindustri	61	7 826	6 142	13 968	98,9	98,8	98,9	166,7	5,9
Linne- o. juteindustri . .	12	984	1 251	2 235	97,1	104,3	101,0	157,9	8,6
Trikåfabriker	154	1 956	6 070	8 026	97,7	99,0	98,7	238,1	5,3
Sömnadsindustri	420	5 397	20 409	25 806	99,2	102,4	101,7	188,2	4,7
Hatt- o. mössfabriker . .	39	351	1 179	1 530	101,3	103,4	102,9	174,8	4,8
Annan hithörande industri	175	5 226	3 702	8 928	100,3	100,2	100,2	203,7	5,9
Läder-, hår- o. gummivaruind.	362	12 968	6 864	19 832	100,8	102,1	101,3	231,0	4,7
Garverier	28	2 046	165	2 211	100,8	..	101,1	138,8	5,4
Päls- o. skinnvarufabr. .	79	858	910	1 768	100,0	99,3	99,7	193,9	4,1
Skoindustri	133	3 516	2 512	6 028	99,5	99,3	99,4	229,4	3,2
Andra lädervarufabriker .	56	884	501	1 385	101,1	104,4	102,3	222,7	5,0
Gummivarufabriker . . .	15	4 869	2 534	7 403	102,5	105,6	103,5	327,5	5,7
Annan hithörande industri	51	795	242	1 037	97,5	102,1	98,6	183,5	5,9
Kemisk-teknisk industri . .	307	13 240	2 930	16 170	99,2	99,7	99,3	169,7	8,6
Färg-, olje- o. parfymfabr.	106	3 611	974	4 585	98,2	105,8	99,7	175,0	7,3
Sprängämnesfabriker . .	6	1 040	337	1 377	100,4	101,2	100,6	446,8	8,5
Tändsticksfabriker . . .	8	1 006	645	1 651	98,6	98,8	98,7	371,5	9,1
Annan kemisk-tekn. ind..	187	7 583	974	8 557	99,6	94,3	99,0	138,9	9,3
Samtl. industrigrupper	**7 452**	**397 855**	**90 720**	**488 575**	**99,9**	**100,7**	**100,0**	**171,7**	**7,1**
Statl. verk o. byggnadsarb.	237	46 031	1 697	47 728	98,9	97,3	98,8	147,5	10,3
Mek. o. elektr. verkstäder	87	12 171	425	12 596	99,9	95,9	99,8	213,6	11,0
Skeppsvarv	3	3 194	33	3 227	100,6	..	100,6	236,8	11,7
Beklädn. verkst., förråd o. d.	55	783	547	1 330	97,4	96,3	96,9	182,4	7,8
Sprängämnesfabriker . .	3	658	382	1 040	99,8	99,5	99,7	100,5	4,6
Byggnads- o. anläggn.-arb.	89	29 225	310	29 535	98,3	98,4	98,3	126,9	10,2

Tab. 2. Indextal (uträknade enligt kedjemetod, augusti 1953 = 100) för antal anställda arbetare inom industrin

Industrigrupper	1953				1954						
	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mars	april	maj	juli	aug.
Gruvindustri	99,3	99,1	98,5	98,4	97,0	96,6	96,3	95,5	95,5	96,1	95,9
Metall- o. verkstadsindustri	100,3	100,8	101,1	101,0	100,9	101,5	102,0	102,0	101,9	102,6	103,1
Jord- o. stenindustri . . .	98,7	97,5	96,8	95,8	93,0	92,3	94,7	96,8	99,3	101,3	101,2
Träindustri	99,7	98,7	98,3	96,6	97,1	98,9	102,2	104,3	105,9	107,0	106,3
Massa- o. pappersindustri .	100,3	100,8	101,0	100,6	100,7	101,1	101,7	102,3	102,8	105,4	104,5
Pappersv.- o. grafisk industri	100,6	101,7	102,5	102,0	101,3	101,2	102,1	102,0	101,6	101,8	102,1
Livsmedelsindustri	101,9	106,2	105,2	98,8	93,9	95,1	95,5	94,8	95,5	100,5	99,1
Dryckesvaru- o. tobaksind.	95,0	93,4	93,5	98,9	94,4	93,7	94,9	97,5	99,6	106,3	99,2
Textil- o. beklädnadsind. .	101,5	102,3	102,4	101,6	100,2	100,6	100,2	98,8	96,9	94,0	94,5
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	102,3	104,4	105,0	104,4	103,7	103,5	103,7	101,5	100,0	98,1	99,4
Kemisk-teknisk industri .	101,2	102,1	102,6	101,8	100,5	101,7	102,1	101,9	102,2	102,2	101,5
Samtliga industrigrupper	**100,5**	**101,1**	**101,2**	**100,4**	**99,5**	**100,0**	**100,7**	**100,7**	**100,7**	**101,3**	**101,3**

Tab. 8. Verksamheten vid arbetsförmedlingarna under augusti 1954

	Hela verksamheten					Kvinnliga avdelningen			
	Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser		Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
				Totalt	därav 1-dagsplats				
Summa aug. 1951	99 729	130 934	168 544	94 086	—	38 004	49 946	66 364	34 158
» » 1952	107 990	130 906	123 166	79 864	—	41 827	52 537	55 707	31 946
» » 1953	113 191	138 373	121 572	81 975	23 666	42 379	53 191	56 016	32 224
» juli 1954	101 224	122 953	117 978	73 929	18 043	40 214	47 656	49 593	27 043
» aug. 1954	112 067	135 319	131 251	82 932	21 913	46 571	56 040	55 955	31 997
Därav									
Jordbr., trädgårdsskötsel o. fiske	3 808	4 215	5 321	2 947	93	180	240	575	494
Skogsbruk	2 950	3 098	2 869	1 597	5	3	3	—	—
Malmbrytn. o. metallind.	8 852	9 576	11 925	5 307	7	600	643	871	458
Trä-, graf. o. pappersind.	2 857	3 048	3 960	1 979	2	302	319	443	210
Byggnadsverksamhet	10 654	11 842	12 002	8 176	65	1	1	2	1
Övriga industrigrupper	10 556	11 184	8 779	4 330	19	6 037	6 300	4 683	2 302
Samfärdsel o. handel	20 107	28 340	34 733	25 735	9 962	8 496	10 812	13 267	7 732
Förvaltning o. fria yrken	15 177	16 781	12 618	8 412	2 405	7 462	7 745	6 553	4 146
Sjukvård o. husligt arbete	13 207	19 090	27 213	14 778	6 092	13 069	18 951	26 938	14 662
Därav under 18 år	20 848	21 298	16 154	11 187	284	10 981	11 209	7 859	5 186

Tab. 4. Av arbetslöshetsnämnderna rapporterade hjälpsökande arbetslösa

Månad	Hela antalet hjälpsökande			Hjälpform	Antalet hjälpta hjälpsökande 31/8 1954		
	i riket	därav			i riket	därav	
		i Sthlm, Gbg o. Malmö	utlänningar			i Sthlm, Gbg o. Malmö	utlänningar
Augusti 1953	1 997	851	320	**Hela antalet hjälpta**	1 225	634	285
September »	2 247	926	322	Statligt beredskapsarbete	228	—	—
Oktober »	2 879	1 058	322	i arbetsmarknadsstyrelsens regi	162	—	—
November »	3 642	1 281	322	i annan myndighets regi	66	—	—
December »	4 077	1 365	327	Statskommunalt beredskapsarbete	51	35	—
Januari 1954	4 542	1 484	317	Arkivarbete och musikerhjälp	795	523	283
Februari »	5 040	1 631	324	Komm. arbete utan statsbidrag	57	—	—
Mars »	4 699	1 375	326	Dagunderstöd	80	71	2
April »	3 798	1 099	315	Kommunalt understöd	9	—	—
Maj »	2 502	854	303	Utbildningshjälp	—	5	—
Juni »	1 861	714	295				
Juli »	1 443	672	297				
Augusti 1954	1 539	662	290				

Tab. 5. Arbetslösheten inom vissa erkända arbetslöshetskassor under 2-månadersperioden maj—juni 1954 och 1953

Arbetslöshetskassor (1 000-tal medl. vid slutet av juni 1954 inom parentes)	Arbetslöshetsprocent maj—juni 1954	1953	Arbetslöshetskassor (1 000-tal medl. vid slutet av juni 1954 inom parentes)	Arbetslöshetsprocent maj—juni 1954	1953
Lantarbetarnas (37)	3,7	3,6	Byggnadsarbetarnas (123)	4.5	5,2
Skogs- o. flottningsarb.[1] (24)	7,0	5,8	Elektrikernas (19)	1,5	1,6
Gjuteriarbetarnas (11)	2,0	2,4	Murarnas (14)	6,0	5,9
Gruvindustriarbetarnas (11)	2,7	2,2	Målarnas (18)	4,4	4,5
Metallindustriarbetarnas (226)	1,6	1,7	Vägarbetarnas (17)	5,2	3,0
Stenindustriarbetarnas (5)	2,2	2,7	Järnvägsmännens (18)	1,0	0,4
Kem.-tekn. industriarb. (14)	1,5	1,0	Sjöfolkets (20)	7.8	9,9
Fabriksarbetarnas (60)	2,1	2,7	Transportarbetarnas (38)	2,3	2,6
Träindustriarbetarnas (58)	1,8	2,1	Handelsanställdas (76)	[3] ..	1,9
Bokbinderiarbetarnas (11)	0,5	0,7	Handelstjänstemännens (18)	0,5	0,5
Typografernas (15)	0,4	0,5	Arbetsledarnas (28)	0,3	0,3
Beklädnadsarbetarnas (40)	2,7	1,5	Hotell- o. rest.-tj.-m. (3)	0,5	0,2
Bryggeriarbetarnas (8)	1,1	1,0	Industritjänstemännens (75)	0,7	0.7
Livsmedelsarbetarnas (38)	2,7	2,5	Frisörernas (4)	0,7	0,3
Sadelmakarnas (5)	6,8	5,8	Hotell-, kafé- o. rest.-anst. (25)	1,4	3,0
Sko- o. läderarbetarnas (11)	1,5	0,8	Musikernas (5)	10,5	10,3
Textilarbetarnas (44)	2,8	2,0	Sveriges arbetares[2] (14)	8,7	—
Försvarsverkens civ.-pers. (21)	0,9	1,3	**Samtliga kassor [1](1 165)**	**[1]2,4**	**2,5**
Block- o. plåtslagarnas (3)	1,8	1,4			

[1] Preliminära uppgifter. — [2] Erkänd arbetslöshetskassa fr. o. m. 1 jan. 1954. — [3] Uppgift ännu ej tillgänglig.

Sociala Meddelanden

Official Journal published monthly by the Social Welfare Board of Sweden

1954, no 10

CONTENTS

Page

On poor people. By *Gunnar Inghe* 603
The International Labour Conference's 37th Meeting. By *Sten-Eric Heinrici* . 610
Temperance problems debated at the Riksdag's Spring Session in 1954. By *Fritz Hag* 614
Short notices:
Inquiry into the measures adopted in family policy 622
Technical aids employed in the work of rehabilitation 623
The Social Welfare Board's proposed scheme for the training etc. of staff engaged in the care of inebriates 624
The Social Welfare Board's expression of views on the report of the Equal Wages Committee — a correction 627

Periodical Surveys

Register 628
Collective agreements in the first half of 1954 628
The consumer price index for August 1954 632
Absenteeism in certain industrial enterprises in May 1954 634

The wages of workers in the building and constructional trades in 1953 . . 636
Aliens in Sweden in the 2nd qr. of 1954 639
Public assistance and child care given to aliens in 1952 641
Employment and unemployment 642
Literary survey 649
Book notices 653

The Issue in Brief

On poor people. Under this title Gunnar Inghe, a sociomedical doctor, gives a report on a Danish and a Swedish inquiry into the causes why people have to be looked after by the public assistance authorities. The Danish investigation, the somatic section of which, written by Dr. Karl Teilmann, has just been published, related to more than 1 000 recipients of relief scattered throughout the country, while the Swedish investigation was only concerned with the Capital and covered 500 persons in addition to a control group of similar size which had not been in receipt of relief.

It appears from these inquiries, inter alia, that the women are in the majority among those receiving relief and that women living alone predominate.

When the need for relief is examined it is relatively seldom a question of any single causal connection. Usually there is an involved interplay of many different factors. In the case of elderly people, sickness is the most important, whereas in the case of younger individuals it is social factors that more often set their mark on the circumstances.

According to Teilmann, the majority — about 78 % — of the poor are physically ill. If, however, the entire course of public assistance is taken into account, we find that merely physical reasons for giving relief occur in only about 8 % of all cases.

Further, psychical factors were found to be at least as common as physical. Only a small number of those in receipt of relief were psychically quite normal. Swedish experiences argue decisively for the fact that the psychical factors carry even greater weight than the physical in regard to the long-term development, but that it is generally a question of their acting in conjunction.

Social causes justifying the need for relief were demonstrated in the Danish investigation in about 35 % of the cases. Among the men the most important factor was unemployment or a low wage in proportion to the maintenance burden. Among the women it was primarily the task of looking after the home and children that made it impossible to earn a livelihood and necessitated an appeal for relief. Page 603.

The International Labour Conference's 37th Meeting, which was held in Geneva on the 2nd —24th June 1954, is reported on by Sten-Eric Heinrici. Page 610.

Temperance problems discussed at the Riksdag's Spring Session in 1954. This year's Spring Session of the Riksdag adopted a new line on the question of temperance policy. The present legislation governing the sale of alcoholic beverages, the keynote of which is the system whereby the customer has a liquor-ration passbook and involving individual control, is to be replaced by a new law, which in principle permits of the free purchase of intoxicants retail and in other ways also places less emphasis upon restrictions. In future the main stress in the country's temperance policy will be laid on positive measures: research, instruction and enlightenment on the problem of temperance are to be intensified; in particular, steps are to be taken to promote temperance among young persons. In addition, the care of inebriates is to be reorganized, partly by substituting for the existing Alcoholist Act a new Care of Inebriates Act, and partly by providing those organizations which have made themselves responsible for the care of alcoholists with larger resources to combat the evil. Page 614.

Inquiry into the measures adopted in family policy. With a view to taking stock of the measures adopted in Sweden in the field of family policy Brita Åkerman, Ph. Lic., has been summoned as a specialist to form a Committee with Erland v. Hofsten, Ph. Dr., and Krister Wickman, Ph. Lic., as experts.

The terms of reference state, among other things, that there are sound reasons for taking at the present time systematic stock of how the measures of family policy have worked during a lengthy period such as the last war and post-war years, what may be lacking in the framing of them to prevent their doing the greatest good within their present financial scope and what further steps have become a matter of urgency in that field. The body of statistical material and other facts that concern family policy, especially those which throw light on the burden of work of married women earning their living, should be gone through.

The work of making this survey is to be completed in time for a report to be submitted before the 1st July 1955. Page 622.

The consumer price index for August 1954. The new retail price index, the consumer price index, which the Social Welfare Board is computing as from July 1954, taking the year 1949 as base, shows for August the number 129, i. e. the same figure as for July 1954. Page 632.

Absenteeism in certain industrial enterprises in May 1954. It appears from the report that absenteeism in the metal industry among men and women workers alike has shown a tendency to increase since the spring of 1953. In the textile and clothing industry the absenteeism in the case

of women from Monday to Friday according to the two latest inquiries was lower than in the spring of last year. Page 634.

Public assistance and child care given to aliens in 1952. The Board of Social Welfare has compiled data regarding the public assistance and child care administered to aliens in Sweden during 1952, and for which compensation has been paid by the State. It appears from the figures that relief has been given to 5 900 families and persons living alone, the total sum involved being about 4 mill. Kr. This implies some increase over 1951, when the corresponding figures were 5 500 and 3½ mill. Kr. respectively.

At the end of 1952 the number of aliens with a residence permit in the country was about 110 000. Page 641.

Employment and wages in industry in May 1954. The statement made in the summary in the preceding number of this Journal that the average hourly earnings had gone up between May 1953 and May 1954 by 4.1 % for adult males and by 5.1 % for adult women related to Stockholm only. The average increase for the country as a whole was 4.3 and 4.2 % respectively.

Sociala Meddelanden

Revue officielle publiée par la Direction générale de la Prévoyance sociale (D.G.P.S.) en Suède

1954, no 10

INDEX

Page

Les assistés. Par *Gunnar Inghe* 603
La 37e réunion de la Conférence Internationale du Travail. Par *Sten-Eric Heinrici* 610
L'action antialcoolique à la session de printemps du Riksdag de 1954. Par *Fritz Hag* 614
Courtes notices:
Enquête sur les mesures de politique familiale 622
Utilisation de la technique dans l'action de réhabilitation 623
Projet de la D.G.P.S. d'un plan de formation du personnel de l'action antialcoolique, etc. 624
Avis émis par la D.G.P.S. sur le rapport du comité d'étude sur l'égalité des salaires masculins et féminins — une rectification 627

Aperçus périodiques

Répertoire 628
Les conventions collectives pendant la première moitié de 1954 628
L'indice des prix à la consommation pour août 1954 632
L'absentéisme dans certaines entreprises industrielles en mai 1954 634
Salaires durant l'année 1953 des ouvriers du bâtiment et des travaux publics 636
Etrangers en Suède pendant le second trimestre 1954 639
L'Assistance publique et la Protection de l'Enfance en faveur des étrangers pendant l'année 1952 641
Emploi et chômage 642
Bibliographie 649
Comptes rendus de livres 653

Résumé

Les assistés. Sous ce titre, le médecin social Gunnar Inghe rend compte de deux enquêtes, l'une danoise et l'autre suédoise sur les causes qui amènent les gens à dépendre de l'Assistance publique pour leur subsistance. L'enquête danoise, dont la partie somatique est rédigée par le Dr Karl Teilmann et vient d'être publiée, portait sur un peu plus de 1 000 assistés, disséminés dans tout le pays, tandis que l'enquête suédoise visait la capitale seulement, portait sur 500 personnes et, en outre, sur un groupe témoin de même grandeur qui n'avait pas bénéficié de secours.

Il ressort des enquêtes, notamment, que les femmes sont en majorité dans la clientèle de l'Assistance et que les femmes seules prédominent parmi elles.

Il est relativement rare que le besoin d'être secouru résulte d'une simple et unique cause. Il s'agit d'ordinaire du jeu complexe de beaucoup de facteurs différents. Pour les vieillards, la maladie est la raison déterminante; pour les personnes plus jeunes, des facteurs sociaux interviennent souvent.

Selon le Dr Teilmann, la plupart des assistés — 78 % environ — sont physiquement malades. Si, toutefois, on tient compte des antécédents de l'assisté, on trouve que la maladie seule n'a été la cause du recours à l'Assistance que dans 8 % environ de tous les cas.

Les facteurs psychiques se sont montrés être pour le moins aussi fréquents que les facteurs physiques. Un petit nombre seulement des assistés étaient psychiquement entièrement normaux. L'expérience suédoise est que, dans l'évolution des cas, les facteurs psychiques pèsent encore plus lourd, à la longue, que les facteurs physiques, mais que, le plus souvent, il y a combinaison des uns et des autres.

Des causes sociales au besoin d'assistance ont été constatées dans l'enquête danoise pour 35 % environ des cas. Parmi les hommes, le facteur prédominant était le chômage ou l'insuffisance du salaire par rapport aux charges familiales. Parmi les femmes, c'était avant tout le soin du ménage et des enfants qui rendait impossible un travail rémunérateur et les forçait de recourir à l'Assistance. P. 603.

La 37e réunion de la Conférence Internationale du Travail s'est tenue à Genève du 2 au 24 juin 1954. M. Sten-Eric Heinrici en donne un compte rendu. P. 610.

L'action antialcoolique à la session de printemps du Riksdag de 1954. La session de printemps du Riksdag a adopté de nouvelles directives touchant la politique antialcoolique. A la législation actuelle en vigueur relative à la vente des boissons spiritueuses, caractérisée en premier lieu par le système des livrets individuels de contrôle, sera substituée une nouvelle législation qui autorise en principe la vente libre de détail des boissons alcooliques et, en outre, atténue les restrictions. La politique antialcoolique se concentrera dans l'avenir sur l'application de mesures de caractère positif: les travaux de recherche, l'enseignement et la propaganda en faveur de la tempérance seront intensifiés, des dispositions spéciales seront prises pour encourager la tempérance parmi la jeunesse. La législation antialcoolique sera remplacée par une loi sur la propagation de la tempérance et des crédits plus élevés seront alloués aux organismes de la société chargés du soin des alcooliques. P. 614.

Enquête sur les mesures de politique familiale. Les experts désignés pour procéder à un inventaire des mesures de politique familiale sont Mme Brita Åkerman et MM. Erland v. Hofsten et Krister Wickman.

Les directives proposées aux experts soulignent, notamment, qu'il est devenu opportun d'entreprendre un inventaire systématique sur les effets qu'ont eus les différentes mesures de politique familiale durant une période d'assez longue durée, comme celle du temps de guerre et d'après-guerre, sur les lacunes que peuvent présenter ces mesures et les empêcher d'avoir le maximum d'utilité dans leur cadre économique actuel et sur les nouveaux besoins qui se feraient sentir à côté d'elles. La documentation statistique et autres données touchant la politique familiale, en particulier celles qui illustrent la lourde tâche des femmes mariées exerçant un métier en dehors de leur foyer, devront être étudiées.

Les travaux relatifs à cet inventaire seront menés de telle sorte que les résultats pourront en être présentés avant le 1er juillet 1955. P. 622.

L'indice des prix à la consommation pour août 1954. Le nouvel indice des prix de détail du commerce, l'indice des prix à la consommation que calcule la D. G. P. S. depuis juillet 1954, avec 1949 comme base, s'est établi à 129 pour le mois d'août 1954, soit le même chiffre que pour juillet 1954. P. 632.

L'absentéisme dans certaines entreprises industrielles en mai 1954. Il ressort de l'exposé que l'absentéisme dans l'industrie métallurgique, tant des ouvriers que des ouvrières, a marqué une tendance à l'accroissement depuis le printemps 1953. Dans l'industrie textile et de la confection, la fréquence de l'absence des femmes pendant la période lundi — vendredi a été, d'après les deux dernières enquêtes, moindre que pendant le printemps 1953. P. 634.

L'Assistance publique et la Protection de l'Enfance en faveur des étrangers pendant l'année 1952. Le ministère des Affaires Sociales a coordonné les données touchant l'aide fournie par l'Assistance publique et la Protection de l'Enfance aux étrangers résidant en Suède pendant l'année 1952 et qui a été couverte par l'Etat. Il ressort des calculs que des secours ont été alloués à 5 900 familles ou personnes seules pour un montant total de 4 millions de couronnes, ce qui implique une certaine augmentation sur l'année 1951, où les chiffres correspondants étaient respectivement 5 500 et 3,5 millions de couronnes.

A la fin de l'année 1952, le nombre des étrangers en possession d'un permis de séjour s'élevait en Suède à environ 110 000. P. 641.

Emploi et salaires dans l'industrie en mai 1954. L'information contenue dans le précédent Bulletin que le salaire horaire moyen avait augmenté entre mai 1953 et mai 1954 de 4,1 % pour les ouvriers adultes et de 5,1 % pour les ouvrières adultes ne concernait que Stockholm. L'augmentation moyenne pour l'ensemble du pays a été de 4,3 et 4,2 %, respectivement.

Litteraturöversikt

(11 augusti—10 september 1954)

Socialstyrelsens bibliotek hålls öppet för allmänheten kl 10—15; under sommarmånaderna kl 10—14 (lördagar 9—13)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen [1]

Allmänna sociala frågor

PHILIP, K. En sammenligning mellem skatteskalaer i nogle lande. Nationalökonomisk tidsskrift 1954, nr 3/4.

Sverige

BOLIN, B. Politisk demokrati och exklusiv byråkrati. [Anm. av S.-S. Landström: »Svenska ämbetsmäns sociala ursprung».] Fackföreningsrörelsen 1954, nr 34.

FOERSTER, S. Skall ungdomen anpassa sig — eller samhället? Fönstret 1954, nr 6.

HAMFORS, S. Mord för alla åldrar. Apropå ungdomen och seriemagasinen. Folkskollärarnas tidning 1954, nr 34.

HEDBORG, G. Förslaget till schablontaxering. Kontorsvärlden 1954, nr 7/8.

LUNDGREN, VALBORG. Skall jag taga vara på min moder? Hörde Ni 1954, nr 9.

STERNER, R. Argumentation kring kartellagen. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 35.

— Monopolkontroll, priskontroll och struktur. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 36.

WAHLSTRÖM, K.-O. Ny utlänningslag — oförändrat arbetsmarknadsinflytande. Arbetsmarknaden 1954, nr 8.

Burma

LLOYD, J. Planning a welfare state in Burma. International labour review aug. 1954.

Danmark

RØGIND, S. Almindelig omsætningsafgift. Nationalökonomisk tidsskrift 1954, nr 3/4.

Norge

SANDENE, E. Enkelte trekk fra norsk ekspropriasjonslovgivning (særlig om samtykke til ekspropriasjon). Nordisk administrativt tidsskrift 1954, nr 1.

Persien

FEILBERG, C. G. Persiens ökonomiske og sociale forhold. Ökonomi og politik 1954, nr 1.

Storbritannien

HAGMAN, R. Vägvisare i social-England. Sv. socialvårdsförbundets tidskrift 1954, nr 4.

Arbetarskydd

LE BOURDELLÈS. Les méfaits du bruit et les moyens d'y remédier. Les cahiers du musée social 1954, nr 4.

Sverige

FRISTEDT, A. E. Kan agitationen mot olycksfallen utvidgas? Arbetarskyddet 1954, nr 4.

JANSON, ALVAR. Arbetsklinik skolar skadade för det dagliga livets krav. Arbetarskyddet 1954, nr 4.

LJUNG, P. Byggnadsindustrins olycksfallsstatistik. Arbetarskyddet 1954, nr 4.

Belgien

Protection du travail. Revue du travail 1954, nr 6/7.

Arbetslön och arbetstid

Sverige

BLOMKVIST, R. Kortare arbetstid åt alla. Tobaksarbetaren 1954, nr 3.

GRENANDER, GRETA & HAMRIN, GRETA. Ålderdomshemsföreståndarinnornas fritid. Sv. socialvårdsförbundets tidskrift 1954, nr 4.

GUSTAFSSON, B. Arbetstid, lön, köpkraft. Lantarbetaren 1954, nr 17.

NILSTEIN, A. H. Statstjänstemännens sjuklöne- och sjukvårdsförmåner efter den allmänna sjukförsäkringens genomförande. Sv. järnvägstidningen 1954, nr 17.

Canada

Current manpower situation. The labour gazette 1954, nr 7.

Danmark

Hvad tjener de unge? Statistikken 1953, nr 5.

Norge

SKAR, A. Lönnsbevegelser og prisstigning i Norge. Arbejderen 1954, nr 17.

Arbetsmarknad och arbetslöshet

BJÖRK, L. Intervjuundersökningar rörande befolkningens sysselsättningsförhållanden. Kommersiella meddelanden 1954, nr 7.

[1] I denna avdelning tidigare upptagna artiklar finns införda i ett särskilt kortregister, som är tillgängligt i socialstyrelsens bibliotek.

DERTOUZOS, D. N. & PEARCE, J. J. The older worker in industry: A survey of the retirement plans of the larger New Jersey manufacturing establishments. Journal of gerontology 1954, nr 3.

The world unemployment situation. International labour review aug. 1954.

Sverige

DAHLANDER, G. LO som företagare. Industria 1954, nr 9.

ERICI, B. Arbetslöshetsförsäkringen — ett ohägn? Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1954, nr 7/8.

STRÖM, C. Åldersförskjutningarna och arbetsförmedlingen. Arbetsmarknaden 1954, nr 8.

Belgien

HORION, P. La nouvelle loi sur le contrat d'emploi. Revue du travail 1954, nr 6/7.

Canada

Highlights of labour laws enacted by provincial legislatures in 1954. The labour gazette 1954, nr 7.

Indien

GUPTA, P. S. Women in the mining industry. Social welfare 1954, nr 6.

Employment in factories, 1952. Indian labour gazette 1954, nr 1.

Working of the workmen's compensation act, 1923 — review for the year 1951. Indian labour gazette 1954, nr 1.

Norge

HOLLER, K. Funksjonæren og arbeideren — en lönnsmessig sammenligning. Fri fagbevegelse 1954, nr 8.

Tyskland

FLYBOO, T. Arbetarnas medbestämmanderätt i Västtyskland. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 33.

Lohnkämpfe oder Preissenkungen? Wirtschaftsdienst 1954, nr 8.

Befolkningsfrågor

HOFFMEYER, H. Situationen i abortfrågan. Populär tidskrift för psykologi och sexualkunskap 1954, nr 4.

Sverige

BUREGREN, T. Blekinge — befolkningsutveckling och sysselsättning. Arbetsmarknaden 1954, nr 8.

HOFSTEN, E. v. Hur ska det gå med landsbygden? Landskommunernas tidskrift 1954, nr 8.

NILSSON, B. Lantarbetarnas yrkesfördelning. Lantarbetaren 1954, nr 16.

Bostadsförhållanden och samhällsplanering

Sverige

GOLAND, E. Folkhemmets slum. Byggnadsarbetaren 1954, nr 8.

LINDMAN, G. 50-talets saneringsproblem. Byggmästaren 1954, nr A 8.

STRAND, S. G. Bostadsbyggande och ekonomisk utveckling. Murarnas fackblad 1954, nr 8.

Storbritannien

PILBO, C. Allmännyttigt byggande i London. Byggforum 1954, nr 6.

Österrike

WITTROCK, J. Bostadssituationen i Österrike. Murarnas fackblad 1954, nr 8.

Föreningsväsen, kollektivavtal och arbetskonflikter

Sverige

HASTE, H. Skola för ombudsmän. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 35.

Norge

WYLLER, T. CHR. Staten og organisasjonene. Statsökonomisk tidsskrift 1954, nr 2.

Tyskland

Dragkampen om den tyska fackföreningsrörelsen. Förbundet 1954, nr 8.

Hälso- och sjukvård

CALDWELL, B. M. The use of the rorschach in personality research with the aged. Journal of gerontology 1954, nr 3.

MC HUGH, R. B. & OWENS, W. A. Age changes in mental organization—a longitudinal study. Journal of gerontology 1954, nr 3.

OWENS, W. A. & THOMPSON, D. E. Differential effects of age upon intellectual functions differing in degree of genetic conditioning. Journal of gerontology 1954, nr 3.

SENNING, Å. Återupplivning. (Föredrag.) Sv. läkartidningen 1954, nr 36.

WATSON, R. I. The personality of the aged. Journal of gerontology 1954, nr 3.

Mass BCG vaccination campaign. Chronicle of the world health organization 1954, nr 7/8.

Sverige

BERFENSTAM, R. Hemmen och barnolyckorna. Husmodersförbundets tidskrift 1954, nr 6.

KALLÓS, P. Om allergiska yrkessjukdomar. Fabriksarbetaren 1954, nr 9.

KROOK, G. & LINDGREN, G. Kontrollen av handeln med narkotika i Sverige. Sv. läkartidningen 1954, nr 35.

LARSSON, ARNE. Hur den administrativa organisationen kan ordnas vid anstalter för psykiskt efterblivna. Sveriges landstings tidskrift 1954, nr 4.

MALM, N. Hörselvården. Sveriges landstings tidskrift 1954, nr 4.

MINDUS, E. Aktuellt om barnförlamningsvården. Vår bostad 1954, nr 9.

NORDQUIST, G. Psykisk hälsa — höjd effektivitet. Sunt förnuft 1954, nr 7.

SOOP, E. Sjukhusens kostnader år 1953. Sveriges landstings tidskrift 1954, nr 4.

TALLBERG, A. Sjukvårdens nödläge. Byggnadsarbetaren 1954, nr 8.
WERSÉN, A. Sinnessjuklagen och medicinalstyrelsen. Sv. läkartidningen 1954, nr 36.

Storbritannien

BACKER, K. H. De engelske sundhedsmyndigheders syn på almen praksis. Månedsskrift for praktisk lægegerning og social medicin 1954, nr 8.

Jordbruks- och egnahemsfrågor

Sverige

NORUP, S. B. Svenskt jordbruk av idag. Lantmannen 1954, nr 36.

Tyskland

LÜBKE, H. Agrarpolitik im Umbruch. Wirtschaftsdienst 1954, nr 8.

Kooperation

HENRY, R. N. Rural welfare and cooperative development. The work of F.A.O. Review of international cooperation 1954, nr 8/9.
LAMMING, N. I.L.O and cooperative development. Review of international cooperation 1954, nr 8/9.
MANNICHE, P. Unesco and cooperative enterprise. Review of international cooperation 1954, nr 8/9.

Nykterhetsfrågan

Sverige

JÖNSSON, OVE. Åtgärder för att främja ett alkoholfritt umgängesliv. Från departement och nämnder 1954, nr 15.
THOLLANDER, O. Arbetsvård inom nykterhetsvården. Sv. socialvårdsförbundets tidskrift 1954, nr 4.
Blir starkölet farligast för bryggeriindustrin? Industritjänstemannen 1954, nr 8.
Sammanfattning av betänkande med förslag till åtgärder för främjande av ett alkoholfritt umgängesliv. Restauratören 1954, nr 17.

Frankrike

AUBRUN, H. La question de l'alcoolisme. Les cahiers du musée social 1954, nr 4.

Sovjetunionen

HELLSTRÖM, S. Ryssland slår in på nya vägar, startar stor nykterhetskampanj. Reformatorn 1954, nr 37.

Turkiet

GERAY, C. Turkisk alkoholkonsumtion minimal men ändå svårt nationellt problem. Reformatorn 1954, nr 36.

Priser, levnadskostnader, konsumtion

Hotell- och restaurantpriser i skilda länder. Restauratören 1954, nr 16.
Recent trends in consumer prices. International labour review aug. 1954.

Sverige

HOFSTEN, E. v. Konsumentprisindex ersätter levnadskostnadsindex och konsumtionsprisindex. Från departement och nämnder 1954, nr 15.
LEBERT, H. Konsumtionen av födo- och njutningsämnen 1953. Jordbruksekonomiska meddelanden 1954, nr 7.
ÖBERG, C. Vad innebär nya index? Industria 1954, nr 9.

Amerikas förenta stater

1954 survey of consumer finances. The financial position and commitments of consumers. Federal reserve bulletin 1954, nr 7.

Danmark

Landbrugets prisforhold i tidsrummet 1. juli 1953—30. juni 1954. Meddelelser fra det landökonomiske driftsbureau 1954, nr 80.

Norge

SKAR, A. Lönerörelser och prisstegring i Norge. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 36.

Socialförsäkring

Sverige

ERICI, B. Arbetslöshetsförsäkringen och arbetsgivarna. Arbetsmarknaden 1954, nr 8.
HÖRNELIUS, O. Städernas bidrag till de erkända sjukkassorna. Sv. sjukkasse-tidning 1954, nr 7/8.
JONSSON, ERIC. Folkpensioneringslag och invaliditetsprövning. Sv. läkartidningen 1954, nr 35.
MALM, E. Moderskapshjälpen. Sv. sjukkasse-tidning 1954, nr 7/8.

Brasilien

Reorganisation of social insurance in Brazil. Bulletin of the international social security association 1954, nr 6/7.

Nederländerna

Recent social security developments in the Netherlands. Bulletin of the international social security association 1954, nr 6/7.

Somaliland

WILDMAN, L. Social security in Somaliland. Bulletin of the international social security association 1954, nr 6/7.

Tyskland

SCHÜTZ, E. Zur Begrenzung der Versicherungsberechtigung in der Krankenversicherung. Soziale Sicherheit 1954, nr 8.

Socialvård

Sverige

APPELBERG, I. Familjedaghemmen. Barnavård och ungdomsskydd 1954, nr 4.
BUTLER, P. Utredning rörande klientelet å ålderdomshemmen i Norrköping. Sv. socialvårdsförbundets tidskrift 1954, nr 4.

BYLANDER, Å. Skyddsuppfostran eller samhällsvård? Barnavård och ungdomsskydd 1954, nr 4.
GRANATH, K.-E. Stöd åt ungdomens fritidsverksamhet och föreningsliv. Barnavård och ungdomsskydd 1954, nr 4.
KIHLBERG, BIRGIT. Familjedaghemmen en gång till. Barnavård och ungdomsskydd 1954, nr 4.
KINELL, E. Nattpatrullen. Barnavård och ungdomsskydd 1954, nr 4.
MATTSSON, STURE. Storindustri på anstalt. Industria 1954, nr 9.
MELIN, O. Socialvårdsarbetets egenart. Kommunaltjänstemännens tidskrift 1954, nr 7.
RAHM, H. Förslag angående barnmorskeväsendets organisation och den förebyggande mödravården. Sveriges landstings tidskrift 1954, nr 4.
SJÖSTRÖM, BARBRO. Kuratorsinstitutionens utveckling inom tuberkulosvården. (Föredrag.) Sv. nationalföreningens mot tuberkulos kvartalsskrift 1954, nr 2.
Hur samhället möter oss. (Red. Birgitta v. Hofsten.) Vi husmödrar 1954, nr 9.

Amerikas förenta stater

EPLER, ELIZABETH. Old-age assistance: Determining extent of children's ability to support. Social security bulletin 1954, nr 5.
LOPES, CH. J. & PERKINS, ELLEN J. State and local fiscal effort for public assistance. Social security bulletin 1954, nr 5.

Indien

Children in need of special care. Social welfare 1954, nr 6.
The unmarried mother and her child. Social welfare 1954, nr 6.

Norge

KJELDSON, AASTA & STORSTEEN, E. Hva betyr hjemmesykepleien for en kommune? Sosialt arbeid 1954, nr 7.

Storbritannien

ZACHARIASSEN, A. Helsetjenesten og sosialtrygden i England. Sosialt arbeid 1954, nr 7.

Statistisk teori

KAPFERER, C. Marktforschung durch Befragung. Allg. statistisches Archiv B. 38, s. 134.
WALTER, F. Regionale Statistik und Karte. Allg. statistisches Archiv B. 38, s. 123.

Undervisning och yrkesutbildning

THUDICHUM, M. Worker-tranees. A form of technical assistance. International labour review aug. 1954.

Sverige

HANSSON, GUNNAR. Ungdomens yrkesutbildning — ett vitalt samhällsintresse. Arbetsledaren 1954, nr 15/16.
[OTTOSSON, J.] Folkhögskola för invalider. Sv. vanföretidskrift 1954, nr 8.
SKOGLUND, G. Hur yrkesutbildningen bör kunna ordnas för de psykiskt efterblivna. Sveriges landstings tidskrift 1954, nr 4.

Tyskland

ROTHACKER, E. Universität und Allgemeinbildung. Wirtschaftsdienst 1954, nr 8.
SCHREWE, E. Die Ausbildung der Führungskräfte für die betriebliche Praxis. Wirtschaftsdienst 1954, nr 8.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur

AHLBERG, A. Själsodling och språklig kultur. Sthlm 1954. (ABF:s skriftserie. 39.)
ARBETARPENSIONER. Betänkande avg. 1954 av Svenska arbetsgivareföreningens pensionskommitté. Sthlm 1954.
AUBERT, V. Om straffens sosiale funksjon. Oslo 1954. (Akad. avh.)
BERGSTRÖM, S. Om semesterlön och provision. (Urlaubslohn und Provision.) Upps. & Wiesbaden 1954. (Uppsala universitets årsskrift 1954: 6.)
BOCK, E. A. 50 years of technical assistance. Some administrative experiences of U. S. voluntary agencies. Chicago 1954.
DAHL, S. Västerås kontakter med landet i övrigt. Gbg 1954. (Handelshögskolans i Göteborg skriftserie. 1.)
DANSK INDUSTRIBERETNING. Årg. 46 (1952). Khvn 1954.
EEK, H. Socialrätt. Föreläsningar. Sthlm (tr. i Hfors) 1952. (Institutet för offentlig och internationell rätt.)
ERONN, L. Kooperativ idé och verklighet. Sthlm 1954. (ABF:s skriftserie. 38.)
FÖRENTA NATIONERNA. Food and agriculture organization.
The state of food and agriculture 1954. Review and outlook. Rome 1954.
Yearbook of food and agricultural statistics. Vol. 7 (1953). P. 1. Rome 1954.
— Department of social affairs. Division of social welfare.
Practical results and financial aspects of adult probation in selected countries. New York 1954. (Publ. 1954. 4. 14.)
FÖRSÄKRINGSINSPEKTIONEN.
Enskilt försäkringsväsen. Hur det vuxit fram, hur det övervakas beskrivet av Försäkringsinspektionen. Sthlm 1954.
[GEIJER, L.] Semesterlagens tillämpning på anställda med provision och tantiem. Sthlm 1951. (Svenska industritjänstemannaförbundets skriftserie. 11.)

HOWELL, W. G. R. Sweden. Economic and commercial conditions in Sweden. Dec., 1953. Lond. 1954. (Overseas economic surveys.)

INTERNATIONELLA ARBETSKONFERENSEN. 38th session, 1955.
Report. Geneva 1954.
6 (1). *Penal sanctions for breaches of contract of employment.*

KRISTERSSON, H. Samhällsekonomien och organisationsväsendet. Sthlm 1954. (Samhällsdebatten. 5.)

MARIER, R. Social welfare work in Jamaica. A study of the Jamaica social welfare commission. Paris 1953. (Unesco.)

MICHANEK, E. Folkpensioner och åldringsvård. Sthlm 1954. (Sveriges folkpensionärers riksorganisation.)

NORDISKA KRIMINALISTFÖRENINGARNA. Årsbok 1952—53. Sthlm 1954.

NORGE.
Norges offisielle statistikk. Rekke 11. Oslo 1954.
161. Norges private aksjebanker og sparebanker 1952.
168. Norges postverk 1953.

SCHWEIZ. Eidgenössisches statistisches Amt. — Bureau fédéral de statistique.
Statistische Quellenwerke der Schweiz. — Statistiques de la Suisse. Bern 1954.
253. Recensement fédéral de la population 1er déc. 1950. Vol. 21. Canton de Vaud.
256. Eidgenössisches Steuerverwaltung. Eidg. Wehrsteuer 6. Periode.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1954. Sthlm 1954.
19. *Förslag till ändrad företagsbeskattning.* Avg. [d. 16 aug. 1954] av Företagsbeskattningskommittén. (Fi.)
20. Nordiska post- och teletaxor. Betänkanden nr 7 och 8 avg. [d. 22 maj 1954] av Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m. (U.)
21. Inrättande av ett sjöfartsverk. Betänkande avg. [d. 16 juli 1954]. (H.)

STORBRITANNIEN. Ministry of labour and national service.
Annual report. 1953. Lond. 1954.

SUNDBOM, I. Den fulla sysselsättningen och de internationella ekonomiska problemen. Sthlm 1954. (Samhällsdebatten. 6.)

— Välfärdsstaten och näringsfriheten. Sthlm 1953. (Samhällsdebatten. 4.)

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK. Sthlm 1954.
Byggnadsverksamhet och bostadsförhållanden.
Bostadsbyggandet 1951. (Bostadsstyrelsen.)
Finanser.
Accispliktiga näringar. 1953. (Kontrollstyrelsen.)
Handel. Berättelse för år 1952 av Kommerskollegium.
Industri och bergshantering.
Bergshantering. Berättelse för år 1952. (Kommerskollegium.)
Jordbruk med binäringar.
Jordbruk och boskapsskötsel 1953. (Statistiska centralbyrån.)
Skogshushållning.
Skogsstatistisk årsbok 1952. (Skogsstyrelsen.)
Telefon, telegraf och radio 1/7 1952—30/6 1953. (Telestyrelsen.)

SYDAFRIKA. The South African institute for medical research.
Annual report for the year 1953. Johannesb. 1954.

TYSKLAND. Statistisches Bundesamt.
Statistisches Jahrbuch. 1954. Wiesbadens & Köln 1954.

WIGFORSS, E. Minnen. 3. 1932—1949. Sthlm 1954.

YRKESUTBILDNINGEN i Sverige. Redogörelse utarb. år 1954 inom Överstyrelsen för yrkesutbildning. Sthlm 1954.

Recensioner

Sven Godlund: Busstrafikens framväxt och funktion i de urbana influensfälten. (Akad. avh.) Lund 1954. 364 + VIII sid. Kr 30.

Det centrala innehållet i Sven Godlunds avhandling låter sig knappast fångas med några få ord. Förf. anger som sin avsikt att dels undersöka den svenska busstrafikens utveckling, speciellt med hänsyn till det trafikerade vägnätet, dels genom mätningar på basis av nämnda trafik söka lämna bidrag till en allmän rumslig lokaliseringsteori för tätortsbildningen. Detta program och i ännu högre grad avhandlingens titel kan föra en läsare in på tankar att man mot bakgrunden av en redogörelse för busstrafikens utveckling kommer att få sambanden mellan denna och bebyggelseutvecklingen behandlade på ett eller annat sätt. Så visar sig emellertid icke vara fallet. Huvudföremålet för förf:s strävanden synes ha varit att dels skildra busslinjenätets successiva utbyggnad, dels framlägga en teori för tätorternas utveckling, eller närmare preciserat för de sektioner av tätortsbebyggelsen, som fyller

en servicefunktion för omgivande regioner. Sambandet mellan dessa två ämnen förefaller i den utformning de fått av Godlund ganska löst och synes främst bestå i att en av förf. konstruerad metod för teoretisk omlandsbestämning testas medelst uppgifter om resandefrekvensen på olika delsträckor av de busslinjer, som sammanknyter de av bestämningen berörda orterna. Vid behandlingen av sina huvudtemata går förf. ofta över till närliggande problem, bl. a. upptas frågan om tätorternas inre differentiering till behandling.

Man kan kanske icke säga, att förf. lyckats avvinna den enorma arbetsuppgift han gett sig i kast med alla resultat, som kunde legat inom räckhåll om målsättningen varit enhetligare. Det torde dock stå klart, att Godlunds arbete innehåller väldokumenterade resultat, som avsevärt vidgar kännedomen om vissa sidor av vårt samhällsliv. Bl. a. erhåller man för busstrafiken riksuppgifter, som kommer att i hög grad underlätta förståelsen av vissa sidor av detta hittills mycket svårgripbara trafikmedels betydelse. Sålunda åskådliggörs linjenätets utformning kartografiskt för tidpunkterna 1915, 1925, 1932, 1938 och 1948. Vidare lämnas totalsiffror för resande och trafik för ett antal år mellan 1925 och 1951. Av stort intresse är också ett avsnitt som behandlar befolkningens fördelning i förhållande till närmaste väg med busslinjetrafik för personbefordran. År 1948 bodde 95 procent av landets befolkning inom 2 km från närmaste med buss trafikerade väg.

Fyra län, de två Skåne-länen, Östergötlands och Jämtlands län, har valts till föremål för en mera detaljerad undersökning. Här underkastas relationerna mellan trafikerat samt potentiellt vägnät och befolkning synnerligen ingående studier avseende olika tidpunkter. Vid undersökningarna tillämpas de modernaste korologiska metoderna, varvid både absolut och relativ kartframställning vid såväl direkt som indirekt indelning av undersökningsområdena kommer till användning. Detaljundersökningarna omfattar också trafikintensitet, resandefrekvens och ägandeförhållanden. Såväl för vidgandet av förståelsen av busstrafikens utveckling som för kommande samhällsundersökningar av annat slag i de fyra länen torde dessa detaljundersökningar vara värdefulla.

Busstrafikdelen i avhandlingen avslutas med ett sammanfattande kapitel med vissa prognostiska överväganden. Härvid avslöjas begränsningen i förf:s behandling av busstrafiken, dvs. om man betraktar den som prognosunderlag. Det synes icke vara möjligt, även om man har klargjort att utrymmet för busslinjenätets vidare utsträckning i rummet är så gott som obefintligt och har en god uppdelning av busstrafiken efter miljöformer — eller kanske snarare funktionstyper — att säga något om den framtida trafikintensiteten, när svårigheter att anskaffa uppgifter medfört, att taxe- och kostnadsfrågor eller kombinationsförhållanden med andra trafikmedel kunnat ägnas någon uppmärksamhet.

I avhandlingens avslutande del framlägger förf. sitt bidrag till teorien om tätortsbildningens dynamik. Han summerar detta på följande sätt: »Ju längre bort relativt sett från befintliga centralorter av högsta centralitetsklass en tätort av lägre centralitet är belägen ju större är chansen att orten — — — kan komma att utvecklas till en tätort av högre centralitet.» För fullständighetens skull kunde kanske tillfogats, att de tätorter som skall ha chans att utvecklas även bör vara belägna så, att det finns någon omgivning på vilken de centrala funktionerna kan utövas.

Denna teori kan vid första påseende tyckas mindre betydelsefull, enär den med förf:s ortsklassificering i Sverige endast kan tillämpas på jämförelsevis små orter och närmast service-näringarna inom dessa. Emellertid bör teorien såvitt anmälaren förstår även vara tillämplig för t. ex. utvecklingen av världshandelns centra. Därtill kommer att centralorter genom sitt gynnsamma transportläge som regel erbjuder gynnsamma utvecklingsmöjligheter för industriproduktionen. Godlunds bidrag till teorien för tätortsbildningen öppnar därför vida perspektiv.

Byggstenarna i förf:s teori är främst en metod för centralitetsmätning och en metod för teoretisk omlandsbestämning. Genom tillämpning av dessa metoder på Skåne har förf. konstruerat en kartserie över omlandsförhållandena för därvarande tätorter av högsta centralitetsklass under åren 1900—1950. Genom jämförelse av dessa kartor har förf. kommit fram till sin nyss refererade

lag för tätortsbildningen. Man kan dock i detta sammanhang möjligen sätta ett frågetecken för lämpligheten av att en enbart på butikshandeln grundad centralitetsmätning läggs till grund för jämförelser med ett så avlägset skede som tiden kring sekelskiftet.

För denna tidskrifts läsare torde den av förf. föreslagna metoden för centralitetsmätning vara det mest intressanta inslaget i avhandlingen. Förf. utgår från den betydelse för omgivningen, som detaljhandeln inom en tätort har och konstruerar med data för denna — antal sysselsatta eller butiker, befolkning inom marknadsområdena, omsättning per butik — en formel för ortens attraktionsförmåga. Denna formel gör det möjligt att på ett jämförelsevis enkelt sätt objektivt rangordna samtliga detaljhandelsorter inom en viss region med hänsyn till deras betydelse för omgivningen ur inköpssynpunkt. Centralitetsformeln kan — med ledning av förf:s ingående diskussion av dess konstruktion — justeras med hänsyn till de ändamål för vilka den skall användas. Vill man t. ex. utföra en noggrann jämförelse mellan orterna vid en tidpunkt, då sysselsättningsuppgifter för detaljhandeln finns tillgängliga, kan man använda en formel som är skriven för detta ändamål. Vill man återigen undersöka förändringar mellan ett flertal tidpunkter kan man i stället använda en variant av formeln, i vilken sysselsättningsdata ersatts av data för ett antal butiker.

Sedan man med formelns hjälp graderat tätorternas centralitet återstår vid praktiska undersökningar en klassindelning, vilken får utföras efter det i varje enskilt fall föreliggande syftet. Som exempel kan nämnas klassindelning för urval av centra vid sådana omlandsbestämningar, som brukar förekomma i samband med resekostnadsberäkningar vid dyrortsgruppering.

Avser man att ge en mera allmän bild av en orts attraktionsförmåga, t. ex. ur trafiksynpunkt, kan det invändas att det finns många andra motiv än behov av inköp i detaljhandel, som kan framkalla resor mellan en tätort och dess omgivning. Man kan tänka sig resor till arbetsplatser, nöjes- och skolresor, resor för försäljning samt för besök hos banker, läkare m. m. Förf. bemöter dock denna kritik genom att framhålla bristen på kvantitativa data och svårigheterna vid vägning av de olika resemotivens inbördes betydelse.

Man får nog på samhällskunskapens nuvarande ståndpunkt ge förf. rätt i detta avseende. Däremot framstår förf:s påstående att han vid konstruktionen av centralitetsformeln tagit hänsyn till efterfrågeförhållanden såsom något oklart. Någon diskussion av vad som kan påverka efterfrågan på inköp i olika detaljhandelsorter, t. ex. skillnader i resekostnader och frånvarotider, den ifrågavarande landsbygdsbefolkningens fördelning på yrkes- och inkomstklasser etc. synes sålunda icke förekomma. Än mindre har förf. sökt bygga in sådana data i sin centralitetsformel.

Godlunds arbete har — om man utgår från att varje förf. önskar få så stor läsekrets som möjligt — kommit ut vid en gynnsam tidpunkt. Kommunikationsväsendet genomgår som bekant en period av stark förändring, vilket medfört en motsvarande ökning av intresset för kommunikationsproblemen. Det framställningssätt förf. valt torde dock avskräcka alla tänkbara läsare, som icke har direkt vetenskapligt betonat intresse för arbetet. Den plan som förf. följt vid bokens disposition är icke i sin helhet så lätt att genomskåda. Språket är ofta tungt och på många ställen till synes icke tillräckligt genomarbetat. Synnerligen besvärligt är att avhandlingens 107 tabeller med få undantag saknar rubriker samt dessutom i åtskilliga fall klartext i förspalt och huvud.

Läsningen av arbetet underlättas icke heller av förf:s i och för sig värdefulla ambition att få fram så klart definierade begrepp och omfattande litteraturanvisningar som möjligt. Detta har bl. a. fört med sig en mängd termer, som endast representeras av symboler, då förf. icke mäktat finna träffande språkliga uttryck. Mera betänkligt förefaller det att vara, att förf. icke alltid begagnar vedertagen terminologi fullt riktigt. Bl. a. beträffande den ekonomiska terminologien synes en viss osäkerhet föreliggа. Förf. behärskar sålunda icke helt den ej alldeles lätta konsten att korrekt använda termerna utbud och efterfrågan. Förutom vad som nyss antytts i detta avseende beträffande centralitetsmätningen kan nämnas att förf. anser att prestationerna inom busstrafiken för personbefordran kan uttryc-

kas efterfrågemässigt i bl. a. körkilometer. Körkilometer är emellertid enligt anmälarens uppfattning i likhet med tidtabellskilometer ett typiskt utbudsmässigt prestationstal. Den främsta orsaken till att körkilometer kan skilja sig från tidtabellskilometer torde vara att söka i svårigheter att anpassa fordonens omloppsplan till den ur efterfrågesynpunkt lämpliga linjesträckan. Andra exempel på mindre lämplig terminologi är användningen av trafikeringsunderskott i stället för driftunderskott för järnvägsdrift och isodapan i annan mening än den inom lokaliseringsteorien vedertagna.

De om förf:s stora beläsenhet vittnande litteraturhänvisningarna, vilka enligt anmälarens mening är synnerligen värdefulla, är i regel försedda med tillbörliga reservationer. Någon gång uttalar sig förf. emellertid kategoriskt, vilket kan vara riskabelt, då man med den omfattning litteraturen numera har, icke alltid kan ge uttömmande hänvisningar rörande behandlingen av en viss fråga.

Förf:s friska vetenskapliga aptit på allehanda definitionsproblem och med avhandlingens huvudfrågor icke helt sammanhängande frågeställningar kan understundom synas föra honom på avvägar. Det är dock icke säkert att avhandlingen i alla avseenden vunnit på om förf. förmått tygla sin iver något och vinnlagt sig om större stringens i uttryckssätt och större koncentration till de centrala frågeställningarna. De många utvikelserna, redogörelserna för detaljiakttagelser och för intresseväckande uppslag, som finns insprängda i framställningen, utgör en stor del av behållningen för den som arbetar sig igenom denna innehållsrika avhandling.

Olov Hölcke

Desai, Akshaya R.: Introduction to Rural Sociology in India. Bombay. The Indian Society of Agricultural Economics, 1953. (Publication No. 12: 4), viii + 257 sid. Rs. 8.

Det föds årligen mer än 11 milj. barn på den indiska subkontinenten. Av dem dör regelbundet omkring 3,5 milj. innan de nått vuxen ålder. Trots smuts, infektioner och hungersnöd ökar befolkningen varje dag med nära 15 000 individer eller med 4,5 milj. per år. Det finns för närvarande omkring 440 milj. människor på den främreindiska halvön. Utan vapenskrammel och politiska konferenser förbereds här, i tusen sinom tusen fattiga byar och i städernas myllrande prång, en viktig del av jordens framtida öde. I dessa dunkla retorter kokas stillsamt en brygd som förr eller senare måste sjuda över med våldsam kraft.

Man vet förfärande litet om hur livet gestaltar sig för Indiens miljoner och vilka förändringar som samhället undergår eller har undergått. Vad som behövs är konkreta forskningar, som tar hänsyn till levande människors verklighet och sammanfattande framställningar av den skenbart oändliga mångfalden hos Indiens samhällsformer. Det är inte bara indierna själva som har behov av sådan sociologisk forskning för de gigantiska politiska uppgifter som förestår. På grund av sin rikedom på mänskliga erfarenheter kunde Indien genom en utvecklad jämförande sociologi bli ett enastående experimentfält för den sociala människoforskningen och för allas vår kunskap om arten Homo sapiens och dess öde i den teknokratiska civilisationens tidsålder.

Vi stirrar oss alltför lätt blinda på ord som genom sin yttre olikhet får oss att tro att den bakomliggande verkligheten också är fullständigt olikartad. Med Indien förbinder man ordet kast. Det har blivit så impregnerat med religiösa tolkningar att man brukar nöja sig med att tänka: märkvärdigt att folk kan vara så dumma; men allt det där angår ju inte oss! Nu kommer emellertid sociologen och säger att kasterna uppvisar nära släktskap med samhällsskikten i vår egen förflutna tillvaro och att man absolut inte förstår kastväsendet om man inte tar hänsyn till de ekonomiska realiteterna. De högre hindukasterna är i själva verket identiska med grupperna av godsägare och rika människor överhuvudtaget, medan den väldiga massan av jordbruksarbetare och småarrendatorer och »torpare» hör till de lägre och lägsta grupperna inom hinduismens kasthierarki. Det är alls inte uteslutande religiösa föreställningar, som har konserverat kastväsendet. Det indiska agrarsamhället, omfattande mer än tre fjärdedelar av totala folkmängden, är i hög grad feodalt organiserat, och

det får anses ligga i de jordägande gruppernas intresse att motarbeta en upplösning av kastväsendet som skulle hota deras av gammalt dominerande ställning. När det uppstod stora befolkningsgrupper av egendomslösa i Sverige under 1700- och 1800-talen inträdde också snabbt en skiktning inom byarnas ram mellan bönder och backstugusittare med giftermålsbarriärer och olikheter på livets alla områden. Det fanns verkligen många tendenser i de gamla europeiska, feodalt organiserade agrarsamhällena, som var likartade med dem vi finner i nutidens kastväsen. Ett studium av hur vårt svenska samhälle har utvecklats från feodal till »demokratisk» ekonomisk organisation borde vara av lika stort intresse för moderna indiska sociologer som djupgående undersökningar av Indiens samhälle för en riktigare förståelse av vår sociala historia.

Kasterna är inte så obevekligt fasta som man har föreställt sig. Formen kan vara stel, medan innehållet ändras. En grupp som kommer i bättre ekonomiska villkor brukar helt enkelt glömma bort sitt förflutna i en låg kast och låta prästerna tillverka förnäma stamträd enligt vilka gruppen i fråga skulle vara en sidogren till en av gammalt förnäm kast. Samtidigt tar gruppen upp nya seder, vägrar att ha något gemensamt med lägre kaster som man förut stod på jämställd fot med och utvecklar överhuvudtaget en serie av uppkomlingsattityder.

Det är nog otvivelaktigt att sociologiens framtid är i hög grad beroende av om man kan få till stånd internationella forskningar med jämförelser mellan olika kulturer. Vad som nu sker i Indiens och Kinas bondbyar har betydelse för oss alla på det alltmer krympande jordklotet. Det är genom att betrakta varandra genom forskarens mikroskop som vi kan undgå dagsjournalistikens tanklöst tillsvarvade schabloner med känslor i stället för fakta som innehåll.

Ur dessa synpunkter är det mycket glädjande att ett indiskt institut för jordbrukskonomi i Bombay har lagt upp ett storstilat program för landsbygdssociologisk forskning efter internationellt accepterat mönster. Man vill få till stånd undersökningar om byarnas folkstruktur, den biologiska basen för folktillväxten respektive dödligheten, äganderättsförhållandena, åkerbrukstekniken, hushållens sammansättning, storfamiljens betydelse, templens, prästernas och de vandrande heliga männens inflytande på byarnas liv och kastväsendets historia och nutida förändringar. En sådan sociologisk forskning som börjar med ekonomi och ekologi och syftar till helhetsbilder av kultursituationen i olika trakter av världen förefaller vara en fascinerande uppgift.

Man kan säga att det här ifrågavarande arbetet av doktor Akshaya R. Desai ibland blir schematiskt abstrakt som en handbok och att det ger mycket litet av konkret stoff om Indien. Den senare hälften av boken innehåller avtryck av tidigare publicerade uppsatser av amerikanska landsbygdssociologer. Programmet är emellertid utomordentligt och borde läsas också av dem som intresserar sig för forskning beträffande den svenska landsbygdens sociala förhållanden.

Börje Hanssen

Bergström, Svante: Om semesterlön och provision. Uppsala 1954. (Uppsala universitets årsskrift 1954: 6.) 172 sid. Kr 13,50.

För fastställande av semesterlöns belopp anger gällande semesterlag två olika beräkningssätt, bortsett från vad som föreskrivs beträffande s. k. okontrollerade arbetstagare. I § 14 första stycket stadgas att arbetstagaren under semestern skall ha samma lön som om han varit i tjänst; denna »sammalönsprincip» gäller arbetstagare med tidlön i den mån tidlönen är beräknad för vecka eller längre tidsperiod. Enligt andra stycket i samma paragraf gäller däremot beträffande annan arbetstagare än vad nyss nämnts, att semesterlönen beräknas på grundval av genomsnittsinkomsten under kvalifikationsåret (i regel kalenderåret före semestern). För arbetstagare med blandad löneform — varmed avses en löneform som innefattar såväl tidlön enligt § 14 st. 1 som »resultatlön» (ackordsförtjänster m. m.) enligt § 14 st. 2 — har man normalt tillämpat regeln, att den mot tidlönen svarande semesterlönen beräknas enligt första stycket medan den mot »resultatlönen» sva-

rande semesterlönen beräknas enligt andra stycket.

Av olika anledningar har emellertid semesterlöneberäkningen för arbetstagare med fast lön jämte provision inte generellt ansetts böra ske enligt de normala reglerna för arbetstagare med blandad löneform. Svante Bergströms »Om semesterlön och provision» syftar till att klargöra när och hur man för sådana provisionsavlönade kan meddela undantag från de normala reglerna för semesterlöneberäkning. Som utgångspunkt för sitt arbete har Bergström tagit fyra bekanta processer: »Chokladmålet» (1947), »Esseltemålet» (1950), »Hälsingborgsmålet» (1950) och »Boråsmålet» (1952). Dessa mål avsåg samtliga semesterlöneberäkningen för försäljare, vilka var avlönade med såväl fast lön som provision. Gemensamt i dessa fall var förhållandet, att försäljarnas totala inkomster varierade starkt; under somrarna, då semestrarna uttogs, var inkomsterna lägst. Arbetsgivarparten i de fyra målen ansåg med stöd av bl. a. ett departementschefsuttalande i förarbetena till semesterlagen, att försäljarnas semesterlöner borde beräknas med tillämpning av »sammalönsprincipen», dvs. semesterlönerna borde utgöras av dels de fasta lönerna dels provisionerna på under semestern inkomna order. Arbetstagarparten hävdade för sin del »genomsnittsprincipen», dvs. att semesterlönerna skulle utgöras av de fasta lönerna jämte genomsnitten av föregående års provisionsinkomster. Det kan nämnas, att för Esseltemålets omkring 80 försäljare »genomsnittsprincipen» skulle ge sammanlagt 300 000 kr mera i semesterlön för tiden intill domen och 100 000 kr mera för varje år därefter. I samtliga fyra mål bifölls arbetstagarnas talan.

Bergström har i sitt arbete sökt visa, att det beträffande arbetstagare med såväl fast lön som provision råder en spänning mellan »sammalönsprincipen» och »genomsnittsprincipen». Hans diskussioner i denna fråga är utomordentligt intressanta; själv synes han i någon mån driva den linje, som förts av arbetsgivarparten i de fyra målen. Man frågar sig i detta sammanhang hur Bergström skulle ha resonerat, om situationen i de fyra målen varit den omvända: att försäljarna uttagit sina semestrar under den tid av året då provisionsinkomsterna varit högst? Tyvärr har han inte gett sig in på denna fråga.

I sitt arbete kommer Bergström också in på frågan om provisionens »natur» i semesterlönesammanhang. Han konstaterar sålunda med hänvisning till de fyra målen, att vissa arter av provision ej bör grunda rätt till semesterlön. Sådan provision kan exempelvis utgöras av provision på order, som inkommit utan arbetstagarens egna insatser och vars omfattning icke på något sätt påverkas av om arbetstagaren åtnjuter semester. I dessa delar av sitt arbete har Bergström företagit en bitvis värdefull systematisering, som måhända kan bli till praktisk nytta. Visst värde har även Bergströms framställning om möjligheterna att genom avtalsdispositioner få semesterlönen inkluderad i provisionen.

Per Holmberg

Flickprostitutionen i Stockholm

En redogörelse för 25 fall

Av socialläkare *John Takman*, Stockholms stads barnavårdsnämnd

Denna artikel utgör en bearbetning av en rapport om en undersökning, som författaren utfört för Stockholms stads barnavårdsnämnd.

Red.

Prostitutionen i Sverige torde i stort sett vara begränsad till de största städerna, och det kan antas att den har största omfattningen i Stockholm, inte bara absolut utan också i förhållande till folkmängden. En undersökning, som skulle ge en fullständig bild av prostitutionens omfattning, de prostituerades psykiska beskaffenhet och sociala förhållanden samt orsakerna till att vissa kvinnor rekryteras, måste vara mycket svår för att inte säga omöjlig att genomföra, inte minst med hänsyn till att prostitutionen förekommer i många former, från gatuprostitution till regelrätt anställning, från yrkesmässig prostitution under en följd av år till en enda sexualförbindelse mot betalning. Det är betecknande för problemets sammansatta karaktär, att det inte ens finns en vedertagen definition av begreppet prostitution. Somliga forskare räknar till prostitution endast de yrkesmässiga formerna, andra även sporadiska sexualförbindelser mot penningersättning. Den sistnämnda gränsdragningen förefaller mig vara den riktiga, i varje fall vid en undersökning, där syftet är att klarlägga bland annat de psykologiska delorsakerna och den sociala prognosen.

När en extensiv undersökning inte kan genomföras, får man nöja sig med en begränsad undersökning av ett speciellt klientel. En möjlighet har varit att studera det ungdomsklientel, som Stockholms stads barnavårdsnämnd upptar till behandling. Föreliggande undersökning omfattar prostituerade flickor ur detta klientel. Ingen har vid undersökningen uppnått 21 års ålder. Till prostituerade hänförs flickor, som av för dem okända män begärt och erhållit omedelbar penningersättning för samlag, oavsett om detta ägt rum sporadiskt eller antagit yrkesmässiga former. Man kan förmoda, att tendenser som visar sig gälla för samtliga eller flertalet av dessa flickor bör gälla också många andra prostituerade.

Tidigare svenska undersökningar har omfattat avancerade klientel. *A. Lindblads* statistiska undersökning, publicerad 1908 som bilaga till reglementeringskommitténs betänkande, grundade sig på muntliga uppgifter av 800 yrkesmässigt prostituerade, samtliga inskrivna vid besiktningsbyrån i Stockholm. Uppgifter om åldern vid utfrågningen saknas. De som berördes av *socialstyrelsens* utredning för tidsperioden 1916—1924 hade en medel-

ålder av 27,9 år. Vid *Adell-Jonssons* undersökning av klientelet vid tvångsarbetsanstalten i Landskrona 1938 var medelåldern för de 54 undersökta inte mindre än 40,2 år. *Inghes* undersökning 1946, som författaren medverkade vid, omfattade 22 prostituerade med en medelålder av 34,7 år. Det får antas, att orsakerna till debuten, som ofta ligger många år tillbaka i tiden, inte kunnat utredas fullständigt och att särskilt de autoanamnestiska uppgifterna, dvs. de som de undersökta själva lämnar, kan vara i viss mån färgade och präglade av efterrationaliseringar och minnesfel.

Beträffande det aktuella materialet är undersökningssituationen ur denna synpunkt gynnsam. Åtskilliga av de prostituerade flickorna har av andra orsaker undersökts vid socialläkarbyrån i barnavårdsnämnden före debuten, och i samtliga fall har undersökningen efter debuten kunnat företas inom så kort tid, oftast bara någon vecka eller månad, att de sociala och psykologiska betingelserna kunnat rekonstrueras. I regel har man fått utförligare uppgifter än vad som redan noterats i socialutredningar och eventuella polisprotokoll, därför att undersökaren i varje särskilt fall gett bestämda försäkringar om att inte föra sådana delar av materialet vidare annat än i form av denna rapport. De undersökta har vanligen genom andra patienter varit underrättade om att de utan risk kunnat tala öppet. I de fall där någon form av åtgärd, exempelvis placering vid ungdomsvårdsskola, måst vidtas, har de underrättats om att placeringen inte motiverats med de uppgifter de lämnat mot tysthetslöfte och att dessa uppgifter inte ens antytts i handlingarna.[1]

En jämförelse mellan tidigare svenska undersökningar och den aktuella undersökningen kan knappast göras. Dels är de olika materialen för begränsade. Dels rör det sig om speciella urval, och möjligheten att på grundval av dem avge generella omdömen kan ifrågasättas. Säkerligen har man också att göra med olika slags klientel utom i ett mindretal fall, nämligen de flickor som debuterar under tonårsåldern och sedan varaktigt förankras i prostitutionen. Åtskilliga av de yrkesmässiga prostituerade i tidigare undersökningar har å andra sidan debuterat efter fyllda 21 år, och orsaksmekanismerna kan i deras fall vara andra än de som påvisas här.

De 25 fall som redovisas är rutinmässiga undersökningsfall vid socialläkarbyrån, samtliga ur kategorin gatuprostituerade.[2] Den maskerade prostitution, som tar sig uttryck i fiktiva anställningar, förmedlas genom telefonadresser etc., finns inte representerad. De 25 utgörs uteslutande av flickor, som vid läkarundersökningen medgett prostitution och lämnat ofta mycket utförliga redogörelser. I vårt journalarkiv för de år, som undersökningen

[1] Jag är övertygad om att denna framgångslinje är den enda möjliga för läkare, som har befattning med socialpsykiatriska fall. Minsta brott mot den tystnadsplikt, som man beträffande vissa data påtar sig inför patienten, skulle rasera möjligheten att upprätthålla förtroendefull kontakt och dessutom givetvis strida mot medicinsk praxis. Barn och ungdomar är ofta ännu mer sårbara än vuxna för indiskretioner från läkarens sida, och man kan inte nog kraftigt betona hur viktigt det är att undersökaren — inte minst i sina utlåtanden och muntliga uttalanden — visar respekt för deras personlighet och deras förtroenden.

[2] Den psykiatriska undersökningen har i flertalet fall kompletterats med psykologiska prov (Rorschach, intelligenstest). Vid dessa samt vid bearbetningen av materialet har psykologen fil. kand. Gitte Settergren medverkat.

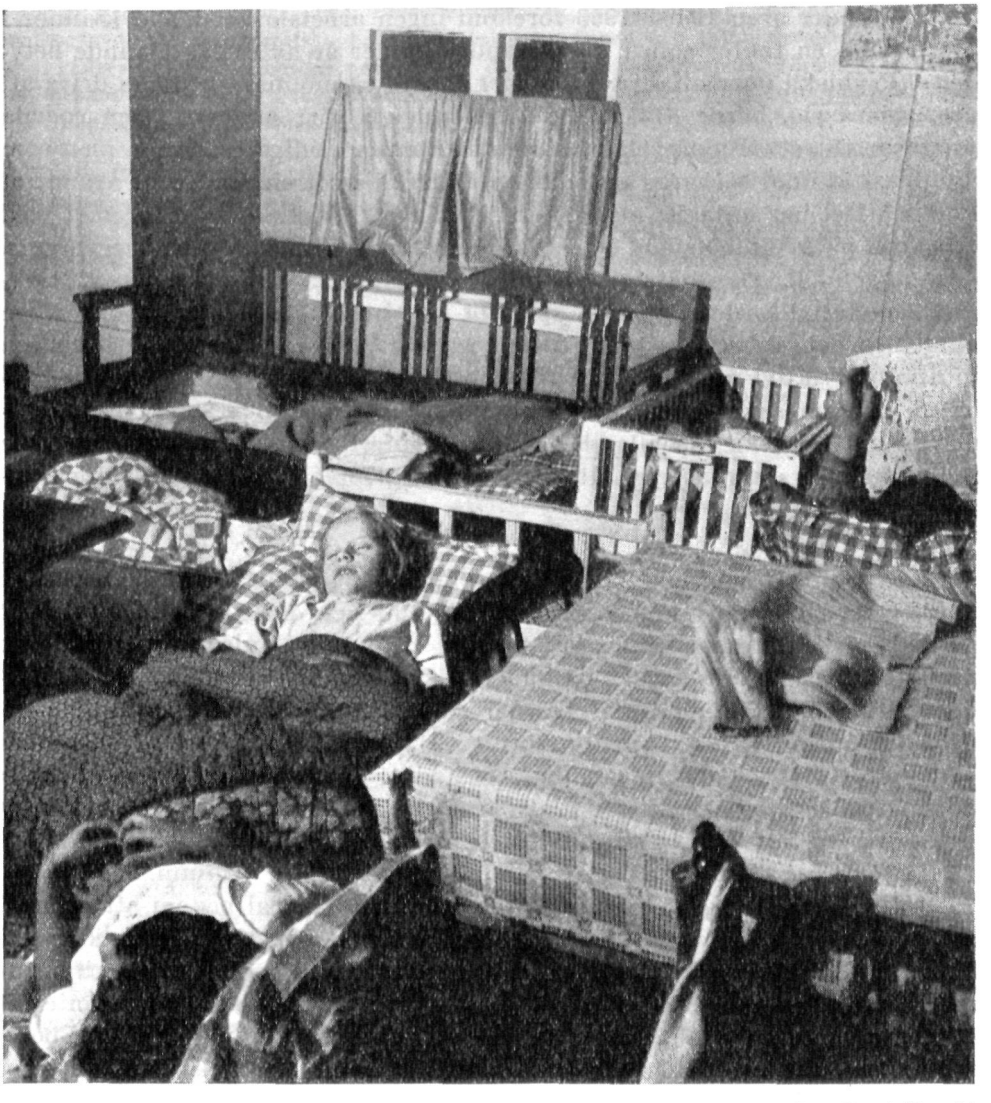

Foto: Bengt Almquist

»I intet fall har förhållandena under uppväxtåren varit socialt eller psykologiskt gynnsamma»

omfattar (1949—1953), finns ytterligare ett tjugotal, som säkert eller med stor sannolikhet prostituerat sig men vilkas egna berättelser av skilda anledningar inte upptagits. Sex flickor i skolåldern, som tagit emot pengar för sexuella manipulationer med »gubbar», är inte medtagna i rapporten.

Avsikten med undersökningen har varit att belysa i främsta rummet tre problem, som kan förutsättas vara lättare att utreda om undersökningsobjekten är ungdomar än om de tillhör ett äldre, yrkesmässigt klientel. För det första: vilken roll spelar personlighetsstruktur och psykologiska kon-

flikter? Under åren 1949—1953 förekom ingen arbetslöshet bland kvinnor i Stockholm, en faktor som i många andra länder är av utslagsgivande betydelse. Psykiska normalfall, som *enbart* genom ekonomiskt nödläge drivs att prostituera sig, borde alltså inte förekomma i vårt material. Den sociala prognosen är ett annat problem, som diskuterats i tidigare arbeten men som knappast kunnat besvaras generellt utifrån undersökningen av ett avancerat klientel. Det har antagits att debuten i många fall skulle vara förenad med ett starkt psykiskt motstånd och att sedan detta motstånd en gång övervunnits, övergången till yrkesmässig prostitution skulle vara lätt. Även om vårt aktuella material torde utgöra ett speciellt urval och inte tillåter allmängiltiga omdömen, bör det kunna bidra till att ge svar på denna fråga. Slutligen och inte minst viktigt är att utreda vilka åtgärder som kan vidtas för att förebygga den nu säkerligen tilltagande flickprostitutionen i Stockholm. Kännedom om faktiska förhållanden och de uppfattningar, som de engagerade flickorna själva ger uttryck åt, är nödvändig för en planering av förebyggande verksamhet.

Undersökningsmaterial. Vid första undersökningstillfället har flickorna haft en medelålder av 17,5 år, den yngsta 13,9 och den äldsta 20,2 år. I 12 av de 25 fallen har misstänkt prostitution varit en av anledningarna till att flickorna av ungdomsbyrån i nämnden remitterats till socialläkaren för undersökning. Beträffande de övriga har anledningen till remissen varit rymning hemifrån (3 fall), spritmissbruk (2), nervösa besvär (2), stöld och självmordsförsök, abortutredning, bostadsproblem, epidemisk sjukdom (denna flicka sökte på eget initiativ) samt instabilitet i arbete. I några av dessa senare fall har prostitution medgetts vid första besöket hos läkaren. I 7 fall har prostitutionsdebuten kommit på ett senare stadium.

De tjugofem flickorna representerar ett särskilt urval genom att de med få undantag misskött sig så att de därför blivit föremål för anmälan till barnavårdsnämnden. Flickor, som har diskreta kommersiella sexualförbindelser men i övrigt lever ett oantastligt liv, är som nyss anmärkts inte representerade i materialet. Man har anledning anta att de utgör en rätt betydande grupp. Vid en större vetenskaplig utredning skulle denna dolda prostitution delvis kunna kartläggas genom att man kunde räkna med konfidentiella tips från andra undersökningsfall.

I följande sammanställning redovisas varje fall för sig med journalnummer i stället för initialer eller annat kännetecken. Endast lapidariska uppgifter lämnas, dels av utrymmesskäl, dels av hänsyn till att vederbörandes anonymitet inte får röjas. (Vissa uppgifter såsom antalet barn, venerisk smitta etc. gäller för några fall vid tiden för efterundersökningen.)

65/49. 20,2 år (ålder vid första undersökningen). Första coitus 17 år. Prostitutionsdebut 20,7 år. 1 abort (+ sterilisering). Normalbegåvad. Hysteroid, ångestfylld, emotionellt outvecklad. Prostituerad under ca 1 år, direkt efter utskrivning från ungdomsvårdsskola. Var berusad vid första tillfället (ofta även i fortsättningen). Bott hos modern under tiden. Denna kände till trafiken och tiggde pengar av pat. Prognosen dubiös.

90/49. 16,0. Första coitus 14,4. Prostitutionsdebut 15,9 (?). Gc (gonorré) 1 gång. Normalbegåvad. Tidiga neurotiska besvär, spänd, men öppen och rejäl. Prostituerad endast 5—6 gånger vid akut behov av pengar eller då hon var utan husrum. Första gången med pojkbekant till väninna när alla tre delade hotellrum. Andra tillfällen också med prostituerade väninnors pojkbekanta. Prognosen god.

1/49. 18,3. Första coitus 16. Prostitutionsdebut 18,7. Gc 1 gång. Normalbegåvad. Hysteroid. Prostituerad tidvis av penningbehov. Omständigheterna kring debuten ej utredda. Spritmissbruk största problemet. Prognosen osäker.

126/49. 17,3. Första coitus? Prostitutionsdebut 17,6 (?). Gc 3 ggr. Normalbegåvad. Relativt slapp, lättledd, arbetsovillig. Arbetsolust, dåliga hemförhållanden. Prognosen dålig.

268/50. 17,1. Första coitus 13. Prostitutionsdebut 16,9. Gc 2 ggr. 3 aborter, 1 barn. Normalbegåvad, ångestneurotisk, emotionellt varm. Prostituerad av och till under de 4 år hon observerats, ibland upp till 6—7 kunder på en kväll. Första gången på initiativ av pojke som tog förtjänsten (trol. ej regelrätt sutenör). Senare mestadels av ekonomiskt behov (dåligt avlönat arbete) men också av nervös oro och sexuellt behov. Prognosen god om hon inte blir psykiskt alkoholskadad.

295/50. 19,5. Första coitus 17,5. Prostitutionsdebut 18,5. Gc 2 ggr. 1 barn u. ä. Normalbegåvad. Hysteroid, emotionellt kylig och reserverad. Prostituerad tidvis under 1 år, 2—3 ggr/v. Ekonomiskt nödläge. Prognosen osäker.

140/50. 19,9. Första coitus 15. Prostitutionsdebut 18,9. Gc 2 ggr. 1 barn i ä., dåvarande maken ej barnafader. Normalbegåvad. Hysteroid, arbetsskygg, lättsuggestibel. Prostituerad under ca 1 år, mest var kväll, ej arbetat. Prostituerad väninna pådrivande faktor vid debuten. Prognosen dubiös.

210/51. 14,9. Första coitus 13. Prostitutionsdebut 15,0. 2 barn u. ä. Normalbegåvad. Ordinär flicka, emotionellt varm, depressiva tendenser. Drevs in i prostitution (för någon veckas tid) av sutenör. Var då gravid och i akut konflikt med hemmet. Prognosen obetingat god.

178/51. 18,5. Första coitus 16,3. Prostitutionsdebut 16,3. Gc 1 gång. Normalbegåvad. Hysteroid, affektlabil, tidvis deprimerad. Prostituerad under 4—5 månader ca 2 ggr/v. (arbetade hela tiden). Uppehåll 2 år, återigen 3 ggr. Ej haft samlag före prostitutionsdebuten. Invigd av prostituerad vännina, kom så i händerna på sutenör. Prognosen osäker.

59/51. 17,9. Första coitus 14-årsåldern. Prostitutionsdebut 16,7. Syfilis 1 gång. 2 barn (1 u. ä., 1 i ä. efter giftermål med barnafadern). Överbegåvad. Affektlabil, måttligt hysteroid, relativt kvalitetsrik. Prostituerad våren 50 och våren 51 »nog närmare 100 än 15 ggr». Sutenör och prostituerad väninna pådrivande krafterna vid debuten. Sprit- och fenedrinmissbruk. Sociala prognosen god, om spritmissbruket kan kontrolleras.

248/51. 13,9. Första coitus 13,4. Prostitutionsdebut 14,3. Gc 1 gång. Normalbegåvad. Tidigt utvecklad, impulsiv, okomplicerad. Omständigheterna vid debuten inte utredda. Oppositionslust och allmän leda vid förhållandena i hemmet plus mycket tidig fysisk utveckling.

196/51. 16,3. Första coitus 15. Prostitutionsdebut 16,3. Gc 1 gång. Normalbegåvad i underkant. Svårkontaktad, undanglidande, slapp. Prostituerad endast 2 ggr när hon var på rymmen och utan pengar. Läst om prostitution och sutenörer i kvällstidning. Övertalad av kamrat som tidigare prostituerat sig. Prognosen god?

265/51. 17,2. Första coitus 16,3. Prostitutionsdebut 17,4. Gc 1 gång, syfilis 1 gång. 1 barn u. ä. Något underbegåvad. Infantil, lättledd, omdömeslös. Prostituerad under några månader, tidvis varje kväll. Första gången genom exempel av annan prostituerad. Penningbehov, ofta sjuk så hon ej kunde arbeta. Incest med fadern i 10-årsåldern, vilket pat. spontant anger som en av orsakerna till prostitutionen.

201/51. 17,0. Första coitus 16,8. Prostitutionsdebut 17,0. Normalbegåvad. Infantil, något lättledd och hjälplös men med social grundinställning. Samlag mot betalning en enda gång p. g. av penningbehov (betala en skuld). Prognosen god.

217/52. 18,9. Första coitus 12. Prostitutionsdebut 17,3. Gc 2 ggr. Klart överbegåvad. Nykter, kontrollerad, på ytan fri från emotionellt engagemang. Prostituerat sig sedan ca 2 år,

»minst 100 ggr». Debuten genom exempel av väninna — utan pengar. Fortsatte för att fylla i dålig förtjänst, arbetade mestadels. Kort tid sutenör. Tidvis spritmissbruk. Prognosen god?

133/52. 20,1. Första coitus? Prostitutionsdebut 18,0. Debil. Hysteroid, rätt alkoholiserad. Försörjt sig som prostituerad under de senaste 2 åren före undersökningen. Anhållen 14 ggr, oftast för fylleri. Oförmåga att anpassa sig till ordnat arbete. Prognosen osäker.

34/52. 14,8. Första coitus 10-årsåldern. Prostitutionsdebut 10-årsåldern. Debil. Hysteroid, lögnaktig, infantil. Uppger sig ha haft omkring 100 samlag mot betalning (med en och samma medelålders man) sedan 10-årsåldern. Prognosen osäker, troligen dålig.

149/52. 18,8. Första coitus 16,8. Prostitutionsdebut 19,5. Normalbegåvad i underkant. Energilös, arbetshämmad. Anorexia nervosa. Prostituerad under ca 2 månader. Första gången i sällskap med andra prostituerade. Drivkraften: förtjänsten — orkade inte med ordnat arbete. Sociala prognosen ej dålig.

159/52. 17,2. Första coitus 15. Prostitutionsdebut 17,1. Gc 3 ggr. Normalbegåvad i underkant. Infantil, torftig, hållningslös, lättledd. Prostituerad »5—6 ggr» under 1/2 års tid. Initiativkraftig prostituerad väninna, penningbehov.

91/53. 16,7. Första coitus 15,8. Prostitutionsdebut 17,3. Gc 2 ggr. Normalbegåvad. Temperamentsfull, äventyrshungrig, emotionellt varm. Prostituerad (»abonnemang») med 2—3 personer under minst 1 år. Introducerad av prostituerad väninna. Slutade arbeta när prostitutionen började. Incestförsök av fadern. Sociala prognosen god.

129/53. 15,8. Första coitus 14,8. Prostitutionsdebut 15,5. Klart överbegåvad. Hysteroid, tvångsneurotisk, depressiv. Prostituerad under ca 3 veckor, 80—100 samlag. Varit på restaurang och druckit sprit, »gick och tittade» på Birger Jarlsgatan. Träffade sutenör och började prostituera sig efter att ha känt denne ett par veckor. Inte prostituerat sig före eller efter denna kontakt. Våldtagen före 10-årsåldern. Prognosen god.

337/53. 17,3. Första coitus 16,0. Prostitutionsdebut 17,3. Gc 1 gång. Debil. Torftig, öppen, okomplicerad. 4 samlag mot betalning. Kom i händerna på sutenör samma dag hon kom till Sthlm från landsorten. Prognosen god.

367/53. 19,7. Första coitus 16,5. Prostitutionsdebut 19,3. Gc 1 gång. Normalbegåvad. Öppen, okomplicerad, utan perspektiv. Prostituerade sig under 3 månader, nästan varje kväll. Initierad av prostituerad väninna. Slutade arbeta efter någon vecka, tjänade bättre på prostitution. Sociala prognosen god.

366/53. 17,0. Första coitus 15. Prostitutionsdebut 16,7. Gc 1 gång. Normalbegåvad. Något hysteroid, f. ö. rätt ordinär personlighet. Prostituerad under 3 månader. Dåligt avlönat arbete och exempel av prostituerad väninna. Slutade arbeta när hon började prostituera sig. Sociala prognosen god.

225/53. 15,5. Första coitus 12. Prostitutionsdebut 15,2. Gc 1 gång. Normalbegåvad. Hysteroid, pigg, ytlig kontaktförmåga. Prostituerat sig under ca 10 månader 2—3 ggr per vecka. Eget initiativ, var utan pengar. Många kontakter i »den undre världen», ej sutenör. Sociala prognosen osäker.

Uppväxtmiljö och levnadsförhållanden. Av de undersökta är 10 av utomäktenskaplig börd och 15 födda i äktenskap. Stockholmsbarn är 9, från landsorten 13 och från nordiska grannländer 3. I intet fall har förhållandena under uppväxtåren varit socialt eller psykologiskt gynnsamma. Journalerna vittnar om ekonomiska svårigheter, alkoholiserade fäder och ibland också mödrar, frekventa uppträden i hemmet, barnhemsvistelser, täta förändringar av hemmiljö, sexuella övergrepp under barndomen osv.

Systematisk genomgång av herediteten görs inte alltid vid socialläkarbyrån, och min uppfattning — som väl delas av flertalet läkare verksamma inom barn- och ungdomspsykiatrin — är att hereditära faktorer spelar

en underordnad roll som orsak till social missanpassning. Vad som upprepas från generation till generation är en destruktiv psykisk miljö. I alla händelser förefaller det omöjligt att avgränsa de eventuella hereditära faktorerna av patologisk karaktär från de massivt ogynnsamma miljöfaktorerna.

I fall 65/49, en tjugoårig flicka, finner vi att fadern, farfadern och en faster är alkoholister, modern en svår hysterika, som sannolikt tidvis haft kommersiella sexualförbindelser, och två systrar yrkesprostituerade. Det är naturligtvis lätt att ur detta dra ytliga slutsatser om ärftliga anlag, men man kan samtidigt visa på ett från spädbarnsåldern allvarligt stört förhållande mellan moder och barn och dessutom på att familjens beteendemönster avviker från det normala. Familjen befann sig i upplösning vid flickans födelse, och efter år av vilda scener flyttade föräldrarna isär då hon var 1 1/2 år. Modern, som för övrigt hade förvärvsarbete hela dagarna och ibland också på kvällarna, måste lämna barnen permanent ensamma i hemmet. Hennes psykiska tillstånd, som självfallet också präglades av trötthet och ekonomiska bekymmer, var alltid labilt och obalanserat. Än tycks hon ha visat en positiv attityd till barnen, än varit oresonlig och brutal.

En annan flicka (1/49) berättar att hon inte har några vackra minnen från barndomen och att hon inte kan erinra sig någon som hon tyckte om. Föräldrarna skildes när hon var i sjuårsåldern, och hon minns ingenting annat än bråk från åren innan. »Far var full nästan jämt. Han var så snäll när han var nykter, men det var sällan han var nykter.» Flickan bodde hos modern, tills hon var fjorton år. »Usch, jag hata' henne. Hon var nästan aldrig hemma. Hon var ute och dansa, hade karlar hos sej och körde ut mej — låste mej ute. När vi var ute nån gång, när jag var så där tretton fjorton år, och vi träffa herrbekanta, skulle jag vara hennes syster. Usch va larvigt.»

Mödrar av denna primitiva, hysteroida typ finns det flera i materialet. Skadeverkningarna av deras roll som uppfostrare gör sig gällande på två plan. Genom sin oförmåga att etablera en varm och stabil känslokontakt åstadkommer de på ett tidigt stadium primära personlighetsdefekter hos barnet. Och genom sin brist på stil blir de på ett senare stadium miserabla personliga exempel.

Men i detta material finns också socialt klanderfria mödrar, som på grund av vidriga yttre omständigheter och nervösa störningar inte kunnat ge barnen en harmonisk och trygg uppväxtmiljö. I fall 248/51 beskrivs modern av barnavårdsmannen som »oerhört arbetsam, skötsam och ambitiös». Men flickan är född utom äktenskap, modern måste redan från början ha heldagsarbete och blir småningom alltmer utsliten, nervös och affektlabil. Då flickan var i sjuårsåldern, skrev hennes lärarinna en belysande rapport till nämnden:

»Flickan är orolig, synnerligen lättretad och otålig. Gör intryck av att vara för trött, blir därför retlig till lynnet mot kamraterna. En tid när flickan var ovanligt trött klöste hon ofta barnen i ansiktet, tydligen på grund av sitt retliga humör. Då kallade jag på

modern, och av vårt samtal framgick att hon tar hit flickan klockan 5,30 de veckor hon börjar sitt arbete den tiden på morgonen. Flickan får då springa här flera timmar innan skolan börjar (hon börjar klockan 9 fyra dar i veckan). För övrigt håller modern flickan ren och snygg. Hon ser trevlig ut och är tillgiven. Hon är mycket blek med svarta skuggor under ögonen.»

Man har tidigare fäst stor vikt vid de s. k. splittrade hemmen som orsak till personlighetsskador och senare social missanpassning. Men termen täcker ett otal möjligheter och uppmärksamheten koncentreras mer och mer på de första årens känsloförhållanden mellan barnet och modern eller moderersättaren. I vårt material är hemmet ofullständigt (ogift moder), splittrat (skilsmässa, dödsfall) eller på annat sätt avvikande (styvfar, styvmor, fosterföräldrar, barnhem) före barnet fyllt 10 år i inte mindre än 21 fall. I samtliga dessa fall kan man av tillgängliga uppgifter sluta sig till att barnet upplevt de första åren som otrygga och — med ett undantag (210/51) — saknat tillfredsställande permanent moderskontakt. Inte sällan har förhållandena ur alla synpunkter varit skrämmande.

Det är av intresse att analysera uppväxtsituationen i de 4 fall, där de biologiska föräldrarna levat i äktenskap med varandra under barnets första 10 år. I ett fall (268/50) har familjens förhållanden utretts av barnpsykiater, då flickan var 8 år och anmäldes för manifesta nervösa rubbningar. Redan då var modern utsläpad efter många barnsbörder, ängslig och ojämn till humöret, och flickan, en skygg och känslig unge, som grät »bara kamraterna tittade på henne», var framför allt fästad vid fadern. När denne något år senare omkom vid en olyckshändelse förlorade hon sin enda trygga känslokontakt. Hennes sociala missanpassning, som delvis bestod av protesthandlingar mot den då presenila, blödiga och ständigt moraliserande modern, började kort efter faderns frånfälle.

Den mest begåvade av alla 25 (217/52) har vid den muntliga utfrågningen förklarat att hon har »världens bästa föräldrar» men anger senare i en litterärt högklassig självbiografi på tjugofem maskinskrivna kvartosidor, att det fanns nyanser.

»Det är kväll, jag sitter på golvet och klipper papper i små små bitar. I rummet finns utom mej själv min mamma och morfar. Vi bor hos honom, för vi är fattiga. Pappa går på nödhjälpsarbete och tjänar 1,50 om dagen och det är nog inte så lätt att försörja hustru och barn på. Detta är det tidigaste minnet jag har i mitt liv... Sedan blev jag bortskickad först till min farfar sedan till mina morföräldrar. Antagligen var detta första gången mina föräldrar skulle skiljas, fast jag var för liten att begripa det då. En av somrarna här var en av dom lyckligaste i mitt liv. Både mamma och pappa arbetade och dom verkade vara ovanligt goda vänner. Tjat om pengar var det inte, det hade annars hört till vanligheterna förut... Mamma är gravid igen. Det är ett jävla liv hemma. Dom ska skiljas. Jag springer ute på kvällarna — jag är snart tolv år. Det får jag inte. Då går jag och lägger mej tidigt. När dom tror att jag sover, öppnar jag fönstret och kliver ut på taket, klättrar ner genom en kastanj som står bredvid husväggen och där ute finns gänget.»

Modern bekräftar uppgifterna utan att känna till vad flickan berättat. »Det har mest varit split och kiv och gräl dagligen, mest om pengar, då vår ekonomi är mycket dålig. Vi lever i rena misären. Dåliga bostäder har vi jämt bott i. Fast vi flyttat och flackat jämt och ständigt har det inte blivit bättre, snarare tvärtom.»

Denna flicka föddes kort efter vigseln. Hon berättar, tydligen på grundval av vad hon hört modern säga, att det inte skulle ha blivit något äktenskap, om inte graviditeten tvingat fram det. Faderns alkoholism, den ekonomiska misären, täta bostads- och skolbyten, några brådstörtade placeringar hos olika släktingar, slitningar i äktenskapet samt moderns förklarliga ambivalens gentemot det icke önskade barnet har tydligen samverkat till de personlighetsskador som denna flicka nu företer.

Om en (295/50) vet vi att modern avled efter många års sjukdom då flickan var 12 år. Fadern har varit periodsupare så länge flickan kan minnas, och det var mycket gräl mellan föräldrarna. »Mamma blev ju arg när hon aldrig hade några pengar, så hon skällde ju.» Fadern har flera gånger varit intagen på alkoholistanstalt, och barnen, som alla är svårt neurotiska, skötte sig efter moderns död själva.

I det fjärde fallet (337/53), en debil flicka från landsorten som vid tillfälligt besök i Stockholm kom i händerna på en sutenör och prostituerade sig, saknas andra uppgifter än hennes egna. Hon kommer från en barnrik lantarbetarfamilj och företer, bortsett från den allmänna torftigheten, inga anmärkningsvärda psykiska drag.

Detta var i korthet de undersöktas familjeförhållanden. I fråga om skolgång saknas objektiva uppgifter i några fall. Data beträffande de övriga är i detta hänseende inte av anmärkningsvärt intresse, utom i ett antal fall där bl. a. anmärkningar för bristande disciplin förekommit. Materialets varierande ålder, två fortfarande elever i folkskolan, några just övergångna till arbetsmarknaden, tillåter inga generella omdömen om arbetsförmåga och arbetsintresse. Medelåldern vid prostitutionsdebuten är så låg som 17,0 år. (Median 17,4 år, lägsta ålder 10?, högsta 20,7.) Av de äldre har ett halvdussin haft åtminstone någon längre anställning. Åtskilliga har visat sig föga uthålliga och föga punktliga. Några är från början eller har längre fram blivit utpräglat arbetshämmade. En av de tidvis yrkesprostituerade är ett briljant undantag (268/50). Hon har från några anställningar, därav två synnerligen kvalificerade och ansvarsfulla, fått de mest översvallande lovord för kompetens, punktlighet och pålitlighet.

Prostitutionen. De uppväxtförhållanden, som skildrats i det föregående, kan inte anses som specifika. Journalanteckningar och socialutredningar för många flickor, som undersökts vid socialläkarbyrån för andra beteenderubbningar eller nervösa besvär, har en likartad bakgrund. Naturligtvis kan man inte räkna med att alla nyanser registrerats. Förhållanden, som ytligt sett ter sig nära nog identiska, kan från barnets synvinkel vara fundamentalt olika. I en kaotisk och i många avseenden bedrövlig miljö kan det finnas faktorer, i regel positiva känslomässiga kvaliteter hos modern eller moderersättaren, som representerar en fond av trygghet för barnet. Å andra sidan kan idylliska fasader dölja de mest destruktiva uppväxtmiljöer.

Allt detta är numera väl känt inom barnpsykiatrin. Av intresse i det aktuella sammanhanget är att söka de faktorer, som gjort att de 25 flickorna

prostituerat sig, under det att många med relativt likartade uppväxtförhållanden antingen blivit socialt välanpassade eller visat andra beteenderubbningar än prostitution. Utan en systematisk jämförande undersökning blir man hänvisad till att röra sig med hypoteser. En noggrann genomgång av utvecklingen vid prostitutionsdebuten i det här redovisade materialet ger vid handen, att det funnits konkreta *yttre faktorer,* som tillkommit vid ifrågavarande tidpunkt eller under tiden närmast innan. Man bör i alla händelser ställa sig skeptisk till eventuella hypoteser om att personlighetsdrag av viss typ predestinerar till prostitution, lika skeptisk som till de gamla teorierna om den födde förbrytaren.

I flertalet fullständigt utredda fall finner man faktorer, som åtminstone tillfälligt drivit flickorna bort från en social livsföring, och andra samtidiga faktorer, som gjort prostitutionen till det enklaste eller för ögonblicket subjektivt nödvändiga alternativet. Av de förra är akutiserade konfliktsituationer med föräldrar eller andra ansvariga vanliga. Underbetalda eller tråkiga arbeten förekommer också, och tråkigheten behöver inte vara enbart subjektiv, även om den uppfattas som mer eller mindre outhärdlig beroende på personligheten. Följande exempel konkretiserar det sagda:

Fall 90/49. Komplicerad familjesituation och sedan förskoleåldern ambivalent och konfliktfyllt förhållande till modern. Aldrig trivts hemma, håller sig mestadels borta på kvällarna för att slippa tjat och scener. En natt fått bo på hotell tillsammans med en kamrat, som haft en pojke med sig. Alla tre låg i samma rum, men den andra flickan var trött och somnade genast. »Och killen tjata och tjata och till slut fick jag en femtilapp ... men det var en hemskt snygg kille. Jag skulle aldrig kunna lägga mej under en gammal gubbe.» I fortsättningen haft samlag mot betalning ett halvdussin gånger, när hon varit utan husrum eller i akut behov av pengar till kläder. Före prostitutionsdebuten haft flera kamrater, som prostituerat sig.

Fall 268/50. »Första gången var på sommaren, när jag var på rymmen (från hemmet). Då var jag utan pengar. Jag hade en grabb med mej, och det var han som inbilla mej. Han var också utan pengar.»

Fall 140/50. Gravid 15-åring. Akut konflikt med vårdnadshavaren. Drev deprimerad och olustfylld på stan och togs om hand av en avancerad sutenör. »Jag tyckte allt var meningslöst ... Vi stod på Nybroplan, jag och Svenne. Då bad han mej att jag skulle gå, men jag ville inte. Han vart väl missbelåten. Så jag gick opp, och då kom en karl efter mej alltså. Sen så följde jag med honom hem ... Han hade rätt så mycket sprit hemma, så jag vart ju full där. Jag fick femti kronor av honom, och dom tog Svenne hand om medsamma.» (Flickan, som är ett normalfall, en väl begåvad och emotionellt varm personlighet, säger gråtande att episoden med sutenören aldrig skulle ha blivit av, om hon mött verklig förståelse från vårdnadshavaren och tjänstemän, som gripit in kort förut. Hon syftar på en speciell händelse, där ingripandet möjligen var objektivt motiverat men sannolikt kunde ha gjorts på ett mera taktiskt sätt.)

Fall 59/51. »Jag träffade honom (sutenören) på Nalen (danssalongen) och några gånger efter att jag träffa honom berätta han — det var lögn — att han inte hade någe hem och måste gå brandvakt. Och jag tyckte synd om honom. Jag gick brandvakt med honom en natt och sen kunde jag inte jobba dagen efter, för jag var alldeles slut då.» Sutenören såg till att hon inte kom i arbete de följande dagarna heller, och hon tvingades sluta platsen. »Första gången kommer jag så väl ihåg. Jag satt på konditori A., jag och Stickan. Och så kom det en tjej där och skröt om hur mycket pengar hon tjänat ... Det var på eftermiddan. Och så sa Stickan: Följ med Ulla till Nybroplan, så får

du se hur det går till. Och jag gick med, jag var nykter då. Och så gick hon och snacka med en karl. Du kan följa med honom hit ner, sa hon. Han har kontor härnere. Och så sa hon att nu på eftermiddan får du bara 30 kronor. Jag gick med ned på det där kontoret. Ska du inte ta av dej, sa han. Han hade lagt dom 30 kronorna på bordet... Men då börja jag stortjuta och sa 'Nej' sa jag. Det är lika bra du går hem te morsan, sa han, för där passar du bättre. Killen var hygglig. Gå hem te morsan då, sa han och gav mej fem kronor. Men när jag kom tillbaka till Stickan, blev han förbaskad. Han sa att det var lika bra att det blev slut mellan oss... Och sen fick jag åka med en karl upp på Söder, och han hade en halvliter och den satt vi och drack ur, och sedan fick jag pengar och då tyckte jag det var lättare när jag var full... Jag var inte ute nån gång, som jag var nykter. Om jag inte hade sprit i mej, då gick jag inte med om dom sa att jag skulle få aldrig så mycket.»

Fall 196/51. 17-åring på rymmen i Göteborg tillsammans med annan stockholmsflicka. »Då var vi helt utan pengar. Vi hade läst om sånt där i Expressen på dagen — det var om sutenörer — och sen börja vi på och prata. Jag sa till henne att jag ville inte börja ett sånt liv. Hon talade om att hon gjort så förut. På kvällen gick vi ner på Östra Hamngatan. Vi visste inte om man bruka ta karlarna där, men det låg ju i centrum.» Båda hade samlag mot betalning den kvällen och tre dagar senare, när pengarna åter tagit slut. »Den ena fick jag 30 kronor av, den andra 40. Dom hade inte råd med mera. Jag tyckte det var gräsligt. Det är därför som jag inte gjort det fler gånger.»

Fall 129/53. Akutiserad konflikt med vårdnadshavaren. Drev några nätter på stan utan bostad. Träffade en charmerande man, som berättade sin tragiska och säkert delvis fabulerade livshistoria och som hon omedelbart blev kär i. »Han hade ont om pengar, och en kväll skällde han på mej och sa att jag måste skaffa 150 kronor åt honom så han kunde lösa ut kläder. Han sa inte att jag skulle skaffa dom från karlar, men jag kunde ju inte få tag på nåra pengar åt honom. På kvällen sa han att det var lika bra vi bröt... Så jag fick tag på en karl och fick 50—60 kronor i bilen och sen stack jag och lämnade pengarna till Göran. Men han var inte nöjd. Sen blev han hårdare och hårdare. »Gå ut och gno med dej, annars får du stryk. Ja, han sa inte riktigt så men det var i den stilen.» Kvällen efteråt hade hon första samlaget mot betalning. »Sen körde han ut mej ett par gånger varje kväll. Jag fick bara vara borta ett par timmar, och sen körde han iväg mej igen. Men jag hade inget sinne för affärer, så en del kvällar fick jag gå med fem sex stycken för att få alla pengar han ville ha... Det var hemskt obehagligt.»

Fall 366/53 och 367/53. Två flickor från ett nordiskt grannland kommer till Sverige för att arbeta. Ingendera har tidigare, såvitt känt, varit något problemfall. Båda normalbegåvade och utan påtagliga psykiska skador. Arbetade ett halvår vid var sin fabrik men hade föga inspirerande arbete och dåliga inkomster. Högsta bruttolön för den ena 70 kronor och för den andra 90 kronor i veckan. »Jag tyckte inte illa om jobbet, men det var så dåligt betalt», säger den ena. Trots små anspråk måste de hämta förskott på lönen nästan varje dag. Flyttade samman med en kamrat, som börjat prostituera sig »Hon kom först hem med karlar, och sen börja vi också. Det var en kväll som hon kom hem och hade 80 kronor. Sedan gick vi med henne på Nybrogatan, och där träffa vi en kille, som hon följde med i taxi. Och så gick vi där — vi var så rädda så vi tordes inte titta... Hon hade sagt att det var så bra och att man kunde tjäna mycket pengar. Vi visste ingenting vi.» Ett par veckor sedan de haft de första kunderna, slutade de arbeta och fortsatte med gatuprostitutionen praktiskt taget varje kväll under tre månader. Inkomsterna gick ibland upp till 200 kronor kvällen för vardera. Redan en vecka efter debuten hakade sig en sutenör fast vid dem, flyttade hem till deras lägenhet och vägrade sedan ge sig därifrån, terroriserade dem och förmådde två av dem, sannolikt också en tredje, att regelbundet lämna honom pengar. »När han var full så var han hemsk. Och så drog han opp killar, som inte jobba och som skulle ligga här, vi fick inte bestämma någonting.»

Berättelserna skiftar, men gemensamt för samtliga är att initiativet varit påtvingat eller provocerat genom andras exempel. Yrkessutenörer eller till-

fälliga »fästmän» med penningbehov har funnits till hands i 10 fall, och i regel har dessa — som ovanstående skildringar visar — inte lämnat något oförsökt för att engagera flickorna i prostitution. I hemmen har situationen varit fylld av vantrivsel och spänning, och sutenören har den första dagen eller till och med flera dagar varit en förstående person, älskvärd och omtänksam för att snart, när han haft flickans förälskelse att bygga på, fullfölja affärsplanen med all tänkbar hänsynslöshet. I andra fall har flickorna gått i arbete 48 timmar i veckan utan att få pengar över till annat än det nödvändigaste. Deras nära kamrater har ibland för en enda sexualförbindelse haft större inkomst än deras egna nettoförtjänster från två veckor i fabriken.

Endast i ett par fall har debuten ägt rum utan större betänkligheter. Det har varit hysteroida flickor, som växt upp hos halvprostituerade mödrar och varken i sitt beteendemönster eller sin personlighet haft mycket spärrar mot att tjäna uppehället på detta sätt. I ett fall (178/51) är de psykologiska drivkrafterna påtagliga men samtidigt förbryllande. Det är en vid debuten 16-årig flicka, som aldrig tidigare haft samlag. Hon hade stadigvarande anställning, blev bekant med en prostituerad och invigd i förhållandena av henne, började tjäna småslantar på exhibitionister för att snart regelbundet under 4—5 månader ha samlag mot betalning två kvällar i veckan. Hennes taxa var den lägsta i detta material, 20 kronor gången. Hon kom senare i händerna på en sutenör, som drev frekvensen och taxan i höjden. Denna flicka hade alltid haft plågsamma nervösa besvär och råkade periodvis in i tillstånd av djup depression. Hon var dysforisk, lättirritabel, ängslig och trött. Vid undersökningen framstod hon som en i grund och botten mjuk och sensibel personlighet med mycket uttalade kontaktbehov. Det är troligt att hennes prostitution var ett förtvivlat försök att bryta den emotionella isolering, som hon så intensivt upplevde. Trots att prostitutionen var frivillig i den meningen att hon från början inte tvingades av yttre faktorer, tycks hon hela tiden ha upplevt sina erfarenheter som mycket obehagliga.

Endast en av de 25 har efter debuten känt sig positivt dragen till prostitutionen och utom det ekonomiska utbytet också som regel haft sexuell tillfredsställelse av sina förbindelser. Från början hade hon emellertid starka betänkligheter. Debuten gjordes i en nödsituation och efterföljdes av ett mer än halvårigt intervall. När hon sedan åter av ekonomiska skäl tvingades prostituera sig, fick hon en kraftig depression och måste tas in på psykiatriskt sjukhus. Hon var helt uppriven och kunde endast med svårighet berätta om orsaken till depressionen.

Den vidare utvecklingen. I minst 11 fall har det varit fråga om yrkesprostitution, dvs. prostitutionen har varit enda inkomstkällan under längre eller kortare tid, i några fall under åratal. I ett fall, det gäller en finsk flicka, som kommit hit för att söka arbete, har den begränsat sig till ett enda samlag mot betalning i en akut nödsituation. I flera andra fall har det

rört sig om sporadiska samlag mot betalning, antingen tillfälligt eller under en mycket begränsad tidrymd. Några har kraftigt prostituerat sig under en mycket kort tid, bl. a. en synnerligen begåvad flicka (129/53), som samtidigt med en tillspetsning av en permanent konflikt i hemmet blev kär i en sutenör och under loppet av tre veckor (tills sutenören blev anhållen) uppger sig ha haft mellan 80 och 100 betalda samlag.

Vid tidigare undersökningar av prostituerade har man som regel kunnat påvisa en indifferent attityd till yrkesupplevelserna, en »nedbrytning av jaget», som möjliggjort för den prostituerade att driva näringsfånget som affär utan påtagligt negativt eller positivt känsloengagemang. De amerikanska socialpsykologerna *Sherif* och *Cantril*, som refererar några undersökningar anmärker, att »dessa unga kvinnor i sitt arbete ofta dissocierade sina kroppar från sina personer».

Denna iakttagelse, som gäller avancerade professionella klientel, överensstämmer inte med de uppgifter, som erhållits vid den aktuella undersökningen. Med ett par undantag har debuten varit olustfylld. Åtskilliga skulle med all sannolikhet inte ha debuterat om inte en hänsynslös sutenör eller en nödsituation, som uppfattats som olöslig på annat sätt, hade framtvingat ett avgörande. I 18 av de fall, där uppgifterna är fullständiga, fortsätter känslorna av rädsla, olust och förnedring att göra sig gällande vid varje ny förbindelse. Kundkretsen tycks till största delen bestå av män i 40—50-årsåldern ur alla samhällskretsar, familjefäder som gärna berättar för flickorna om sina tråkiga hustrur. Men nästan varje flicka, som haft ett antal betalda sexualförbindelser, har också råkat ut för abnorma individer, sadister, sinnessjuka osv. »Jag var ju så rädd ständigt för polisen och för att dom skulle vara sadister eller att dom skulle ta tillbaka pengarna. Det gjorde dom ibland», säger en (129/53). Rädsla för att bli enleverade av vita slavhandlare eller falla offer för lustmördare skymtar också fram i några berättelser.

Fruktan för venerisk sjukdom gör sig numera knappast gällande på samma sätt som tidigare, då behandlingen var osäker och långvarig och komplikationerna vanliga. Inte mindre än 18 har blivit smittade med könssjukdom, några 3 eller flera gånger. Av dessa har 2 (möjligen 3) smittats med syfilis. I 7 fall har graviditet förekommit, därav i några fall sannolikt som resultat av betalda förbindelser. Barn har fötts av 6. I ett av dessa fall har också 2 legala aborter erhållits. I det 7:e fallet har steriliserande ingrepp gjorts samtidigt med att havandeskapet avbrutits.

I några fall har spritmissbruk förekommit under tiden före prostitutionsdebuten. I några andra fall har spritmissbruk förekommit i samband med prostitutionen och som förutsättning för att psykiskt kunna stå ut med denna.

Efterundersökning har inte medhunnits eller kunnat genomföras i mer än ett fåtal fall. Några av de undersökta befinner sig på ungdomsvårdsskola, en avtjänar fängelsestraff. Den sociala prognosen har betecknats som god i 14 fall, dvs. man har grundad anledning räkna med att prostitu-

tionen i dessa fall varit eller är en episod. Av de fall som efterundersökts kan ett par refereras som exempel:

Fall 210/51. Prostituerade sig hösten 1951 under knappa två veckor, då hon var i händerna på en sutenör. I fortsättningen inte vid något tillfälle prostituerat sig. Nu helt välanpassad, ambitiös och skötsam.

Fall 59/51. Prostituerade sig, en tid yrkesmässigt, under nära två år. Sista samlaget mot betalning 1951. Sedan dess lyckligt gift, skötsam och ambitiös. »Hade jag inte träffat Åke (maken), vet jag inte hur det hade gått. Jag har aldrig sett en grabb som är så ordentlig som han. Han är väldigt noga med att jag inte får träffa nån av mina gamla bekanta. Han förstår dom inte heller, för han förstår inte vad som ligger bakom sånt där. Han säjer att man skulle ha en kulspruta åt dom. Jag vet att det i alla fall kommer att gå bra för oss.»

Men svårigheterna att komma loss är stora för de flickor, som haft en mängd betalda förbindelser eller prostituerat sig en längre tid. Deras gamla kamrater från gängen gör sig påminta. Släktingar och bekanta har ibland kännedom om det passerade och vill inte gärna acceptera dem som förut. Och gamla kunder känner igen dem. En flicka (65/49), som närmare ett år levat som yrkesprostituerad, skaffade sig en restaurangplats. Det visade sig att flera av gästerna kände igen henne från gatan, däribland en som hon haft som kund. »Varför kan du inte göra't nu, när du kunde förut, säjer han och tjatar och tjatar.»

Det är också tydligt, att vanliga lågavlönade arbeten inte kan attrahera, sedan flickorna vant sig vid stora inkomster. Förtjänster på upp till ett par tusen kronor i månaden är inte sällsynta. Att prostitutionen för de flesta av dessa unga flickor ändå inte tycks bli mer än en episod, styrker ytterligare deras egna uppgifter om de känslor av fruktan, olust och förnedring som flertalet upplever i samband med sina betalda förbindelser. Slutsatserna av ett så begränsat material som dessa 25 fall måste givetvis utformas försiktigt. Enligt undersökarens mening tyder de på att under här existerande sociala förhållanden endast de fall, som visar utpräglade defekter i sin personlighet, blir varaktigt förankrade i prostitutionen. Till dessa kommer de fall, där sprit- och narkotikamissbruk är ett parallellfenomen till prostitutionen och ger upphov till sekundära personlighetsförändringar.

Personlighetsdefekter. Sexualitet. Det har tidigare antagits, att prostituerade kvinnor i stor utsträckning skulle förete tecken på psykisk undermålighet. Att detta är förhållandet när det gäller avancerade klientel har visats bl. a. genom *Adell-Jonssons* och *Inghes* undersökningar. Av de 54 fallen i den förra har 11 diagnosticerats som intellektuellt efterblivna, därav 9 djupt imbecilla. Vid Inghes undersökning konstaterades 10 av 22 vara undergenomsnittligt begåvade. I övrigt visades att flertalet var psykiskt avvikande från det normala till sådan grad, att omhändertagna prostituerades behandling främst kunde anses vara ett psykiatriskt problem.

Frey genomgick socialregisterakterna beträffande 600 flickor i åldern 15

—21 år, vilka varit föremål för Stockholms stads barnavårdsnämnds ingripande från och med 1938 till och med 1941. Av de 40 säkert prostituerade betecknades 8 som svagt begåvade och 12 som säkert underbegåvade.

Det är svårt att jämföra olika undersökares material, då bedömningen i viss mån måste bli subjektiv. Men psykisk undermålighet i betydelsen debilitet är oavsett bedömningsgrunderna inte anmärkningsvärt mycket representerad i det aktuella materialet. Som normalbegåvade framstår 18, som klart överbegåvade 3 och som underbegåvade 4. Mer eller mindre uttalade miljöskador företer 22, under det att 3 är att betrakta som normalfall. Den hysteroida personlighetstypen är representerad med 10 fall. I 2 av dessa och i 6 andra fall förekommer mycket uttalade subjektiva besvär: ångestsymtom, dysforisk oro, depressionstillstånd etc. Mindre uttalade subjektiva besvär förekommer i ytterligare 12 fall. Av de 6 flickor, som blivit kraftigt hemfallna åt sprit — samt i några fall också fenedrin och annat medicinmissbruk — efter prostitutionsdebuten, hör 5 till gruppen med uttalade subjektiva besvär.

Att de hysteroida personlighetsdragen, som i mindre grad förekommer även hos några andra fall än de 10 nämnda, har en så dominerande plats i materialet är inte överraskande. Med sin flyktighet i fråga om intressen och känslor, sin nyckfullhet och impulsivitet, sitt behov av omväxling och laddade upplevelser har de hysteroida flickorna betydligt svårare än andra att inordna sig i en regelbunden och monoton arbetsrytm. Ingen i detta material har en utbildning, som skulle öppna vägen till mera inspirerande sysselsättningar än rutinmässiga, okvalificerade. Det finns inte något som tyder på att de skulle känna sig attraherade av prostitutionen, men några av dem tycks hellre acceptera alla olustfyllda upplevelser i samband med den än de underkastar sig obehaget att arbeta på regelbundna tider. I regel har de också större krav på kläder, nöjen osv. än ordinära arbetslöner skulle kunna tillgodose.

Frekventa tidiga sexualförbindelser av icke kommersiell art har ansetts luckra upp motståndet mot ett engagemang i prostitution. I vårt material är medelåldern för sexualdebuten mellan 14 och 15 år, och i 10 fall har det förekommit »många» eller »massor» av sexualförbindelser mellan denna och prostitutionsdebuten. I ett fall är uppgifterna osäkra — det gäller en debil, hysteroid flicka, som vid undersökningstillfället var 14,8 år och som uppgav sig ha varit med om betalda sexualförbindelser sedan 10-årsåldern. En av de undersökta hade aldrig haft samlag före prostitutionsdebuten, 3 hade haft en enda sexualförbindelse tidigare. Men mängder av tidiga sexualförbindelser är inte sällsynta inom annat klientel än detta. Övergången från promiskuitet i ungdomsgängen till betalda förbindelser med okända män är emellertid inte en fråga om gradvisa förskjutningar. Det framgår tydligt av undersökningssamtalen med och övriga data om dessa 25 flickor samt något hundratal andra kvinnliga ungdomsfall, att det i regel är en avgrund mellan sexuell vidlyftighet och prostitution. Endast ett förhållandevis litet antal flickor tar steget från det ena till det andra, och nära nog alltid ford-

ras det speciella, ogynnsamma yttre faktorer. Sannolikt finns det i vissa fall samband mellan sexuell hållningslöshet och övergången till prostitution. »Det var kanske inte så hemskt som man föreställer sej, för jag hade haft så många halvdanna förbindelser förut», säger en flicka (129/53). Men detta är ett isolerat yttrande och stämmer dåligt överens med flickans berättelse i övrigt. Den gängse moralinställningen bland ungdomen är givetvis en mycket viktig återhållande faktor. Den stora massan av tonårsflickor accepterar, som *Gustav Jonsson* visat genom en större utredning, endast könsumgänge inom ramen för fasta förbindelser. I vissa miljöer är promiskuitet accepterad. Av vårt ungdomsmaterial kan vi dock sluta oss till att prostitution fördöms inte bara av den välanpassade ungdomen utan också av de flesta asociala ungdomar. »Den där, hon fnaskar ju», är ett karakteristiskt yttrande av en kriminell pojke om en flicka i samma kvarter. I yttrandet låg samtidigt ett definitivt avståndstagande.

Till personlighetsbilden av de 25 fallen hör med ett par undantag bristen på perspektiv och allvarliga intressen. Denna brist finner man för övrigt hos det stora flertalet socialt missanpassade ungdomar. De djupare liggande orsakerna får bedömas i anslutning till ett större material. Att kulturfattigdomen i hemmen spelar sin roll är tydligt. Man kan vidare visa på film, dagspress, veckopress, seriemagasin och andra för ungdomen opinionsbildande faktorer. Ett ständigt romantiserande av brutalitet och asocialt dagdrivarliv kan rimligen inte lämna ungdomen opåverkad.

Sammanfattning och förslag. Utan efterfrågan skulle det inte finnas någon prostitution. Detta är en truism. Den viktigaste men samtidigt minst påverkbara faktorn är kunden. Å andra sidan framgår av det aktuella materialet — liksom av vårt övriga kvinnliga ungdomsmaterial — att rekryteringen till prostitutionen inte är en enkel funktion av efterfrågan. Det krävs i varje enskilt fall andra faktorer för att förmå en flicka att engagera sig i prostitution, och dessa är delvis identiska med orsakerna till annan social missanpassning bland ungdomen.

Tydligen är det ett samspel mellan psykologiska och sociala förhållanden. Inte mindre än 22 av de 25 undersökningsfallen företer psykiska miljöskador. De har i likhet med flertalet kriminella ungdomar saknat en fullvärdig hemmiljö under barndomen. Vid tiden för prostitutionsdebuten har samtliga i detta material antingen saknat egentligt hem eller befunnit sig i en akutiserad konfliktsituation med hemmet. Med få undantag lider dessa flickor av kontaktstörningar, ett resultat av otillfredsställande uppväxtförhållanden. De har få eller inga positivt betydelsefulla personrelationer vid tiden för prostitutionsdebuten. På samma gång kan konstateras, att de i regel har behov som vanliga ungdomar, i några fall större än genomsnittet, att vara föremål för andra människors förståelse, intresse, omtanke osv., kort sagt hela det komplicerade kommunikationssystem mellan individer, vilket sammanfattas i begreppet kontakt. Men dessa ungdomar, som farit illa under den tidiga barndomen, får inte en gynnsammare ställning i och

efter puberteten. Ofta skärps spänningen mellan dem och den trängre miljön, dvs. främst familjen. Och där man inte kan påvisa spänning är banden mellan ungdomarna å ena sidan och den permanenta sociala miljön å andra sidan uppluckrade och, vid tiden för prostitutionsdebuten, utan nämnvärd betydelse. Flickorna har varaktigt eller tillfälligt drivits bort från en normal livsföring och attraherats till andra rotlösa ungdomar, som de känt samhörighet med, i varje fall för en kort tid. Ingen av de 25 flickorna har oförmedlat prostituerat sig. Prostitutionsdebuten har alltid föregåtts av kontakt med andra prostituerade eller framtvingats av en sutenör.

Genom tidigare undersökningar har visats, att behandlingen av det recidiverande kvinnliga lösdrivarklientelet i hög grad är ett psykiatriskt problem. Beträffande de prostituerade tonårsflickorna är förhållandet ett helt annat. Profylaxen och behandlingen är i främsta rummet en fråga om sociala åtgärder och sammanfaller på längre sikt med profylax över huvud taget mot en asocial utveckling.

I familjeanamnesen intar de ensamstående mödrarnas problem en anmärkningsvärd plats: bostadsnöd, dålig ekonomi, svårigheter att få barnen placerade på daghem och att kombinera deras vård med yrkesarbete. Mödrarnas psykiska störningar och bristande lämplighet som uppfostrare är inte sällan en funktion av den omänskliga press, som dessa sociala missförhållanden utgjort. Det kan antas att bostadsnöden i Stockholm, som visar tendens att förvärras, kommer att försämra uppväxtsituationen för ännu större grupper av barn och ungdomar och att en ökning av flickprostitutionen och annan asocialitet bland ungdomen blir ett av resultaten. De ensamstående mödrarnas problem är som bekant inte enbart de ogiftas. Så som bostadssituationen nu är, får en mängd unga människor inte tillfälle flytta samman och bilda hem förrän åratal efter vigseln eller första barnets födelse, och det händer att äktenskap under inflytande av den utsiktslösa yttre situationen upplöses innan någon hembildning kommit till stånd.

Underbetalningen av kvinnlig arbetskraft har i några fall visat sig vara en väsentlig prostitutionsfrämjande faktor. Att den är ett avgörande hinder för återförande av redan prostituerade till en social livsföring har påvisats också vid tidigare undersökningar.

Vårt material beträffande den *dolda* prostitutionen är mycket fragmentariskt. Här spelar av allt att döma de låga lönerna inom många kvinnliga yrken en dominerande roll. Klyftan mellan den låga lönen och existensminimum (som naturligtvis varierar från fall till fall beroende på vars och ens vanor) torde inte sällan fyllas genom diskreta kommersiella sexualförbindelser. En undersökning av den dolda prostitutionen skulle sannolikt avslöja upprörande förhållanden om exploateringen av unga kvinnor.

Stockholmsungdomens nöjes- och kulturliv är i skrämmande stor utsträckning torftigt för att inte säga destruktivt. Som bekant har ungdomen mycket litet inflytande över dess kvalitet och inriktning. Det mesta ligger i händerna på kretsar, som har ringa intresse för annat än den ekonomiska utdelningen. Särskilt den ungdom, som kommer från kulturfattiga och även

i övrigt otillfredsställande hem, påverkas utan tvivel i negativ riktning. Bristen på perspektiv och i verklig mening social ambition är genomgående hos det asociala ungdomsklientelet, och situationen kan knappast vara annorlunda i ett samhälle, där så litet görs för att skapa romantik omkring hederligt arbete.

En verklig profylax mot flickprostitutionen och annan ungdomsasocialitet är knappast tänkbar utan en omfattande social och kulturell sanering, innefattande i främsta ledet en kraftigt ökad bostadsproduktion, en förbättring av särskilt den kvinnliga ungdomens utbildnings-, arbets- och löneförhållanden samt en uppröjning i fråga om nöjesliv och kulturdistribution.

Utöver sådana allmänna åtgärder, som verkar på längre sikt, kan några specifika åtgärder vidtas för att förebygga flickprostitutionen och återföra redan prostituerade. I åtskilliga av de fall, som redovisats här, skulle kvalificerade enskilda inackorderingshem ha varit av stort värde. Ett nät av sådana hem har senaste tiden knutits till verksamheten i Stockholms stads barnavårdsnämnd, men antalet är fortfarande otillräckligt. Formell övervakning är inte alltid så uppskattad av klientelet, att den spelar avsedd roll. Övervakaren betraktas ofta som en rapportör för nämnden och oavsett hans eller hennes personliga lämplighet kan den officiella ställningen utgöra ett hinder för kontakt. I många fall skulle en informell övervakare utan rapportskyldighet kunna etablera en mera förtroendefull kontakt. Vår erfarenhet är att flertalet, kanske alla, flickor, som prostituerar sig, känner sig ensamma och olyckliga och är tacksamma för kontakten med människor, som visar dem förståelse, underlåter att moralisera och respekterar deras personlighet. Barnavårdsnämndens uppsökande verksamhet bör utvidgas med minst två kvinnliga assistenter. För närvarande bedrivs den av tre manliga assistenter, som under sin utetjänstgöring på kvällar och nätter söker kontakt med hemlösa, kringdrivande ungdomar, ordnar bostad och på andra sätt söker hjälpa dem till rätta. Uppspaltningen av manliga assistenter för manligt klientel och kvinnliga för kvinnligt är i allmänhet föga motiverad. Många gånger torde flickor visa större förtroende för manliga assistenter och pojkar för kvinnliga. Men i den uppsökande verksamheten är det troligt att kvinnliga socialarbetare lättare skulle kunna etablera kontakt med en del av de flickor, som redan blivit prostituerade eller löper fara att engageras.

Undersökningen har visat att sutenörer i ett överraskande stort antal fall framtvingat prostitutionsdebuten. Åldern för dessa är ofta så låg, att barnavårdslagen kan tillämpas. I dessa fall bör ett omhändertagande för skyddsuppfostran med placering vid ungdomsvårdsskola ifrågakomma, så snart säkra uppgifter om vederbörande verksamhet föreligger. Den eller de utnyttjade flickornas namn behöver inte då förekomma i handlingarna. En vägande invändning mot placering är att sutenörerna ofta blir demoraliserande element vid ungdomsvårdsskolorna. De asociala smitthärdar, som sutenörer och professionella prostituerade bildar, bör placeras med så små möjligheter som möjligt att öva inflytande på mindre avancerade. Sutenö-

rer över 21 år är betydligt svårare att ingripa mot. De utnyttjade flickorna vill eller vågar i allmänhet inte uppträda som angivare om de riskerar att få sina namn inblandade i sammanhanget, exempelvis som vittnen vid rättegång. Vanligen är emellertid förhållandet känt av andra personer, och det borde inte vara omöjligt att med förbigående av de engagerade flickorna få fram nödvändig bevisning för att i större utsträckning oskadliggöra den farliga kategori av kriminella som sutenörerna utgör.

Litteratur

Adell, Gunnar & Jonsson, Gustav: Psykiatrisk undersökning rörande kvinnliga tvångsarbetare i Sverige 1938. Bilaga F i SOU 1939:25.

Frey, Torsten: Om vanart hos flickor i Stockholm. Bilaga 6 i Stockholms stadskollegii utlåtanden och memorial. Bihang nr 10, 1946.

Inghe, Gunnar: Socialpsykiatriska synpunkter på lösdrivare och prostituerade. Bilaga 2 i SOU 1949:4.

Jonsson, Gustav: Sexualvanor hos svensk ungdom. Bilaga A i SOU 1951:41.

Lindblad, Anders: Statistisk undersökning angående skörlefvande kvinnors lefnadsförhållanden. Bilaga till reglementeringskommitténs betänkande. Stockholm 1908.

Sherif, Muzafer & Cantril, Hadley: The Psychology of Ego-Involvements. Social Attitudes and Identifications. New York, London 1947.

[*Socialstyrelsen:*] Undersökning rörande kvinnliga tvångsarbetare i Sverige åren 1916—1924. Sociala Meddelanden 1925, sid. 103 ff. och 163 ff.

Pojkprostitutionen i Stockholm

Av assistent *Lars-Erik Ackemark*, Stockholms stads barnavårdsnämnd

Pojkprostitutionen i Stockholm har under de senaste åren rönt stor offentlig uppmärksamhet. Det har påpekats att allt flera unga pojkar har dragits med i den homosexuella prostitutionen och att denna prostitution sker under öppnare former än någonsin tidigare. Den diskussion som har förts kring dessa problem har emellertid många gånger gett prov på känsloladdade synpunkter, osaklighet och medvetna överdrifter. De flesta tycks ha saknat kännedom om att pojkprostitutionen är ett mycket gammalt asocialt fenomen i Stockholm (författaren Martin Koch har i romanen »Guds vackra värld», vilken utkom år 1916, på ett utomordentligt sätt skildrat pojkprostitutionen i Humlegården vid 1900-talets början).

Diskussionen har i mycket ringa utsträckning kunnat hänvisa till ett erfarenhetsmaterial. Det kan därför vara av intresse att sammanställa de uppgifter som står att få hos polis- och socialmyndigheter. I denna artikel skall refereras ett försök till en undersökning, som kan belysa problemen kriminell homosexualitet och pojkprostitution.

Lagstiftning. Prostitutionen som sådan bestraffas ej i Sverige, medan däremot i ett flertal andra länder betalningsmottagaren döms till straff. I Sverige anser man det lämpligare att dessa unga människor omhändertas inom socialvårdens ram. För att komma till rätta med de prostituerade ungdomarna utvidgades år 1944 barnavårdsmyndigheternas möjligheter att omhänderta dessa för skyddsuppfostran genom att barnavårdslagens »lösdrivarparagraf», 22 § d, fick följande formulering: »... person i åldrarna mellan 18 och 21 år som befinnes föra ett oordentligt, lättjefullt eller sedeslöst liv eller eljest visat svår oart och beträffande vilken särskilda åtgärder från samhällets sida krävas för hans tillrättaförande». Med åberopande av detta moment omhändertogs 28 ungdomar, varav 15 pojkar, för skyddsuppfostran år 1952 i Stockholm.

Dödsstraff för homosexuella handlingar avskaffades i Sverige först år 1864. Den då tillkomna lagen, som stadgade fängelsestraff upp till två år, gällde i åttio år. Sedan år 1944 tolererar samhället frivilliga sexuella förbindelser mellan vuxna av samma kön. Homosexuella förbindelser med barn och ungdomar under 18 år är däremot straffbelagda. Är barnet under 15 år kan dömas till straffarbete i högst fyra år; är den unge mellan 15 och 18 år kan dömas till straffarbete intill två år. Till straff kan även den dömas som haft förbindelse med ungdomar i åldern mellan 18 och 21 år under utnyttjande av deras oerfarenhet eller beroendeställning. Homosexuella för-

bindelser med sinnessjuka eller sinnesslöa bestraffas liksom missbruk av överordnad ställning, t. ex. förmyndare, läkare, anstaltspersonal.

De homosexuella som vänder sig till prostituerade pojkar under 18 års ålder begår sålunda kriminella handlingar.

Sedan denna lags tillkomst har antalet dömda homosexuella varit få ända till de senaste åren, vilket framgår av tab. 1.

Tab. 1. Antal män som dömts för brott mot strafflagens 18 kap. 10, 10 a §§ åren 1945—1952. Hela riket.

År	Antal	År	Antal
1945	25	1949	31
1946	23	1950	39
1947	35	1951	98
1948	17	1952	86

I tabellen kan man avläsa resultatet av samhällets åtgärder under de senaste åren. Den plötsliga uppmärksamhet som ägnats pojkprostitution och kriminell homosexualitet gav bl. a. till resultat att antalet straffade homosexuella män i det närmaste tredubblades på några år. Många tror ju att man genom kriminalpolitiska åtgärder kan få bukt med pojkprostitutionen.

Undersökningens första del

Undersökningens första del omfattar 110 barn och ungdomar, som har deltagit i enligt strafflagen kriminella homosexuella handlingar. Den omfattar alla de polisrapporter-polisundersökningar, som kommit till barnavårdsnämndens i Stockholm kännedom under tiden oktober 1951—april 1953. Kriminalpolisen har haft skyldighet att avlämna protokoll till barnavårdsnämnden och en tjänsteman från nämnden har som regel varit närvarande vid polisens förhör med pojkarna.

Avslöjandena har legat inom angivna tidrymd. Den första homosexuella kontakten kan alltså ha varit flera år tidigare.

I undersökningen medtogs endast klart bevisade fall av kriminellt homosexuellt umgänge. Under samma period förhördes ett stort antal pojkar, vilket ej ledde till erkännanden eller bevisning.

De insamlade uppgifterna, som grundar sig på vad som framkommit vid polisförhör med alla de förvanskade fakta som därvid kan ha lämnats, är i viss mån osäkra men kan ändå belysa problemet i stort.

De 110 pojkarna kan indelas i grupper efter kontaktplats, antal kontakter och pekuniär ersättning: (a) pojkar som enbart haft kontakt med förenings- och ungdomsledare, 19; (b) pojkar som haft engångs-kontakt efter möte på bio, bad, gata etc., 21; (c) pojkar som haft en långvarig eller flera olika kontakter efter möte på gata, konditori etc., 70.

Gränsen mellan prostitution och icke-prostitution kan dras på olika sätt. I denna undersökning räknas såsom prostituerade de 18 pojkar i grupp (b) som erhållit ersättning och de 70 pojkarna i grupp (c), sammanlagt

alltså 88. Av dessa 88 har 44 erkänt sig ha haft mer än tre betalda homosexuella umgängen. (Högsta kända antal 180—200.) Dessa 44 prostituerade pojkar kommer att bli föremål för ett närmare studium i undersökningens andra del.

Av de 110 pojkarna har 82 eller 75 % växt upp i Stockholm. I läroverk eller annan högre skolform går eller har gått 11, i yrkesskola 9 och resten, 90, enbart i folkskola. Av läroverksgruppen kan endast 4 räknas till de prostituerade. Inom socialgrupp III synes 80 % ha växt upp och återstoden inom socialgrupperna I och II. De flesta synes ha saknat anställning vid tiden för den första homosexuella kontakten.

Pojkarnas sexualpartners. Antalet kända män är 43 i undersökningen. Dessutom omnämns ett stort antal tidigare kontakter med män vars namn är okända. En del av männen har haft förbindelse med flera av pojkarna. Två av männen har träffat pojkarna i egenskap av förenings- eller ungdomsledare.

I följande sammanställning redovisas männens fördelning på civilstånd, socialgrupp och ålder vid tidpunkten för polisförhöret:

Civilstånd:		*Ålder, år:*	
ogifta	38	21—30	15
gifta	3	31—40	9
skilda	2	41—50	12
Socialgrupp:		51—60	6
I	3	61—	1
II	14		
III	26		

Över 30 år är således 65 % av männen. Av gjorda iakttagelser att döma synes prostitutionskunderna i huvudsak utgöras av äldre män. Enligt en undersökning av Ring Lundqvist kan det bereda en homosexuell man över 35 års ålder svårigheter att få någon partner utanför prostitutionen.[1]

De i detta avsnitt lämnade data är givetvis ej representativa för de homosexuella svenska männen i genomsnitt. De kan endast användas som en karakteristik på prostitutionskunderna i en storstad.

Homosexuell debut. Vid Gustav Jonssons undersökning av sexualvanorna hos svensk ungdom framkom att för de intervjuade manliga 20-åringarna var genomsnittsåldern vid det första samlaget 16,9 år.[2] Vid John Takmans undersökning av 25 prostituerade flickor i Stockholm var medelåldern vid prostitutionsdebuten 17,0 (lägsta åldern 10,?, högsta 20,7).[3]

I denna undersökning, som endast gäller pojkar som har haft homosexuellt umgänge med män före 18 års ålder är medelåldern vid debuten 14,6 år. Den yngste är 10,1, den äldste 17,9 år vid den första kontakten. De

[1] Lundqvist, Ring: »Kriminellt sexuellt beteende hos män». Svenska läkartidningen 1953: 8.
[2] Jonsson, Gustav: Sexualvanor hos svensk ungdom. Bilaga A i SOU 1951: 41.
[3] Återgiven i detta häfte av Sociala Meddelanden.

Tab. 2. Ålder vid första kontakt med homosexuella män

(n = 103. Uppgift saknas för 7.)

Ålder, fyllda år	Antal pojkar	Ålder, fyllda år	Antal pojkar
—11	3	14—15	17
11—12	5	15—16	28
12—13	1	16—17	23
13—14	17	17—18	9

flesta debuter har ägt rum i åldern 14—17 år, nämligen 68 av 103. Över 40 % av pojkarna har haft kontakt med homosexuella före 15 års ålder. I tab. 2 anges pojkarnas ålder vid tiden för debuten.

Tekniken vid umgänget. Man bör vara försiktig vid bedömandet av uppgifterna om det sexuella beteendet vid själva akterna. Vissa handlingar tycks vara förknippade med mycket starka tabuföreställningar och det kan vara skäl att tro att varken pojkarna eller männen velat erkänna sig ha deltagit i någon annan form än ömsesidig onani. I några fall förekommer det att pojkarna vägrat att gå med på någon annan form av umgänge.

Enligt polisförhören synes 65—70 % av allt umgänge ha tagit formen av onani. 101 av pojkarna har någon gång varit med om ömsesidig onani, de övriga 9 har endast varit med om smekningar, kyssar etc.

Genitaloral teknik har 22 av pojkarna varit med om någon gång, genitalanal teknik 5, interfemoral teknik 2, sadism 12 och masochism 1.

Undersökningens andra del

Undersökningens andra del bygger på uppgifter om 44 prostituerade pojkar samt på författarens erfarenheter som gatukurator vid barnavårdsnämndens utesektion.

I de fall där pojkarnas homosexuella kontakter synes ha varit av tillfällig natur har barnavårdsnämndens representant hos polisen i samråd med socialläkaren låtit det hela stanna vid ett samtal med pojken och en underrättelse till föräldrarna.

Gruppen avancerat prostituerade i denna undersökning utgör som tidigare nämnts 44. De har alla haft flera än tre betalda umgängen och de har samtliga sökt sig till prostitutionsplatserna i Stockholm.

På dessa 44 pojkar finns det hos barnavårdsnämnden i Stockholm socialutredningar på 30. Ur bearbetningssynpunkt är många utredningar torftiga och bristfälliga. I 21 fall har pojkarna varit föremål för undersökning av socialläkare eller rådgivningsbyrå och kompletterande upplysningar har dessutom inhämtats från socialregistret i Stockholm. Polisrapporterna har ibland gett en antydan om uppväxt- och hemsituation.

Det är givet att man ur ett sådant numerärt litet och kvalitativt bristfälligt material inte kan dra alltför vittgående slutsatser om orsakssammanhangen.

Prostitutionsdebut. Medelåldern för debuten är även i denna utvalda grupp 14,6 år, den yngste 11,0, den äldste 17,9 år. 50 % har haft sin första kontakt före 15 års ålder mot 42 % för hela materialet. Medelåldern vid första polisförhör har varit ca 16,6 år. Skillnaden i medelålder för debut och avslöjande tyder på att pojkarna under avsevärd tid kunnat prostituera sig utan myndigheternas ingripande.

Omständigheterna kring den första kontakten ger vid handen att det då har varit den homosexuelle som har varit den aktive. I 19 fall (43 %) synes pojken ha drivit omkring ensam på stan och då fått erbjudande från en homosexuell man. I 9 fall rör det sig om pojkar vilka har blivit lockade med till prostitutionsplatserna av kamrater. I 3 fall har pojkarna första gången blivit förförda av hyresgäst, arbetsgivare etc. För 13 saknas uppgifter om de närmare omständigheterna vid den första kontakten.

I några fall har sprit använts som övertalningsmedel.

Hemort. Av pojkarna är 33 hemmahörande i Stockholm, varför antagandet att pojkprostitutionen i huvudsak rekryteras av bostadslösa landsortsungdomar inte tycks vara riktigt. Däremot kan man förmoda att dessa återfinns bland de äldre ungdomarna.

Annan asocialitet än prostitution. Prostitution synes icke vara något isolerat fenomen utan är i de flesta fall ett led i pojkarnas allmänna asociala livsföring. Snatterier, bilstölder, skolk etc. ingår i bilden av den unge prostituerade.

Av de undersökta pojkarna har 28 (64 %) anteckningar om annan asocialitet och 19 (43 %) har visat asociala tendenser redan före den första kontakten med prostitutionen.

Skulle man penetrera materialet närmare t. ex. med avseende på arbetsanpassningen skulle man säkerligen kunna klassificera samtliga som svårt socialt missanpassade.

Biologiska och medicinska uppgifter. I hereditärt avseende lämnar materialet mycket få upplysningar. Många synes dock ha en ogynnsam konstitutionell belastning — sinnessjukdom, alkoholism och andra sjukdomar skymtar i uppväxthistorierna. I regel är det ju dock omöjligt att avgränsa eventuella hereditära faktorer från ogynnsamma miljöfaktorer.

Av de läkarundersökta har 6 varit utsatta för hjärnskador och visar patologiskt EEG (elektroence phalogram), för 2 misstänks begynnande psykos, 1 har kroppsligt lyte, och 7 har begåvningsdefekter och är debila.

Ingen av pojkarna anser sig själv vara homosexuell och många uppger sig ha haft heterosexuella förbindelser.

Medicinska experter anser att de manligt prostituerade i de flesta fall är heterosexuellt inställda och att de inlåter sig i homosexuella förbindelser endast för att uppnå vissa ekonomiska fördelar. Detta material motsäger ej

denna uppfattning men alltför få prostituerade har blivit föremål för medicinsk och psykologisk undersökning för att man bestämt skall kunna uttala sig på denna punkt. En efterundersökning av pojkarnas sexuella utveckling efter prostitutionen vore därför mycket önskvärd.

Uppväxt- och hemförhållanden. De flesta av pojkarna har saknat ett föräldrahems omvårdnad och omtanke — 25 har växt upp i ofullständiga eller stympade hem, flyttats mellan fosterhem eller vårdats på barnhem medan 12 har bott i »fullständigt» föräldrahem. För 7 saknas uppgifter.

Några fall skall här citeras.

(1) P. är uppväxt till största delen på barnhem. Modern debil, egendomlig, tidvis depression. Fadern beskrivs som arbetsskygg, slarvig, dömd till fängelsestraff ett par gånger. Familjen hade tio barn och levde på socialunderstöd. P. var efterutvecklad och skildes från hemmet vid 5 års ålder. Ansågs som obildbar sinnesslö och placerades på hem för sådana. Passerade sammanlagt 6 barnhem, därefter till fosterhem. Kom till Stockholm efter skolans slut, misslyckades med arbetsanskaffning. Började syssla med prostitution och bilstölder. Testades vid omhändertagandet och fick IK 83. Placerades på ungdomsvårdsskola.

(2) Föräldrarna skilda när P. var 6 år. P. vistades intill 12 års ålder i 7 olika fosterhem eller barnhem. Därefter till fadern, sedan till släkting. Gick till sjöss, hamnade i Stockholms dagdrivarliv. Anträffad av barnavårdsnämndens utesektion. Placerades på ungdomsvårdsskola.

(3) Föräldrarna skilda när P. var 3 år. Bott hos fadern och modern omväxlande, men även i 3 fosterhem och 2 barnhem. Snatterier i skolan, orolig, bråkig. Efter första homosexuella kontakten till barnhem igen. Därefter till modern, men när denna flyttade från Stockholm åter till fadern och dennes fästmö. P. arbetade inte, drev omkring på stan, påträffad av barnavårdsnämndens utesektion. »En osäker och trevande pojke, vet inte var han skall knyta an för att få varaktig gemenskap med andra människor. Ledsen och besviken och till skydd därför intar P. en negativistisk och likgiltig hållning.»

(4) Föräldrarna skilda när P. var 5 år, men flyttade åter samman. Fadern flyttade från hemmet när P. var 13 år. P. vägrade att fortsätta i läroverket, började stjäla och kom i kontakt med homosexualitet vid tidpunkten för föräldrarnas andra skilsmässa. »Miste stödet från hemmet vid den tid han brottades med sina pubertetsproblem. Förklarar sig hata föräldrarna enär de lämnat honom utan hem. Känner sig utelämnad, övergiven.» Placerades på ungdomsvårdsskola.

I flera av dessa exempel förekommer skilsmässa mellan föräldrarna och sammanlagt 18 är skilsmässobarn (44 %).

Grava missförhållanden i form av bristande tillsyn, spritmissbruk, kriminalitet i hemmet förekommer i 15 fall (34 %).

(5) Modern blind när P. var 1 år. Modern hade svårigheter att sköta hemmet; smutsigt och ovårdat. Fadern alkoholiserad. Föräldrarna skilda när P. var 6 år. P. debil, gick i hjälpklass. När han var 11,6 år blev han lockad med till prostitutionsplats av äldre kamrater. P. hade därefter homosexuella umgängen ungefär 1—2 gånger i veckan under två års tid innan det upptäcktes (»utom under sommarmånaderna då P. vistades på skollovskoloni»).

(6) Modern och fadern alkoholiserade, sjuka och arbetsoförmögna. Kroniska socialvårdsfall. Fadern flera gånger straffad. Bröder har ådömts fängelsestraff. Barnen sprang utan tillsyn. Slarvigt och misskött i hemmet. P. notorisk skolskolkare, upprepade snatterier. Tre gånger omhändertagen för barnhemsvård men gick åter tillbaka till föräldrahemmet.

Efter skolans slut arbetade P. sporadiskt. En åtalseftergift och två villkorliga domar före 17 års ålder.

(7) P. var för tidigt född, efterutvecklad. Bristande tillsyn i föräldrahemmet. Vistades större delen av uppväxten på daghem och eftermiddagshem. P. skolkade från skolan, intagen på barnhem. Efter skolan tillbaka till föräldrahemmet. P. misskötte arbetet, kom i gäng, stal bilar. Avtjänade 1 års straffarbete vid 17 års ålder för bilstölder. »Debil, torftig, stereotyp, omdömeslös. Djupt osäker, bekväm, initiativfattig. Känslomässigt förkrympt. Svårt skadad av fängelsevistelsen.»

(8) P. har växt upp med två fäder och en moder. Den biologiske fadern, en alkoholiserad lösdrivare, kom till hemmet för att bettla, blev erbjuden att stanna kvar i huset. Fadern, modern och »vännen i huset» har i regel bott i samma rum. Den juridiske fadern har tidvis vistats på alkoholisthem. Hemmet smutsigt, slarvigt och förfallet. P. avslöjades som ledare för en ungdomsliga och placerades på ungdomsvårdsskola.

Enligt utredningarna synes 9 av de 44 pojkarna ha haft goda hemförhållanden. Men studerar man dessa nio närmare finner man att två av dem är både hjärnskadade och debila, en har diagnosen schizofreni?, en är en yngre bror till denne, en har svårt lyte och en är angiven som modersfixerad. Av de övriga tre är en numera död.

Myndigheternas åtgärder. För att komma tillrätta med dessa pojkars asociala livsföring har barnavårdsmyndigheterna i 16 fall ingripit med skyddsuppfostran varav de flesta placerats på ungdomsvårdsskola, 3 pojkar har skilts från hemmet utan skyddsuppfostran, 6 har fått övervakare, 2 har remitterats till rådgivningsbyrå. För 7 har ingen särskild åtgärd vidtagits, men några av dessa 7 kan ingå bland de 10, som blivit dömda vid domstol. För 7 av de 44 pojkarna saknas uppgifter om myndigheternas åtgärder.

Omfattningen av prostitutionen. Här som på andra kriminella områden får man räkna med att en mängd brottsliga handlingar aldrig blir upptäckta. Det finns en dold prostitution av okänd omfattning som exempelvis i de fall där homosexuella män låter pojkar bo hos sig och underhåller dem ekonomiskt.

Från den öppna prostitutionen vet vi att den huvudsakligen består av ungdomar i tonåren. Åldersgruppen 18—21 år vet vi däremot inget bestämt om. Det torde röra sig om socialt missanpassade stockholmspojkar, hemlösa landsortsungdomar, sjömän och värnpliktiga. Denna åldersgrupp förhörs sällan av polisen för prostitution och blir därför inte anmäld till barnavårdsnämnden av denna anledning. Barnavårdsnämndens utesektion kommer dock i kontakt med dessa ungdomar men brukar inte mera ingående studera deras förhållanden till prostitutionen.

Om antalet prostituerade i Stockholm har många osäkra uppskattningar lämnats. Av denna undersökning framgår att under 19 månader blev 88 pojkar under 18 år gripna av polisen och anmälda till barnavårdsnämnden. Kriminalpolisen uppskattar antalet prostituerade pojkar till flera hundra och enligt en promemoria från mars 1953 skulle polisen inom de närmaste

två åren kunna gripa 500 män för kriminell homosexualitet.[1] Några övertygande belägg för polisens uppskattningar har dock inte framförts.

De som har lång erfarenhet av förhållandena t. ex. på Söder Mälarstrand eller i Humlegården anser att prostitutionen på dessa platser var lika omfattande för 10—15 år sedan som den är nu. Den ökning som myndigheterna har lagt märke till behöver således ej vara reell utan kan vara förorsakad av polis- och socialmyndigheternas ökade intresse för detta problem. Tidigare gick man med skygglappar för ögonen och såg ingenting, varför pojkprostitutionen fick försiggå ostörd.

Hur den öppna prostitutionen går till. Pojkprostitutionen äger rum på ca 18—20 platser i de centrala delarna av Stockholm och man kan märka vissa omflyttningar av prostitutionen från ställe till ställe. Sent på kvällarna kan man se unga sysslolösa pojkar stå och vänta vid dessa samlingsplatser, som ibland kan vara en undanskymd gata eller park, men även kan vara så öppna platser som Stureplan och Götgatan. De offentliga toaletterna och urinoarerna är mycket vanliga kontaktplatser. Några konditorier är också samlingspunkter för detta klientel. Pojkarna tycks inte i någon större utsträckning känna varandra mer än till namnen.

När pojken har deltagit någon tid i den homosexuella prostitutionen blir han den aktive vid kontakten. Han brukar ofta gå på ett visst sätt för att locka uppmärksamheten till sig eller försöker fixera den tilltänkte kunden med blicken. Genom att t. ex. fråga efter en cigarrett kan han sedan komma i samspråk med den homosexuelle.

Den senare samvaron sker oftast i mannens bostad men kortvarigare manipulationer sker även i toaletter, telefonkiosker, mörka parker eller portar. I undersökningen förekommer några gånger att mannen har tagit hem flera pojkar och haft förbindelse med dem alla.

Pojkarna får ibland betalt in natura, såsom sprit, cigarretter, bio- eller restaurangbesök. De i polisrapporterna omnämnda kontanta beloppen anges i följande sammanställning:

Kontant ersättning, kr	Antal omnämnanden	Kontant ersättning, kr	Antal omnämnanden
—5	27	20	1
5	35	25	6
6—9	10	50	1
10	18		
12—15	5	Totalt	103

Man har nog ofta överskattat pojkarnas möjligheter att tjäna stora pengar på prostitution — i jämförelse med den kvinnliga prostitutionen är ersättningarna låga. En del av pojkarna har dock ett flertal kunder per kväll. Vid samtal med de prostituerade pojkarna nämns 5 kr som den vanliga

[1] Detta uttalande förefaller egendomligt med vetskap om vad som hitintills har presterats. Under det senaste halvåret har barnavårdsnämndens representant vid homosexualitets-kommissionens förhör med pojkarna inte haft full sysselsättning varför man blivit tvungen att ge honom andra arbetsuppgifter inom nämnden.

betalningen. Pojkar i 20-årsåldern har svårt att få kunder och får ofta nöja sig med att bli bjudna på ett biobesök. Genom dessa svårigheter att få kunder finns det skäl att anta att pojkarna lämnar prostitutionen strax efter tjugoårsåldern. De kvinnliga prostituerade däremot fortsätter ju långt upp i medelåldern. Sutenörer förekommer inte inom den manliga prostitutionen och ej heller tycks veneriska sjukdomar förekomma i nämnvärd utsträckning.

Frågar man den homosexuelle mannen varför han går till de yngsta prostituerade, vilket ju är straffbart, i stället för att söka kontakt med dem som har fyllt 18 år, får man inte svaret att de yngre skulle vara mera attraherande. I stället påstår han att valet sker i rädslan för att bli rånad och misshandlad av de äldre och starkare pojkarna. Hur många sådana rån eller utpressningar som äger rum vet man inte — i detta material förekommer fyra pojkar som gripits för utpressning. Köpenhamnspolisen anser rån vara mycket vanligt inom den homosexuella prostitutionen. I Stockholm har under de senaste åren förekommit några mord, vilka synes ha förövats av manliga prostituerade.

Bekämpandet av pojkprostitutionen. De samhällsorgan som ägnar uppmärksamhet åt pojkprostitutionen i Stockholm är en avdelning inom kriminalpolisens sedlighetsrotel, »homosexualitetskommissionen», och barnavårdsnämndens utesektion, »nattpatrullen».

Homosexualitetskommissionen försöker uppspåra och bevisa kriminell homosexualitet så att de homosexuella männen kan lagföras och straffas. Misstänkta män skuggas och sysslolösa pojkar på gatorna grips för förhör.

Nattpatrullen består av tre manliga socialarbetare vars arbete är förlagt till centrala mötesplatser, parker, kajer, vänthallar, konditorier och i vissa fall restauranger, biografer, spellokaler och danssalonger. Givetvis ingår i patrulleringen alla kända områden för prostitution.

Nattpatrullen söker kontakt med ungdomar vilka synes sysslolösa driva omkring. Landsortsungdomar, rymlingar från anstalter eller pojkar som har »stuckit hemifrån» kan assistenterna hjälpa med sovplatser för natten i det härbärge med 16 platser som man disponerar. Utesektionens gatukuratorer försöker efter denna första kontakt att hjälpa dessa ungdomar till ordnade arbets- och bostadsförhållanden och en del av pojkarna övertalas att resa tillbaka dit varifrån de kommit.

Många gånger är dock klientelet så fixerat vid ett asocialt levnadssätt att kraftigare åtgärder måste tillgripas. Utesektionen föranstaltar då ett omhändertagande enligt barnavårdslagen.

Genom denna i huvudsak kurativa och förebyggande linje hoppas man kunna sanera områdena för pojkprostitutionen, hjälpa pojkarna att anpassa sig i samhället och förhindra att nya pojkar dras in i ett parasiterande levnadssätt.

Tyvärr har det visat sig att utesektionen inte i någon större utsträckning når det yngsta klientelet. Under år 1952 behandlade utesektionen 1 276 per-

sonfall av vilka 477 bostadsplacerades för natten. Av dessa var emellertid ett stort antal i åldern 21—25 år. År 1953 hjälptes 408 ungdomar under 21 år. Av dessa var 5 under 15 år, 126 i åldern 15—17 år och 277 i åldern 18—20 år.

Slutsatser och förslag. Jag tror att åtskilliga storstadspojkar vid något tillfälle under sin uppväxt blir inviterade av homosexuella män. De flesta avstår dock från erbjudandet. Men en del följer med av nyfikenhet eller omedvetna om vad det gäller. Det kan vara fråga om kontakthungriga barn och ungdomar som deltar i genitala manipulationer för att på detta sätt få känna en smula vänlighet och omtanke.

En del av dessa labila, oerfarna pojkar kan av sociala svårigheter, avtrubbning eller andra orsaker glida över till den mera avancerade grupp vilken medvetet söker kontakt med homosexuella för att tjäna pengar.

Men ibland får man det intrycket att inte heller för den avancerat prostituerade behöver betalningen spela den viktigaste rollen. En del av dem tycks sätta lika stort värde på ett kafébesök, där man kan få sitta och prata med någon, det må vara en homosexuell kund eller en tjänstgörande socialarbetare. Bakom deras »tuffa» attityder kan finnas ett skriande behov av att få mänskliga kontakter.

Det är i olika avseenden mycket misslottade unga människor som prostituerar sig, vilka det är samhällets skyldighet att hjälpa tillrätta. De är rotlösa, osäkra, utan fast förankring till någon människa.

Samhället bör ingripa mot all slags prostitution — inte av sexualmoraliska men av humanitära skäl för ungdomarnas egen del och av ekonomiska skäl för samhället. Ett ingripande på ett tidigt stadium kan förhindra att detta klientel blir kroniska socialvårdsfall eller anstaltsinterner.

Barnavårdsnämndens utesektion bör få möjlighet att i större utsträckning än nu arbeta även under dagtimmarna. Härigenom skulle man kunna komma i kontakt med de unga dagdrivarna i åldern 15—17 år och alla kringdrivande skolskolkare, vilka kategorier kan befaras lätt hamna i prostitutionen. Ett bättre samarbete med skolmyndigheterna angående skolkarna borde också komma till stånd.

Man kan betrakta den redovisade undersökningen som ett stickprov på den homosexuella prostitutionen i Stockholm. Den gäller som nämnts endast de yngre prostituerade som blivit gripna och förhörda om sina kontakter. De prostituerade som klarar sig från myndigheternas ingripande kan vara annorlunda beskaffade.

Det vore önskvärt om undersökningen kunde kompletteras med en »efterundersökning» av pojkarnas sociala och sexuella utveckling. Dessutom borde de äldre ungdomarna inom den manliga prostitutionen bli föremål för en närmare studie.

Kortare meddelanden

FN-kongress om brott och brottslingars behandling. Enligt beslut av Förenta nationernas generalförsamling skall FN vart femte år anordna en världskongress om förebyggande av brott och brottslingars behandling. Kongresserna kommer att utgöra en fortsättning på de kongresser som tidigare ordnats av International Penal and Penitentiary Commission, vars verksamhet nu överförts till FN.

Den första kongressen beräknas hållas i Genève den 22 augusti—3 september 1955. Deltagarna indelas i tre kategorier: medlemmar som officiellt utsetts av sina regeringar, observatörer från speciella organ och icke-statliga institutioner som samarbetar med FN samt individuella observatörer.

Dagordningen upptar bl. a. bestämmelser om minimistandard för behandling av brottslingar, urval och skolning av personal, öppna institutioner och ungdomsbrottslighet.

FN:s sekretariat skall senare ge ytterligare upplysningar om kongressen, bl. a. med hänsyn till de individuella observatörernas deltagande.

Världsbefolkningskonferensen i Rom. Den av FN arrangerade stora befolkningskonferensen ägde rum i Rom under tiden 31 augusti—10 september i år. Denna konferens kommer antagligen att gå till historien som en av de största och grundligast förberedda vetenskapliga konferenser, som någonsin hållits. Deltagarantalet hade visserligen begränsats till 500, men bland dessa återfanns nästan endast personer, som i sina länder gjort insatser på det demografiska eller det befolkningspolitiska området eller på angränsande fält. Omkring 70 länder var representerade.

Konferensen skulle inte diskutera frågor om åtgärder i den ena eller andra riktningen utan begränsa sig till analyser av den aktuella befolkningsutvecklingen och dess följder för bedömningen av de problem, som FN och dess medlemsstater ställs inför. Härav följde bl. a. att några resolutioner inte antogs av konferensen.

Synnerligen grundliga förberedelser hade föregått konferensen. Blivande deltagare och andra vetenskapsmän hade inbjudits att före konferensen sända in uppsatser över självvalda ämnen. Omkring 400 dylika uppsatser inkom, och ett sammandrag av varje uppsats tillställdes alla deltagare före konferensen.

Större delen av tiden var konferensen uppdelad i två ungefär lika stora delar, dock givetvis ej fasta. Varje grupp hade dagligen två möten, och sammanlagt anordnades ett trettiotal möten, vart och ett över sitt ämne.

På grund av mångfalden av behandlade ämnen och den oöverskådliga mängden insända uppsatser av mycket växlande kvalitet är det naturligtvis inte möjligt att på ett begränsat utrymme ge en fyllig bild av konferensens innehåll. Några sammanfattande kommentarer bör dock kunna ge en föreställning om dess karaktär.

Av de 29 mötena ägnades ungefär en fjärdedel åt demografisk-statistiska problem, såsom metoder för befolkningsprognoser, dödlighetsmätningar, begreppsdefinitioner. En annan fjärdedel ägnades åt en bedömning av nuläget och framtidsutsikterna i fråga om fruktsamhet, dödlighet och omflyttning. En tredje fjärdedel av mötena ägnades åt ekonomiska och sociala frågor, såsom sambandet mellan befolkningsutveckling och produktion av jordbruksprodukter, av energi, av industriråvaror osv. Till en sista fjärdedel kan slutligen föras möten, som behandlade genetiska faktorer, sambandet mellan intelligens och ärftlighet, lagstiftningsfrågor m. m.

Fastän diskussionerna inte skulle handla om politik, vare sig i detta ords betydelse av »politics» eller i dess betydelse av »policy», så kunde det helt naturligt inte undgås att dylika synpunkter kom att delvis

färga diskussionerna. Till synes gällde detta i särskilt hög grad inläggen från Sovjetunionen och folkdemokratierna, vilket dock i och för sig var naturligt, eftersom dessa representanter hade behov att klarlägga att deras grunduppfattning stred mot den i övrigt gängse. Medan den självklara förutsättningen för alla »västliga» inlägg var uppfattningen, att det största bekymret för världen av i dag är den alltför starka folkökningen, särskilt i de ekonomiskt tillbakasatta länderna, och att den enda verkligt viktiga och svåra uppgiften består i att hejda folkökningen, så hävdade sovjetrepresentanterna att detta är att angripa problemet i fel ända. Produktionen är till för människorna och det finns stora förutsättningar att öka den i takt med folkökningen. Ansträngningarna bör sättas in där.

Olikheten i uppfattning på denna grundläggande punkt är välkänd, och man kan nog knappast säga att diskussionerna i Rom gav några nya bidrag.

De till konferensen lämnade uppsatserna ävensom rapporterna från varje möte torde komma att tryckas. En stor del av detta material kommer säkerligen att visa sig vara av bestående värde.

Bland deltagarna dominerade demografiskt orienterade statistiker, men ett stort antal ekonomer, sociologer, läkare, ärftlighetsforskare m. fl. tillhörde även konferensen.

Svenska deltagare i konferensen var docent Jan Böök, byråchef Erland v. Hofsten, preceptor Hannes Hyrenius, socialläkare Gunnar Inghe, fru Alva Myrdal, professor Gunnar Myrdal, professor Torsten Sjögren, byråchef Ivar Uhnbom, professor Sten Wahlund och professor Herman Wold. Som observatör deltog fru Elise Ottesen-Jensen.

E. v. H.

Socialstyrelsens utlåtande över förslag till höjning av de utmätningsfria beloppen. Den 27 september 1954 avgav socialstyrelsen utlåtande över en framställning från föreningen Sveriges stadsfogdar angående höjning av de i 65 § utsökningslagen angivna utmätningsfria beloppen. I yttrandet anförs bl. a.:

De i 65 § utsökningslagen fastställda belopp, intill vilka från utmätning skall undantas gäldenärens nödiga arbetsredskap eller andra för honom nödiga lösören, höjdes senast genom lag den 8 juni 1945 till högst 400 kronor för gäldenärer, som inte är familjeförsörjare och ej heller har eget hushåll, samt till högst 1 000 kronor för övriga gäldenärer. Samtidigt ändrades till överensstämmelse härmed motsvarande bestämmelse i 97 § konkurslagen, enligt vilken gäldenären utan hinder av egendomsavträdet äger utfå sådan egendom till visst värde av konkursboet.

Som föreningen funnit motiverar de allmänna levnadskostnadsstegringarna sedan år 1945 en skälig höjning av de angivna värdegränserna i 65 § utsökningslagen. Mellan år 1945 och juni månad 1954 har levnadskostnadsindex stigit med 42 %. Delposterna möbler och hushållstextilier har stigit med 40 % och posten husgeråd med 29 %. Då vid sidan härav viss hänsyn rimligen måste tas även till den standardhöjning, som under samma tid ägt rum inom stora befolkningsgrupper, anser socialstyrelsen det vara skäligt, att de båda beloppen nu höjs i enlighet med föreningens förslag till 600 resp. 1 500 kronor. Styrelsen tillstyrker förslaget med den erinran att 97 § konkurslagen bör bli föremål för motsvarande ändring.

I den remitterade skrivelsen har föreningen även diskuterat behovet av längre gående ändringar i utmätningsreglerna i anslutning till vad som härutinnan anfördes under förarbetena till den år 1945 vidtagna lagändringen. Redan i sitt remissutlåtande över den inom justitiedepartementet i ämnet den 10 oktober 1944 upprättade promemorian underströk socialstyrelsen betydelsen av att de föråldrade utmätningsreglerna utan onödigt dröjsmål humaniserades, samtidigt som åtgärder vidtoges för att hindra att personer, som hade möjlighet att fullgöra sina ekonomiska förpliktelser, genom brister i verkställighetsreglerna beredes möjlighet att i större eller mindre utsträckning undandra sig verkställighet. Ehuru behovet av en sådan reform ej är mindre aktuellt i dag — särskilt angeläget är att utrymme lämnas för ett större hänsynstagande till barnfamiljernas försörjningsbörda än vad som är förenligt med gällande rätt — synes likväl övervägande skäl tala för att man härvidlag avvaktar den förestående allmänna revisionen av ut-

sökningslagen. Socialstyrelsen vill från här berörda synpunkter framhålla vikten av att denna utredning snarast påbörjas.

Förändringarna från år 1952 till år 1953 i antalet arbetsdagar och i lönesummornas storlek vid gårdar som för båda åren lämnat uppgifter till statistiken över lantarbetarnas löner. Rörande dessa förändringar har socialstyrelsen gjort vissa beräkningar. Resultaten kommer att publiceras i »Löner 1953», Del II, men ej i denna tidskrift. Uppgifter om beräkningarnas resultat kan erhållas från socialstyrelsen.

Trädgårdsarbetarnas löner år 1953. En preliminär redogörelse för 1953 års undersökning av trädgårdsarbetarnas löner finns i »Meddelande från socialstyrelsens utredningsbyrå» 1954:19, som kan rekvireras från socialstyrelsen. I Sociala Meddelanden kommer däremot ej att lämnas någon redogörelse. Den slutliga redogörelsen skall ingå i publikationen »Löner 1953», Del II.

Svensk industriförening — en rättelse. I Sociala Meddelanden 1954: 8, sid. 501, publicerades en sammanställning av de ledande arbetsmarknadsorganisationernas medlemsantal, i vilken Svensk industriförening medtogs med ett medlemsantal av 1 100 och ca 20 000 arbetstagare vid utgången av år 1953.

Då socialstyrelsen upptog Svensk industriförening i denna förteckning, skedde detta med kännedom om att föreningen enligt uttrycklig bestämmelse i sina stadgar har till uppgift bl. a. att genom fackutbildad personal biträda enskilda medlemmar eller medlemsgrupper vid förhandlingar om kollektivavtal. Vidare beaktades, att av de tre mera omfattande kollektivavtal, som finns i socialstyrelsens kollektivavtalssamling och vilka tillkommit under medverkan av industriföreningen, ett undertecknats av vederbörande branschförening, vars firma tecknats av industriföreningens verkställande direktör, ett försetts med godkännande av industriföreningen samt det tredje undertecknats »för anslutna firmor enligt fullmakt: Svensk industriförening». Industriföreningen har också i flera fall biträtt arbetsgivarparter vid avtalsförhandlingar inför förlikningsman, i allt fall inom första distriktet.

Från Svenska arbetsgivareföreningen har påpekats att Svensk industriförening ej uppträder som kollektivavtalsslutande part och att det därför vore oriktigt att beteckna Svensk industriförening som en arbetsgivarorganisation.

Socialstyrelsen vill med anledning härav framhålla, att Svensk industriförening ej borde ha upptagits i den ifrågavarande notisen, vilken ju i övrigt begränsade sig till att ange de fyra ledande arbetsgivarorganisationer, som ingår i de svenska arbetsgivarföreningarnas förtroenderåd.

E. B.

PERIODISKA ÖVERSIKTER

Register

	Senast i nr
Allmänt:	
Arvsfonden, allmänna, för varje budgetår	1, 1954
Statliga socialutgifter, årligen	2, 1954
Sociala frågor vid årets riksdag	8, 1954
Socialutgifterna i Sverige, årligen	8, 1954
Utlänningar i Sverige, varje kvartal	10, 1954
Bostäder:	
Bostadsbyggandet i Sverige, årligen	detta nr
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar, varje kvartal	9, 1954
Löner, sysselsättning:	
Frånvarofrekvens inom vissa industriföretag, i regel två gånger per år	10, 1954
Kollektivavtal	10, 1954
*Jordbrukets arbetskraftsåtgång, sysselsättningsvolym och lönebudget, årligen	9, 1953
Löneförhållanden för:	
Arbetare inom byggnads- och anläggningsverksamhet, årligen	10, 1954
Arbetare inom industrin, årligen	8, 1954
Arbetare inom industrin, varje kvartal	9, 1954
Lantarbetare, årligen	9, 1954
Skogsarbetare, årligen	11, 1953
*Trädgårdsarbetare, årligen	10, 1953
Vägarbetare, årligen	10, 1953
*Anställda inom den enskilda varuhandeln, årligen	4, 1953
Tjänstemän m. fl. inom industrin, årligen	4, 1954
Nykterhetsvård:	
Alkoholistanstalt, intagna på, årligen	11, 1953
Nykterhetsnämndernas verksamhet, årligen	4, 1954
Nykterhetsvårdsklientelets sammansättning, årligen	5, 1954
Priser, konsumtion:	
Detaljhandelsomsättningen	6, 1954
Detaljprisutvecklingen i Sverige och utlandet, årligen	1, 1954
Konsumentprisindex, månatligen	
Levnadskostnadsindex, varje kvartal	detta nr
Socialvård:	
Barnbidrag, allmänna, årligen	5, 1954
Barnavård, samhällets, årligen	7, 1953
Fattigvården, årligen	2, 1954
Fattigvård och barnavård till utlänningar, årligen	10, 1954
Mödrahjälpen, årligen	7, 1954
Social hemhjälp, årligen	7, 1954
Ungdomsvårdsskolornas elever, årligen	8, 1954
Ålderdomshemmen, årligen:	
antal platser, vårdtagare m. m.	3, 1954
statsbidrag	7, 1954

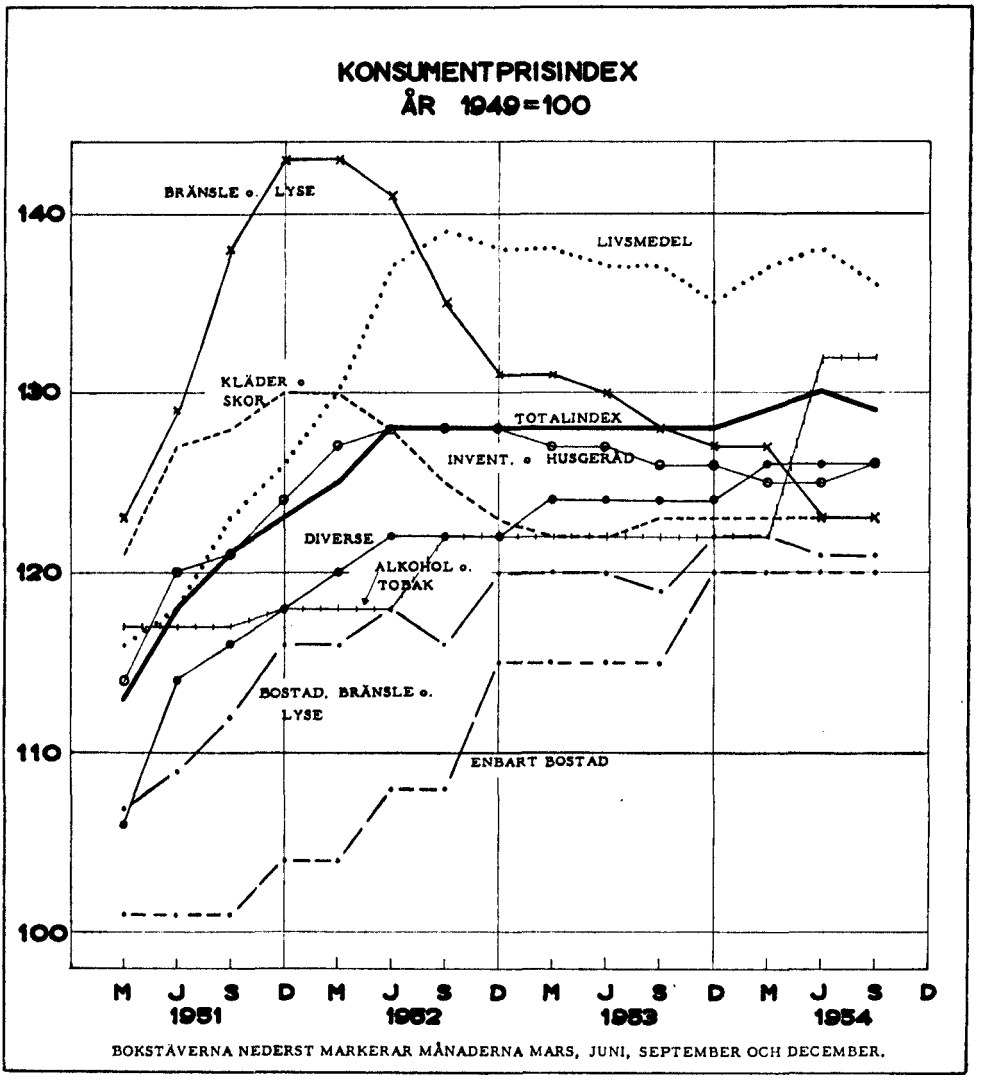
* Se notis i detta häfte, sid. 690.

Konsumentprisindex och levnadskostnadsindex för september 1954

1. Konsumentprisindex

Konsumentprisindex för september 1954 har av socialstyrelsen beräknats till 129 (år 1949 = 100) eller samma tal som för augusti. Mellan mitten av augusti och mitten av september har såväl prissänkningar som prisstegringar förekommit, men förskjutningarna har i regel varit små och har i huvudsak motvägt varandra.

I tab. 1 redovisas indextalen för huvudgrupper och totalindex för september 1954 och några tidigare tillfällen och även de nu framräknade indexta-

len för alla undergrupper av varor och tjänster med år 1949 som basperiod. Utvecklingen belyses även av ovanstående diagram.

De procentuella förändringarna för huvudgrupperna mellan augusti och september 1954 framgår av nedanstående tablå, där även en återblick görs på ändringarna mellan juni och september detta år.

	Ändring i % mellan juni och sept. 1954	aug. och sept. 1954
Livsmedel	— 0,9	— 0,4
Alkoholhaltiga drycker och tobak	—	—
Kläder och skor	0,0	+ 0,3
Bostad, bränsle och lyse	— 0,1	— 0,1
Inventarier och husgeråd	+ 0,6	+ 0,6
Diverse	— 0,2	— 0,4
Totalindex	**— 0,3**	**— 0,1**

Tab. 1. Indextal för olika delposter samt dessas förändringar dec. 1953—sept. 1954

Varuposter	Indextal (1949 = 100)						Vägningstal	Procentuell förändring juni 1954—sept. 1954
	1952	1953	Dec. 1953	Mars 1954	Juni 1954	Sept. 1954		
Livsmedel	**134**	**137**	**135**	**137**	**138**	**136**	**340**	**— 1**
Mejeriprodukter	121	125	125	125	125	124	63	— 1
Matfett utom smör	137	144	139	139	139	139	11	—
Bröd, mjöl o. gryn	135	142	139	139	140	138	42	— 1
Ägg	125	122	103	108	97	108	9½	+ 11
Kött	147	168	168	167	163	162	22½	— 1
Fläsk	141	136	134	137	150	149	21½	— 1
Charkuterivaror o. köttkonserver	148	137	135	131	125	125	21	+ 1
Fisk och fiskkonserver	134	137	135	138	131	137	11½	+ 4
Rot- och grönsaker	138	135	132	131	135	155	18½	+ 15
Frukt och bär	112	113	113	112	119	106	37	— 11
Specerier	159	165	165	188	194	187	55	— 4
Läskedrycker och svagdricka	119	121	121	121	121	121	8½	0
Förtäring utom hemmet	133	139	139	142	143	143	19	0
Alkoholhaltiga drycker o. tobak	**120**	**122**	**122**	**122**	**132**	**132**	**83**	**—**
Spritdrycker och vin	118	118	118	118	142	142	40	—
Öl	118	122	122	122	122	122	9½	—
Tobak	121	125	126	126	129	129	33½	—
Kläder och skor	**127**	**123**	**123**	**123**	**123**	**123**	**141**	**0**
Kläder	125	121	122	122	122	122	120½	0
Konfektion	124	120	121	121	121	121	66½	0
Trikåvaror	126	121	121	121	121	120	24	— 1
Päls- o. skinnvaror, huvudbonader, handskar m. m.	117	117	117	117	117	117	10½	0
Tyger, garner o. sybehör	128	126	127	128	128	31	19½	+ 2
Skor	140	131	131	131	131	132	20½	0
Bostad, bränsle och lyse	**117**	**120**	**122**	**122**	**121**	**121**	**129**	**0**
Bostad utan bränsle och lyse	108	116	120	120	120	120	85½	—
Bränsle och lyse	139	129	127	127	123	123	43½	0
Inventarier och husgeråd	**127**	**127**	**126**	**125**	**125**	**126**	**85**	**+ 1**
Möbler	130	133	134	133	134	134	12	+ 1
Husgeråd och verktyg	123	123	121	120	120	120	34	0
Hushållstextilier	122	119	118	118	117	119	21	+ 1
Cyklar, sportartiklar o. leksaker	136	134	133	133	133	133	14	—
Väskor och reseffekter	125	120	120	120	120	121	4	+ 1
Diverse	**121**	**124**	**124**	**126**	**126**	**126**	**222**	**0**
Sjukvård	107	116	122	122	122	122	20	—
Kroppsvård	118	118	117	119	119	119	15½	0
Rengöringsmedel och tvätt	118	105	102	102	102	102	11	0
Undervisning, läsning o. skrivmateriel	136	137	138	139	139	140	20	0
Post och tele	136	144	144	144	144	143	12½	— 1
Nöjen och rekreation	123	126	127	127	127	127	28	0
Resor	121	126	126	127	127	127	47	0
Motorfordon	..	..	..	..	..	..	46	— 1
Hemhjälp	136	141	142	142	142	142	12	—
Restpost	118	122	122	127	127	127	10	0
Totalindex	**126**	**128**	**128**	**129**	**130**	**129**	**1 000**	**0**

Tab. 2. Detaljhandelspriser i kronor och öre, medeltal för 70 områden juli—september 1954

Varuslag	Kvantitet	1954			Varuslag	Kvantitet	1954		
		juli	aug.	sept.			juli	aug.	sept.
Livsmedel		öre	öre	öre	*Kläder och skor*		kr	kr	kr
Mjölk	l	41	41	41	Herrkostym, konf.	st	204,48	204,47 *	208,88 *
Mejerismör	kg	690	690	690	Herrtrenchcoat	»	187,94	187,21	187,31
Margarin	»	3 5	385	385	Skjorta av poplin	»	16,87	16,89	*16,79
Ost, fetth. 45 +	»	539	538	535	Overall, mans-	»	25,74	25,56	25,57
Nötkött:					Klänningstyg av bomull	m	3,02	3,02	3,05
stek	»	650	641	616	Damjumper av ylle	st	24,06	*24,01	*24,17
soppkött	»	432	423	422	Damstrumpor av nylon	par	6,78	6,75	*6,67
malet (färs)	»	587	581	579	Ullgarn	kg	34,46	34,58	*35,16
Gödkalvstek	»	762	751	808	Herrlågskor, svart boxkalv	par	43,96	43,97	*43,99
Fläskkotlett	»	816	794	715	Damsnörskor, kulört boxkalv	»	41,54	41,64	41,73
Salt sidfläsk	»	504	506	519	Barnlågskor, boxkalv	»	28,33	28,35	23,27
Fläskkorv	»	344	347	351	Dambottiner	»	21,80	21,90	21,98
Falukorv	»	394	394	396	Halvsuln. o. klackning av herrskor	»	13,18	13,15	13,20
Leverpastej	hg	51	52	53					
Blodpudding	kg	183	182	184					
Köttsoppa	300 g	126	126	127					
Ägg	kg	416	459	461	*Bostad, bränsle och lyse*				
Färsk fisk:									
sill	»	166	163	162					
strömming	»	165	171	173					
torsk	»	271	281	290					
Knäckebröd	1/1 kg	46	44	44					
Sötlimpa	kg	128	126	126	Björkved, helved, hemkörd	m³	29,66	29,67	29,64
Skorpor av vete	»	325	324	323					
Småkakor	hg	60	60	61	Koks 40—60 mm hemkörd	hl	7,02	7,03	7,02
Vetemjöl	2 1/2 kg	258	253	252	Eldningsolja	1 000 l	175,21	175,21	175,21
Havregryn, ångpreparerade	kg	116	117	117					
Kaffe	1/4 kg	436	405	400	*Inventarier och husgeråd*				
Strösocker	kg	117	117	116					
Ärter på burk	400 g	102	102	102	Pinnstolar [1]	st	(21,04)	(21,04)	20,98
Apelsinmarmelad	450 g	135	135	135	Handdukar	duss	29,93	29,91	*30,16
Potatis	kg	54	43	40	Lakanslärft	m	4,56	4,54	*4,55
Spenat, djupfryst	375 g	134	133	131	Gardintyg	»	4,38	4,35	4,42
Morötter	kg	159	87	69	Cykeldäck [1]	st	(8,30)	(8,30)	8,30
Vitkål	»	92	81	70					
Lök, gul	»	120	129	126					
Äpplen, svenska	»	—	148	131	*Diverse*				
Apelsiner	»	182	177	189	Toalettvål, 100 g	»	0,68	0,68	0,68
					Hårklippning för herrar	»	2,87	2,87	2,87
Alkoholhaltiga drycker och tobak					Tvättpulver	1/1pkt	1,17	1,17	1,17
					Biografbiljett [1]	»	(2,30)	(2,30)	2,26
Pilsner	1/3 l	41	41	41	Bussresa [1]	15 km	(1,79)	(1,79)	1,77

* Något ändrad kvalitet.
[1] Prisuppgift inom parentes kvarstår sedan juni 1954.

Mellan augusti och september märks en nedgång av livsmedelspriserna, vilken tillsammans med andra smärre förskjutningar uppåt och nedåt för de övriga huvudgrupperna medfört en nedgång av totalindex med 0,1 %.

Tab. 3. Konsumentprisindex 1950—sept. 1954. (År 1949 = 100)

Tidpunkt	Livsmedel	Alkoholhaltiga drycker o. tobak	Kläder o. skor	Bostad, bränsle o. lyse	Därav		Inventarier o. husgeråd	Diverse	Totalindex
					bostad	bränsle o. lyse			
1950 [1] årsmedeltal	102	102	102	99	100	96	101	100	**101**
1951 [2] »	119	116	124	110	102	130	118	112	**117**
1952 [1] »	134	120	127	117	108	139	127	121	**126**
1953 [1] »	137	122	123	120	116	129	127	124	**128**
1953 dec.	135	122	123	122	120	127	126	124	**128**
1954 mars	137	122	123	122	120	127	125	126	**129**
juni	138	132	123	121	120	123	125	126	**130**
juli	137	132	123	121	120	123	126	126	**129**
aug.	137	132	123	121	120	123	125	126	**129**
sept.	136	132	123	121	120	123	126	126	**129**

[1] Årsmedeltal är ovägt medeltal för 5 kvartal.
[2] » » vägt » » » »

Denna har ej påverkat det avrundade indextalet. — En närmare redogörelse för indexberäkningarna för september föreligger i en stencil, som kan rekvireras från Socialstyrelsen, Stockholm 2. Beträffande beräkningsmetoderna för konsumentprisindex hänvisas till en artikel i Soc. Medd. 1954: 9, sid. 554.

Under tredje kvartalet 1954 har de genomsnittliga prisförskjutningarna varit små med en svagt sjunkande tendens. Som ovanstående tablå visar är nedgången mellan juni och september för livsmedel rätt markerad med 0,9 %. Bland varor som blivit billigare kan nämnas ost, nötkött, fläskkotlett, matbröd, mjöl, kaffe, socker och djupfryst spenat, medan priserna på bl. a. kalvkött, sidfläsk, vissa charkuterivaror, ägg, strömming och torsk, citroner och te rört sig uppåt. Huvudgruppen alkoholhaltiga drycker och tobak har legat oförändrad. Detsamma gäller praktiskt taget hela huvudgruppen kläder och skor, men inom densamma visar flertalet konfektionsartiklar och trikåvaror något sänkta priser, medan motsatsen gäller för tyger, ullgarn och ytterskor av gummi. Bostadskostnaden har icke omräknats och bland bränsleslagen är endast att anteckna en sänkning av barrvedspriserna. Inom huvudgruppen inventarier och husgeråd överväger höjningarna för flertalet undergrupper; särskilt markerad är höjningen för hushållstextilier. Inom diversegruppen slutligen väger sänkningen av bilpriserna tyngre än ökningen av bensinpriset.

Detaljprisernas utveckling under den senaste tiden belyses även av tab. 2, där för månaderna juli—september lämnas uppgifter om medelpriserna för ett antal enskilda varuslag på de 70 områden, innefattande både städer och landsbygd, från vilka prisuppgifter för indexberäkningarna numera inhämtas genom statistiska centralbyråns utredningsinstitut.

I tab. 3 lämnas en sammanfattande översikt över konsumentprisindex under åren 1950—1954, där indextalen för såväl totalindex som de olika hu-

Tab. 4. Levnadskostnadsindex med och utan direkta skatter och sociala förmåner

Tidpunkt	Livsmedel	Bostad, bränsle o. lyse	Därav		Kläder o. skor	Övriga utgifter	Samtl. utg. utan skatter o. soc. förmåner	Skatter o. soc. förmåner	Samtl. utg. med skatter o. soc. förmåner
			enbart bostad	bränsle o. lyse					
År 1935 = 100									
1954 juni . . .	250	150	129	237	230	204	215	382	227
sept. . . .	248	150	129	236	230	204	214	379	226
Juli 1914 = 100									
1954 juni . . .	321	..	255	326	386	354	332	689	355
sept. . . .	318	..	255	325	386	354	331	684	354

vudgrupperna utgår från år 1949 = 100. För tiden 1950—juni 1954 baseras talen på den prisutveckling som registrerats av socialstyrelsens levnadskostnadsindex, medan indextalen fr. o. m. juli 1954 beräknas månadsvis enligt de för konsumentprisindex gällande grunderna.

2. Levnadskostnadsindex

Under senare hälften av år 1954 beräknar socialstyrelsen vid sidan av konsumentprisindex även levnadskostnadsindex enligt såvitt möjligt oförändrade grunder. Septembertalen av levnadskostnadsindex utan och med direkta skatter och sociala förmåner i såväl 1935 som 1914 års serier framgår av tab. 4, där även motsvarande tal för juni 1954 anges. Enligt alla fyra serierna visar septemberindexen en nedgång med en enhet i förhållande till motsvarande junital. Indextalen för tidigare beräkningstillfällen har utförligt redovisats i Soc. Medd. 1954: 8, sid. 516.

Pensionspristalet, som bestämmer indextillägget på folkpensionerna, har på förslag av socialstyrelsen av Kungl. Maj:t fastställts till 139 mot förut 140. Sänkningen, som sammanhänger med nedgången av levnadskostnadsindex utan direkta skatter och sociala förmåner, medför på grund av en i lagen om folkpensionering befintlig spärregel ingen minskning av indextillägget på pensionerna, vilket således även för tiden november 1954—januari 1955 kommer att utgå med 40 % liksom under augusti—oktober detta år.

Detaljhandelspriser och partipriser. I tab. 5 sammanställs detaljhandelsprisernas utveckling sedan år 1949 enligt konsumentprisindex med förändringarna i partiprisnivån enligt kommerskollegii och Finanstidningens partiprisindexar. Originalserierna av dessa senare har år 1935 resp.

Tab. 5. Prisutvecklingen i Sverige

Indexserie	År 1949	År 1951	År 1952	År 1953	Mars 1954	Juni 1954	Juli 1954	Aug. 1954	Sept. 1954
Kommerskollegii partiprisindex [1]	100	138	147	138	137	138	137	137	136
Finanstidningens » [2]	100	131	140	136	134	134	134	134	132
Konsumentprisindex	100	117	126	128	129	130	129	129	129

[1] Omräkning med år 1949 = 100. Officiell basperiod är år 1935.
[2] » » » » » » » » » » 1913/14.

1913/14 som basperioder, men de har här omräknats till serier med år 1949 som basperiod. Jämförelsen kan endast i grova drag ange, hur detaljprisnivån förändrat sig i förhållande till prisnivåerna i tidigare produktions- och distributionsled.

C. Ö.

Bostadsbyggandet i Sverige år 1953

Preliminär översikt utarbetad av bostadsstyrelsen

Från och med år 1949 förs inom bostadsstyrelsen statistik över bostadsbyggandet i hela riket. Den omfattar samtliga inflyttningsfärdiga nybyggnader, vissa avslutade ombyggnader och förbättringar samt samtliga påbörjade rivningar. Därjämte införskaffas uppgifter om påbörjade och vid vissa tidpunkter om pågående nybyggnader i ungefär 300 kommuner. Primärmaterialet sammanställs av kommunernas bostadspolitiska organ, förmedlingsorganen[1], vilka därvid i regel torde samarbeta med byggnadsnämnderna. Från ovannämnda ca 300 kommuner lämnas månadsvis en förteckning över nybyggda hus. Uppgifterna på dessa förteckningar ligger bl. a. till grund för de i Sociala Meddelanden publicerade kvartalsöversikterna. Samtliga kommuner lämnar på särskilda blanketter (husblanketter), en för varje hus, detaljerade uppgifter om nybyggda, ombyggda och förbättrade hus samt hus, vilkas rivning påbörjats. Den i det följande lämnade översiktliga redogörelsen för bostadsbyggandet år 1953 är baserad på bearbetning av husblanketterna.[2]

Uppgifternas fullständighet. Uppgifter om bostadsbyggandet under år 1953 har lämnats av samtliga kommuner i riket. I vissa fall har emellertid de lämnade uppgifterna varit ofullständiga, såtillvida att uppgifter om antalet nybyggda, ombyggda och förbättrade hus samt hus vilkas rivning påbörjats visserligen lämnats, men användbara husblanketter icke lämnats för samtliga hus. Sålunda saknas vid bearbetningen husblanketter helt för två städer och två egentliga landskommuner samt delvis för 14 kommuner (5 städer, 6 köpingar och 3 egentliga landskommuner). Sammanlagt saknas vid bearbetningen 61 husblanketter avseende 46 nybyggda hus (med 225 lägenheter), 11 ombyggda och förbättrade hus samt 4 rivningshus, vilka omnämnts i förmedlingsorganets rapporter om bostadsbyggandet. I vilken utsträckning det kan ha förekommit, att förmedlingsorganen i sistnämnda rapporter uteglömt eller utelämnat enstaka hus, beträffande vilka uppgifter bort lämnas, undandrar sig bostadsstyrelsens bedömande. Till följd av i efterhand inkommande kompletteringar är det sannolikt, att styrelsen kommer att få kännedom om ytterligare några hus, som borde ha ingått i redovisningen.

---

[1] Organ för kommuns förmedling av statliga lån och bidrag i syfte att främja bostadsförsörjningen inom riket och därmed sammanhängande verksamhet. Förmedlingsorgan är i stad drätselkammaren och på landet kommunalnämnden, där ej kommunen beslutat, att verksamheten skall handhas av annat lämpligt kommunalt organ.

[2] För en fullständigare redogörelse för bostadsbyggnadsstatistikens organisation hänvisas till den preliminära översikten över bostadsbyggandet i Sverige år 1949 i Soc. Medd. 1950: 8, sid. 611, eller den i SOS ingående redogörelsen för bostadsbyggandet i Sverige åren 1949 och 1950.

Tab. 1. Bostadsproduktionen (antal lägenheter) åren 1938—1953

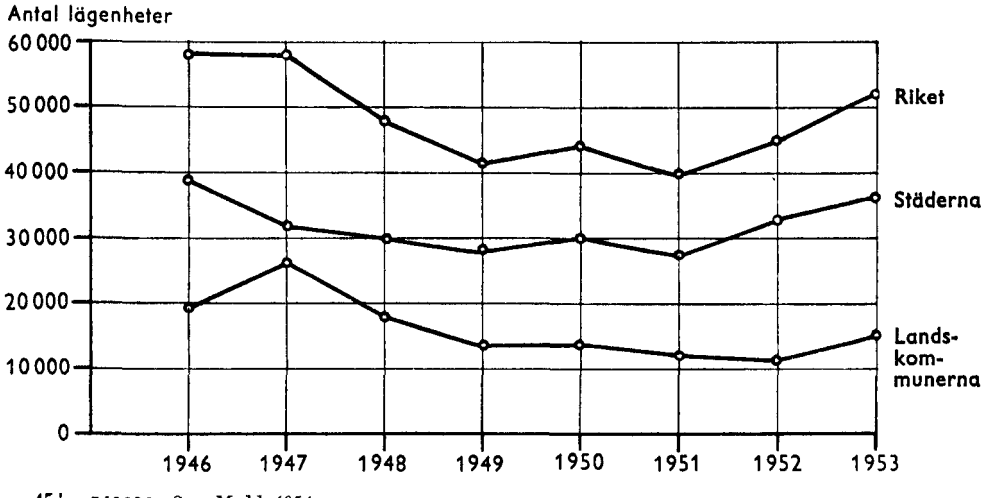
År	Hela riket	Därav i		År	Hela riket	Därav i		
		1945 års tätorter	eg. landsbygd			städer	köpingar	eg. landskom.
1938	53 500	42 500	11 000	1946	58 000	38 500	3 000	16 500
1939	59 000	48 500	10 500	1947	58 000	32 000	3 500	22 500
1940	26 000	20 000	6 000	1948	48 000	30 000	3 000	15 000
1941	17 000	12 500	4 500	1949	41 551	28 109	3 249	10 193
1942	29 500	24 000	5 500	1950	43 985	30 100	3 282	10 553
1943	39 500	34 500	5 000	1951	39 784	27 601	3 001	9 182
1944	45 000	39 500	5 500	1952	44 736	33 000	3 167	8 569
1945	49 500	43 000	6 500	1953	51 911	36 413	4 399	11 099

Å andra sidan har i bearbetningen medtagits 490 husblanketter avseende 259 nybyggnader (med 685 lägenheter), 223 ombyggda och förbättrade hus samt 8 rivningshus (med 14 lägenheter), vilka rätteligen bort ingå i redovisningen för åren 1949—52 men inkommit för sent härför.

Nybyggnadsverksamhetens omfattning. Såvitt framgår av till bostadsstyrelsen inkomna husblanketter har 10 952 hus med 51 911 lägenheter blivit inflyttningsfärdiga under år 1953.

Inom bostadsstyrelsen har utförts vissa beräkningar av bostadsproduktionens omfattning åren 1938—48. Uppgifterna avser i huvudsak nybyggnader. I viss utsträckning ingår emellertid även genom ombyggnad tillkomna lägenheter. Till följd av källmaterialets beskaffenhet måste särskilt uppgifterna om bostadsproduktionen i egentliga landskommuner åren 1946—48 anses som icke fullt säkra. Resultatet av dessa beräkningar redovisas i tab.

Diagram 1. Bostadsproduktionen (antal lägenheter) åren 1946—53 i städerna, landskommunerna och hela riket

1. I denna har även medtagits uppgifter för åren 1949—53. Härvid har endast inflyttningsfärdiga nybyggnader beaktats.

Antalet lägenheter i inflyttningsfärdiga hus var år 1953 större än under vart och ett av åren 1948—52 men mindre än åren 1946—47.

Nybyggnadsverksamhetens fördelning på kommun(orts-)grupper och områden med olika slags planläggning. De 51 911 under år 1953 genom nybyggnad tillkomna lägenheterna fördelar sig med 36 413 på städerna, 4 399 på köpingarna och 11 099 på de egentliga landskommunerna. Detta innebär att bostadsbyggandet ökat väsentligt i såväl städerna som landskommunerna sedan föregående år, då antalet lägenheter i inflyttningsfärdiga hus uppgick till i städerna 33 000, i köpingarna 3 167 eller — om produktionen i två landskommuner, som den 1 januari 1953 ombildats till köpingar, medräknas — 3 188 och i de egentliga landskommunerna till 8 548. I sistnämnda antal har icke medräknats produktionen i de två den 1 januari 1953 till köpingar ombildade egentliga landskommunerna. Ökningen i landskommunerna — dvs. köpingarna och de egentliga landskommunerna — är i såväl absoluta som relativa tal större än ökningen i städerna. Det bör dock beaktas att produktionen i städerna redan år 1952 var större än något av åren 1947—51, under det att produktionen i landskommunerna detta år var den minsta som redovisats för något av efterkrigsåren.

Tab. 2 visar att produktionen år 1953 ökat i alla storleksgrupper av städer och köpingar med undantag för gruppen av de tre största städerna. Av

Tab. 2. Antal lägenheter i nybyggda hus i kommun(orts-)grupper

Kommungrupp (Folkmängd den 1. 1. 1953)	Antal kommuner	Antal lägenheter	
		1953	1952
Stockholm, Göteborg, Malmö	3	12 585	13 467
Städer med			
80 000—100 000 inv.	16	9 845	7 748
20 000— 80 000 »	18	4 946	4 629
10 000— 20 000 »	36	5 502	4 350
5 000— 10 000 »	35	2 755	2 170
— 5 000 »	25	780	636
Samtliga städer	133	36 413	33 000
Köpingar med			
10 000—20 000 inv.	4	750	454
5 000—10 000 »	22	1 574	1 078
— 5 000 »	64	2 075	1 656[1]
Samtliga köpingar	90	4 399	3 188[1]
Municipalsamhällen	..	1 682	..
Eg. landskommuner i övrigt	..	9 417	..
Summa eg. landskommuner	814	11 099	8 548
Hela riket	1 037	51 911	44 736

[1] Häri ingår 21 lägenheter i två landskommuner, som den 1 januari 1953 ombildats till två köpingar.

Tab. 8. Antal lägenheter i nybyggda hus, fördelade på områden med olika slags planläggning

År	Antal lägenheter	Därav i områden med				
		stadsplan	byggnadsplan	utomplansbestämmelser	avstyckningsplan	intetdera
1949	41 551	30 442	3 377	3 051	1 676	3 005
1950	43 935	32 433	3 615	3 330	1 569	2 988
1951	39 784	29 948	3 462	2 466	1 293	2 615
1952	44 736	35 742	3 459	2 206	1 040	2 289
1953	51 911	40 831	4 933	2 467	1 132	2 548

tab. 3 framgår att bostadsproduktionen huvudsakligen ökat i planlagda områden. En viss ökning har emellertid ägt rum även i icke planlagda områden.

Hustyper. De nybyggda husens och de däri ingående lägenheternas fördelning på hustyper redovisas i tab. 4. De egentliga bostadshusen har fördelats på tre hustyper: enfamiljshus, tvåfamiljshus och flerfamiljshus. Hus, i vilka mindre än hälften av lägenhetsytan är avsedd för bostäder, har räknats som en fjärde hustyp.

Som enfamiljs- och tvåfamiljshus har redovisats hus med en resp. två som familjebostäder avsedda lägenheter. Förekomsten därutöver av en eller

Tab. 4. Antal nybyggda hus och antal lägenheter i nybyggda hus, fördelade på hustyper

Byggnadsår		Totalt	Enfamiljshus	Tvåfamiljshus	Flerfamiljshus	Övriga hus
Antal nybyggda hus	1949	11 559	8 204	1 249	1 996	110
	1950	12 801	9 406	1 272	1 998	125
	1951	11 465	8 502	1 076	1 772	115
	1952	9 535	6 555	842	2 013	125
	1953	10 952	7 970	726	2 131	125
Antal lägenheter i nybyggda hus	1949	41 551	8 344	2 586	30 364	257
	1950	43 935	9 494	2 630	31 494	317
	1951	39 784	8 580	2 222	28 687	295
	1952	44 736	6 617	1 734	36 062	323
	1953	51 911	8 027	1 507	42 003	374
Därav i Stockholm, Göteborg, Malmö		12 585	604	48	11 843	90
övriga städer		23 828	1 803	417	21 459	149
köpingar		4 399	764	160	3 450	25
eg. landskommuner		11 099	4 856	882	5 251	110
Procentuell fördelning						
Antal lägenheter i nybyggda hus	1949	100	20,1	6,2	73,1	0,6
	1950	100	21,6	6,0	71,7	0,7
	1951	100	21,6	5,6	72,1	0,7
	1952	100	14,8	3,9	80,6	0,7
	1953	100	15,5	2,9	80,9	0,7

Tab. 5. Antal lägenheter i nybyggda hus, fördelade efter huvudsakligt byggnadsmaterial i ytterväggar

Byggnadsår	Antal lägenheter	Därav i hus av					
		trä	tegel	lätt-betong	betong	betong-hålsten	annat material
1949	41 551	11 244	12 534	15 446	797	841	689
1950	43 935	10 480	13 860	16 820	696	461	1 618
1951	39 784	7 748	13 479	15 276	1 029	628	1 624
1952: Totalt	44 736	5 255	14 134	22 271	2 074	881	121
Därav i							
enfamiljs- o. tvåfamiljshus	8 351	4 516	923	2 647	4	212	49
övriga hus	36 385	739	13 211	19 624	2 070	669	72
1953: Totalt	51 911	6 446	15 485	26 311	2 936	670	63
Därav i							
enfamiljs- o. tvåfamiljshus	9 534	5 662	980	2 771	6	127	38
övriga hus	42 377	784	14 555	23 540	2 930	543	25
Procentuell fördelning							
1949	100	27,1	30,2	37,2	1,9	2,0	1,7
1950	100	23,9	31,5	38,3	1,6	1,0	3.7
1951	100	19.5	33,9	38,4	2.6	1,6	4,1
1952: Totalt	100	11,7	31,6	49,8	4,6	2,0	0,3
enfamiljs- o. tvåfamiljshus	100	54,1	11,1	31,7	0,0	2,5	0,6
övriga hus	100	2,0	36,3	53,9	5,7	1,8	0,2
1953: Totalt	100	12,4	29,8	50,7	5,7	1,3	0,1
enfamiljs- o. tvåfamiljshus	100	59,4	9.8	29,1	0,1	1,3	0,4
övriga hus	100	1,9	34,3	55,5	6,9	1,3	0,1

två småhus (i så gott som samtliga fall utan kök), vilka uppenbarligen icke är avsedda som familjebostäder, har icke ansetts ändra ifrågavarande nybyggnaders karaktär av enfamiljs- resp. tvåfamiljshus.

Under år 1952 minskade produktionen av enfamiljs- och tvåfamiljshus väsentligt. Andelen lägenheter i sådana hus, vilken under de föregående åren utgjort 26—27 % av totala antalet lägenheter i nybyggnader, nedgick till 18,7 %. Trots att en större andel av de år 1953 än av de år 1952 genom nybyggnad tillkomna lägenheterna är belägna i landskommunerna, där småhus dominerar, har andelen lägenheter i enfamiljs- och tvåfamiljshus tillsammans i 1953 års produktion minskat ytterligare något, dock tämligen obetydligt. Andelen lägenheter i dylika hus utgjorde detta år 18,4 %. Procentuella antalet lägenheter i enfamiljshus har dock ökat något, under det att procentuella antalet lägenheter i tvåfamiljshus, som minskat under en följd av år, fortsatt att minska även under år 1953.

Relativa antalet lägenheter i enfamiljs- och tvåfamiljshus har minskat väsentligt i såväl städer som landskommuner. Detta framgår av nedanstående sammanställning av antalet lägenheter i enfamiljs- och tvåfamiljshus i procent av samtliga lägenheter i olika kommungrupper. Tablån visar bl. a. att antalet lägenheter i enfamiljs- och tvåfamiljshus i egentliga landskommuner åren 1949—51 utgjorde ungefär två tredjedelar av de nybyggda lägenheterna och att antalet därefter minskat till knappt mer än hälften.

	1949	1950	1951	1952	1953
Stockholm, Göteborg, Malmö	7,6	8,5	9,0	6,0	5,2
Övriga städer	13,3	15,1	13,7	10,0	9,3
Köpingar	35,1	40,1	37,1	24,8	21,0
Eg. landskommuner	65,0	66,3	69,1	56,0	51,7
Hela riket	**26,3**	**27,6**	**27,2**	**18,7**	**18,4**

Byggnadsmaterial. Produktionens fördelning efter huvudsakligt byggnadsmaterial i ytterväggar var år 1953 ungefär densamma som närmast föregående år (tab. 5). Användningen av trä som huvudsakligt byggnadsmaterial i ytterväggar, som reducerats under en följd av år och som år 1952 visade en betydande nedgång, ökade något under år 1953. Av lägenheterna i samtliga nybyggda hus var år 1952 11,7 % men år 1953 12,4 % belägna i trähus. För lägenheter i enfamiljs- och tvåfamiljshus är motsvarande procenttal 54 och 59. Användningen av lättbetong visade en språngartad uppgång år 1952. Under år 1953 har lättbetong använts i ungefär samma utsträckning som år 1952. Under vart och ett av åren 1952 och 1953 ingick ungefär halva antalet genom nybyggnad tillkomna lägenheter i lättbetonghus.

Byggherrar. I tab. 6 redovisas för vart och ett av åren 1949—53 fördelningen av antalet lägenheter i nybyggda hus på olika grupper av byggherrar. Antalet lägenheter i hus, som färdigställts för kommunala och allmännyttiga företag, har ökat från 13 000—14 000 (32—34 %) åren 1949—51 till över 17 000 (38,5 %) år 1952 och över 19 500 (37,7 %) år 1953. Även antalet lägenheter i hus, som uppförts för kooperativa företag, har ökat väsentligt under de två sista åren. Särskilt markerad har ökningen för dessa företag varit år 1953. För kooperativa företag färdigställdes vart och ett av åren 1949—51 6 000—6 800 lägenheter (15—16 %), år 1952 inemot 8 000 (18 %) och år 1953 icke mindre än 10 700 (21 %). Antalet lägenheter i egnahem var år 1953 något större än under år 1952 men under vart och ett av dessa

Tab. 6. Antal lägenheter i nybyggda hus, fördelade efter byggherrar

Byggnadsår	Antal lägenheter	Därav i hus uppförda för					
		stat, landsting	kommunala o. allmännyttiga företag	kooperativa företag	arbetsgivare	egnahemsbyggare	andra byggherrar
1949	41 551	375	13 329	6 560	2 715	9 127	9 445
1950	43 935	572	14 340	6 797	2 548	10 509	9 169
1951	39 784	551	13 545	5 984	2 072	9 332	8 300
1952	44 736	487	17 237	7 879	3 486	7 132	8 515
1953	51 911	513	19 554	10 705	2 686	8 516	9 937
Procentuell fördelning							
1949	100	0,9	32,1	15,8	6,5	22,0	22,7
1950	100	1,3	32,6	15,5	5,8	23,9	20,9
1951	100	1,4	34,0	15,0	5,2	23,5	20,9
1952	100	1,1	38,5	17,6	7,8	15,9	19,0
1953	100	1,0	37,7	20,6	5,2	16,4	19,1

år mindre än under något av de tre föregående åren. Antalet lägenheter, som uppförts av arbetsgivare för anställda, har under de senaste åren varierat mellan 2 000 och 3 500 (5—8 %) och utgjorde år 1953 ca 2 700 (5 %). Gruppen andra byggherrar svarar år 1953 för ca 10 000 lägenheter, vilket är mer än under något av åren 1949—52. Ökningen av dessa byggherrars produktion är dock mindre än ökningen av de kommunala, allmännyttiga och kooperativa företagens produktion. Relativa antalet lägenheter i företag, för vilka andra byggherrar svarar, var år 1953 ungefär lika stort som år 1952 men något mindre än under de tre föregående åren.

Statliga lån och bidrag. Redogörelsen för förekomsten av statliga lån och bidrag avser endast sådana lån och bidrag, vilkas syfte är att främja bostadsförsörjningen. Endast i undantagsfall har definitivt beslut om lån och bidrag hunnit fattas vid den tidpunkt, då de statistiska uppgifterna sammanställts. Redovisningen avser därför antalet lägenheter i företag, för vilka ett preliminärt beslut om lån eller bidrag fattats eller statsbidrag till pensionärshem tillstyrkts. Då preliminärt bifallna ansökningar icke alltid fullföljs, kommer antalet lägenheter i företag, för vilka lån och bidrag utbetalas, att bli något mindre än antalet lägenheter i företag, för vilka preliminära beslut meddelas.

Statliga lån och bidrag har lämnats till företag med ungefär 92 % av de under 1953 tillkomna lägenheterna, vilket är en väsentligt större del än under tidigare år. År 1951 ingick ca 80 % och år 1952 ca 86 % av de tillkomna lägenheterna i företag med statliga lån eller bidrag. Som framgår av nedanstående tablå, vari redovisas procentuella antalet lägenheter i företag med statliga lån och bidrag, har beträffande såväl enfamiljs- och tvåfamiljs- som flerfamiljshus möjligheterna till statlig belåning utnyttjats i större utsträckning än tidigare.

	1949	1950	1951	1952	1953
Enfamiljs- och tvåfamiljshus	64,8	70,9	73,3	73,6	81,5
Övriga hus	82,8	88,0	82,1	89,4	94,7
Samtliga hus	78,1	79,7	79,7	86,4	92,3

Tab. 7. Antal lägenheter i nybyggda hus, fördelade efter förekomst och form för statligt stöd

Byggnadsår	Antal lägenheter	Därav i företag med statligt stöd				
		Totalt	Egnahemslån	Tertiär- och/eller tilläggslån	Statsbidrag till pensionärshem	Övriga former av statligt stöd
1949	41 551	32 432	5 909	23 655	1 646	1 222
1950	43 935	35 001	8 375	25 152	1 259	215
1951	39 784	31 722	7 890	23 049	756	27
1952	44 736	38 657	6 135	31 561	951	10
1953: Totalt	51 911	47 913	7 774	39 016	1 081	42
Därav i städer	36 413	34 893	2 531	31 904	456	2
köpingar	4 399	4 064	773	3 159	132	—
eg. landskommuner	11 099	8 956	4 470	3 953	493	40

Diagram 2. Antal lägenheter åren 1949—53 i nybyggda hus, fördelade efter förekomst av statligt stöd

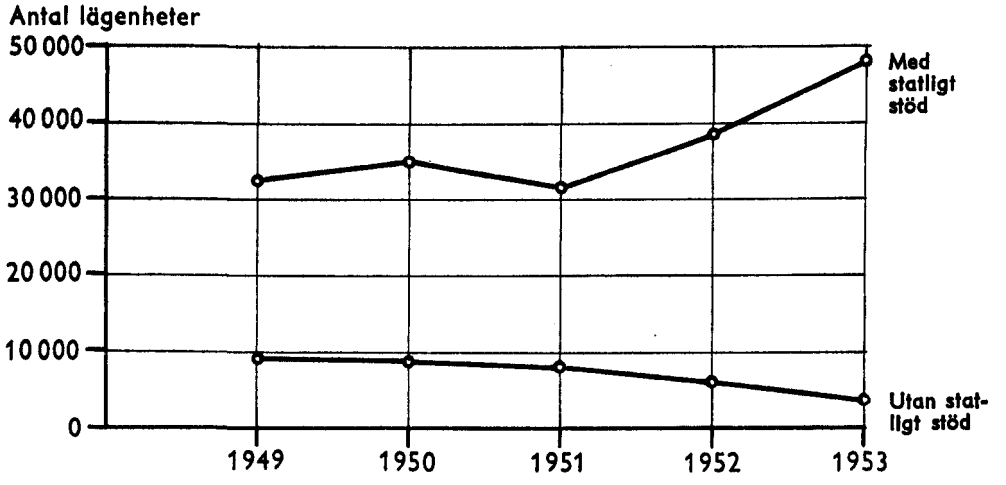
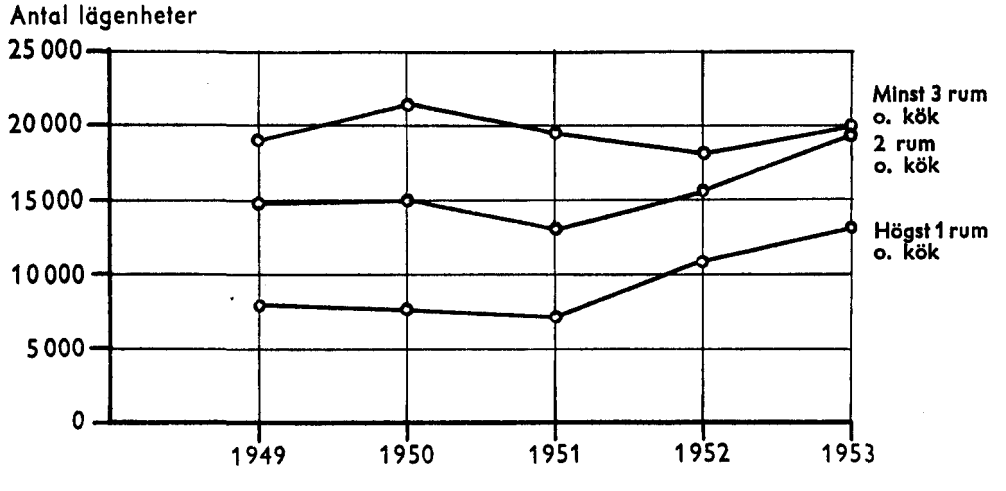

Diagram 2 visar, att åren 1949—51 8 000 à 9 000 lägenheter per år färdigställdes utan stöd av statliga lån eller bidrag. Detta gällde om endast 6 000 lägenheter år 1952 och 4 000 lägenheter år 1953.

Lägenhetskategorier. Produktionsökningen under åren 1952 och 1953 hänför sig till väsentlig del till de mindre lägenhetstyperna (tab. 8 och diagram 3). Procentuella antalet enkelrum, kokvrålägenheter och lägenheter om ett och två rum och kök var i 1952 års produktion större än produktionen under de två närmast föregående åren. I 1953 års produktion har relativa antalet lägenheter av dessa typer — dock med undantag för kokvrålägen-

Diagram 3. Antal lägenheter åren 1949—53 fördelade på lägenhetskategorier

Tab. 8. Antal lägenheter i nybyggda hus, fördelade efter lägenhetskategori

Byggnadsår	Antal lägenheter	Därav lägenheter om							
		1 rum m. el. utan kokskåp	1 rum med kokvrå	2 o. fl. rum utan kök	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 rum och kök	5 o. fl. rum och kök
1949	41 551	1 399	2 910	319	3 236	14 778	12 529	4 488	1 942
1950	43 935	1 840	2 471	342	2 843	14 989	13 264	5 588	2 598
1951	39 784	1 530	2 511	381	2 648	13 125	11 523	5 224	2 842
1952	44 736	3 295	3 799	518	3 092	15 683	11 712	4 389	2 248
1953: Totalt	51 911	4 383	4 180	565	3 792	19 449	12 422	4 817	2 303
Därav i									
Stockholm, Göteborg, Malmö	12 585	1 258	1 013	73	487	5 554	3 066	749	385
övriga städer	23 828	2 363	2 077	317	1 972	9 451	5 192	1 731	725
köpingar	4 399	236	413	74	383	1 617	1 010	423	243
eg. landskommuner	11 099	526	677	101	950	2 827	3 154	1 914	950
Procentuell fördelning									
1949	100	3,4	7,0	0,8	7,8	35,6	30,2	10,7	4,7
1950	100	4,2	5,6	0,8	6,5	34,1	30,2	12,7	5,9
1951	100	3,8	6,3	1,0	6,7	33,0	29,0	13,1	7,1
1952	100	7,4	8,5	1,2	6,9	35,1	26,2	9,8	5,0
1953: Totalt	100	8,4	8,1	1,1	7,3	37,5	23,9	9,3	4,4
Stockholm, Göteborg, Malmö	100	10,0	8,0	0,6	3,9	44,1	24,4	6,0	3,1
övriga städer	100	9,9	8,7	1,3	8,3	39,7	21,8	7,3	3,0
köpingar	100	5,4	9,4	1,7	8,7	36,8	23,0	9,6	5,5
eg. landskommuner	100	4,7	6,1	0,9	8,6	25,5	28,4	17,2	8,6

heterna — ökats ytterligare. Dessa lägenhetstypers sammanlagda relativa andel har ökat från 51 % år 1951 till 59 % år 1952 och 62 % år 1953.

År 1952 färdigställdes ett mindre antal lägenheter om minst tre rum och kök än under vart och ett av åren 1949—51. Under år 1953 ökade produktionen av större lägenheter ånyo, fastän icke i samma takt som produktionen av mindre lägenheter. Antalet nybyggda lägenheter om minst tre rum och kök var fortfarande mindre än under år 1950.

Ökningen av antalet smålägenheter sammanhänger till en del men icke enbart med produktionens ändrade fördelning på hustyper. Betraktar man enfamiljs- och tvåfamiljshusen för sig (tab. 9), kan man konstatera, att fördelningen på lägenhetstyper varit tämligen oförändrad de tre senaste åren. I övriga hus har andelen smålägenheter däremot ökat väsentligt. Antalet lägenheter utan kök och om ett rum och kök utgjorde åren 1949—51 23—24 % av lägenheterna i dessa hus och ökade till 29 % år 1952 och 30 % år 1953. Ökningen avser huvudsakligen enkelrum och kokvrålägenheter och endast i mindre utsträckning lägenheter om ett rum och kök. År 1953 kan konstateras en viss ökning även av antalet lägenheter om två rum och kök. Smålägenheterna torde till stor del ingå i s. k. kombinationslägenheter, dvs. ha byggts så att de sedermera skall kunna sammanslås till större lägenheter.

Tab. 9. Antal lägenheter i dels enfamiljs- och tvåfamiljshus, dels övriga hus, fördelade på lägenhetskategorier

Byggnadsår/ hustyp	Antal lägenheter	Därav i % om			
		1 rum och kök eller utan kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 o. fl. rum och kök
Enfamiljs- o. tvåfamiljshus					
1949	10 930	4,2	11,4	44,4	40,0
1950	12 124	2,5	8,4	41,0	48,1
1951	10 802	2,2	7,4	38,0	52,4
1952	8 351	2,8	8,2	38,1	51,0
1953	9 534	2,9	7,9	38,0	51,2
Övriga hus					
1949	30 621	24,2	44,2	25,1	6,6
1950	31 811	22,6	43,9	26,1	7,4
1951	28 982	23,6	42,5	25,6	8,3
1952	36 385	28,8	41,2	23,5	6,5
1953	42 377	29,8	44,1	20,8	5,3

I nedanstående tablå redovisas dels procentuella antalet lägenheter om högst ett rum och kök, dels procentuella antalet lägenheter om fyra och flera rum och kök i olika kommungrupper under vart och ett av åren 1949—53. I såväl städer och köpingar som egentliga landskommuner har procentuella antalet smålägenheter under åren 1952 och 1953 varit väsentligt större och procentuella antalet lägenheter om minst fyra rum och kök väsentligt mindre än år 1951. Under de båda senaste åren har smålägenheterna utgjort en icke obetydlig del av produktionen icke enbart i städerna och köpingarna utan även i de egentliga landskommunerna. Relativa antalet stora lägenheter är liksom tidigare väsentligt större i de egentliga landskommunerna än i städerna och köpingarna.

	Utan kök el. ett rum o. kök					Fyra o. fl. rum o. kök				
	1949	1950	1951	1952	1953	1949	1950	1951	1952	1953
Stockholm, Göteborg, Malmö	18,7	15,3	20,3	23,6	22,5	9,3	9,2	14,3	9,8	9,0
Övriga städer	20,6	20,5	20,2	26,3	28,2	12,2	16,1	15,1	12,1	10,3
Köpingar	17,3	15,9	16,2	26,3	25,1	19,5	25,4	26,0	17,9	15,1
Eg. landskommuner	16,7	13,1	10,9	18,2	20,3	25,5	31,1	34,9	27,8	25,8
Hela riket	**18,9**	**17,1**	**17,8**	**23,9**	**24,9**	**15,4**	**18,6**	**20,3**	**14,8**	**13,7**

Lägenhetsutrustning. Centralvärme har inlagts i praktiskt taget samtliga lägenheter i de under senare år byggda husen; år 1953 i 51 788 av 51 911 lägenheter.

Av lägenheterna om minst två rum och kök är så gott som samtliga dessutom utrustade med såväl enskilt wc som enskilt badrum. Endast ett par procent av dessa lägenheter saknade antingen badrum eller wc (tab. 11).

I de mindre lägenheterna är utrustningen icke lika fullständig. Enskilda wc:n har dock inretts i nästan alla smålägenheter med undantag för ett icke oväsentligt antal enkelrum. Av enkelrummen utan såväl kök som kokvrå i de år 1953 inflyttningsfärdiga husen saknade inemot 20 % enskilda

Tab. 10. Antal lägenheter i nybyggda hus, fördelade efter utrustning

Byggnadsår	Antal lägenheter	Därav					
		med centralvärme			utan centralvärme		
		med wc och badrum	med wc utan badrum	utan wc	med wc och badrum	med wc utan badrum	utan wc
1949	41 551	35 000	5 085	1 160	16	45	245
1950	43 935	38 558	4 023	1 175	22	20	137
1951	39 784	35 452	3 204	1 013	14	13	88
1952	44 736	37 632	5 874	1 146	22	7	55
1953: Totalt	51 911	43 670	7 061	1 057	20	17	86
Därav i							
Stockholm, Göteborg, Malmö	12 585	10 648	1 893	44	—	—	—
övriga städer	23 828	20 004	3 129	692	—	—	3
köpingar	4 399	3 800	563	31	1	—	4
eg. landskommuner	11 099	9 218	1 476	290	19	17	79
Procentuell fördelning							
1949	100	84,2	12,2	2,8	0,0	0,1	0,6
1950	100	87,8	9,2	2,7	0,1	0,0	0,3
1951	100	89,1	8,1	2,5	0,0	0,0	0,2
1952	100	84,1	13,1	2,6	0,0	0,0	0,1
1953: Totalt	100	84,1	13,6	2,0	0,0	0,0	0,2
Stockholm, Göteborg, Malmö	100	84,6	15,0	0,3	—	—	—
övriga städer	100	84,0	13,1	2,9	—	—	0,0
köpingar	100	86,4	12,8	0,7	0,0	—	0,1
eg. landskommuner	100	83,1	13,3	2,6	0,2	0,2	0,7

wc:n. Procentuella antalet enkelrum utan wc var emellertid väsentligt lägre än under de närmast föregående åren.

Enskilda badrum inreddes i de år 1953 inflyttningsfärdiga husen i ungefär tre fjärdedelar av lägenheterna om ett rum och kök, i mindre än hälften av kokvrålägenheterna och dubbletterna tillhopa samt i ett mycket begrän-

Tab. 11. Lägenhetsutrustning i lägenheter av olika storlek i åren 1949—53 byggda hus

År	Samtliga lägenheter	Enkelrum	Kokvrålägenheter och dubbletter	1 rum och kök	2 o. fl. rum och kök
Procentuellt antal lägenheter med såväl wc som badrum					
1949	84,3	9,6	30,0	63,7	94,5
1950	87,8	15,5	37,9	70,9	96,6
1951	89,1	16,9	42,9	74,6	97,8
1952	84,2	6,5	41,0	71,7	98,3
1953	84,2	8,6	44,1	76,4	98,3
Procentuellt antal lägenheter utan wc					
1949	3,4	32,3	6,3	4,0	1,8
1950	3,0	34,9	3,7	1,9	1,4
1951	2,8	42,7	3,0	2,7	0,9
1952	2,7	29,4	1,0	1,1	0,4
1953	2,2	19,4	1,6	0,9	0,5

sat antal enkelrum utan såväl kök som kokvrå. Procentuella antalet lägenheter med badrum var — med undantag för enkelrummen — större än under de närmast föregående åren. Av enkelrummen utrustades åren 1952 och 1953 en mindre del än under åren 1950 och 1951 med enskilda badrum.[1]

Av totala antalet lägenheter av samtliga storlekskategorier har under åren 1952 och 1953 en mindre del än under åren 1950 och 1951 utrustats med såväl wc som badrum. Detta sammanhänger med den ökade andelen enkelrum, vilka i stor utsträckning saknar enskilda badrum.

Den skillnad beträffande förekomsten av wc och badrum i nyproducerade lägenheter, som tidigare förelegat mellan å ena sidan städer och köpingar och å andra sidan egentliga landskommuner, har numera nästan helt utjämnats. Denna utveckling åskådliggörs genom följande redovisning av procentuella antalet lägenheter med såväl wc som badrum i olika kommungrupper.

	1949	1950	1951	1952	1953
Stockholm, Göteborg, Malmö	88,3	91,3	90,1	84,1	84,6
Övriga städer	87,5	88,4	89,4	84,7	84,0
Köpingar	87,1	91,5	90,1	84,9	86,4
Eg. landskommuner	73,7	82,0	87,3	82,8	83,2

Enskilda wc:n saknades i Stockholm, Göteborg och Malmö i 0,3 %, i övriga städer i 2,9 %, i köpingar i 0,8 % och i egentliga landskommuner i 3,3 % av lägenheterna i de år 1953 färdiga husen.

Ombyggnads-, förbättrings- och rivningsverksamhet. Nettotillskottet av lägenheter. De av förmedlingsorganen lämnade uppgifterna om ombyggnads- och förbättringsverksamheten torde icke vara lika fullständiga som uppgifterna om nybyggnad och rivning. Svårigheterna för förmedlingsorganen att erhålla kännedom om ändringsarbetena måste nämligen i vissa fall ha varit stora. Som framgår av tab. 12 har under åren 1949—53 redovisats endast ett begränsat antal lägenheter, som tillkommit och avgått genom ombyggnad. Även rivningsverksamheten har haft begränsad omfattning. Variationen i nettotillskottet av lägenheter har därför i huvudsak bestämts av variationen i nybyggnadsverksamheten. I statistiken över ombyggda och

Tab. 12. Antal tillkomna och avgångna lägenheter

År	Nybyggnad	Ombyggnad		Rivning	Nettotillskott
		Tillk.	Avg.		
1949	41 551	994	672	1 304	40 569
1950	43 935	989	736	1 417	42 771
1951	39 784	973	760	1 247	38 750
1952	44 736	834	687	1 107	43 776
1953	51 911	741	671	1 614	50 367

[1] Fastän det av uppgifterna till bostadsbyggnadsstatistiken icke uttryckligen framgår, att samtliga lägenheter utan wc även saknar badrum har här dock förutsatts att så är förhållandet.

Tab. 13. Antal ändrade lägenheter, fördelade efter ändringsarbetets art

År	Antal ändrade lägenheter	Därav ändrade genom					
		ökning eller minskning av rumsantalet	inläggande av vattenledning	inläggande av avloppsledning	anordnande av centralvärme	inredande av enskilt wc	inredande av enskilt badrum
1949	6 330	1 491	3 480	3 676	3 138	2 996	1 635
1950	7 274	1 694	3 807	3 955	4 156	3 426	2 223
1951	6 725	1 455	3 782	3 867	3 730	3 399	2 254
1952	6 632	1 413	4 222	4 252	3 791	3 510	2 160
1953	5 725	1 375	3 859	3 867	2 686	3 098	2 190
Därav i							
städer	965	334	71	70	427	521	288
köpingar	170	60	87	82	86	108	81
municipalsamhällen	141	38	79	73	79	99	45
eg. landskommuner exkl. municipalsamhällen	4 449	943	3 622	3 642	2 094	2 370	1 776

förbättrade bostadshus redovisas, förutom tillkomst och avgång av lägenheter genom ombyggnad, ändring av lägenheternas standard med avseende på såväl rumsantal som utrustning med vissa bekvämligheter. Förbättringsverksamheten synes under 1953 ha haft mindre omfattning än under närmast föregående år (tab. 13).

Ombyggnadsverksamheten har medfört en minskning av antalet smålägenheter, framför allt lägenheter om ett rum och kök, och en ökning av antalet lägenheter om tre och flera rum och kök. De hus, vilkas rivning påbörjats, innehöll ett tämligen stort antal smålägenheter. Ombyggnads- och rivningsverksamhetens inriktning innebär, att antalet lägenheter om ett rum och kök utgör en mindre och antalet lägenheter om tre och flera rum och kök en större procentuell del av nettotillskottet av lägenheter än av antalet lägenheter i nybyggda hus (tab. 14).

Tab. 14. Ökning resp. minskning under år 1953 av antal lägenheter i olika lägenhetskategorier genom nybyggnad, ombyggnad och rivning

	Totalt	1 rum m. el. utan kokskåp	1 rum med kokvrå	2 o. fl. rum utan kök	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 rum och kök	5 o. fl. rum och kök
Nybyggnad	51 911	4 383	4 180	565	3 792	19 449	12 422	4 817	2 303
Ombyggnad (netto)	71	— 47	33	— 19	— 377	— 241	163	339	220
Rivning	1 614	276	16	28	528	412	203	82	69
Nettotillskott	**50 368**	**4 060**	**4 197**	**518**	**2 887**	**18 796**	**12 382**	**5 074**	**2 454**
Procentuell fördelning									
Nybyggnad	100	8,4	8,1	1,1	7,3	37,5	23,9	9,3	4,4
Nettotillskott	100	8,1	8,3	1,0	5,7	37,3	24,6	10,1	4,9

Tab. 15. Ökning resp. minskning under år 1953 av antalet lägenheter i olika utrustningsgrupper genom nybyggnad, ombyggnad och förbättring samt rivning

	Totalt	Med centralvärme			Utan centralvärme		
		med wc och badrum	med wc utan badrum	utan wc	med wc och badrum	med wc utan badrum	utan wc
Nybyggnad	51 911	43 670	7 061	1 057	20	17	86
Ombyggnad och förbättring . .	71	2 547	794	−180	26	208	− 3 319
Rivning	1 614	26	99	141	3	171	1 174
Nettotillskott	50 368	46 191	7 756	736	43	49	− 4 407

Tab. 15 visar nettotillskottets fördelning på utrustningsgrupper. Härav framgår bl. a. att antalet lägenheter utan såväl centralvärme som wc minskat med 4 407. Då som ovan nämnts uppgifterna om förbättringsverksamheten torde vara ofullständiga, måste detta uppfattas som en minimiuppgift.

E. E.

Sysselsättning och arbetslöshet

Tab. 1. Antal arbetare inom industrin i september 1954 jämfört med augusti 1954 (Jämförelserna avser endast företag som lämnat uppgifter vid båda rapporttillfällena)

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i september 1954 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (aug. 1954 = 100)[1]				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl[2]
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbetevarande arb.	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Gruvindustri	65	10 449	168	10 617	100,1	..	100,1	100,0	9,9
Malmgruvor	55	9 888	167	10 055	100,1	..	100,0	99,7	10,0
Kolgruvor	10	561	1	562	100,7	..	100,7	104,5	8,2
Metall- o. verkstadsindustri	2 353	194 143	14 496	208 639	100,8	103,4	101,0	100,2	7,6
Järn-, stål- o. kopparverk	54	30 626	862	31 488	100,7	100,6	100,6	100,7	8,8
Järn- o. stålmanufaktur	465	21 538	2 460	23 998	100,9	104,6	101,3	100,5	6,2
Mekaniska verkstäder	871	84 775	3 539	88 314	100,4	102,8	100,5	99,5	7,4
Reparationsverkstäder	396	8 506	21	8 527	100,6	..	100,6	99,6	7,6
Skeppsvarv	80	18 602	3	18 605	100,7	..	100,7	99,3	9,4
Elektroteknisk industri	176	20 212	5 631	25 843	102,3	103,4	102,5	101,9	7,2
Annan metallindustri	311	9 884	1 980	11 864	101,9	104,3	102,3	101,0	6,2
Jord- o. stenindustri	597	24 451	2 839	27 290	99,3	100,6	99,4	99,3	5,6
Torvindustri	46	563	29	592	90,7	..	89,4	85,3	9,0
Stenindustri	112	3 555	6	3 561	100,7	..	100,7	99,8	5,1
Kalk- o. kritbruk	39	1 626	21	1 647	101,6	..	101,9	103,8	4,3
Cementfabriker	7	1 767	19	1 786	98,7	..	98,7	101,8	6,9
Cementvarufabriker	113	2 800	54	2 854	100,0	..	100,0	100,0	4,9
Tegelbruk	139	5 366	126	5 492	96,8	..	96,8	95,7	6,0
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	26	3 775	1 953	5 728	100,2	101,2	100,5	101,7	4,8
Glasindustri	68	4 038	614	4 652	100,6	100,7	100,6	99,4	6,6
Annan jord- o. stenindustri	47	961	17	978	100,9	..	101,1	99,4	5,8
Träindustri	1 215	38 279	1 344	39 623	99,0	102,6	99,1	97,8	5,6
Sågverk o. hyvlerier	441	18 675	356	19 031	97,8	98,1	97,8	96,1	6,3
Lådfabriker	31	539	5	544	96,9	..	95,3	103,6	3,5
Fanér- o. plywoodfabriker	15	1 611	164	1 775	103,1	..	103,0	102,1	4,2
Byggnadssnickerifabriker	215	6 623	105	6 728	99,7	..	99,8	98,7	5,6
Möbelfabriker	312	6 446	260	6 706	100,5	108,3	100,8	99,4	4,3
Svarveri- o. skidfabriker	102	2 653	201	2 854	99,2	105,2	99,6	97,8	5,4
Annan trävaruindustri	99	1 732	253	1 985	100,8	105,9	101,4	101,5	5,2
Massa- o. pappersindustri	138	36 541	3 120	39 661	99,5	101,0	99,6	101,5	8,5
Massafabriker	73	20 058	378	20 436	99,2	95,7	99,2	102,1	8,8
Pappersbruk o. pappfabr.	65	16 483	2 742	19 225	99,8	101,8	100,1	100,9	8,1
Pappersvaru- o. grafisk ind.	585	17 915	5 155	23 070	100,5	103,0	101,0	103,2	6,6
Papp- o. pappersvaruind.	104	1 813	1 289	3 102	100,8	103,9	102,0	101,4	4,3
Grafisk industri	481	16 102	3 866	19 968	100,5	102,8	100,9	103,5	6,9
Livsmedelsindustri	761	21 738	10 223	31 961	99,8	105,0	101,4	104,2	7,4
Kvarnar	41	1 300	230	1 530	102,9	100,9	102,6	104,4	6,8
Bageriindustri	240	4 383	2 349	6 732	98,9	97,7	98,5	101,7	7,1
Sockerindustri	21	2 321	340	2 661	104,4	103,3	104,3	110,1	5,3
Choklad- o. konfektind.	55	1 301	2 792	4 093	102,2	117,0	111,8	113,0	6,1
Mejeriindustri	80	3 173	352	3 525	97,4	94,4	97,1	100,0	10,8
Slakterier o. charkuterier	179	6 255	1 541	7 796	98,6	99,7	98,8	101,7	8,9
Fiskkonservfabriker	40	648	1 164	1 812	97,4	106,8	103,2	104,2	7,5
Fruktkonservindustri	24	693	1 015	1 708	99,1	110,9	105,8	106,9	4,3
Margarinindustri	10	397	100	497	99,3	..	97,3	100,4	9,3
Annan livsmedelsindustri	71	1 267	340	1 607	103,3	95,0	101,4	103,6	4,4

[1] Indextal har ej beräknats för grupper om mindre än 200 arbetare.
[2] Beträffande beräkningen av procenttalen se Soc. Medd. 1954: 3, sid. 196, not 2.

TAB. 1 (forts.). ANTAL ARBETARE INOM INDUSTRIN I SEPTEMBER 1954

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i september 1954 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (aug. 1954 = 100)				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbete varande arb.	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Dryckesvaru- o. tobaksind..	164	5 168	1 911	7 079	96,0	95,6	95,9	98,6	9,4
Bryggerier o. läskedrycksf.	155	4 718	864	5 582	95,2	91,3	94,6	98,1	9,3
Tobaksfabriker	9	450	1 047	1 497	105,1	99,5	101,1	100,6	10,0
Textil- o. beklädnadsind. .	965	27 534	46 201	73 735	99,3	101,4	100,6	100,7	5,5
Ylleindustri	88	4 848	4 733	9 581	99,6	102,4	101,0	100,8	6,9
Bomullsindustri	64	7 979	6 500	14 479	98,4	99,8	99,0	98,7	6,3
Linne- o. juteindustri . .	13	1 349	1 440	2 789	100,9	99,9	100,4	100,0	9,2
Trikåfabriker	150	1 877	6 054	7 931	97,4	100,1	99,5	99,4	5,4
Sömnadsindustri	422	5 718	21 879	27 597	100,1	101,9	101,5	101,7	4,5
Hatt- o. mössfabriker . .	42	392	1 348	1 740	99,0	102,1	101,4	102,1	4,2
Annan hithörande industri	186	5 371	4 247	9 618	99,7	102,4	100,9	101,7	5,2
Läder-, hår- o. gummivaruind.	372	12 519	6 291	18 810	101,0	103,3	101,7	100,4	5,4
Garverier	28	2 039	167	2 206	99,7	..	99,8	97,6	7,4
Päls- o. skinnvarufabr. .	83	925	1 048	1 973	98,5	101,9	100,3	99,0	5,5
Skoindustri	139	3 829	2 856	6 685	99,5	101,7	100,5	99,8	3,7
Andra lädervarufabriker .	55	815	506	1 321	101,2	111,7	105,0	104,4	5,5
Gummivarufabriker . . .	16	4 026	1 470	5 496	103,1	104,4	103,4	101,0	6,8
Annan hithörande industri	51	885	244	1 129	103,4	106,6	104,1	105,0	5,1
Kemisk-teknisk industri . .	315	14 282	3 396	17 678	99,8	102,0	100,3	101,0	7,6
Färg-, olje- o. parfymfabr.	109	3 672	1 118	4 790	99,0	103,2	99,9	101,7	5,9
Sprängämnesfabriker . .	7	1 345	492	1 837	98,6	99,0	98,7	98,5	8,1
Tändsticksfabriker . . .	8	993	647	1 640	98,7	100,3	99,3	100,3	8,2
Annan kemisk-tekn. ind..	191	8 272	1 139	9 411	100,6	103,3	100,9	101,3	8,3
Samtl. industrigrupper	**7 530**	**403 019**	**95 144**	**498 163**	**100,1**	**102,2**	**100,5**	**100,5**	**7,2**
Statl. verk o. byggnadsarb.	237	45 836	1 607	47 443	99,8	98,9	99,8	100,6	9,6
Mek. o. elektr. verkstäder	89	12 197	433	12 630	99,2	101,2	99,3	100,0	10,5
Skeppsvarv	3	3 183	33	3 216	99,7	..	99,7	101,8	9,8
Beklädn. verkst., förråd o. d.	52	692	465	1 157	100,0	97,7	99,1	100,6	6,5
Sprängämnesfabriker . .	3	647	383	1 030	98,3	100,3	99,0	99,2	4,5
Byggnads- o. anläggn.-arb.	90	29 117	293	29 410	100,1	95,8	100,1	100,7	9,5

Tab. 2. Indextal (uträknade enligt kedjemetod, september 1953 = 100) för antal anställda arbetare inom industrin

Industrigrupper	1953			1954							
	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mars	april	maj	juli	aug.	sept.
Gruvindustri	99,8	99,2	99,1	97,7	97,3	97,0	96,2	96,2	96,8	96,6	96,7
Metall- o. verkstadsindustri	100,5	100,8	100,7	100,6	101,2	101,7	101,7	101,6	102,3	102,6	103,8
Jord- o. stenindustri . . .	98,8	98,1	97,1	94,3	93,5	95,9	98,0	100,5	102,5	102,4	101,8
Träindustri	99,0	98,6	96,9	97,4	99,3	102,6	104,8	106,4	107,5	106,7	105,7
Massa- o. pappersindustri .	100,5	100,7	100,3	100,4	100,8	101,4	102,0	102,5	105,1	104,2	103,8
Pappersv.- o. grafisk industri	101,1	101,9	101,4	100,7	100,6	101,5	101,4	101,0	101,2	101,5	102,5
Livsmedelsindustri	104,2	103,3	97,0	92,2	93,4	93,8	93,1	93,8	98,7	97,3	98,7
Dryckesvaru- o. tobaksind.	98,3	98,4	104,1	99,4	98,7	100,0	102,7	105,0	112,0	104,5	100,2
Textil- o. beklädnadsind. .	100,8	100,9	100,1	98,7	99,1	98,7	97,3	95,5	92,6	93,1	93,7
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	102,1	102,7	102,1	101,4	101,2	101,4	99,3	97,8	95,9	97,1	98,8
Kemisk-teknisk industri .	100,9	101,4	100,6	99,3	100,5	100,9	100,7	101,0	101,0	100,3	100,6
Samtliga industrigrupper	**100,6**	**100,7**	**99,9**	**99,0**	**99,5**	**100,2**	**100,2**	**100,2**	**100,8**	**100,8**	**101,3**

Tab. 8. Verksamheten vid arbetsförmedlingarna under september 1954

	Hela verksamheten					Kvinnliga avdelningen			
	Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser		Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
				Totalt	därav 1-dagsplats				
Summa sept. 1951	117 153	150 233	177 085	109 047	—	47 841	61 855	71 306	43 854
» » 1952	124 324	151 426	133 712	96 229	—	49 861	62 938	60 902	40 759
» » 1953	131 399	161 093	136 712	102 047	32 218	52 240	65 968	62 735	43 097
» aug. 1954	112 067	135 319	131 251	82 932	21 913	46 571	56 040	55 955	31 997
» sept. 1954	120 787	147 305	138 893	92 561	25 365	52 880	64 189	58 904	38 030
Därav									
Jordbr., trädgårdsskötsel o. fiske	4 795	5 319	8 177	4 687	346	273	355	1 459	1 361
Skogsbruk	3 392	3 552	3 151	1 787	—	3	3	—	—
Malmbrytn. o. metallind.	8 056	8 860	11 746	5 121	6	591	642	871	507
Trä-, graf. o. pappersind.	2 634	2 898	3 840	1 921	8	314	358	410	192
Byggnadsverksamhet	11 165	12 600	12 651	8 682	71	3	3	5	3
Övriga industrigrupper	10 442	11 145	7 794	3 980	22	6 369	6 688	3 808	1 991
Samfärdsel o. handel	21 739	30 644	33 226	25 681	10 154	9 753	12 112	12 237	7 915
Förvaltning o. fria yrken	14 447	15 988	10 580	7 015	2 139	6 885	7 240	5 035	3 255
Sjukvård o. husligt arbete	14 457	21 579	28 670	16 734	6 979	14 289	21 400	28 402	16 597
Därav under 18 år	25 414	26 376	21 863	17 115	2 732	14 364	14 861	11 314	9 020

Tab. 4. Av arbetslöshetsnämnderna rapporterade hjälpsökande arbetslösa

Månad	Hela antalet hjälpsökande			Hjälpform	Antalet hjälpta hjälpsökande % 1954		
	i riket	därav			i riket	därav	
		i Sthlm, Gbg o. Malmö	utlåningar			i Sthlm, Gbg o. Malmö	utlåningar
September 1953	2 247	926	322	**Hela antalet hjälpta**	1 347	633	287
Oktober »	2 879	1 058	322	Statligt beredskapsarbete	326	—	—
November »	3 642	1 281	322	i arbetsmarknadsstyrelsens regi	209	—	—
December »	4 077	1 365	327	i annan myndighets regi	117	—	—
Januari 1954	4 542	1 484	317	Statskommunalt beredskapsarbete	54	29	—
Februari »	5 040	1 631	324	Arkivarbete och musikerhjälp	836	551	283
Mars »	4 699	1 375	326	Komm. arbete utan statsbidrag	49	—	—
April »	3 798	1 099	315	Dagunderstöd	60	48	2
Maj »	2 502	854	303	Kommunalt understöd	18	1	2
Juni »	1 861	714	295	Utbildningshjälp	4	4	—
Juli »	1 443	672	297				
Augusti »	1 539	662	290				
September 1954	1 704	677	289				

Sociala Meddelanden

Official Journal published monthly by the Social Welfare Board of Sweden

1954, no 11

CONTENTS

Page

Girl prostitution in Stockholm. By *John Takman* 659
Boy prostitution in Stockholm. By *Lars-Erik Ackemark* 678
Short notices:
The UN Congress on crime and the treatment of criminals 688
The World Population Conference in Rome 688
The Social Welfare Board's statement of views on a proposal to increase the amounts that are non-distrainable 689
The changes between 1952 and 1953 in the number of working-days and in the size of the wage totals at farms which have supplied data for statistics on farms workers' wages for those two years 690
Gardeners' wages in 1953 690
Svensk industriförening — a correction 690

Periodical Surveys

Register 691
The consumer price index and the cost-of-living index for September 1954 . 691
Housing construction in Sweden in 1953 698
Employment and unemployment 712
Literary survey 718
Book notices 723

The Issue in Brief

Girl prostitution in Stockholm. This article, which is written by John Takman, a socio-medical doctor, is based on case-study investigations into 25 prostituted girls during the period 1949—1953. None of those investigated had reached 21 years of age. The average age when they made their debut in prostitution was 17 years. In 11 cases the girls had become professional prostitutes.

In all of these cases the conditions during the years of adolescence had been unfavourable from the social and/or psychological standpoint. Only 3 of those examined were characterized as normal cases, while the rest had suffered more or less pronounced mental environmental damage. On the other hand, intellectual deficiency was represented on a remarkably small scale: 18 were normally endowed, 3 were quite abnormally gifted and only 4 were below the average of intelligence.

During the years 1949—1953 there was no unemployment among women in Stockholm. However, the inquiry shows that other social abuses are of immense significance and that the reasons why certain young women practice prostitution are to be sought in an interplay of psychological and social factors. In the majority of the cases that were thoroughly investigated, factors were found to exist that had, temporarily at least, driven the girls away from leading a social life, and also other concurrent factors that had made prostitution the simplest or, for the moment, the subjectively compelling alternative. At the time when they made their debut in prostitution all the 25 either had no real home at all or else found themselves in a situation of acute conflict in their homes. They had few or no personal relations that meant anything to them when they first practised prostitution. None of them had prostituted themselves without a go-between, that is to say, entirely on their own initiative. Their debut had invariably been preceded by contact with other prostitutes or been forced upon them by a procurer.

On the basis of his material the author considers that really effective prophylactic measures against girl prostitution are hardly conceivable without extensive social and cultural rehabilitation, including in the first place a substantial increase in the production of houses, improving the training, working and wage conditions of young women and attempting to effect drastic reforms in the field of amusements no less than by raising the cultural standard through propaganda. Page 659.

Boy prostitution in Stockholm. Since the year 1944 voluntary sexual relations between adults of the same sex have been tolerated. On the other

hand, homosexual relations with children and young persons below the age of 18 are a punishable offence.

The inquiry reported on in this article deals in its first part with 110 cases of children and young persons who have taken part in homosexual acts regarded as criminal offences under the Penal Code. It comprises all the police reports and police investigations that came to the knowledge of the Child Welfare Board in Stockholm during the period October 1951—April 1953.

According to this material the average age of those making their debut in prostitution is 14.6 years. At the time of the first contact the youngest was 10.1 and the oldest 17.9 years of age. Of the boys' sexual partners 65 % were over 30 — which confirms earlier observations to the effect that the clients in the prostitution market are, in the main, elderly men.

The second part of the inquiry is based primarily on data regarding 44 prostituted boys. In this group also the average age when they made their debut in prostitution was 14.6 years, while the mean age at the time of the first police interrogation was 16.6 years — a fact that indicates that the boys had been able to prostitute themselves for a considerable time without the intervention of the authorities. Judging from the material it would appear that prostitution is not an isolated phenomenon but in the majority of cases is a link in the boys' general asocial mode of life. Sometimes the boys are paid in kind, such as alcohol, cigarettes and visits to the cinema. The most common fee paid in cash is 5 kr.

Lars-Erik Ackemark, who wrote this article, is employed in the City of Stockholm Child Welfare Board's Outdoor Section. Page 678.

The consumer price index for September 1954 (1949 = 100) was 129 — the same figure as for August 1954. Both price reductions and price increases occurred between the middle of August and the middle of September, but these shifts were as a rule small and more or less offset one another. Page 691.

Housing construction in Sweden in 1953. It appears from this survey issued by the Housing Board that 51 900 housing units became ready for occupation in 1953 (the corresponding figure in 1952 was 44 700). The increase in production is primarily accounted for by the smaller types of flat. Page 698.

Sociala Meddelanden

Revue officielle publiée par la Direction générale de la Prévoyance sociale (D.G.P.S.) en Suède

1954, no 11

INDEX

Page

La prostitution des jeunes filles à Stockholm. Par le médecin social *John Takman* 659
La prostitution des jeunes garçons à Stockholm. Par *Lars-Erik Ackemark* . 678
Courtes notices:
Congrès des Nations Unies sur la criminalité et le traitement des criminels 688
Conférence de Rome sur la Population mondiale 688
Avis émis par la D.G.P.S. sur un projet de relèvement des montants exempts de saisie 689
Variations entre les années 1952 et 1953 du nombre des journées de travail et de la somme des salaires payés dans les exploitations agricoles qui ont fourni des données pour ces deux années à la statistique des salaires des ouvriers agricoles 690
Salaires des ouvriers jardiniers en 1953 690
Svensk Industriförening — une rectification 690

Aperçus périodiques

Répertoire 691
L'indice des prix à la consommation pour septembre 1954 691
La construction des habitations en Suède en 1953 698
Emploi et chômage 712
Bibliographie 718
Comptes rendus de livres 723

Résumé

La prostitution des jeunes filles à Stockholm. Cet article, rédigé par le médecin social John Takman, est basé sur l'étude approfondie de 25 cas particuliers de jeunes prostituées pendant les années 1949—1953. Aucune des jeunes filles n'avait atteint l'âge de 21 ans. La moyenne de l'âge au début de la prostitution était 17,0 ans. Dans 11 cas, la prostitution était professionnelle.

Les circonstances durant l'enfance et l'adolescence avaient dans chacun des cas été défavorables au point de vue social et psychologique, ou seulement psychologique. Ce n'est que 3 des cas qui étaient caractérisés comme normaux, les autres avaient d'une manière plus ou moins prononcée souffert psychiquement de leur milieu. La déficience intellectuelle était, par contre, remarquablement peu représentée: 18 des jeunes filles avaient une intelligence normale, 3 une intelligence nettement supérieure à la normale et 4 seulement inférieure à la normale.

Pendant les années 1949—1953, il n'y avait pas eu de chômage parmi les femmes à Stockholm. L'enquête montre cependant que d'autres circonstances sociales fâcheuses sont d'une importance essentielle et qu'il faut rechercher les causes de ce que certaines jeunes filles se prostituent dans une combinaison de facteurs psychologiques et sociaux. Dans la plupart des cas qui ont fait l'objet d'une étude complète, on a trouvé des facteurs qui, au moins occasionnellement, ont détourné les jeunes filles d'un comportement social et d'autres facteurs, agissant simultanément, qui ont fait de la prostitution l'alternative la plus simple ou, à ce moment-là, pour elles la plus nécessaire. Au début de la prostitution, toutes les 25 se trouvaient soit sans foyer véritable, soit en conflit aigu avec leur foyer. Elles n'avaient que peu ou pas de relations personnelles qui les pussent aider de manière positive lorsqu'elles s'engagèrent dans la prostitution. Aucune ne s'était de sa propre initiative prostituée. Le début avait toujours été précédé d'un contact avec d'autres prostituées ou avait été provoqué de force par un souteneur.

L'auteur estime, sur la base de sa documentation, qu'une véritable prophylaxie de la prostitution des jeunes filles n'est guère possible sans un vaste assainissement social et culturel, comprenant, en premier lieu, une production fortement accrue des habitations, de meilleures conditions d'instruction, de formation professionnelle et de salaire de la jeunesse féminine, ainsi que la suppression de certains lieux de plaisir et de certaines publications. P. 659.

La prostitution des jeunes garçons à Stockholm. Depuis 1944, les relations sexuelles volontaires sont tolérées en Suède entre adultes du même sexe. Par contre, les relations homosexuelles avec des enfants ou des jeunes gens de moins de 18 ans tombent sous le coup de la loi.

L'enquête dont rend compte cet article porte dans sa première partie sur 110 enfants et jeunes gens qui ont pris part à des actes homosexuels punissables par la loi. Cette enquête comprend tous les rapports et toutes les investigations policières dont le Comité de Protection de l'Enfance de Stockholm a eu connaissance durant la période octobre 1951—avril 1953.

L'âge moyen du début de la prostitution est d'après cette documentation 14,6 ans. Lors du premier contact, le plus jeune des enfants avait 10,1 ans, le plus vieux 17,9 ans. Parmi les partenaires sexuels des garçons, 65 % avaient plus de 30 ans, ce qui confirme des observations faites précédemment que les clients de la prostitution sont généralement des hommes d'âge.

La seconde partie de l'enquête repose en premier lieu sur les données relatives à 44 garçons prostitués. Même pour ce groupe, l'âge moyen au début de la prostitution était 14,6 ans, tandis que l'âge moyen lors du premier interrogatoire par la police était 16,6 ans, ce qui indique que les garçons ont pu se prostituer pendant un temps assez long sans que les autorités soient intervenues. A en juger par la documentation, la prostitution ne semble pas être un phénomène isolé, mais est lié dans la plupart des cas au comportement asocial général des garçons. Ceux-ci sont parfois payés en nature, par de l'alcool, des cigarettes, des billets de cinéma. La rémunération en espèces la plus fréquente est de 5 couronnes.

L'auteur de cet article, M. Lars-Erik Ackemark, est attaché à la section extérieure du Comité de Protection de l'Enfance de la Ville de Stockholm. P. 678.

L'indice des prix à la consommation pour septembre 1954 (sur la base 100 en 1949) s'est établi à 129, le même chiffre qu'en août 1954. Entre le milieu d'août et le milieu de septembre, des baisses aussi bien que des hausses de prix ont eu lieu, mais les variations ont été d'ordinaire petites et se sont dans l'ensemble compensées. P. 691.

La construction d'habitations en Suède en 1953. Il ressort de cet aperçu, émanant de la Direction générale de l'Habitation, que 51 900 logements ont été construits et été prêts à être occupés durant l'année 1953. (Le chiffre correspondant pour 1952 était 44 700.) L'accroissement de la production se rapporte principalement aux types de petits logements. P. 698.

Litteraturöversikt

(11 september—10 oktober 1954)

Socialstyrelsens bibliotek hålls öppet för allmänheten kl 10—15; under sommarmånaderna kl 10—14 (lördagar 9—13)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen [1]

Allmänna sociala frågor

GHOSH, A. A note on social accounting procedures for underdeveloped economies. Bulletin of the International statistical institute 1951, nr 3.

SHIRRAS, G. F. National income estimates as a guide to policy and as an index of welfare. Bulletin of the International statistical institute 1951, nr 3.

Sverige

IVRE, I. Löntagarna, konsumenterna och samhällsvetenskaperna. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 40.

KELLGREN, N. Det klasslösa samhället. Bekländnadsfolket 1954, nr 9.

KINBERG, O. & INGHE, G. Principiella krav på kriminologiska undersökningar. Sv. läkartidningen 1954, nr 38.

LINDSTRÖM, ULLA. De familjepolitiska åtgärderna skall inventeras. Från departement och nämnder 1954, nr 17.

RÖSSEL, J. Arbetspsykologi eller arbetarpsykologi? Fackföreningsrörelsen 1954, nr 37.

Kvinnorna vantrivs med hushållsarbetet. Lantarbetaren 1954, nr 18.

Amerikas förenta stater

WOLFBEIN, S. L. Changing geography of American industry. Monthly labor review 1954, nr 7.

Finland

KNUDSEN, H. De forflyttede kareleres tilpasning. Socialt tidsskrift 1954, nr 7/8.

Indien

MUKHERJEE, M. & GHOSH, A. K. The pattern of income and expenditure in the Indian union: A tentative study. Bulletin of the International statistical institute 1951, nr 3.

Japan

MYRDAL, ALVA. Kimonon som hindrar. Vi 1954, nr 37.

Sovjetunionen

SETON, F. The social accounts of the Soviet Union in 1934. The review of economics and statistics 1954, nr 3.

Tyskland

Die soziale Herkunft der Studierenden an den wissenschaftlichen Hochschulen. Wirtschaft und Statistik 1954, nr 9.

Arbetarskydd

SAXÉN, T. *Några iakttagelser angående stendammlunga.* Nordisk försäkringstidskrift 1954, nr 4.

Sverige

ENGSTRAND, A. Olycksfallsfrekvensen minskas. Skogsindustriarbetaren 1954, nr 19.

Indien

Statistics of industrial injuries in factories. Indian labour gazette 1954, nr 2.

Arbetslön och arbetstid

NIEMANN, U. Die wöchentliche Arbeitszeit in wichtigen Industrieländern. Mitteilungen des wirtschaftswissenschaftlichen Institutes der Gewerkschaften 1954, nr 9.

Sverige

BJÖRK, L. Officiella lönestatistiken. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 37—38.

HESSLER, T. Ny arbetstidslag och partiell arbetstidsförkortning. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 38.

K[ELLGRE]N, N. LO-medlemmarnas sociala förmåner. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 39.

Arbetstidsfrågan i förgrunden. Stenarbetaren 1954, nr 4.

Danmark

KALLESTRUP, L. Myten om de store lönstigninger i byggefagene. Arbejderen 1954, nr 19.

Schweiz

Löhne landwirtschaftlicher Dienstboten und Taglöhner, 1939—1954. Die Volkswirtschaft 1954, nr 9.

Spanien

OLEA, M. A. Salarios y seguridad social, 1954. Revista iberoamericana de seguridad social 1954, nr 3.

[1] I denna avdelning tidigare upptagna artiklar finns införda i ett särskilt kortregister, som är tillgängligt i socialstyrelsens bibliotek.

Storbritannien

BUZZARD, R. B. Attendance and absence in industry: The nature of the evidence. The British journal of sociology 1954, nr 3.

Earnings and hours in April, 1954. Ministry of labour gazette 1954, nr 9.

Tyskland

HEITBAUM, H. Arbeitswissenschaftliche Argumente zur 40-Stunden-Woche. Mitteilungen des wirtschaftswissenschaftlichen Institutes der Gewerkschaften 1954, nr 9.

Arbetsmarknad och arbetslöshet

GINZBERG, E. The uses and limits of statistics in manpower research. Monthly labor review 1954, nr 8.

OLSSON, BERTIL. Nordiskt och europeiskt samarbete på arbetsmarknaden. Arbetsmarknaden 1954, nr 9.

Sverige

Ungdomsförmedling. Arbetsmarknaden 1954, nr 9.

Amerikas förenta stater

MCCAULEY, J. S. Employment status of former apprentices in early 1954. Monthly labor review 1954, nr 7.

Finland

ELFVENGREN, ELISABETH. Arbetarnas fördelning enligt civilstånd, ålder och anställningsår i ett urval industriföretag. Industritidningen 1954, nr 4.

Befolkningsfrågor

AUBENQUE, M. J. [M. FL.]. Securing co-operation from persons supplying statistical data. Bulletin of the world health organization 1954, nr 1/2.

DEPOID, P. Le degré de précision des données démographiques. Bulletin of the International statistical institute 1951, nr 4.

HAUSER, P. M. The use of sampling for vital registration and vital statistics. Bulletin of the world health organization 1954, nr 1/2.

NAG, A. C. Variation of sex-ratio under different conditions. Bulletin of the International statistical institute 1951, nr 4.

NIELSEN, NILS. Kritik av Kinsey. Populär tidskrift för psykologi och sexualkunskap 1954, nr 5.

SARKAR, B. N. Graduation of birth rates. Bulletin of the International statistical institute 1951, nr 4.

Altersaufbau der Bevölkerung. (Intereuropäischer Vergleich.) Statistische Nachrichten 1954, nr 8.

Amerikas förenta stater

GOLDSTEIN, S. City directories as sources of migration data. The American journal of sociology 1954, nr 2.

MYERS, R. J. Mortality after retirement. Social security bulletin 1954, nr 6.

Canada

HARRIS, F. F. The use of sampling methods for ascertaining total morbidity in the Canadian sickness survey, 1950—1. Bulletin of the world health organization 1954, nr 1/2.

Belgien

HÉBETTE, F. La population active en Belgique. Bulletin de l'institut de recherches économiques et sociales 1954, nr 5.

Danmark

HOFFMEYER, H. Det danska abortbetänkandet. Populär tidskrift för psykologi och sexualkunskap 1954, nr 5.

Indien

NAG, A. C. A study on the fertility rates in the middle-class population in India. Bulletin of the International statistical institute 1951, nr 4.

Bostadsförhållanden och samhällsplanering

Bostadssituationen och bostadspolitiken i Europa. Byggnadsvärlden 1954, nr 40.

Sverige

DICKSON, H. Några frågor rörande stadsfastigheters avkastningsvärden. Sv. sparbankstidskrift 1954, nr 7.

ERIKSSON, EINAR. Kommunernas bostadsföretag. Sv. stadsförbundets tidskrift 1954, nr 15.

RYDENFELT, S. AB kommunala folkhem. Sunt förnuft 1954, nr 8.

[ÖRBORN, A. M. FL.]. 64: 57 i månadshyra. Försök med ny typ av bostadshus. Byggnadsvärlden 1954, nr 41.

Behovsprövning vid uthyrning. Sv. fastighetstidning 1954, nr 17.

Bostadsfrågan och landsbygden. Lantarbetaren 1954, nr 19.

Underhållskostnader i Stockholm. Byggnadsvärlden 1954, nr 40.

Amerikas förenta stater

SCHIRO, B. A. Housing surveys in 75 cities 1950 and 1952. Monthly labor review 1954, nr 7.

SMITH, M. M. Monthly cost of owning and renting new housing, 1949—50. Monthly labor review 1954, nr 8.

Australien

BROWN, H. P. Rental value of dwellings. Bulletin of the International statistical institute 1951, nr 3.

Norge

HOFFMAN, J. Boligfinansiering i husbanken for arbeidere og funksjonærer. Norges industri 1954, nr 18.

LÖKEN, P. Bedriftsbyggelag. Enkelte rettslige spörsmål. Norges industri 1954, nr 18.

Tyskland

LENARZ, K. Wohnungsbau- und Familienheimgesetz gefährdet sozial tragbare Mieten. Mitteilungen des wirtschaftswissenschaftlichen Institutes der Gewerkschaften 1954, nr 9.

Föreningsväsen, kollektivavtal och arbetskonflikter

Sverige

GEIJER, L. När kollektivavtalet föddes. Tjänstemannarörelsen 1954, nr 7.

TERSMAN, R. Företagsnämndernas effektivitet. Affärsekonomi 1954, nr 13.
TÖRNGREN, E. Stadsförbundets förhandlingsarbete efter senaste kongresserfarenheter och synpunkter. Sv. stadsförbundets tidskrift 1954, nr 15.

Indien

SOM, R. K. & RAY, K. Some aspects of the strike movement in India, 1927—45. Bulletin of the International statistical institute 1951, nr 3.

Hälso- och sjukvård

Sverige

FISCHER, G. Den nya läkarutbildningen och hälsovården. Hygienisk revy 1954, nr 7.
RUDEBECK, J. Samordningen mellan öppen och sluten vård. Sjukhuset 1954, nr 9.

Jordbruks- och egnahemsfrågor

HJELM, L. Det västeuropeiska jordbrukets priser och lönsamhet. Jordbruksekonomiska meddelanden 1954, nr 8.

Kooperation

Frankrike

GULDBERG, T. En fransk storförening. Kooperatören 1954, nr 16.

Nykterhetsfrågan

Sverige

BURMAN, O. Nykterhetsvården inför nya arbetsuppgifter. Sv. socialvårds tidning 1954, nr 9.

Finland

BRUUN, KETTIL. Lappland och alkoholen. Alkoholpolitik 1954, nr 3.

Priser, levnadskostnader, konsumtion

ALLEN, R. G. D. Family budget studies. Bulletin of the International statistical institute 1951, nr 3.
GINI, C. Controlled prices and the estimate of national income. Bulletin of the International statistical institute 1951, nr 3.
KÜHNE, K. Der Verbraucher — Spielball oder Schiedsrichter. Wirtschaftsdienst 1954, nr 9.
LOCHS, E. Food price policies in Far Eastern countries. Monthly bulletin of agricultural economics and statistics 1954, nr 8.
MOSER, C. A. Remarks on the sampling aspects of family expenditure surveys. Bulletin of the International statistical institute 1951, nr 3.

Sverige

HENRIKSSON, A. Är det konsumenten som bestämmer? Affärsekonomi 1954, nr 12.
LINDSTRÖM, ULLA. Konsumentupplysning — hur skall den gå till? Tiden 1954, nr 7.
PETRE, GUNNEL. Är konsumtion en privatsak? Sunt förnuft 1954, nr 8.
ROSEN, F. v. Den allmänna prisutvecklingen under de senaste två åren. En återblick och en blick framåt. Svensk handel 1954, nr 17.

Amerikas förenta stater

FROEDER, M. & STALLINGS, C. P. Relative importance of items in the CPI [Consumer price index]. Monthly labor review 1954, nr 8.
MARTIN, F. H. A history of coffee prices in the United States, 1840—1954. Monthly labor review 1954, nr 7.

Australien

New index of retail prices. The new South Wales industrial gazette 1954, nr 3.

Socialförsäkring

Sverige

CLAESSON, M. Plock om privatanställdas pension. Tjänstemannarörelsen 1954, nr 7.
LANGENDORF, B. Överenskommelse om lönesänkning. [Statstjänstemännens sjuklöne- och sjukvårdsförmåner.] Sv. läkartidningen 1954, nr 39.
LIEDSTRAND, E. Pensionsåldersproblem. (Med diskussion.) Nordisk försäkringstidskrift 1954, nr 4.
LUNDGREN, ANN-MARGRET. Industriläkarna och sjukförsäkringen. Tiden 1954, nr 7.
MALM, E. Om barnens sjukförsäkring. Sv. sjukkasse-tidning 1954, nr 9.
SPENDRUP, A. Vad kommer arbetslöshetsförsäkringen att kosta? Arbetsmarknaden 1954, nr 9.
WALLÉN, T. De nya sjuklönerna. Folkskollärarnas tidning 1954, nr 38.
Frivillig försäkring för sjukdom och olycksfall. Arbetarskyddet 1954, nr 5/6.
SPP och den allmänna sjukförsäkringen. Arbetsledaren 1954, nr 18.

Danmark

Sygekassernes og sygeforeningernes økonomi og ydelser i tiden 1934—1951. Månedsskrift for praktisk lægegerning og social medicin 1954, nr 9.

Frankrike

MICHEL, C. Die Versicherung gegen langdauernde Krankheit im französischen System der sozialen Sicherheit. Bulletin der internationalen Vereinigung för soziale Sicherheit 1954, nr 4.

Spanien

BIKKAL, D. La seguridad social en España. Revista iberoamericana de seguridad social 1954, nr 3.

Tyskland

LEPINSKI, F. Die Rentenreform. Soziale Sicherheit 1954, nr 9.

Socialvård

Sverige

CURMAN, H. & NORDENFELT, P. J. Mentalhygieniska synpunkter på arbetet vid barnavårdscentralerna. (Med diskussion.) Social-medicinsk tidskrift 1954, nr 7.
KINBERG, O. & INGHE, G. Granskning av utredningar angående förvarings- och interneringsklientelet jämte sammanfattning av kritiken. Sv. läkartidningen 1954, nr 41.
LIND, E. Några synpunkter på åldringsvården. Sv. socialvårds tidning 1954, nr 8.
SJÖHAGEN, A. Brottslighet och barn från dåliga hem. Social-medicinsk tidskrift 1954, nr 7.

TAKMAN, J. Om barnpsykiatriska utlåtanden. Social-medicinsk tidskrift 1954, nr 7.
Mer än hälften av folkpensionärerna behöver mer vård och bättre bostäder. Folkpensionären 1954, nr 4.
Morgondagens ålderdomshem. Sv. socialvårds tidning 1954, nr 8.
Åldringsvårdens problem. Kommunaltjänstemännens tidskrift 1954, nr 8/9.

Amerikas förenta stater

BECK, B. M. Curbing juvenile delinquency. Social security bulletin 1954, nr 6.
LARSSON, SVEN. Vård utan regler. Vi 1954, nr 39.

Finland

SAARI, E. Gossar intagna på statens skolhem åren 1945—1949. Social tidskrift 1954, nr 7/8.

Statistisk teori

ADYANTHAYA, N. K. Mathematical methods for the fixation and regulation of wages. Bulletin of the International statistical institute 1951, nr 3.
BHATTACHARYYA, A. The problem of regression in a statistical population admitting location parameters. Bulletin of the International statistical institute 1951, nr 3.
BOREL, E. La statistique des noms de famille et les deplacements à l'interieur d'un pays. Bulletin of the International statistical institute 1951, nr 2.
DAS, A. C. On two-phase sampling and sampling with varying probabilities. Bulletin of the International statistical institute 1951, nr 2.
— Systematic sampling. Bulletin of the International statistical institute 1951, nr 2.
DUTTA, M. An essentially statistical approach to the thermodynamic problem. Bulletin of the International statistical institute 1951, nr 2.
GINI, C. On some symbols that may be usefully employed in statistics. Bulletin of the International statistical institute 1951, nr 2.
HALDANE, J. B. S. A class of efficient estimates of a parameter. Bulletin of the International statistical institute 1951, nr 2.
IYER, P. V. K. & SINGH, D. Problem of distance in sampling. Bulletin of the International statistical institute 1951, nr 2.
LAHIRI, D. B. A method of sample selection providing unbiased ratio estimates. Bulletin of the International statistical institute 1951, nr 2.
MURTI, V. N. & SASTRI, V. K. Demand elasticities for certain agricultural commodities. Bulletin of the International statistical institute 1951, nr 3.
NAIR, U. S. The index of approximation. Bulletin of the International statistical institute 1951, nr 2.
RAO, A. S. Runs in a sequence of observations. Bulletin of the International statistical institute 1951, nr 2.
RAO, C. R. A simplified approach to factorial experiments and the punched card technique in the construction and analysis of designs. Bulletin of the International statistical institute 1951, nr 2.
ROY, J. The distribution of certain likelihood criteria useful in multivariate analysis. Bulletin of the International statistical institute 1951, nr 2.
YARDI, M. R. The validity of Pareto's law. Bulletin of the International statistical institute 1951, nr 3.

Japan

MORITA, Y. Sampling tabulation of the 1950 population census in Japan. Bulletin of the International statistical institute 1951, nr 4.

Undervisning och yrkesutbildning

Sverige

DÖÖS, S.-O. Yrkesutbildningen i framtiden. Arbetsmarknaden 1954, nr 9.
FORSELL, E. Yrkesutbildningen i samhällets regi utbygges. Sv. stadsförbundets tidskrift 1954, nr 14.
— Yrkesutbildningsutredningen. Tidskrift för praktiska ungdomsskolor 1954, nr 6.

Finland

RAVILA, P. Studieavbrott som socialt problem. SACO-tidningen 1954, nr 3.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur

AMERIKAS FÖRENTA STATER. Department of labor. Women's bureau.
Planning services for children of employed mothers. Wash. 1953.
BECKMAN, N. Svensk familjerättspraxis. Sthlm 1954.
BETÄNKANDE med utredning och förslag angående utbyggnad och effektivisering av arbetsvården i Stockholm. Avg. av Socialvårdens planeringskommitté d. 1 juni 1954. Sthlm 1954. (Stadskollegiets utlåtanden och memorial. Bihang. 1954: 51.)
BILDMARK, K. Underhållskostnader för hyresfastigheter i Stockholm. Medarbetare: *G. A. Mårdh.* Sthlm 1954. (Statens nämnd för byggnadsforskning. Meddelanden. 24.)
BRUZELIUS, A., [utg.] Barnavårdslagen med tillhörande författningar. 3 uppl. Lund 1954.
CANADA. Department of national health and welfare.
Voluntary medical care insurance: A study of non-profit plans in Canada. Ottawa 1954. [Stencil.]
DANMARK. Arbejdsdirektören.
Beretning om arbejdsanvisningen og arbejdslöshedsforsikringen m. m. for regnskabsåret 1952/53. Khvn 1954.

DANMARK. Det statistiske departement.
Statistiske meddelelser. Række 4. Khvn 1954.
Bd 153: H. 3. Motorköretöjer 31. dec. 1951.

DURAND, P. La politique contemporaine de sécurité sociale. Paris 1953.

EILARD, R., [utg.] Exekution i lön. Kommentar till införsellagen m. fl. därmed sammanhängande lagar och författningar med lagmotiv, rättsfallsreferat och tillämpningsregler m. m. Borås 1954.

FINLAND.
Finlands officiella statistik. Hki 1954.
7 A. Sparbanksstatistik. 63 (1953).

— Statistiska centralbyrån.
Statistisk årsbok. Ny serie. 49 (1953). Hfors 1954.

FÖRENTA NATIONERNA.
European seminar on probation, London 20—30 Oct. 1952. New York 1954. (Publ. 1954. 4. 13.)

— Department of social affairs. Population division.
Elements of immigration policy. New York 1954. (Publ. 1954 4. 2.)
Population studies. New York 1954.
19. Multilingual demographic dictionary.

[GARSTEN, B.] Minnesskrift 1904 28/8 1954. Anteckningar i anledning av Norrlands hotell- och restaurantförenings 50-årsjubileum 1954. Sthlm 1954.

GÖTEBORG. Göteborgs stads statistiska byrå.
Göteborgs kommunalkalender. Årg. 26 (1954). Gbg 1954.

HAMRIN, EVA. Bostadsvaneundersökning. Bostadsvanor och möblering. Lund 1954. (Meddelanden från Statens forskningsanstalt för lantmannabyggnader. 32.)

HELSINGFORS. Statistiska byrån.
Statistisk årsbok. 43 (1954). Hki 1954.

HOLMSTRÖM, S. Fakta om jordbrukspolitiken. Sthlm 1954.

INTERNATIONELLA ARBETSKONFERENSEN.
38th session, 1955.
Report. Geneva 1954.
4 (1). Vocational rehabilitation of the disabled.
5 (1). Migrant workers (underdeveloped countries).

INTERNATIONELLA ARBETSORGANISATIONEN.
3rd Asian regional conference, Tokyo, Sept. 1953. Record of proceedings. Geneva 1954.

LANGENFELT, G. The historic origin of the eight hours day. Studies in English traditionalism. Sthlm 1954. (Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademiens handlingar. 87.)

LEIJONHIELM, C. Ungdomens läsvanor. En undersökning bland manlig 19-årig ungdom med särskild hänsyn till läsvanornas samband med skolutbildning och intelligens. Sthlm 1954.

LINDBLOM, P. Ungdomsvårdsskolorna. På ungdomsvårdsskoleutredningens uppdrag. Sthlm 1954.

MILHÖJ, P. Lönudviklingen i Danmark 1914—1950. Khvn 1954. (Institutet for historie og samfundsökonomi.)

MINDUS, E. Psykisk hälsovård inom industrin. Sthlm 1954. (Socialmedicinsk tidskrifts skriftserie. 22.)

MORGENSTERN, O. Economic activity analysis. New York & Lond. 1954.

NORDISKA SOCIALPOLITISKA MÖTEN.
Referat fra det nordiske socialpolitiske möde i Reykjavik d. 16.—20. juli 1953 [Reykjavik 1954. Stencil.]

NORGE.
Norges offisielle statistikk. Rekke 11. Oslo 1954.
176. Jordbruksstatistikk 1953.

— Norges landbruksökonomiske institutt.
Driftsgranskinger i jordbruket. Regnskapsresultater 1952/53. Halden 1954.

SKARD, ÅSA GRUDA. Ungarna växer. [Övers. från det norska manuskriptet av Eva Fallgren.] Sthlm 1954.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1954. Sthlm 1954.
22. Ny arbetstidslagstiftning och partiell arbetstidsförkortning. Arbetstidsutredningens betänkande 5. [Avg. d. 2 juli 1954.] (S.)
23. — Bilagor.
24. Förslag till effektivare taxering. Betänkande [avg. d. 8 sept. 1954] av 1950 års skattelagssakkunniga. (Fi.)
26. Landsantikvarieorganisationen. Betänkande avg. [d. 13 juli 1954] av landsantikvarieutredningen. (E.)

STATISTISK ÅRSBOK för Sverige. Årg. 41 (1954). Sthlm 1954. (Statistiska centralbyrån.)

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK. Sthlm 1954.
Ekonomiska och ideella föreningar samt stiftelser.
Kooperativ verksamhet 1952. (Kommerskollegium.)
Folkmängden och dess förändringar.
Dödlighets- och livslängdstabeller för årtiondet 1941—50. (Statistiska centralbyrån.)
Försäkringsväsen.
Olycksfall i arbete år 1951. Av Riksförsäkringsanstalten.
Socialvård.
Samhällets barnavård år 1952. (Socialstyrelsen.)
Transport och kommunikationsväsen.
Sjöfart. Berättelse för år 1952. (Kommerskollegium.)

SYDAFRIKA. Department of labour.
Report. 1951. Pretoria 1953.

THORELLI, H. B. The federal antitrust policy. Origination of an American tradition. Sthlm 1954. (Akad. avh.)

VÄNTJÄNST. Sex kapitel om övervakning. Sthlm 1954.

ÖRBORN A., [m. fl.] Försök med ny typ av bostadshus. Lund 1954. (Meddelanden från Statens forskningsanstalt för lantmannabyggnader. 34.)

Remiss till socialstyrelsen

Ny arbetstidslagstiftning och partiell arbetstidsförkortning. Arbetstidsutredningens betänkande V. [+] Bilagor. (S.) SOU 1954: 22, 23. Remisstid: före febr. 1955.

Recensioner

United Nations. Department of Social Affairs. Division of Social Welfare: Practical Results and Financial Aspects of Adult Probation in Selected Countries. (U. N. Publication Sales No. 1954. IV. 14.) New York, 1954. vii + 112 sid. 75 c.

United Nations: European Seminar on Probation. London 20—30 October 1952. (U. N. Publication Sales No. 1954, IV. 13.) New York, 1954. vi + 237 sid. $ 1,50.

Villkorlig dom och villkorlig frigivning har under senare tid vunnit ökad användning i ett flertal länder, icke blott i Sverige. Förenta nationerna har tidigare publicerat en intressant redogörelse av dessa strafformer i »Probation and Related Measures» (1951). Som en fortsättning har i år publicerats »Practical results and financial aspects of adult probation in selected countries». Att arbetet endast behandlar det vuxna klientelet sammanhänger med att FN:s sekretariat samtidigt är sysselsatt med att utarbeta särskilda redogörelser för ungdomsbrottsligheten och dess bekämpande; den första delen därav, omfattande USA och Canada, publicerades 1952.

Angivna arbete är författat av Dr Max Grünhut, Oxford, och behandlar England, Skandinavien, Holland och vissa stater i USA. I den senare delen av arbetet söker författaren påvisa vissa gemensamma karakteristika för de olika systemen och diskuterar förbättrade möjligheter att förutsäga en brottslings framtida uppförande och olika sätt att förbättra och intensifiera övervakningsarbetet.

Det engelska systemet med professionella övervakare, s. k. probation officers, som är särskilt utbildade för detta arbete, synes vinna ökad användning även i andra länder. Detta innebär bl. a. att övervakningen verkligen blir en effektiv hjälp till resocialisering. Störst betydelse anses detta i England ha för kvinnliga brottslingar, där kriminaliteten ofta bottnar i personliga konflikter och sociala svårigheter. Antalet fall, som omhänderhas av en manlig övervakare, är i medeltal 60, av en kvinnlig endast 39, enär de kvinnliga brottslingarna anses mera arbetskrävande.

Antalet fall med villkorlig dom eller villkorligt anstånd i förhållande till hela antalet dömda varierar mycket. Sålunda var 1950 denna proportion i Skottland mindre än 1 på 100, medan den i England var 1 på 20 män i de lägre domstolarna och 1 på 10 i de högre domstolarna. I staten New York behandlades 1 på 4 brottslingar i åldern 21 till 29 år på detta sätt. Givetvis måste dylika siffror delvis sammanhänga med olika lagstiftning men variationerna torde även ge vid handen, att på många håll möjligheter finns till vidgad användning av systemet i fråga. I allmänhet tycks antalet »lyckade» fall ligga vid omkring 70—80 %, dvs. dessa begår inga nya brott under övervakningstiden. Av större intresse är emellertid anpassningen i det långa loppet och här pekar ett flertal undersökningar på komplicerade orsakssammanhang, innefattande vederbörande lands brottslighet i stort, det speciella brottet, den metod och de grunder efter vilka en brottsling bedöms som »lämplig» för att blott erhålla en villkorlig dom, effektiviteten hos övervakningssystemet m. m. Ett par amerikanska arbeten framhåller skillnaden mellan »rena» brott och fall, där ett asocialt levnadssätt överväger och där chansen till förbättring synes vara mindre.

Försök har gjorts på flera håll att utarbeta metoder eller tests, varmed man skulle kunna i någon mån förutsäga, vilken behandling, som bäst skulle tjäna till varje individuell brottslings resocialisering. Bl. a. har Sheldon och Eleonor Glueck sökt få fram de speciella faktorer och egenskaper, som kan anses utslagsgivande i fråga om bedömningen av individens positiva respektive negativa reaktion till olika behandlingsformer. De flesta länder är i behov av ytterligare vetenskapligt forskningsarbete på detta område, vilket kan läggas till grund för förbättrade metoder både i fråga om diagnos och behandling av brottslingar.

Det är en stor förtjänst hos det här angivna arbetet, att det på ett klart sätt ger en överblick både över aktuella problem

och olika försök att lösa dem i ett antal länder. Särskilt värdefullt blir det för de länder, som ännu icke hunnit så långt i utvecklingen av friare strafformer.

Det andra av ovan anförda arbeten utgör en sammanställning av föredrag, resolutioner och redogörelser från vissa länder i fråga om övervakning vid villkorlig dom och villkorlig frigivning. Materialet har sammanställts vid ett FN-seminarium i dessa frågor i England 1952. Det är därför mer en samling skilda uppsatser än en systematiserad sammanställning.

Det svenska bidraget består av en artikel av professor Ivar Strahl om »Framework of probation: The probation under special requirements, sanctions». Av flera artiklar av intresse vill jag bl. a. nämna en av den engelske psykiatern Denis Carrol om »Personal relationships in the rehabilitation of persons on probation», där han bl. a. framhåller nödvändigheten av att övervakaren förstår de psykologiska mekanismerna hos den övervakade och har förmåga och kunskap att etablera ett förhållande till den övervakade, som kan bli en verkligt positiv faktor i rehabiliteringsprocessen.

15 länder har bidragit med beskrivande material beträffande sin lagstiftning och praxis på angivna område. Den allmänna rapport, som antogs av seminariet, innefattar även särskilda rekommendationer för den fortsatta utvecklingen.

Av särskilt intresse för den som är intresserad av den engelskspråkiga litteraturen på detta område må nämnas, att båda de ovan angivna arbetena innehåller utförliga litteraturanvisningar samt det sistnämnda dessutom ett värdefullt appendix med definitioner på ett stort antal engelska juridiska termer.

C. E.

Näf, Hans: Ursachen der Jugendkriminalität. (Psychologische Praxis. Heft 12.) Basel S. Karger, 1953. 104 sid. Sfrs 6.

Föreliggande arbete grundar sig på en undersökning av klientelet hos ungdomsdomstolen i Basel under två år, sammanlagt 98 fall i åldern 10—20 år. Författaren, som är skolpsykolog i Basel, redovisar det mesta av den tyska och franska litteraturen i läkepedagogik och barn- och ungdomspsykologi men man saknar någon hänvisning till de många engelskspråkiga arbeten av intresse, som utkommit under senare tid. På grund av materialets ringa storlek torde man inte heller kunna dra några viktigare slutsatser av hans analys av fallen. Författaren grundar vissa allmänna uttalanden på grundval av analys av enskilda fall.

Näf beskriver de olika endogena och exogena orsakerna som bidrar till kriminalitet hos ungdomarna. Det är av intresse att han mer poängterar bristen på positiva emotionella bindningar i hemmet som orsak till missanpassning än yttre förhållanden.

En jämförelse med en nyligen gjord svensk undersökning av Dick Blomberg över ett liknande klientel, nämligen ungdomsvårdsskolornas elever (bilaga till SOU 1954:5) är av intresse, även om materialets art är något olika, då ju Näfs klientel icke omfattar sådana som blivit föremål för samhällsingripanden utanför ungdomsdomstolen. Näf redovisar kriminalitet hos föräldrarna i 26 % och spritmissbruk i 17 % av fallen. Blombergs motsvarande siffror är ca 22 % respektive 22—26 %.

Endast 16 % av Näfs fall betecknas som »Psychopathen» medan omkring 20 % betecknas »schwachsinnige». Intelligensfördelningen i Blombergs klientel gav en siffra på 47 % av mer eller mindre »underutvecklade».

Näfs arbete kan mera betraktas som en på traditionellt sätt gjord redovisning av vissa fakta än som ett försök att ställa problem under debatt. Något försök att ställa hela frågan om ungdomsbrottsligheten in i ekonomiska och sociala sammanhang har inte gjorts. Man läser häftet emellertid med intresse som ett bidrag till forskningen på ungdomskriminalitetens område.

C. E.

Landström, Sten-Sture: Svenska ämbetsmäns sociala ursprung. (Skrifter utgivna av Statsvetenskapliga föreningen i Uppsala. 34.) Uppsala-Stockholm: Almqvist & Wiksell, 1954. 179 sid. Kr 8.

Från vilka yrken och samhällsskikt kommer de statliga ämbetsmännen? Har det

skett någon ändring i deras sociala rekrytering sedan det demokratiska och parlamentariska genombrottet i vårt land? Detta är huvudfrågeställningen i en undersökning som gjorts av statsvetenskapliga forskare i Uppsala och som sammanställts av pol. mag. Sten-Sture Landström.

Undersökningen har begränsats till sådana ordinarie och extraordinarie ämbetsmän som återfinns i statskalendern för vissa utvalda förvaltningsorgan åren 1917, 1927, 1937 och 1947. De förvaltningsorgan som ingår är samtliga departement, femton centrala ämbetsverk och sex länsstyrelser. Hur själva urvalet av ämbetsverken och länsstyrelserna tillgått framgår inte klart av redogörelsen. De lägsta tjänster, som är medtagna, är för departementen och ämbetsverken amanuenser, och för länsstyrelserna landskanslister och landskontorister.

Huvudresultaten av undersökningen kan i korthet sägas vara följande. Ämbetsmännen vid departementen visar den exklusivaste rekryteringen. Vid samtliga undersökningsår har ca 80 % kommit från socialgrupp I. Ungefär halva antalet har kommit från akademikerhem. För de centrala ämbetsverken är den sociala basen bredare. Knappt hälften av de i undersökningen ingående ämbetsmännen år 1947 kom från socialgrupp I. De centrala ämbetsverken visar en klar förskjutning från socialgrupp I till socialgrupp II och i viss mån även till socialgrupp III. Det visar sig dock, att denna utveckling nästan helt kan förklaras av den bredare rekryteringen som de i undersökningen ingående tre affärsdrivande verken uppvisar. I länsstyrelserna är rekryteringen från socialgrupp I och II av ungefär samma relativa betydelse samtliga undersökningsår.

Statsförvaltningens sociala rekrytering bör ses mot bakgrunden av rekryteringen till högre studier. Den personal det här är fråga om måste ju i regel ha akademisk utbildning. Nu är det ett känt förhållande, att de akademiska yrkena fortfarande övervägande rekryteras från samhällets högre skikt. De ungdomar som kommer från mindre välbärgade hem söker sig i större utsträckning till sådana ämbetsverk, som har egna utbildningskurser och där akademisk examen icke erfordras. De tre affärsdrivande verk som ingår i undersökningen visar ju en annan social struktur än övriga ämbetsverk.

Förutom denna undersökning av ämbetsmännens sociala bakgrund vid fyra tidsperioder har nyrekryteringen undersökts under perioderna 1917—1926, 1927—1936 och 1937—1946. Slutsatserna av denna del av undersökningen blir i huvudsak desamma som vid den förra delen av undersökningen — dvs. någon markant tendens till social »breddning» av rekryteringsbasen för statsförvaltningen framkommer ej.

I särskilda kapitel redogörs för en undersökning av adelns utbredning i den högre förvaltningen samt förekomsten av kvinnliga tjänstemän. I ett särskilt avsnitt lämnas av fil. lic. Bengt Grimlund en redogörelse för landshövdingarnas rekrytering åren 1901—1950.

Undersökningen är intressant och värdefull. Den är emellertid bitvis mycket detaljerad. De analyser som görs om den sociala strukturen inom varje enskilt ämbetsverk blir i flera fall ointressanta på grund av att materialet är så litet. Fråga är om det inte varit möjligt att sammanföra ämbetsverk efter tjänstemännens vanligaste utbildning till några få grupper (t. ex. verk med huvudsakligen jurister, med militärer, med ingenjörer etc.). Undersökningen skulle härigenom säkert ha vunnit i överskådlighet.

K.-E. F-g

United States Department of Labor. Bureau of Labor Statistics: The Consumer Price Index. A Layman's Guide. (Bulletin No. 1140.) Washington, D. C., 1953. 34 sid. 20 c.

United States Department of Labor har gett ut ett häfte betitlat »The Consumer Price Index», som handlar om den amerikanska motsvarigheten till vår konsumentprisindex. Där berättas i lättfattlig form vad den amerikanska indexen avser att mäta, vilka uppgifter den grundar sig på, hur dessa samlas in och hur indexen beräknas ur uppgifterna. I korthet berörs också de viktigaste problemen vid indexberäkningarna och för vilka ändamål indexen kan användas och vad den inte kan användas till. Så-

vitt en indexräknare kan bedöma bör den lilla skriften väl fylla sitt syfte: att tala om för den intresserade lekmannen vad index är och hur den kan utnyttjas. I privat regi utgavs här i Sverige en liknande populär framställning om indexberäkningarna för några år sedan. Denna är numera i stora delar föråldrad, särskilt efter den genomgripande revision av beräkningarna, som konsumentprisindexens tillkomst i somras innebär. Man vågar påstå, att i Sverige behövs — lika väl som i USA — aktuell, lättbegriplig information om indexberäkningarna. Det amerikanska exemplet manar till efterföljd.

Å. L.

Taube, Gurli: Svensk festskriftsbibliografi åren 1891—1925. (Svenska bibliotekariesamfundets skriftserie II.) Uppsala: Svenska bibliotekariesamfundet, 1954. 168 sid. Kr 15.

Bruket att hylla vetenskapsmän och framträdande personer i samhället med festskrifter spred sig under 1800-talet från Tyskland till Sverige. Strömmen av festskrifter har därefter ökat med varje år — med undantag för tiden under de båda världskrigen — och i våra dagar är det många värdefulla uppsatser som publicerats i denna form.

På grund av festskrifternas heterogena karaktär och begränsade spridning är det emellertid mycket svårt att orientera sig i denna rika flora. Den festskriftsbibliografi som Gurli Taube nu ställt samman är därför välkommen. Det är emellertid beklagligt att inte bibliografin förts fram längre än till år 1925, varigenom det — inte minst för socialt intresserade — värdefulla innehållet i festskrifterna till exempelvis Olof Kinberg (1938), Jacob Wallenberg (1942), Gustav Möller (1944) och Tage Erlander (1951) inte kunnat registreras. Man får hoppas att det inte dröjer alltför länge innan fortsättningen kommer. För att förenkla uppgiften kunde därvid de festskrifter som trycks som ett vanligt nummer i en tidskrift utgå ur bibliografin, enär innehållet i dessa festskrifter registreras i de vanliga tidskriftsindexarna eller kan förutsättas vara känt av de intresserade.

Bibliografin upptar festskrifterna i alfabetisk ordning efter mottagare. Uppsatserna är förtecknade i ämnes- och författarregister.

S. K.

Ålderspensionärernas levnadsförhållanden

Av förste aktuarie *Rolf Frankenberg*, statistiska centralbyrån

Inom vårt folk liksom många andra pågår som bekant snabba och avsevärda ändringar i åldersstrukturen, bl. a. i riktning mot de höga åldrarna. Samtidigt äger djupgående sociala förändringar rum i familjens och samhällets struktur. Gamla människor bildar i växande omfattning nya typer av småhushåll. Livslängden ökar och ålderdomens problem får större utrymme att utveckla sig i livsschemat.

Vill man under dylika dynamiska förhållanden bilda sig en kvantitativ uppfattning om situationen för gamla människor är man hänvisad till massiakttagelser i fältet, i de gamlas egen miljö. Detta är vad som skett genom den intervjuundersökning, som i det följande refereras. Tekniskt är den av stort intresse, den första i sitt slag, och den har genomförts med en överraskande snabbhet. Materiellt och i fråga om siffertolkning och slutsatser manar den liksom alla tvärsnittsundersökningar av social innebörd till stor försiktighet och anlitande av speciell sakkunskap i fråga om åtskilliga detaljer. Men bilden i stort sett är mycket upplysande och värdefull.

Ali Berggren

Statistiska centralbyråns utredningsinstitut erhöll på sommaren 1953 av 1952 års åldringsvårdsutredning i uppdrag att verkställa en undersökning med syfte att belysa Sveriges ålderspensionärers levnadsförhållanden.

Undersökningens syfte var att ge en statistisk grundval för kommittén när den i enlighet med sina direktiv skall utreda vissa spörsmål inom åldringsvården, främst avvägningen mellan olika vårdformer.

Planläggningen av undersökningen gjordes i samråd med representanter för städerna Stockholm och Göteborg, där liknande utredningsbehov föreligger. I dessa städer företogs på grundval härav en materialinsamling analog med den riksomfattande, som gjordes för 1952 års åldringsvårdsutrednings räkning.

Avsikten med denna artikel är att i sammandrag presentera huvudresultat och tillvägagångssätt beträffande den riksomfattande undersökningen, men även stockholms- och göteborgsundersökningarna kommer att i någon mån beröras. För vardera av de tre undersökningsdelarna föreligger separata rapporter — riks- och göteborgsrapporterna är utarbetade inom statistiska centralbyråns utredningsinstitut, medan stockholmsrapporten utarbetats av Stockholms stads statistiska kontor. Rapporterna föreligger i begränsad upplaga (stencil), men riksundersökningen planeras ingå som bilaga i 1952

års åldringsvårdsutrednings kommande betänkande. Syfte och planläggning är gemensamma för de tre undersökningsdelarna, varför i framställningens fortsättning beteckningen »undersökningen» används, utom när annat anges.

Frågeställningen. Undersökningen syftar till en kartläggning av levnadsförhållandena för ålderspensionärerna. Därmed avses i detta fall vissa *yttre* betingelser, under vilka pensionärerna lever och man önskar svar på en rad frågor av typen: »Hur *många* pensionärer lever under de och de betingelserna?» Den bild man härigenom erhåller avser det tillfälle, då observationerna gjorts utan att syfta till orsaksforskning eller miljöstudie i djupare mening. Förutsättningarna, under vilka de observerade förhållandena har uppstått, studeras således ej.

De sektorer av levnadsförhållandena som betraktas är följande:

1) bostadsförhållanden
2) hushållsförhållanden
3) hälsotillstånd

Dessutom behandlas i någon mån:

4) aktivitet
5) kontakten med andra personer
6) trivsel
7) ekonomi

De för undersökningen huvudsakliga frågeställningarna anknyter till de tre första av de ovan nämnda sektorerna. Det är främst inom dem som de primära hjälpbehoven gör sig gällande.

Undersökningen syftar ej till en beskrivning av behovet av redan existerande hjälpformer, utan avser som nämnts att ge en uppskattning av de grupper av pensionärer, vilka lever under olika betingelser. För vissa grupper är betingelserna sådana att ett hjälpbehov kan anses föreligga. Uppskattningen av dessa gruppers storlek är av särskilt intresse.

Materialet. För besvarande av de ovan skisserade frågeställningarna har en materialinsamling via direkta intervjuer med ålderspensionärer företagits.

Statistiska centralbyråns utredningsinstitut har till sitt förfogande en fast ombudskår av intervjuare — lokalombud — som erhållit speciell utbildning för uppdrag av denna karaktär. De är stationerade i var sin del av det *basurval* av kommuner inom vilket utredningsinstitutet arbetar. Antalet sådana delar (primära urvalsenheter) är 70 stycken med i regel två lokalombud i varje, utom i vissa städer där antalet är större. Totalt för hela basurvalet är antalet lokalombud ca 170. Basurvalet är så konstruerat, att det skall »representera» hela riket. Dess konstruktion och användningsområde beskrivs i Statistisk tidskrift 1954: 1.

Den population undersökningen skall beskriva består av samtliga ålderspensionärer (personer fyllda 67 år), utom dem som befinner sig på sjukhus, vårdhem eller ålderdomshem och vistats där mer än en månad före den tidpunkt då observationerna görs. Undersökningsenheten är pensionären.

Ur filmen Vi och våra gamla, som inspelades på uppdrag av Kommittén för social upplysningsfilm

Under vilka förhållanden lever åldringarna i Sverige? En undersökning därav redovisas i denna artikel

Populationen omfattar ca 600 000 individer och därav har dragits ett slumpmässigt urval av intervjupersoner, dvs. de vilka intervjuades av lokalombuden.

Urvalets storlek bestämdes med hänsyn till de resurser som ställdes till förfogande.

Urvalet gjordes med hjälp av den hålkortsmassa, som pensionsstyrelsen använder vid de månatliga utbetalningarna av folkpensionerna. Varje pensionär representeras i denna kortmassa av ett kort med hjälp av vilket man kan erhålla nödvändiga upplysningar för att kunna lokalisera personen.

Urvalsproceduren genomfördes med en hålkortstabulator, som systematiskt valde ut korten enligt vissa intervall. På så sätt kom för den riksomfattande undersökningen 1 073 pensionärer att planenligt tillhöra urvalet och av dessa genomfördes vederbörligen intervjuer med 1 064. Svarsprocenten var således 99,2. För de särskilda stockholms- och göteborgsmaterialen var svarsprocenten 97,5 resp. 96,5 och de vid bearbetningen använda intervjuernas antal var 1 000 resp. 761.

Man kunde förutse att ett antal av de utvalda intervjupersonerna antingen inte ville eller inte själva kunde medverka till genomförandet av en intervju, t. ex. på grund av sjuklighet. Nästan alla formulärets frågor, och i varje fall de för frågeställningarna väsentliga, är emellertid av det slaget, att någon annan person, som väl känner till intervjupersonen och hans förhållanden, kan besvara dem. Med hänsyn härtill utformades observationstekniken så att om det skulle vara omöjligt att göra intervjun med intervjupersonen, en ställföreträdare finge utnyttjas. I sådana fall ställdes givetvis ej frågor, där intervjupersonen skulle avge ett personligt önskemål eller ange trivsel. Följaktligen är antalet svar på dessa punkter färre än på övriga frågor.

Materialinsamlingen genomfördes i februari—mars 1954.

Resultaten. Redovisningen, som tar sikte på de väsentligaste grupperna inom varje redovisningsbegrepp, avser i allmänhet den riksomfattande undersökningen, utom då annat särskilt anges. Riks- och göteborgsmaterialen har vid bearbetningen spaltats i dels kön och dels civilstånd (ogifta = aldrig gifta, änkor, änklingar och frånskilda; gifta = gifta vid intervjutillfället). Riksmaterialet är dessutom spaltat på »städer» = städer + köpingar samt landsbygd = annat än städer + köpingar. Stockholmsmaterialet är i allmänhet ej redovisat i dylika grupper.

1. *Bostadsförhållanden.* I detta avsnitt redovisas vem som står för bostad och hushåll, bostadskostnader, bostadens storlek och utrustning, ensamboende eller samboende samt uttalanden om trivsel.

Med *lägenhetsföreståndare* menas här den person som står för kontraktet på lägenheten eller som äger densamma. *Hushållsföreståndare* avser den person som kan anses vara hushållets huvudman i ekonomiskt avseende. I allmänhet är lägenhets- och hushållsföreståndare samma person. Ingen skillnad görs på makar vad beträffar någondera föreståndarskapet utan båda anses i samma mån fylla den funktionen.

Föreståndare	Lägenhets-föreståndare	Hushålls-föreståndare
Pensionären själv ev. med annan person	78 %	87 %
Pensionärens barn	14	9
Släkting till pensionären	5	2
Annan person än släkting	3	1
Övriga	0	1
Summa	100	100

De fall då pensionärens barn redovisats som hushållsföreståndare (9 %) torde kunna tas som ett mått på antalet pensionärer som tagits om hand av sina barn. Bortåt 3/4 av dessa fall tillhör landsbygden och består i allmänhet av s. k. undantag, där pensionären deltar i barnens hushåll.

Bland de ogifta på landsbygden är 74 % hushållsföreståndare, medan de ogifta i städerna är det i 86 %. De gifta på landsbygden är hushållsföreståndare i 92 % och gifta i städerna i 99 % av fallen i resp. grupper.

På landsbygden bor nära hälften av pensionärerna i egna fastigheter, medan i städerna motsvarande tal är 35 %. 43 % i städerna hyr bostad i öppna

marknaden mot 8 % på landsbygden. Även beträffande pensionärshemmen framträder en tydlig skillnad, illustrerad av att 9 % i städerna och 1 % på landsbygden bor i pensionärshem.

Vad gäller *bostadskostnaden* har denna insamlats endast för den grupp av pensionärer, som ej själva äger sin bostad (fastighet).

Antalet pensionärer som betalar mindre än 20 kr i månaden för sin bostad uppskattas till 38 % av dem som inte bor i egen fastighet och ser man dem mot hela urvalet (1 064) utgör de 23 %, vilket kan jämföras med de 22 % som ej är lägenhetsföreståndare.

Betraktar man för sig den grupp, där pensionären själv är lägenhetsföreståndare men ej fastighetsägare, dvs. den grupp som själv *hyr* sin bostad, är den genomsnittliga bostadskostnaden inklusive bränsle för

1 rum och kök	ungefär	= 51	kr/mån.
2 rum och kök	»	= 83	»
3 rum och kök	»	= 132	»

Häri ingår såväl städer som landsbygd och ingen hänsyn är tagen till husets byggnadsår eller bostadens utrustning (modernitetsgrad).

Bostadens utrymme uttrycks i antal rum utan hänsyn till rummens storlek. Dock är vissa minimikrav angivna för vad som skall betraktas som rum, nämligen:

1. direkt dagsljusbelysning
2. golvytan minst 6 m²
3. avskiljbart från angränsande utrymme med dörr eller ev. genom draperi som hänger för avbalkning eller dörrhål utan dörr.

Förutom rumsutrymmen observerades kök, kokvrå och kokskåp samt matvrå och sovalkov.

Den vanligaste bostadstypen är 2 rum och kök som bebos av 30 %, och den därnäst vanligaste är 1 rum och kök med 23 %. 37 % bor i 3 eller flera rum och kök. 93 % av pensionärerna har minst 1 rum såväl på dagen som på natten helt för egen del eller i förekommande fall tillsammans med maka/make eller ett barn eller syskon av samma kön. Vid denna beräkning har ingen hänsyn tagits till vilka andra som eventuellt bor i bostaden och hur övriga utrymmen fördelas på de boende. I den ovannämnda gruppen ingår emellertid alla som bor helt ensamma eller som bor tillsammans med endast maka/make i bostaden, och dessa utgör tillsammans 57 % av samtliga 1 064.

Om den angivna utrymmesstandarden accepteras som tillräcklig för att inte trångboddhet skall råda, är det tydligen så, att trångboddheten är ett relativt obetydligt problem för pensionärerna.

I övrigt kan nämnas att lägenheter på 4 rum eller flera är vanligare på landsbygden än i städerna med 22 resp. 14 %.

I vilken utsträckning pensionärerna är *ensamboende eller samboende* med andra i bostaden framgår av följande:

Totalt bor 27 % av pensionärerna helt ensamma i sina bostäder. Nästan samtliga av dessa hör givetvis till gruppen ogifta, varav kvinnorna i städerna bor ensamma i större utsträckning än någon annan grupp. Proportionen ensamboende ogifta kvinnor i städerna är 57 % av alla ogifta kvinnor i städerna. För landsbygden är motsvarande siffra 45 % och för männen i städerna 54 % och på landsbygden 40 %.

Av samtliga pensionärer bor 30 % tillsammans med endast maka/make medan 27 % bor tillsammans med eget eller makes barn. Därutöver återstår endast 16 %, som fördelar sig på samboende med släktingar (9 %) samt med annan person än släkting (7 %).

Beträffande *bostadens utrustning* har upptagits ett antal faktorer som är betydelsefulla vid bedömning av lägenhetsstandarden.

Fyra huvudgrupper från högsta till lägsta standard kan anges. Dessa är med resp. gruppskiljande faktorer:

Standardgrupp 1: Lägenheter med bad- eller duschrum
Standardgrupp 2: Lägenheter med centralvärme och/eller vattenklosett (ej bad- eller duschrum)
Standardgrupp 3: Lägenheter med särskild kok- och uppvärmningsanordning samt vatten, avlopp och elektricitet, men utan utrustning enligt 1 och 2
Standardgrupp 4: Lägenheter sämre än grupp 3 i något avseende.

Om man vill översätta standardgrupperna till gängse uttryck, kan man säga att grupp 1 i allmänhet motsvarar fullt moderna lägenheter; grupp 2 halvmoderna; grupp 3 omoderna; och grupp 4 innehåller bristfälliga till undermåliga omoderna lägenheter.

Hur pensionärernas bostadsstandard ter sig framgår i stora drag av följande sammanställning:

Standardgrupp	Riksundersökning		Göteborg	Stockholm
	Landsbygd	Städer		
1	11 %	32 %	35 %	41 %
2	27	40	36	(35-53)
3	24	18	25	(21-3)
4	38	11	3	(3)
Summa	100	100	100	100

De jämförelsesiffror för Stockholm som är satta inom parentes är till sin definition endast approximativt jämförbara med dem för riks- och göteborgsmaterialen. I ovanstående tablå är det dessutom i riksundersökningen en grupp på 18 %, som till en okänd del hör till standardgrupp 2 och resten till 3. Dessa 18 % är sådana som i lägenheten saknar centralvärme men har wc antingen i lägenheten eller huset. Större delen av dem torde dock ha wc i lägenheten.

Någon nämnvärd skillnad mellan män och kvinnor i riks- och göteborgsmaterialen kan inte påvisas i någon av de ovannämnda standardgrupperna.

En viss tendens till att de gifta oftare bor i bättre bostäder än de ogifta kan spåras, en tendens som torde stämma överens med tidigare erfarenhet.

Skillnaden i bostadsstandard mellan städer och landsbygd är markant i den lägsta standardgruppen, den som innehåller i åtminstone något avseende bristfälliga lägenheter. Den huvudsakliga faktor som skiljer standardgrupp 4 från grupp 3 är vatten och avlopp — nästan samtliga lägenheter i grupp 4 saknar vatten och avlopp. Att detta är flera gånger vanligare på landsbygden än i städerna är ju väntat.

Procent

	Landsbygd	Städer	Göteborg	Stockholm
Bostäder med wc	20	58	56	84
» » cv	35	61	65	77
» » wc och/eller cv	38	72	71	?

Som ett komplement till bostadens utrustning kan man räkna *radio* och *telefon*. Radio i lägenheten har 94 % av rikets pensionärer, medan 49 % har telefon. Förekomsten av telefon i bostaden ökar påtagligt med urbaniseringsgraden, vilket framgår av följande serie: landsbygd 41 %, städer 58 %, Göteborg 70 %, Stockholm 84 %. Utöver dem som har telefon i bostaden är det en grupp som har tillgång till telefon inom bostadshuset; på landsbygden utgör dessa 12 % och i städerna 18 % av samtliga, samt i Göteborg ävenledes 18 %.

De frågor rörande *önskemål* och *trivsel* med bostaden, som ställdes vid intervjun kunde på grund av utrymmesskäl endast göras helt flyktiga. Då de emellertid kommer så långt fram i intervjun att intervjupersonen hunnit bli förtrogen med undersökningens syfte och tidigare haft att ta ställning till bostadsförhållandena, torde svaren vara av bättre kvalitet än om de angetts utan föregående »uppvärmning».

På frågan »skulle Ni vilja ha bostadsfrågan ordnad på annat sätt?» har 66 % svarat »nej», 27 % har angett någon önskad förändring och 7 % har utgjorts av ställföreträdande intervjupersoner, till vilka frågan inte ställts.

Av de tillfrågade — 987 personer — önskar 71 % ingen ändring under det att 14 % uppgett att de önskar flytta till modernare bostad eller få den nuvarande bostaden bättre utrustad i något avseende, såsom t. ex. wc eller centralvärme indraget. 5 % önskar flytta till pensionärshem eller (i sju fall) till ålderdomshem. Övriga fördelar sig tämligen jämnt på pensionärer som önskar flytta till annan ort eller annan del av den ort där de nu bor, pensionärer som vill ha större bostad och sådana som vill ha mindre bostad, vartill kommer pensionärer med en del mer speciella önskemål.

Som bakgrund till önskemålen kan nämnas att den grupp som önskar modernare eller förbättrad bostad i 73 % av fallen bor i en bostad som tillhör standardgrupp 3 eller 4, dvs. som har elektriskt ljus och vatten och avlopp som högsta utrustningskriterier.

På frågan om pensionären *trivs* med den bostad han nu bebor har 90 % av de 990 tillfrågade svarat »ja», 8 % »nej» och i 2 % har svaren inte kun-

nat tolkas som vare sig »ja» eller »nej». Av »ja»-svaren är det 47 % som främst motiveras med, att pensionären har byggt bostaden själv, bott där så länge att de vant sig, att de aldrig bott någon annanstans etc. 8 % motiverar trivseln med att bostaden ligger bra till, centralt etc. 22 % tycker att bostaden är bekväm, bra, rymlig etc. 5 % har flera motiveringar, som kan anses väga lika tungt (i allmänhet en kombination av ovanstående) och 17 % har inte uppgett något motiv till att de säger sig trivas.

Någon skillnad mellan män och kvinnor eller mellan gifta och ogifta är inte märkbar men mellan städer och landsbygd framträder en tendens på så sätt att 88 % av stadsborna och 96 % av landsbygdsborna »trivs». I Göteborg och Stockholm »trivs» 87 %. Skälet att de vant sig, bott länge etc. är i städerna 32 % och på landsbygden 52 %.

Beträffande omgivningen kring bostaden och själva bostadsorten är trivseln ännu mer accentuerad än trivseln med bostaden, ty totalt av dem till vilka frågan ställts är det 94 % som säger sig trivas med omgivningen och 95 % med bostadsorten. Siffrorna är ungefär lika för alla redovisningskategorierna samt för stockholms- och göteborgsmaterialen.

2. *Hushållsförhållanden.* Huvudvikten vid beskrivning av hushållsförhållandena är lagd vid pensionärens insats i hushållsarbetet, genom att ta i betraktande vissa typer av sysslor som normalt förekommer i ett hushåll.

Sysslorna har delats i två huvudgrupper: dels »dagliga» och dels »icke-dagliga». Principen vid redovisningen är att mängden av sysslor inom de två huvudgrupperna betraktas, inte de enskilda sysslorna för sig.

33 % av pensionärerna utför regelbundet huvudparten av de dagliga sysslorna, men ingen eller endast någon enstaka av de icke-dagliga. Det synes troligt att detta är en specifik företeelse för den befolkningsgrupp vi här studerar, där den höga åldern givetvis ofta åtföljs av en kraftminskning som gör att skötandet av grovsysslorna blir så påfrestande att man måste ha hjälp därmed.

23 % av samtliga deltar inte alls i hushållsarbetet regelbundet, medan 24 % själva utför eller deltar i den väsentliga delen av allt hushållsarbete. Givetvis uppträder här markanta skillnader mellan män och kvinnor, som t. ex. visar sig i att av männen är det 37 %, som ej alls deltar i hushållsarbete, medan motsvarande för kvinnorna endast ger 11 %. Någon nämnvärd skillnad kan däremot ej noteras för städer och landsbygd och ej heller mellan gifta och ogifta som grupper av hela materialet. Ser man däremot på gruppen gifta kvinnor, finner man där endast ca 6 % som ej utför några hushållssysslor. Vidare kan man få styrkt det nära till hands liggande antagandet att de icke-dagliga, dvs. de till sin karaktär tyngre sysslorna, nästan aldrig utförs av pensionärerna själva, om de ej samtidigt utför de dagliga.

Det är ett fåtal pensionärer som inte har någon som helst *hjälp i hushållet* — endast 9 %. Räknar man med även dem som får hjälp med endast enstaka sysslor såsom matinköp samt därtill lägger även vatten- och bränslebärning är det totalt 21 % som alltså har ingen eller endast obetydlig hjälp i hushållet.

Den grupp på 33 % som utför endast dagliga sysslor motsvaras av en grupp på 27 % som får hjälp med endast icke-dagliga. Skillnaden beror i detta fall, där grupperna formellt skall täcka varandra, på att en person både kan utföra en syssla och få hjälp med den. Huvudparten av den hjälp som erhålls med de icke-dagliga sysslorna består i att någon lejd hjälp kommer och utför vissa sysslor såsom tvätt och storrengöring. En mycket vanlig typ av hjälp, särskilt i städerna, är att stortvätten skickas bort till en tvättinrättning.

78 % av männen får hjälp med alla eller nästan alla hushållssysslor och motsvarande för kvinnorna är 27 %. De gifta har hjälp i 65 % och de ogifta i 39 % av samtliga fall. Den stora andelen hjälp bland gifta hänger samman med den stora andelen hjälp bland männen, ty den kategori som uppvisar största hjälpfrekvensen är de gifta männen som naturligtvis erhåller hjälpen genom sin hustru. De gifta männen får nämligen fullständig hushållshjälp till nästan 90 %, medan de gifta kvinnorna får motsvarande hjälp i endast 20 %.

I nedanstående tablå har en kombination gjorts mellan den omfattning pensionärerna själva deltar i hushållsarbetet och den omfattning de har hjälp därmed.

Utför själv / Får hjälp med	2 el. 3 dagl. + 2 el. 3 icke-dagliga	Huvudsakligen 2 el. 3 dagliga el. 2 el. 3 icke-dagliga	Högst 1 dagl. + högst 1 icke-daglig	Summa %
2 el. 3 dagl. + 2 el. 3 icke-dagliga . . .	2	8	41	51
Huvudsakligen 2 el. 3 dagliga el. 2 el. 3 icke-dagliga	4	23	1	28
Högst 1 dagl. + högst 1 icke-daglig . . .	18	3	—	21
Summa %	24	34	42	100

Sambandet följer som sig bör diagonalen från tabellens nedre vänstra hörn till dess övre högra. 18 + 23 + 41 = 82 % av hela massan ligger samlad i diagonalens tre celler.

18 % gör nästan alla hushållssysslor utan hjälp, medan 41 % får hjälp med nästan alla sysslor utan att själva göra några eller endast litet. 23 % gör ungefär hälften av hushållssysslorna (till övervägande delen de dagliga) och får hjälp med den andra hälften.

I den grupp på 91 % av samtliga pensionärer som får hjälp av något slag i hushållet är det 58 % som får hjälp av maka/make, barn eller släktingar i övrigt. 19 % erhåller hjälp av mer än en person och i dessa kombinationer ingår nästan alltid maka/make, barn eller släkting plus någon annan person, som då oftast är en tillfällig hjälp. Om man lägger dessa till de tidigare nämnda 58 procenten, erhålls en grupp som kan karakteriseras som hjälp huvudsakligen genom maka/make, barn eller släkting i övrigt och som således uppgår till 77 % av hela hjälpgruppen. Det är tyd-

ligen familje- och släktmedlemmar, som står för huvudparten av hushållshjälpen till pensionärerna. Framför allt är det denna hjälpgrupp som till största delen levererar den mer omfattande hushållshjälpen.

Endast i 2 % erhålls hjälpen av hembiträde som är anställt i pensionärens hushåll, och 1 % har uppgett att hjälpen lämnas av hemvårdarinna, hemsamarit, åldringsvårdarinna e. dyl. Familjehjälpen är något större på landsbygden än i städerna och männen har inte så ofta hjälp av utomstående som kvinnorna, främst beroende på att bland männen är det betydligt fler som är gifta än bland kvinnorna.

Av dem som bor ensamma i sin bostad är det totalt 12 % som säger sig inte kunna få någon tillsyn vid t. ex. hastigt påkommen sjukdom. Av hela antalet pensionärer utgör denna grupp 3 %, vilket visserligen inte är mycket men en grupp som råkar i en mycket svår belägenhet när de förr eller senare kommer i den situationen att de inte kan klara sig själva. 54 % av de ensamboende har annars något barn eller någon släkting som kan komma vid behov, eller också finns det någon granne eller annan person (i 24 %) som de kan komma i kontakt med och erhålla en första hjälp av. 10 % litar till hjälp från hemvårdarinna, hemsamarit, åldringsvårdarinna e. dyl.

På förfrågan om pensionären regelbundet brukar lämna *hjälp åt personer i annat hushåll* än sitt eget med hushålls- eller andra göromål har endast 2 % sagt sig utföra sådan hjälp i nämnvärd omfattning.

3. *Hälsotillståndet* (rörelseförmågan). Med den i undersökningen använda observationsmetoden är det inte att vänta sig att man skall kunna få objektivt klarlagt arten av de sjukdomar som pensionärerna lider av. Till stor del beror detta på att pensionärerna själva inte alltid så noga känner till den rätta benämningen på sin åkomma. Även om den exakta sjukdomsbilden inte kan bestämmas med hjälp av frågor till pensionärerna själva, så kan man dock genom denna observationsmetod få en uppfattning om hur pensionärerna själva betraktar sin hälsa. Man kan därigenom hoppas få ett uttryck för *graden* av lidande, vilket för undersökningens syfte i viss mån kan sägas vara det primära. Vill man närmare beskriva hälsotillståndet med syfte att beräkna hur många som bör behandlas på det eller det särskilda sättet, torde enda möjligheten vara att låta observationerna göras av medicinskt utbildad personal, ett projekt som även diskuterades under förberedelsearbetet.

I medvetande om de nyssnämnda svårigheterna har frågor ställts dels för att pensionären skall berätta om sina åkommor i allmänhet och dels för att få rörelseförmågan belyst. Den senare har antagits ge ett mått på den för pensionären praktiska konsekvensen av eventuell fysisk ohälsa. Rörelseförmågan nedsätts ju i allmänhet vid flertalet sjukdomar eller skador. Graden av rörelsesvårighet har därför betraktats som ett approximativt uttryck för det fysiska hälsotillståndet. I detta sammanhang observeras ej pensionärernas psykiska hälsotillstånd. Vidare bör observeras att nedsättning av

rörelseförmågan kan vara betingad av »normalt åldrande» snarare än av någon specifik åkomma.

Syn- och hörselförmågan har behandlats oberoende av övriga observationer om hälsotillståndet.

För att få en beskrivning av *rörelsesvårigheterna* delades frågan upp på tre punkter för vilka lokalombudet skulle efterfråga graden av svårigheter. De tre punkterna avsåg rörelsesvårigheter inomhus, i trappor samt utomhus. Svårigheten graderades i sin tur i grupperna »ej alls», »något», »mycket» och »oförmögen». Man finner härvid, att knappt hälften av samtliga pensionärer är helt utan rörelsesvårigheter och att drygt en fjärdedel har endast lindrigare sådana. Den återstående fjärdedelen har stora rörelsesvårigheter. Totalt har 9 % rörelsesvårigheter »överallt», dvs. såväl inomhus och i trappor som utomhus. Pensionärerna i denna grupp är i själva verket i det närmaste helt invalidiserade genom någon sjukdom eller skada och är oförmögna att klara sig själva. Hela den fjärdedel som har stora svårigheter att röra sig i ena eller andra situationen är att betrakta som i starkt behov av hjälp med skötsel av framför allt hushåll men i många fall även av sig själva. En viss tendens åt att männen har mindre svårigheter än kvinnorna framgår av att 81 % av männen har inga eller endast lindriga rörelsesvårigheter, medan motsvarande för kvinnorna ger 73 %. Någon skillnad på städer och landsbygd eller gifta och ogifta är dock ej märkbar.

34 % säger sig inte lida av någon sjukdom eller åkomma, medan alltså 66 % uppgett något slag av lidande. Den senare gruppen består till största delen av sådana som säger sig lida av ålderskrämpor, men många har även specificerat sina sjukdomar och man får där naturligtvis en lång lista på alla möjliga åkommor. Ett försök har gjorts att utskilja de fall som uppvisat de svåraste i den meningen, att yttringarna rent allmänt gör att pensionären kan betecknas som lidande av invalidiserande sjukdom, lyte eller skada. Dessa utgör av samtliga pensionärer 8 % och torde naturligt nog vara i stort sett identiska med de 9 % som uppvisade stora rörelsesvårigheter »överallt».

Sammanfattningsvis kan man uttrycka pensionärernas hälsotillstånd — eller riktigare rörelseförmåga på grund av åldrandet eller vissa sjukdomar eller kombinationer därav — så att det för omkring hälften av dem kan betecknas som gott, för drygt en fjärdedel som tämligen gott och för knappt en fjärdedel som dåligt.

Synförmågan har uppskattats genom att anknyta frågan till en konkret situation, nämligen den att läsa tidning eller jämförbar text. Graderingen har sedan uttryckts som det eventuella besvär med vilket läsningen sker (obehindrat, med någon ansträngning, med stor ansträngning, det går ej alls, dvs. pensionären är blind eller nästan blind). Vidare har förekomsten av glasögon observerats. Läsförmågan avser bästa förhållanden, dvs. med eller utan glasögon, vilket som nu för speciellt läsningen ger den bästa synförmågan.

95 % av samtliga har glasögon och skillnaden mellan män och kvinnor

är obetydlig. Om de används enbart vid läsning eller ej har inte efterfrågats. Det är dock tydligt att man måste räkna med att så gott som varje person på 67 år eller däröver för ett eller annat ändamål använder glasögon.

79 % säger sig läsa obehindrat, och lägger man därtill dem som läser med någon ansträngning får man 91 % av pensionärerna som har en åtminstone ganska bra synförmåga. Resterande 9 % har svårt att klara sig och 3 % är blinda eller nästan blinda. Någon könsskillnad är inte märkbar.

Hörseln har bestämts genom att gradera förmågan att uppfatta samtalston och det är i detta fall lokalombudet självt som avgör hörselförmågan utan att fråga pensionären därom. Ombudet skall för varje fall avge en motivering till sin gradering enligt de möjligheter som finns angivna i formuläret. Förekomsten av hörselapparat skall observeras men ej efterfrågas. Det är således hörselapparater i användning som redovisas. Det visar sig vara mycket få — endast 3 % — som är utrustade med hörselapparat trots att det »bara» är 65 % som hör utan ansträngning. 25 % hör med någon ansträngning, dvs. man får använda en högre samtalston än vanligt för att de skall uppfatta vad som sägs, medan 8 % har mycket svårt att höra eller är döva. I 2 % av fallen har ingen uppgift erhållits beroende på att lokalombuden ej insamlat uppgiften när en ställföreträdande intervjuperson använts. Det är sannolikt så att drygt var fjärde pensionär skulle behöva en hörselapparat för att kunna stå i normal kontakt med omgivningen.

63 % av pensionärerna *vistas ute* ungefär dagligen och det är en påtaglig skillnad mellan män och kvinnor i detta avseende. Av männen är det nämligen 78 % och av kvinnorna 51 %, som dagligen brukar vistas ute. 10 % av männen är ute mindre än två gånger i veckan och motsvarande siffra för kvinnorna är 26 %. Någon nämnvärd skillnad mellan städer och landsbygd eller mellan gifta och ogifta finns dock ej i detta fall.

Sammanfattningsbilden för utevistelsen visar att omkring 3/4 av pensionärerna vistas utomhus minst ett par tre gånger i veckan och att 1/4 är ute högst 1 gång i veckan. Detta kan jämföras med att omkring 1/4 uppvisade ett dåligt »hälsotillstånd» (rörelseförmåga).

På frågan om pensionären sökt *vård på sjukhus eller vårdhem* under senaste året har 92 % uppgett att de ej sökt vård; lika för män och kvinnor. 7 % har sökt vård och fått plats medan 1 % sökt vård och ej fått plats.

I tidigare avsnitt har de olika områdena behandlats var för sig utan att de olika faktorerna fått gripa in i varandra och bilda kombinerade grupper. Vart och ett av de tre huvudområdena — bostads-, hushålls- och hälsoförhållanden — har därför indelats i två eller tre karakteristiska grupper, varvid huvudsynpunkten varit att spalta vid den gräns där ett behov eller en brist antas bli aktuell. Syftet är att *sammanfattningsvis* kunna bedöma tillståndet på de tre områdena och man finner därvid att 34 % av samtliga pensionärer är helt fria från märkbara brister på något av dessa områden. 12—18 % står denna grupp ganska nära och har endast smärre brister med hänsyn till hushåll och hälsa. Mot dessa står en grupp på 12 % som kan sägas leva under allmänt otillfredsställande betingelser. Inom denna grupp

kan man urskilja en undergrupp på ca 7 % med påtagliga svårigheter att överhuvudtaget klara sig med t. ex. tillfällig daglig hjälp i hemmet; ständig sjukvård eller tillsyn och omvårdnad synes påkallad. Det återstår så en grupp på 35—40 % som har mer eller mindre påtagliga brister i något avseende.

4. *Ekonomi.* I samband med undersökningen var det av intresse att något även beröra pensionärernas ekonomiska förhållanden. Differentiering av inkomstkällorna har inte gjorts i mer än ett avseende, nämligen beträffande s. k. tjänstepension. Övrig inkomst har tagits i klump oavsett om den härrör från arbete, räntor eller t. ex. pensionsförsäkring. Både tjänstepension och övrig inkomst avser förekomsten av sådan hos endera eller båda av två makar.

29 % av samtliga pensionärer har *tjänstepension* av varierande storlek; för 10 % är pensionsbeloppet lägre och för 18 % högre än 100 kr i månaden, för 1 % har någon precisering av beloppet ej kunnat ske. Att det råder skillnad mellan städer och landsbygd är ju väntat och den visar sig först och främst däri att det i städerna är omkring 40 % som har pension mot omkring 20 % på landsbygden. Av städernas pensionärer är det 32 % som har en pension på minst 100 kr i månaden, medan motsvarande för landsbygden ger endast 12 %.

Övergår man sedan till att betrakta *inkomst av annat slag* än tjänstepension finner man att drygt hälften av alla pensionärer har sådan inkomst. För 22 % är inkomsten mindre än 50 kr i månaden. Det finns här dock en relativt stor grupp på totalt 9 % för vilka någon precisering av beloppet ej varit möjlig; i en femtedel av dessa fall har pensionären direkt vägrat att uppge någon inkomstsumma och i övriga fall har pensionären inte kunnat precisera något belopp.

En tendens till skillnad finns mellan städer och landsbygd om man ser till förekomsten av »övrig» inkomst, i den riktningen att sådan inkomst är vanligare på landsbygden (58 %) än i städerna (48 %). Det är dock fler landsbygdspensionärer (35 %) än stadspensionärer (22 %), vars »övriga» inkomst är mindre än 100 kr i månaden.

För att få en uppfattning av betydelsen av båda inkomstformerna har de betraktats samtidigt för varje pensionär. Man finner följande:

Inkomst, kr per månad	% av samtliga pensionärer
Ingen	31
0— 99	28
100—299	12
300—799	12
800 eller mer	5
Opreciserat	12
Summa	100

Ett experiment till förebyggande av brott

Av konsulent *Lars Gråby*, skolöverstyrelsen

I denna artikel refereras och kommenteras det amerikanska experiment i förebyggande av brott, som utfördes åren 1935—1945 i Cambridge-Somerville, Massachusetts.

Red.

I varje stad finns det många ungdomar som ser snälla och rara ut, men som lika fullt inte får de sociala attityder och moraliska värden som de behöver i vårt samhälle — de blir asociala eller brottsliga. Den amerikanske sociologen Richard Clarke Cabot, professor i social etik och klinisk medicin vid Harvard universitetet, planerade och lade upp en undersökning, som syftade till att ta reda på vilka ungdomar det rörde sig om, att locka dem med i en verksamhet som var avsedd att hejda deras utveckling i kriminell riktning samt att se efter hur man lyckats med det.[1] Lagbrott skulle hindras genom att vänliga »rådgivare» (counselors) engagerades med uppgift att hålla kontakt med en utvald grupp ungdomar under en lång tid. Därefter skulle behandlingens effektivitet mätas genom jämförelser mellan den behandlade gruppen och en kontrollgrupp utan rådgivare.

Forskningsplanen lades upp så att endast pojkar skulle studeras, närmare bestämt de som gick i de lägre skolorna i Cambridge och Somerville, Massachusetts. Den brottsförebyggande behandlingen skulle sättas in på en grupp sannolikt blivande syndare, som skulle vara så unga som möjligt men vara i skolåldern. Äldre pojkar hade antagligen redan utbildat sina asociala vanor och yngre pojkar gick inte i skolan, vilket var nödvändigt i detta sammanhang på grund av de uppgifter lärarna kunde ge.

Själva behandlingen fick anpassas efter vad pojkarna bäst behövde, och rådgivarna skulle ha goda resurser till sitt förfogande. Cabots uppfattning var att varje pojke borde ha ett ideal och han tänkte sig att rådgivarna skulle kunna tjänstgöra som sådana — i varje fall skulle man försöka.[2] Behandlingen, som gick ut på att upptäcka pojkarnas utvecklingsmöjligheter, borde helst sträckas ut över en period av tio år, så att utvecklingslinjen klarnat och det kunde fastställas hur pojkarna reagerade för olika slags be-

[1] Referatet av undersökningen bygger på Edwin Powers & Helen Witmer: *An Experiment in the Prevention of Delinquency. The Cambridge-Somerville Youth Study.* New York: Columbia University Press, 1951.

[2] Cabots åsikter på denna punkt finns återgivna i hans förord till Sheldon & Eleanor T. Glueck: *500 Criminal Careers.* New York: Knopf, 1930.

handlingsformer. (Det visade sig dock i praktiken att det inte gick att hålla tio-årsperioden.) Skolan skulle göras till central inte bara för insamlingen av uppgifter om barnen utan även för behandlingsprogrammet. Dessutom skulle andra lokala organisationer få hjälpa till, antingen de var religiöst eller socialt förankrade eller intresserade av fritidsverksamheten.

Undersökningsmaterialet. Då det gällde att leta reda på pojkarna bad undersökningsledningen skolorna att namnge de pojkar som var »besvärliga» och vidare »vanliga» pojkar. Man gjorde ett stort svep för att få tag på alla s. k. busfrön och blivande brottslingar på orten, dvs. Cambridge och Somerville. Man gick även igenom barnavårdsnämndens akter, domstolsprotokoll, polisrapporter, övervakarrapporter etc. Slutresultatet blev nära 2 000 aspiranter. Var och en av dessa utsattes för intelligenstest, läkarundersökning, hembesök, frågeformulär, lärarutfrågning osv.

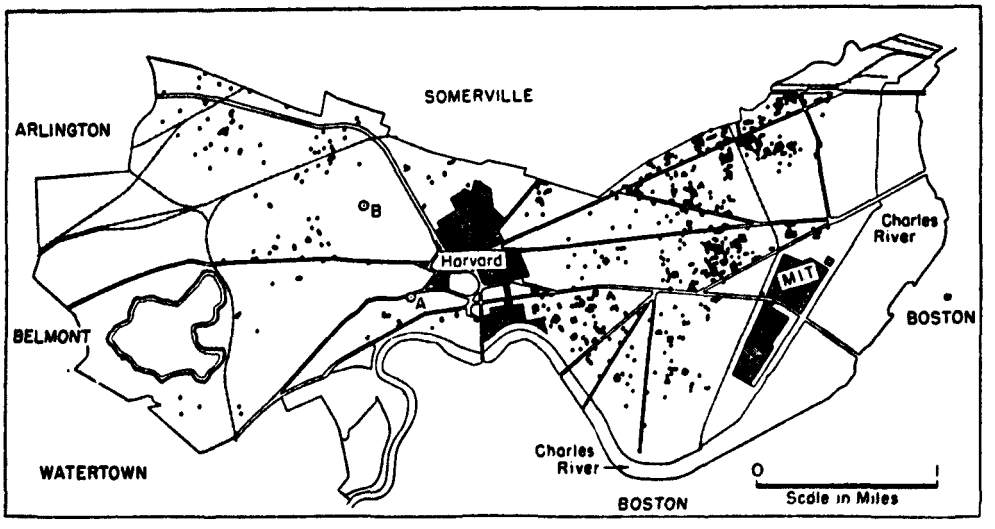
För undersökningen behövdes bara 650 pojkar, 325 för försöket och lika många som kontrollgrupp, varför man sorterade bort dem som flyttat ut, inte kunnat återfinnas eller fyllt 12 år.

De återstående, eller rättare sagt materialet om var och en av dem, överlämnades till tre experter utanför undersökningsledningen, som sökte bedöma hur stor risken var för varje pojke att bli lagbrytare. Därvid användes en 11-gradig skala från + 5 (minimal sannolikhet för brott) till — 5 (maximal sannolikhet). Skattningen av deras blivande brottslighet tog 15 månader och omfattade 782 pojkar.

De 782 fallen överlämnades sedan till två psykologer som skulle sammanställa pojkarna parvis, så att de två pojkarna i ett par var så lika som möjligt. Genom att den ene pojken genom lottning fördes till försöksgruppen och den andre till kontrollgruppen försökte man få de båda grupperna likvärdiga. Så småningom fick man ihop 325 par.

Cambridge, Somerville. Innan de fortsatta stadierna i undersökningen behandlas måste några ord sägas om Cambridge och Somerville. Dessa städer gränsar till varandra och bildar tillsammans ett mycket tättbebyggt, starkt industrialiserat område inom Boston-regionen, nordväst om det egentliga Boston.

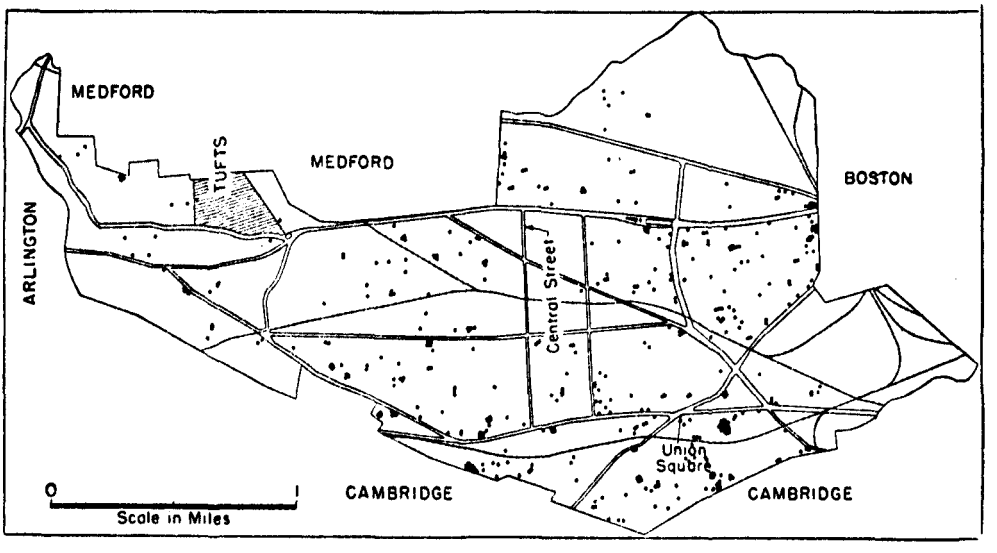
Cambridge hade 110 000 invånare år 1940 samt var utrustat med 21 lekplatser och 18 parker. Redan en tillfällig besökare på orten märker att det finns två Cambridge. Den mindre och finare delen ligger kring Harvard universitetet och utgörs av bostadsområden för medelklassfamiljer. Resten av Cambridge är ett vanligt industri- och affärsområde, men stort, för staden är den näst största industristaden i Massachusetts med 1 500 industriföretag, som tillverkar bl. a. karameller, bröd, tvål, kautschukprodukter, glasinstrument, elektriska maskiner, kablar, gjutgods, lådor och kemikalier. Många av dessa varor går på export. Två järnvägsbolag disponerar stationsområden i staden och den lokala trafiken — tunnelbana, bussar och trådbussar — är en del av Boston-regionens.

Prickarna markerar de unga brottslingarnas hem

Cambridge, Massachusetts

De socialt inriktade organisationerna var ganska starka i Cambridge — KFUM, KFUK, scouterna, kyrkliga föreningar etc. — och de var samordnade sedan år 1938 i ett särskilt råd, som även hade representanter för de sociala nämnderna. Polisen hade en speciell liten avdelning för ungdomsbrottslighet som samarbetade bra med undersökningsledningen. Det fanns tre stora sjuk-

Prickarna markerar de unga brottslingarnas hem

Somerville, Massachusetts

hus, varav ett offentligt, och flera små privata, men någon psykiatrisk barnklinik fanns inte, varken i Cambridge eller Somerville.

Befolkningen var rätt heterogen — en fjärdedel av invånarna var födda utomlands. Kanadensarna var den största utlänningsgruppen, därnäst irländare och italienare. I östra Cambridge låg små bostadsområden, som var särpräglade av italienare, litauer, polacker och portugiser. Negrerna utgjorde 4,5 % av befolkningen. Katolska kyrkan dominerade religionen och demokraterna politiken.

Somerville ligger norr om Cambridge, har något färre invånare, 102 000, men USA:s högsta befolkningstäthet. Staden är mycket mera homogen än Cambridge, även om det är en viss skillnad mellan den äldre östra stadsdelen och den nyare västra. Industrin har en mera lokalbunden karaktär. Där fabriceras ättika, pappersvaror, trävaror, väskor, kvastar etc. men ingenting av detta går utanför USA.

En mycket stor del av invånarna arbetar i Boston, vilket också märks i deras mindre utpräglade känsla för sin stad. De sociala organisationerna är svagare än i Cambridge. Det fanns ingen särskild polisavdelning för ungdomsbrottsligheten förrän år 1943 och den visade sig mindre aktiv än Cambridges.

Skolorna. Båda städerna hade ungefär 25 skolbyggnader. Cambridges system byggde på åttaklassig grundskola, varefter pojkarna kunde gå till tekniskt gymnasium eller latingymnasium. Somerville hade en sexårig grundskola och sedan kunde man gå över på olika realskolelinjer. Båda orterna hade ungefär 18 000 elever var i skolorna. Begränsar vi oss till pojkar i den åldersgrupp det var fråga om, hade städerna tillsammans 8 500 pojkar. Av dem hamnade ungefär var trettonde i försöksgruppen eller i kontrollgruppen — 1 på 26 fick alltså en rådgivare.

Ungdomsbrottsligheten. Ungdomsbrottsligheten var inte särskilt hög. På prickkartorna kunde man direkt avläsa att ungdomsbrotten åren 1934—37 var koncentrerade till vissa brottslingsdistrikt och vidare att Cambridge med obetydligt fler pojkar hade dubbelt så många prickar som Somerville, närmare bestämt 933 mot 467. Som vanligt låg prickarna = brottslingarnas hem tätast kring järnvägs- och fabriksområdena.

Undersökningsledningen beräknar att åren 1933—37 låg brottslighetstalet för pojkar mellan 7 och 16 år omkring 1,82 per 100 i Cambridge och vid 0,98 i Somerville. Ingendera siffran är särskilt märklig — San Fransisco hade de åren ett motsvarande tal på 0,79, New York 1,15, Baltimore, Maryland, 3,48 och Hartford, Connecticut, 4,09.

Ungdomsbrottslingarnas ålder bestämdes i Cambridge efter hur många år de fyllt, men i Somerville efter den födelsedag som låg närmast. Siffrorna över åldersfördelningarna, vilka återges i följande sammanställning, är därför inte direkt jämförbara.

Ålder	Domstolen i Cambridge		Domstolen i Somerville	
	Antal fall	Procent	Antal fall	Procent
7	3	0,4	—	—
8	10	1,2	1	0,3
9	33	4,0	2	0,6
10	35	4,2	9	2,6
11	54	6,3	14	4,1
12	85	10,3	16	4,6
13	109	13,2	34	9,9
14	123	14,9	59	17,1
15	160	19,4	75	21,7
16	214	25,9	91	26,4
17	—	—	44	12,7
	826	100	345	100

I Cambridge gällde 55 % av anklagelserna stöld och/eller inbrott, i Somerville var motsvarande siffra 64 %. Brott mot trafikförordningarna förekom i 9 resp. 5 % av fallen, obehörigt tillträde i 6 resp. 12 %. Grövre tilltag var ovanliga. Augusti var den händelserikaste månaden (här i Sverige är det snarare våren), medan december var den laglydigaste, vare sig det nu orsakades av kylan eller rädslan att stöta sig med jultomten.

Hemmiljön. Försöksledningen presenterar ett exempel på vad uppgiftssamlarna fick tag på.

Familjen bor på nedre botten i ett fyravåningshus. De har 5 rum och ett wc för 9 personer. Våningen så mörk att ljuset måste vara på i köket hela dagen. Förstugan mörk och full med lådor och skräp. Dålig ventilation. Lukt. Möblemanget uselt, håller på att falla sönder. Smutsiga kläder, odiskat porslin, skräp och kisspölar på golvet. Lort och oordning visade ett långvarigt förfall. Modern hade tydligen hört mig fråga grannarna efter henne och skulle antagligen ge sig av just som jag kom. Hon hade kappan halvvägs på och såg ertappad ut. Men hon gjorde inget försök att hitta på någon nödlögn utan backade undergivet tillbaka in i köket och sade att det var nog mycket ostädat. När ungarna gått till skolan hade hon lagt sig igen och ingenting hade blivit gjort. Hela tiden medan vi pratade försökte hon snygga upp här och var, men glömde bort var hon börjat och tog itu med något nytt, som irriterade henne. Hon var kort, satt med stripigt gult hår och stirrande, ljusblå ögon. Några av framtänderna var borta och andra avbrutna, så hon kunde inte tala riktigt rent. Hon hade en trasig bomullsklänning på sig, ostruken och avigan utåt. Hennes utseende och uppträdande visade att hon för länge sedan slutat att bry sig om vad andra tyckte om henne eller hoppas något av framtiden. Det enda undantaget var när hon berättade hur hon kämpat förra söndagen för att göra sig fin nog att gå i kyrkan. Någon hade gett henne en trevlig sidenklänning (det enda ombyte hon hade) och den var för trång. Hon drog på sig korsetten och gjorde sig så smal hon kunde, och gick till kyrkan, fin men vettskrämd att klänningen skulle spricka på henne.

Modern trodde först att mitt intresse för Billy betydde att vi tänkte placera honom någonstans därför att han ställt till besvärligheter i skolan. Hon tänkte tydligen inte ett ögonblick på att hindra den åtgärden. Hon sade senare att hon inte ville bli av med honom, för »han var hennes barn». Jag lugnade henne på den punkten och sade att vi ville bara veta mer om olika slags barn. Senare, när jag förklarade att någon kanske kom tillbaka för att låta Billy vara med om de fördelar vi kunde erbjuda, så sade hon, att »allting, som kan vara bra för Billy är okay för mej». Faktiskt kan vi räkna med en kuvad form av samarbetsvilja där misstron ibland glimmar till ett tag. Det gäller nog båda föräldrarna. De tar nog gärna mot allt som kan lätta på deras ansvar gentemot Billy. För de är bekymrade över hur det skall gå för honom och domarens yttrande när Billy ställdes inför rätta: »Det här hade inte hänt om ni varit goda föräldrar», det har gått dem

djupt till sinnes. Modern tror att fadern slutade dricka med anledning av detta. Om han verkligen gjorde det är osäkert, för whiskylukten var mycket kraftig.

Billy hade nu skolkat och kommit med i ett gäng. Han var sällan hemma om nätterna och inte rädd för någon, varken för lärarna eller polisen. Föräldrarna hade flyttat från sin förra bostad för att Billy skulle komma bort från sina kamrater, men det hjälpte inte mycket.

Senare fick Billy en rådgivare och all den hjälp som undersökningsprojektet kunde ge. Det var emellertid inte tillräckligt i detta fall. Billy fortsatte som förut och blev inburad flera gånger.

Försöksgruppens fördelning efter *ålder* och *intelligenskvot* redovisas i nedanstående sammanställning.

Ålder	Antal	IK	Antal
5— 6	4	— 70	2
6— 7	8	70— 80	5
7— 8	37	80— 90	54
8— 9	41	90—100	167
9—10	53	100—110	60
10—11	71	110—120	28
11—12	111	120—	4
	325		320

Familjeförhållandena för pojkarna i försöksgruppen kan belysas av följande uppgifter: 13 pojkar var moderlösa, 29 faderlösa, 3 hade okända föräldrar, i 45 fall var en av föräldrarna alkoholist, 17 var utomäktenskapliga barn, 60 hade undermåliga hem.

Rådgivarna och behandlingen. Jakten efter kandidater började år 1935. De måste ha intelligens, takt och vana att handskas med folk. Vidare behövde de en stark tro på experimentet och vilja att sätta till tid och krafter för det. En socialarbetare behövde inte nödvändigtvis vara bättre än en varm, utåtriktad personlighet med gnista, som inte hade någon social utbildning. Av de fyra första kandidaterna var bara en socialarbetare, men i fortsättningen kom den gruppen att dominera.

Det gällde att välja ut tio rådgivare och råmaterialet var 250 aspiranter. Undersökningsledningen bestämde sig för sex män och fyra kvinnor, vilka senare företrädesvis fick de yngre pojkarna på sin lott. I februari 1939 startade de tio. En del av dem måste senare bytas ut mot nya. Sammanlagt arbetade nitton rådgivare, men aldrig mer än tio i taget. Deras genomsnittsålder var 31 år.

Rådgivarnas uppgift var att motverka en utveckling till brottslighet genom personlig kontakt med pojken och hans familj, att bibringa honom en viss självkännedom och förståelse för den värld han lever i, så att han kan sträva efter sina mål utan att skada sig själv eller andra. Men denna allmänna målsättning var i praktiken ytterst oklar. En rådgivare skrev efteråt:

»Jag tycker att vårt arbete mycket försvårades, därför att vi saknade vad socialt arbete alltid annars har — en bestämd funktion. Jag kunde inte förklara vad det var vi ville åstadkomma, så att pojkarna eller föräldrarna verkligen förstod vad det var fråga om. Det gick först så småningom allt

eftersom jag blev god vän med dem, men därför tog det också så lång tid att komma dem in på livet.»

På samma sätt kom naturligtvis rådgivarnas erfarenheter att i viss mån återverka på hur försöksledningen uppfattade försöket. Vid sidan av sin direkta kontakt med pojken och möjligheten att den vägen påverka hans utveckling hade rådgivarna alla det sociala arbetets moderna hjälpmedel till sitt förfogande.

Några av de problem som rådgivarna ställdes inför skall här belysas i korthet.

Får man hjälpa även sådana som inte ber om hjälp? Undersökningens hjälparbete kunde knappast läggas på pojkarna ungefär som ett plåster. Å andra sidan var det inte heller så lyckat att låta pojkar och föräldrar själva avgöra om de ville ha en rådgivare eller ej — risken att bli av med dem var för stor. Då var det kanske trots allt bättre att fortsätta och ta både misstankar och passivt motstånd tills de försvann.

Får man försöka att ändra miljön eller införa grupparbete? Större miljöförändringar måste undvikas, annars skulle experimentet ge egendomliga resultat. Rådgivarna fick t. ex. inte ordna parklekplats eller bilda ungdomsklubbar. Det gällde ju att undersöka vad som gick att göra inom de rådande förhållandena.

Hur många pojkar kan en rådgivare ta hand om? I praktiken blev det ju 30—35 pojkar per rådgivare, men själva ansåg rådgivarna att man inte blir riktig vän med så många.

Hur ofta skulle rådgivarna överlägga med varandra? Försöksledningen undvek att ge en bestämd siffra. En del pojkar behövde täta besök medan andra redde sig bra med få eller nästan inga besök. Rådgivarna fick i praktiken avgöra denna fråga efter eget skön. Genomsnittet blev ungefär 30 besök per år och pojke.

Kan man ge pojkarna ekonomiskt stöd? De fall som behövde det hänvisades till de sociala myndigheterna. Målet var ju att se vad som kunde göras utan att tillgripa dyra och drastiska medel.

Får man flytta över pojkar till fosterhem? Endast i ett fåtal fall tillgrep rådgivarna den utvägen, som ligger utanför undersökningens intresseområde. I stället försökte rådgivarna stimulera pojkarna att få ut så mycket som möjligt av hemmet, kyrkan och skolan.

I fråga om samarbetet med andra sociala organ bad inte rådgivarna de andra institutionerna om särskild hänsyn för sina fall utan försökte bara samarbeta med dem mot det gemensamma målet.

I juni 1939 var samtliga pojkar i försöksgruppen omhändertagna av rådgivare. När undersökningsledningen fick en ny chef år 1941 vidtogs vissa förändringar. Lokaler anskaffades där pojkarna fick lära sig snickeri — men bara 5 % av pojkarna deltog — vidare ett lekrum, en bollplan och rum, där rådgivarna kunde prata ostört med pojkarna.

Men så drogs även USA in i kriget. En del rådgivare blev inkallade och det var nödvändigt att låta en del pojkar få nya rådgivare och vidare att

släppa en del pojkar som inte längre hade särskilt stor nytta av försöket. Så småningom började även pojkarna bli inkallade eller söka sig till krigsindustrin på andra orter. Allteftersom färre pojkar återstod blev i genomsnitt kontakterna med dem mera omfattande. Försöksledningen beslöt emellertid att avsluta experimentet i juli 1945, då antalet följda pojkar hade sjunkit till 75. I tablån här nedan anges utvecklingen av de 325 fallen.

	Antal
Avbrutna år 1940 och 1941	65
Avlidna under försöksperioden	2
Bortflyttade	25
Avbrutna av pojken eller föräldrarna	9
Övertagna av andra institutioner	2
Mentalt alltför efterblivna	4
Släppta under kriget	71
Avslutade när pojkarna fyllt 17 år	72
Följda till år 1945	75
Totalt	325

Resultat. Vad gav nu försöket? Fick försöksgruppen färre lagöverträdare än kontrollgruppen? För att besvara dessa frågor måste först bestämmas vad man menar med lagöverträdelse. Undersökningsledningen beslöt sig för att ta hänsyn till följande tre kriterier:

För det första: Hur allvarlig förseelsen var med hänsyn till både själva brottet och med hänsyn till vad man visste om pojken.

För det andra: Hur många förseelser pojken begick.

För det tredje: Pojkens attityd. Begick han brottet av slarv eller på grund av en tillfällig impuls eller var hans inställning sådan att den måste föra honom i konflikt med samhället?

På grundval av dessa kriterier delades pojkarna upp i fem grupper: (1) De mest brottsliga med ett fast mönster av asocialt beteende. De flesta av dem är dömda för brott och många är placerade på någon anstalt. (2) Vanliga ungdomsbrottslingar som begått färre eller mindre allvarliga brott eller haft en mindre asocial attityd än grupp 1. Men de har i alla fall brutit mot lagen vid ett antal tillfällen. (3) De tillfälliga lagbrytarna som långa perioder är laglydiga, men emellanåt går över lagens råmärken, även om det då varken gäller svåra eller många brott. (4) De som enstaka gånger brutit mot lagen utan att brott kan anses typiskt för dem. I regel gällde det mindre brott och de brukade upphöra med dem när de blev äldre. (5) De minst brottsliga som bara hade obetydliga förseelser. Polisen kände i regel inte till dem.

Den här brottslighetsskalan svarar tämligen bra mot den skala som användes vid den prognos som de tre experterna gjorde tidigare i undersökningen. Överensstämmelsen mellan prognosen och grupperingen i efterhand blev + 0,44. Experterna förutsåg i regel en brottslings blivande brottslighet, men gav också en brottslig framtid åt många som när det kom till kritan undgick den.

Den springande punkten i undersökningen är emellertid jämförelsen mellan försöksgruppen och kontrollgruppen. De jämfördes i fyra avseenden.

För det första testades deras attityder och personligheter. Emellertid var så många av pojkarna i de båda grupperna omöjliga att återfinna att denna väg blev svårframkomlig. Siffrorna tyder på att försöksgruppen var något bättre än kontrollgruppen men skillnaderna är inte säkerställda.

För det andra brottslighetsstatistiken. Den visar ingen skillnad mellan de båda grupperna. Möjligen förbättrades försöksgruppen något snabbare än kontrollgruppen.

För det tredje en helhetsbedömning av pojkarnas sociala anpassning. Det kom inte fram någon skillnad alls mellan grupperna.

För det fjärde en bedömning av om rådgivarnas stöd haft någon betydelse för pojkarna. Witmer anser att en fjärdedel av pojkarna haft verklig hjälp av sina rådgivare. Pojkarna tillfrågades också, och hälften av dem uppgav sig ha haft ett verkligt stöd av sina rådgivare.

Men varför skiljer sig då inte försöksgruppen från kontrollgruppen? Försöksledningen kommer till den slutsatsen att kriminaliteten hänger starkt ihop med psykiatriska faktorer, som man inte kan komma åt med hjälp av rådgivare. Men det är normalt att vederhäftiga undersökningar av sambandet mellan en bestämd faktor och brottslighet mynnar ut i att sambandet blir svagt och olika andra faktorer tillskrivs större betydelse.

Kommentarer. Det kan vara av ett visst värde att se den här refererade undersökningen i samband med ungdomsvårdsskoleutredningens nyligen avgivna betänkande (SOU 1954: 5). Utredningen vill söka motverka den stigande ungdomsbrottsligheten genom att bygga ut ungdomsvårdsskolornas resurser framför allt i avseende på personal så att ungdomarna kan delas upp i små, hemliknande förläggningar med nära kontakt med personalen, den s. k. lilla gruppens princip. Det kan invändas att Cambridge-Somervilleundersökningen har visat det meningslösa i att söka påverka ungdomarna med sådana medel, men ur sociologisk synpunkt ter sig ungdomsvårdsskolornas arbetssätt rätt annorlunda än »rådgivarnas». De viktigaste skillnaderna kan summeras sålunda. I ungdomsvårdsskolorna blir eleverna avskurna från banden med kamrater och föräldrar. Redan det kan vara en vinst och ökar antagligen deras behov av kontakt med vuxna människor. Vidare är själva miljön också kraftigt förändrad och för detta klientel ofta till det bättre, t. ex. med avseende på mathållningen och den regelbundna ordningen.

»Rådgivarna» i undersökningen hade en individuell kontakt med sina pojkar. På ungdomsvårdsskolorna bildar ungdomarna grupper som står i kontakt med vuxna socialarbetare eller upptar dem som medlemmar. Det är en allmän erfarenhet att det är betydligt svårare att påverka ungdomar individuellt än via den grupp de tillhör. Ungdomsvårdsskolorna söker slutligen ha den individuella kontakten med eleven kvar så länge det är möjligt och lämpligt.

Kortare meddelanden

1954 års zigenarutredning. Chefen för socialdepartementet har tillkallat riksdagsmännen Gösta Netzén (ordförande), Johannes Onsjö och Arthur Widén att göra en utredning om åtgärder för zigenarnas anpassning till samhällslivet. Till sekreterare förordnades kanslisekreteraren Olof Särnmark.

I direktiven, som i sin helhet finns återgivna i Post- och inrikes tidningar den 19 mars 1954, anförs bl. a.:

Zigenarnas levnadsförhållanden har på ett alltmer iögonenfallande sätt kommit att avvika från övriga medborgares. Främsta anledningen härtill torde vara att zigenarna fortsatt sitt av stark tradition bundna levnadssätt, i första hand karakteriserat av benägenheten att föra ett kringflackande liv utan något ordnat arbete. Den sociala, ekonomiska och kulturella standardhöjning som kommit flertalet övriga medborgare till del, har zigenarna till följd härav ej kunnat tillgodogöra sig. Faran för ökad kriminalitet bland denna folkgrupp är därför påtaglig. Avsaknaden av fast bostad har fört med sig att olika samhällsorgan ej känt sig ha samma ansvar för zigenarna som för andra. Så har exempelvis barnavårdslagen samt bestämmelserna om skolplikt, vilkas efterlevnad det i första hand ankommer på vederbörande kommunala myndigheter att bevaka, mera sällan åberopats gentemot zigenarna. Barnen har måst växa upp under uppenbart olämpliga förhållanden och deras fostran och utbildning har till följd härav blivit starkt försummad.

Det kan ej bestridas att zigenarnas nuvarande levnadsförhållanden utgör ett socialt problem, låt vara att detta med hänsyn till zigenarnas ringa antal i vårt land — uppskattningsvis omkring 700 — är av begränsad räckvidd. Några mera påtagliga bevis för att zigenarna av egen kraft skall förmå inpassa sig i samhällslivet har ej framkommit. Särskilda åtgärder från det allmännas sida torde därför vara erforderliga för att förverkliga detta mål.

En fast bosättning är givetvis av grundläggande betydelse för hela zigenarfrågans lösning. Om en sådan kommer till stånd kan man vänta sig att denna folkgrupps övriga problem löses på samma sätt som för andra medborgare. Med hänsyn till den mindre positiva inställning som ej sällan möter zigenarna, har de svårigheter att själva ordna sin bostadsfråga även om de önskar detta. Utredningen bör söka klarlägga vilka hinder som för närvarande möter för zigenarnas fasta bosättning samt huruvida särskilda åtgärder från det allmännas sida är påkallade för att underlätta denna.

Man får emellertid räkna med att bostadsfrågans lösning kommer att ta avsevärd tid i anspråk. Utredningen bör därför också ta sikte på åtgärder i övrigt, som kan påskynda zigenarnas anpassning till samhället. Härvid bör i första hand barnens skolgång och yrkesundervisning komma i åtanke. I fråga om de äldre zigenarna bör undersökas vad som kan och bör göras för att underlätta för dem att erhålla anställning eller eljest genom eget arbete försörja sig.

Vid förslag till olika åtgärder för att lösa här avsedda spörsmål bör i den mån så kan visa sig vara lämpligt och möjligt zigenarnas egen inställning och deras önskemål inhämtas. Vidare bör beaktas att tvångsmässiga åtgärder i möjligaste mån bör undvikas.

I en skrivelse till chefen för socialdepartementet av den 21 oktober 1954 anförde utredningen att förutsättningen för att rätt kunna bedöma zigenarproblemet i dess helhet och för att kunna bedöma lämpligheten av eventuella åtgärder är att utredningen får tillfälle att genom en ingående undersökning skaffa sig en aktuell och nyanserad bild av zigenarna och deras förhållanden. I första hand är det angeläget att utredningen genom en räkning av alla zigenare skaffar sig en klar uppfattning om antalet zigenare i landet. Visserligen gjorde socialstyrelsen år 1943 en inventering av zigenarna,[1] men den därvid redovisade siffran kan på goda grunder antas ha varit alltför låg redan då. Dessutom finns det skäl anta att zigenarna ökat väsentligt i antal sedan dess. När man i dag nämner siffran 650—700 för antalet zigenare i vårt land, så är det därför endast ett antagande.

Det är vidare angeläget att sådana uppgifter inhämtas om zigenarna att en kartläggning av dem alla blir möjlig. Sålunda bör, förutom uppgifter om namn och släktillhörighet, sådana data inhämtas att en beräkning av åldersfördelningen, gifter-

[1] Redovisad i Soc. Medd. 1944: 2, sid. 116.

målsfrekvensen, fruktsamheten, dödligheten etc. kan göras. Beräkningar i dessa avseenden är nödvändiga, bl. a. för att man skall få någon uppfattning om zigenarfrågans framtida utveckling. Dessa uppgifter kan endast inhämtas genom en totalundersökning. Vidare är det angeläget att undersöka zigenarnas läs- och skrivkunnighet, bostads- och arbetsförhållanden, vandringsvanor samt ekonomiska och hygieniska standard.

I samband med denna undersökning skulle också kunna ske en allmän opinionsundersökning angående zigenarnas egen inställning till problemet samt deras egna önskemål i fråga om problemens lösning.

Som experter vid undersökningen önskar utredningen anlita förste aktuarie Gustaf Berglund, socialstyrelsen, för den statistiska bearbetningen, samt amanuens Carl-Herman Tillhagen, nordiska museet, för intervjuundersökningen och därmed förenade uppgifter.

Kostnaderna för undersökningen beräknar utredningen till högst 15 000 kr.

Chefen för socialdepartementet har genom beslut av den 29 oktober 1954 godkänt utredningens förslag.

Socialstyrelsens förslag om levnadskostnadsundersökning år 1956. Socialstyrelsen har i skrivelse till Konungen den 14 oktober 1954 anhållit om medel att under år 1956 utföra en levnadskostnadsundersökning avseende konsumtionen under år 1955. I skrivelsen anförs bl. a.

Levnadskostnadsundersökningar behövs dels som viktsystem vid beräkning av konsumentprisindex och dels vid utredningar i frågor rörande de privata hushållens konsumtionsvanor och ekonomiska förhållanden, rörande levnadsnivån inom olika grupper av befolkningen och i vissa fall rörande omfattningen av den privata konsumtionen.

Viktsystemet vid beräkning av konsumentprisindex bygger till sina huvuddrag på konjunkturinstitutets sammanställningar rörande den totala privata konsumtionen i landet. För åtskilliga detaljposter är man dock beroende av levnadskostnadsundersökningarnas resultat. En revision av viktsystemet företas varje år för att ta hänsyn till de väsentliga förändringar i konsumtionen som kan iakttas. Levnadskostnadsundersökningar anses dock icke behöva företas varje år. 1952 års indexkommitté förordade en sådan undersökning vartannat år. Den närmast föregående undersökningen avsåg år 1953, varför det, om den nu planerade undersökningen kommer till stånd, blir ett intervall på tre år mellan undersökningarna.

Enligt förslag av indexkommittén, vilket tillstyrktes av departementschefen och lämnades utan erinran av riksdagen, skall särskilda indexberäkningar — såväl med som utan skatter — verkställas för olika inkomstgrupper och familjetyper. Viktsystem för sådana beräkningar kan endast erhållas från levnadskostnadsundersökningar. För detta ändamål fordras avsevärt större undersökningar än som företagits under senare år.

Utom vid indexberäkningarna har socialstyrelsen under senare år använt material från levnadskostnadsundersökningarna bl. a. vid undersökningar av dyrortsskillnader, barnkostnader, sparvanor och olika hushållstypers ekonomiska läge. Därjämte har undersökningarnas resultat använts eller uppgifter begärts för åtskilliga offentliga utredningar.

En mängd förfrågningar av större och mindre räckvidd inkommer därjämte ständigt såväl från statliga myndigheter som från näringslivets organisationer och utredningsinstitut, enskilda företag och enskilda personer. Vidare efterfrågas ofta uppgifter för internationella jämförelser.

Levnadskostnadsundersökningarna har sålunda i mycket hög grad utnyttjats för att besvara frågor rörande privat konsumtion och hushållens ekonomiska förhållanden i övrigt. Som regel har det i dessa fall icke varit möjligt att belysa frågorna med hjälp av något annat material. Många förfrågningar har emellertid måst avvisas på grund av att de närmast föregående undersökningarna varit tämligen små och därför inte kunnat utnyttjas för de speciella frågeställningar, som ofta framkommit. I åtskilliga fall, där förfrågningar har besvarats eller utredningar har utförts på grundval av det förefintliga materialet från undersökningarna, skulle det ha varit mycket önskvärt att kunna hänvisa till ett stör-

re och säkrare material och lämna mera noggranna upplysningar än som hittills varit möjligt.

Med hänsyn härtill och till vad som anförts i fråga om behovet av olika viktsystem för specialindexar anser styrelsen, att en ny levnadskostnadsundersökning bör ges en väsentligt större omfattning än de närmast föregående. Av dessa omfattade undersökningen för landsbygden år 1951 800 hushåll och undersökningen för hela landet år 1952 närmare 700 hushåll. Styrelsen föreslår att för den nya undersökningen ca 1 500 hushåll utväljs.

Liksom vid de närmast föregående levnadskostnadsundersökningarna avser styrelsen att även denna gång för materialinsamlingen använda intervjumetoden i kombination med bokföringar för detaljerna på livsmedelsposten. Vid intervjuerna efterfrågas samtliga utgifter under det förflutna året. Bokföringarna omfattar däremot endast kortare perioder för varje hushåll. Bokföringarna utgör en viktig del av undersökningen, enär kunskap om livsmedelskonsumtionens sammansättning erhålls endast på denna väg. Däremot anser styrelsen att vissa förändringar bör företas vid livsmedelsbokföringen.

Vid tidigare intervjuundersökningar har socialstyrelsen själv svarat för materialinsamlingen. En tillfällig intervjuorganisation har därvid måst byggas upp vid varje tillfälle. Vid den kommande undersökningen avser styrelsen att företa materialinsamlingen i samarbete med statistiska centralbyråns utredningsinstitut, varigenom det blir möjligt att utföra en större undersökning än tidigare.

Särskild uppmärksamhet bör därjämte ägnas åt livsmedelsbokföringarna. Detaljerna på livsmedelsposten tillhör de uppgifter som oftast efterfrågas för utredningar av olika slag. De har även stor betydelse för konsumentprisindex. Livsmedelsbokföringarna har tidigare omfattat endast 14 dagar för de hushåll, som medverkat vid intervjuundersökningen. För att säsongskillnaderna skulle utjämnas, har bokföringsperioderna spritts ut över ett helt år.

Trots den korta bokföringsperioden har bortfallet av hushåll blivit avsevärt. Styrelsen har inte haft medel att bekosta ombud på de olika orterna, utan kontakten med hushållen har måst ske direkt från styrelsen. Om styrelsen vid den kommande undersökningen kan anlita statistiska centralbyråns ombud för detta ändamål liksom för intervjuerna, torde det finnas förutsättningar att avsevärt nedbringa bortfallet.

Ett sådant arrangemang torde också göra det möjligt att något förlänga bokföringsperioden. Den korta bokföringstiden har, även om den är till fördel för att hålla bortfallet nere, allvarliga nackdelar. Vissa förhållanden tyder på att hushållen vid bokföringsundersökningar ofta ändrar sin konsumtion för att göra den mera presentabel. Ju kortare perioden är, desto lättare är det för hushållen att genomföra en sådan ändring.

Den korta bokföringsperioden i kombination med det låga antalet medverkande hushåll per period medför också stora slumpfel i materialet. Även om variationerna i inköp är avsevärt mindre på livsmedelsposten än på de flesta andra poster, så torde de dock under en så kort period som 14 dagar bli mycket avsevärda för många detaljer.

Dessa förhållanden gör det angeläget att bokföringsundersökningen förbättras, även om kostnaderna härför blir relativt stora. Styrelsen föreslår därför en förlängning av bokföringsperioden till en månad. Med ett antal av 1 500 hushåll i hela undersökningen blir antalet hushåll per period 125 mot 57 vid fjortondagars-perioder. En förutsättning för att denna förändring skall kunna genomföras är att statistiska centralbyråns lokalombud kan anlitas för personlig kontakt med de medverkande hushållen.

Innan planerna för bokföringsundersökningen slutgiltigt kan fastställas bör provundersökningar företas, dels för att utröna det lämpligaste tillvägagångssättet vid ombudens kontakt med hushållen och dels för att beräkna kostnaderna härför. Bokföringsblanketten bör förenklas om det är möjligt med hänsyn till statistikkonsumenternas krav.

Kostnaderna för undersökningen har beräknats till 270 000 kr, varav preliminärt beräknas 150 000 kr för utredningsinstitutets del av arbetet, 80 000 kr för socialstyrelsens del och 40 000 kr som ersättning till de medverkande hushållen.

Bostadsstyrelsens förslag om en bostadsstatistisk undersökning år 1955 och socialstyrelsens utlåtande häröver. Bostadsstyrelsen har i skrivelse till Konungen hemställt att få utföra en bostadsstatistisk undersökning år 1955. I skrivelsen, som här skall refereras i korthet, diskuteras först behovet av en ny bostadsundersökning. En sådan anses motiverad på grund av att uppgifterna från den senast utförda — 1945 års undersökning — inte torde kunna framskrivas så, att man får fram uppgifter om de nu rådande bostadsförhållandena. Sådana uppgifter är nödvändiga för en rationell planering av bostadspolitiken under slutet av 1950-talet och början av 1960-talet. — Därefter diskuteras vilka uppgifter, som undersökningen bör omfatta. Härvid framhålls inledningsvis att det ej kan anses vara ändamålsenligt att redan nu — mer än ett år före undersökningen — utforma ett definitivt program.

Styrelsens förslag innebär följande.

I. Undersökningen bör vara en totalundersökning, som i fråga om vissa specialproblem kompletteras med en stickprovsundersökning.

II. Vid totalundersökningen bör följande data inhämtas.

A. Uppgifter om bostadsbeståndet.

1) En så exakt bestämning som möjligt av totala antalet lägenheter i riket samt fördelningen av dessa på större geografiska enheter och enskilda kommuner och tätorter.

2) För varje lägenhet inhämtas uppgifter om byggnadsår, den hustyp vari den är inrymd, storlek, utrustning och upplåtelseform.

3) Frågan huruvida hyresuppgifter bör inhämtas lämnas öppen. Den i punkt IV nedan refererade metoden för insamlingen av uppgifterna måste omprövas om en hyresundersökning skall företas i samband med bostadsundersökningen.

B. Uppgifter om hushållsbeståndet och de boende.

1) Detaljerade uppgifter inhämtas om hushållets sammansättning. Vidare begärs uppgift om inflyttningsår och lägenhetsinnehavarens mantalsskrivningskommun.

2) För de boende begärs uppgifter om kön, ålder, civilstånd samt om vederbörande är lägenhetsinnehavaren, inneboende etc. Åtskillnad görs mellan dem som är mantalsskrivna på bosättningsorten och dem som inte är det. Man räknar nämligen med att uppgifterna för de förra blir säkrare än för de senare.

III. Några närmare planer har ej gjorts upp för stickprovsundersökningen. De bör emellertid belysa följande problemställningar.

A. Olika befolkningsgruppers bostadsstandard, varvid särskild uppmärksamhet ägnas av det akuta lägenhetsunderskottet betingade förhållanden.

B. Hushållens önskemål beträffande lägenhetsstorlek och lägenhetsutrustning samt hushållens hyresbetalningsförmåga.

C. Olika faktorer som påverkar uppkomsten av småhushåll.

D. Inverkan på bostadsefterfrågan av migration och vissa andra faktorer.

E. Riktigheten av de för den allmänna bostadsundersökningen inhämtade uppgifterna, särskilt lägenhetsdefinitionens tillämpning och redovisning av antalet boende. I samband därmed bör den kvantitativa betydelsen av vissa definitionsval, t. ex. definitionen av trångboddhet uppskattas.

IV. Uppgifterna bör insamlas och bearbetas på följande sätt.

A. En totalundersökning av mer överskådlig karaktär utförs i samband med mantalsskrivningen hösten 1955. Denna kompletteras med en urvalsundersökning, som är avsedd att mer ingående belysa vissa specialproblem.

B. Vissa uppgifter till totalundersökningen inhämtas från fastighetsägarna och vissa från lägenhetsinnehavarna. Alla lägenhetsinnehavare är uppgiftsskyldiga och alla fastighetsägare, som har hus med en eller flera bostadslägenheter. Fastighetsägaren skall lämna uppgift för lägenhetsinnehavare, som mankerar. Lägenhetsinnehavarna skall lämna sina uppgifter på den blankett, som används för mantalsskrivningen och folkräkningen 1955.

C. Närmare planer för stickprovsundersökningen utarbetas senare.

D. För granskningen av den allmänna undersökningens primärmaterial används samma organ som för granskningen av uppgifterna till folkräkningen. Kontrollen sker kommunvis.

E. Bearbetningen utförs på hålkort, varvid de för folkräkningen använda hålkorten utnyttjas. Den centrala granskningen och kodifieringen av bostadsräkningens material görs samtidigt med samma operationer för folkräkningen.

Statistiska centralbyråns maskincentral bör utnyttjas för bearbetningen av hålkorten.

F. Materialet redovisas så, att för de minsta geografiska enheterna görs endast enkla fördelningar av lägenhetsantal, hushållsantal och antalet boende. För större kommuner och större geografiska områden tillkommer dessutom några tabeller där lägenhets- och hushållsantal redovisas efter två eller flera egenskaper i kombination.

Framställningen avslutas med en ungefärlig beräkning av kostnaderna, som uppskattas till 2¼ milj. kr.

Socialstyrelsens utlåtande. Den 10 november 1954 avgav socialstyrelsen utlåtande över bostadsstyrelsens förslag. I detta anför socialstyrelsen bl. a. att utformningen av en statistisk undersökning av bostadsförhållandena i riket i dess helhet måste ske under ett större hänsynstagande till tidsfaktorn än vad som var fallet vid planerandet och genomförandet av 1945 års allmänna bostadsräkning.

Socialstyrelsen har hittills haft två speciella behov av bostadsstatistiska uppgifter som båda tillgodosetts genom hyresräkningarna vid de allmänna bostadsräkningarna.

Det första behovet har avsett uppgifter om hyresnivån för hyreslägenheter av olika storlek och kvalitet inom enskilda orter. Dessa uppgifter har använts vid de dyrortsundersökningar som utförts inom socialstyrelsen.

Det andra behovet har gällt uppgifter om hyresnivån för hyreslägenheter av olika storlek och kvalitet i rikets samtliga tätorter för beräkningarna av index för bostaden i de olika prisindexserierna.

I fråga om socialstyrelsens framtida behov av hyresuppgifter för dyrortsundersökningar anför styrelsen att dylika undersökningar ägt rum ungefär vart femte år sedan 1919 — den senaste år 1951. Det kan därför förefalla som om behovet av en ny undersökning av hyresförhållandena, avsedd att ingå i en ny dyrortsundersökning, ånyo skulle bli aktuellt inom kort. Det är emellertid tveksamt om man bör utvidga den planerade bostadsstatistiska undersökningen med en hyresundersökning för en kommande dyrortsundersöknings räkning.

Om en ny dyrortsundersökning skall genomföras torde nämligen, som framgått av diskussionerna kring 1951 års dyrortsundersökning, en omprövning få göras av de metoder som skulle komma till användning vid denna. En sådan omprövning kan mycket väl leda till att metoderna för bestämmandet av bostadsposten i undersökningen bör utformas annorlunda än de metoder som använts vid den senaste dyrortsundersökningen. Socialstyrelsen anser sig därför för närvarande inte böra uttala sig för att den planerade bostadsstatistiska undersökningen kompletteras med en hyresräkning att användas vid en ny dyrortsundersökning.

Socialstyrelsen övergår härefter till styrelsens behov av statistik rörande hyresnivån för indexberäkningarna. Bostadsposten i konsumentprisindex skall beräknas en gång per år. 1952 års indexkommitté föreslog en ny metod för bostadspostens beräknande. Förslaget har efter kritik vid remissbehandlingen överarbetats av socialstyrelsen i samråd med bostadsstyrelsen och statens hyresråd och sedan överlämnats till chefen för civildepartementet den 24 september 1954. I denna skrivelse, som ännu ej föranlett något beslut, föreslås bl. a. att beräkningen skall avse hyres-, bostadsrätts- och egnahemslägenheter. Uppgifterna om årshyror (årskostnader) skall insamlas genom intervjuer — för hyres- och bostadsrättslägenheter varje år, för egnahemslägenheter vart tredje år.

Kostnadsförändringarna som mäts skall avse lika standard, vilket fordrar att man beaktar kvalitetsförändringarna mellan de vid indexberäkningen jämförda tidpunkterna. Ehuru socialstyrelsen gärna velat redan nu föreslå en metod för beaktandet av kvalitetsförändringarna inom de olika bostadsgrupperna, anser styrelsen det vara nödvändigt att metodfrågorna hålls öppna tills en mindre provundersökning och den första av de regelbundna undersökningarna har genomförts.

Den beskrivning av de allmänna syftena med intervjuundersökningen som ges i bostadsstyrelsens skrivelse ger i förening med tidpunkten för undersökningens genomförande vid handen att det torde vara möjligt att låta den till omfånget relativt begränsade undersökning, som föreslagits för indexberäkningarna, ingå som en del av denna större av bostadsstyrelsen föreslagna intervjuundersökningen för år 1955.

PERIODISKA ÖVERSIKTER

Register

	Senast i nr
Allmänt:	
Arvsfonden, allmänna, för varje budgetår	1, 1954
Statliga socialutgifter, årligen	2, 1954
Sociala frågor vid årets riksdag	8, 1954
Socialutgifterna i Sverige, årligen	8, 1954
Utlänningar i Sverige, varje kvartal	detta nr
Bostäder:	
Bostadsbyggandet i Sverige, årligen	11, 1954
Byggnadsverksamheten i städer och köpingar, varje kvartal	detta nr
Löner, sysselsättning:	
Frånvarofrekvens inom vissa industriföretag, i regel två gånger per år	10, 1954
Kollektivavtal	10, 1954
Löneförhållanden för:	
Arbetare inom byggnads- och anläggningsverksamhet, årligen	10, 1954
Arbetare inom industrin, årligen	8, 1954
Arbetare inom industrin, varje kvartal	detta nr
Lantarbetare, årligen	9, 1954
Skogsarbetare, årligen	11, 1953
Vägarbetare, årligen	10, 1953
Anställda inom den enskilda varuhandeln, årligen	4, 1953
Tjänstemän m. fl. inom industrin, årligen	4, 1954
Nykterhetsvård:	
Alkoholistanstalt, intagna på, årligen	detta nr
Nykterhetsnämndernas verksamhet, årligen	4, 1954
Nykterhetsvårdsklientelets sammansättning, årligen	5, 1954
Priser, konsumtion:	
Detaljprisutvecklingen i Sverige och utlandet, årligen	1, 1954
Konsumentprisindex, månatligen	
Levnadskostnadsindex, varje kvartal	11, 1954
Socialvård:	
Barnbidrag, allmänna, årligen	5, 1954
Barnavård, samhällets, årligen	detta nr
Fattigvården, årligen	2, 1954
Fattigvård och barnavård till utlänningar, årligen	10, 1954
Mödrahjälpen, årligen	7, 1954
Social hemhjälp, årligen	7, 1954
Ungdomsvårdsskolornas elever, årligen	8, 1954
Ålderdomshemmen, årligen:	
antal platser, vårdtagare m. m.	3, 1954
statsbidrag	7, 1954

Konsumentprisindex för oktober 1954

Konsumentprisindex för oktober har av socialstyrelsen beräknats till 129 (år 1949 = 100) eller samma tal som för september. Mellan mitten av september och mitten av oktober har både prissänkningar och prishöjningar förekommit, men förändringarna har i allmänhet varit obetydliga.

I tab. 1 lämnas en sammanfattande översikt över konsumentprisindex under åren 1950—1954, där indextalen för såväl totalindex som de olika huvudgrupperna utgår från år 1949 = 100. För tiden 1950—juni 1954 baseras talen på den prisutveckling som registrerats av socialstyrelsens lev-

Tab. 1. Konsumentprisindex 1950—okt. 1954. (År 1949 = 100)

Tidpunkt	Livsmedel	Alkoholhaltiga drycker o. tobak	Kläder o. skor	Bostad, bränsle o. lyse	Därav		Inventarier o. hushållsgeråd	Diverse	Totalindex
					bostad	bränsle o. lyse			
1950 [1] årsmedeltal	102	102	102	99	100	96	101	100	**101**
1951 [2] »	119	116	124	110	102	130	118	112	**117**
1952 [1] »	134	120	127	117	108	139	127	121	**126**
1953 [1] »	137	122	123	120	116	129	127	124	**128**
1953 dec.	135	122	123	122	120	127	126	124	**128**
1954 mars	137	122	123	122	120	127	125	126	**129**
juni	138	132	123	121	120	123	125	126	**130**
juli	137	132	123	121	120	123	126	126	**129**
aug.	137	132	123	121	120	123	125	126	**129**
sept.	136	132	123	121	120	123	126	126	**129**
okt.	136	132	123	121	120	124	126	126	**129**

[1] Årsmedeltal är ovägt medeltal för 5 kvartal.
[2] » » vägt » » » »

nadskostnadsindex, medan indextalen fr. o. m. juli 1954 beräknas månadsvis enligt de för konsumentprisindex gällande grunderna.

Indextalen för oktober var således oförändrade i förhållande till septembertalen för alla huvudgrupper. För undergruppen bränsle och lyse har indextalet stigit med en enhet.

För både huvudgrupper och undergrupper återfinns i tab. 3 bl. a. indextal för tiden 1952—1954. Den procentuella förändringen i sista kolumnen har beräknats på resp. indextal före avrundningen till hela tal. Siffran 0 anger att förändringen varit mindre än en halv procent.

Detaljhandelspriser och partipriser. I tab. 2 sammanställs detaljhandelsprisernas utveckling sedan år 1949 enligt konsumentprisindex med förändringarna i partiprisnivån enligt kommerskollegii och Finanstidningens partiprisindexar. Originalserierna av dessa senare har år 1935 resp. 1913/14 som basperioder, men de har här omräknats till serier med år 1949 som basperiod. Jämförelsen kan endast i grova drag ange, hur detaljprisnivån förändrat sig i förhållande till prisnivåerna i tidigare produktions- och distributionsled.

Tab. 2. Prisutvecklingen i Sverige

Indexserie	År 1949	År 1951	År 1952	År 1953	Juni 1954	Juli 1954	Aug. 1954	Sept. 1954	Okt. 1954
Kommerskollegii partiprisindex	100	138	147	138	138	137	137	136	137
Finanstidningens »	100	131	140	136	134	134	134	132	133
Konsumentprisindex	100	117	126	128	130	129	129	129	129

En närmare redogörelse för indexberäkningarna för oktober föreligger i en stencil, som kan rekvireras från Socialstyrelsen, Stockholm 2.

Tab. 8. Indextal för olika delposter samt dessas förändringar dec. 1953—okt. 1954

Varugrupper	Indextal (1949 = 100)						Vägningstal	Procentuell förändring juni 1954—okt. 1954
	1952	1953	Dec. 1953	Juni 1954	Sept. 1954	Okt. 1954		
Livsmedel	**134**	**137**	**135**	**138**	**136**	**136**	**340**	**— 1**
Mejeriprodukter	121	125	125	125	124	124	63	0
Matfett utom smör	137	141	139	139	139	139	11	—
Bröd, mjöl o. gryn	135	142	139	140	138	138	42	— 1
Ägg	125	122	103	97	108	103	9½	+ 5
Kött	147	168	168	163	162	162	22½	— 1
Fläsk	141	136	134	150	149	145	21½	— 3
Charkuterivaror o. köttkonserver	148	137	135	125	125	127	21	+ 2
Fisk och fiskkonserver	134	137	135	131	137	138	11½	+ 5
Rot- och grönsaker	138	135	132	135	155	161	18½	+ 20
Frukt och bär	112	113	113	119	106	103	37	— 14
Specerier	159	165	165	194	187	183	55	— 6
Läskedrycker och svagdricka	119	121	121	121	121	121	8½	0
Förtäring utom hemmet	133	139	139	143	143	143	19	0
Alkoholhaltiga drycker o. tobak	**120**	**122**	**122**	**132**	**132**	**132**	**83**	**—**
Spritdrycker och vin	118	118	118	142	142	142	40	—
Öl	118	122	122	122	122	122	9½	—
Tobak	121	125	126	129	129	129	33½	—
Kläder och skor	**127**	**128**	**128**	**128**	**128**	**128**	**141**	**0**
Kläder	125	121	122	122	122	122	120½	0
Konfektion	124	120	121	121	121	121	66½	0
Trikåvaror	126	121	121	121	120	120	24	— 1
Päls- o. skinnvaror, huvudbonader, handskar m. m.	117	117	117	117	117	116	10½	— 1
Tyger, garner o. sybehör	128	126	127	129	131	130	19½	+ 2
Skor	140	131	131	131	132	132	20½	0
Bostad, bränsle och lyse	**117**	**120**	**122**	**121**	**121**	**121**	**129**	**0**
Bostad utan bränsle och lyse	108	116	120	120	120	120	85½	—
Bränsle och lyse	139	129	127	123	123	124	43½	+ 1
Inventarier och husgeråd	**127**	**127**	**126**	**125**	**126**	**126**	**85**	**0**
Möbler	130	133	134	134	134	134	12	+ 1
Husgeråd och verktyg	123	123	121	120	120	120	34	0
Hushållstextilier	122	119	118	117	119	119	21	+ 1
Cyklar, sportartiklar o. leksaker	136	134	133	133	133	133	14	—
Väskor och reseffekter	125	120	120	120	121	121	4	+ 1
Diverse	**121**	**124**	**124**	**126**	**126**	**126**	**222**	**0**
Sjukvård	107	116	122	122	122	122	20	—
Kroppsvård	118	118	117	119	119	119	15½	0
Rengöringsmedel och tvätt	118	105	102	102	102	102	11	0
Undervisning, läsning o. skrivmateriel	136	137	138	139	140	140	20	+ 1
Post och tele	136	144	144	144	143	143	12½	— 1
Nöjen och rekreation	123	126	127	127	127	127	28	0
Resor	121	126	126	127	127	127	47	0
Motorfordon	..	..	..	..	..	..	46	— 1
Hemhjälp	136	141	142	142	142	142	12	—
Restpost	118	122	122	127	127	127	10	0
Totalindex	**126**	**128**	**128**	**130**	**129**	**129**	**1 000**	**0**

C. Ö.

På alkoholistanstalt intagna år 1953

Under år 1953 intogs på alkoholistanstalt 1 457 personer. Av dessa var 945 tvångsintagna och 512 frivilligt ingångna. På statsanstalterna placerades 174 personer (12 %), på de erkända anstalterna 1 224 (84 %) samt på den enskilda anstalten 59 (4 %). År 1952 intogs 1 463 personer. Den relativa fördelningen på olika typer av anstalter var oförändrad sedan föregående år.

De flesta, 16 % av samtliga intagna, kom från Malmöhus län, 15 % från Stockholms stad samt 13 % från Göteborgs och Bohus län. Dessa tre områden samt Blekinge län visar en stark överrepresentation av intagna i relation till folkmängden inom områdena i fråga. Per 100 000 invånare intogs i Malmöhus län 39,7 personer, i Göteborgs och Bohus län 33,1 samt i Stockholms stad 29,7. De lägsta intagningarna i relation till folkmängden har Gotlands län (med 3,4 per 100 000 inv.), Västerbottens (7,7), Kopparbergs (8,4) och Hallands län (9,1).

De intagnas fördelning efter ålder och civilstånd framgår av nedanstående tablå. Medelåldern var 43,1 år, vilket är detsamma som året före.

Ålder	Antal intagna	i %	Ålder	Antal intagna	i %
—24	32	2,2	60—64	63	4,3
25—29	137	9,4	65—	58	3,9
30—34	195	13,4	Summa	1 457	100
35—39	211	14,5	därav:		
40—44	259	17,8	ogifta	510	35,0
45—49	213	14,6	gifta	643	44,1
50—54	151	10,4	änklingar	38	2,6
55—59	138	9,5	frånskilda	266	18,3

De frånskilda är starkt överrepresenterade bland dem som intagits på anstalt; de utgjorde 18 % av samtliga, medan bland samtliga män över 20 år de frånskilda endast utgjorde ca 1,5 %. Något underrepresenterade var de gifta, som utgjorde 44 % bland de anstaltsintagna och 61 % bland samtliga vuxna män.

Ser man på de intagnas yrkesfördelning, finner man att grov- och diversearbetarna utgjorde den största gruppen, 379 personer. Denna grupp, liksom gruppen gårdfarihandlare, kringflackande och yrkeslösa är starkt överrepresenterad i alkoholistklientelet, medan särskilt de som tillhör gruppen jordbruk med binäringar är mycket underrepresenterade.

En fördelning av de intagna efter huvudgrupper av yrken ger följande resultat. Även här är förskjutningarna ytterst små sedan närmast föregående år.

Yrkesgrupp	Antal	i %
Jordbruk med binäringar	95	6,5
Industri och hantverk	486	33,4
Handel och samfärdsel	312	21,5
Allmän tjänst och fria yrken	116	7,9
Övriga och yrkeslösa	448	30,7

Fördelningen av de intagna efter frekvensen av tidigare vård på alkoholistanstalt framgår av nedanstående sammanställning.

	Antal			i procent		
	1951	1952	1953	1951	1952	1953
Förstagångsintagna	742	802	741	53,6	54,8	50,9
Intagna för andra gången	358	330	348	25,9	22,6	23,9
» » tredje »	159	161	187	11,5	11,0	12,8
Tidigare vårdade tre eller flera gånger	125	170	181	9,0	11,6	12,4

Sedan 1952 har den relativa andelen förstagångsintagna sjunkit något, medan samtliga övriga grupper ökat. Inte heller fördelningen av de intagna efter huruvida de varit straffade eller ej visar några väsentliga skillnader i jämförelse med närmast tidigare år. Av de 1 457 intagna hade 1 044 (72 %) ej undergått frihetsstraff eller tvångsarbete, 361 (25 %) hade undergått frihetsstraff men ej tvångsarbete, medan 39 personer undergått både frihetsstraff och tvångsarbete och 13 tvångsarbete men ej frihetsstraff.

I fråga om de intagningsgrunder, som länsstyrelserna anger i sina resolutioner, bör påpekas att i många fall förekommer flera grunder. I nedanstående tablå upptas dessa varje gång de redovisas, varför summan blir större än 1 457 och den relativa fördelningens summa överstiger 100.

Intagningsgrund	Antal	i %	Intagningsgrund	Antal	i %
Farlighet	150	10,3	Återfallsfylleristor	249	17,1
Bristande försörjningsplikt	179	12,3	Kringflackande	60	4,1
Fattigvårdsfall	55	3,8	Andra parasiterande	53	3,6
Hjälplösa	210	14,4	Brott mot utskrivningsvillkor	215	14,8
Grovt störande	60	4,1	Frivilligt ingångna	512	35,1

Under 1953 har det relativa antal intagningar, som kommit till stånd genom kommunala nykterhetsnämnders försorg, varit praktiskt taget oförändrat i jämförelse med tidigare år. Som vanligt redovisas ytterst få fall där länsnykterhetsnämnderna är det initiativtagande organet (endast 7 fall år 1953). Emellertid har dessa gett upphov till anstaltsvård i många fall, där en kommunal nykterhetsnämnd redovisas som initiativtagare. Kommunala nykterhetsnämnder var initiativtagare i 1 259 fall (86 %), polismyndigheter i 172 (12 %) och enskilda personer i 19 fall.

T. G.

Samhällets barnavård år 1952

I det följande skall lämnas en redogörelse över barnavårdsnämndernas verksamhet år 1952 sådan den kommer till uttryck i de redogörelser nämnderna insänt till socialstyrelsen. Den blankett som användes för detta ändamål hade, med smärre avvikelser, samma utseende som år 1951. Genom kommunsammanslagningen har barnavårdsnämndernas antal minskat från 2 490 år 1951 till 1 037 år 1952.

Förebyggande åtgärder. Under året blev 7 366 barn (och ungdomar) föremål för förebyggande åtgärder. Jämfört med år 1951 kan man konstatera en ökning med ca 25 %. Ökningen var störst på landsbygden, 45 %, medan den i städerna stannade vid 19 %. Barnens kön och ålder framgår av nedanstående tablå:

	Pojkar	Flickor
Antal barn	5 523	1 843
därav, i %, i åldern		
— 7 år	8,5	21,7
7—13 »	26,9	24,1
13—16 »	27,4	17,3
16—18 »	22,4	20,0
18— »	14,8	16,9

Pojkarna utgör således 3/4 av samtliga. Vidare finner man att flickorna oftare är under 7 år än pojkarna medan förhållandet är det motsatta i åldern 13—16 år.

De åtgärder nämnderna vidtagit mot barnen framgår av nedanstående tablå. Mer än en åtgärd kan vidtas mot varje barn, vilket gör att en nedsummering av procenttalen ger ett resultat som överstiger 100.

	Pojkar			Flickor		
	Landsbygd	Städer	Hela riket	Landsbygd	Städer	Hela riket
Antal barn	1 335	4 188	5 523	360	1 483	1 843
därav, i %, med åtgärden						
förmaning till föräldrar	35,6	11,2	17,1	35,8	6,9	12,6
varning	69,9	47,6	53,0	43,3	14,7	20,3
ordnande av sysselsättning	4,2	2,2	2,7	10,3	4,2	5,4
övervakning	39,3	61,4	56,1	54,7	89,8	83,0

Vissa skillnader mellan pojkar och flickor och mellan stad och landsbygd framkommer tydligt i tablån. Sålunda ges pojkarna i större utsträckning än flickorna varning, vilket också förekommer oftare på landsbygden än i städerna. Flickorna å andra sidan blir oftare övervakade än pojkarna.

Detta kan även sägas vara fallet med barnen i städerna jämfört med barnen på landsbygden. Ordnande av sysselsättning är en åtgärd som vidtas blott sporadiskt och något oftare för flickorna än för pojkarna. Denna åtgärd ingår dock förmodligen som ett led i den verksamhet av mindre formell art som övervakaren bedriver, varför den måhända inte särskilt påpekats i nämndernas handlingar.

Skyddsuppfostran. Om de förebyggande åtgärderna inte ger det resultat man väntar sig, kan nämnderna bestämma om barnets omhändertagande för skyddsuppfostran. Så kan emellertid också ske även utan att åtgärder av förebyggande art vidtagits. År 1952 omhändertogs 1 029 barn och ungdomar för skyddsuppfostran mot 1 092 år 1951. Under året var emellertid 6 919 barn omhändertagna, dvs. 5 850 barn kvarstod från föregående år, mot 7 107 under år 1951.

De omhändertagna barnens fördelning på pojkar och flickor och efter ålder framgår av tablån nedan.

	Pojkar			Flickor		
	Landsbygd	Städer	Hela riket	Landsbygd	Städer	Hela riket
Antal barn	1 462	2 588	4 050	1 182	1 687	2 869
därav, i %, i åldern						
— 7 år	16,3	9,9	12,2	16,7	12,9	14,5
7—10 »	12,2	8,5	9,8	13,4	11,0	12,0
10—13 »	19,3	12,5	14,9	15,6	13,1	14,1
13—16 »	23,6	20,7	21,8	23,8	17,9	20,3
16—18 »	16,2	22,4	20,2	16,7	18,4	17,7
18— »	12,4	26,0	21,1	13,8	26,7	21,4

Av de omhändertagna barnen är ca 3/5 pojkar och 2/5 flickor. Några större skillnader i åldersfördelningen mellan pojkar och flickor föreligger inte, däremot kan man konstatera att barn omhändertagna i städerna är betydligt äldre än barn på landsbygden.

Motivering till barnens omhändertagande visas i tablån nedan. Även här bör observeras att mer än en motivering ibland förekommer, varför en nedsummering av procentsiffrorna ger över 100 till resultat.

	Pojkar			Flickor		
	Landsbygd	Städer	Hela riket	Landsbygd	Städer	Hela riket
Antal barn	1 462	2 588	4 050	1 182	1 687	2 869
därav, i %, med motiveringen						
misshandel m. m.	33,6	31,8	34,2	42,8	46,1	44,8
fara för vanart	47,5	26,5	34,1	46,1	34,6	39,3
vanart, mom. c	23,7	51,8	41,6	19,5	32,0	26,9
vanart, mom. d	1,6	4,7	3,6	3,5	8,1	6,2

Man finner här att pojkarnas omhändertagande betydligt oftare än flickornas motiveras med vanart. För flickorna sägs i stället misshandel eller vanvård föreligga. Intressantare är dock att barnen i städerna, såväl pojkar

som flickor, omkring dubbelt så ofta som på landsbygden omhändertas med motiveringen att vanart föreligger. På landsbygden är i stället den vanligaste motiveringen till omhändertagandet fara för vanart. Som tidigare konstaterades är de omhändertagna barnen på landsbygden avsevärt yngre, varför resultatet kan sägas vara väntat. Olikheterna kvarstår emellertid även om förhållandet inom varje åldersgrupp undersöks.

De omhändertagna barnens placering framgår av nedanstående tablå, som också visar omflyttningsfrekvensen, vilken erhålls genom en nedsummering av procenttalen.

	Landsbygd		Städer	
	Samtliga	därav omhändertagna år 1952	Samtliga	därav omhändertagna år 1952
Antal barn	2 585	336	4 165	595
därav, i %, vårdade i				
enskilt hem	64,6	38,1	46,6	32,3
barnhem	15,6	39,6	19,2	45,0
ungdomsvårdsskola	11,7	14,3	35,4	37,5
annan anstalt	13,7	15,2	12,0	17,0
Omflyttningsfrekvens	105,6	107,2	113,2	131,8

Klart framgår av tablån att barnen i städerna oftare än på landsbygden får byta vårdform. Under första året fick ungefär vart tredje barn i städerna mot vart fjortonde på landsbygden göra detta. Vidare ser man att under första året barnhemsvården dominerar, särskilt i städerna. När vården varat några år minskar emellertid andelen barn på barnhem och den öppna vården i enskilda hem blir dominerande. I städerna är dock inte mindre än ca 1/3 av barnen på ungdomsvårdsskola mot på landsbygden ca 1/8. Detta överensstämmer med att motiveringen vanart var vanligare i städerna. Omhändertagande för vanart är nämligen ett villkor för att placering skall kunna ske på ungdomsvårdsskola.

Vårdtiden för de omhändertagna barnen var ca ett år längre på landsbygden (5,9 år) än i städerna (4,9 år). Vidare var den längre för barn omhändertagna på grund av vanvård och fara för vanart (6,6 år) än för vanart (4,4—2,5 år). Detta är naturligt eftersom omhändertagandet i de senare fallen sker vid högre ålder och tiden fram till utskrivningen med nödvändighet bör bli kortare. Ovanstående uppgifter grundar sig på förhållandet bland de barn, till antalet 995, som under år 1952 slutligt utskrevs från skyddsuppfostran.

Samhällsvård. Barn som utsätts för nöd i hemmet kan med föräldrarnas tillstånd skiljas från hemmet för längre eller kortare tid. År 1952 omhändertogs 9 982 barn mot 9 857 under år 1951. Under hela eller någon del av året var emellertid 26 585 barn omhändertagna mot 26 391 år 1951. De omhändertagna barnens fördelning på pojkar och flickor och efter ålder framgår av tablån nedan.

	Pojkar			Flickor		
	Landsbygd	Städer	Hela riket	Landsbygd	Städer	Hela riket
Antal barn	5 075	9 747	14 822	4 210	7 553	11 763
därav, i %, i åldern						
— 4 år	16,3	32,7	27,0	16,9	33,6	27,6
4— 7 »	14,8	20,2	18,4	13,7	20,7	18,2
7—10 »	18,3	16,5	17,2	18,9	16,9	17,6
10—13 »	20,3	14,9	16,8	20,6	13,9	16,3
13—16 »	22,7	12,3	15,8	22,7	11,5	15,5
16— »	7,6	3,4	4,8	7,2	3,4	4,8

55 % av barnen är pojkar. Några skillnader i åldersfördelningen mellan pojkar och flickor förekommer inte. Däremot är de omhändertagna barnen i städerna betydligt yngre än på landsbygden. I städerna är flera än hälften av barnen under 7 år medan detta är förhållandet med knappt tredjedelen av landsbygdsbarnen. Ungefär en tredjedel av de sistnämnda barnen är över 13 år medan så är fallet med blott sjundedelen av stadsbarnen.

Hur de omhändertagna barnen, av vilka 1/10 uppgetts vara kroppsligt eller själsligt sjuka, under året vårdats, framgår av nedanstående tablå.

	Landsbygd		Städer	
	Samtliga	därav omhändertagna år 1952	Samtliga	därav omhändertagna år 1952
Antal barn	9 247	2 139	17 183	7 748
därav, i %, vårdade i				
enskilt hem	74,4	52,5	51,8	25,5
barnhem	16,3	41,7	46,6	75,6
annan anstalt	11,6	9,1	10,6	7,4
Omflyttningsfrekvens	102,3	103,3	109,0	108,5

Förhållandet är här detsamma som vid skyddsuppfostran. Landsbygdsbarnen sänds oftare än stadsbarnen direkt till enskilda hem efter omhändertagandet. Så tycks vara fallet med hälften av de förra mot fjärdedelen av de senare. Stadsbarnen kommer i stället till barnhemmen. Tar man samtliga omhändertagna i betraktande finner man att blott sjättedelen av alla landsbygdsbarnen vistas på barnhem medan så är fallet med närmare hälften av stadsbarnen. Anledningen till dessa skillnader är att den nöd som framtvingar stadsbarnens omhändertagande är mera tillfällig än för landsbygdsbarnen. Av de stadsbarn som år 1952 omhändertogs utskrevs under samma år inte mindre än 63 % mot 29 % av landsbygdsbarnen. De barn från landsbygden som under året utskrevs hade en genomsnittlig vårdtid på 4 år medan städernas barn i genomsnitt vårdats 18 månader.

Barnavårdsnämndernas kostnader för de omhändertagna barnen. Uppgifterna från nämnderna avser bruttoutgifterna. Någon hänsyn har alltså inte tagits till om kostnaderna sedermera ersatts från annat håll. Under året uppges utgifterna vara 16,4 milj. kr. Utgifterna för skyddsuppfostrade barn belöpte sig till 2,8 milj. kr och för samhällsvårdade till 13,6 milj. kr. Huvud-

parten, 15,1 milj. kr, var vårdavgifter till enskilda eller till anstalter och resten, 1,3 milj. kr, utgifter för utrustning, resor m. m.

Fosterbarnen. Antalet fosterbarn var under år 1952 ca 41 200. Häri är emellertid också inräknade ca 8 200 omhändertagna barn som utplacerats i enskilda hem inom den kommun vars barnavårdsnämnd omhändertagit barnet. Dessa barn är inte i barnavårdslagens mening fosterbarn. Så är inte heller fallet med 2 600 av Stockholms barnavårdsnämnd omhändertagna barn som placerats i enskilda hem utom Stockholm. Kvar står alltså 30 400 barn och det är beträffande dessa barnavårdsnämnderna lämnar uppgifter.

De 30 400 fosterbarnens ålder och börd framgår av nedanstående tablå.

	Samtliga		därav avgångna under året	
	i ä.	u. ä.	i ä.	u. ä.
Antal fosterbarn	14 635	15 780	2 815	2 590
därav, i %, i åldern				
— 7 år	25,9	42,7	30,7	56,0
7—16 »	67,7	54,1	40,9	27,6
16— »	6,3	3,2	28,4	16,4

Ungefär hälften av fosterbarnen har alltså utomäktenskaplig börd. Dessa barn är betydligt yngre än de övriga. Även bland de avgångna barnen är så fallet. Betydligt mer än hälften av dessa är vid avgången under 7 år vilket blott tredjedelen av iä-barnen är.

Hälften av barnen vistas i släktingars hem. Ofta tycks fostermödrarna i detta fall vara far- eller mormödrar. Detta framträder nämligen vid en analys av fostermödrarnas ålder. Mer än 3/5 av dessa fostermödrar är nämligen över 50 år mot 1/3 av de övriga. Den vårdavgift nämnderna betalar för barnen var 40 kr per månad i släktingars hem mot 55 kr i övriga eller i genomsnitt 48 kr.

Barnavårdsmannaskap och bidragsförskott. Vid slutet av år 1952 var barnavårdsmän förordnade för ca 109 900 barn. Av dessa var 85 900 uä-barn och 24 000 iä-barn. Ca 4/5 av iä-barnen hade föräldrar vars äktenskap upplösts genom skilsmässodom och 1/5 föräldrar som levde under hemskillnad. För endast någon procent var en av föräldrarna död. Av uä-barnen hade 9/10 faderskapet fastställt. Till 85 % hade detta skett genom erkännande och till 15 % genom dom.

Antalet barnavårdsmän var på landsbygden 1 798 och i städerna 341. I genomsnitt innebär detta att varje barnavårdsman på landsbygden var förordnad för 31 barn och i städerna för 160 barn. I städerna var 3/4 av barnavårdsmännen kvinnor mot på landsbygden 1/4.

Under året erhöll 32 142 mödrar bidragsförskott för 40 192 barn. Det utbetalda beloppet var 9,35 milj. kr. I genomsnitt utgick alltså för varje barn 230 kr per år. Det högsta belopp som kunde utgå var 287 kr.

J. E.

Sysselsättning och löner inom industrin i augusti 1954

Sysselsättningsförhållanden. På grundval av de uppgifter som varje månad lämnas av företag inom industrin till socialstyrelsens sysselsättningsstatistik meddelas i det följande vissa uppgifter rörande sysselsättningsförhållandena i augusti 1954 jämfört med augusti 1953. Beräkningarna avser endast företag som lämnat uppgifter vid båda dessa tillfällen. Till följd härav påverkas beräkningarna ej av sådana förändringar som betingas av tillkomsten av nya företag eller nedläggandet av gamla företag.

Jämförelsen mellan augusti 1953 och augusti 1954 grundar sig på uppgifter från ca 6 400 arbetsställen med ca 466 000 arbetare.

Tab. 1 visar de procentuella förändringarna i antalet anställda såväl vuxna som minderåriga manliga resp. kvinnliga arbetare (exkl. permitterade) inom olika industrigrupper. Tabellen visar att den starkaste ökningen i antalet anställda (såväl män som kvinnor) ägt rum inom träindustrin (+ 7,1 %) samt massa- och pappersindustrin (+ 4,7 %). Den starkaste minskningen har ägt rum inom textil- och beklädnadsindustrin (— 5,1 %) samt inom gruvindustrin (— 3,6 %).

I genomsnitt för samtliga industrigrupper har antalet anställda vid de redovisade arbetsställena ökat med 1,2 %. Antalet manliga arbetare ökade med 1,7 %, medan antalet kvinnliga arbetare minskade med 0,8 %.

Tab. 2 visar hur antalet anställda arbetare förändrats vid företag av olika storlek inom olika industrigrupper. För samtliga industrigrupper tillhopa har antalet anställda arbetare ökat inom samtliga storleksgrupper. Ökningen synes ha varit starkast inom de mindre företagen (med högst 50 arbetare). Företagen har klassificerats efter storlek med ledning av uppgifterna om antalet arbetare som vid olika redovisningstillfällen under 1953 varit i arbete eller varit frånvarande av personliga skäl eller på grund av arbetskonflikt.

I tab. 3 och 4 återges vissa sysselsättningsuppgifter som hämtats från socialstyrelsens statistik rörande lönesummor och arbetstid inom industrin under en avlöningsperiod i augusti. Tab. 3 redovisar förändringarna i omsättningen av arbetskraft, mätt i procentuella antalet arbetare som under loppet av en vecka anställts resp. lämnat sin anställning. I procent av totalantalet anställda utgjorde under redovisningsperioden i augusti 1954 antalet nyanställda liksom antalet avgångna arbetare 0,9 %. Av dem som under redovisningsperioden slutat sin anställning hade 6 % redovisats som uppsagda av arbetsgivaren.

I tab. 4 redovisas förekomsten av deltidsarbete (inskränkning av arbetstiden som sammanhänger med arbetstagarens personliga förhållanden) samt korttidsarbete (inskränkning av arbetstiden på grund av driftsförhållandena vid företaget) i augusti 1953 och augusti 1954. Antal arbetare med korttids-

Tab. 1. Sysselsättning och timförtjänst i augusti 1954 för arbetare inom industrin

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Industrigrupper	Anställda arbetare exkl. permitterade i augusti 1954[1]			Genomsnittlig timförtjänst i augusti 1954[2]		Genomsnittlig timförtjänst, kr, för vuxna män inom dyrortsgrupp				
	Indextal (augusti 1953 = 100)									
	båda könen	män	kvinnor	vuxna män	vuxna kvinnor	2	3	4	5	2–5
Gruvindustri	96,4	96,3	..	102,8	..	3,99	4,52	5,09	5,74	4,98
Malmgruvor	96,6	96,4	..	102,6	..	—	4,52	5,09	5,74	5,03
Kolgruvor	94,0	94,0	..	108,2	..	3,99	—	—	—	3,99
Metall- o. verkstadsind.	102,9	102,4	111,1	103,4	103,4	3,71	4,08	4,67	4,74	4,24
Järn-, stål- o. kopparverk	98,9	98,4	116,8	105,0	104,8	..	4,13	..	..	4,24
Järn- o. stålmanufaktur	105,7	104,5	117,6	104,4	103,7	3,74	3,99	4,35	5,40	4,06
Mekaniska verkstäder	103,9	103,8	104,6	103,0	103,0	3,74	4,16	4,58	4,85	4,28
Reparationsverkstäder	100,1	100,1	..	108,3	..	3,28	3,77	4,31	4,67	4,09
Skeppsvarv	100,0	100,0	—	100,5	..	..	3,87	4,35	4,52	4,39
Elektroteknisk industri	103,0	100,7	112,9	103,4	103,5	..	3,91	4,05	4,50	4,17
Annan metallindustri	108,2	108,1	108,4	104,3	104,3	3,58	4,04	4,33	4,74	4,19
Jord- o. stenindustri	101,4	100,3	112,4	106,8	106,5	3,50	3,90	4,34	5,06	3,79
Torvindustri	80,9	77,8	..	99,6	..	3,33	..	—	—	3,23
Stenindustri	99,6	99,6	..	107,1	..	3,92	3,71	..	..	3,80
Kalk- och kritbruk	100,5	100,9	..	107,6	..	3,47	3,89	..	..	3,82
Cementfabriker	102,2	102,2	..	..	..	..	..	—	—	..
Cementvarufabriker	109,7	109,5	..	110,5	..	3,91	4,17	..	..	4,37
Tegelbruk	97,6	97,2	..	106,3	..	3,40	3,73	..	..	3,58
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	103,4	98,2	115,0	107,0	106,9	3,54	..	..	—	3,63
Glasindustri	102,9	102,8	103,9	103,3	103,2	3,33	3,86	..	..	3,45
Annan jord- o. stenindustri	102,9	103,1	..	105,7	..	..	4,58	..	..	4,46
Träindustri	107,1	106,7	118,9	106,0	107,3	3,46	3,64	3,82	3,97	3,64
Sågverk o. hyvlerier	108,0	107,7	129,4	105,6	108,9	3,23	3,64	3,80	3,89	3,66
Lådfabriker	107,5	107,4	..	110,6	..	..	3,54	..	—	3,51
Fanér- o. plywoodfabriker	106,6	102,8	..	105,2	..	..	..	..	—	3,80
Byggnadssnickerifabriker	111,1	110,8	..	107,6	..	3,60	3,66	3,97	..	3,65
Möbelfabriker	102,2	101,9	111,6	106,4	..	3,53	3,68	..	..	3,62
Svarveri- o. skidfabriker	106,5	106,3	..	105,6	..	3,29	3,55	..	..	3,52
Annan trävaruindustri	102,1	103,6	92,4	103,9	..	3,38	3,47	..	..	3,51
Massa- o. pappersindustri	104,7	104,6	105,9	107,5	103,5	3,67	3,96	4,16	..	3,97
Massafabriker	105,1	105,1	109,0	108,3	104,1	3,75	4,04	4,21	..	4,10
Pappersbruk o. pappfabr.	104,2	104,1	105,4	106,6	103,4	3,65	3,89	..	..	3,82
Pappersvaru- o. grafisk ind.	102,3	101,8	104,2	103,1	102,1	3,63	4,08	4,45	4,84	4,43
Papp- o. pappersvaruind.	106,5	106,0	107,1	102,1	102,6	3,59	3,90	..	..	3,84
Grafisk industri	101,6	101,3	103,2	103,3	101,9	..	4,14	4,57	4,86	4,54
Livsmedelsindustri	98,2	99,0	96,5	100,7	102,1	3,28	3,46	3,68	3,99	3,57
Kvarnar	95,0	94,8	..	98,3	..	..	3,25	..	..	3,37
Bageriindustri	95,7	96,1	94,9	100,6	103,1	..	3,63	3,86	3,75	3,69
Sockerindustri	97,3	96,8	101,3	103,5	..	3,23	..	..	..	3,42
Choklad- o. konfektind.	88,2	91,5	86,6	103,2	104,3	—	3,26	..	..	3,99
Mejeriindustri	101,8	101,8	102,4	99,6	98,9	3,46	3,36	..	..	3,60
Slakterier o. charkuterier	104,6	103,4	109,6	101,1	99,7	3,21	3,54	..	4,01	3,56
Fiskkonservfabriker	102,4	101,0	103,4	99,5	102,8	..	3,09	..	—	3,14
Fruktkonservindustri	88,8	90,8	87,4	101,2	99,4	..	..	—	..	3,41
Margarinindustri	93,1	90,0	..	95,0	..	—	..	..	..	3,49
Annan livsmedelsindustri	104,8	103,5	108,4	102,4	100,2	..	3,33	..	..	3,45

[1] För grupper om mindre än 200 arbetare har indextal ej beräknats.
[2] Utom i ett par undantagsfall meddelas uppgifter rörande genomsnittlig timförtjänst endast då antalet redovisade företag utgör minst 10 och antalet på en vecka utgjorda arbetstimmar minst 10 000. I uppgifterna ingår ej sjuklön, semesterlön och naturaförmåner.

TAB. 1 (forts.). SYSSELSÄTTNING OCH TIMFÖRTJÄNST I AUGUSTI 1954 FÖR ARBETARE INOM INDUSTRIN

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Industrigrupper	Anställda arbetare exkl. permitterade i augusti 1954			Genomsnittlig timförtjänst i augusti 1954		Genomsnittlig timförtjänst, kr, för vuxna män inom dyrortsgrupp				
	Indextal (augusti 1953 = 100)									
	båda könen	män	kvinnor	vuxna män	vuxna kvinnor	2	3	4	5	2–5
Dryckesvaru- o. tobaksind..	98,4	98,5	98,1	107,0	107,4	..	3,33	3,70	3,88	3,55
Bryggerier o. läskedrycksf.	98,4	99,0	95,2	106,8	108,2	..	3,30	3,63	3,85	3,50
Tobaksfabriker	98,4	93,2	100,7	107,8	106,6	..	..	..	..	3,87
Textil- o. beklädnadsind.	94,9	94,9	95,0	104,4	104,0	3,23	3,40	3,55	4,11	3,41
Ylleindustri	90,4	89,6	91,3	103,0	103,3	3,24	3,27	..	—	3,27
Bomullsindustri	95,9	95,7	96,2	103,5	102,2	3,29	3,30	..	—	3,31
Linne- o. juteindustri	100,7	98,5	102,3	..	..	..	..	..	—	..
Trikåfabriker	91,4	92,8	90,9	104,8	104,0	3,21	3,56	..	..	3,52
Sömnadsindustri	95,4	95,2	95,5	105,8	105,2	3,24	3,52	3,70	4,12	3,56
Hatt- o. mössfabriker	95,4	88,3	98,1	106,4	105,4	..	3,84	..	..	3,94
Annan hithörande industri	98,6	98,7	98,5	105,2	102,2	3,44	3,40	..	..	3,45
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	98,7	99,5	97,3	104,0	104,1	3,72	3,77	4,15	4,36	3,80
Garverier	89,7	90,1	85,5	101,3	..	..	3,63	—	—	3,62
Päls- o. skinnvarufabriker	87,6	88,6	86,7	103,3	107,1	..	3,77	..	..	3,91
Skoindustri	94,7	94,4	95,2	103,7	103,1	3,33	3,79	..	..	3,76
Andra lädervarufabriker	92,3	89,5	97,8	105,2	103,9	3,54	..	..	..	3,76
Gummivarufabriker	108,9	111,7	103,9	104,3	104,5	..	..	—	..	3,90
Annan hithörande industri	109,4	107,9	115,0	106,4	..	..	3,65	..	..	3,76
Kemisk-teknisk industri	100,3	101,7	94,4	104,1	104,3	3,76	3,90	4,14	4,07	3,97
Färg-, olje- o. parfymfabr.	100,6	101,7	96,7	102,0	105,4	..	3,68	4,18	4,02	3,93
Sprängämnesfabriker	88,4	96,5	70,2	104,1	104,2	..	..	..	..	4,61
Tändsticksfabriker	93,3	93,7	92,8	105,4	103,1	3,40	3,43	—	—	3,42
Annan kemisk-tekn. ind.	103,8	103,6	105,4	105,0	104,9	3,85	3,84	4,12	4,11	3,94
Samtl. industrigrupper	**101,2**	**101,7**	**99,2**	**104,2**	**104,0**	**3,54**	**3,93**	**4,37**	**4,66**	**4,04**

Tab. 2. Indextal (augusti 1953 = 100) för antal anställda arbetare (exkl. permitterade) i augusti 1954 inom företag av olika storlek (båda könen)

Industrigrupper	Företag, vilka år 1953 i medeltal sysselsatte								
	1—10 arb.	11—25 arb.	26—50 arb.	51—100 arb.	101—200 arb.	201—500 arb.	501—1 000 arb.	över 1 000 arb.	Samtliga grupper
Gruvindustri	..	..	104,1	94,2	96,5	95,6	..	..	96,4
Metall- o. verkstadsindustri	103,8	103,2	104,7	104,2	103,6	104,3	102,8	101,7	102,9
Jord- och stenindustri	97,3	96,0	100,8	105,9	98,6	103,2	..	104,4	101,4
Träindustri	111,1	109,1	104,8	110,5	104,8	105,1	..	..	107,1
Massa- o. pappersindustri	..	..	98,5	111,9	111,9	102,8	102,8	..	104,7
Pappersvaru- o. grafisk ind.	107,3	102,7	105,0	103,7	103,2	103,9	..	..	102,8
Livsmedelsindustri	102,7	100,4	100,5	94,8	100,4	97,7	93,9	..	98,2
Dryckesvaru- o. tobaksind.	98,3	96,0	100,1	102,6	94,7	97,4	..	..	98,4
Textil- o. beklädnadsindustri	92,8	98,8	95,8	93,9	94,1	94,7	96,5	94,2	94,9
Läder-, hår- o. gummivaruind.	93,0	99,8	92,6	94,5	94,9	97,9	..	..	98,7
Kemisk-teknisk industri	102,0	98,6	107,3	98,8	106,2	97,8	105,0	..	100,3
Samtliga industrigrupper	**102,9**	**102,2**	**101,9**	**101,2**	**101,0**	**100,7**	**101,6**	**101,0**	**101,2**

Tab. 3. Antalet under en vecka avgångna resp. nyanställda arbetare i procent av totalantalet anställda

Industrigrupper	Avgångna arbetare (båda könen)					Nyanställda arbetare (båda könen)				
	aug. 1954	maj 1954	febr. 1954	nov. 1953	aug. 1953	aug. 1954	maj 1954	febr. 1954	nov. 1953	aug. 1953
Samtliga industrigrupper	**0,9**	**0,7**	**0,5**	**0,5**	**0,8**	**0,9**	**0,7**	**0,5**	**0,5**	**0,7**
Därav:										
Elektroteknisk industri	1,2	0,8	0,5	0,6	0,7	1,3	0,7	0,7	0,5	0,8
Sömnadsindustri	1,2	1,1	0,6	0,8	1,0	1,2	0,7	0,8	0,5	1,7
Bomullsindustri	1,1	0,9	0,5	0,5	0,8	0,7	0,6	0,8	0,5	0,8
Trikåfabriker	1,1	1,1	0,7	0,7	1,2	0,9	0,5	0,6	0,5	1,4
Järn- och stålmanufaktur	1,0	0,7	0,5	0,4	0,6	1,0	0,7	0,5	0,5	0,5
Skeppsvarv	1,0	0,7	0,5	0,4	0,9	1,0	0,8	0,6	0,5	0,7
Sågverk och hyvlerier	1,0	0,7	0,4	0,8	0,9	1,0	1,3	1,0	0,4	0,6
Ylleindustri	1,0	0,9	0,6	0,5	0,9	0,9	0,5	0,3	0,6	1,0
Järn-, stål- o. kopparverk	0,7	0,7	0,3	0,3	1,0	0,9	0,5	0,3	0,2	0,3
Mekaniska verkstäder	0,7	0,6	0,4	0,4	0,7	0,8	0,6	0,5	0,4	0,5

arbete minskade i genomsnitt för samtliga industrigrupper från 1,3 % i augusti 1953 till 0,5 % i augusti 1954. Den största nedgången redovisas inom metall- och verkstadsindustri. Antal arbetare med deltidsarbete utgjorde 1,4 % såväl i augusti 1954 som i augusti 1953.

Löneförhållanden. Beräkningarna angående löneförhållandena grundar sig på uppgifter från ca 5 900 arbetsställen med 19,7 miljoner arbetstimmar. Endast företag som medverkat i undersökningarna såväl i augusti 1953 som i augusti 1954 ingår i redovisningen.

I tab. 1 (kol. 5—6) redovisas den genomsnittliga timförtjänstens förändring från augusti 1953 till augusti 1954 samt (i kol. 7—11) den genomsnittliga timförtjänsten i augusti 1954 för vuxna män inom hela riket samt inom olika dyrortsgrupper. I genomsnitt för hela riket och samtliga industrigrup-

Tab. 4. Antal arbetare med deltidsarbete och korttidsarbete i % av samtliga arbetare

Industrigrupper	Augusti 1953		Augusti 1954	
	Deltid	Korttid	Deltid	Korttid
Gruvindustri	0,0	1,2	0,2	0,9
Metall- o. verkstadsindustri	0,3	2,3	0,4	0,1
Jord- o. stenindustri	1,7	0,6	1,8	0,2
Träindustri	0,2	0,9	0,2	0,2
Massa- och pappersindustri	0,4	0,1	0,4	0,1
Pappersvaru- och grafisk industri	0,4	0,1	0,5	0,1
Livsmedelsindustri	2,7	0,4	2,0	0,2
Dryckesvaru- o. tobaksindustri	0,9	2,0	0,9	1,9
Textil- o. beklädnadsindustri	4,8	0,5	4,9	1,7
Läder-, hår- o. gummivaruindustri	2,7	0,2	2,9	1,5
Kemisk-teknisk industri	2,3	0,1	2,0	0,2
Samtliga industrigrupper	**1,4**	**1,3**	**1,4**	**0,5**

Tab. 5. Indextal (augusti 1953 = 100) för genomsnittlig timförtjänst i Stockholm i augusti 1954

Industrigrupper	Genomsnittlig timförtjänst för		Industrigrupper	Genomsnittlig timförtjänst för	
	vuxna män	vuxna kvinnor		vuxna män	vuxna kvinnor
Metall- o. verkstadsindustri	103,3	102,8	Textil- o. beklädnadsindustri	105,6	104,6
Jord- o. stenindustri	109,7	..	Läder-, hår- o. gummivaruind.	104,8	..
Träindustri	108,3	..	Kemisk-teknisk industri	104,1	101,8
Pappersvaru- o. grafisk ind.	103,9	102,4	Samtliga industrigrupper	103,7	103,6
Livsmedelsindustri	101,5	102,4			

per steg timförtjänsten för vuxna män med 4,2 % och för vuxna kvinnor med 4,0 %.

De timförtjänster som redovisades för samtliga industrigrupper i maj 1954 (Soc. Medd. 1954: 9, sid. 580) inkluderade ej livsmedelsindustri. För att erhålla timförtjänster för augusti 1954 som är jämförbara med majsiffrorna anges i nedanstående uppställning timförtjänsterna i augusti 1954 för samtliga industrigrupper exkl. livsmedelsindustri.

	Timförtjänst, kr, i augusti 1954 för vuxna män inom dyrortsgrupp				
	2	3	4	5	2—5
Samtliga industrigrupper exkl. livsmedelsindustri	3,56	3,96	4,40	4,72	4,06

Den redovisade genomsnittliga timförtjänsten i dyrortsgrupp 5 är för samtliga industrigrupper 4,66 kr mot 4,80 kr i maj. Nedgången förklaras främst av att gruvindustrin väger relativt mindre i dyrortsgrupp 5 i augusti än i maj, att stora ackordsutbetalningar förekom inom ett större sågverks-

Tab. 6. Indextal (februari 1947 = 100) för genomsnittlig timförtjänst inom industrin (vuxna män och kvinnor samt minderåriga)

Industrigrupper	aug. 1952	nov. 1952	febr. 1953	maj 1953	aug. 1953	nov. 1953	febr. 1954	maj 1954	aug. 1954
Gruvindustri [1]	188,7	196,1	196,9	200,2	195,4	202,4	202,2	204,8	201,5
Metall- o. verkstadsindustri	190,1	191,6	193,9	195,3	195,9	196,9	199,1	201,9	201,7
därav: verkstadsindustri m. m. [2]	187,9	189,2	191,7	192,5	193,8	194,4	196,7	199,3	199,1
Jord- o. stenindustri	197,5	196,9	196,1	202,4	203,2	203,8	205,8	215,9	216,8
Träindustri	186,4	188,3	185,3	190,5	191,3	192,6	192,6	203,8	202,8
Massa- o. pappersindustri	197,9	199,1	199,1	204,7	202,0	204,4	206,2	218,0	216,7
Pappersv.- o. graf. ind.	174,7	174,0	174,7	178,9	178,0	177,6	179,6	181,4	181,2
Livsmedelsindustri	176,6	176,2	176,9	182,0	182,7	183,8	183,4	185,8	185,1
Dryckesvaru- o. tobaksindustri	165,7	167,0	169,0	170,4	168,0	170,4	174,5	181,8	179,4
Textil- o. beklädnadsindustri	178,4	178,2	179,1	181,6	181,6	182,7	185,4	189,1	190,0
Läder-, hår- o. gummivaruindustri	182,7	183,1	183,5	186,6	187,0	186,3	188,5	192,8	194,5
Kemisk-teknisk industri	180,2	182,4	183,7	187,6	188,9	190,4	192,5	197,3	197,1
Samtliga industrigrupper	188,0	189,1	190,0	192,7	192,8	193,6	195,7	200,4	200,0

[1] För gruvindustri samt metall- och verkstadsindustri tillsammans är indextalet (febr. 1947 = 100) för augusti 1954 202,8. För maj 1954 är indextalet 203,4.

[2] Häri ingår grupperna järn- och stålmanufaktur, mekaniska verkstäder, reparationsverkstäder, skeppsvarv, elektroteknisk industri och annan metallindustri.

Tab. 7. Indextal (maj 1954 = 100) för genomsnittlig timförtjänst inom industrin i augusti 1954

Industrigrupper	Samtliga arb.[1]	Vuxna män	Vuxna kv.	Industrigrupper	Samtliga arb.[1]	Vuxna män	Vuxna kv.
Gruvindustri	98,4	99,4	..	Träindustri	99,5	100,0	102,2
Metall- o. verkstadsindustri	99,9	100,4	100,8	Massa- o. pappersindustri	99,4	99,7	100,5
därav: verkstadsind. m. m.	99,9	100,4	100,9	Pappersvaru- o. grafisk ind.	99,9	100,9	100,4
järn- o. stålmanufaktur	100,4	101,0	101,9	Livsmedelsindustri	99,6	100,3	99,6
mekaniska verkstäder	99,8	100,3	100,9	Dryckesvaru- o. tobaksind.	98,7	99,2	98,8
reparationsverkstäder	99,5	100,4	..	Textil- o. beklädnadsind.	100,5	100,6	101,1
skeppsvarv	98,7	99,1	..	Läder-, hår- o. gummivaruind.	100,9	100,7	101,4
elektroteknisk industri	101,3	101,8	100,5	Kemisk-teknisk industri	99,9	100,0	100,2
annan metallindustri	100,0	100,8	101,0				
Jord- o. stenindustri	100,4	100,8	101,0	**Samtliga industrigrupper**	**99,8**	**100,2**	**100,8**

[1] Inkl. minderåriga.

företag i maj samt av att livsmedelsföretagen ej ingick i undersökningen i maj.

I tab. 5 redovisas timförtjänstens förändring inom olika industrigrupper i Stockholm mellan augusti 1953 och augusti 1954. I genomsnitt för samtliga industrigrupper steg timförtjänsten för vuxna män med 3,7 % och för vuxna kvinnor med 3,6 %.

Tab. 6 och 7 redovisar timförtjänstens förändring från februari 1947 resp. maj 1954. Mellan maj 1954 och augusti 1954 steg den genomsnittliga timförtjänsten med 0,2 % för vuxna män och med 0,8 % för vuxna kvinnor. För samtliga arbetare (inkl. minderåriga) noteras en lönesänkning på 0,2 % beroende bl. a. på att de minderårigas numerär ökat avsevärt mellan maj och augusti samtidigt som deras genomsnittliga timförtjänster sjunkit.

K.-E. F—g

Utlänningar i Sverige under tredje kvartalet 1954

Den 1 oktober 1954 var antalet gällande uppehållstillstånd för utlänningar — sedan nordbor generellt befriats från skyldigheten att inneha uppehållstillstånd från och med den 1 juli 1954 — 55 043, av vilka 28 276 avsåg män och 26 767 kvinnor. I jämförelse med motsvarande siffror vid föregående kvartalsskifte har en minskning skett med 811, som med 509 träffar männen och med 302 kvinnorna.

Samtliga arbetsanmälda utlänningar uppgick den 1 oktober 1954 till 110 982, vilket innebär en ökning från den 1 juli med 8 058, varav 6 302 kommer på männens och 1 756 på kvinnornas andel. Antalet arbetsanmälda finnar har ökat med ej mindre än 6 320 under kvartalet. Yrkesfördelningen i stort framgår av efterföljande tabell.

Arbetsanmälda utlänningar i Sverige per den 1 oktober 1954, fördelade efter yrkesgrupp

Yrkesgrupp	Samtliga	Därav		
		danskar	norrmän	finnar
I. Jordbruk	3 963	1 684	202	1 105
Trädgårdsskötsel	1 117	234	54	362
Fiske	66	24	—	14
Skogsbruk	7 439	1 080	771	4 738
Tillhopa	12 588	3 022	1 027	6 219
II. Malmbrytning o. metallindustri	21 681	2 869	1 363	7 318
Jord- o. stenindustri	1 855	542	76	495
Träindustri	2 343	353	185	1 073
Pappers- o. grafisk industri	2 726	499	238	1 158
Livsmedelsindustri	2 918	930	304	901
Textilindustri	5 565	732	292	1 560
Beklädnadsindustri	6 252	494	657	2 843
Läder-, hår- o. gummiindustri	2 115	520	189	506
Kemisk-teknisk industri	842	112	93	302
Byggnadsverksamhet	2 323	721	337	692
Kraft-, belysnings- o. vattenverk	24	3	1	3
Tillhopa	48 644	7 775	3 735	16 846
III. Landtransport	1 000	200	146	257
Luftfart	152	39	96	8
Sjöfart	6 388	1 620	456	1 981
Tillhopa	7 540	1 859	698	2 246
IV. Försäljnings-, reklam- o. affärsverksamhet	1 909	315	446	588
Lagerarbete	1 418	215	174	571
Bank-, försäkrings- o. uppdragsverksamhet	368	10	22	110
Hotell, restauranger o. storhushåll	12 181	1 274	1 584	6 232
Tillhopa	15 876	1 814	2 226	7 496
V. Allmän tjänst	85	27	16	19
Socialvård	95	14	15	18
Tekniska arbetsområden	2 386	253	391	328
Kontorsarbete	2 921	233	270	810
Undervisn., biblioteksarbete o. journalistik	377	22	45	40
Organisations- o. ombudsmannaverksamhet	8	1	2	1
Konstnärlig verksamhet	873	263	38	44
Tillhopa	6 745	813	777	1 255
VI. Hälso- o. sjukvård, hygien	5 690	745	862	2 198
VII. Husligt arbete	9 380	855	865	2 224
VIII. Genomgående yrken	2 194	351	198	930
Diversearbete	1 136	250	80	439
Tillhopa	3 330	601	278	1 369
IX. Extra skördehjälp m. m.	78	1	—	7
Elevpraktikarbete	953	57	65	193
Tillhopa	1 031	58	65	200
X. Beredskaps- o. reservarbete	158	1	2	2
Summa	110 982	17 543	10 585	40 055

G. M.

Byggnadsverksamheten i städer och köpingar under tredje kvartalet 1954

Preliminär översikt utarbetad av bostadsstyrelsen

I det följande lämnas vissa uppgifter dels om bostadsbyggandet i städer och köpingar, dels om byggnadsverksamheten för andra än bostadsändamål i 7 av rikets största städer.

De nedan lämnade uppgifterna om bostadsbyggandet avser lägenheter i påbörjade, pågående och inflyttningsfärdiga nybyggnader.[1]

Uppgifterna om byggnadsverksamheten för andra än bostadsändamål avser såväl nybyggda som till-, på- eller ombyggda hus, vilka fullbordats under redovisningsperioden.

Inflyttningsfärdiga lägenheter. I tab. 1 redovisas antalet inflyttningsfärdiga lägenheter under åren 1944—1953 samt under de tre första kvartalen år 1954 i de 53 städer, som vid ingången av år 1944 hade mer än 10 000 invånare.

I de 53 städer, som ingår i de i tab. 1 redovisade uppgifterna, var antalet under tredje kvartalet 1954 inflyttningsfärdiga lägenheter 6 596, vilket är

Tab. 1. Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i nybyggnader i 53 städer[2] under tiden januari 1944—september 1954

	1944	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954
Hela året	27 777	28 898	32 437	26 064	24 441	22 670	24 668	22 536	27 548	29 789	
1:a kvartalet	4 657	5 142	8 197	6 871	7 769	5 625	4 869	4 894	6 397	7 223	7 250
2:a »	4 435	6 338	7 243	4 694	5 151	4 194	4 548	5 386	5 994	6 069	7 376
3:e »	12 087	8 036	8 839	7 286	5 134	5 833	7 008	5 352	5 831	5 258	6 596
4:e »	6 598	9 382	8 158	7 213	6 387	7 018	8 243	6 904	9 326	11 239	
Januari . .	..	862	2 266	1 186	1 546	1 990	1 643	1 803	1 813	2 065	1 807
Februari . .	..	875	1 495	1 657	2 598	1 793	1 488	1 329	1 994	2 240	2 420
Mars	..	3 405	4 436	4 028	3 625	1 842	1 738	1 762	2 590	2 918	3 023
April . . .	..	1 879	2 520	1 185	1 685	1 482	1 242	1 905	2 359	2 187	2 439
Maj	..	1 765	1 979	1 606	1 298	942	1 431	1 461	1 701	1 483	2 451
Juni	..	2 694	2 744	1 903	2 168	1 770	1 875	2 020	1 934	2 399	2 486
Juli	681	1 117	2 025	1 846	1 651	1 067	1 638	1 380	1 895	1 032	1 800
Augusti . .	492	1 616	2 151	1 618	1 424	1 554	1 941	2 010	1 520	1 381	2 043
September .	10 914	5 303	4 663	3 822	2 059	3 212	3 429	1 962	2 416	2 845	2 753
Oktober . .	2 074	3 364	3 357	2 590	2 080	2 830	2 636	1 768	3 337	3 135	
November .	1 428	2 728	2 257	2 330	1 947	1 686	2 689	2 770	3 083	3 597	
December . .	3 096	3 290	2 544	2 293	2 360	2 502	2 918	2 366	2 906	4 507	

[1] Se Soc. Medd. 1950: 6, sid. 431.

[2] De städer, som vid ingången av år 1944 hade mer än 10 000 invånare.

Tab. 2. Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i nybyggnader i olika grupper av städer samt köpingar

	1953			1954	
	3 kv.	1—3 kv.	Hela året	3 kv.	1—3 kv.
Städer med mer än 30 000 inv. . . .	3 985	13 700	22 429	4 643	15 321
Städer med 10 000—30 000 inv. . . .	2 010	6 740	10 540	2 526	7 684
Städer med mindre än 10 000 inv. . .	1 005	2 335	3 593	1 068	2 393
Köpingar	540	2 787	4 396	778	2 814
Summa	7 540	25 562	40 958	9 015	28 212

11 % lägre än antalet under andra kvartalet 1954 inflyttningsfärdiga och 25 % högre än antalet under motsvarande kvartal år 1953 inflyttningsfärdiga.

I samtliga städer och köpingar ökade antalet inflyttningsfärdiga lägenheter från 7 540 under tredje kvartalet 1953 till 9 015 under tredje kvartalet 1954 eller med 20 %.

Under de tre första kvartalen 1954 var antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i samtliga städer och köpingar 28 212, vilket i förhållande till de tre första kvartalen 1953, då antalet inflyttningsfärdiga lägenheter var 25 562, innebär en ökning med 10 %.

Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i Stockholm, Göteborg och Malmö har under såväl tredje kvartalet som under de tre första kvartalen tillhopa ökat i förhållande till motsvarande tidsperioder år 1953. I dessa tre städer är det sammanlagda antalet inflyttningsfärdiga lägenheter under tredje kvartalet 1954 19 % högre än under föregående år. För de tre första kvartalen uppgår ökningen till 12 %. I städer med 30 000—100 000 invånare är ökningen under tredje kvartalet 13 % och för de tre första kvartalen tillhopa 12 %. I nio av dessa 16 städer har under tre kvartal 1954 färdigställts ett större antal lägenheter än under motsvarande tid 1953 (tab. 3).

Tab. 3. Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter i nybyggnader i städer med mer än 30 000 invånare

Städer	1953			1954		Städer	1953			1954	
	3 kv.	1—3 kv.	Hela året	3 kv.	1—3 kv.		3 kv.	1—3 kv.	Hela året	3 kv.	1—3 kv.
Stockholm .	1 225	3 889	6 804	1 313	4 124	Karlskrona .	104	155	184	—	198
Göteborg . .	851	2 320	3 648	1 183	2 660	Karlstad . .	140	256	395	111	259
Malmö . . .	234	1 681	2 137	246	2 041	Linköping .	44	216	720	126	325
Borås . . .	117	515	881	159	689	Lund . . .	152	355	489	32	227
Eskilstuna .	153	284	567	119	423	Norrköping .	49	442	631	197	402
Gävle . . .	66	420	611	58	400	Solna . . .	115	479	671	334	1 050
Halmstad .	101	277	356	51	255	Uppsala . .	302	694	1 315	245	586
Hälsingborg	153	370	675	220	420	Västerås . .	92	587	911	111	471
Jönköping .	18	355	607	38	286	Örebro . . .	64	222	462	40	275
Karlskoga .	5	183	370	60	330	Tillhopa	3 985	13 700	22 429	4 643	15 321

Tab. 4. Antalet lägenheter i påbörjade nybyggnader i 53 städer under tiden januari 1944—september 1954

	1944	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954
Hela året	35 600	32 800	31 800	24 600	21 100	26 800	28 500	23 900	30 500	35 300	
1:a kvartalet	8 000	6 000	8 500	7 200	5 300	5 800	5 600	4 200	6 300	7 200	5 800
2:a »	9 000	9 000	8 400	7 500	4 200	3 300	5 600	3 900	6 000	7 800	7 400
3:e »	7 000	8 900	5 800	4 800	2 900	7 300	8 000	7 200	7 500	9 300	11 000
4:e »	11 600	8 900	9 100	5 100	8 700	10 400	9 900	8 600	10 700	11 000	

Vid en jämförelse mellan såväl enbart tredje kvartalet som de tre första kvartalen kan för samtliga i tab. 2 redovisade kommungrupper konstateras en ökning av antalet under år 1954 inflyttningsfärdiga lägenheter i förhållande till föregående år. I städer med 10 000—30 000 invånare har antalet under tredje kvartalet inflyttningsfärdiga lägenheter ökat med 26 %, i städer med mindre än 10 000 invånare med 6 % och i köpingar med 44 %. För de tre första kvartalen uppgick ökningen i städer med 10 000—30 000 invånare till 14 %, i städer med mindre än 10 000 invånare till 2 % och i köpingar till 1 %.

Lägenheter i påbörjade och pågående nybyggnader (53 städer). För de 53 städer, som vid ingången av år 1944 hade mer än 10 000 invånare, redovisas i tab. 4 antalet lägenheter i nybyggnader, som påbörjats under varje kvartal sedan år 1944 och i tab. 5 antalet lägenheter i hus, som var under byggnad vid ingången av varje kvartal under samma tid. Dessa uppgifter är osäkrare än uppgifterna om antalet inflyttningsfärdiga lägenheter. De redovisade antalen har därför avrundats till jämna hundratal.

Antalet lägenheter i hus, vilkas uppförande påbörjats under tredje kvartalet 1954 uppgick till 11 000, vilket överstiger antalet under andra kvartalet påbörjade med 49 % och antalet under motsvarande kvartal år 1953 påbörjade med 18 %.

Under de tre första kvartalen 1954 igångsattes 24 200 lägenheter vilket sammanlagda antal är ungefär oförändrat i förhållande till motsvarande tidsperiod föregående år. Antalet lägenheter i hus under byggnad var vid slutet av tredje kvartalet 40 200, vilket är det största antal lägenheter som

Tab. 5. Antalet lägenheter i pågående nybyggnader i 53 städer vid slutet av varje kvartal under tiden 31 mars 1944—30 september 1954

	1944	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954
1:a kvartalet	16 600	21 900	25 300	24 700	20 400	19 700	24 400	26 800	28 700	31 800	35 800
2:a »	21 200	24 600	26 400	27 500	19 500	18 800	25 500	25 300	28 600	33 500	35 800
3:e »	16 100	25 500	23 500	25 100	17 300	20 300	26 400	27 100	30 300	37 500	40 200
4:e »	21 100	25 000	24 400	23 000	19 600	23 700	27 500	28 800	31 700	37 200	

Tab. 6. Golvyta (m²) i fullbordade lokaler för andra än bostadsändamål i sju städer

Städer	1953			1954	
	3 kv.	1—3 kv.	Hela året	3 kv.	1—3 kv.
Stockholm	69 715	221 522	289 035	33 363	216 304
Göteborg	18 230	68 280	87 950	26 475	88 590
Malmö	12 450	47 107	63 800	7 752	26 884
Norrköping	2 753	14 363	17 198	2 338	16 704
Hälsingborg	8 377	18 018	21 051	4 271	14 267
Örebro	5 697	10 151	14 679	4 314	25 310
Borås	5 741	13 411	23 606	8 173	12 357
Tillhopa	122 963	392 852	517 819	86 686	400 416

varit under byggnad vid något av de kvartalsskiften, för vilka uppgifter föreligger. Ökningen i förhållande till antalet lägenheter i vid slutet av andra kvartalet pågående företag är 4 400 eller 12 %.

Lokaler för andra än bostadsändamål. En sammanställning av uppgifter avseende sju städer om golvytan i lokaler för andra än bostadsändamål, vilka fullbordats under tredje kvartalet resp. de tre första kvartalen åren 1953 och 1954 samt under hela år 1953, redovisas i tab. 6 och 7. Sammanställningarna bygger huvudsakligen på uppgifter, som lämnats av byggnadsnämnderna. I uppgifterna ingår ej byggnader, som uppförts eller ombyggts för statliga myndigheters räkning.

Under tredje kvartalet 1954 tillkom i de sju städer, som uppgifterna avser, lokaler för andra än bostadsändamål med en sammanlagd yta av ca 86 700 m². Motsvarande yta under tredje kvartalet 1953 uppgick till ca 123 000 m².

Tab. 7. Golvyta (m²) i under 3:e kvartalet 1954 fullbordade lokaler för andra än bostadsändamål i sju städer, fördelade efter byggnadsarbetets art samt lokalernas ändamål

Städer	I nybyggda hus	I till- o. påbyggda hus	I ombyggda hus	Butiker, kontor, lager m. m.	Verkstäder, fabriker m. m.	Övriga ändamål	Totalt
Stockholm	31 540	574	1 249	18 000	430	14 933	33 363
Göteborg	22 485	315	3 675	16 605	2 470	7 400	26 475
Malmö	5 078	1 810	864	1 948	1 094	4 710	7 752
Norrköping	2 316	—	22	1 165	568	605	2 338
Hälsingborg	3 821	290	160	2 943	577	751	4 271
Örebro	2 693	1 178	443	1 203	1 178	1 933	4 314
Borås	6 217	1 371	585	3 926	561	3 686	8 173
Tillhopa	74 150	5 538	6 998	45 790	6 878	34 018	86 686

G. Ö.

Sysselsättning och arbetslöshet

Tab. 1. Antal arbetare inom industrin i oktober 1954 jämfört med september 1954 (Jämförelserna avser endast företag som lämnat uppgifter vid båda rapporttillfällena)

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i oktober 1954 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (sept. 1954 = 100)[1]				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl[2]
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbete varande arb.	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Gruvindustri	51	8 397	131	8 528	99,7	..	99,7	101,9	6,4
Malmgruvor	41	7 826	130	7 956	99,6	..	99,6	102,0	6,1
Kolgruvor	10	571	1	572	101,8	..	101,8	100,0	9,8
Metall- o. verkstadsindustri	2 335	196 071	15 041	211 112	100,8	102,9	101,0	102,8	5,9
Järn-, stål- o. kopparverk	56	32 030	1 102	33 132	100,7	105,2	100,8	103,3	6,5
Järn- o. stålmanufaktur	460	20 515	2 430	22 945	101,0	102,0	101,1	102,3	5,0
Mekaniska verkstäder	866	84 541	3 537	88 078	100,8	101,3	100,8	102,8	5,6
Reparationsverkstäder	389	8 475	19	8 494	100,1	..	100,0	103,1	5,0
Skeppsvarv	77	20 254	1	20 255	101,1	..	101,1	103,3	7,4
Elektroteknisk industri	178	19 875	5 863	25 738	100,7	103,9	101,4	102,2	6,5
Annan metallindustri	314	10 381	2 089	12 470	101,3	102,9	101,6	103,1	4,7
Jord- o. stenindustri	591	24 521	2 913	27 434	99,0	101,6	99,3	100,6	4,3
Torvindustri	44	503	8	511	96,4	..	93,2	97,4	5,5
Stenindustri	112	3 656	3	3 659	100,0	..	99,9	100,5	4,1
Kalk- o. kritbruk	36	1 609	16	1 625	101,4	..	101,1	101,6	3,8
Cementfabriker	8	2 038	39	2 077	100,0	..	100,0	103,1	4,2
Cementvarufabriker	115	2 992	57	3 049	100,2	..	100,2	101,0	4,1
Tegelbruk	134	4 938	113	5 051	95,1	..	95,0	96,4	4,6
Porslins-, kakel- o. lergodsf.	26	3 720	2 008	5 728	100,1	102,7	101,0	101,2	4,6
Glasindustri	73	4 155	652	4 807	99,8	104,3	100,4	103,1	4,1
Annan jord- o. stenindustri	43	910	17	927	100,3	..	100,3	102,6	3,9
Träindustri	1 187	35 086	1 148	36 234	99,3	99,1	99,3	101,5	3,6
Sågverk o. hyvlerier	429	16 084	242	16 326	98,3	89,6	98,2	100,8	4,0
Lådfabriker	31	531	5	536	96,7	..	96,8	98,1	2,1
Fanér- o. plywoodfabriker	13	1 429	113	1 542	97,7	..	97,6	98,0	4,2
Byggnadssnickerifabriker	207	6 525	117	6 642	100,4	..	100,4	102,8	3,5
Möbelfabriker	311	6 377	258	6 635	100,8	103,6	100,9	102,9	2,4
Svarveri- o. skidfabriker	103	2 496	176	2 672	100,6	..	100,9	103,1	3,5
Annan trävaruindustri	93	1 644	237	1 881	98,9	102,6	99,4	100,3	4,3
Massa- o. pappersindustri	131	35 634	2 854	38 488	100,0	99,2	99,9	102,4	6,2
Massafabriker	72	19 574	347	19 921	99,9	98,0	99,9	102,7	6,3
Pappersbruk o. pappfabr.	59	16 060	2 507	18 567	100,1	99,4	100,0	102,2	6,1
Pappersvaru- o. grafisk ind.	583	17 938	5 180	23 118	100,7	101,1	100,8	102,3	5,2
Papp- o. pappersvaruind.	106	1 848	1 330	3 178	101,7	100,8	101,3	102,7	3,1
Grafisk industri	477	16 090	3 850	19 940	100,6	101,2	100,7	102,2	5,6
Livsmedelsindustri	752	21 971	10 265	32 236	105,1	102,1	104,1	106,2	5,6
Kvarnar	40	1 142	202	1 344	97,1	94,8	96,8	97,6	5,3
Bageriindustri	240	4 333	2 205	6 538	98,6	95,5	97,5	98,7	5,9
Sockerindustri	19	3 411	440	3 851	153,6	131,0	150,7	154,1	3,1
Choklad- o. konfektind.	55	1 327	2 942	4 269	101,5	104,5	103,6	103,6	6,0
Mejeriindustri	78	2 874	308	3 182	97,2	99,4	97,4	100,5	8,5
Slakterier o. charkuterier	171	5 984	1 403	7 387	101,2	97,2	100,4	103,6	6,1
Fiskkonservfabriker	45	635	1 267	1 902	100,5	107,0	104,7	107,1	5,8
Fruktkonservindustri	24	685	1 026	1 711	99,3	102,0	100,9	101,7	3,4
Margarinindustri	10	382	99	481	96,2	..	96,8	100,2	6,0
Annan livsmedelsindustri	70	1 198	373	1 571	98,0	109,7	100,6	101,6	3,6

[1] Indextal har ej beräknats för grupper om mindre än 200 arbetare.
[2] Beträffande beräkningen av procenttalen se Soc. Medd. 1954: 3, sid. 196, not 2.

TAB. 1 (forts.). ANTAL ARBETARE INOM INDUSTRIN I OKTOBER 1954

Näringsgrenar	Antal redovisade företag	Antal i oktober 1954 redovisade arbetare (exkl. permitterade)			Indextal (sept. 1954 = 100)				Antal frånvarande (%) på grund av personliga skäl
					Anställda arbetare (exkl. permitterade)			I arbete varande arb.	
		Män	Kvinnor	S:a	Män	Kvinnor	S:a		
Dryckesvaru- o. tobaksind..	164	5 069	1 912	6 981	97,5	99,2	97,9	100,4	7,2
Bryggerier o. läskedrycksf.	155	4 638	834	5 472	97,6	94,7	97,2	99,9	6,8
Tobaksfabriker	9	431	1 078	1 509	95,8	103,0	100,8	102,2	8,8
Textil- o. beklädnadsind. .	955	26 844	45 264	72 108	100,0	100,0	100,0	100,5	5,0
Ullindustri	88	4 852	4 807	9 659	100,0	100,6	100,3	101,3	5,9
Bomullsindustri	65	8 046	6 608	14 654	99,8	100,9	100,3	101,2	5,5
Linne- o. juteindustri . .	12	1 006	1 242	2 248	100,9	99,4	100,0	100,7	7,7
Trikåfabriker	151	1 880	6 013	7 893	99,4	98,6	98,8	98,9	5,8
Sömnadsindustri	428	5 485	21 233	26 718	100,0	99,8	99,8	100,0	4,4
Hatt- o. mössfabriker . .	39	344	1 221	1 565	95,8	100,3	99,3	99,7	3,9
Annan hithörande industri	177	5 231	4 140	9 371	100,8	101,3	101,0	101,9	4,4
Läder-, hår- o. gummivaruind.	349	11 449	6 454	17 903	100,6	101,0	100,7	102,2	4,1
Garverier	27	1 969	154	2 123	98,8	..	98,6	101,9	4,5
Päls- o. skinnvarufabr. .	78	915	993	1 908	103,5	101,0	102,2	104,6	3,7
Skoindustri	128	3 505	2 567	6 072	100,4	100,7	100,5	101,2	3,2
Andra lädervarufabriker .	53	834	520	1 354	101,6	100,8	101,3	103,7	3,2
Gummivarufabriker . . .	14	3 350	1 956	5 306	101,2	101,1	101,2	102,3	5,5
Annan hithörande industri	49	876	264	1 140	99,1	106,5	100,7	102,0	3,9
Kemisk-teknisk industri . .	315	13 853	3 563	17 416	100,0	102,5	100,5	102,1	6,1
Färg-, olje- o. parfymfabr.	109	3 697	1 164	4 861	100,2	106,5	101,7	102,8	5,0
Sprängämnesfabriker . .	8	1 355	535	1 890	98,6	99,8	99,0	100,4	6,8
Tändsticksfabriker . . .	8	975	651	1 626	98,2	100,6	99,1	99,2	8,2
Annan kemisk-tekn. ind. .	190	7 826	1 213	9 039	100,3	101,0	100,4	102,7	6,1
Samtl. industrigrupper	**7 418**	**396 883**	**94 725**	**491 558**	**100,5**	**100,9**	**100,6**	**102,3**	**5,4**
Statl. verk o. byggnadsarb.	237	44 482	1 618	46 100	99,3	100,7	99,3	101,9	7,3
Mek. o. elektr. verkstäder	87	11 913	433	12 346	99,3	100,9	99,4	102,2	7,9
Skeppsvarv	3	3 190	33	3 223	100,2	..	100,2	101,5	8,7
Beklädn. verkst., förråd o. d.	52	725	459	1 184	99,0	99,6	99,2	99,5	6,6
Sprängämnesfabriker . .	3	646	392	1 038	99,8	102,3	100,8	100,4	4,8
Byggnads- o. anläggn.-arb.	92	28 008	301	28 309	99,1	100,3	99,2	102,0	7,0

Tab. 2. Indextal (uträknade enligt kedjemetod, oktober 1953 = 100) för antal anställda arbetare inom industrin

Industrigrupper	1953		1954								
	nov.	dec.	jan.	febr.	mars	april	maj	juli	aug.	sept.	okt.
Gruvindustri	99,4	99,3	97,9	97,5	97,2	96,4	96,4	97,0	96,8	96,9	96,6
Metall- o. verkstadsindustri	100,3	100,2	100,1	100,7	101,2	101,2	101,1	101,8	102,3	103,3	104,3
Jord- o. stenindustri . . .	99,3	98,3	95,4	94,6	97,1	99,2	101,8	103,8	103,7	103,1	102,4
Träindustri	99,6	97,9	98,4	100,3	103,6	105,8	107,4	108,5	107,7	106,7	106,0
Massa- o. pappersindustri .	100,2	99,8	99,9	100,3	100,9	101,5	102,0	104,6	103,7	103,3	103,2
Pappersv.- o. grafisk industri	100,8	100,3	99,6	99,5	100,4	100,3	99,9	100,1	100,4	101,4	102,2
Livsmedelsindustri	99,1	98,1	88,4	89,5	89,9	89,3	89,9	94,6	93,3	94,6	98,5
Dryckesvaru- o. tobaksind.	100,1	105,9	101,1	100,4	101,7	104,4	106,7	113,8	106,2	101,8	99,7
Textil- o. beklädnadsind. .	100,1	99,3	97,9	98,3	97,9	96,5	94,7	91,9	92,4	93,0	93,0
Läder-, hår- o. gummiv.-ind.	100,6	100,0	99,3	99,1	99,3	97,2	95,7	93,9	95,1	96,7	97,4
Kemisk-teknisk industri .	100,5	99,7	98,4	99,6	100,0	99,8	100,1	100,1	99,4	99,7	100,2
Samtliga industrigrupper	**100,1**	**99,3**	**98,4**	**98,9**	**99,6**	**99,6**	**99,6**	**100,2**	**100,2**	**100,7**	**101,3**

Tab. 8. Verksamheten vid arbetsförmedlingarna under oktober 1954

	Hela verksamheten					Kvinnliga avdelningen			
	Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser		Arbetssök. personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser
				Totalt	därav 1-dagsplats				
Summa okt. 1951	124 471	159 245	168 999	113 320	—	49 193	63 762	63 907	43 351
» » 1952	135 135	165 490	134 987	105 287	—	50 756	64 733	58 938	42 635
» » 1953	125 194	151 476	116 176	87 761	29 170	47 243	58 563	50 951	34 888
» sept. 1954	120 787	147 305	138 893	92 561	25 365	52 880	64 189	58 904	38 030
» okt. 1954	125 938	158 443	133 654	95 494	29 442	52 672	64 611	53 938	37 710
Därav									
Jordbr., trädgårdsskötsel o. fiske	5 668	6 227	8 703	6 008	310	277	334	961	885
Skogsbruk	4 692	4 862	3 804	2 284	4	23	29	3	3
Malmbrytn. o. metallind.	8 005	8 791	10 788	4 844	4	578	611	732	453
Trä-, graf. o. pappersind.	2 770	3 051	3 298	1 707	21	285	303	378	203
Byggnadsverksamhet	12 802	14 037	12 554	9 270	46	4	4	2	2
Övriga industrigrupper	11 532	12 270	6 950	4 053	29	7 102	7 473	3 210	1 742
Samfärdsel o. handel	21 305	30 337	29 836	24 124	9 846	9 587	11 799	10 423	7 354
Förvaltning o. fria yrken	13 689	15 049	9 365	6 034	1 734	6 676	7 090	4 716	3 067
Sjukvård o. husligt arbete	14 304	21 227	25 323	16 108	6 732	14 103	21 016	25 140	16 012
Därav under 18 år	26 713	29 060	24 956	20 898	7 580	14 131	15 339	11 891	10 108

Tab. 4. Av arbetslöshetsnämnderna rapporterade hjälpsökande arbetslösa

Månad	Hela antalet hjälpsökande			Hjälpform	Antalet hjälpta hjälpsökande $^{31}/_{10}$ 1954		
	i riket	därav			i riket	därav	
		i Sthlm, Gbg o. Malmö	utlänningar			i Sthlm, Gbg o. Malmö	utlänningar
Oktober 1953	2 879	1 058	322	**Hela antalet hjälpta**	1 370	613	290
November »	3 642	1 281	322	Statligt beredskapsarbete	364	—	—
December »	4 077	1 365	327	i arbetsmarknadsstyrelsens regi	227	—	—
Januari 1954	4 542	1 484	317	i annan myndighets regi	137	—	—
Februari »	5 040	1 631	324	Statskommunalt beredskapsarbete	44	18	—
Mars »	4 699	1 375	326	Arkivarbete och musikerhjälp	789	512	282
April »	3 798	1 099	315	Komm. arbete utan statsbidrag	54	—	—
Maj »	2 502	854	303	Dagunderstöd	97	78	6
Juni »	1 861	714	295	Kommunalt understöd	19	2	2
Juli »	1 443	672	297	Utbildningshjälp	3	3	—
Augusti »	1 539	662	290				
September »	1 704	677	289				
Oktober 1954	1 954	652	291				

Tab. 5. Arbetslösheten inom vissa erkända arbetslöshetskassor under 2-månadersperioden juli—augusti 1954 och 1953

Arbetslöshetskassor (1 000-tal medl. vid slutet av aug. 1954 inom parentes)	Arbetslöshetsprocent juli—augusti		Arbetslöshetskassor (1 000-tal medl. vid slutet av aug. 1954 inom parentes)	Arbetslöshetsprocent juli—augusti	
	1954	1953		1954	1953
Lantarbetarnas (37)	4,0	3,6	Byggnadsarbetarnas (123)	3,2	3,6
Skogs- o. flottningsarb.[1] (24)	4,2	4,4	Elektrikernas (19)	0,6	0,8
Gjuteriarbetarnas (11)	2,9	3,4	Murarnas (14)	5,2	4,7
Gruvindustriarbetarnas (11)	2,6	2,1	Målarnas (18)	1,8	2,0
Metallindustriarbetarnas (224)	1,8	2,0	Vägarbetarnas (17)	4,1	4,5
Stenindustriarbetarnas (5)	2,6	2,6	Järnvägsmännens (18)	0,3	0,2
Kem.-tekn. industriarb. (14)	1,8	1,4	Sjöfolkets (20)	5,8	7,1
Fabriksarbetarnas (60)	2,1	2,9	Transportarbetarnas (37)	2,1	2,2
Träindustriarbetarnas (58)	2,1	2,4	Handelsanställdas (75)	[3] ..	1,7
Bokbinderiarbetarnas (11)	0,6	0,6	Handelstjänstemännens (18)	0,5	0,5
Typografernas (15)	0,4	0,6	Arbetsledarnas (30)	0,1	0,1
Beklädnadsarbetarnas (40)	5,4	3,9	Hotell- o. rest.-tj.-m. (3)	0,2	0,3
Bryggeriarbetarnas (7)	1,1	0,8	Industritjänstemännens (75)	0,8	0,9
Livsmedelsarbetarnas (38)	2,4	1,9	Frisörernas (4)	0,2	0,2
Sadelmakarnas (5)	6,9	6,7	Hotell-, kafé- o. rest.-anst. (25)	1,6	1,8
Sko- o. läderarbetarnas (11)	2,8	2,2	Musikernas (5)	12,2	12,6
Textilarbetarnas (43)[2]	4,7	4,7	Sveriges arbetares[2] (14)	7,0	—
Försvarsverkens civ.-pers. (20)	1,5	1,2	**Samtliga kassor** [1](1 162)	[1]2,3	2,5
Bleck- o. plåtslagarnas (3)	1,2	0,7			

[1] Preliminära uppgifter. — [2] Erkänd arbetslöshetskassa fr. o. m. 1 jan. 1954. — [3] Uppgift ännu ej tillgänglig.

Sociala Meddelanden

Official Journal published monthly by the Social Welfare Board of Sweden

1954, no 12

CONTENTS

Page

Old-age pensioners' living conditions. By *Rolf Frankenberg* 727
An experiment in the prevention of crime. By *Lars Gråby* 740
Short notices:
The 1954 committee of inquiry on gypsies 749
The Social Welfare Board's proposal for a family expenditure study in 1956 750
The proposal of the Board of Housing for a statistical inquiry into housing in 1955 and the Social Welfare Board's statement of views thereon 752

Periodical Surveys

Index 754
The consumer price index for October 1954 754
Persons admitted to homes for alcoholics in 1953 757
Public child welfare in 1952 759
Employment and wages in industry in August 1954 764
Aliens in Sweden during the third quarter of 1954 769
Building operations in towns and urban districts in the third quarter of 1954 771
Employment and unemployment 775
Literary survey 782
Book notices 788

Index of subjects in the 1954 issue 793
Index of authors in the 1954 issue 796
Book notices in 1954 797

The Issue in Brief

Old-age pensioners' living conditions. In the summer of 1953 the Committee of Inquiry into the Care of the Age commissioned the Research Institute of the Central Bureau of Statistics to investigate the conditions under which Swedish old-age pensioners are living. A countrywide inquiry by interview was conducted amongst those pensioners who had not spent any lengthy time at a nursing institution of some kind. A total of 1 073 pensioners were selected on scientific principles and data were obtained from 1 064.

The object was to throw some light on their external living conditions, in particular their housing, domestic and health conditions. In the case of certain groups of pensioners the conditions are such that aid is needed in some form or other, and special attention was devoted to trying to form an estimate of the size of such groups. The data show that 46 % of the country's pensioners are living in quite unmodern houses, more than half of which have no water laid on nor drainage nor electricity, the majority being in rural areas. Of the pensioners, 18 % do all or most of the domestic work themselves without any help, while 41 % get help in all or nearly all the daily tasks. Those who lend their aid are either husband or wife (about 75 %), children or other relative.

The state of health has been gauged from the pensioner's capacity to move about, which for about half of the total can be described as good, for about a quarter as somewhat reduced and for the remaining quarter as poor. A group of 9 % may be regarded as invalids insofar as they can hardly look after themselves but are entirely dependent upon help from others.

Rolf Frankenberg, principal actuary, who has written this article, is on the staff of the Central Bureau of Statistics' Research Institute. P. 727.

An experiment in the prevention of crime. Under this title Lars Gråby, a consultant on the Royal Board of Education, reports on and comments upon the American Inquiry on Juveniles carried out in the 1930s and '40s at Cambridge-Somerville in Massachusetts. The report is based on Edwin

Powers' and Helen Witmer's *An Experiment in the Prevention of Delinquency. The Cambridge-Somerville Youth Study.* P. 740.

The Consumer Price Index for October 1954 compiled by the Social Welfare Board works out at 129 (1949 = 100) — the same figure as that for September 1954. Between the middle of September and the middle of October there were both price falls and price rises, but generally speaking the fluctuations were very slight. P. 754.

Employment and wages in industry in August 1954. On an average for all the industrial firms investigated, the number of workers showed a 1.2 % increase between August 1953 and August 1954. The number of male workers went up 1.7 %, while the number of female workers declined by 0.8 %.

On an average for the entire country and all industrial groups the hourly earnings of adult men rose by 4.2 % and those of adult women by 4.0 % between August 1953 and August 1954. P. 764.

Aliens in Sweden during the third quarter of 1954. It appears from this account that on the 1st October 1954 the number of valid residence permits for aliens — after Scandinavians in general had been exempted from liability to hold residence permits as from the 1st July 1954 — was 55 043.

The total number of aliens notified as having employment amounted on the 1st October 1954 to 110 982. P. 769.

Building operations in towns and urban districts in the 3rd qr. of 1954. In all towns and urban districts the number of housing units ready for occupation increased from 7 540 during the third quarter of 1953 to 9 015 in the third quarter of 1954, or by 20 %.

During the first three quarters of 1954 the number of housing units ready for occupation in all towns and urban districts was 28 212, which compared with the first three quarters of 1953, when the number was 25 562, implies an increase of 10 %. P. 771.

Sociala Meddelanden

Revue officielle publiée par la Direction générale de la Prévoyance sociale (D.G.P.S.) en Suède

1954, no 12

INDEX

Page

Les conditions d'existence des bénéficiaires de pension nationale de vieillesse. Par *Rolf Frankenberg* 727
Une expérience de prévention de la criminalité. Par *Lars Grâby* 740
Courtes notices:
Le comité d'étude de 1954 sur les gitans 749
Projet de la D.G.P.S. d'une enquête sur le coût de la vie en 1956 750
Projet de la Direction Générale de l'Habitation d'une enquête statistique sur l'habitation en 1955 et avis de la D.G.P.S. touchant ce projet 752

Aperçus périodiques

Répertoire 754
L'indice des prix à la consommation pour octobre 1954 754
Personnes internées dans un établissement pour alcooliques en 1953 757
La protection sociale de l'enfance en 1952 759
Emploi et salaires dans l'industrie en août 1954 764
Etrangers en Suède pendant le troisième trimestre 1954 769
Activité du bâtiment dans les villes et agglomérations urbaines pendant le troisième trimestre 1954 771
Emploi et chômage 775
Bibliographie 782
Comptes rendus de livres 788

Table des matières pour l'année 1954 793
Liste des auteurs pour l'année 1954 796
Comptes rendus de livres pendant l'année 1954 797

Résumé

Les conditions d'existence des bénéficiaires de pension nationale de vieillesse. Le comité d'étude de 1952 sur la protection des vieillards a chargé en 1953 l'institut de recherche du Bureau Central de Statistique d'étudier les conditions d'existence des bénéficiaires de pension de vieillesse. Une enquête, au moyen d'interviews, fut entreprise parmi les pensionnés qui n'avaient pas séjourné pendant une période de temps très longue dans un établissement hospitalier de quelque sorte. On sélectionna 1 073 pensionnés d'après des principes scientifiques et des données furent recueillies au sujet de 1 064.

Les conditions matérielles d'existence devaient être examinées et parmi elles, en premier lieu, celles concernant le logement, le ménage et la santé. Pour certains groupes de pensionnés, on a trouvé que les conditions sont telles qu'un besoin d'assistance sous quelque forme existe et l'enquête s'est attachée particulièrement à connaître la grandeur de ces groupes. Il a été constaté que 46 % des pensionnés de tout le pays habitent dans des logements dépourvus de commodités modernes. Plus de la moitié d'entre eux — dont la plupart à la campagne — n'ont ni eau courante, ni égout, ni électricité. 18 % s'occupent eux-mêmes de tous ou de presque tous les soins du ménage, tandis que 41 % sont aidés pour tous ou presque tous ces soins. L'aide est fournie dans les 3/4 des cas par le mari ou par la femme, les enfants ou un autre parent.

Le niveau de santé a été mesuré par l'intégrité plus ou moins grande des organes locomotifs, qui pour la moitié de tous les pensionnés a été estimée bonne, pour environ 1/4 un peu diminuée et pour le quart restant mauvaise. Un groupe de 9 % des pensionnés peuvent être caractérisés comme infirmes à un degré tel qu'ils sont à peu près incapables de se tirer seuls d'affaire et dépendent entièrement de l'aide d'autres personnes.

L'auteur de cet article, M. Rolf Frankenberg, est attaché à l'institut de recherche du Bureau Central de Statistique. P. 727.

Une expérience de prévention de la criminalité. Sous ce titre, M. Lars Gråby, de la Direction Générale de l'Instruction Publique, décrit et commente l'enquête américaine sur la jeunesse, effectuée durant les décades 30 et 40 à Cambridge-Somerville, Massachusetts. L'exposé se base sur l'ouvrage de Edwin Powers et Helen Witmer: »*An experiment in the Prevention of Delinquency. The Cambridge-Somerville Youth Study.*» P. 740.

L'indice des prix à la consommation (sur la base 100 en 1949) pour octobre 1954 a été calculé par la D. G. P. S. s'établir à 129, ce qui est le même indice qu'en septembre 1954. Entre le milieu de septembre et le milieu d'octobre, des baisses et des hausses de prix ont eu lieu, mais les variations ont été en général insignifiantes. P. 754.

Emploi et salaires dans l'industrie en août 1954. En moyenne et pour l'ensemble des entreprises industrielles sur lesquelles a porté l'enquête, le nombre des ouvriers a augmenté de 1,2 % entre août 1953 et août 1954. Le nombre des ouvriers hommes a augmenté de 1,7 % tandis que celui des ouvrières diminuait de 0,8 %.

En moyenne pour l'ensemble du pays et pour tous les groupes d'industrie, le salaire horaire des hommes adultes a augmenté de 4,2 % et celui des femmes adultes de 4,0 % entre août 1953 et août 1954. P. 764.

Etrangers en Suède pendant le troisième trimestre 1954. Il ressort du compte rendu qu'au 1er octobre 1954 le nombre de permis de séjour valables détenus par des étrangers — après que les ressortissants des pays nordiques sont devenus exemptés de l'obligation de posséder un permis de séjour à partir du 1er juillet 1954 — s'élevait à 55 043.

Les étrangers en possession d'un permis de travail étaient au nombre de 110 982 au 1er octobre 1954. P. 769.

Activité du bâtiment dans les villes et agglomérations urbaines pendant le troisième trimestre 1954. Dans l'ensemble des villes et des agglomérations urbaines, le nombre de logements prêts à être occupés est passé de 7 540 pendant le troisième trimestre 1953 à 9 015 pendant le troisième trimestre 1954, soit une augmentation de 20 %.

Pendant les trois premiers trimestres 1954, le nombre de logements prêts à être occupés dans l'ensemble des villes et agglomérations urbaines a été de 28 212, ce qui, par rapport aux trois premiers trimestres 1953, où le nombre de tels logements avait été de 25 562, implique une augmentation de 10 %. P. 771.

Litteraturöversikt

(11 oktober—10 november 1954)

Socialstyrelsens bibliotek hålls öppet för allmänheten kl 10—15; under sommarmånaderna kl 10—14 (lördagar 9—13)

Tidskriftsartiklar i sociala ämnen [1]

Allmänna sociala frågor

GUNNARSON, G. Sociologi och samhällskris. Sv. typograftidning 1954, nr 24.

LARSSON, LORENTZ. Barnen och pang-pang serierna. Husmodersförbundets tidskrift 1954, nr 8.

LELJONHIELM, C. Har inte serierna några goda sidor? Barn i hem—skola—samhälle 1954, nr 6.

SJÖGREN, H. Senium-involution-evolution. Några geriatrisk-gerontologiska anteckningar från internationella kongressen i London juli 1954. Sv. läkartidningen 1954, nr 42.

Sverige

HOFSTEN, E. v. Lön och levnadsnivå. Tjänstemannarörelsen 1954, nr 8.

LANDSTRÖM, S.-S. Vem blir statstjänsteman? Tjänstemannarörelsen 1954, nr 8.

OLSSON, SIGNE. Några synpunkter på skilsmässobarnens anpassningsproblem. Barnavård och ungdomsskydd 1954, nr 5.

PETRINI, F. Några ekonomisk-sociologiska problem i samband med lokal samhällsplanering. Meddelanden från jordbrukets utredningsinstitut 1954, nr 5.

STERNER, R. Demokratisk förvaltningskontroll — eller odemokratisk? Tiden 1954, nr 8.

Den svenska diskussionen om åtgärder för att stimulera det enskilda sparandet. Balans 1954, nr 4.

Amerikas förenta stater

KISH, L. & LANSING, J. B. Response errors in estimating the value of homes. Journal of the American statistical association sept. 1954.

RICE, S. A. Problems of coordinating the United States statistical system. Journal of the American statistical association sept. 1954.

ZARKOVIC, S. S. Sampling control of literacy data. Journal of the American statistical association sept. 1954.

Norge

ELIOT, T. D. Trenger nordmennene en planmessig oppdragelse for familielivet? Sosialt arbeid 1954, nr 8.

Storbritannien

ODHE, T. Brittisk kartellpolitik. Kooperatören 1954, nr 18/19.

ROSENBAUM, S. Heights and weights of the army intake, 1951. Journal of the Royal statistical society 1954, nr 3.

Arbetarskydd

CARLQUIST, G. Indirekta kostnader vid yrkesskador. Försäkringstidningen 1954, nr 7.

Sverige

LINDENCRONA, F. Olycksfall i arbete. Sveriges landstings tidskrift 1954, nr 5.

ÖSTENSSON, B. Nya yrkeshygieniska rön och råd, som kontorspersonal och arbetsledare ha anledning att beakta. Sv. järnvägstidningen 1954, nr 20.

Synpunkter på industrins olycksfallsfrekvens. Verkstäderna 1954, nr 10.

Frankrike

BARTHE, R. Occupational health in France. — Principles and organisation. Occupational safety and health 1954, nr 3.

Arbetslön och arbetstid

GASSER, C. Bemerkungen zum Problem der Produktivität und der Lohnpolitik. Schweizerische Zeitschrift für Volkswirtschaft und Statistik 1954, nr 3.

HAYN, H. Zur Frage der fünftägigen Arbeitswoche. Soziale Sicherheit 1954, nr 10.

WEBER, M. Volkswirtschaftliche Probleme der Produktivität und der Lohnpolitik. Schweizerische Zeitschrift für Volkswirtschaft und Statistik 1954, nr 3.

Sverige

CLAESSON, M. Plock om privatanställdas pension Tjänstemannarörelsen 1954, nr 7.

ERICSSON, NILS. Kvinnolönerna i rampljuset. Skogsindustriarbetaren 1954, nr 21.

[1] I denna avdelning tidigare upptagna artiklar finns införda i ett särskilt kortregister, som är tillgängligt i socialstyrelsens bibliotek.

HESSLER, T. Ny arbetstidslagstiftning och partiell arbetstidsförkortning. Från departement och nämnder 1954, nr 18.
RYDÉ, K. LO kartlägger förmånerna. Arbetsgivaren 1954, nr 19.

Amerikas förenta stater

DAVID, LILY MARY & BENNY, RUTH W. Salaries of women in office work, 1949 to 1954. Monthly labor review 1954, nr 9.

Canada

Types of retirement policy in Canadian industrial pension plans. The labour gazette 1954, nr 9.

Irland

Employment and earnings in industry, 1938, 1951 and 1952. Irish trade journal and statistical bulletin 1954, nr 3.

Schweiz

À propos de l'initiative concernant l'introduction de la semaine de 44 heures. Journal des associations patronales 1954, nr 45.

Storbritannien

Shift working. Ministry of labour gazette 1954, nr 10.

Arbetsmarknad och arbetslöshet

LINSENMAYER, L. R. Employment and unemployment in countries of Western Europe. Monthly labor review 1954, nr 9.
SKEINDO, T. Det felles nordiske arbeidsmarked. Arbetsmarknaden 1954, nr 10.

Sverige

BERGSTRÖM, K. Utan jobb. Frihet 1954, nr 22.
LEFFLER, O. Ont om arbetskraft. Sunt förnuft 1954, nr 9.
PETERSSON, OLOF. Arbetsmarknadsutsikterna. Arbetsmarknaden 1954, nr 10.
RÖSSEL, J. »Helt enkelt oumbärliga» inom sjuk- och hälsovård. Herta 1954, nr 4.

Amerikas förenta stater

OLSSON, BERTIL. Amerikansk arbetsmarknad. Arbetsmarknaden 1954, nr 10.

Canada

Discrimination in employment. The labour gazette 1954, nr 9.

Italien

ARENA, C. Alcuni aspetti dinamici dell'occupazione del lavoro in Italia. Previdenza sociale 1954, nr 3.

Befolkningsfrågor

BOLTE, K. M. Bevölkerungsentwicklung und Leistungspotential. Weltwirtschaftliches Archiv B. 73, s. 111.
Bevisvärdet hos blodgruppsundersökningar i faderskapsärenden. Sv. juristtidning 1954, nr 8.

Sverige

BERFENSTAM, R. Accidents in childhood. Courrier [du centre international de l'enfance] 1954, nr 8.
GIHL, T. Nativitet och ålderdomsförsörjning. [Med kommentar av C.-E. Quensel.] Balans 1954, nr 4.
LO-JOHANSSON, I. Zigenarsläkterna i Sverige. Vi 1954, nr 42.
MALMBERG, O. Skogsarbetarnas åldersfördelning. Skogsindustriarbetaren 1954, nr 22.
QUENSEL, C.-E. Familjestorleken i skilda befolkningsgrupper. Försäkringstidningen 1954, nr 7.

Amerikas förenta stater

MYERS, R. J. Factors in interpreting mortality after retirement. Journal of the American statistical association sept. 1954.
WHITE, HELENE R. Empirical study of the accuracy of selected methods of projecting state populations. Journal of the American statistical association sept. 1954.

Belgien

RUWET, J. Crises démographiques: problèmes économiques ou crises morales? Le pays de Liège sous l'ancien régime. Population 1954, nr 3.

Frankrike

FEBVAY, M. & CROZE, M. Nouvelles données sur la mortalité infantile. Influence de la région et du milieu social. Population 1954, nr 3.
PRESSAT, R. Vues générales sur la mortalité française depuis la guerre. Population 1954, nr 3.

Schweiz

WALTER, E. J. Genfer Volks- und Berufszählungen des 18. Jahrhunderts. Schweizerische Zeitschrift für Volkswirtschaft und Statistik 1954, nr 3.

Bostadsförhållanden och samhällsplanering

CARLSSON, ARNE. Bostadsförsörjning och bostadspolitik i Europa 1953. Att bo 1954, nr 3.
PAQUAY, B. Reduction of building cost. Housing and town and country planning 1954, nr 8.

Sverige

BREITHOLTZ, C. Behandlingen av hyreshöjningsfrågan våren 1954. Sv. fastighetstidning 1954, nr 21.
EKDAHL, G. Hur stora är bostadssubventionerna? Balans 1954, nr 4.
HOLM, L. Äta och sova. Att bo 1954, nr 3.
THUNBERG, I. T. Landsbygdsutvecklingen och kommunerna. Landskommunernas tidskrift 1954, nr 10.
ÅGREN, L. Sambandet mellan stadsplanekostnader och hyreskostnader. Byggforum 1954, nr 8.
Farväl till hyreskasernen. Sunt förnuft 1954, nr 9.

Amerikas förenta stater

LARSON, THEODORE C. Building and housing research in the United States. Housing and town and country planning 1954, nr 8.

SMITH, M. M. Monthly cost of owning and renting new housing, 1949—50. Monthly labor review 1954, nr 9.

Australien

ISAACS, D. V. Building and housing research in Australia. Housing and town and country planning 1954, nr 8.

Canada

LEGGET, R. F. Building and housing research in Canada. Housing and town and country planning 1954, nr 8.

Danmark

AHLBERG, C.-F. Generalplaneskiss för Köpenhamn. Plan 1954, nr 4.

Japan

FUJITA, KIN-ICHIRO. Building and housing research in Japan. Housing and town and country planning 1954, nr 8.

Sovjetunionen

OSHCHEPKOV, G. Town planning in the USSR. Housing and town and country planning 1954, nr 8.

Föreningsväsen, kollektivavtal och arbetskonflikter

Sverige

FLYBOO, T. Är arbetsstudieavtalet överflödigt? Fackföreningsrörelsen 1954, nr 42.

STRAND, A. Inför en ny avtalsrörelse. Finanstidningen 1954, nr 43.

TÖRNQVIST, K. Verkstadsindustrin. Ett maktcentrum i svensk avtalspolitik. Statsvetenskaplig tidskrift 1954, nr 4.

Amerikas förenta stater

SAPOSS, D. J. Voluntarism in the American labor movement. Monthly labor review 1954, nr 9.

Storbritannien

LANGENFELT, P. Det engelska förhandlingssystemet. Arbetsgivaren 1954, nr 20.

Tyskland

HERSCHEL, W. Arbeitsrecht als gewerkschaftliche Aufgabe. Die Quelle 1954, Sonderheft s. 9.

Hälso- och sjukvård

Sverige

BEIJBOM, G. Vården av de psykiskt sjuka. Sveriges landstings tidskrift 1954, nr 5.

BERG, G. Den institutionella öppna vårdens omfattning och uppgifter. Sv. läkartidningen 1954, nr 44.

BJÖRCK, P. Önskvärda statliga åtgärder för omhändertagande av höggradigt psykiskt efterblivna som äro svårskötta. Sveriges landstings tidskrift 1954, nr 5.

BÖÖK, J. A. Den psykiatriska morbiditeten i Norrbottens län och sinnessjukvårdens upprustning. Social-medicinsk tidskrift 1954, nr 8.

KJELLSTRAND, T. Samordning mellan sluten och öppen sjukvård. Sv. läkartidningen 1954, nr 44.

LEVIN, N. Tuberkulossituationen av i dag. Social-medicinsk tidskrift 1954, nr 8.

VIKLUND, K. G. Redogörelse för hur planläggningen beträffande undervisningen och vården av vissa psykiskt efterblivna bedrivits i ett landsting. Sveriges landstings tidskrift 1954, nr 5.

Vården av kroniskt sjuka. Sv. socialvårdsförbundets tidskrift 1954, nr 5.

Norge

HARLEM, G. Samspillet mellem sundhetsvæsen, igangsætning og den sociale forsikring og forsorg. Sv. socialvårdsförbundets tidskrift 1954, nr 5.

Jordbruks- och egnahemsfrågor

CLARK, C. World supply and requirements of farm products. (Med diskussion.) Journal of the Royal statistical society 1954, nr 3.

JURÉEN, L. Jordbruksproblem i Nordvästeuropa. Ekonomisk revy 1954, nr 5.

Sverige

HJELM, L. & KIERKEGAARD, C. Driftsekonomiska synpunkter på produktion av fet eller mager mjölk. Meddelanden från jordbrukets utredningsinstitut 1954, nr 6.

SAMBERGS, Å. Lantbrukets arbetskraft och de indirekta arbetskostnaderna. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas tidskrift 1954, nr 10.

ÅSTRAND, H. Jordbrukets lönsamhet just nu. Lantmannen 1954, nr 45.

Danmark

Landbrugstællingen 17 juli 1954. Statistiske efterretninger 1954, nr 63.

Nykterhetsfrågan

Sverige

MATTISSON, D. Synpunkter på utredningsarbetet. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1954, nr 8.

SJÖHAGEN, A. Kostnaderna för nykterhetsvården i Malmö och vissa andra städer. Sv. stadsförbundets tidskrift 1954, nr 17.

Amerikas förenta stater

COWEN, J. A six-year follow-up of a series of committed alcoholics. Quarterly journal of studies on alcohol 1954, nr 3.

Finland

SARIOLA, S. Prohibition in Finland, 1919—1932. Its background and consequences. Quarterly journal of studies on alcohol 1954, nr 3.

Japan

YAMAMURO, B. Notes on drinking in Japan. Quarterly journal of studies on alcohol 1954, nr 3.

Norge

GOPLEN, A. Alkoholforskingen og dens resultater. Norsk tidsskrift om alkoholspörsmålet 1954, nr 2.

HANDAGARD, I. Hvordan begynte kampen mot brennevinet i Norge? Norsk tidsskrift om alkoholspörsmålet 1954, nr 2.
HELGESEN, T. J. Unge alkoholmisbrukere i Oslo. Norsk tidsskrift om alkoholspörsmålet 1954, nr 3.
RÖGIND, S. Respekt for loven. Norsk tidsskrift om alkoholspörsmålet 1954, nr 3.
SÖRLI, E. Ungdommen og edruskapsarbeidet. Norsk tidsskrift om alkoholspörsmålet 1954, nr 2.

Priser, levnadskostnader, konsumtion

EGNER, E. Leistung und Gefährdung des Familienhaushalts. Schweiz. Konsum-Verein. Kleine Schriften 1954, nr 18.
SCHNEIDER, E. Der Realismus der Marginalanalyse in der Preistheorie. Weltwirtschaftliches Archiv B. 73, s. 38.
Wie in England und Frankreich der Lebenshaltungskostenindex gefälscht wird. Statistische Praxis 1954, nr 10.

Sverige

LUNDMARK, N. Bränslefrågor. Byggforum 1954, nr 8.
SELLBERG, T. Behöver konsumenterna skyddshelgon? Balans 1954, nr 4.
SEVERIN, E. Vinstutveckling och prisnivån. Finanstidningen 1954, nr 40.
WALLÉN, T. Farväl till indexfamiljen. Statstjänstemannen 1954, nr 8.
ÖBERG, C. Efter indexfamiljen. Arbetsgivaren 1954, nr 20.

Amerikas förenta stater

LINSE, K. Att sälja till varje pris — amerikansk detaljhandel i dag. Ekonomen 1954, nr 3.

Indien

Seasonality in cost of living index numbers. Indian labour gazette sept. 1954.

Frankrike

SAUVY, A. & MALIGNAC, G. Du salaire minimal au revenu national. Population 1954, nr 3.

Storbritannien

STONE, R. Linear expenditure systems and demand analysis: An application to the pattern of British demand. The economic journal sept. 1954.
UTTING, J. E. G. Sample surveys for household income and expenditure information. Schweizerische Zeitschrift für Volkswirtschaft und Statistik 1954, nr 3.

Socialförsäkring

Sverige

BJÖRHAMMAR, C. Aktuellt inom folkpensioneringen. Sv. socialvårdsförbundets tidskrift 1954, nr 5.
GOUDE, N. Samarbete — målsättning. Socialmedicinsk tidskrift 1954, nr 8.
JONSSON, E. Folkpensioneringslag och invaliditetsprövning. Sv. socialvårdsförbundets tidskrift 1954, nr 5.
SCHÖTT, O. Obligatorisk och frivillig sjukförsäkring. Affärsekonomi 1954, nr 14.

Finland

JYLHÄ, T. Socialförsäkringskommitténs förslag till revision av folkpensioneringen. Social tidskrift 1954, nr 9/10.

Frankrike

SERVAIS, J. Das System der Sozialversicherung in Frankreich. Bundesarbeitsblatt 1954, nr 20.

Israel

COHEN, W. J. & FARMAN, C. H. Social security in Israel. Social security bulletin 1954, nr 7.

Socialvård

Sverige

BESKOW, B. Barn, lärare och barnavårdsnämnd. Folkskollärarnas tidning 1954, nr 43.
BOLIN, L. Barnavårdsnämnder och ungdomsvårdsskolor. Sv. socialvårds tidning 1954, nr 10.
GRENANDER, GRETA. Brottslighet i smått. Barnavård och ungdomsskydd 1954, nr 5.
HOFSTEN, BIRGITTA v. [utg.] På gamla dar. Vi husmödrar 1954, nr 11.
HÖJER, K. J. Skyddsuppfostran eller samhällsvård? Vad innebär regeringsrättens utslag i »fallet Spjut»? Barnavård och ungdomsskydd 1954, nr 5.
LINDENCRONA, F. Landstingens åtgärder för partiellt arbetsföra. Social-medicinsk tidskrift 1954, nr 8.
LINDVALL, K. E. Så står det till på ålderdomshemmen. Kommunalarbetaren 1954, nr 19.
RÖNNQUIST, A. Intervjuundersökningen om ålderspensionärernas levnadsförhållanden. Sv. socialvårdsförbundets tidskrift 1954, nr 5.
[STRÄNG, G.] Ålderdomshemmens ställning som socialvårdsanstalter. Från departement och nämnder 1954, nr 18.
WIKLUND, D. Ny giv i ungdomsvården. Barnavård och ungdomsskydd 1954, nr 5.

Amerikas förenta stater

HIRSCHBERG, B. Alcoholism in the case load of the New York city welfare department. Quarterly journal of studies on alcohol 1954, nr 3.
SAUBER, M. & WIENER, J. Selected child welfare expenditures by state and local agencies, 1951—1952. Social security bulletin 1954, nr 7.
Orphans in the United States, July 1, 1953. Social security bulletin 1954, nr 7.

Belgien

MOHR, T. Forsorg og trygd i Belgia. Kommunalt sosialt tidsskrift 1954, nr 9.

Danmark

ELMDAHL, J. Problem för ensamstående mödrar. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 44.

Finland

TARVAINEN, L. Den individuella socialvården och möjligheterna att genomföra den hos oss. Social tidskrift 1954, nr 9/10.

Sovjetunionen

SJÖSTRAND, A. Invaliderna och arbetslivet i Sovjetunionen. Sv. vanföretidskrift 1954, nr 10.

Storbritannien

GRÅBERG, E. Intryck av engelsk psykiatrisk åldringsvård. Social-medicinsk tidskrift 1954, nr 8.
SCOTT, G. Old people in the countryside. Social service 1954, nr 2.

Statistisk teori

Amerikas förenta stater

SEN, A. R., ANDERSON, R. L. & FINKNER, A. L. A comparison of stratified two-stage sampling systems. Journal of the American statistical association sept. 1954.
SIMON, H. A. Spurious correlation: A causal interpretation. Journal of the American statistical association sept. 1954.

Undervisning och yrkesutbildning

Sverige

DÖÖS, S.-O. Samarbete för yrkesutbildning. Landskommunernas tidskrift 1954, nr 10.
OSVALD-JACOBSSON, INGRID. Nya utbildningsmöjligheter inom det husliga arbetsområdet. Tidskrift för praktiska ungdomsskolor 1954, nr 7.

Danmark

AHM, J. Erhvervsvejledning — mål og midler. Arbejdsgiveren 1954, nr 21.

Storbritannien

LEE, DORIS M. The statistics of education. Journal of the Royal statistical society 1954, nr 3.

Tyskland

JOHANSSON, BROR. Yrkesutbildningen i Västtyskland. Fackföreningsrörelsen 1954, nr 45.

Ut- och invandring

Sverige

FORBAT, F. Flyttning, arbetskraftspendling och planering. Plan 1954, nr 4.
GRUNDSTRÖM, M. Arbetskraftspendling i statistisk belysning. Plan 1954, nr 4.

Till socialstyrelsens bibliotek inkommen litteratur

ANDERSON, OSKAR. Probleme der statistischen Methodenlehre in den Sozialwissenschaften. Würzburg 1954. (Einzelschriften d. Deutschen statistischen Gesellschaft. 6.)
BERLINGSKE TIDENDE's læserundersögelse. Udarb. af Dansk Gallup institut. Udg. af Berlingske Tidende 1954. Khvn 1954.
BOALT, G. Arbetsgruppen. En undersökning av formell och informell gruppbildning i industrin. Sthlm 1954.
BULL, E. Arbeidervern gjennom 60 år. Utg. av Statens arbeidstilsyn. Oslo 1953.
CARLSSON, GÖSTA. Socialpsykologisk metod. Sthlm 1954.
CLARK, C. Welfare and taxation. Oxford 1954.
COLLIANDER, CARIN & ÅMARK, C. Verksamheten vid Stockholms stads familjerådgivningsbyrå. En efterundersökning. På uppdrag av Stockholms stads barnavårdsnämnd. Sthlm 1954. (Stadskollegiets utlåtanden och memorial. Bihang. 1954: 89.)
DANMARK. Det statistiske departement.
Statistiske meddelelser. Række 4. Khvn 1954.
Bd 154: H. 4. Landbrugsstatistik efter ejendomsstörrelse 1951.
» 157: » 3. Elektricitetsværkerne 1952/53.
FINLAND.
Finlands officiella statistik. Hki 1954.
3. Lanthushållning.
45. Allmänna lantbruksräkningen år 1950. Del 1—4.
FINLAND. Finlands banks institut för ekonomisk forskning.
Publikationer. Hfors 1954.
Ser. A: 15. Ekonomiska utredningar 1954.
FRENCKNER, T. Kalkylering inom textilindustrin. Sthlm 1954. (Företagsekonomiska forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm. Meddelande. 48.)
HALL, M. PENELOPE. The social services of modern England. Lond. 1952. (International library of sociology and social reconstruction.)
HELSINGFORS.
Helsingfors stads statistik. Hki 1954.
1. Hälso- och sjukvård. 38 (1953). Del 1.
HOLMQVIST, N. & JANSSON, INGVAR. Undersökning av värmeförlusten genom väggar. Lund 1954. (Statens forskningsanstalt för lantmannabyggnader. Meddelande. 33.)
HÄLSINGBORGS STADS ÅRSBOK. Årg. 14 (1952). Hälsingborg 1954.
JOHANNESSON, I. Studier av sociala relationer mellan barn i folkskoleklasser. Lund & Khvn 1954. (Studia psychologica et paedagogica.) (Akad. avh.)
KALÉN, O. Pensionsreglementen. NPR 1951 — PRL 1953 — SPA-reglementet med exempel m. m. Sthlm 1953.
LEVNADSKOSTNADER och reallöner i de nordiska huvudstäderna. Sthlm 1954. (Nordisk statistisk skriftserie. 1.)

NORGE.
Norges offisielle statistikk. Rekke 11. Oslo 1954.
163. Lönnsstatistikk 1952.
167. Skogavvirking 1949/50—1951/52.
172. Fengselsstyrets årbok 1931—50.
174. Norges jernbaner 1950/51.
179. Statistikk over landssvik 1940—45.
180. Stortingsvalget 1953.
183. Statistisk årbok. 1954.

QUENSEL, C.-E. & GUSTAFSSON, B. E. Chokladkonsumtion och kariesaktivitet. Sthlm 1954. (Ur Sv. tandläkartidskrift 1954: 4.)

RIKSGÄLDSKONTORET.
Årsbok utarb. inom Riksgäldskontorets räkenskapsbyrå. Årg. 34 (budgetåret 1953/54). Sthlm 1954.

RIKSRÄKENSKAPSVERKET.
Årsbok 1954. Sthlm 1954.

SCHWEIZ. Eidgenössisches statistisches Amt.
Statistische Quellenwerke der Schweiz. Bern 1954.
255. Eidgenössische Volkszählung 1. Dez. 1950. Bd 2. Kanton Aargau.
257. — Bd 9. Kanton Graubünden.
258. Schweizerische Forststatistik. 1952.
259. Bundessubventionen und gesetzliche Anteile. 1952.

SJÖBECK, M. Dalsland. En landskaplig orientering. På uppdrag av Järnvägsstyrelsen utarb. Sthlm 1953.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1954. Sthlm 1954.
25. Friluftsbad, simhallar, bastur. Simundervisning och simlärarutbildning. Betänkande avg. [i maj 1954] av Statens folkbadsutredning. (I.)
27. Tjänstebostäder för folkskolans lärare. Betänkande avg. [d. 4 sept. 1954] av Sakkunniga för översyn av vissa statsbidrag på skolväsendets område. (E.)
28. Vanföreanstalterna och Eugeniahemmet. Riktlinjer för organisationen m. m. av ortoped- och spastikervården samt viss arbetsvård för partiellt arbetsföra. [Avg. i okt. 1954 av] 1951 års vanförevårdsutredning. (I.)

STOCKHOLMS STADS STATISTIK. Sthlm 1954.
8. Arbetslöshet.
Arbetslöshetshjälpen i Stockholm. 20 (1953).

STORBRITANNIEN. Central statistical office.
Annual abstract of statistics. 91 (1954). Lond. 1954.

STORBRITANNIEN. Trades union congress.
Report of proceedings at the 86th annual Trades union congress, held at ... Brighton, Sept. 6 to 10, 1954. Lond. 1954.

SVENSK TELEVISION. Efterfrågan, tillverkning, import. En prognos. Sthlm 1954. [Stencil.] (Industriens utredningsinstitut.)

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK. Sthlm 1954.
Arbetsmarknad samt arbets- och löneförhållanden.
Löner 1953. Del 1. Industritjänstemän, handelsanställda m. fl. (Socialstyrelsen.)
Finanser.
Rusdrycksförsäljningen m. m. 1953. (Kontrollstyrelsen.)
Folkmängden och dess förändringar.
Dödsorsaker 1951. (Statistiska centralbyrån.)
Folkräkningen d. 31 dec. 1950. 4. Totala räkningen. Folkmängden efter yrke i kommuner, församlingar och tätorter. (Statistiska centralbyrån.)
Inkomst och förmögenhet.
Företagens intäkter, kostnader och vinster år 1952. (Statistiska centralbyrån.)
Rättsväsen.
Brottsligheten 1951 och 1952. (Statistiska centralbyrån.)
Statens vattenfallsverk år 1953. Av Vattenfallsstyrelsen.
Transport- och kommunikationsväsen.
Vägtrafikolyckor 1953. (Statistiska centralbyrån.)

TJÄNSTEMÄNNENS SJUKLÖNER. En redogörelse för samordningen av den allmänna sjukförsäkringen och tidigare sjuklönebestämmelser. Sthlm 1954. (Tjänstemännens centralorganisation.)

TRAFIKRÄKNINGEN d. 28 okt.—18 nov. 1953. Sthlm 1954. (Aktiebolaget Stockholms spårvägar.)

UTREDNING angående tillgodoseendet av lokaler för ungdomens fritidsverksamhet samt stöd åt ungdomens föreningsliv i Stockholm. Betänkande avg. av Barnavårdsförvaltningen. Sthlm 1954. (Stadskollegiets utlåtanden och memorial. Bihang. 1954: 53.)

WIKANDER, S. Elementär statistik. Sthlm 1954. (Sparbankernas skriftserie. 11.)

YTTERBORN, G. R. Räkenskapsresultat från svenska jordbruk. 38 (bokföringsåret 1951/52). Norrtälje 1954. (Lantbruksstyrelsen. Meddelande. Ser. B: 17.)

Remisser till socialstyrelsen

Bostadsstyrelsens förslag om en bostadsstatistisk undersökning år 1955. Stencil. (S.) Remisstid 9 nov. 1954.

1951 års vanförevårdsutredning: Vanföreanstalterna och Eugeniahemmet. Riktlinjer för organisationen m. m. av ortoped- och spastikervården samt viss arbetsvård för partiellt arbetsföra. (SOU 1954: 28.) (I.) Remisstid 15 jan. 1955.

Recensioner

Ministry of Food: The Urban Working-Class Household Diet 1940 to 1949. London: H. M. Stationery Office, 1951. vi + 114 sid. 3 s. 6 d.

— Domestic Food Consumption and Expenditure, 1950. London: H. M. Stationery Office, 1952. 131 sid. 4 s. 6 d.

— Domestic Food Consumption and Expenditure, 1951. London: H. M. Stationery Office, 1953. 116 sid. 3 s. 6 d.

[*Socialministeriet. Byrån för social forskning*]: Levnadskostnadsundersökningen februari 1950—januari 1951. (Finlands officiella statistik XXXII. Sociala specialundersökningar 21.) Helsingfors, 1954. 97 sid. Fmk 1 000.

Statistisk sentralbyrå: Husholdningsregnskaper for høyere funksjonærer april 1952—mars 1953. (Norges offisielle statistikk XI. 157.) Oslo, 1954. 108 sid. Nkr 3.

För att få upplysning om de enskilda hushållens livsmedelskonsumtion och näringsförhållanden under kriget igångsattes år 1940 i England regelbundna hushållsundersökningar bland arbetarfamiljer i städer och tätorter. Stickprovet erhölls genom slumpmässigt urval ur röstlängderna. Bortfallsproblemet ägnades dock föga intresse. De hushåll som inte ville eller kunde medverka ersattes med andra enligt en bestämd metod, som i stort sett gick ut på att man i stället skulle tillfråga den familj som bodde närmast till höger om den ursprungligt utvalda osv., tills man fick tag i en familj som kunde delta. Omkring hälften av de utvalda hushållen ersattes på detta sätt. De som förklarade sig villiga att medverka, fick under en veckas tid föra bok över sina livsmedelsinköp. Ett särskilt anställt ombud vägde alla matvaruförråd, innan bokföringen sattes i gång, och samma procedur upprepades vid veckans slut. Dessutom skulle ombudet göra minst två besök i hushållet under veckan. Bokföringarna utfördes under de två första månaderna i varje kvartal av mellan 1 000 och 1 500 hushåll.

Från och med 1950 utökades undersökningen att omfatta alla socialgrupper både i städer och på landsbygd. Liksom tidigare pågick bokföringarna under två månader per kvartal, och antalet hushåll var ungefär detsamma. Vid urvalet uppgjordes två listor med adresser. Om man efter tre besök inte lyckats att få med ett hushåll från den första listan, skulle i stället motsvarande hushåll på den andra listan tillfrågas. Först om också detta misslyckades, fick man ersätta hushållet i enlighet med de gamla reglerna. Användbara hushållsböcker fick man från endast 36 % av hushållen på lista nr 1. Det slutliga materialet kom att ha följande sammansättning:

Från lista nr 1	49 %
» » » 2	34 »
Ersatta hushåll	17 »
	100

I realiteten innebär detta inte någon förbättring av representativiteten utan snarare tvärtom, eftersom adresserna på lista nr 2 också måste betraktas som ersättare. I någon mån hade man dock begränsat ombudens möjligheter att godtyckligt välja nya hushåll.

Både i de tidigare undersökningarna och i 1950 års undersökning blev barnfamiljerna överrepresenterade och barnlösa och högre inkomsttagare underrepresenterade. Det genomsnittliga antalet personer per hushåll blev härigenom för högt.

Sättet för materialinsamlingen ansågs utgöra en bidragande orsak till det stora bortfallet, och bl. a. på grund härav beslöt man att från och med juni 1951 pröva nya metoder. För att man skulle kunna göra säsongjämförelser var det önskvärt, att undersökningen pågick under samtliga månader och med ett så stort antal hushåll, att man kunde få säkra medeltal för flera undergrupper. Dessutom ville man utöka antalet undersökningsområden. Om det skulle bli möjligt att inom samma kostnadsram utvidga undersökningen var det sålunda nödvändigt att förenkla materialinsamlingen.

En nackdel med den tidigare metoden var, att vägningen av förråden avskräckte åtskilliga husmödrar, särskilt i de högre inkomstlägena, från att delta. Genom vägningen blev husmödrarna mera medvetna om sina förråd, och man tyckte sig märka en tendens till att uppskjuta större inköp

till efter den sista vägningen. Man beslöt därför att slopa vägningen, varigenom ombuden i stället skulle kunna hinna med att övervaka flera hushåll. Hushållsboken förenklades också. Däri skulle införas alla inköp av matvaror, gåvor från utlandet (men ej från det egna landet) samt uttag ur förråd av vissa bestämda hemproducerade varor, nämligen potatis, bönor, konserver av frukt och grönsaker, äpplen och päron samt ägg. Större inköp samt konsumtion ur förråd av andra varor förutsattes balansera varandra. En jämförelse med tidigare undersökningar och med andra uppgifter om ransoneringarna och totalkonsumtionen visar, att den nya förenklade redovisningsmetoden fungerade tillfredsställande.

Även beträffande urvalsproceduren infördes vissa förändringar. Man arbetade vid denna undersökning endast med en adresslista, och de hushåll, som inte ville delta fick inte ersättas. Någon redovisning av bortfallet finns emellertid inte, endast en allmän formulering om att omläggningen förbättrade representativiteten och en jämförelse mellan materialen i de båda senaste undersökningarna vad beträffar hushållens storlek och socialgrupp. Den enda relevanta jämförelsen härvidlag vore naturligtvis mellan den ursprungligen utvalda populationen och de hushåll som medverkat. Inte heller i förhållande till den tidigare undersökningen hade några större förändringar skett. Den genomsnittliga hushållsstorleken hade visserligen sjunkit något, och en viss förskjutning hade inträffat mot en något större andel hushåll från högre inkomstklasser, men ingen av dessa förändringar var av den storleksordningen, att materialet kan anses ha blivit nämnvärt förbättrat i fråga om representativitet. Vad beträffar socialklassfördelningen innebar förändringen huvudsakligen en förskjutning från den lägsta inkomstgruppen till mellangruppen, medan andelen från den högsta gruppen var praktiskt taget oförändrad. Till en del kan den iakttagna förskjutningen förklaras med inkomststegringarna under året.

Denna undersökning bekräftar sålunda endast vad man tidigare vetat, nämligen att det är utomordentligt svårt att genomföra en levnadskostnadsundersökning med hjälp av bokföring bland slumpmässigt valda hushåll. Man måste vara beredd på att lägga ner ett avsevärt arbete på att försöka få så många som möjligt av de utvalda att delta. Om man inte lyckas hålla bortfallet på en låg nivå, kan undersökningsresultaten inte göra anspråk på att vara representativa för hela befolkningen eller för någon del av denna.

På grund av metodförändringarna, som genomfördes från och med juli månad, var det inte möjligt att räkna fram årsmedeltal för 1951. I stället ägnas större delen av publikationen åt en jämförelse mellan 1950 och 1951, dels på grundval av uppgifter rörande första hälften av året, då samma metoder användes, och dels för senare hälften med utgångspunkt från två månader varje kvartal. Därjämte presenteras materialet från juli—december 1951 efter socialklass och familjetyp.

I de båda finska och norska levnadskostnadsundersökningar, som också skall omnämnas här i korthet, har man, väl medveten om svårigheten att genomföra en bokföringsundersökning på ett representativt hushållsurval, avstått från att göra ett slumpmässigt urval och i stället värvat hushåll genom att vända sig till organisationer av olika slag.

Den *finska undersökningen* företogs bland egentliga familjehushåll bland arbetare och lägre tjänstemän i 11 städer och 4 köpingar. Dess syfte var i första hand att insamla uppgifter för revision av budgeten för levnadskostnadsindex.

Bokföringen pågick under tiden februari 1950—januari 1951 och avsåg familjernas hela förbrukning under undersökningstiden samt alla inkomster.

Antalet bokförare var från början 769; det bearbetade materialet omfattar däremot 538 hushållsböcker. I enlighet med vad som brukar inträffa vid bokföringsundersökningar fick man en stark övervikt för stora familjer i materialet. Detta korrigerades genom »vägning» med utgångspunkt från uppgifter i fråga om fördelningen av de olika hushållstyperna inom olika ortsgrupper från 1949 års utdelning av ransoneringskort.

Materialet har redovisats dels i tre ortsgrupper och inom dessa i sex grupper efter barnantal, och dels inom ortsgrupperna i fyra grupper efter hushållets totalutgift och därinom i fyra grupper efter barnantal. Genom denna långt gående uppspaltning har grupperna i de flesta fall kommit att bli mycket små. Även redovisningen av de inköpta varuslagen är mycket detaljerad.

Den *norska undersökningen* utfördes av Statistisk sentralbyrå på initiativ av Norges akademikersamband, som också anskaffade familjer, som ville åta sig bokföringen. Materialet omfattar 74 högre tjänstemannafamiljer i Oslo, Bergen, Trondheim och Stavanger. Bokföringen pågick från april 1952 till mars 1953.

Materialet redovisas för Oslo separat, för de tre övriga städerna tillsammans samt för alla fyra städerna sammanslagna, och inom varje ortsgrupp i fyra familjetyper efter barnantal. Dessutom finns hushållen grupperade i fyra välståndsgrupper efter inkomst per konsumtionsenhet. Eftersom välståndsgrupperna på grund av materialets litenhet inte kunnat uppdelas ytterligare efter hushållstyp, kan man inte dra några egentliga slutsatser av denna indelning. Vid studium av tabellerna måste man ju hela tiden ta hänsyn till att hushållssammansättningen är olika i de olika grupperna.

Inkomster och utgifter redovisas i 25 huvudgrupper och i 276 (!) detaljposter. Medeltalen bygger på mycket små grupper, från lägst 1 hushåll till högst 33.

L. J.

Lindblom, Paul: Ungdomsvårdsskolorna. (På ungdomsvårdsskoleutredningens uppdrag.) Stockholm: Wahlström & Widstrand, 1954. 140 [+ 4] sid. Kr 9,50.

På uppdrag av ungdomsvårdsskoleutredningen har rektorn för sydsvenska socialinstitutet i Lund, fil. dr Paul Lindblom, skrivit en bok om ungdomsvårdsskolorna. Författaren, som haft tillfälle att delta i ungdomsvårdsskoleutredningens arbete och som kunnat utnyttja utredningens material, har byggt boken på erfarenheter från besök vid vårt lands ungdomsvårdsskolor och på samtal med såväl den centrala ledningen för hela verksamheten som med personal och elever vid dessa skolor. Syftet med boken är att genom saklig information rörande arbetet vid skolorna och dessas målsättning samt med hänsyn till förändringarna i ungdomens ställning i sin helhet i det moderna samhället undanröja en del missförstånd — åtminstone hos dem som vill förstå — och att till diskussion uppta en del frågor av stor betydelse i den allmänna debatten.

Lindbloms bok är viktig och värdefull. Den fyller ett länge känt behov. Det har skrivits mycket om ungdomsvårdsskolorna och arbetet med vanartad och kriminell ungdom. Men det mesta och till innehållet mest väsentliga har haft formen av förslag till reformer och framställningar till statsmakterna. Detta material har, ehuru det redovisats i statens offentliga utredningar, knappast kommit ut till allmänheten på sådant sätt att den allmänna debatten kunnat hållas på ett sakligt plan. Ovederhäftiga tidningsartiklar har således onödigtvis kunnat uppröra sinnena över slappheten och »daltet» i den moderna ungdomsvården.

Bokens framställning kvarlämnar ett bestående intryck av lugn, saklighet och en varm underton av hemmets och uppfostrans betydelse. För den jäktade allmänheten torde det vara av stort värde att få klarlagt att ungdomsvårdens klientel i mycket hög grad saknat kärlek och trygghet under de för den vuxna människan så viktiga och avgörande barna- och ungdomsåren. Orsakerna till vanart och kriminalitet jämte den intellektuella och den emotionella bakgrunden måste fastslås, innan några jämförelser görs med »vanliga» barn och ungdomar. Ungdomsvårdsskolornas elever skall därför ej betraktas eller bemötas med förutfattade meningar. De skall behandlas på samma sätt som andra men med större kärlek och omtanke. De har ett handikapp genom sitt avsevärt sämre utgångsläge i jämförelsen. Det är skolornas uppgift och mål att ge dessa ungdomar en grund att bygga vidare på för den önskvärda och eftersträvade anpassningen. Allt arbete vid ungdomsvårdsskolorna är och skall alltid vara en förberedelse för elevernas liv ute i samhället.

Det är glädjande att inom ramen för den-

na koncentrerade framställning finna så många lärorika och givande fakta och synpunkter. Trots detta är boken mycket lättläst. Läsaren ges inte en ensidig redogörelse för ungdomsvårdsskolorna och deras arbete med utgångspunkt från elevernas problem. Den belyser också problemställningarna i förhållande till allmänheten och pressen. Boken återger flera värdefulla citat härom. Den redovisar även undersöknings- och siffermaterial om verksamhetens resultat.

Åtskilligt har hänt på detta arbetsområde sedan Råby räddningsinstitut år 1838 startade vårt lands första institution för omhändertagande av vanartad ungdom. Historiskt sett har utvecklingen ej blott inneburit ökade materiella resurser av skilda slag, ehuru man i dagens läge icke anser dem på långt när tillräckliga. Den mest väsentliga förändringen ligger i själva uppfattningen angående indikationerna för samhällets ingripande och sättet härför. Med hänsyn till de genomgripande förändringarna beträffande såväl samhället självt som dess socialpolitik ställer allmänheten krav på trygghet mot rymningar och skadegörelser. Metoderna för ett sådant resultat har alltid diskuterats, tid efter annan med särskild intensitet. Ett flertal reformer har genomförts och föreslås bli genomförda för att nå ett tillfredsställande mål utifrån de ömsesidiga hänsyn, som innefattas dels i den moderna uppfattningen om humanitet och dels i kraven på rättssamhället. Inom ungdomsvården, där arbetet ständigt växlar och förändrar karaktär liksom samhället självt, behövs resurser, såväl personella som materiella, och i tillräckliga mängder. Ungdomsvården önskar allmänhetens stöd i form av saklig debatt och positiv, aktiv medverkan. Lindbloms bok om ungdomsvårdsskolorna utgör en värdefull grund härför.

E. S-r

Leijonhielm, Christer: Ungdomens läsvanor. En undersökning bland manlig 19-årig ungdom med särskild hänsyn till läsvanornas samband med skolutbildning och intelligens. Stockholm: Forum, 1954. 198 sid. Kr 12,50.

Christer Leijonhielm heter en ung vetenskapare som i ovan nämnda bok framlagt resultaten av en undersökning om den manliga ungdomens läsvanor. Förf. tjänstgjorde hösten 1951 som exploratör vid inskrivningsförrättningen i Uppsala och lät de 19-åriga soldatämnena fylla i ett frågeformulär. Frågorna gällde ungdomarnas läsning av böcker, tidningar och tidskrifter. Han fick svar av 507 ynglingar, som representerade olika skolutbildning. Det stora flertalet hade endast genomgått folkskola, ca 12 % hade realskoleexamen och 8 % utbildning över realskolenivån. Undersökningen har skett i samverkan med professor Torsten Husén, vilken tidigare framlagt resultaten av en liknande undersökning som företogs år 1943. Leijonhielm har därför haft tillfälle att göra värdefulla jämförelser och kunnat konstatera förskjutningar i läsintressena, t. ex. när det gäller favoritförfattare.

Fyra huvudproblem ville förf. behandla: (1) läsvanorna hos den manliga ungdomen som helhet, (2) skillnaden i läsvanor mellan olika skolutbildningsgrupper, (3) skillnaden i läsvanor mellan olika intelligensnivåer, (4) realskolestudiernas betydelse för läsvanorna.

Frågeformuläret var omfattande och avsåg att få uppgifter som ur flera olika synvinklar belyste de tillfrågades läsvanor. De resultat förf. kommer till är ofta av stort intresse och kan bli av betydelse på olika områden. De som har mest att hämta ur undersökningar av denna art är väl pedagoger, psykologer och sociologer. Men undersökningsresultaten belyser också frågor om åsiktsbildning och kan bli till nytta för politiskt verksamma, för utgivare av tidningar och tidskrifter samt för bokförläggare.

I Leijonhielms bok får man besked om skolutbildningens och intelligensens betydelse för läsfrekvens och läsaktivitetens inriktning. Den mer begåvade eller mer skolutbildade läser flitigare än den mindre begåvade eller endast folkskoleutbildade. Skolutbildningen är mer avgörande än intelligensen för *vad* man läser. Kraven på bokens innehåll, verklighetshalt och stil ökas med skolutbildningen — den som endast gått i folkskola nöjer sig med spänning, humor och något erotik, vilken senare dock för den manliga ungdom det här gäller ej betyder alltför mycket. De med

högre skolutbildning besöker biblioteken flitigare än de andra. Moderna författare lästes mer år 1951 än 1943 — billighetsupplagorna har sin andel i detta, liksom filmningen av vissa böcker. Genom den indelning som författaren gör av tidskrifter och veckotidningar i många olika grupper blir hans kartläggning av läsningen av dessa publikationer av stort intresse.

Av betydelse för våra riksdagsmän och pedagoger blir avsnittet om den roll skolböckerna spelar efter skolans slut. Myndigheterna har en gång beslutat att eleverna i skolan får behålla sina läroböcker för att efter skolans slut ha dem som början till ett referensbibliotek — en mycket tilltalande tanke som dock ej hållit vad man hoppades. Då barnen slutat skolan är böckerna ofta sönderlästa och nersolkade och uppgifterna i dem föråldras snabbt. Det visar sig också enligt Leijonhielm att de sällan kommer till användning efter skolans slut. Jag tror att man i stället för att låta ungdomen behålla sina gamla skolböcker skulle förse dem med en svensk ordlista, en förteckning över vanliga främmande ord, en antologi över svensk skönlitteratur, ett engelskt lexikon och en mindre, allmän uppslagsbok, vilket inte skulle kosta mer än vad man sparade genom att behålla läroböckerna. Ordlista och antologi skulle kunna komma att betyda mer än böcker av annat slag.

»Knappast någon säger att han genom skolan fått upp ögonen för goda författare» skriver Leijonhielm om folkskolegruppen. Detta faktum hänger i första hand samman med att barnen är så unga när de slutar den obligatoriska skolan, men med en utsträckt skolplikt kommer förhållandet att ändras. Leijonhielms konstaterande måste ändock ge oss åtskilligt att tänka på. Vi behöver i högre grad än hittills lägga betoningen i litteraturundervisningen på moderna författare som är mer lättillgängliga för ungdom, och vi behöver bättre skolbibliotek.

I den ytterst aktuella frågan om serieläsningen anser sig förf. kunna konstatera att denna har liten omfattning bland 19-årig ungdom. Här måste anmälaren ifrågasätta om förf. fått fram det riktiga förhållandet genom sitt frågeformulär. Ungdomen kallar inte serietidningen magasin eller veckotidning och därför har förf. ej heller fått fram den verkliga omfattningen av denna läsning. Vidare tycks Leijonhielm närmast vara böjd för att bagatellisera problemet — vid diskussioner med utgivare av serietidningar anförs han även som försvarare av dessa. Leijonhielm slår fast att inga vetenskapliga undersökningar gjorts som bevisar serieläsningens skadliga verkan. Sådana undersökningar hör nog till vetenskapsmannens önskedröm — de skulle aldrig kunna täcka hela den skiftande verkligheten. Vi får här hålla oss till erfarenheten av ett stort antal fall. Det har Fredric Wertham gjort i sin bok (Seduction of the Innocent) och det gör alla de lärare som klart kan konstatera hur serieläsningen — driven till övermått — påverkar barns formella färdigheter och i många fall även deras attityder. Det är inte de som kritiserar serierna som talar på lösa grunder utan de som försvarar dem under förevändning av vetenskaplighet.

Leijonhielms bok är rik på frågeställningar och ger många intressanta fakta och synpunkter. Den är vidare utförd av en vetenskapsman som är utomordentligt noggrann och exakt i sin metod och som omsorgsfullt väger sina slutsatser. Förf. är angelägen att betona sin tacksamhetsskuld till Torsten Husén och man kan säga att han är en lärjunge som genom kvaliteten på sitt arbete hedrar sin lärare.

Den kritik som kan riktas mot förf. gäller mest framställningsformen. Boken innehåller mycket som är av intresse för en större allmänhet och man skulle därför önskat att den varit skriven på ett mer populärt sätt — nu ger den intryck av akademisk avhandling. Även i de förträffliga sammanfattningar förf. gör använder han uttryck som »biserial korrelation», som endast fackmannen begriper. Anmälaren vet dock av egen erfarenhet hur svårt det är att skriva om undersökningsresultat på ett lättillgängligt sätt.

Lorentz Larson

Sakregister till årgång 1954

(Siffrorna inom parentes anger häftets nummer)

Abort, se *Befolkningsfrågor.*

Alkoholistvård, se *Nykterhetsvård.*

Arbetsförmedling, se *Arbetsmarknad.*

Arbetskonferensen, Internationella. Internationella arbetskonferensens trettiosjätte sammanträde: s. 293 (5). — Trettiosjunde sammanträde: s. 610 (10).

Arbetslön. Kontrollundersökning av lantarbetarnas löner år 1952: s. 424 (7).

Lantarbetarnas löner år 1953: s. 575 (9).

Löneförhållanden i september 1953 för anställda inom den enskilda varuhandeln: s. 372 (6).

Löneförhållanden under år 1953 för arbetare inom industrin: s. 521 (8).

Löner under år 1953 för arbetare inom byggnads- och anläggningsverksamhet: s. 636 (10).

Lönerna under tredje kvartalet 1953 för arbetare inom buss- och åkeriföretag: s. 296 (5).

Löneutvecklingen 1939—1952: s. 97 (2).

Socialstyrelsens utlåtande över likalönskommitténs betänkande: s. 567 (9). — En korrigering: s. 627 (10).

Statstjänstemännens löneförhållanden: s. 304 (5). — Statstjänstemännens löneförhållanden — en slutreplik: s. 174 (3).

Trädgårdsarbetarnas löner år 1953: s. 690 (11).

Se även *Arbetsmarknad, Jordbruk, Statistik.*

Arbetslöshet. Hjälpsökande arbetslösa enligt uppgifter från arbetsmarknadsstyrelsen, *månadsstatistik* (tabeller): *i varje häfte.*

Arbetslöshetsförsäkring. Arbetslöshet i de erkända arbetslöshetskassorna: *i vartannat häfte.*

Arbetsmarknad. Arbetsmarknadsorganisationernas medlemsantal: s. 501 (8). — Svensk industriförening — en rättelse: s. 690 (11).

Löneförhållanden och sysselsättning för tjänstemän m. fl. inom industrin i september 1953: s. 249 (4).

Socialstyrelsens remissutlåtande om arbetskraftsundersökningar: s. 305 (5).

Sysselsättning och löner inom industrin i november 1953: s. 188 (3); i februari 1954: s. 373 (6); i maj 1954: s. 578 (9); i augusti 1954: s. 764 (12).

Sysselsättningen inom industrin enligt uppgifter från arbetsgivarna, *månadsstatistik* (tabeller): *i varje häfte* (utom nr 8).

Verksamheten vid arbetsförmedlingarna enligt uppgifter från arbetsmarknadsstyrelsen, *månadsstatistik* (tabeller): *i varje häfte.*

Ålderns betydelse på arbetsmarknaden: s. 471 (8).

Amerikas förenta stater. Statistiska uppgifter om sysselsättning och arbetslöshet i USA: s. 177 (3).

Genève-konferens om urvalsundersökningar av sysselsättningsförhållanden: s. 311 (5).

Se även *Arbetslön, Arbetslöshet.*

Arvsfonden, Allmänna, budgetåret 1952/53: s. 32 (1).

Barnavård. Adressförteckning över länsstyrelsernas barnavårdsassistenter: s. 55 (1).

Personalen och barnen vid barnkolonierna: s. 279 (5).

Samhällets barnavård år 1952: s. 759 (12).

Skyddsuppfostran enligt 22 § d) barnavårdslagen: s. 407 (7).

Socialstyrelsens förslag angående förflyttning av barn: s. 497 (8).

Socialstyrelsens konferens för kolonianordnare: s. 177 (3).

Se även *Ungdomsvård.*

Barnbidrag, se *Befolkningsfrågor.*

Befolkningsfrågor. Dispensäktenskap och skilsmässor: s. 76 (2).

Sagan om indianen och hans överman: s. 224 (4).

Sammanställning av utbetalade barnbidragsmedel under år 1953: s. 313 (5).

Socialstyrelsens remissyttrande över förslag till lagstiftning om insemination: s. 25 (1).

Socialstyrelsens utlåtande över 1950 års aborturednings betänkande angående abortfrågan (SOU 1953: 29): s. 240 (4).

Status och socialgrupp: s. 358 (6).

1954 års zigenarutredning: s. 749 (12).

Världs-befolkningskonferensen i Rom: s. 688 (11).

Bortfallsproblem, se *Statistik.*

Bostadsförhållanden. Bostadsmarknadsläget hösten 1953: s. 162 (3).

Bostadsstyrelsens förslag om en bostadsstatistisk undersökning år 1955 och socialstyrelsens utlåtande häröver: s. 752 (12).

Översikt över beviljade generella hyreshöjningar: s. 502 (8).

Bostadstillägg, se *Socialvård.*

Brottslighet. Ett experiment till förebyggande av brott: s. 740 (12).

FN-kongress om brott och brottslingars behandling: s. 688 (11).

Se även *Prostitution.*

Byggnadsverksamhet. Bostadsbyggandet i Sverige år 1953: s. 698 (11).

Byggnadsverksamheten i städer och köpingar under fjärde kvart. 1953: s. 179 (3); under första kvart. 1954: s. 385 (6); under andra kvart. 1954: s. 571 (9); under tredje kvart. 1954: s. 771 (12).

Detaljhandel. Omsättningen inom detaljhandeln år 1953: s. 389 (6).

Dispensäktenskap, se *Befolkningsfrågor.*

Dyrortsgruppering. Dyrortsnämnden år 1954: s. 243 (4).

Varpå beror dyrortsskillnaderna?: s. 145 (3).

Familjepolitik, se *Socialpolitik.*

Fattigvård, se *Socialvård.*

Frånvarofrekvens, se *Industri.*

Förenta nationerna. FN:s sociala seminarier år 1954: s. 96 (2).

Förlikningsväsen. Adressförteckning över statens förlikningsmän för medling i arbetstvister: s. 62 (1).

Förlikningsväsendet, en översikt: s. 22 (1).

Företagsregister. Socialstyrelsens remissutlåtande om ett företagsregister: s. 368 (6).

Hemhjälp, se *Husligt arbete.*

Husligt arbete. Social hemhjälp år 1952: s. 27 (1). — Den sociala hemhjälpen 1953: s. 442 (7).

Hyror, se *Bostadsförhållanden.*

Indexnämnd, se *Levnadskostnader.*

Industri. Frånvarofrekvensen vid vissa industriföretag i maj 1954: s. 634 (10).

Insemination, se *Befolkningsfrågor.*

Jordbruk. Förändringarna från år 1952 till år 1953 i antalet arbetsdagar och i lönesummornas storlek vid gårdar som för båda åren lämnat uppgifter till statistiken över lantarbetarnas löner: s. 690 (11).

Kollektivavtal. Kollektivavtalen under år 1953: s. 244 (4); under första halvåret 1954: s. 628 (10).

Kolonialnordnare, se *Barnavård.*

Konsumentprisindex, se *Levnadskostnader.*

Konsumtionsprisindex, se *Levnadskostnader.*

Kriminologi, se *Nykterhetsvård.*

Lantarbetare, se *Arbetslön, Jordbruk.*

Levnadskostnader. Adressförteckning över socialstyrelsens ortsombud för prisinsamling: s. 56 (1).

Ledamöter i indexnämnden t. o. m. 15 april 1954: s. 26 (1); 16 april 1954—30 juni 1956: s. 311 (5).

Levnadskostnadsindex för december 1953: s. 103 (2); mars 1954: s. 314 (5); juni 1954: s. 513 (8); sept. 1954: s. 691 (11).

Levnadskostnadsindex och partiprisindex — en jämförelse: s. 157 (3).

Några viktigare resultat från socialstyrelsens levnadskostnadsundersökning 1952: s. 11 (1).

Den privata konsumtionen år 1952: s. 152 (3).

Socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex: *i varje häfte* (t. o. m. nr 8); konsumentprisindex: *i varje häfte* (fr. o. m. nr 9).

Socialstyrelsens förslag om levnadskostnadsundersökning år 1956: s. 750 (12).

Socialstyrelsens nya konsumentprisindex startar: s. 554 (9).

Detaljprisutvecklingen i Sverige och utlandet: s. 34 (1).

Litteraturöversikt: *i varje häfte.*

Moderskapsförsäkring, se *Socialförsäkring.*

Moderskapsskydd. Adressförteckning över mödrahjälpsnämndernas sekreterare: s. 55 (1).

Mödrahjälpen under år 1953: s. 448 (7).

Mödrahjälp, se *Moderskapsskydd.*

Nykterhetsvård. Adressförteckning över alkoholistanstalter: s. 59 (1).

Adressförteckning över länsnykterhetsnämndernas ombudsmän: s. 60 (1).

Kriminologiske synspunkter på alkoholismens kliniske utvikling: s. 1 (1).

Nykterhetsnämndernas verksamhet under år 1952: s. 256 (4).

Nykterhetsvården vid 1954 års vår-riksdag: s. 614 (10).

Nykterhetsvårdsklientelet under år 1952: s. 319 (5).

På alkoholistanstalt intagna år 1953: s. 757 (12).

Socialstyrelsens förslag till plan för nykterhetsvårdens personalutbildning m. m.: s. 624 (10).

Se även *Riksdagen.*

Ortsombud för prisinsamling, se *Levnadskostnader.*

Prostitution. Flickprostitutionen i Stockholm: s. 659 (11). — Pojkprostitutionen i Stockholm: s. 678 (11).

Rehabiliteringsverksamhet, se *Vanförevård.*

Riksdagen. Sociala frågor vid 1954 års vårriksdag: s. 483 (8).
Se även *Nykterhetsvård.*
Skilsmässor, se *Befolkningsfrågor.*
Social hemhjälp, se *Husligt arbete, Socialvård.*
Socialförsäkring. Anmälan om yrkesskada och yrkesskadestatistiken: s. 494 (8).
Den nya moderskapsförsäkringen: s. 551 (9).
Socialstyrelsens utlåtande över socialförsäkringsutredningens betänkande om moderskapsförsäkring, m. m. (SOU 1954: 4): s. 92 (2).
Utredning om sjukförsäkrings- och yrkesskadestatistiken: s. 243 (4).
Storbritannien. Social trygghet i pensionernas tidevarv: s. 343 (6).
Socialgrupp, se *Befolkningsfrågor.*
Socialklassificering. Danmark. Dyrortsgradering av sociala förmåner: s. 242 (4).
Socialpolitik. Centralförbundet för socialt arbete: s. 312 (5).
Social teori och socialpolitik: s. 63 (2); s. 131 (3); s. 211 (4).
Utredning om de familjepolitiska åtgärderna: s. 622 (10).
Danmark. Mennesket i socialpolitikken: s. 372 (6).
Socialstyrelsen. Förteckning över viss personal hos socialstyrelsen samt adressförteckning över vissa lokala organ anknutna till socialstyrelsen: s. 53 (1).
Socialvård. Adressförteckning över statens socialvårdskonsulenter: s. 54 (1).
Fattigvård och barnavård till utlänningar under 1952: s. 641 (10).
Fattigvården under år 1952: s. 98 (2).
Hemhjälp åt gamla: s. 141 (3).
De kommunala bostadstilläggen: s. 285 (5).
Matutskickning till gamla: s. 290 (5).
Ny ersättningstaxa antagen av Svenska socialvårdsförbundets taxedelegation: s. 95 (2).
Om fattigt folk: s. 603 (10).
Om statsbidrag till ålderdomshem: s. 445 (7).
Socialvård och psykiatrisk vård: s. 230 (4).
Socialvårdens kostnader och finansiering 1952: s. 504 (8).
Statens utgifter för sociala ändamål 1954/55: s. 101 (2).
Vart skall jag vända mig?: s. 353 (6).
Ålderdomshemmen år 1952: s. 184 (3).
Ålderspensionärernas levnadsförhållanden: s. 727 (12).
Den sjunde internationella konferensen för socialt arbete: s. 96 (2).
Statistik. Bortfallsproblemet vid två lönestatistiska undersökningar år 1953: s. 366 (6).
Statistik och orsaksforskning: s. 543 (9).
Stickprovsundersökningar av sysselsättningsförhållandena: s. 418 (7).
Utredningar och förslag rörande den officiella lönestatistiken: s. 436 (7).
Ändringar i publiceringen av socialstyrelsens lönestatistik: s. 372 (6).
Europeisk statistikerkonferens i Genève: s. 440 (7).
Statistikermöten i Oslo: s. 441 (7).
Statstjänstemän, se *Arbetslön.*
Stickprov, se *Statistik.*
Trädgårdsarbetare, se *Arbetslön.*
Ungdomsvård. Adressförteckning över skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: s. 61 (1).
Ersättning för skador vållade av elever vid ungdomsvårdsskolor: s. 234 (4).
Socialstyrelsens utlåtande över ungdomsvårdsskoleutredningens betänkande: s. 434 (7).
Ungdomsvårdsskolornas elever år 1953: s. 511 (8).
Tyskland. Den västtyska republiken och de unga lagöverträdarna: s. 88 (2).
Utlänningar i Sverige under tredje kvartalet 1953: s. 265 (4); den 1 januari 1954: s. 380 (6); under första kvartalet 1954: s. 509 (8); under andra kvartalet 1954: s. 639 (10); under tredje kvartalet 1954: s. 769 (12).
Se även *Socialvård.*
Utmätning. Socialstyrelsens utlåtande över förslag till höjning av de utmätningsfria beloppen: s. 689 (11).
Vanförevård. Tekniken utnyttjas inom rehabiliteringsverksamheten: s. 623 (10).
Yrkesskada, se *Socialförsäkring.*
Zigenare, se *Befolkningsfrågor.*
Ålderdomshem, se *Socialvård.*
Ålderspensionärer, se *Socialvård.*
Ärvdabalk. Socialstyrelsens utlåtande över ärvdabalkssakkunnigas förslag till ärvdabalk: s. 564 (9).

Författarregister till årgång 1954

Signerade artiklar

ACKEMARK, LARS-ERIK. Pojkprostitutionen i Stockholm. Nr 11
ALDESTAM, ARNE. Statstjänstemännens löneförhållanden — en slutreplik. Nr 3
BOALT, GUNNAR. Status och socialgrupp. Nr 6
CARLSSON, GÖSTA. Statistik och orsaksforskning. Nr 9
DÄNHARDT, INGEBORG. Ersättning för skador vållade av elever vid ungdomsvårdsskolor. Nr 4
ERIKSSON, EINAR. Bostadsmarknadsläget hösten 1953. Nr 3
FRANKENBERG, ROLF. Ålderspensionärernas levnadsförhållanden. Nr 12.
GRÅBY, LARS. Centralförbundet för socialt arbete. Nr 5
— Ett experiment till förebyggande av brott. Nr 12
HAG, FRITZ. Nykterhetsvården vid 1954 års vår-riksdag. Nr 10
HANSSEN, BÖRJE. Sagan om indianen och hans överman. Nr 4
HEINRICI, STEN-ERIC. Internationella arbetskonferensens trettio-sjätte sammanträde. Nr 5
— Internationella arbetskonferensens 37:e sammanträde. Nr 10
HENRIKSSON, STURE. Statstjänstemännens löneförhållanden. Nr 5
HJÄRNE, URBAN. Personalen och barnen vid barnkolonierna. Nr 5
HOLMBERG, PER. Ålderns betydelse på arbetsmarknaden. Nr 8
HÖJER, KARL J. Skyddsuppfostran enligt 22 § d) barnavårdslagen. Nr 7
INGHE, GUNNAR. Om fattigt folk. Nr 10
KJELLSTRÖM, ÅKE. De kommunala bostadstilläggen. Nr 5
LUNDQUIST, GUNNAR. Socialvård och psykiatrisk vård. Nr 4
MOBERG, SVEN. Europeisk statistikerkonferens i Genève. Nr 7
MONTAN, KARL. Tekniken utnyttjas inom rehabiliteringsverksamheten. Nr 10
MYRDAL, GUNNAR. Social teori och socialpolitik. Nr 2, 3, 4
NORDSTRÖM, MARGARETA. Hemhjälp åt gamla. Nr 3
— Matutskickning till gamla. Nr 5
SIMSON, GERHARD. Den västtyska republiken och de unga lagöverträdarna. Nr 2
SÖDERBLOM, ANNA LISA. Vart skall jag vända mig? Nr 6
TAKMAN, JOHN. Flickprostitutionen i Stockholm. Nr 11
THORNELL, STINA. Översikt över beviljade generella hyreshöjningar. Nr 8
TITMUSS, RICHARD M. Social trygghet i pensionernas tidevarv. Nr 6
ÅSTRÖM, LARS-ÅKE. Den nya moderskapsförsäkringen. Nr 9
ÖBERG, CARL. Socialstyrelsens nya konsumentprisindex startar. Nr 9
ÖDEGÅRD, ÖRNULV. Kriminologiske synspunkter på alkoholismens kliniske utvikling. Nr 1

Initialer

G. A.	= Gösta Ahlborg, förste byråsekreterare (Ss)	M. G.	= Marianne Gustavsson, aktuarie (Ss)
G. B-d	= Gustaf Berglund, förste aktuarie (Ss)	R. H.	= Rolf Hagman, aktuarie (Ss)
E. B.	= Ernst Bexelius, generaldirektör (Ss)	M. H.	= Maja Hammarström-Runhem, förste byråsekreterare (Ss)
L. B.	= Leif Björk, förste aktuarie (Ss)	C. H-n	= Carl Hermelin, aktuarie (Ss)
S. B.	= Susanne Björk, amanuens (Ss)	E. v. H.	= Erland v. Hofsten, byråchef (Ss)
C. E.	= Christina Ellwyn, förste byråsekreterare (Ss)	G. H-dt	= Gustaf Holmstedt, förste aktuarie (Ss)
J. E.	= Jonas Elmdahl, amanuens (Ss)	L. J.	= Linnéa Jonsson, förste aktuarie (Ss)
E. E.	= Einar Eriksson, förste aktuarie (Ss)	S. K.	= Sten Kruse, amanuens (Ss)
K.-E. F-g	= Karl-Erik Friberg, aktuarie (Ss)	O. L.	= Ossian Larnstedt, kansliråd (Sd)
T. G.	= Thore Grönqvist, aktuarie (Ss)	Å. L.	= Åke Lönnqvist, amanuens (Ss)

S. M. = Sven Moberg, byråchef (Ss)
G. M. = Gustav Möller, förste aktuarie (Suk)
K.-A. N. = Karl-Axel Nordfors, byråsekreterare (Ss)
M. N. = Margareta Nordström, konsulent (Ss)
A. N-t = Arne Näverfelt, förste aktuarie (Ss)
A. O. = Arved Oksaar, amanuens (Ss)
E. O. = Ejnar Olsson, aktuarie (Ss)
I. R. = Ingrid Reinhard, byråsekreterare (Ss)
E. S-r = Erik Selander, förste byråsekreterare (Ss)
L. J. W. = Lars Johan Waldén, amanuens (Ss)
E. W. = Elisabeth Wiberg, förste aktuarie (Ss)
K. W. = Kerstin Widén, byråinspektör (Ss)
D. W. = Daniel Wiklund, byråinspektör (Ss)
B. W. = Bertil Wirseen, byråsekreterare (Ss)
D. W.-J. = Dagmar Witkowsky-Johnsson, amanuens (Ss)
C. Ö. = Carl Öberg, förste aktuarie (Ss)
G. Ö. = Gunnel Öhman, aktuarie (Bs)

Bs = Bostadsstyrelsen, Sd = Socialdepartementet, Ss = Socialstyrelsen, Suk = Statens utlänningskommission

Recensioner år 1954

BERGSTRÖM, SVANTE. Om semesterlön och provision: s. 657 (10)
COCHRAN, WILLIAM G. Sampling techniques: s. 48 (1)
DESAI, AKSHAYA, R. Introduction to Rural Sociology in India: s. 656 (10)
ECONOMIC SURVEY OF EUROPE IN 1953. Prepared by the Research and Planning Division. Economic Commission for Europe: s. 209 (3)
Den ENLIGE MODER. Betænkning afgivet af en af Danske Kvinders Nationalråd af Dansk Kvindesamfund nedsat kommission: s. 275 (4)
FREEDOM AND WELFARE. Social Patterns in the Northern Countries of Europe: s. 598 (9)
FÖRENADE-FRAMTIDEN. Våra sociala förmåner: s. 406 (6)
FÖRTECKNING ÖVER STATLIGA UTREDNINGAR 1904—1945: s. 467 (7)
GEIGER, TH. M. FL. Homosexualiteten. Studier i dess orsaker och problem: s. 596 (9)
GODLUND, SVEN. Busstrafikens framväxt och funktion i de urbana influensfälten: s. 653 (10)
HANSEN, MORRIS H., HURWITZ, WILLIAM N. & MADOW, WILLIAM G. Sample survey methods and theory. Vol. I. Methods and applications: s. 48 (1)
HELLNER, KERSTIN. De landsflyktiga och Sverige: s. 210 (3)
HEPPLING, SIXTEN. Världsnöden och vi. De underutvecklade länderna och det tekniska biståndet: s. 468 (7)
HÖÖK, ERIK. Tjänstemännen och den industriella omvandlingen. En studie av tjänstemannakårens tillväxt inom industrien: s. 49 (1)
INTERNATIONELLA EKONOMISKA ORGANISATIONER: s. 540 (8)
JERSILD, ARTHUR T. Barnpsykologi: s. 129 (2)
JERSILD, JENS. Den mandlige prostitution. Årsager, omfang, følger: s. 596 (9)
JONSSON, ERIK. Vad är rätt och orätt: s. 51 (1)
KVAM, RAGNAR. De herjede menn: s. 467 (7)
LANDSTRÖM, STEN-STURE. Svenska ämbetsmäns sociala ursprung: s. 724 (11)
LEIJONHIELM CHRISTER. Ungdomens läsvanor. En undersökning bland manlig 19-årig ungdom med särskild hänsyn till läsvanornas samband med skolutbildning och intelligens: s. 791 (12)
LINDBLOM PAUL. Ungdomsvårdsskolorna: s. 790 (12)
MEIDNER, RUDOLF. Svensk arbetsmarknad vid full sysselsättning: s. 405 (6)
MINISTRY OF FOOD. Domestic Food Consumption and Expenditure, 1950—1951: s. 788 (12)
— The Urban Working-Class Household Diet 1940 to 1949: s. 788 (12)
NEWMAN, PHILIP CH. De ekonomiska idéernas historia: s. 540 (8)
NÄF, HANS. Ursachen der Jugendkriminalität: s. 724 (11)
PFANNENSTILL, BERTIL. Sociologisk undersökning av Augustenborgsområdet i Malmö: s. 126 (2)
REPORT on international definition and measurement of standards and levels of living: s. 340 (5)
RIEMER, SVEND. The Modern City. An introduction to urban sociology: s. 278 (4)
SANDBLAD, HENRIK. Våra alkoholistanstalter, Göteborg: s. 50 (1)
SIMON, LUDVIG ET AL. De legala aborterna: s. 127 (2)

Social Sweden: s. 598 (9)
[Socialministeriet. Byrån för social forskning]: Levnadskostnadsundersökningen februari 1950—januari 1951: s. 788 (12)
Statistisk sentralbyrå. Husholdningsregnskaper for høyere funksjonærer april 1952—mars 1953: s. 788 (12)
Det statistiske Departement (København). De nordiske statistikmøder: s. 276 (4)
Svensk idrott. En ekonomisk, historisk och sociologisk undersökning, utförd på uppdrag av Sveriges riksidrottsförbund med anledning av dess femtioårsjubileum: s. 469 (7)
Svenska socialvårdsförbundet. Bra mat på äldre dar: s. 341 (5)
Taube, Gurli. Svensk festskriftsbibliografi åren 1891—1925: s. 726 (11)
United Nations. European Seminar on Probation: s. 723 (11)
— Statistical Yearbook: s. 541 (8)
— Department of Social Affairs, Division of Social Welfare. Practical Results and Financial Aspects of Adult Probation in Selected Countries: s. 723 (11)
United States. Department of Labor, Bureau of Labor Statistics. The Consumer Price Index. A Layman's Guide: s. 725 (11)
Wertham, Fredric. Seduction of the Innocent: s. 600 (9)
Vestin, Margareta. Yrkesval: s. 541 (8)
Woytinsky, W. S. and associates. Employment and Wages in the United States: s. 277 (4)